

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν, ἑνωθεῖτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

24

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1973

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

24

Σεπτέμβρης 1913 — Μάρτης 1914

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ εἰκοστός τέταρτος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιέχει τά ἔργα, πού γράφτηκαν ἀπό τό Σεπτέμβρη 1913 ὥς τό Μάρτη 1914, ὅταν στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὡρίμαζε ἡ ἐπαναστατική κρίση στή χώρα. Τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ τόμου τό ἀποτελοῦν τά ἄρθρα τοῦ Λένιν, πού δημοσιεύτηκαν στό νόμιμο μπολσεβίκικο τύπο: στήν ἐφημερίδα «Πράβντα» καί στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε». Οἱ ἐργασίες αὐτές ἀναλύουν βαθιά τίς κοινωνικοοικονομικές καί πολιτικές αἰτίες ἀνόδου τῆς νέας ἐπανάστασης στή Ρωσία, δείχνουν τόν καθοδηγητικό ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης στό νέο στάδιο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης· ἀπεικονίζουν τήν πάλη τοῦ κόμματος κατά τῶν λικβινταριστῶν, τῶν τροτσκιστῶν, τῶν μπουντιστῶν καί τῶν ἄλλων ὀπορτουνιστῶν καί ρεφορμιστῶν, τήν πάλη γιά τήν κατάκτηση τῶν μαζῶν καί τήν προετοιμασία τους γιά τή νέα ἐπανάσταση. Στά ἔργα πού μπῆκαν σέ τοῦτο τόν τόμο ἀναπτύσσεται παραπέρα τό πρόγραμμα τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα.

Τά τέλη τοῦ 1913 καί ἀρχές τοῦ 1914 εἶναι περίοδος πού διακρίνεται γιά τή θυελλώδη ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στή Ρωσία. Στά μέσα τοῦ Σεπτέμβρη 1913 ξέσπασε στή Μόσχα ἡ γενική ἀπεργία τῶν ὑπαλλήλων τῶν τράμ· σ' αὐτούς προσχώρησαν οἱ ἐργάτες ἄλλων ἐπιχειρήσεων. Συνολικά τό Σεπτέμβρη ἀπήργησαν 80 χιλιάδες ἐργάτες τῆς Μόσχας. Ἡ ἀπεργία αὐτή

εἶχε άεγάλη ἀπήχηση στή χώρα. Στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη ἀπήργησαν 100 χιλιάδες ἐργάτες τῆς Πετρούπολης. Τόν Ὀχτώβρη καί τό Νοέμβρη σέ ὅλη τή χώρα ξέσπασε κύμα οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν. Οἱ ἀπεργίες ἀγκάλιασαν τήν Πετρούπολη, τή Μόσχα, τή Ρίγα, τό Κίεβο, τή Βαρσοβία, τό Ροστόβ τοῦ Ντόν, τήν Ὀδησσό, τή Γιούζοβκα, τήν Τιφλίδα καί ἄλλες πόλεις. Οἱ οἰκονομικές ἀπεργίες συγχωνεύονταν μέ τίς πολιτικές, ἀλληλοσυμπληρώνονταν. Ἀνέβαινε καί δυνάμωνε ἡ ταξική ἀλληλεγγύη καί ἡ συνειδητότητα τοῦ προλεταριάτου. Οἱ άπεργίες τῶν ἐργατῶν ἔπαιρναν ὅλο καί μεγαλύτερη ἔκταση καί ὅλο πιό ὀξύ πολιτικό χαρακτήρα. Ἔτσι, μόνο τό Νοέμβρη τοῦ 1913, σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας κατά τῆς δίκης τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου Ὄμπουχοβ, μόνο στήν Πετρούπολη ἀπήργησαν πάνω ἀπό 103 χιλιάδες ἄτομα. Στήν ἐπέτειο τῆς «Ματωμένης Κυριακῆς» — στίς 9 τοῦ Γενάρη 1914 — ἔγιναν μαζικές πολιτικές ἀπεργίες, στίς ὁποῖες πῆραν μέρος 250 χιλιάδες ἐργάτες· στό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1914 στήν ἀπεργιακή κίνηση πῆραν μέρος ἑνάμιση περίπου ἑκατομμύριο ἄτομα. Οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας ἔβαζαν ἀνοιχτά τό ζήτημα ὅτι εἶναι ἀναγκαῖες οἱ κοινές ἐκδηλώσεις. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος παρουσιαζόταν σάν ἡγέτης καί ἐμπνευστής ὅλου τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς χώρας, ἀναλαβαίνοντας τό καθῆκον τῆς ἀφύπνισης καί τῆς συσπείρωσης ὅλης τῆς δημοκρατίας. Τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶχε ἰσχυρή ἐπίδραση στά πλατιά στρώματα τῶν ἐργαζομένων, προσελκύοντας στήν πάλη τίς μάζες τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν.

Βασικό ζήτημα ὅλης τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας ἦταν τό ζήτημα τῆς νέας ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Σέ συνθῆκες ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἀπαραίτητο νά γενικευτεῖ ἡ πείρα τῆς δράσης τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος στήν περίοδο μετά τή Συνδιάσκεψη τῆς Πράγας καί τή σύσκεψη τῆς ΚΕ, πού ἔγινε μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν στήν Κρακοβία, νά καθοριστοῦν τά νέα καθήκοντα καί νά χαραχτεῖ ἡ τακτική γιά τήν προσεχή περίοδο.

Τεράστια σημασία γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων αὐτῶν εἶχε ἡ Σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν τό Σεπτέμβρη τοῦ 1913 στό Πορόνιν. Σ' αὐτήν ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ κομματικές ὀργανώσεις τῶν μεγαλύτερων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς χώρας. Λόγω τῆς σπουδαιότητας τῶν ζητημάτων πού συζητήθηκαν στή σύσκεψη καί

τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν, ἡ Σύσκεψη τοῦ Πορόνιν στήν οὐσία ἔπαιξε ρόλο κομματικῆς συνδιάσκεψης.

Στήν ἔκθεση δράσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Λένιν ἔκανε ἀπολογισμό τῆς δουλιᾶς τῆς ΚΕ στίς νέες συνθῆκες. Ὁ Λένιν ὑπογράμμισε ὅτι ἡ ἄνοδος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί οἱ ἐπιτυχίες στό ἔργο τῆς ἀνασυγκρότησης καί ὀργάνωσης τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στή Ρωσία ἐπιβεβαίωσαν τήν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς πού χάραξε ἡ κομματική συνδιάσκεψη τῆς Πράγας καί ἡ Σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν Κρακοβία. Ἡ ἀνάπτυξη καί τό δυνάμωμα τῶν μπολσεβίκικων τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, ἡ γρήγορη πτώση τῆς ἐπιροῆς τῶν λικβινταριστῶν στίς μάζες, οἱ ἐπιτυχίες τῶν μπολσεβίκων στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα, ἡ ἔκδοση τῆς νόμιμης ἐργατικῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», τό ὑψηλό ἐπίπεδο τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, ὅλα αὐτά ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος μέ τήν καθοδήγηση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Καί μεῖς, ἔλεγε ὁ Λένιν, μέ ἥσυχη τή συνείδηση μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἐκπληρώσαμε στό ἀκέραιο τίς ὑποχρεώσεις πού εἴχαμε ἀναλάβει.

Στή σύσκεψη μπῆκε ξανά τό ζήτημα γιά τό παραπέρα δυνάμωμα τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, γιά τήν ἀνάγκη πιό στενῶν δεσμῶν ἀνάμεσά τους καί γιά τό δυνάμωμα τῆς καθοδήγησης ἀπό τήν πλευρά τῆς ΚΕ. Ἡ Σύσκεψη ὑπογράμμισε ὅτι μόνο μέ τό δυνάμωμα τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων καί τῶν παράνομων καί μισοπαράνομων δεσμῶν τους μέ τίς μάζες, μόνο μέ τήν ἀποφασιστική πάλη κατά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν καί τοῦ λικβινταριστικοῦ-τροτσκιστικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου θά μποροῦσε νά ἐπιτευχθεῖ ἡ πραγματική ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ Σύσκεψη ὑπόδειξε, ὅτι σάν κύρια ἐπαναστατικά συνθήματα τῆς τρέχουσας στιγμῆς ἐξακολουθοῦν νά παραμένουν οἱ βασικές ἐπαναστατικές διεκδικήσεις τοῦ μπολσεβίκικου προγράμματος-μίνιμουμ: λαοκρατική δημοκρατία, δήμευση τῶν τσιφλικάδικων γαιῶν, ὀκτάωρη ἐργάσιμη μέρα.

Στήν Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή Σύσκεψη τοῦ Πορόνιν ἀναφερόταν: «Ὁ δρόμος χαράχτηκε. Τό κόμμα βρῆκε τίς βασικές μορφές δουλιᾶς στή σημερινή μεταβατική ἐποχή. Ἡ πίστη στήν παλιά ἐπαναστατική σημαία δοκιμάστηκε καί ἀποδείχτηκε στή νέα κατάσταση καί στίς νέες συνθῆκες δουλιᾶς. Ἡ πιό δύσκολη ἐποχή ἔμεινε πίσω, σύντροφοι. Ἔρχονται νέοι καιροί. Πλησιάζουν γεγονότα μέγιστης σημασίας, πού θά κρίνουν τήν τύχη τῆς πατρίδας μας. Ἐμπρός, λοιπόν, στή δουλιά!» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν

συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», ρωσ. ἔκδ. 1954, μέρ. I, σελ. 308).

Στά ἔργα πού μπῆκαν σ' αὐτόν τόν τόμο ἀντικαθρεφτίζεται ἡ ὅλο πάθος, ἡ ἀνειρήνευτη πάλη τοῦ Λένιν κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, τοῦ ρεφορμισμοῦ στό ρωσικό καί τό διεθνές ἐργατικό κίνημα, ἡ πάλη γιά τήν καθαρότητα τῆς μαρξιστικῆς ἰδεολογίας. Στό ἄρθρο «Μαρξισμός καί ρεφορμισμός», μέ τό ὁποῖο ἀρχίζει ὁ τόμος, στίς «Σημειώσεις δημοσιολόγου» καί σέ ἄλλα γίνεται ἀνάλυση τῆς οὐσίας τοῦ ρεφορμισμοῦ, τῶν κοινωνικῶν καί θεωρητικῶν ριζῶν του. Ὁ Λένιν τονίζει ὅτι ρεφορμισμός σημαίνει ἄρνηση τοῦ μαρξισμοῦ καί ὑποκατάστασή του μέ τήν ἀστική «κοινωνική πολιτική», ὅτι ἀποτελεῖ ἀστική ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν, πού στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ θά παραμένουν πάντα μισθωτοί σκλάβοι, ἔστω καί ἄν ἐξασφαλίσουν κάποια μερική βελτίωση τῆς κατάστασής τους. Ὁ ρεφορμισμός, ἀκόμη κι' ὅταν εἶναι εἰλικρινής, στήν πράξη μετατρέπεται σέ ὄργανο τῆς ἀστικῆς τάξης γιά τή διαφθορά καί τό ἀποδυνάμωμα τῶν ἐργατῶν. Ρεφορμιστές ὑπάρχουν σέ ὅλες τίς χῶρες, γιατί ἡ ἀστική τάξη προσπαθεῖ παντοῦ νά διαφθείρει τούς ἐργάτες καί νά τούς κάνει ὑπάκουους δούλους. «Ἡ πείρα ὅλων τῶν χωρῶν δείχνει — ἔλεγε ὁ Λένιν— ὅτι, ὅπου οἱ ἐργάτες ἔδοσαν ἐμπιστοσύνη στούς ρεφορμιστές, βρέθηκαν πάντα γελασμένοι» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1). Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά δείχνουμε ἀκούραστα μέ ζωντανά παραδείγματα ἀπό τήν πραγματικότητα ὅλη τή ζημιά τοῦ ρεφορμισμοῦ, πού στή θέση τῶν ἐπαναστατικῶν συνθημάτων βάζει σάν κύριο τό αἴτημα τῶν ἐπιμέρους βελτιώσεων.

Ὁ Λένιν, ξεσκεπάζοντας τήν ἀστική οὐσία τοῦ ρεφορμισμοῦ, δέν ἀπορίπτει τήν ἀνάγκη τῆς πάλης τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος γιά μεταρυθμίσεις, γιά βελτίωση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν στόν καπιταλισμό. Ὅμως ὁ Λένιν θεωροῦσε τίς μεταρυθμίσεις αὐτές σάν δευτερεῦον προϊόν τῆς ταξικῆς πάλης, πού ἔχει σάν βασικό σκοπό της τήν ἀντικατάσταση τοῦ καπιταλισμοῦ μέ τό σοσιαλιστικό σύστημα. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες πού ἀφομοίωσαν τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ καταλαβαίνουν ὅτι οἱ μεταρυθμίσεις στόν καπιταλισμό δέν μπορεῖ νά εἶναι οὔτε σταθερές, οὔτε σοβαρές. Οἱ ἐργάτες χρησιμοποιοῦν τίς μεταρυθμίσεις, γιά ν' ἀναπτύξουν καί νά διευρύνουν τήν ταξική τους πάλη γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, γιά τό σοσιαλισμό.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν ἔχει ἐπίκαιρη σημασία στήν πάλη κατά τῶν σύγχρονων ρεφορμιστῶν καί ἀναθεωρητῶν, πού ἀποκρούουν

τήν ταξική πάλη, εἴτε τήν ἀναγνωρίζουν μόνο στά λόγια, ἐνῶ στήν πράξη προπαγανδίζουν τή «θεωρία» τῆς ταξικῆς συνεργασίας, πού ὑποτάσσει τό προλεταριάτο στήν ἀστική τάξη. Οἱ ἀναθεωρητές ἀντικαθιστοῦν τή μαρξιστική-λενινιστική διδασκαλία γιά τόν ἐπαναστατικό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας μέ τή «θεωρία» τοῦ «δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ» μέ τή «θεωρία» τῆς μετεξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ σέ σοσιαλισμό.

Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές ρώσους ρεφορμιστές πού μέ τίς ἐπιθέσεις τους κατά τοῦ κόμματος, μέ τήν κατάργηση τῆς κομματικῆς πειθαρχίας, μέ τό κήρυγμα τοῦ ρεφορμισμοῦ καί τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς προκαλοῦσαν τήν ἀποδιοργάνωση στό ἐργατικό κίνημα. Οἱ λικβινταριστές ἀποτελοῦσαν παραλλαγή τοῦ διεθνοῦς ρεφορμισμοῦ, καί μάλιστα, ὅπως τόνιζε ὁ Λένιν, οἱ ρῶσοι λικβινταριστές υἱοθέτησαν ἀπό τόν εὐρωπαϊκό ὀπορτουνισμό ὅ,τι τό χειρότερο. Οἱ λικβινταριστές πάλευαν κατά τῆς ἴδιας τῆς ὕπαρξης τοῦ κόμματος, στήν πραγματικότητα κατάστρεφαν τήν παράνομη ὀργάνωση τοῦ κόμματος, τάσσονταν κατά τῶν ἀποφάσεων τοῦ κόμματος σχετικά μέ τίς πολιτικές ἀπεργίες, γι' αὐτό εἶχαν καί τή θερμή ἐπιδοκιμασία καί ὑποστήριξη ὅλης τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Λένιν μέ ἀνεξάντλητη ἐνεργητικότητα ἔκανε ἰδεολογική πάλη κατά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, πού ἀρνοῦνταν τόν πολιτικό ἀγώνα, τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, ἀρνοῦνταν νά ὑπερασπίσουν τά θεμελιακά, τά ταξικά του συμφέροντα. Στά ἄρθρα «Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί οἱ λικβινταριστές», «Πῶς οἱ λικβινταριστές ἐξαπατοῦν τούς ἐργάτες», «Ὁ ναροντνικισμός καί ὁ λικβινταρισμός σάν στοιχεῖα ἀποσύνθεσης μέσα στό ἐργατικό κίνημα» καί σέ ἄλλα ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τό λικβινταρισμό σάν ἀστικό πρακτορεῖο στό ἐργατικό κίνημα, σάν φορέα τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς στό προλεταριάτο. Ὁ Λένιν ὀνομάζει τούς λικβινταριστές «σιχαμερούς ἀποστάτες», προδότες τοῦ μαρξισμοῦ (σελ. 27).

Οἱ λικβινταριστές στήν πάλη τους κατά τῶν μπολσεβίκων στηρίζονταν στή συμπάθεια καί τήν ὑποστήριξη τῶν ἐκπροσώπων τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ, στήν ὑποστήριξη τῶν ρεφορμιστῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἡ καθοδήγηση τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, βλέποντας ὅτι τό Μπολσεβίκικο κόμμα στήν πάλη του ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί τούς ἄλλους ὀπορτουνιστές στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας ὑπερισχύει, ἔσπευσε νά τούς βοηθήσει. Τήν 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη 1913 στή σύνοδο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου μέ τήν ὑποστήριξη τῆς γερμανικῆς σοσιαλδη-

μοκρατίας μπῆκε γιά συζήτηση τό ζήτημα σχετικά μέ τίς ρωσικές ὑποθέσεις. Πάνω στό ζήτημα αὐτό ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση τοῦ Κάουτσκι, πού πρότεινε σέ ὅλες τίς ὁμάδες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας νά πάρουν μέτρα γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας. Στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου ἀνατέθηκε νά συγκαλέσει σύσκεψη ἀπό ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν ὁμάδων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας «γιά ἀμοιβαία ἀνταλλαγή γνωμῶν». Ὁ Κάουτσκι, αἰτιολογώντας τήν ἀπόφασή του, δήλωσε ὅτι τό παλιό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ρωσίας «πέθανε» καί ὅτι πρέπει νά ἀνασυσταθεῖ. Ὁ Λένιν ἀγανάκτησε ἀπό τή δήλωση τοῦ Κάουτσκι καί ὀνόμασε τό λόγο του «τερατούργημα» καί ἀπαίτησε νά ὀργανωθεῖ καμπάνια διαμαρτυρίας. Σέ γράμμα του πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ἐμεῖς εἴμαστε *ὑ π έ ρ* τῆς ἀνταλλαγῆς γνωμῶν, *ὑ π έ ρ* τῆς ἀπόφασης τοῦ ΔΣΓ — **αὐτό NB** — ὅμως εἴμαστε ἀπόλυτα *κατά* τῆς **πρόστυχης** φράσης τοῦ Κάουτσκι. Πρέπει νά χτυπηθεῖ ἀλύπητα γι' αὐτό». (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 35ος, σελ. 95). Στά ἄρθρα «Σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου», «Μιά καλή ἀπόφαση καί μιά ἄσχημη ὁμιλία», «Οἱ ρῶσοι ἐργάτες καί ἡ Διεθνής», «Γιά ἕνα ἀπαράδεκτο λάθος τοῦ Κάουτσκι», «Γιά τό γράμμα τοῦ Κάουτσκι», ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τόν Κάουτσκι καί τούς ἄλλους ἐκπροσώπους τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ σάν συνεργούς καί ὑπερασπιστές τοῦ λικβινταρισμοῦ, πού κάτω ἀπό τή σημαία τῆς «συμφιλίωσης» τῶν μπολσεβίκων μέ τούς μενσεβίκους προσπάθησαν στήν πραγματικότητα νά διαλύσουν τό ἐπαναστατικό μαρξιστικό κόμμα στή Ρωσία. Στίς ἐργασίες αὐτές ὁ Λένιν ἀποκαλύπτει τόν ἀποδιοργανωτικό χαρακτήρα τῆς δράσης τῶν ἀντικομματικῶν μικροομάδων, πού ὑποστηρίζονταν ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς.

Σέ συνθῆκες ἔντασης τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης στή Ρωσία ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία ἀποκτοῦσε τό ζήτημα τοῦ δυναμώματος τοῦ καθοδηγητικοῦ καί ὀργανωτικοῦ ρόλου τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, τοῦ κόμματος νέου τύπου. Τά ἔργα τοῦ τόμου αὐτοῦ ἀντανακλοῦν τή δράση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν ἐπεξεργασία τῶν ζητημάτων τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, δείχνουν τήν πάλη του γιά τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος, γιά τή συσπείρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας γύρω ἀπό τούς μπολσεβίκους. Στό ἄρθρο «Πῶς ἡ Β. Ζασούλιτς χαντακώνει τό λικβινταρισμό» ἀναπτύσσεται παραπέρα ἡ θεωρία τοῦ Λένιν γιά τό κόμμα σάν πρωτοπόρου τμήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, σάν ἀνώτερης μορφῆς τῆς ταξικῆς της ὀργά-

νωσης, πού ἔχει προορισμό νά καθοδηγήσει ὅλες τίς ἄλλες ὀργανώσεις τῶν ἐργαζομένων. Ὁ Λένιν ἔγραφε: «Κόμμα εἶναι τό συνειδητό, τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς τάξης, ἡ πρωτοπορία της. Ἡ δύναμη τῆς πρωτοπορίας αὐτῆς εἶναι 10, 100 καί πάνω φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν ἀριθμητική της δύναμη. Μπορεῖ νά γίνει αὐτό; Μπορεῖ ἡ δύναμη τῶν ἑκατό νά ξεπερνάει τή δύναμη τῶν χιλίων; Μπορεῖ καί τήν ξεπερνάει, *ὅταν οἱ ἑκατό εἶναι ὀργανωμένοι*». Ἡ πρωτοπορία, ὅταν ὀργανώνεται, ἀποκτάει *ἑνιαία θέληση* «καί αὐτή ἡ ἑνιαία θέληση τῶν χιλίων πρωτοπόρων, τῶν ἑκατό χιλιάδων, τοῦ ἑνός ἑκατομμυρίου *γίνεται* θέληση τῆς τάξης» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 35-36). Στό ἔργο αὐτό ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τόν ὀργανωτικό ὀπορτουνισμό τῶν λικβινταριστῶν, πού εἶχαν κατρακυλήσει στόν ἀναρχισμό. Ὁ Λένιν ὑπερασπίζει καί αἰτιολογεῖ τήν ἀνάγκη νά εἶναι ὀργανωμένο τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, χαρακτηρίζει τό κόμμα σάν σύστημα συνδεμένων μεταξύ τους ὀργανώσεων, ἀποκαλύπτει τή ζωτικότητα καί τήν εὐλυγισία τῶν ὀργανωτικῶν μορφῶν τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος. «Ἡ ὀργάνωση αὐτή — γράφει ὁ Λένιν — διατηρήθηκε καί τόν καιρό τῆς ἀντίδρασης παρά τήν ἀποσκίρτηση τῶν λικβινταριστῶν καί πλήθους μικροαστῶν. Ἡ ὀργάνωση αὐτή, διατηρώντας τό βασικό της τύπο, κατάφερε νά προσαρμόζει *τή μορφή της* στίς ἀλλαγμένες συνθῆκες, κατάφερε νά ἀλλάζει αὐτή *τή μορφή* ἀνάλογα μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς στιγμῆς» (σελ. 30-31).

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δέν θά μποροῦσε νά δυναμώσει καί νά ἀναπτύξει τό κίνημά της, ἄν τό κόμμα δέν ἔκανε τήν πιό ἀποφασιστική καί τήν πιό ἀμείλικτη πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ἄλλων ὀπορτουνιστῶν, πού διαφθείρουν τίς μάζες, ἐκμηδενίζουν τήν ἴδια τήν ἔννοια τῆς ὀργάνωσης, τίς ἴδιες τίς ἀρχές τῆς ὀργάνωσης. Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι τό κόμμα, σάν πρωτοπόρο τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, πρέπει ὅλη του τή δράση νά τή διεξάγει μέσα στίς μάζες, νά προσελκύει ἀπό αὐτές τίς καλύτερες δυνάμεις καί νά ἐλέγχει κάθε μέρα, ἄν διατηρεῖται στενή σύνδεση μέ τίς μάζες. «Ἔτσι καί *μόνο* ἔτσι, τό πρωτοπόρο τμῆμα διαπαιδαγωγεῖ καί διαφωτίζει τή μάζα, ἐκφράζει τά συμφέροντά *της*, τή μαθαίνει νά ὀργανώνεται, κατευθύνοντας *ὅλη* τή δράση τῆς μάζας στό δρόμο τῆς συνειδητῆς ταξικῆς πολιτικῆς» (σελ. 38). Τό κόμμα πρέπει νά διαπαιδαγωγεῖ τό προλεταριάτο στό πνεῦμα τῆς ἀδιαλλαξίας πρός τόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό, νά τό διδάσκει νά εἶναι συνεπές καί ἐπίμονο στήν ταξική πάλη.

Ὁ Λένιν δείχνει τή δύναμη καί τήν ἰδιομορφία τοῦ προλετα-

ριακοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί σημειώνει τήν ἰδιομορφία τῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν δημιουργίας τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Ρωσία. Σέ ἀντίθεση μέ τή Δυτική Εὐρώπη τό προλεταριακό κόμμα τῆς Ρωσίας ἄρχισε νά διαμορφώνεται πρίν ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση καί ἐξακολούθησε νά διαμορφώνεται στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης. Ἡ πάλη γιά τό διαχωρισμό τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας ἀπό τή γενική-ἀστική καί μικροαστική δημοκρατία διεξαγόταν στή Ρωσία σέ συνθῆκες πλήρους θεωρητικῆς νίκης τοῦ μαρξισμοῦ. Γι' αὐτό ἡ πάλη ἐδῶ ἔπαιρνε ἄλλη μορφή, ὄχι τόσο ὑπέρ τοῦ μαρξισμοῦ, πού εἶχε πετύχει ὁλοκληρωτική νίκη, ὅσο κατά τῶν μικροαστικῶν θεωριῶν, πού καλύπτονταν μέ «μαρξιστική» φρασεολογία. Οἱ μπολσεβίκοι, πιστοί στό ἐπαναστατικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὑπεράσπιζαν τίς θεωρητικές βάσεις τοῦ κόμματος στήν πάλη κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν, τῶν ἀναθεωρητῶν καί τῶν ρεφορμιστῶν ὅλων τῶν ἀποχρώσεων.

Στά ἄρθρα «Σχετικά μέ τήν ἐργατική ἑνότητα», «Ὁ ἀρχηγός τῶν λικβινταριστῶν γιά τούς λικβινταριστικούς ὅρους ἑνότητας», «Οἱ ρῶσοι ἐργάτες καί ἡ Διεθνής», «Ψήφισμα σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ γραφείου» καί σέ ἄλλα ὁ Λένιν ἀξιολογεῖ τήν πάλη τοῦ κόμματος γιά τήν ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν, ἐξηγώντας τή μαρξιστική ἀντίληψη τῆς ἑνότητας, τόνιζε ὅτι βάση τῆς ἑνότητας τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ κοινότητα τῶν ταξικῶν συμφερόντων καί σκοπῶν, ἡ ταξική πειθαρχία, ἡ ἀναγνώριση τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας, ἡ ὁμόθυμη δουλιά στίς ἴδιες γραμμές μέ τήν πλειοψηφία αὐτή. Στά ἔργα του ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε μέ ὅλη τή δύναμη τή σημασία τῆς μεγάλης ἀρχῆς τῆς ἑνότητας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος: «Σκόρπιοι οἱ ἐργάτες, δέν εἶναι τίποτε. Ἑνωμένοι, εἶναι τό πᾶν» (σελ. 189). Τήν ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τήν πραγματοποιεῖ ἡ ἑνιαία ὀργάνωση, οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας πρέπει νά ἐφαρμόζονται ἀπό ὅλους τούς συνειδητούς ἐργάτες. «Νά συζητήσεις τό πρόβλημα, — ὑπόδειχνε ὁ Λένιν — νά πεῖς καί νά ἀκούσεις τίς διαφορετικές γνῶμες, νά μάθεις τήν ἄποψη τῆς *πλειοψηφίας* τῶν ὀργανωμένων μαρξιστῶν, νά διατυπώσεις τήν ἄποψη αὐτή σέ μιά ἐρήμην* ἀπόφαση, νά ἐκτελέσεις εὐσυνείδητα τήν ἀπόφαση αὐτή — νά τί θεωρεῖ ἑνότητα ὅλος ὁ κόσμος, ὅλοι οἱ λογικοί ἄνθρωποι»

* Ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ὑποσημείωση στό σχετικό ἄρθρο τοῦ Λένιν, πρέπει νά εἶναι: ἀκριβή-συγκεκριμένη. *Σημ. μετ.*

(σελ. 189). Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι ἡ πραγματική καί ἡ γνήσια ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης βρίσκεται πρίν ἀπ' ὅλα καί κυρίως στήν ἑνότητα τῆς πολιτικῆς της ὀργάνωσης, στήν ἑνότητα τοῦ κόμματός της. Μόνο μιά τέτια ἑνότητα μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει τήν ἐπιτυχία ὅλου τοῦ ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τούς λικβινταριστές σάν ἐχθρούς τῆς ἑνότητας τῶν ἐργατῶν καί τονίζει ὅτι ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν ἀκολουθεῖ τούς μπολσεβίκους, πού οἰκοδομοῦν «ἀργά, ὅμως σταθερά — *τήν πραγματική ἑνότητα* τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν, πού τούς ἑνώνουν κοινές ἀποφάσεις, τίς ὁποῖες ἐφαρμόζουν εὐσυνείδητα» (σελ. 191). Ὁ Λένιν στίς ἐργασίες του ἐξηγοῦσε ὅτι ἡ ἑνότητα εἶναι ἐφικτή μόνο ὅταν στηρίζεται σέ ἀρχές, ὅταν βασίζεται στήν ἀναγνώριση τῆς ἐπαναστατικῆς τακτικῆς καί τῆς πάλης κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Μεγάλη σημασία στήν πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν, γιά τήν ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος εἶχε ὁ σχηματισμός ἀνεξάρτητης μπολσεβίκικης ὁμάδας στήν Κρατική δούμα. Οἱ μενσεβίκοι-βουλευτές, ἐπωφελούμενοι τή συμπτωματική πλειοψηφία τῆς μιᾶς ψήφου, καταπατοῦσαν τά στοιχειώδη δικαιώματα τῶν ἕξι ἐργατῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν, πού ἐκπροσωποῦσαν τήν τεράστια πλειοψηφία τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας. Δέν ἔδιναν στούς μπολσεβίκους τή δυνατότητα νά μιλοῦν ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας πάνω στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν. Καί ἔτσι ἡ μενσεβίκικη «ἑφτάδα», πού ἐκπροσωποῦσε μιάν ἀσήμαντη μειοψηφία ἐργατῶν, παραγνώριζε τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές διαμαρτυρήθηκαν μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο κατά τῆς τυχοδιωκτικῆς αὐτῆς στάσης τῆς λικβινταριστικῆς «ἑφτάδας» καί ἀπαίτησαν πλήρη ἰσοτιμία. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1913, ὕστερα ἀπό τήν ἐπίσημη ἄρνηση τῆς μενσεβίκικης «ἑφτάδας» νά ἱκανοποιήσει τήν ἀπαίτηση τῆς «ἑξάδας», οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές μέ ὑπόδειξη τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος βγῆκαν ἀπό τήν ἑνιαία σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί συγκρότησαν ἀνεξάρτητη μπολσεβίκικη ὁμάδα στήν Κρατική δούμα πού τήν ὀνόμασαν «Ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα».

Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές χρησιμοποιοῦσαν τό βῆμα τῆς Δούμας γιά τήν προπαγάνδιση τῶν ἰδεῶν τοῦ κόμματος στίς πλατιές ἐργατικές μάζες. Ὁ Λένιν σέ μιά σειρά ἐργασίες αὐτοῦ τοῦ τόμου— «Κακή ὑπεράσπιση μιᾶς κακῆς ὑπόθεσης», «Δήλωση», «Ἡ ἑφτάδα τῆς Δούμας», «Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί οἱ

λικβινταριστές», «Ὑλικά σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς πάλης μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας», «Δυό τρόποι διαμάχης καί πάλης» καί σέ ἄλλα — δείχνει διεξοδικά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν IV Κρατική δούμα καί ξεσκεπάζει τήν ἀντικομματική, ἀποδιοργανωτική στάση τῆς μενσεβίκικης-λικβινταριστικῆς «ἑφτάδας», πού προσπαθοῦσε νά τορπιλίσει τήν ἐπαναστατική ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς IV Δούμας πραγματοποιοῦσε τή θέληση τοῦ κόμματος, τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Ὅλες οἱ σπουδαιότερες ἀποφάσεις τοῦ κόμματος ἐφαρμόζονταν μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῶν μελῶν τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας. Ὅλη ἡ δράση τῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν στή Δούμα ὑποτασσόταν στήν ἐξυπηρέτηση τοῦ λαοῦ, στήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τ άξης. Κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν, τῆς ΚΕ, σέ στενή ἐπαφή μέ τίς μάζες, στό πρόσωπο τοῦ ἐργάτη-βουλευτῆ διαπαιδαγωγήθηκε ἕνας νέος τύπος κοινοβουλευτικοῦ παράγοντα τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος — τύπος πραγματικοῦ ἐκπροσώπου τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ τακτική τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος στή Δούμα διέφερε ριζικά ἀπό τήν κοινοβουλευτική τακτική τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων, τά ὁποῖα μετατράπηκαν σέ ἁπλό ἐξάρτημα τῶν κοινοβουλευτικῶν τους ὁμάδων, πού κυνηγοῦσαν ὑπουργικές μόνο θέσεις. Ἡ δουλιά τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας στή Δούμα ἀποτέλεσε παράδειγμα κοινοβουλευτικῆς δράσης τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος σέ ἐπαναστατικό πνεῦμα. Ὁ Λένιν, ξεκινώντας ἀπό τήν πείρα τῆς δράσης τῆς ὁμάδας στή Δούμα, ἐπεξεργάστηκε τίς παρακάτω καθοδηγητικές ἀρχές πάνω στό ζήτημα αὐτό: πλήρη ὑποταγή τῶν κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων στόν ἔλεγχο καί τίς ὑποδείξεις τῆς ΚΕ· μπάσιμο σ' αὐτές κυρίως ἐργατῶν ἐπαναστατῶν· ἀνάλυση στόν κομματικό τύπο καί στίς κομματικές συνελεύσεις τῶν λόγων τῶν βουλευτῶν ἀπό τήν ἄποψη τῆς κομμουνιστικῆς τους συνέπειας· ἀποστολή τῶν βουλευτῶν γιά προπαγανδιστική δουλιά στίς μάζες· διαγραφή ἀπό τίς ὁμάδες ἐκείνων πού ἐκδηλώνουν ὀπορτουνιστικές τάσεις. Οἱ ἀρχές αὐτές ἐπικροτήθηκαν πλήρως ἀπό τό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα.

Γιά τό δυνάμωμα τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων καί τήν ἀπόκτηση ἐπιροῆς στίς μάζες τεράστιο ρόλο ἔπαιξε ἡ ἐργατική μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Πράβντα», πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912. Ὁ Λένιν, ζώντας στό ἐξωτερικό, στήν Κρακοβία καί στό Πορόνιν, ἐξακολουθοῦσε νά καθοδηγεῖ

καθημερινά τήν «Πράβντα»: ἔγραφε κάθε μέρα ἄρθρα γιά τά πιό ἐπίκαιρα ζητήματα τῆς κομματικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς, εἶχε μόνιμη ἀλληλογραφία μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας, τῆς ἔκανε δριμύτατη κριτική γιά τή δημοσίευση ἄρθρων, πού δέν παρουσίαζαν σαφήνεια σέ ζητήματα ἀρχῶν, ἔδινε συγκεκριμένες συμβουλές γιά τή βελτίωση τῆς δουλιᾶς τῆς ἐφημερίδας. Ὁ Λένιν, ἀποκαλύπτοντας τίς ἀδυναμίες, ἐπιδίωκε νά γράφεται ἡ ἐφημερίδα σέ μαχητικό, ἐπαναστατικό πνεῦμα καί καλοῦσε τούς συντάκτες νά κάνουν τόν πιό ἀποφασιστικό καί ἀμείλικτο ἀγώνα κατά τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ἄλλων ὀπορτουνιστῶν γιά τήν καθαρότητα τῆς μαρξιστικῆς ἰδεολογίας. Στά γράμματα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή ὁ Λένιν ὑπενθύμιζε ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νά ἐλέγχεται μέ ἐπιμέλεια ἡ ἰδεολογική συνέπεια τῶν συνεργατῶν τῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας, πρότεινε νά μή λύνεται τό ζήτημα τῆς σκοπιμότητας προσέλκυσης τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου συγγραφέα, ξεκινώντας ἀπό τήν ἄποψη τῶν συγγραφικῶν του προσόντων, «ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τοῦ γενικοῦ του προσανατολισμοῦ, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ *τί* προσφέρει μέ τή διδασκαλία του στίς ἐργατικές μάζες» (σελ. 334). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν στήν ἐφημερίδα ἀποτελοῦσαν λαμπρό παράδειγμα ἐπιθετικῆς καί ἀνειρήνευτης πάλης ἀρχῶν τῶν μπολσεβίκων κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στό ζήτημα τῆς δράσης τῶν μπολσεβίκων στίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις, ἰδιαίτερα στά συνδικάτα. Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν συνδικάτων ἀκολουθοῦσε τούς μπολσεβίκους. Ὁ Λένιν, ξεσκεπάζοντας τήν ἔλλειψη ἀρχῶν τοῦ συνασπισμοῦ τῶν λικβινταριστῶν μέ τούς ναρόντνικους στό συνδικαλιστικό κίνημα καί στό «μή φραξιονισμό», πού οἱ ἴδιοι ὑποστήριζαν, ἀξιολογεῖ τό δρόμο τῶν μπολσεβίκων γιά τήν κατάκτηση τῶν συνδικάτων. Οἱ μαρξιστές «δέν εἶναι τυχαῖοι ἐπισκέπτες στό ἐργατικό κίνημα — γράφει ὁ Λένιν. Ξέρουν ὅτι ἀργά ἤ γρήγορα ὅλα τά συνδικάτα θά ἀκολουθοῦν μαρξιστικές θέσεις. Πιστεύουν ὅτι τό μέλλον ἀνήκει στίς ἰδέες τους καί δέν ζορίζουν τά γεγονότα, δέν κεντρίζουν τά συνδικάτα, δέν κολᾶνε ταμπέλες, δέν διασποῦν τά συνδικάτα» (σελ. 353).

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στίς ἐθνικές ἀκριανές περιοχές τῆς Ρωσίας, ἡ ὡρίμανση τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, πού ἡ ἀστική τάξη τόν ἑτοίμαζε κάτω ἀπό τό σύνθημα τῆς «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας», ἡ λυσσαλέα ἐκστρατεία τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου σωβινισμοῦ καί τοῦ ἀστικοῦ

ἐθνικισμοῦ, πού ἀπειλοῦσε νά διασπάσει τό ἐργατικό κίνημα κι' ἔτσι νά ἐξασθενίσει τίς δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης πού ὡρίμαζε· τό δυνάμωμα τῶν ἐθνικιστικῶν τάσεων στό ἐργατικό κίνημα· οἱ δριμύτατες ἐπιθέσεις τῶν λικβινταριστῶν, τῶν μπουντιστῶν καί τῶν τροτσκιστῶν κατά τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα, ὅλα αὐτά δημιουργοῦσαν σοβαρή ἀπειλή γιά τήν ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Σ' αὐτή τήν περίοδο μπῆκε μέ ἰδιαίτερη ὀξύτητα τό ζήτημα τῆς διεθνιστικῆς ἑνότητας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν δουλεύει ἐντατικά γιά νά θεμελιώσει τή θεωρία καί τήν τακτική τοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα. Γράφει πολυάριθμα ἄρθρα, γράμματα, κάνει διαλέξεις γιά τό ἐθνικό ζήτημα στό Παρίσι, στίς Βρυξέλλες, στή Λιέγη, στή Λειψία, στήν Κρακοβία. Ὁ Λένιν ἔκανε μεγάλη εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα στήν κομματική Σύσκεψη τοῦ Πορόνιν.

Τά ἔργα τοῦ Λένιν, τά ἀφιερωμένα στό ἐθνικό ζήτημα, κατέχουν μεγάλο μέρος στόν τόμο αὐτό. Ἀνάμεσα σ' αὐτά εἶναι: «Ἀπόφαση πάνω στό ἐθνικό ζήτημα», πού πάρθηκε στή Σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Πορόνιν, τό κλασικό του ἔργο «Κριτικά σημειώματα πάνω στό ἐθνικό ζήτημα», τά ἄρθρα «Γιά τήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία», «Οἱ καντέτοι καί «τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν»», «Γιά τό ἐθνικό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ», «Ὁ ἐθνικοφιλελευθερισμός καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν». Ὁ Λένιν ἀπόδειξε ὅτι τό ἐθνικό ζήτημα εἶναι συστατικό μέρος τοῦ ὅλου ζητήματος γιά τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ἔχει σπουδαιότατη σημασία σάν ζήτημα πού ἀφορᾶ τίς ἐφεδρεῖες καί τούς συμμάχους τοῦ προλεταριάτου στήν πάλη γιά τή δημοκρατία, τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, γιά τό σοσιαλισμό.

Οἱ θεμελιωτές τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς ἔδοσαν ἐπιστημονική ἐξήγηση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, ἀποκάλυψαν τίς κοινωνικές ρίζες τῶν ἐθνικῶν κινημάτων καί ἀπόδειξαν ὅτι ἡ ἐξάλειψη κάθε ἐθνικῆς καταπίεσης καί ἀνισότητας εἶναι ἐφικτή μόνο ὕστερα ἀπό τή συντριβή τοῦ καπιταλισμοῦ καί τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο. Ἀπόδειξαν ὅτι ἡ ἐργατική τάξη ἀπό τήν κοινωνική της φύση εἶναι διεθνιστική, ὅτι τά ζωτικά της συμφέροντα ἀπαιτοῦν συνεπή πάλη κατά τῆς πολιτικῆς τῆς ὑποδούλωσης ἄλλων ἐθνῶν, κατά τῆς ἐθνικῆς καί ἀποικιακῆς καταπίεσης, πάλη ἐνάντια σέ κάθε εἴδους ἐθνικούς περιορισμούς εἴτε προνόμια, γιατί «δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐλεύθερος ἕνας λαός, πού καταπιέζει ἄλλους λαούς». Ὁ Λένιν ἀνάπτυξε τίς ἰδέες τοῦ μαρξισμοῦ γιά τό ἐθνι-

κό ζήτημα στίς νέες ἱστορικές συνθῆκες. Δημιούργησε ὁλοκληρωμένο σύστημα ἀπόψεων γιά τίς ἐθνικοαπελευθερωτικές ἐπαναστάσεις, ἔδειξε ὅτι τό ἐθνικό-ἀποικιακό ζήτημα εἶναι συστατικό μέρος τοῦ ὅλου ζητήματος τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Στή σημερινή ἐποχή, πού ἔχει σάν βασικό της περιεχόμενο τό πέρασμα ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό, ἐπιβεβαιώθηκε πλήρως ἡ λενινιστική διδασκαλία γιά τό ἐθνικό-ἀποικιακό ζήτημα.

Στά ἔργα τοῦ Λένιν δόθηκε ἐπιστημονική θεμελίωση τῶν προγραμματικῶν θέσεων τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα: γιά τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί τά δικαιώματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων· γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν μέχρι καί τόν κρατικό ἀποχωρισμό· γιά τίς γλῶσσες καί τήν ἰσοτιμία τους· γιά τόν ἐθνικό πολιτισμό καί τό ταξικό του περιεχόμενο· γιά τό συγκεντρωτισμό καί τήν αὐτονομία κ.ἄ. Γιά ὅλα αὐτά τά ζητήματα ὁ Λένιν ἔκανε συντριπτική κριτική στίς ἀπόψεις τῶν ρώσων καί τῶν διεθνῶν ὀπορτουνιστῶν, ξεσκέπασε τόν ἀστικό ἐθνικισμό σέ ὅλες τίς μορφές του καί ἀντέταξε σ' αὐτόν τό συνεπή προλεταριακό διεθνισμό.

Ἡ εἰσήγηση τοῦ Λένιν γιά τό ἐθνικό ζήτημα στή Σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε στό Πορόνιν καί ἡ ἀπόφαση πού πρότεινε καθόρισαν καθαρά καί μέ ἀκρίβεια τά καθήκοντα τοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα. Ἡ Σύσκεψη ἀντέκρουσε ἀποφασιστικά τίς ὀπορτουνιστικές ἀπόπειρες διαστρέβλωσης τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος στό πνεῦμα τῶν ἐθνικιστικῶν προλήψεων τῆς Μπούντ, ἔκανε δριμύτατη κριτική στό σύνθημα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας». Ὁ Λένιν ἀπόδειξε ὅτι διεκδίκηση τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» εἶναι ὁ πιό ἐκλεπτυσμένος, ὁ πιό ἐπιζήμιος ἐθνικισμός, εἶναι ἰδεολογία τῆς ἀστικῆς τάξης, ριζικά ἐχθρική πρός τό μαρξισμό. Ἡ Σύσκεψη τοῦ Πορόνιν στήν ἀπόφαση γιά τό ἐθνικό ζήτημα, ἀφοῦ ὑπογράμμισε τό δικαίωμα τῶν λαῶν γιά κρατικό ἀποχωρισμό, καθόρισε τίς συνθῆκες, τίς μεθόδους καί τούς δρόμους πραγματοποίησης τοῦ συνθήματος αὐτοῦ ἀπό τήν ἄποψη τῶν ταξικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Λένιν θεωροῦσε τήν ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης τοῦ Πορόνιν γιά τό ἐθνικό ζήτημα σάν προγραμματική διακήρυξη τοῦ κόμματος, σάν ἔκφραση τῆς συλλογικῆς ἄποψης τῶν ρώσων μαρξιστῶν γιά τό ἐθνικό ζήτημα.

Ὁ Λένιν στό ἔργο του «Κριτικά σημειώματα πάνω στό ἐθνι-

κό ζήτημα» ἀναπτύσσει τίς θεωρητικές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ γιά τό ἐθνικό ζήτημα καί δείχνει τήν τεράστια σημασία τοῦ ζητήματος αὐτοῦ γιά τό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Ὁ Λένιν, θεμελιώνοντας ὁλόπλευρα τό πρόγραμμα τοῦ μπολσεβικισμοῦ γιά τό ἐθνικό ζήτημα, τόνιζε τίς δυό ἀντίθετες τάσεις τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐθνικῶν ἀμοιβαίων σχέσεων: ἡ μιά εἶναι ἡ ἀφύπνιση τῆς ἐθνικῆς ζωῆς καί τῶν ἐθνικῶν κινημάτων, ἡ δημιουργία ἐθνικῶν κρατῶν· ἡ ἄλλη τάση εἶναι ἡ ἀνάπτυξη καί ἡ πύκνωση κάθε εἴδους σχέσεων ἀνάμεσα στά ἔθνη, στή δημιουργία διεθνοῦς ἑνότητας τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐπιστήμης κτλ. Ἡ πρώτη τάση κυριαρχοῦσε τήν ἐποχή πού ἄρχισε νά ἀναπτύσσεται ὁ καπιταλισμός, ὅταν ἡ ἀστική τάξη κατακτοῦσε τήν ἐσωτερική ἀγορά, πού ἀπαιτοῦσε τήν κρατική συνένωση τῶν ἐδαφῶν μέ ὁμόγλωσσο πληθυσμό. Ἡ ἀστική τάξη στήν ἐποχή τοῦ ἀνερχόμενου καπιταλισμοῦ, συντρίβοντας τή φεουδαρχία, ἐξαφάνιζε καί τόν οἰκονομικό κερματισμό τοῦ λαοῦ, συγκέντρωνε τά σκόρπια τμήματα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ σέ ἕνα ἐθνικό σύνολο. Ἔτσι δημιουργήθηκαν τά ἀστικά ἐθνικά κράτη. Ἡ δεύτερη τάση ἀνάπτυξης τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος στόν καπιταλισμό εἶναι χαρακτηριστική γιά τό ἀνώτερο, τό ἰμπεριαλιστικό στάδιο ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ. Αὐτή ἀντανακλᾶ τήν προσπάθεια οἰκονομικῆς προσέγγισης ἀνάμεσα στούς λαούς, συντριβῆς ὅλων τῶν ἐμποδίων, πού παρακωλύουν τήν οἰκονομική ζωή καί τήν ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στά ἔθνη, δηλ. ὁδηγεῖ στήν ἐξαφάνιση τῆς ἐθνικῆς ἀπομόνωσης, στή δημιουργία πολυεθνικῶν κρατῶν. «Καί οἱ δυό τάσεις ἀποτελοῦν παγκόσμιο νόμο τοῦ καπιταλισμοῦ» — ὑπογράμμιζε ὁ Λένιν (σελ. 123).

Οἱ δυό αὐτές τάσεις ἀποτελοῦν γιά τόν ἰμπεριαλισμό ἀνειρήνευτη ἀντίθεση, γιατί ὁ ἰμπεριαλισμός δέν μπορεῖ νά ζήσει χωρίς τήν ἐκμετάλλευση καί τή βίαιη διατήρηση τῶν ἀποικιῶν στά πλαίσια τοῦ «ἑνιαίου συνόλου», ὁ ἰμπεριαλισμός μπορεῖ νά «προσεγγίσει» τά ἔθνη μόνο μέ προσαρτήσεις καί ἀποικιακές κατακτήσεις — ἀντίθετα, οἱ τάσεις αὐτές γιά τόν κομμουνισμό εἶναι ἁπλῶς δυό πλευρές τῆς ἴδιας ὑπόθεσης, τῆς ὑπόθεσης τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν καταπιεζομένων λαῶν ἀπό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, γιατί ὁ κομμουνισμός προϋποθέτει ὅτι ἡ συνένωση τῶν λαῶν σέ ἑνιαία παγκόσμια οἰκονομία εἶναι κατορθωτή μόνο πάνω στίς ἀρχές τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καί τῆς ἐθελοντικῆς συμφωνίας, ὅτι ὁ δρόμος τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐθελοντικῆς συνένωσης τῶν λαῶν περνάει μέσω τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν ἀποι-

κιῶν ἀπό τό «ἑνιαῖο» ἰμπεριαλιστικό «σύνολο», μέσω τῆς μετατροπῆς τους σέ ἀνεξάρτητα κράτη.

Τό πρόγραμμα τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος γιά τό ἐθνικό ζήτημα παίρνει ὑπόψη του τίς δυό αὐτές τάσεις, ὑπερασπίζει, πρῶτο, τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί τῶν γλωσσῶν, τό ἀπαράδεκτο ὁποιωνδήποτε προνομίων στόν τομέα αὐτό, καθώς καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν καί, δεύτερο, τήν ἀρχή τοῦ διεθνισμοῦ καί τῆς ἀνειρήνευτης πάλης κατά τῆς μόλυνσης τοῦ προλεταριάτου μέ τόν ἀστικό ἔστω καί τόν πιό ἐκλεπτυσμένο ἐθνικισμό. «Ὁ ἀστικός ἐθνικισμός καί ὁ προλεταριακός διεθνισμός εἶναι δυό συνθήματα ἀνειρήνευτα - ἐχθρικά, πού ἀντιστοιχοῦν στά δυό μεγάλα ταξικά στρατόπεδα ὅλου τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου καί ἐκφράζουν *δυό* πολιτικές (καί κάτι περισσότερο: δυό κοσμοθεωρίες) στό ἐθνικό ζήτημα» (σελ. 122-123). Ὁ μαρξισμός εἶναι ἀνειρήνευτος ἀπέναντι στόν ἐθνικισμό. Στή θέση τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ ὁ μαρξισμός προβάλλει τό διεθνισμό — τή συγχώνευση ὅλων τῶν ἐθνῶν σέ ἀνώτερη ἑνότητα.

Ὁ Λένιν διδάσκει ὅτι μόνο χάρη στή νίκη τοῦ προλεταριάτου κατά τῆς ἀστικῆς τάξης, μόνο μέ τό δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ οἱ καταπιεζόμενοι λαοί μποροῦν νά πετύχουν πλήρη ἐλευθερία, ἰσοτιμία καί σταθερή εἰρήνη· μόνο στή βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῆς δημοκρατίας, τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ ἐθελοντική, σταθερή ἕνωση ἰσότιμων λαῶν.

Ὁ Λένιν στήν ἐργασία του αὐτή, γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία τοῦ μαρξισμοῦ, διατύπωσε τή θέση γιά τήν ὕπαρξη δυό πολιτισμῶν σέ κάθε ἐθνικό πολιτισμό καί ἐξήγησε ὅτι τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ στήν καπιταλιστική κοινωνία εἶναι ἀστικό σύνθημα. «Σέ *κάθε* ἐθνικό πολιτισμό — ἔγραφε ὁ Λένιν — ὑπάρχουν, ἔστω καί μή ἀναπτυγμένα, *στοιχεῖα* δημοκρατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ πολιτισμοῦ, γιατί σέ *κάθε* ἔθνος ὑπάρχει ἡ ἐργαζόμενη καί ἐκμεταλλευόμενη μάζα, τῆς ὁποίας οἱ συνθῆκες ζωῆς γεννοῦν ἀναπόφευκτα τή δημοκρατική καί τή σοσιαλιστική ἰδεολογία. Σέ *κάθε* ἔθνος ὅμως ὑπάρχει καί ἀστικός πολιτισμός (καί στίς περισσότερες περιπτώσεις καί μαυροεκατονταρχίτικος καί κληρικαλικός πολιτισμός) — καί μάλιστα ὄχι σάν ἁπλά «στοιχεῖα» πολιτισμοῦ, ἀλλά σάν *κυρίαρχος* πολιτισμός» (σελ. 120).

Οἱ συνειδητοί προλετάριοι παίρνουν ἀπό κάθε ἐθνικό πολιτισμό μόνο τά δημοκρατικά καί σοσιαλιστικά στοιχεῖα του. Ἡ πείρα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στήν ΕΣΣΔ καί στίς ἄλ-

λες σοσιαλιστικές χῶρες δείχνει ὅτι μόνο ὁ σοσιαλισμός μπορεῖ νά δημιουργήσει καί δημιουργεῖ διαφορετικούς στήν ἐθνική τους μορφή, ὅμως ἑνιαίους, σοσιαλιστικούς στό περιεχόμενό τους πολιτισμούς.

Τά ἄρθρα «Πῶς ὁ ἐπίσκοπος Νίκων ὑπερασπίζει τούς οὐκρανούς;», «Οἱ καντέτοι καί τό «δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν»» κ.ἄ. εἶναι ἀφιερωμένα στό ἐθνικό ζήτημα τῆς Οὐκρανίας. Ὁ Λένιν, διευκρινίζοντας τήν οὐσία καί τίς συνέπειες τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς τοῦ τσαρισμοῦ στήν Οὐκρανία, μαστιγώνει μέ ὀργή τούς καντέτους, πού ὑποστήριζαν τήν πολιτική αὐτή, ἀποκαλύπτει τίς ρίζες τοῦ οὐκρανικοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ καί σωβινισμοῦ. Ὁ Λένιν καλεῖ ἀκούραστα τούς ἐργαζόμενους τῆς Οὐκρανίας καί τῆς Ρωσίας νά συσπειρωθοῦν, νά ἑνωθοῦν σέ στενή συμμαχία: «Μέ τήν ἑνιαία δράση τῶν μεγαλορώσων καί τῶν οὐκρανῶν προλετάριων *μπορεῖ* νά δημιουργηθεῖ ἐλεύθερη Οὐκρανία· χωρίς τέτια ἑνότητα, οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γι' αὐτή» (σελ. 127).

Μεγάλη προσοχή ἔδινε ὁ Λένιν στό ἐργατικό κίνημα τῆς Λεττονίας. Στίς γραμμές τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας κατά τά τέλη τοῦ 1913 ὀξύνθηκε πάρα πολύ ἡ πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Ὅλα τά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος τήν περίοδο αὐτή τά εἶχαν καταλάβει οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές καί οἱ συμφιλιωτιστές, πού μέ τήν ὀπορτουνιστική καί ἀποδιοργανωτική τους δράση ἐξασθένιζαν τό παράνομο κόμμα καί προσπαθοῦσαν νά στρέψουν τό ἐργατικό κίνημα πρός τό ρεφορμιστικό δρόμο. Ὅμως οἱ τοπικές κομματικές ὀργανώσεις καί ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Λεττονίας ἀκολουθοῦσαν τίς μπολσεβίκικες θέσεις. Οἱ λεττονοί μπολσεβίκοι, ἔχοντας τήν ὑποστήριξη τῶν ἐργατῶν πού εἶχαν μπολσεβίκικες διαθέσεις, ἔκαναν ἀποφασιστική πάλη κατά τῆς μενσεβίκικης-λικβινταριστικῆς καθοδήγησης. Στόν ἀγώνα αὐτό μεγάλη βοήθεια ἔδοσε στούς λεττονούς μπολσεβίκους ὁ Λένιν, πού ἔδειχνε ἰδιαίτερη ἀνησυχία ἀπό τό γεγονός τῆς προσχώρησης τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης, τό 1912, στόν τροτσκιστικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν πάλευε δραστήρια γιά τήν ἀποχώρηση τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπό τό συνασπισμό αὐτό, διατηροῦσε μόνιμη καί στενή σύνδεση μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Λεττονίας. Ὁ Λένιν συμμετεῖχε δραστήρια στήν προετοιμασία καί τή διεξαγωγή τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας, πού συνῆλθε τό Γενάρη τοῦ 1914 στίς Βρυξέλλες.

Ὁ Λένιν ἀκόμη τό Μάη τοῦ 1913 μέ παράκληση τῶν λεττονῶν μπολσεβίκων ἔγραψε τό «Σχέδιο πλατφόρμας γιά τό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας», βοήθησε τούς μπολσεβίκους τῆς Λεττονίας νά ἐπεξεργαστοῦν σταθερές θέσεις ἀρχῶν. Στίς παραμονές τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν εἶχε συχνή ἀλληλογραφία μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Λεττονίας καί ταξίδευσε στό Βερολίνο καί τό Παρίσι μέ σκοπό νά συναντηθεῖ προσωπικά μέ τούς ἀντιπροσώπους τους γιά νά διευκρινίσει τά ζητήματα τῆς προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου, τῆς σύνθεσής του, τήν ἐνδεχόμενη ἔκβαση τῆς πάλης σ' αὐτό κτλ. Στό ἴδιο τό συνέδριο ὁ Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τή στάση τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας ἀπέναντι στό ΣΔΕΚΡ καί ἀπέναντι στή διάσπαση τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, συμμετεῖχε στίς συσκέψεις τῶν ἀντιπροσώπων-μπολσεβίκων, τούς βοηθοῦσε νά ἑτοιμάσουν τά σχέδια ἀποφάσεων. Ὁ Λένιν στήν εἰσήγησή του φώτισε τήν πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν στή Ρωσία, ξεσκέπασε τούς ψεύτικους ἰσχυρισμούς τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν συμφιλιωτιστῶν καί μέ βάση ἀκριβῆ ἀντικειμενικά στοιχεῖα ἀπόδειξε ὅτι τά 4/5 τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας καταδίκασαν ἤδη τούς λικβινταριστές καί συσπειρώθηκαν γύρω ἀπό τό Μπολσεβίκικο κόμμα. Ὁ Λένιν ἔκανε κριτική στή δράση τῆς ΚΕ τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἀκολουθοῦσε ὀπορτουνιστικές θέσεις καί κάλεσε τούς λεττονούς σοσιαλδημοκράτες νά ξεκόψουν ἀποφασιστικά ἀπό τούς λικβινταριστές. Ὁ Λένιν πάλεψε κατά τῶν συμφιλιωτιστικῶν τάσεων πού παρουσιάστηκαν στό συνέδριο. Ἡ μπολσεβίκικη ἀπόφαση, πού ψηφίστηκε στό συνέδριο καί γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν, καταδίκαζε τό λικβινταρισμό καί τό συμφιλιωτισμό καί ἀπαιτοῦσε τήν ἄμεση διακοπή σχέσεων μέ τό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν θεωροῦσε τήν ἀποχώρηση τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπό τό συνασπισμό αὐτό σάν τό πιό ἰσχυρό χτύπημα κατά τῆς τροτσκιστικῆς ἕνωσης, πού τσάκισε τίς ἀπόπειρες τῶν τροτσκιστῶν νά δημιουργήσουν στή Ρωσία κεντριστικό κόμμα. Ὅλες οἱ ἀποφάσεις τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας ἦταν διαποτισμένες μέ τό πνεῦμα τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι «ἡ πείρα πολλῶν χρόνων στερέωσε πέρα γιά πέρα τήν πεποίθηση τῶν λεττονῶν μαρξιστῶν γιά τήν ὀρθότητα τῆς ἀρχῆς τῆς *διεθνικῆς ἑνότητας* τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 165).

Στά ἔργα πού ἔχουν συμπεριληφθεῖ στόν τόμο αὐτό ὁ Λένιν δείχνει τήν ὄξυνση τῆς βασικῆς ἀντίθεσης τῆς καπιταλιστικῆς κοι-

νωνίας ἀνάμεσα στόν κοινωνικό χαρακτήρα τῆς παραγωγῆς καί στήν ἀτομική-καπιταλιστική μορφή ἰδιοποίησης, ἀποκαλύπτει τό σάπισμα τοῦ καπιταλισμοῦ, πού ἔγινε ἐμπόδιο στό δρόμο ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας. Στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ ἡ ἐπιστήμη καί ἡ τεχνική, οἱ ἀνακαλύψεις καί οἱ ἐφευρέσεις μετατρέπονται σέ μέσο πλουτισμοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης, ἐνῶ στίς μάζες τῶν ἐργαζομένων αὐτές φέρνουν ἔνταση τῆς καταπίεσης, ἀνεργία καί ἐξαθλίωση. Ὁ Λένιν δείχνει ὅτι ἐξαιτίας τῶν ἰδιοτελῶν συμφερόντων τῶν μεγιστάνων τοῦ κεφαλαίου ἐμποδίζεται ἡ ἐφαρμογή τῶν τεχνικῶν βελτιώσεων. Στό ἄρθρο «Πολιτισμένη βαρβαρότητα» ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ὅπου κι' ἄν στραφεῖς — σέ κάθε σου βῆμα συναντᾶς προβλήματα, πού ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι ἀπόλυτα σέ θέση νά τά λύσει *ἀμέσως*. Ἐμποδίζει ὁ καπιταλισμός. Ἔχει συγκεντρώσει σωρούς ἀπό πλούτη — καί ἔκανε τούς ἀνθρώπους *σκλάβους* τοῦ πλούτου αὐτοῦ. — Ἔχει λύσει τά πιό περίπλοκα προβλήματα τῆς τεχνικῆς — καί σταμάτησε τήν ἐφαρμογή τῶν τεχνικῶν βελτιώσεων, ἐξαιτίας τῆς φτώχιας καί τῆς ἀμάθειας ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ἐξαιτίας τῆς ἠλίθιας τσιγκουνιᾶς μιᾶς χούφτας ἑκατομμυριούχων. Ὁ πολιτισμός, ἡ ἐλευθερία καί ὁ πλοῦτος στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ φέρνουν στό νοῦ τόν παραχορτασμενο πλούσιο, πού σαπίζει ζωντανός καί δέν ἀφήνει νά ζήσει ὅ,τι εἶναι νεαρό. Ὅμως τό νεαρό ἀναπτύσσεται καί ἐπιβάλλεται παρ' ὅλα τά ἐμπόδια» (σελ. 18).

Τά λόγια αὐτά τοῦ Λένιν, πού γράφτηκαν πρίν μισό αἰώνα, ἠχοῦν πολύ ἐπίκαιρα στίς σημερινές συνθῆκες, πού ὁ καπιταλισμός μετατράπηκε σέ δύναμη ἐχθρική ἀπέναντι στήν ἀνθρωπότητα, σέ πηγή δυστυχιῶν γιά τούς λαούς, ὅταν στρέφει τήν ἀνθρώπινη μεγαλοφυΐα ἐνάντια στήν ἴδια τήν ἀνθρωπότητα, ὅταν μετατρέπει τίς μεγάλες ἐπιστημονικές ἀνακαλύψεις σέ μέσα ἐξοντωτικοῦ πολέμου, ὅταν καταδικάζει τούς λαούς στήν πείνα; τή φτώχια καί τόν ἐκφυλισμό. Σέ ἀντίθεση μέ τόν παραγερασμένο καπιταλισμό ἡ ἀνάπτυξη τῶν χωρῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀποδείχνει τά μεγάλα πλεονεκτήματα τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος. Οἱ ἐπιτυχίες τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῆς πάλης γιά τήν εἰρήνη ἀνάμεσα στούς λαούς ἐπιταχύνουν τήν προοδευτική πορεία τῆς ἱστορίας. Τίποτε δέν μπορεῖ νά ἀποτρέψει τήν πλήρη χρεοκοπία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τό θρίαμβο τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο «Τό σύστημα Ταίηλορ — ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου στή μηχανή» ξεσκεπάζει τό ἐκμεταλλευτικό καπιταλιστικό σύστημα τοῦ ταιηλορισμοῦ, πού στρέφεται κατά τῶν

ἐργατῶν καί ὁδηγεῖ στό δυνάμωμα τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν ἐργαζομένων, στήν πιό μεγάλη καθυπόταξη καί καταπίεσή τους, στήν ἐξάντληση τῶν σωματικῶν καί πνευματικῶν δυνάμεων τῶν ἐργατῶν. Ὁ Λένιν ὑποδείχνει ὅτι μόνο ὅταν τό προλεταριάτο θά πάρει στά χέρια του ὅλη τήν κοινωνική παραγωγή καί ὀργανώσει μιά λογική κατανομή καί διακανονισμό τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας —τότε ἡ μεγάλη παραγωγή, οἱ μηχανές, οἱ σιδηρόδρομοι καί οἱ ἄλλες ἐπιτεύξεις τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς θά δημιουργήσουν χιλιάδες δυνατότητες γιά νά ἐλαττωθεῖ ὁ ἐργάσιμος χρόνος καί νά βελτιωθεῖ ἡ ὑλική κατάσταση τῶν ἐργαζομένων.

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Ἕνας φιλελεύθερος καθηγητής γιά τήν ἰσότητα» ξεσκεπάζει τόν ἀστό οἰκονομολόγο Τουγκάν-Μπαρανόβσκι πού, διαστρεβλώνοντας μέ ἀσυνειδησία τή μαρξιστική ἀντίληψη γιά τήν ἰσότητα, ἀποπειράθηκε νά «ἐκμηδενίσει» τό σοσιαλισμό, ἐπαναλαβαίνοντας τά τριμμένα καί χιλιοειπωμένα ἐπιχειρήματα κατά τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Λένιν, ἀποκρούοντας καί κοροϊδεύοντας τούς συλλογισμούς τοῦ Μπαρανόβσκι, ἔγραφε ὅτι ὁ συγγραφέας ἐπαναλαβαίνει τήν παλιά μέθοδο τῶν ἀντιδραστικῶν: στήν ἀρχή διαστρεβλώνει τό μαρξισμό, τοῦ ἀποδίνει ἀνοησίες καί ὕστερα ἀποκρούει θριαμβευτικά τίς ἀνοησίες· ὁ Λένιν ἐξήγησε ὅτι οἱ μαρξιστές, λέγοντας ἰσότητα στόν τομέα τῆς πολιτικῆς, ἐννοοῦν τήν ἰσοτιμία καί στόν οἰκονομικό τομέα, ἐννοοῦν τήν κατάργηση τῶν τάξεων. Ὅμως γιά καθιέρωση ἰσότητας τῶν ἀνθρώπων στόν τομέα τῶν σωματικῶν δυνάμεων καί τῶν πνευματικῶν ἱκανοτήτων οἱ σοσιαλιστές οὔτε κάν τό διανοοῦνται. Στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, τονίζει ὁ Λένιν, ὁ ἀστός καί ὁ προλετάριος ἀπό τήν ταξική τους θέση δέν εἶναι ἴσοι: οἱ καπιταλιστές κατέχουν τά μέσα παραγωγῆς καί ζοῦν σέ βάρος τῆς ἀπλήρωτης δουλιᾶς τῶν ἐργατῶν· ἐνῶ οἱ προλετάριοι δέν ἔχουν μέσα παραγωγῆς καί ζοῦν ἀπό τήν πούληση τῆς ἐργατικῆς τους δύναμης. «Νά ἐξαλείψεις τίς τάξεις, σημαίνει νά βάζεις *ὅλους* τούς πολίτες στήν *ἴδια* σχέση ἀπέναντι στά *μέσα παραγωγῆς* ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, σημαίνει ὅτι γιά ὅλους τούς πολίτες εἶναι τό *ἴδιο* προσιτή ἡ δουλιά στά κοινωνικά μέσα παραγωγῆς, στήν κοινωνική γῆ, στίς κοινωνικές φάμπρικες κτλ» (σελ. 358). Οἱ μαρξιστές μέ τόν ὅρο ἰσότητα ἐννοοῦν πάντοτε τήν κοινωνική ἰσότητα, τήν ἰσότητα τῆς κοινωνικῆς θέσης. Ὁ Λένιν ἀποκάλυψε τίς πραγματικές αἰτίες τῆς ψευτιᾶς, πού διαδίδουν οἱ ἀστοί ἐπιστήμονες γιά τό σοσιαλισμό: «*ἡ κοινωνική* ὅμως θέση τῶν καθηγητῶν στήν ἀστι-

κή κοινωνία εἶναι τέτια, — ἔγραφε ὁ Λένιν — πού ἐπιτρέπει νά ἀσκοῦν τό λειτούργημα αὐτό μόνο ἐκεῖνοι πού πουλᾶνε τήν ἐπιστήμη, θέτοντάς την στήν ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τοῦ κεφαλαίου, μόνο ἐκεῖνοι πού δέχονται νά λένε ἐνάντια στούς σοσιαλιστές τίς πιό ἀπίθανες κουταμάρες, τούς πιό ξετσίπωτους παραλογισμούς καί σαχλαμάρες. Ἡ ἀστική τάξη τά συγχωρεῖ ὅλα αὐτά στούς καθηγητές, ἀρκεῖ μόνο ν' ἀσχολοῦνται μέ τήν «ἐκμηδένιση» τοῦ σοσιαλισμοῦ» (σελ. 359).

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο «Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ μέ τόν Ἔνγκελς», πού γράφτηκε στά τέλη τοῦ 1913, δείχνει τήν τεράστια πολιτική καί ἐπιστημονική σημασία τῆς ἀλληλογραφίας τῶν θεμελιωτῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, πού σχετίζεται μέ τήν ἐποχή τῆς ἐμφάνισης τοῦ ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς χάραξης τῶν βάσεων τῆς προλεταριακῆς τακτικῆς καί πολιτικῆς. Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι κεντρικό σημεῖο ὅλης τῆς ἀλληλογραφίας εἶναι ἡ ἐφαρμογή τῆς ὑλιστικῆς διαλεκτικῆς στήν ἐπεξεργασία ὅλης τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἀπό τήν ἵδρυσή της, στήν ἱστορία, στίς φυσικές ἐπιστῆμες, στή φιλοσοφία, στήν πολιτική καί τήν τακτική τῆς ἐργατικῆς τάξης.

* * *

Στόν τόμο δημοσιεύονται 19 ἔργα τοῦ Λένιν, πού γιά πρώτη φορά συμπεριλαβαίνονται στά Ἅπαντα. Ἀνάμεσα σ' αὐτά εἶναι τά ἄρθρα: «Οἱ ὀχτωβριστές καί τό ἐργατικό κίνημα», «Γιά «τήν ἐπέτειο τῆς ρωσικῆς διανόησης»», «Πῶς ἐκτιμοῦν οἱ ρῶσοι ἐργάτες τή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας», «Σχετικά μέ τίς ἐπικείμενες ἐνέργειες τοῦ Γραφείου», «Ἡ οἰκονομική ἐξαθλίωση τῶν δημοδιδασκάλων», «Οἱ ρῶσοι ἐργάτες καί ἡ Διεθνής», «Πῶς οἱ λικβινταριστές ἐξαπατοῦν τούς ἐργάτες», «Ψήφισμα σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου», «Γιά τά σχολειά μας», «Ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας καί ἡ πλειοψηφία ἔξω ἀπό τή Δούμα», «Συμπλήρωση στό ἄρθρο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια», «Γιά τήν πολιτική τοῦ Ὑπουργείου Λαϊκῆς παιδείας», «Εἰσήγηση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας», «Σχέδιο ἀπόφασης γιά τή σχέση τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας ἀπέναντι στό ΣΔΕΚΡ».

Στό τμῆμα «Προπαρασκευαστικά ὑλικά» δημοσιεύονται: «Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό ἐθνικό ζήτημα», «Περίληψη τῆς εἰσή-

γησης γιά τίς τοπικές ὀργανώσεις», «Θέσεις τῆς διάλεξης γιά τό ἐθνικό ζήτημα», «Περίληψη τῆς εἰσήγησης στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας», «Περίληψη τοῦ τελικοῦ λόγου στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας».

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΕΦΟΡΜΙΣΜΟΣ

Οἱ μαρξιστές, σέ ἀντίθεση μέ τούς ἀναρχικούς, ἀναγνωρίζουν τήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις, δηλ. γιά τέτιες βελτιώσεις τῆς θέσης τῶν ἐργαζομένων, πού ἀφήνουν ὅπως καί πρῶτα τήν ἐξουσία στά χέρια τῆς κυρίαρχης τάξης. Ταυτόχρονα ὅμως οἱ μαρξιστές παλεύουν μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο ἐνάντια στούς ρεφορμιστές, πού περιορίζουν ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα τίς ἐπιδιώξεις καί τή δράση τῆς ἐργατικῆς τάξης στίς μεταρυθμίσεις. Ὁ ρεφορμισμός ἀποτελεῖ ἀστική ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν, πού θά μένουν πάντα μισθωτοί σκλάβοι, παρά τίς ἐπιμέρους βελτιώσεις, ὅσο θά κυριαρχεῖ τό κεφάλαιο.

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, δίνοντας μέ τό ἕνα χέρι μεταρυθμίσεις, μέ τό ἄλλο τίς παίρνει πάντα πίσω, τίς ἐκμηδενίζει, τίς χρησιμοποιεῖ γιά νά ὑποδουλώνει τούς ἐργάτες, γιά νά τούς διαιρεῖ σέ ξεχωριστές ὁμάδες, γιά νά διαιωνίζει τή μισθωτή σκλαβιά τῶν ἐργαζομένων. Γι' αὐτό ὁ ρεφορμισμός, ἀκόμη κι' ὅταν εἶναι ὁλότελα εἰλικρινής, στήν πράξη μετατρέπεται σέ ὄργανο ἀστικῆς διαφθορᾶς καί ἐξασθένισης τῶν ἐργατῶν. Ἡ πείρα ὅλων τῶν χωρῶν δείχνει ὅτι, ὅπου οἱ ἐργάτες ἔδοσαν ἐμπιστοσύνη στούς ρεφορμιστές, βρέθηκαν πάντα γελασμένοι.

Ἀντίθετα, ὅπου οἱ ἐργάτες ἀφομοίωσαν τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ, δηλ. κατάλαβαν ὅτι ἡ μισθωτή σκλαβιά εἶναι ἀναπόφευκτη, ὅσο θά διατηρεῖται ἡ κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου, δέν ἀφήνουν νά τούς ἐξαπατήσουν μέ κανενός εἴδους ἀστικές μεταρυθμίσεις. Οἱ ἐργάτες πού ἔχουν καταλάβει, πώς σέ συνθῆκες διατήρησης τοῦ καπιταλισμοῦ οἱ μεταρυθμίσεις δέν μποροῦν νά εἶναι οὔτε σταθερές, οὔτε σοβαρές, παλεύουν γιά βελτιώσεις καί χρησιμοποιοῦν τίς βελτιώσεις γιά νά συνεχίσουν πιό ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στή μισθωτή σκλαβιά. Οἱ ρεφορμιστές προσπαθοῦν μέ ἐλεημοσύνες νά διαιρέσουν καί νά ἐξαπατήσουν τούς ἐργάτες, νά τούς ἀποτραβήξουν ἀπό τήν ταξική τους πάλη. Οἱ ἐργάτες πού

ἔχουν καταλάβει τήν ἀπάτη τοῦ ρεφορμισμοῦ, χρησιμοποιοῦν τίς μεταρυθμίσεις γιά νά ἀναπτύξουν καί νά πλατύνουν τήν ταξική τους πάλη.

Ὅσο πιό ἰσχυρή εἶναι ἡ ἐπιροή τῶν ρεφορμιστῶν στούς ἐργάτες, τόσο πιό ἀνίσχυροι εἶναι οἱ ἐργάτες, τόσο πιό ἐξαρτημένοι ἀπό τήν ἀστική τάξη, τόσο πιό εὔκολο εἶναι γιά τήν ἀστική τάξη νά ἐκμηδενίζει μέ διάφορα τεχνάσματα τίς μεταρυθμίσεις. Ὅσο πιό αὐτοτελές καί πιό βαθύ εἶναι τό ἐργατικό κίνημα, ὅσο πιό πλατύτερους σκοπούς βάζει, ὅσο περισσότερο εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπό τή στενότητα τοῦ ρεφορμισμοῦ, τόσο καλύτερα πετυχαίνουν οἱ ἐργάτες νά κατοχυρώνουν καί νά χρησιμοποιοῦν τίς ἐπιμέρους βελτιώσεις.

Ρεφορμιστές ὑπάρχουν σ' ὅλες τίς χῶρες, γιατί παντοῦ ἡ ἀστική τάξη προσπαθεῖ, ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, νά διαφθείρει τούς ἐργάτες καί νά τούς κάνει εὐχαριστημένους σκλάβους, πού ἀπαρνοῦνται τήν ἰδέα τῆς ἐξάλειψης τῆς σκλαβιᾶς. Ρεφορμιστές στή Ρωσία εἶναι οἱ λικβινταριστές, πού ἀπαρνοῦνται τό παρελθόν μας γιά ν' ἀποκοιμίσουν τούς ἐργάτες μέ τά ὄνειρα γιά ἕνα νέο, ἀνοιχτό, νόμιμο κόμμα. Τελευταῖα, κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς «Σέβερναγια Πράβντα» *[1], οἱ λικβινταριστές τῆς Πετρούπολης ἄρχισαν νά ὑπερασπίζουν τόν εαυτό τους ἀπό τήν κατηγορία γιά ρεφορμισμό. Πρέπει νά ἐξετάσουμε ἐπισταμένα τούς συλλογισμούς τους, γιά νά ξεδιαλύνουμε καλά ἕνα ἐξαιρετικά σοβαρό ζήτημα.

Δέν εἴμαστε ρεφορμιστές — ἔγραφαν οἱ λικβινταριστές τῆς Πετρούπολης — γιατί δέν λέμε ὅτι οἱ μεταρυθμίσεις εἶναι τό πᾶν, ὅτι ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε· ἐμεῖς λέμε: κίνημα πρός τόν τελικό σκοπό· ἐμεῖς λέμε: μέ τήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις πρός τήν ὁλοκλήρωση τῶν καθηκόντων πού ἔχουν τεθεῖ.

Ἄς δοῦμε, ἀνταποκρίνεται ἄραγε στήν ἀλήθεια ἡ ὑπεράσπιση αὐτή;

Πρῶτο γεγονός. Ὁ λικβινταριστής Σεντόφ, συνοψίζοντας τίς δηλώσεις ὅλων τῶν λικβινταριστῶν, ἔγραφε ὅτι ἀπό τά ατρία κήτη» πού προβάλλουν οἱ μαρξιστές[2] τά δυό δέν εἶναι τώρα κατάλληλα γιά ζύμωση. Δεχόταν μόνο τό 8ωρο πού, θεωρητικά, εἶναι πραγματοποιήσιμο σάν μεταρύθμιση. Παραμέριζε ἤ ἔβαζε σέ δεύτερη μοίρα αὐτό ἀκριβῶς, πού ἔβγαινε ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῆς μεταρύθμισης. Συνεπῶς, ἔπεφτε στόν πιό καθαρό ὀπορτουνισμό, ἐφαρμόζοντας ἴσα-ἴσα τήν πολιτική πού ἐκφράζεται μέ

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 396 - 398. *Ἡ Σύντ.*

τή διατύπωση ὅτι ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ρεφορμισμός, ὅταν τόν «τελικό σκοπό» (ἔστω καί σέ σχέση πρός τό δημοκρατισμό) τόν ἀπομακρύνουν ἀπό τή ζύμωση.

Δεύτερο γεγονός. Ἡ περίφημη συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου (περσινή) τῶν λικβινταριστῶν [3] ἀναβάλλει ἐπίσης γιά ἀργότερα — ὅταν παρουσιαστεῖ εἰδική περίπτωση — τίς μή ρεφορμιστικές διεκδικήσεις, ἀντί νά τίς φέρει πιό κοντά, στό κέντρο τῆς ζύμωσης.

Τρίτο γεγονός. Οἱ λικβινταριστές μέ τό νά ἀρνοῦνται καί νά μειώνουν τό «παλιό», μέ τό νά τό ἀπορίπτουν, περιορίζονται στό ρεφορμισμό. Στίς σημερινές συνθῆκες ἡ σύνδεση τοῦ ρεφορμισμοῦ μέ τήν ἀπάρνηση τοῦ «παλιοῦ» εἶναι ὁλοφάνερη.

Τέταρτο γεγονός. Τό οἰκονομικό κίνημα τῶν ἐργατῶν προκαλεῖ τήν ὀργή καί τίς ἐπιθέσεις τῶν λικβινταριστῶν («παραφορά», «ἀδιαφορία» κτλ. κτλ.), εὐθύς μόλις αὐτό συνδεθεῖ μέ συνθήματα, πού βγαίνουν ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ ρεφορμισμοῦ.

Ποιό εἶναι λοιπόν τό συμπέρασμα; Στά λόγια οἱ λικβινταριστές ἀπορίπτουν καταρχήν τό ρεφορμισμό, στήν πράξη ὅμως τόν ἐφαρμόζουν σ' ὅλη τή γραμμή. Ἀπό τή μιά μεριά, μᾶς βεβαιώνουν ὅτι γι' αὐτούς οἱ μεταρυθμίσεις δέν εἶναι καθόλου τό πᾶν — καί ἀπό τήν ἄλλη, κάθε ξεπέρασμα τῶν πλαισίων τοῦ ρεφορμισμοῦ ἀπό τήν πρακτική δράση τῶν μαρξιστῶν προκαλεῖ ἤ τίς ἐπιθέσεις ἤ τήν περιφρονητική στάση τῶν λικβινταριστῶν.

Παράλληλα, τά γεγονότα σ' ὅλους τούς τομεῖς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μᾶς δείχνουν ὅτι οἱ μαρξιστές ὄχι μόνο δέν μένουν πίσω, ἀλλά ἀντίθετα προπορεύονται φανερά στήν πρακτική χρησιμοποίηση τῶν μεταρυθμίσεων καί στήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις. Πάρτε τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα στήν ἐργατική κουρία, τούς λόγους τῶν βουλευτῶν στή Δούμα καί ἔξω ἀπό τή Δούμα, τήν ἔκδοση τῶν ἐργατικῶν ἐφημερίδων, τή χρησιμοποίηση τῆς μεταρύθμισης γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις, τό συνδικάτο τῶν ἐργατῶν μετάλλου, πού εἶναι τό μεγαλύτερο συνδικάτο κτλ. — παντοῦ θά δεῖτε νά ὑπερέχουν οἱ μαρξιστές-ἐργάτες ἀπέναντι στούς λικβινταριστές σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἄμεση, ἐπείγουσα, «καθημερινή» δουλιά τῆς ζύμωσης, τῆς ὀργάνωσης, τῆς πάλης γιά μεταρυθμίσεις καί τῆς χρησιμοποίησης τῶν μεταρυθμίσεων.

Οἱ μαρξιστές δουλεύουν ἀκούραστα, χωρίς νά ἀφήνουν νά τούς διαφύγει ἔστω καί ἡ παραμικρή «δυνατότητα» νά πετύχουν μεταρυθμίσεις καί νά τίς χρησιμοποιήσουν, δέν ἐπικρίνουν, ἀλλά ὑποστηρίζουν καί ἀναπτύσσουν μέ φροντίδα κάθε ἐνέργεια

πού βγαίνει ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ ρεφορμισμοῦ καί στήν προπαγάνδα καί στή ζύμωση καί στήν οἰκονομική μαζική δράση κτλ. Ἐνῶ οἱ λικβινταριστές πού ξέκοψαν ἀπό τό μαρξισμό, μέ τίς ἐπιθέσεις τους ἐνάντια στήν ἴδια τήν ὕπαρξη τοῦ μαρξισμοῦ σάν συνόλου, μέ τό τσαλαπάτημα τῆς μαρξιστικῆς πειθαρχίας, μέ τό κήρυγμα τοῦ ρεφορμισμοῦ καί τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς, δέν κάνουν ἄλλο παρά νά ἀποδιοργανώνουν τό ἐργατικό κίνημα.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι στή Ρωσία ὁ ρεφορμισμός ἐκδηλώνεται καί μέ ἰδιαίτερη μορφή καί συγκεκριμένα μέ τή μορφή τῆς ταύτισης τῶν βασικῶν ὅρων τῆς πολιτικῆς κατάστασης τῆς σημερινῆς Ρωσίας μέ τούς ὅρους τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ φιλελεύθερου μιά τέτια ταύτιση εἶναι δικαιολογημένη, γιατί ὁ φιλελεύθερος πιστεύει καί διακηρύσσει, ὅτι «ἐμεῖς, δόξα τῷ θεῷ, ἔχουμε σύνταγμα». Ὁ φιλελεύθερος ἐκφράζει τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅταν ὑποστηρίζει τήν ἄποψη ὅτι ὕστερα ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη κάθε προώθηση τῆς δημοκρατίας πέρα ἀπό τά πλαίσια τοῦ ρεφορμισμοῦ εἶναι τρέλα, ἔγκλημα, ἁμάρτημα κτλ.

Ὅμως αὐτές ἀκριβῶς τίς ἀστικές ἀπόψεις ἐφαρμόζουν στήν πράξη οἱ δικοί μας λικβινταριστές, πού διαρκῶς καί συστηματικά «μεταφέρουν» στή Ρωσία (στά χαρτιά) καί τό «νόμιμο κόμμα» καί τήν «πάλη γιά νομιμότητα» κτλ. Μέ ἄλλα λόγια οἱ λικβινταριστές, ὅπως καί οἱ φιλελεύθεροι, προπαγανδίζουν τή μεταφορά στή Ρωσία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συντάγματος, *χωρίς* νά ὑπολογίζουν τόν ἰδιόμορφο δρόμο πού εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά δημιουργηθοῦν στή Δύση τά συντάγματα καί νά ἑδραιωθοῦν στή διάρκεια γενεῶν, κάποτε μάλιστα καί αἰώνων. Οἱ λικβινταριστές καί οἱ φιλελεύθεροι θέλουν, ὅπως λέμε, νά πλύνουν τό τομάρι χωρίς νά τό βάλουν στό νερό.

Στήν Εὐρώπη, ρεφορμισμός σημαίνει στήν πράξη ἄρνηση τοῦ μαρξισμοῦ καί ὑποκατάστασή του μέ τήν ἀστική «κοινωνική πολιτική». Στή χώρα μας ὁ ρεφορμισμός τῶν λικβινταριστῶν δέν σημαίνει μόνο αὐτό, ἀλλά ἐπιπλέον σημαίνει καί διάλυση τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης καί ἀπάρνηση τῶν δημοκρατικῶν καθηκόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὑποκατάστασή τους μέ τή φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική.

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 2,
12 τοῦ Σεπτέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

Η ΓΑΙΟΡΥΘΜΙΣΗ
ΚΑΙ Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΤΩΧΟΛΟΓΙΑ

Στό σπουδαιότατο αὐτό θέμα ἔκανε εἰσήγηση στό πανρωσικό ἀγροτικό συνέδριο τοῦ Κιέβου, στίς 3 τοῦ Σεπτέμβρη, ὁ γεωπόνος τοῦ Τσερνίγκοβ, Μίνιν.

Ὁ κ. Μίνιν, ναρόντνικος, ὅπως φαίνεται (πού ἀνάμεσα στ' ἄλλα συμφώνησε μέ τόν ἀστό καθηγητή Κοσίνσκι σχετικά μέ τή ζωτικότητα τοῦ «ἐργασιακοῦ» νοικοκυριοῦ) προσπάθησε νά ἀποδείξει πολύ δικαιολογημένα ὅτι ἡ γεωπονία βοηθάει τούς εὔπορους ἀγρότες. Ἡ γαιορύθμιση βοηθάει μόνο τούς ἰσχυρούς, ἐνῶ καταστρέφει τή φτωχολογιά. Ἡ γαιορύθμιση μοιάζει μέ ἁμάξι, πού πάνω του κάθεται ὁ ἰσχυρός καί συντρίβει τούς ἡττημένους.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς ὅλα αὐτά εἶναι ἀπόλυτη ἀλήθεια. Τήν ἀλήθεια αὐτή μποροῦν νά τήν ἀρνοῦνται μόνο ἄνθρωποι κακῆς θέλησης. Ποῦ βλέπει ὅμως τή «σωτηρία» ὁ κ. Μίνιν;

Ὁ κ. Μίνιν εἶπε (σύμφωνα μέ τό ρεπορτάζ τῆς «Κίεβσκαγια Μίσλ»[4] ἀρ. φύλ. 244):

«Τό μόνο ἱκανό μέσο νά σώσει τά μικρά νοικοκυριά μετά τή διανομή εἶναι νά σχηματίσουν ἐθελοντικούς συνεταιρισμούς γιά τήν κοινή ἐκμετάλλευση (συλλογική καλλιέργεια) τῆς ἴδιας τους τῆς γῆς».

Εἶναι φανερό ὅτι ἡ ναρόντνικη αὐτή συνταγή εἶναι ἁπλῶς παιδαριωδία. Οἱ τσιφλικάδες καί οἱ κουλάκοι διώχνουν ἑκατομμύρια ἀγρότες ἀπό τή γῆ καί καταστρέφουν ἑκατομμύρια ἄλλους. Ὅλος ὁ παγκόσμιος καπιταλισμός, ὅλη ἡ δύναμη τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν, ὅλη ἡ ἰσχύς τῶν δισεκατομμυρίων κεφαλαίων τῆς ἀστικῆς τάξης ὅλων τῶν χωρῶν τραβάει πίσω της τή Ρωσία, τρέφει καί ὑποστηρίζει τήν ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας καί στήν πόλη καί στό *χωριό* καί μέσα στήν κοινότητα. Καί μᾶς λένε ὅτι, ἄν οἱ καταστραμένοι αὐτοί ἀγρότες καλλιεργήσουν ἀπό κοινοῦ τό κομματάκι τῆς «δικῆς τους» γῆς «θά σωθοῦν»! Αὐτό μοιάζει σάν νά λέμε ὅτι μέ τό καρότσι θά ξεπεράσουμε τό τραῖνο σέ ταχύτητα καί σέ βάρος φορτίου.

Ὄχι, κύριοι ναρόντνικοι! Ἔχετε, φυσικά, δίκιο, ὅταν λέτε

ὅτι τό τραῖνο αὐτό συντρίβει τή φτωχολογιά. Μά δέν εἶναι τό καρότσι πού πρέπει νά σκεφτεῖ κανείς ἐδῶ.

Ὄχι πίσω, ἀπό τό τραῖνο στό καρότσι, ἀλλά μπροστά: ἀπό τό καπιταλιστικό τραῖνο στό τραῖνο τῶν ἑνωμένων προλετάριων.

Τό ἁπλοϊκό ὀνειροπόλημα τῶν ναρόντνικων δέν εἶναι μόνο μιά παιδιακίστικη ἀφέλεια, εἶναι καί πολύ ἐπιζήμιο, γιατί ἀποσπάει τή σκέψη τῆς φτωχολογιᾶς ἀπό τήν ταξική πάλη. *Ἔξω* ἀπό τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη γιά τό μετασχηματισμό ὁλόκληρου τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος δέν ὑπάρχει σωτηρία γιά τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ. Καί οἱ διάφορες ἑνώσεις, συνεταιρισμοί, ἀρτέλ κτλ. μποροῦν νά σταθοῦν χρήσιμα μόνο ἐφόσον συμμετέχουν συνειδητά σ' αὐτή τήν ταξική πάλη.

Ἄν ὅμως εἶναι τελείως ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἡ προλεταριοποίηση τοῦ χωριοῦ τραβοῦν ἀναπότρεπτα μπροστά καί στή Ρωσία, ὅπως καί σ' ὅλο τόν κόσμο, τότε θά ἦταν μεγάλο λάθος νά περιοριστοῦμε στήν ἀλήθεια αὐτή.

Ὑπάρχει καπιταλισμός διαφόρων εἰδῶν: τσιφλικάδικος, μισοφεουδαρχικός, μέ ἕνα σωρό ὑπολείμματα κάθε λογῆς προνομίων, πού εἶναι ὁ πιό ἀντιδραστικός καί ὁ πιό βασανιστικός γιά τίς μάζες, ὑπάρχει ἐπίσης καί ὁ καπιταλισμός τῶν ἐλεύθερων φάρμερ, πού εἶναι ὁ πιό δημοκρατικός, λιγότερο βασανιστικός γιά τίς μάζες, μέ τά λιγότερα ὑπολείμματα προνομίων.

Τί ἐπίδραση θά ἀσκοῦσε, λ.χ., στήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ τό πέρασμα στή Ρωσία ὅλης τῆς γῆς στούς ἀγρότες, χωρίς καμιά ἐξαγορά; Αὐτό δέν θά ἦταν σοσιαλισμός. Θά ἦταν *ἐπίσης* καπιταλισμός, ὅμως δημοκρατικός, ὄχι πουρισκεβιτσκικός-γκουτσκοφικός, ἀλλά ναροντνικο-ἀγροτικός. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ θά γινόταν τότε ἀκόμη πιό γρήγορα, πιό πλατιά, πιό ἐλεύθερα καί λιγότερο βασανιστικά γιά τίς μάζες.

Νά ποῦ βρίσκεται *ἡ οὐσία* τοῦ τωρινοῦ, τοῦ δοσμένου, τοῦ πραγματικοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος τῆς Ρωσίας. Νά γιά ποιό πράγμα λογομαχοῦσαν (χωρίς νά καταλαβαίνουν τήν οὐσία τοῦ ζητήματος) στό Κίεβο, ἀπό τή μιά μεριά οἱ ὑπερασπιστές τῆς τσιφλικάδικης γαιορύθμισης καί τῆς ἀστικῆς γεωπονίας καί ἀπό τήν ἄλλη οἱ ναρόντνικοι καί οἱ ἀριστεροί καντέτοι [5] (σάν τόν Σαχόβσκι). Λογομαχοῦσαν ἄν θά πρέπει νά ἀφήσει ἡ ἀστική δημοκρατία τούς Πουρισκέβιτς νά ἀποπερατώσουν τήν οἰκοδόμηση τῆς νέας Ρωσίας μέ βάση τό φεουδαρχικό, καπιταλιστικό

τύπο ἤ νά πάρει τήν οἰκοδόμηση στά χέρια της, στά χέρια τῆς μάζας, στά χέρια τῆς ἀγροτιᾶς καί νά ἀποπερατώσει τήν οἰκοδόμηση χωρίς τούς Πουρισκέβιτς, ἀκολουθώντας τήν κατεύθυνση ἑνός ἐλεύθερου, δημοκρατικοῦ καπιταλισμοῦ.

Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε τή θέση τοῦ συνειδητοῦ ἐργάτη στή διαμάχη αὐτή. Ἐμεῖς ξέρουμε καλά ὅτι καί ὁ δρόμος τοῦ Στολίπιν καί ὁ δρόμος τῶν ναρόντνικων σημαίνουν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀνάπτυξη πού ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς δδηγεῖ στό θρίαμβο τοῦ προλεταριάτου. Ἐμεῖς δέν χάνουμε τό ἠθικό μας σέ ὁποιαδήποτε καμπή τῆς ἱστορίας. Ὅμως καί δέν θά ἐπιτρέψουμε νά γίνει ὁποιαδήποτε καμπή τῆς ἱστορίας χωρίς τή δική μας συμμετοχή, χωρίς τήν πραγματική ἐπέμβαση τῆς πρωτοπόρας τάξης. Ἡ ἐργατική τάξη δέν στέκει ἀδιάφορη μπροστά στή σύγκρουση τῶν Πουρισκέβιτς μέ τήν ἀγροτική δημοκρατία, ἀλλά θά ὑπερασπίσει μέ θέρμη καί ὁλόψυχα τά συμφέροντα τῆς ἀγροτικῆς καί παλλαϊκῆς δημοκρατίας στήν πιό συνεπή τους ἔκφραση.

Δέν θά κάνουμε καί τήν παραμικρότερη ὑποχώρηση ἀπέναντι στόν ἐντελῶς σάπιο ψευτοσοσιαλισμό (καί στήν πράξη μικροαστική ὀνειροπόληση) τῶν ναρόντνικων, θά δόσουμε τήν πιό μεγάλη προσοχή στήν ἀγροτική δημοκρατία, τή διαφώτισή της, τήν ἀφύπνιση καί τή συσπείρωσή της, στήν ἀπαλλαγή της ἀπό κάθε μουχλιασμένη πρόληψη — αὐτή εἶναι ἡ γραμμή τοῦ συνειδητοῦ ἐργάτη.

Θέλετε νά πλάθετε ὄνειρα, ὅτι τό καρότσι θά νικήσει τό τραῖνο; — οἱ δρόμοι μας χωρίζουν, εἴμαστε ἐχθροί τοῦ σαχλοῦ μανιλοφισμοῦ *. Θέλετε νά παλέψετε ἐνάντια στούς Πουρισκέβιτς; — οἱ δρόμοι μας συμπίπτουν, ὅμως νά ξέρετε ὅτι οἱ ἐργάτες δέν θά συγχωρήσουν οὔτε τήν παραμικρή ταλάντευση.

Ὅσο γιά τούς ἀνθρώπους πού σπεύδουν μέ δουλική προθυμία νά ὑπογράψουν τήν «ὁριστική» ἐπιτυχία τῆς στολιπινικῆς γαιορύθμισης [6], ἡ ἐργατική τάξη τούς ἀντιμετωπίζει μέ τήν περιφρόνηση, πού οἱ πρωτοπόρες, ἰσχυρές καί ἐχθρικές στό ρεφορμισμό τάξεις δείχνουν πάντα στούς ὁπορτουνιστές καί στούς ἱππότες τῆς στιγμιαίας ἐπιτυχίας.

«Πράβντα Τρουντά», άρ. φύλ. 3,
13 τοῦ Σεπτέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

* — μανιλοφισμός — ἀπ' τό ὄνομα Μανίλοφ, ἥρωα τοῦ ἔργου «Νεκρές ψυχές» τοῦ Γκόγκολ. Ἐκπροσωπεῖ τόν ἀργόσχολο-φαντασιόπληκτο ἄνθρωπο. *Σημ. μετ.*

ΠΩΣ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΝΙΚΩΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΕΙ ΤΟΥΣ ΟΥΚΡΑΝΟΥΣ;

Ἡ «Κίεβσκαγια Μίσλ» γράφει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Νίκων, μέλος τῆς Κρατικῆς δούμας, δεξιός, ὑπόγραψε πρῶτος τό νομοσχέδιο γιά τό οὐκρανικό σχολειό καί τά σωματεῖα, πού ὑποβλήθηκε στήν Κρατική δούμα.

Περιεχόμενο τοῦ νομοσχεδίου: νά ἐπιτραπεῖ ἡ διδασκαλία στά δημοτικά σχολειά στήν οὐκρανική γλώσσα· νά διορίζονται δάσκαλοι οὐκρανοί· νά εἰσαχθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς οὐκρανικῆς γλώσσας καί τῆς ἱστορίας τῆς Οὐκρανίας· νά μή διώκονται τά οὐκρανικά σωματεῖα καί νά μήν κλείνονται «κατά τήν κρίση τῶν ἀρχῶν, πού συχνά ἀποτελεῖ ὠμή αὐθαιρεσία».

Ἔτσι στόν ἐπίσκοπο Νίκωνα — κομματικό σύντροφο τοῦ Πουρισκέβιτς — δέν ἀρέσει σέ *ὁρισμένες* περιπτώσεις ἡ *αὐθαιρεσία.*

Ὁ ἐπίσκοπος Νίκων δικαιολογημένα πιστεύει ὅτι τό «ζήτημα πού ἀνακινεῖ εἶναι ζήτημα ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητας, πού ἀφορᾶ τά μαρτύρια 37 ἑκατομμυρίων οὐκρανικοῦ λαοῦ»· ὅτι «ἡ πλούσια, ὄμορφη, προικισμένη, ἀνθηρή καί ποιητική Οὐκρανία καταδικάζεται σέ ἐκφυλισμό, σέ βαθμιαία ἀποβλάκωση καί σέ ἀργό θάνατο».

Ἡ διαμαρτυρία ἐνάντια στήν καταπίεση τῶν οὐκρανῶν ἀπό τούς μεγαλορώσους εἶναι πολύ δικαιολογημένη. Κοιτάξτε ὅμως μέ τί ἐπιχειρήματα ὑπερασπίζει τίς οὐκρανικές διεκδικήσεις ὁ ἐπίσκοπος Νίκων:

«Ὁ οὐκρανικός λαός δέν ζητάει κάποια διαβόητη αὐτονομία, ἀναστήλωση τῆς Ζαπορόζσκαγια Σέτς *· οἱ οὐκρανοί δέν εἶναι σεπαρατιστές... Οἱ οὐκρανοί δέν εἶναι ἀλλογενεῖς, εἶναι δικοί μας, ἀδέλφια μας καί γι' αὐτό ἀκρι-

---

* — Σέτς — αὐτοδιοικούμενη ὀργάνωση τοῦ οὐκρανικοῦ πριγκιπάτου τό 16ο - 18ο αἰώνα. *Σημ. μετ.*

βῶς δέν πρέπει νά περιορίζουμε τήν ἀνάπτυξη τῆς γλώσσας καί τοῦ ἐθνικοῦ τους πολιτισμοῦ· διαφορετικά ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τούς ἐξισώνουμε, ἐξισώνουμε τά ἀδέλφια μας, μέ τούς ἑβραίους, τούς πολωνούς, τούς γεωργιανούς καί ἄλλους, πού εἶναι πραγματικά ἀλλογενεῖς».

Ἔτσι λοιπόν τό ζήτημα καταλήγει στό ἑξῆς. Ὁ οὐκρανός ἐπίσκοπος Νίκων καί οἱ ὁμοϊδεάτες του ἐκλιπαροῦν ἀπό τούς μεγαλορώσους τσιφλικάδες *προνόμια* γιά τούς οὐκρανούς, γιά τό λόγο ὅτι οἱ οὐκρανοί εἶναι ἀδέλφια, ἐνῶ οἱ ἑβραῖοι εἶναι ἀλλογενεῖς! Γιά νά μιλήσουμε πιό ἀνοιχτά καί πιό ἁπλά: συμφωνᾶμε, ἄν μᾶς κάνουν ὑποχωρήσεις, νά καταπιέζουμε τόν ἑβραῖο καί τούς ἄλλους, γιατί εἶναι ἀλλογενεῖς.

Γνωστός τρόπος ὑπεράσπισης τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» *ἀπ' ὅλους* τούς ἀστούς ἐθνικιστές, ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες ὥς τούς φιλελευθέρους, ἀκόμη καί ὥς τούς ἀστούς δημοκράτες! Ὁ ἐπίσκοπος Νίκων δέν θέλει καί νά ξέρει ὅτι δέν μπορεῖς νά ὑπερασπίσεις τούς οὐκρανούς ἀπό τήν καταπίεση, ἄν δέν ὑπερασπίζεσαι ἀπό κάθε καταπίεση ὅλους χωρίς ἐξαίρεση τούς λαούς, ἄν δέν ἐξαλείψεις ἐντελῶς ἀπό τήν κρατική ζωή τήν ἔννοια «ἀλλογενής», ἄν δέν ὑποστηρίζεις τήν πλήρη ἰσοτιμία ὅλων τῶν ἐθνοτήτων. Δέν μπορεῖς νά ὑπερασπίζεσαι ὁποιονδήποτε ἀπό τήν ἐθνική καταπίεση, ἄν δέν ἐφαρμόζεις μέ συνέπεια τήν πιό πλατιά τοπική καί περιφερειακή αὐτονομία καί τήν ἀρχή τῆς ἐπίλυσης *ὅλων* τῶν κρατικῶν ζητημάτων σύμφωνα μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ (δηλ. τήν ἀρχή τοῦ συνεποῦς δημοκρατισμοῦ).

Γιά τόν ἐπίσκοπο Νίκωνα τό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» τῶν οὐκρανῶν σημαίνει στήν πράξη σύνθημα προπαγάνδας τοῦ μαυροεκατονταρχισμοῦ στήν οὐκρανική γλώσσα, σύνθημα τοῦ οὐκρανικοῦ-κληρικαλικοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ συνειδητοί ἐργάτες κατάλαβαν ὅτι τό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» εἶναι μιά κληρικαλική ἤ ἀστική ἀπάτη, ἀδιάφορο ἄν πρόκειται γιά τό μεγαλορωσικό, τόν οὐκρανικό, τόν ἑβραϊκό, τόν πολωνικό, τό γεωργιανό ἤ ὁποιονδήποτε ἄλλο πολιτισμό. Πρίν ἀπό 125 χρόνια, ὅταν δέν εἶχαν διασπαστεῖ ἀκόμη τά ἔθνη σέ ἀστική τάξη καί προλεταριάτο, τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ μποροῦσε νά εἶναι ἑνιαῖο καί ὁλοκληρωμένο σύνθημα πάλης ἐνάντια στή φεουδαρχία καί τόν κληρικαλισμό. Ἀπό τότε ὅμως ἡ ταξική πάλη τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τό προλεταριάτο ἄναψε παντοῦ. Ἡ διάσπαση τοῦ «ἑνιαίου» ἔθνους σέ ἐκμεταλλευτές καί ἐκμεταλλευόμενους ἔγινε τετελεσμένο πιά γεγονός.

Γιά ἐθνικό πολιτισμό γενικά μποροῦν νά μιλᾶνε μόνο οἱ κλη-

ρικαλικοί ή οἱ ἀστοί. Οἱ ἐργαζόμενες μάζες μποροῦν νά μιλᾶνε μόνο γιά διεθνικό (παγκόσμιο) πολιτισμό τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος. Μόνον ἕνας τέτιος πολιτισμός σημαίνει πλήρη, πραγματική, εἰλικρινή ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν, ἔλλειψη ἐθνικῆς καταπίεσης, πραγματοποίηση τῆς δημοκρατίας. Μόνο ἡ ἑνότητα καί ἡ συγχώνευση τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν σέ ὅλες τίς ἐργατικές ὀργανώσεις γιά τήν πάλη ἐνάντια στό κεφάλαιο ὁδηγεῖ στή «λύση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος».

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 3,
13 τοῦ Σεπτέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΛΟΓΟΥ

I. ΟΙ ΑΚΟΜΜΑΤΙΚΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ

Ἡ Σύνταξη τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» [7] ὑποστήριζε τήν ἀκομματική ζύμωση γιά τήν ἐξίσου διανομή τῶν εἰσφορῶν ἀνάμεσα στούς λικβινταριστές, τούς ναρόντνικους καί τούς μαρξιστές.

Ὅταν τή Σύνταξη αὐτή τήν ξεσκέπασαν, ἀποδείχνοντας ὅτι μιά τέτια διανομή εἶναι μέθοδος χωρίς καμιά ἀπολύτως ἀρχή, μέθοδος πού καταστρέφει τίς βάσεις τῆς μαρξιστικῆς στάσης ἀπέναντι στά μικροαστικά ρεύματα * — ἡ Σύνταξη, μή ξέροντας τί νά ἀπαντήσει, προσπάθησε νά τό ρίξει στό ἀστεῖο. Ἐμεῖς, λέει, δέν ξέρουμε κανένα «μαρξιστικό σύστημα εἰσφορῶν».

Οἱ ἀποστάτες θέλουν «μέ χαριτωμένα ἀστεῖα» νά παρακάμψουν τό ζήτημα τῶν παλιῶν μας ἀποφάσεων.

Οἱ ἐργάτες ὅμως δέν θά ἐπιτρέψουν νά γίνονται ἀστεῖα σ' ἕνα τέτιο ζήτημα.

Τό ἴδιο πάλι 23ο φύλλο τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» μᾶς κάνει γνωστό ὅτι ἡ ζύμωση τῶν λικβινταριστῶν τράβηξε μέ τό μέρος της δυό ἐργατικές ὁμάδες τῆς Ρωσίας καί συγκεκριμένα: μιά ὁμάδα τυπογράφων τῆς πόλης Ντβίνσκ καί μιά ὁμάδα ἐργατῶν τῆς φάμπρικας τοῦ Νεμίροβ-Κολόντνκιν τῆς Μόσχας. Οἱ ὁμάδες αὐτές ἔδοσαν εἰσφορές *ἐξίσου* στίς ἐφημερίδες, τή λικβινταριστική, τή ναρόντνικη καί τή μαρξιστική.

Ἄς προσπαθοῦν οἱ διανοούμενοι-ἀποστάτες νά παρακάμψουν μέ ἀστεῖα τό ζήτημα, οἱ ἐργάτες ὅμως πρέπει νά λύσουν τό ζήτημα αὐτό καί θά τό λύσουν.

Τό νά κηρύσσει κανείς τήν ἐξίσου διανομή τῶν εἰσφορῶν σημαίνει ὅτι κηρύσσει τήν ἀκομματικότητα καί τό μπέρδεμα

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 413 - 417. *Ἡ Σύντ.*

(ἤ τήν ἰσοτιμία) τῆς ἐφημερίδας πού ἀκολουθεῖ τήν ταξική ἄποψη τοῦ προλεταριάτου, μέ τή μικροαστική ἐφημερίδα, τήν ἐφημερίδα τῶν ναρόντνικων. Ἐνάντια σ' αὐτή τή στοιχειώδη ἀλήθεια δέν μποροῦν νά φέρουν καμιά ἀντίρηση οἱ «χαριτωμένοι χωρατατζῆδες» δημοσιολόγοι τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας, ἄν καί τά χωρατά καί τά χαχανητά τους προκαλοῦν, ἀσφαλῶς, τόν ἐνθουσιασμό τοῦ ἀστικοῦ κοινοῦ. Ὅποιος ἔχει ὑποστεῖ πλήρη ἥττα στούς ἐργάτες, αὐτός ἀμείβεται πολύ συχνά μέ τούς ἐνθουσιασμούς τῆς ἀστικῆς τάξης, ἐπειδή γελοιοποιοῦν τήν ἴδια τήν ἰδέα τῆς συνεποῦς μαρξιστικῆς λύσης τῶν ζητημάτων τῆς τρέχουσας πρακτικῆς δράσης.

Οἱ λικβινταριστές παρηγορήθηκαν: στή συνέλευση τῶν ἐργατῶν μετάλλου ἔπαθαν ὁλοκληρωτική ἥττα. Σέ κάθε συνέλευση τῶν κυρίων ἀστῶν οἱ τελευταῖοι τούς χαμογελοῦν μέ τρυφερότητα γιά τά χαριτωμένα ἀστεῖα τους πού στρέφονται ἐνάντια στή θέση τῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας.

Ὁ καθένας ἐκεῖ πού τάχθηκε. Οἱ λικβινταριστές ἄς παρηγοριοῦνται μέ τίς ἐπιτυχίες πού ἔχουν μπροστά στήν ἀστική τάξη. Οἱ ἐργάτες ὅμως θά ἐξηγοῦν στίς μάζες τήν ἀναμφισβήτητη ἐκείνη ἀλήθεια, ὅτι τό κήρυγμα τῆς ἐξίσου διανομῆς τῶν ἐργατικῶν εἰσφορῶν εἶναι κήρυγμα ἀκομματικότητας, κήρυγμα μπερδέματος εἴτε ἰσοτιμίας τῆς μαρξιστικῆς ἐφημερίδας τοῦ προλεταριάτου μέ τή διανοουμενίστικη καί μικροαστική ἐφημερίδα, ὅπως εἶναι ἡ ναρόντνικη.

II. Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΤΡΑΒΩΜΑΡΑ

Ἡ συνηθισμένη μέθοδος τῶν δυτικοευρωπαίων ὀπορτουνιστῶν, ἀρχίζοντας ἀπό τόν Ἔντουαρντ Μπέρνσταϊν, πού τίς ἀντιλήψεις του τίς ἀνάτρεψε τόσο κατηγορηματικά ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία [8], εἶναι ἡ παρακάτω:

Νά βλέπετε αὐτό πού ὑπάρχει, — ἔλεγε ὁ Μπέρνσταϊν καί οἱ ἄλλοι ὀπορτουνιστές — νά ἔχετε τό θάρρος νά μιλήσετε γι' αὐτό πού ὑπάρχει: ὅλοι ἐμεῖς στή Γερμανία ἀσχολούμαστε μέ τήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις, ὅλοι ἐμεῖς στήν οὐσία εἴμαστε ρεφορμιστές, εἴμαστε κόμμα τῶν μεταρυθμίσεων. Ὅσο γιά τήν ἐξάλειψη τῆς μισθωτῆς σκλαβιᾶς, πού θά συντελεστεῖ μέ ἀλλεπάλληλες κρίσεις, εἶναι μονάχα λόγια, καθαρή οὐτοπία.

Ὥς τώρα ἡ μέθοδος αὐτή τῶν ὀπορτουνιστῶν ἔχει ἐπαναληφθεῖ ἀπ' αὐτούς ἑκατοντάδες φορές καί ὅλος ὁ ἀστικός τύπος (ἡ δική μας καντέτικη «Ρέτς» [9] στήν πρώτη σειρά) χρησιμοποιεῖ

διαρκῶς τό συλλογισμό αὐτό τῶν ὀπορτουνιστῶν *ἐνάντια* στό μαρξισμό. Ὅποιος ἐνδιαφέρεται σοβαρά γιά τίς τύχες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, αὐτός πρέπει νά ξέρει καλά τήν πολυσυνηθισμένη αὐτή μανούβρα τῶν φανερῶν ἐχθρῶν καί τῶν κάλπικων φίλων τοῦ προλεταριάτου.

Ἐντελῶς τελευταῖα (στίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη), στή λικβινταριστική ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης, ὁ γνωστός λικβινταριστής Ντ. ἐπανάλαβε τήν ἀστική αὐτή μανούβρα, πού χρησιμοποιεῖται σέ πανευρωπαϊκή κλίμακα, μέ μιά χοντροκοπιά ἤ αὐθάδεια ἄξια προσοχῆς.

Πραγματικά, ἄς κρίνει ὁ ἀναγνώστης.

«Ἄν ἀνοίξουμε μιά ἐργατική ἐφημερίδα, ἄς εἶναι καί ἡ «Σέβερναγια Πράβντα» — ἔγραφε ὁ Ντ. — τί θά δοῦμε; θά διαβάσουμε γιά τή δράση τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων — τῶν συνδικάτων, τῶν λεσχῶν, τῶν συνεταιρισμῶν· γιά τίς συνελεύσεις τῶν μελῶν τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν, τῶν διοικήσεών τους, τῶν ἀντιπροσώπων γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις κτλ.· γιά τίς διαλέξεις καί τίς ὁμιλίες πού ὀργανώνουν οἱ ἐργάτες· γιά τίς ἀπεργίες καί τίς ἀπεργιακές ἐπιτροπές· γιά τή διενέργεια διαφόρων ἐράνων· γιά τίς προσπάθειες πολιτικῆς κινητοποίησης τῶν διάφορων ἐργατικῶν ὁμάδων εἴτε γιά νά ὑπερασπίσουν τόν ἐργατικό τύπο, εἴτε γιά νά τιμήσουν τή μνήμη τοῦ Μπέμπελ, εἴτε γιά ὁποιονδήποτε ἄλλο ἄμεσο σκοπό».

Νά τί «εἶδε» καί τί «βλέπει» ὁ Ντ. καί οἱ ὅμοιοί του στή «Σέβερναγια Πράβντα». Καί αὐτός φυσικά, ὅπως καί ὁ Μπέρνσταϊν, ἀναφωνεῖ: «δέν βλάπτει νά δοῦμε, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, *αὐτό πού ὑπάρχει*» (ἡ ὑπογράμμιση τοῦ Ντ.). Βγάζει τό συμπέρασμα πώς ὅλα αὐτά δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἀγώνας γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι. «Τό σύνθημα τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι, πού εἶναι ἡ πιό ζωτική καί ἄμεση διεκδίκηση», «γενικεύει *αὐτό πού ὑπάρχει*» (ἡ ὑπογράμμιση τοῦ Ντ.).

Ὁ Μπέρνσταϊν βεβαίωνε πώς ὅταν ἀποκαλοῦσε τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης πάλη γιά μεταρυθμίσεις, δέν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρά «νά γενικεύει αὐτό πού ὑπάρχει».

Ὁ Ντ. βεβαιώνει ὅτι αὐτός, ὅταν ἀποκαλεῖ τό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης στή Ρωσία ρεφορμιστικό, «γενικεύει αὐτό πού ὑπάρχει».

Ὁ Μπέρνσταϊν ἔμπαζε λαθραῖα *φιλελεύθερο* περιεχόμενο στήν ἐργατική πάλη γιά μεταρυθμίσεις, πάλη πού δέν ἔχει καθόλου ρεφορμιστικό περιεχόμενο. Ἔτσι ἀκριβῶς ἐνεργεῖ καί ὁ Ντ. Ἐκτός ἀπό φιλελεύθερο ρεφορμισμό, αὐτός *δέν* βλέπει τίποτε ἄλλο καί τή στραβωμάρα του τήν παρουσιάζει γιά πραγματικότητα.

Φυσικά ἡ «*Σέβερναγια Πράβντα*» πάλευε καί γιά τήν παραμικρότερη βελτίωση τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν καί τῶν συνθηκῶν τῆς ἐργατικῆς πάλης, αὐτό ὅμως δέν τό ἔκανε μέ τρόπο φιλελεύθερο, ὅπως αὐτοί οἱ κύριοι Ντ.! Στή «Σέβερναγια Πράβντα» *ὑπῆρχαν* πολλά, πού αὐτοί τά παράλειψαν, ὑπῆρχε ἡ πάλη ἐνάντια στό ρεφορμισμό, ὑπῆρχε ἡ ὑπεράσπιση τοῦ «παλιοῦ» μας, ἡ ὑπεράσπιση τῶν ἀκουτσούρευτων συνθημάτων κτλ. Κατά τή γνώμη τοῦ κ. Ντ. αὐτό δέν ἔχει σημασία. Οἱ φιλελεύθεροι «*δέν τό βλέπουν*» αὐτό, δέν θέλουν νά τό δοῦν, ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι φιλελεύθεροι. Ὅπως γιά ὅλους τούς φιλελευθέρους, ἔτσι καί γι' αὐτούς, δέν εἶναι σαφής *ἡ σύνδεση*, ἡ στενή, ἡ ἀδιάρηκτη σύνδεση πού ὑπάρχει στούς μαρξιστές ἀνάμεσα στήν ὑπεράσπιση καί τῆς πιό μικρῆς βελτίωσης καί στήν ὑπεράσπιση τῶν συνθημάτων τῆς ὀργάνωσής τους κτλ. Γι' αὐτούς δέν εἶναι σαφές ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ σύνδεση καθορίζει τή ριζική διαφορά τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ φιλελεύθερου (κι' αὐτός ἐπίσης εἶναι ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι) καί τοῦ ἐργάτη δημοκράτη.

Ἀποσπάστε τήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις ἀπό τήν πάλη γιά τόν τελικό σκοπό, νά ποῦ καταλήγει στήν πράξη τό κήρυγμα τοῦ Μπέρνσταϊν. Ἀποσπάστε τήν πάλη γιά βελτιώσεις, γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι κτλ. ἀπό τήν πάλη ἐνάντια στό ρεφορμισμό, ἀπό τήν ὑπεράσπιση τοῦ μαρξισμοῦ, ἀπό τό πνεῦμα καί τήν κατεύθυνσή του, νά ποῦ καταλήγει στήν πράξη τό κήρυγμα τοῦ Ντ. καί τῶν ἄλλων λικβινταριστῶν.

Τή φιλελεύθερη στραβωμάρα τους (νά μή βλέπουν τή σύνδεση μέ τό παρελθόν, νά μή βλέπουν τήν κατεύθυνσή του, νά μή βλέπουν τήν πάλη ἐνάντια στό ρεφορμισμό) θέλουν νά τήν ἐπιβάλουν στήν ἐργατική τάξη. Οἱ πρωτοπόροι ὅμως ἐργάτες, ὅπως τό ἀπόδειξε ἀκόμη μιά φορά ἡ συνέλευση τῶν ἐργατῶν μετάλλου στίς 25 τοῦ Αὐγούστου[10], μάντεψαν κιόλας τή φιλελεύθερη φύση τοῦ Ντ. καί τῆς δμαδούλας του.

III. ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Στό φύλ. ἀρ. 24 τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» βρίσκουμε ἕνα διασκεδαστικό σχόλιο ἀπ' ἀφορμή τήν περιγραφή πού κάναμε τῶν γεγονότων τοῦ Δουβλίνου *. Σ' αὐτό τό διασκεδαστικό σχόλιο δέν θά ἄξιζε, ἴσως, τόν κόπο ν' ἀπαντήσει κανείς, ἄν ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα δέν ἄφηνε ταυτόχρονα νά

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 418 - 420. *Ἡ Σύντ.*

τῆς ξεφύγει μιά ἐξαιρετικά σοβαρή καί διδακτική γιά τούς ἐργάτες διευκρίνιση. Κρίνετε μόνοι σας. Ἐμεῖς μιλήσαμε γιά τή διαφορά ἀνάμεσα στήν Ἀγγλία, ἀπό τή μιά μεριά, ὅπου, χάρη στήν ὕπαρξη τῶν γενικῶν βάσεων τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, τό νά διεκδικοῦν οἱ ἐργάτες *τή μεταρύθμιση* τῆς συνεταιριστικῆς νομοθεσίας (τῶν νόμων γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι) εἶναι πράγμα πού ἔχει πολύ σοβαρή καί πραγματική σημασία, καί στή Ρωσία, ἀπό τήν ἄλλη, ὅπου μιά τέτια διεκδίκηση εἶναι ἐπιπόλαια, εἶναι κούφια, φιλελεύθερη ἀερολογία, ὅμως στή Ρωσία εἶναι πραγματικά ἐφαρμόσιμες — στίς σημερινές πολιτικές συνθῆκες — οἱ τέτιες μεταρυθμίσεις, ὅπως οἱ κοινωνικές ἀσφαλίσεις.

Ὁ λικβινταριστής δέν καταλαβαίνει τή διαφορά αὐτή. Ἄς τοῦ τήν ἐξηγήσουμε μέ δυό ἐρωτήσεις: 1) Γιατί στήν Ἀγγλία δέν εἶναι δυνατή ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση; ἡ ἐπανάσταση γιά τήν πολιτική ἐλευθερία; 2) Γιατί στή Ρωσία, στά τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα, λ.χ. τό 1897, ἦταν ἀπόλυτα δυνατές οἱ ἐπιμέρους *μεταρυθμίσεις* τῶν ἐργοστασιακῶν νόμων καί κανένας δέν ἀμφισβητοῦσε τίς ἐπιμέρους διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν στόν τομέα αὐτό, ἐνῶ ὅλοι οἱ μαρξιστές τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεωροῦσαν ὅτι εἶναι φιλελεύθερη ἀπάτη οἱ ἐπιμέρους διεκδικήσεις πολιτικῶν μεταρυθμίσεων;

Ὅταν σκεφτεῖ πάνω σ' αὐτά τά ἐρωτήματα ὁ λικβινταριστής, θά μπορέσει νά μαντέψει τίς αἰτίες τῆς διαφορετικῆς στάσης ἀπέναντι στίς διάφορες μεταρυθμίσεις στή Ρωσία καί στήν Ἀγγλία.

Καί τώρα ἄς ἔρθουμε στή σοβαρή διευκρίνιση τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας:

«Ἀλλά — γράφει ἡ ἐφημερίδα αὐτή (ἀρ. φύλ. 24, σελ. 2, στήλη 1) — ἄν γιά τή μερική τροποποίηση τῆς νομοθεσίας τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων δέν χρειάζονται τέτιες βάσεις» (δηλ. οἱ γενικές βάσεις τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας), «τότε γιατί εἶναι ἀπαραίτητες γιά τή μερική τροποποίηση τοῦ νόμου τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1906 καί ὁρισμένων ἄρθρων τοῦ διατάγματος τῆς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1905 σχετικά μέ τίς ἀπεργίες;»

Συγχαίρουμε κι' εὐχαριστοῦμε γιά τήν εἰλικρίνεια! Πετύχατε ἀκριβῶς στό στόχο: «ἡ μερική τροποποίηση τῶν νόμων τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1906 καί τῆς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1905»[11] εἶναι ἀπόλυτα δυνατή *χωρίς* καμιά γενική ἀλλαγή! Περίφημα.

Μόνο... ξέρετε τί;.. μόνο πού μιά τέτια «μερική τροποποίηση τῶν νόμων τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1906 καί τῆς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1905» λέγεται ὄχι «*ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι*», ἀλλά ὀχτωβριστική ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ.

Οἱ συντάκτες τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ὁμολόγησαν αὐτό ἀκριβῶς πού χρειαζόταν νά ἀποδειχτεῖ.

Μέ τό σύνθημα «ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι», πού σᾶς σερβίρουν οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ λικβινταριστές, πρέπει κανείς νά ἐννοεῖ:

«Μερική τροποποίηση τῶν νόμων τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1906 καί τῆς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1905».

Εὐχαριστοῦμε ἀκόμη μιά φορά γιά τήν εἰλικρίνεια. Ἔτσι ἀκριβῶς καί θά τό γράψουμε, ὅτι δηλαδή τό βασικό, τό κεντρικό, τό κύριο, τό πρωταρχικό κτλ. κτλ. σύνθημα τῶν λικβινταριστῶν εἶναι, σύμφωνα μέ τή δική τους ὁμολογία, ἡ διεκδίκηση *τῆς μερικῆς τροποποίησης τῶν νόμων τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1906 καί τῆς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1905.*

Ἀλήθεια, πόσο λαμπρά διάψευσε ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» τό γεγονός ὅτι ἀνήκει στούς φιλελευθέρους;

Τούς λικβινταριστές δέν τούς βάφτισαν ἄδικα σοσιαλδημοκράτες ὀχτωβριστές!

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 3,
13 τοῦ Σεπτέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Ν-κ

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΗ ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ

Ἡ Ἀγγλία καί ἡ Γαλλία εἶναι τά πιό πολιτισμένα κράτη τοῦ κόσμου. Τό Λονδίνο καί τό Παρίσι εἶναι οἱ πρωτεύουσες τοῦ κόσμου, μέ πληθυσμό 6 καί 3 ἑκατομμύρια. Ἡ ἀπόσταση μεταξύ τους εἶναι 8-9 ὧρες ταξίδι.

Μπορεῖ κανείς νά φανταστεῖ πόσο μεγάλες εἶναι οἱ ἐμπορικές σχέσεις ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς πρωτεύουσες, τί τεράστια ποσότητα ἐμπορευμάτων καί τί πλῆθος ἀνθρώπων κυκλοφοροῦν διαρκῶς ἀνάμεσά τους.

Καί νά, τά πιό πλούσια, τά πιό πολιτισμένα, τά πιό ἐλεύθερα κράτη τοῦ κόσμου συζητοῦν τώρα μέ φόβο καί τρόμο — γιά πολλοστή τώρα φορά! — τό «δύσκολο» πρόβλημα: μπορεῖ νά ἀνοιχτεῖ ὑπόγεια σήραγγα κάτω ἀπό τή Μάγχη (θαλάσσιος πορθμός πού χωρίζει τήν Ἀγγλία ἀπό τήν εὐρωπαϊκή ἤπειρο);

Οἱ μηχανικοί ἀπό καιρό τώρα ἔχουν ὑπολογίσει ὅτι μπορεῖ. Οἱ καπιταλιστές τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας ἔχουν σωρό τά χρήματα. Τό κέρδος τοῦ κεφαλαίου, πού θά τοποθετηθεῖ σ' αὐτό τό ἔργο, εἶναι ἀπόλυτα ἐξασφαλισμένο.

Ποῦ λοιπόν σκάλωσε τό ζήτημα;

Ἡ Ἀγγλία φοβᾶται... εἰσβολή! Ἡ σήραγγα, βλέπετε, θά διευκολύνει «σέ περίπτωση πού συμβεῖ κάτι», ὅταν ἐχθρικά στρατεύματα εἰσβάλουν στήν Ἀγγλία. Καί γι' αὐτό οἱ στρατιωτικές αὐθεντίες τῆς Ἀγγλίας ἀπορίπτουν, κι' ὄχι γιά πρώτη φορά, τά σχέδια γιά τό ἄνοιγμα τῆς σήραγγας.

Διαβάζεις γι' αὐτό τό πράγμα καί ἀπορεῖς μέ τήν τρέλα καί τήν τύφλωση τῶν πολιτισμένων λαῶν. Εἶναι περιττό νά πεῖ κανείς ὅτι τό σταμάτημα τῆς κίνησης στή σήραγγα καί ἡ ὁλοκληρωτική καταστροφή της μέ τά σύγχρονα μέσα τῆς τεχνικῆς εἶναι ζήτημα μερικῶν δευτερολέπτων.

Ἀλλά οἱ πολιτισμένοι λαοί ἔχουν περιέλθει σέ κατάσταση βαρβαρότητας. Ὁ καπιταλισμός ὁδήγησε τά πράγματα σέ στη-

μεῖο, πού ἡ ἀστική τάξη γιά νά ἐξαπατᾶ τούς ἐργάτες, *πρέπει* νά ἐκφοβίζει τό λαό τῆς Ἀγγλίας μέ τά ἀνόητα παραμύθια γιά «εἰσβολή». Ὁ καπιταλισμός ὁδήγησε τά πράγματα σέ σημεῖο, πού μιά σειρά καπιταλιστές, οἱ ὁποῖοι θά χάσουν τίς «ἐπικερδεῖς δουλίτσες» ἀπό τό ἄνοιγμα τῆς σήραγγας, κάνουν τό πᾶν γιά νά τορπιλίσουν τό σχέδιο αὐτό καί ἀνακόψουν τήν τεχνική πρόοδο.

Ὁ φόβος τῶν ἄγγλων ἀπό τή σήραγγα εἶναι φόβος ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους. Ἡ καπιταλιστική βαρβαρότητα εἶναι ἰσχυρότερη ἀπό κάθε πολιτισμό.

Ὅπου κι' ἄν στραφεῖς, σέ κάθε σου βῆμα συναντᾶς προβλήματα, πού ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι ἀπόλυτα σέ θέση νά τά λύσει *ἀμέσως*. Ἐμποδίζει ὁ καπιταλισμός. Ἔχει συγκεντρώσει σωρούς ἀπό πλούτη καί ἔκανε τούς ἀνθρώπους *σκλάβους* τοῦ πλούτου αὐτοῦ. Ἔχει λύσει τά πιό περίπλοκα προβλήματα τῆς τεχνικῆς καί σταμάτησε τήν ἐφαρμογή τῶν τεχνικῶν βελτιώσεων ἐξαιτίας τῆς φτώχιας καί τῆς ἀμάθειας ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ἐξαιτίας τῆς ἠλίθιας τσιγκουνιᾶς μιᾶς χούφτας ἑκατομμυριούχων.

Ὁ πολιτισμός, ἡ ἐλευθερία καί ὁ πλοῦτος στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ φέρνουν στό νοῦ τόν παραχορτασμένο πλούσιο, πού σαπίζει ζωντανός καί δέν ἀφήνει νά ζήσει ὅ,τι εἶναι νεαρό.

Ὅμως τό νεαρό ἀναπτύσσεται καί ἐπιβάλλεται παρ' ὅλα τά ἐμπόδια.

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 6,
17 τοῦ Σεπτέμβρη 1913
Ὑπογραφή: W.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΥΡΟΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΙΣΜΟ

Ὁ δικός μας μαυροεκατονταρχισμός ἔχει ἕνα ἐξαιρετικά πρωτότυπο καί ἐξαιρετικά σπουδαῖο γνώρισμα, πού δέν προσέχτηκε ὅσο ἔπρεπε. Πρόκειται γιά τό θολό μουζίκικο δημοκρατισμό, πού εἶναι ὁ πιό χοντροκομμένος, ἀλλά καί ὁ πιό ριζωμένος.

Ὅσο κι' ἄν προσπαθοῦν οἱ κυρίαρχες τάξεις νά ἀπομονώσουν τά πολιτικά μας κόμματα ἀπό τό λαό καί μέ τόν ἐκλογικό νόμο τῆς 3 τοῦ Ἰούνη [12] καί μέ τίς χιλιάδες «ἰδιομορφίες» τοῦ κρατικοῦ μας συστήματος, ὡστόσο ἡ ζωή ἐπιβάλλεται. Κάθε πολιτικό κόμμα, ἀκόμη καί τῆς ἄκρας δεξιᾶς, εἶναι ὑποχρεωμένο ν' ἀναζητήσει τούτη ἤ τήν ἄλλη σύνδεση μέ τό λαό.

Ἄκροι δεξιοί εἶναι τό κόμμα τῶν τσιφλικάδων. Δέν μποροῦν ὅμως νά περιοριστοῦν στή σύνδεσή τους μόνο μέ τούς τσιφλικάδες. Εἶναι ἀναγκασμένοι νά κρύβουν τή σύνδεση αὐτή καί νά προσποιοῦνται ὅτι ὑπερασπίζουν τά παλλαϊκά συμφέροντα, ὅτι προστατεύουν τήν «παλιά καλή» τάξη πραγμάτων τῆς «σταθερῆς» ἀγροτικῆς ζωῆς. Εἶναι ἀναγκασμένοι νά καταφεύγουν στίς πιό ριζωμένες προλήψεις τοῦ πιό ἀκοινώνητου μουζίκου, νά παίζουν μέ τήν ἀμάθειά του.

Τό παιχνίδι αὐτό δέν εἶναι ἄμοιρο κινδύνων. Ποῦ καί ποῦ ἀκούγεται, μέσα ἀπ' ὅλη τή μαυροεκατονταρχίτικη μούχλα καί ρουτίνα, ἡ φωνή τῆς πραγματικῆς μουζίκικης ζωῆς, τοῦ μουζίκικου δημοκρατισμοῦ. Τότε οἱ δεξιοί ἀναγκάζονται νά πετάξουν ἔξω τόν «ἐνοχλητικό» μουζίκο δημοκράτη. Καί, φυσικά, ὅταν οἱ ἄκροι δεξιοί διώχνουν ἤ ἀπομακρύνουν ἀπό τό δικό τους στρατόπεδο γιά δημοκρατισμό τούς πιό πιστούς μαυροεκατονταρχίτες, αὐτό δέν μπορεῖ νά μήν ἔχει διαφωτιστική ἐπίδραση πάνω στή μάζα.

Λογουχάρη, ὁ ἐπίσκοπος Νίκων, ἄκρος δεξιός, ἀναγκάστηκε νά φύγει ἀπό τή Δούμα. Γιατί;

Σαφή ἀπάντηση σ' αὐτό θά δόσει τό γράμμα τοῦ ἴδιου τοῦ ἐπισκόπου Νίκωνα, πού δημοσιεύτηκε στή «Γενισέισκαγια Μίσλ» [13]. Ἐννοεῖται, ὁ ἐπίσκοπος Νίκων δέν τολμάει νά μιλήσει ἀνοιχτά γιά τίς αἰτίες τῆς ἀπομάκρυνσής του. Ἀναφερόμενος ὅμως στό

γράμμα κάποιου ἀγρότη, ὁ ἐπίσκοπος Νίκων γράφει: «τό ζήτημα τῆς γῆς, τοῦ ψωμιοῦ καί τά ἄλλα σοβαρότατα ζητήματα τῆς ρωσικῆς μας πραγματικότητας καί τῆς δικῆς μας περιοχῆς, σάν νά μήν ἐνδιαφέρουν οὔτε τήν κυβέρνηση, οὔτε τή Δούμα. Τά ζητήματα αὐτά, ἡ κατά τό δυνατό λύση τους θεωροῦνται «οὐτοπικά», «ριψοκίνδυνα», παράκαιρα. Γιατί λοιπόν σωπαίνουν καί τί περιμένουν; Ἐπαναστατικές διαθέσεις, ξεσπάσματα, γιά τά ὁποῖα θά τουφεκιστοῦν οἱ ἴδιοι οἱ «ὑποσιτιζόμενοι», οἱ πεινασμένοι, οἱ δυστυχισμένοι ἀγρότες;! Στή χώρα μας φοβοῦνται τά «μεγάλα» ἔργα καί τίς μεταρυθμίσεις, περιορίζονται σέ μηδαμινότητες, σέ μικροπράγματα, ἔστω καί καλά».

Αὐτά γράφει ὁ ἐπίσκοπος Νίκων. Ἔτσι σκέπτονται πάρα πολλοί μαυροεκατονταρχίτες ἀγρότες. Καί εἶναι εὐκολονόητο, γιατί ἦταν *ὑποχρεωμένοι* νά ἀπομακρύνουν τόν ἐπίσκοπο Νίκωνα καί ἀπό τίς ἐργασίες τῆς Δούμας καί νά τόν ἐμποδίσουν νά ἐκφωνεῖ τέτιους λόγους.

Στήν οὐσία ὁ ἐπίσκοπος Νίκων ἐκφράζει τό δικό του μαυροεκατονταρχίτικο δημοκρατισμό μέ ἐντελῶς λαθεμένο συλλογισμό. Καί τό ζήτημα τῆς γῆς καί τό ζήτημα τοῦ ψωμιοῦ καί ὅλα τά ἄλλα σοβαρά ζητήματα ἐνδιαφέρουν *πολύ* καί τήν «κυβέρνηση» καί τή Δούμα (καί τήν τσέπη τους).

Μιά «κατά τό δυνατό» λύση τῶν ζητημάτων αὐτῶν *δίνουν* καί ἡ «κυβέρνηση» καί ἡ Δούμα — καί μόνο *κατά τό δυνατό* ἀκριβῶς λύση, πού ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα καί στή δύναμη τῶν τσιφλικάδων οἱ ὁποῖοι κυριαρχοῦν καί στήν κυβέρνηση καί στή Δούμα.

Ὁ ἐπίσκοπος Νίκων νιώθει ὅτι τίς μαυροεκατονταρχίτικες ἀντιλήψεις του τίς συντρίβει ἡ ἴδια ἡ ζωή· τίς συντρίβει ἐκεῖνο, πού εἶναι ἀναγκασμένος νά βλέπει καί στή Δούμα καί στίς σχέσεις τῆς «κυβέρνησης» κτλ. Ὅμως ὁ ἐπίσκοπος Νίκων δέν μπορεῖ ἤ φοβᾶται *νά καταλάβει* ἀπό ποῦ προέρχεται αὐτό.

Ἀλλά ἡ ζωή θά ἐπιβληθεῖ καί ἀπό τούς δέκα ὁμοϊδεάτες τοῦ ἐπισκόπου Νίκωνα ἑνός ὁποιουδήποτε χωριοῦ οἱ ἐννιά, σίγουρα, δέν θά σταθοῦν στό κάτω-κάτω τόσο χοντροκέφαλοι, ὥστε νά μήν ἀφομοιώσουν, ὅπως ὁ ἐπίσκοπος Νίκων, τά διδάγματα τῆς ζωῆς.

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 14,
26 τοῦ Σεπτέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΡΩΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Ὑπάρχει ἕνα μικρό περιοδικό, τό «Γκραζντανίν»[14], πού τό διευθύνει ὁ κ. Μεστσέρσκι. Ὁ ξεσκολισμένος στίς διάφορες ἀνώτερες ὑπαλληλικές «σφαῖρες» τῆς Πετρούπολης πρίγκιπας κηρύσσει συνήθως ἀπό τό περιοδικάκι αὐτό τά πιό ἀντιδραστικά πράγματα.

Τό περιοδικάκι παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, πρῶτο, γιατί σ' αὐτό ὁ φλύαρος πρίγκιπας ἀποκαλύπτει ἐκεῖ διαρκῶς τά μυστικά τῆς ἀνώτατης διοίκησης τῆς Ρωσίας. Γιατί πραγματικά τή Ρωσία τή διοικοῦν οἱ ἀξιωματοῦχοι τσιφλικάδες πού ἀνάμεσά τους περιφερόταν καί περιφέρεται ὁ πρίγκιπας Μεστσέρσκι. Κι' αὐτοί πραγματικά διοικοῦν τή Ρωσία ἀκριβῶς ἔτσι, ἀκριβῶς στό πνεῦμα, ἀκριβῶς μέ τίς μεθόδους πού συνιστᾶ, δέχεται καί προτείνει ὁ πρίγκιπας Μεστσέρσκι.

Δεύτερο, τό περιοδικάκι παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, γιατί ὁ ἀξιωματοῦχος διευθυντής του, ὄντας βέβαιος ὅτι τό περιοδικό του δέν θά φτάσει ποτέ *στό λαό*, ξεσκεπάζει συχνά τή διοίκηση τῆς Ρωσίας μέ τόν πιό ἀμείλικτο τρόπο.

Νά δυό ἐνδιαφέρουσες ὁμολογίες τοῦ μεγαλοαξιωματούχου πρίγκιπα:

> «Ἕνα πολύ χαρακτηριστικό φαινόμενο — γράφει. — Ἀπό καιρό σέ καιρό ἐπισκέπτονται τή χώρα μας ἀπό τή Γαλλία, τό Βέλγιο, τήν Ἀγγλία ἄνθρωποι ἀξιαγάπητοι, πού συμπαθοῦν (συμπονοῦν) πολύ τή Ρωσία καί τούς ρώσους, διαμένουν σέ πολυτελῆ ξενοδοχεῖα, παρουσιάζουν στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο ὑπάλληλο τά συστατικά τους γράμματα... καί, ορίστε, ὕστερα ἀπό καμιά δεκαριά μέρες οἱ ξένοι αὐτοί ἐπισκέπτες γίνονται δεκτοί ἀπό τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο ὑπουργό, παίρνουν ὑποσχέσεις γιά διάφορες ἐκχωρήσεις καί μέ αὐτές τίς ὑποσχέσεις πηγαίνουν στήν πατρίδα τους... ὕστερα ἔρχονται ξανά καί μετά ἀπό μιά ἑβδομάδα ἔχουν γίνει ἤδη κάτοχοι ἐκχωρήσεων κάπου στή Ρωσία καί ὑπολογίζουν τά πιθανά κέρδη τους μέ τέτια ὄρεξη, ὥστε νά ὀνειρεύονται ἀκόμη καί ἑκατομμύρια».

Αὐτά γράφει ὁ πρίγκιπας Μεστσέρσκι. Καί σάν ἐξαίρεση γράφει τήν ἀλήθεια. Στό ρωσικό καπιταλισμό εἶναι ἀκόμη πάρα πολύ ἔντονα τά χαρακτηριστικά τοῦ ἀσιατικοῦ πρωτογονισμοῦ, τῆς δωροδοκίας τῶν ὑπαλλήλων, τῆς κατεργαριᾶς τῶν χρηματιστῶν, πού μοιράζονται τά μονοπωλιακά τους κέρδη μέ τούς ἀξιωματούχους. Ὅταν οἱ δικοί μας ναρόντνικοι παλεύουν καί παλεύουν δίκαια, ἐνάντια σ' αὐτές τίς ἀηδιαστικές καί ξετσίπωτες κατεργαριές, τό θεωροῦν αὐτό συχνά πόλεμο ἐνάντια στόν καπιταλισμό. Τό λάθος τους εἶναι φανερό. Στήν πράξη παλεύουν *γιά ἐκδημοκρατισμό* τοῦ καπιταλισμοῦ.

«Ὅταν στό ἐξωτερικό — γράφει σέ ἄλλο μέρος ὁ ἀρχιαντιδραστικός πρίγκιπας — ἐρχόμουν σέ ἐπαφή μέ ἀνθρώπους διαφόρων κοινωνικῶν στρωμάτων,.. δέν θυμᾶμαι νά ἔγιναν ποτέ ἀντικείμενο συζήτησης ὁποιεσδήποτε μεταρυθμίσεις κοινωνικές ἤ κρατικές... Διάβασα ἐφημερίδες... ὅμως ἄρθρα γιά μεταρυθμίσεις δέν βρῆκα... Ἀντίθετα, μόλις πέρασα τά σύνορα καί βρέθηκα σπίτι, πῆρα στά χέρια μου τήν πρώτη ρωσική ἐφημερίδα πού ἔτυχε μπροστά μου καί βρῆκα στήν πρώτη, στή δεύτερη, ἀκόμη καί στήν τρίτη σελίδα ἄρθρα πού μιλοῦσαν γιά κάποιες μεταρυθμίσεις».

Σωστή παρατήρηση. Στήν Εὐρώπη ἡ ἀστική τάξη δέν χρειάζεται μεταρυθμίσεις. Στή Ρωσία χρειάζεται. Ὁ ἀξιωματοῦχος πρίγκιπας δέν μπορεῖ νά καταλάβει τίς αἰτίες τῆς διαφορᾶς αὐτῆς, ὅπως ἀκριβῶς καί μερικοί σοφοί δέν μποροῦν νά καταλάβουν ὅτι ἡ ἀνάγκη τῶν μεταρυθμίσεων γιά τήν ἀστική τάξη δικαιολογεῖ ἰδιαίτερα τήν ἔντονη ἀντιμεταρυθμιστική τακτική τῶν ἐργατῶν.

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 14,
26 τοῦ Σεπτέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Π α ρ α τ η ρ η τ ή ς

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

ΠΩΣ Η Β. ΖΑΣΟΥΛΙΤΣ ΧΑΝΤΑΚΩΝΕΙ ΤΟ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟ

Στήν ἐφημερίδα «Ζιβάγια Ζίζν»[15], ἀρ. φύλ. 8, τῆς 19 τοῦ Ἰούλη 1913, δημοσιεύτηκε ἕνα ἀξιοσημείωτο ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς, πού ὑπερασπίζει τό λικβινταρισμό («Ἐξαιτίας ἑνός ζητήματος»). Ἐφιστοῦμε τήν πιό μεγάλη προσοχή ὅλων ὅσων ἐνδιαφέρονται γιά τά ζητήματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς δημοκρατίας πάνω σ' αὐτό τό ἄρθρο, πού εἶναι ἀξιόλογο τόσο γιά τό περιεχόμενό του, ὅσο καί γιά τήν εἰλικρίνεια καί τήν εὐθύτητα τῆς ἔγκριτης ἀρθρογράφου.

I

Πρῶτα-πρῶτα, ἡ Β. Ζασούλιτς, ὅπως κάνουν καί ὅλοι οἱ λικβινταριστές, προσπαθεῖ νά δυσφημήσει τό κόμμα, ἡ εἰλικρίνεια ὅμως τῆς ἀρθρογράφου τήν ξεσκεπάζει μέ καταπληκτική σαφήνεια. «Τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας — διαβάζουμε στό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς — ἀποτελεῖ παράνομη ὀργάνωση τῶν διανοουμένων γιά προπαγάνδα καί ζύμωση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες, ὀργάνωση πού ἱδρύθηκε στό δεύτερο συνέδριο καί διασπάστηκε ἀμέσως». Στήν πραγματικότητα τό κόμμα συγκροτήθηκε τό 1898[16] καί στηρίχτηκε στό φούντωμα τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τοῦ 1895-1896. Δεκάδες καί ἑκατοντάδες ἐργάτες (σάν τόν μακαρίτη Μπάμπουσκιν στήν Πετρούπολη) ὄχι μόνο παρακολουθοῦσαν διαλέξεις στούς ὁμίλους, ἀλλά *ἔκαναν καί οἱ ἴδιοι ζύμωση* ἤδη ἀπό τό 1894-1895 καί σέ συνέχεια ὀργάνωσαν ἐργάτες καί σέ ἄλλες πόλεις (τήν ἵδρυση τῶν ὀργανώσεων τοῦ Αἰκατερινοσλάβ τήν ἔκανε ὁ Μπάμπουσκιν, πού εἶχε ἐξοριστεῖ ἀπό τήν Πετρούπολη κτλ.).

Σχετική ὑπεροχή τῶν διανοουμένων στήν ἀρχή τοῦ κινήματος παρατηρήθηκε παντοῦ καί ὄχι μόνο στή Ρωσία. Μετατρέ-

ποντας τό γεγονός αὐτό σέ ἕνα εἶδος λίβελλου ἐνάντια στό ἐργατικό κόμμα, ἡ Β. Ζασούλιτς χαντακώνει τό λικβινταρισμό μέσα σ' ὅλους τούς σκεπτόμενους ἐργάτες, πού μετεῖχαν στή ζύμωση καί στίς ἀπεργίες τοῦ 1894-1896.

«...Τό 1903 — γράφει ἡ Β. Ζασούλιτς — οἱ παράνομοι ὅμιλοι, πού ἔκαναν τή δουλιά αὐτή, ἑνώθηκαν σέ μιά μυστική ὀργάνωση μέ καταστατικό, πού ρύθμιζε τήν ἱεραρχία. Εἶναι δύσκολο νά πεῖς, ἄν ἡ νέα ὀργάνωση, σάν τέτια, βοηθοῦσε ἤ ἐμπόδιζε τήν τρέχουσα δουλιά...»

Ὅποιος δέν θέλει νά εἶναι Ἰβάν ὁ Ξεχασιάρης, ξέρει ὅτι οἱ ὁμάδες τῶν διανοουμένων καί τῶν ἐργατῶν ὄχι μόνο τό 1903, ἀλλά ἀπό τό 1894 (πολλές φορές μάλιστα καί νωρίτερα) *βοηθοῦσαν* καί στήν οἰκονομική καί στήν πολιτική ζύμωση καί στίς ἀπεργίες καί στήν προπαγάνδα. Τό νά δηλώνει κανείς δημόσια «εἶναι δύσκολο νά πεῖς, ἄν ἡ ὀργάνωση βοηθοῦσε ἤ ἐμπόδιζε τή δουλιά», δέν σημαίνει μόνο ὅτι λέει ἕνα μεγάλο, ὁλοφάνερο ἱστορικό ψέμμα. Αὐτό σημαίνει ὅτι *ἀπαρνιέται τό κόμμα.*

Πραγματικά, πῶς μπορεῖ κανείς νά ἐκτιμήσει τό κόμμα, ὅταν τοῦ εἶναι δύσκολο νά πεῖ, ἄν αὐτό βοηθοῦσε ἤ ἐμπόδιζε τή δουλιά; Δέν εἶναι μήπως φανερό ὅτι τό Σάββατο ἔγινε γιά τόν ἄνθρωπο καί ὄχι ὁ ἄνθρωπος γιά τό Σάββατο;

Ἡ ἀπάρνηση τοῦ παρελθόντος τοῦ κόμματος, ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπάρνησή του, εἶναι πράγμα ἀπαραίτητο στούς λικβινταριστές, γιά νά δικαιολογήσουν τήν ἀπάρνηση τοῦ κόμματος σήμερα.

Μιλώντας γι' αὐτό τό σήμερα, γιά τήν περίοδο τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, ἡ Β. Ζασούλιτς γράφει: «ἄκουσα, γιά τό πῶς ἐρήμωσαν οἱ ἀχτιδικές ὀργανώσεις...».

Τό γεγονός εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ἐρήμωναν καί οἱ ἀχτιδικές καί οἱ ἄλλες ὀργανώσεις. Ὅλο τό ζήτημα βρίσκεται στό πῶς νά ἐξηγήσει κανείς τό φαινόμενο αὐτό τῆς φυγῆς ἀπό τήν ὀργάνωση καί τί θέση νά πάρει ἀπέναντι στό φαινόμενο αὐτό.

Ἡ Β. Ζασούλιτς ἀπαντάει: «ἐρήμωσαν, γιατί ἐκείνη τήν περίοδο δέν εἶχε κανείς τί νά κάνει ἐκεῖ μέσα».

Ἀπάντηση κατηγορηματική, πού ἰσοδυναμεῖ μέ κατηγορηματική καταδίκη τῆς παράνομης ὀργάνωσης καί δικαιολόγηση τῆς φυγῆς ἀπ' αὐτήν. Πῶς ὅμως ἀποδείχνει ἡ Β. Ζασούλιτς τόν ἰσχυρισμό της; 1) Οἱ προπαγανδιστές δέν εἶχαν τί νά κάνουν, γιατί «πολλοί ἐργάτες εἶχαν φτιάξει» ἀπό τίς ἐκδόσεις, πού εἶχαν γίνει στίς ἡμέρες τῆς ἐλευθερίας, «ὁλόκληρες βιβλιοθηκοῦλες, πού δέν τίς εἶχε ἀκόμη κατασχέσει ἡ ἀστυνομία».

Παράξενη εἶναι ἡ ἱκανότητα αὐτή τῆς Β. Ζασούλιτς νά μή βλέπει, ὅτι διαψεύδει τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της. Ἐφόσον ἡ ἀστυνομία «κατάσχεσε» τίς βιβλιοθηκοῦλες, *αὐτό θά πεῖ* ὅτι ἡ συζήτηση τοῦ ὑλικοῦ πού διαβαζόταν, ἡ ἀφομοίωσή του, ἡ παραπέρα μελέτη *προκαλοῦσε* ἀκριβῶς τήν παράνομη δουλιά! Ἡ Β. Ζασούλιτς θέλει νά ἀποδείξει ὅτι «δέν εἶχαν τί νά κάνουν», ἐνῶ ἀπό τίς ὁμολογίες της βγαίνει ὅτι *εἶχαν* τί νά κάνουν.

2) «Εἶναι περιττό καί νά μιλᾶμε γιά δυνατότητα παράνομης πολιτικῆς ζύμωσης ἐκεῖνο τόν καιρό. Ἐπιπλέον ἡ πρωτοβουλία τέτιων «ἐκδηλώσεων» δέν περιλαβαινόταν στά δικαιώματα καί τίς ὑποχρεώσεις τῶν ἀχτίδων.

Ἡ Β. Ζασούλιτς ἐπαναλαβαίνει τά λόγια τῶν λικβινταριστῶν, χωρίς νά γνωρίζει τά πράγματα. Τό ὅτι ἡ δουλιά ἐκείνη τήν περίοδο ἦταν δύσκολη, δυσκολότερη ἀπό προηγούμενα, αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ὅμως ἡ δουλιά τῶν μαρξιστῶν εἶναι *πάντα* «δύσκολη» καί οἱ μαρξιστές σ' αὐτό ἀκριβῶς διαφέρουν ἀπό τούς φιλελευθέρους, ὅτι δέν ἀνακηρύσσουν τό δύσκολο ἀκατόρθωτο. Ὁ φιλελεύθερος ἀποκαλεῖ τή δύσκολη δουλιά ἀκατόρθωτη, γιά νά κρύψει τήν παραίτησή του ἀπ' αὐτή. Τό μαρξιστή ἡ δυσκολία τῆς δουλιᾶς τόν ἀναγκάζει νά ἐπιδιώκει πιό στενή συσπείρωση τῶν καλύτερων στοιχείων γιά τήν ὑπερνίκηση τῶν δυσκολιῶν.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ δουλιά ἐκείνη τήν περίοδο ἦταν *κατορθωτή* καί γινόταν, τό ἀποδείχνουν ἔστω καί οἱ ἐκλογές γιά τήν ΙΙΙ καί τήν IV Κρατική δούμα. Πιστεύει λοιπόν πραγματικά ἡ Β. Ζασούλιτς πώς οἱ ὀπαδοί τῆς παράνομης ὀργάνωσης μποροῦσαν νά βγοῦνε στήν Κρατική δούμα, *χωρίς* τή συμμετοχή τῆς παράνομης ὀργάνωσης;

3) «...Δέν εἶχε κανείς τί νά κάνει στίς παράνομες ὁμάδες, ἐνῶ ἔξω ἀπ' αὐτές ὑπῆρχε ὄγκος ἀπαραίτητης κοινωνικῆς δουλιᾶς...» Λέσχες, διάφοροι σύλλογοι, συνέδρια, διαλέξεις κτλ.

Αὐτός εἶναι ὁ ἰσχυρισμός ὅλων τῶν λικβινταριστῶν, πού τόν ἐπαναλαβαίνει ἡ Β. Ζασούλιτς. Τό ἄρθρο της μπορεῖ κανείς νά τό συστήσει ἀμέσως σάν μάθημα στούς ἐργατικούς ὁμίλους γιά τή μελέτη τῶν δεινοπαθημάτων τοῦ λικβινταρισμοῦ!

Ἡ παράνομη ὀργάνωση χρειαζόταν, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἀκριβῶς γιατί μαζί της συνδεόταν ἡ μαρξιστική δουλιά μέσα στίς λέσχες, στίς ὀργανώσεις, στά συνέδρια κτλ.

Συγκρίνετε αὐτή μου τή σκέψη μέ τό συλλογισμό τῆς Β. Ζασούλιτς. Σκεφτεῖτε *ποῦ στηρίζεται* ἡ Β. Ζασούλιτς νά παρουσιάζει τή δουλιά στούς νόμιμους συλλόγους σάν δουλιά πού γίνεται

«*ἔξω*» ἀπό τή δουλιά τῶν παράνομων ὁμάδων;; Γιατί «ἔξω» καί ὄχι «σέ στενή σύνδεση», ὄχι «σέ μιά κατεύθυνση»;;

Ἡ Β. Ζασούλιτς δέν ἔχει κανένα ἀπολύτως οὐσιαστικό ἐπιχείρημα, γιατί ὁ καθένας ξέρει, βέβαια, πώς δέν ὑπῆρχε σχεδόν κανένα νόμιμο σωματεῖο κτλ., ὅπου νά μή συμμετεῖχαν μέλη τῶν παράνομων ὁμάδων. Τό μοναδικό ἐπιχείρημα τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς Β. Ζασούλιτς εἶναι οἱ ὑποκειμενικές διαθέσεις τῶν λικβινταριστῶν. Καί οἱ ὑποκειμενικές διαθέσεις τῶν λικβινταριστῶν ἦταν οἱ ἑξῆς: *αὐτοί* δέν εἶχαν νά κάνουν τίποτε στίς παράνομες ὁμάδες, *αὐτοί* συμπαθοῦσαν τή δουλιά μόνο *ἔξω* ἀπό τήν παράνομη ὀργάνωση, μόνο *ἔξω* ἀπό τήν ἰδεολογική της κατεύθυνση. Μ' ἄλλα λόγια, τό «ἐπιχείρημα» τῆς Β. Ζασούλιτς καταλήγει στή *δικαιολόγηση* τῆς φυγῆς τῶν λικβινταριστῶν ἀπό τήν παράνομη ὀργάνωση!

Ἀξιοθρήνητο ἐπιχείρημα.

Ἐμεῖς ὅμως δέν μποροῦμε νά περιοριστοῦμε στήν ὑπόδειξη τῶν ὑποκειμενικῶν λόγων, στούς ὁποίους στηρίζονται τά γραπτά τῆς Β. Ζασούλιτς, στά οὐσιαστικά καί ἐννοιακά λάθη, πού πλημμυρίζουν κυριολεκτικά τήν κάθε φράση τοῦ ἄρθρου της. Πρέπει νά ἀναζητήσουμε τούς ἀντικειμενικούς λόγους τοῦ ἀναμφισβήτητου γεγονότος ὅτι «οἱ ἀχτίδες ἐρήμωσαν», ὅτι ἀπό τήν παράνομη ὀργάνωση ἔφευγαν.

Δέν χρειάζεται νά ψάξουμε μακριά. Εἶναι πασίγνωστο πώς τήν περίοδο πού ἐξετάζουμε ἡ ἀστική καί μικροαστική κοινωνία τῆς Ρωσίας εἶχε κυριευτεῖ σέ πολύ μεγάλο βαθμό ἀπό ἀντεπαναστατικές διαθέσεις. Εἶναι πασίγνωστο τί βαθύς ἀνταγωνισμός ξέσπασε ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί τό προλεταριάτο τίς μέρες τῆς ἐλευθερίας καί προκάλεσε τήν ἀντεπαναστατική αὐτή διάθεση, μαζί καί τήν κατάπτωση, τήν ἀποθάρρυνση, τήν ἀπογοήτευση πολλῶν ἀσταθῶν φίλων τοῦ προλεταριάτου.

Ὁ ἀντικειμενικός αὐτός συσχετισμός τῶν τάξεων τήν περίοδο ἐκείνη μᾶς ἐξηγεῖ πλήρως, γιατί ἡ ἀστική τάξη γενικά καί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη εἰδικά (ἐπειδή ἀπόσπασαν ἀπό τά χέρια της τήν ἡγεμονία πού εἶχε στίς λαϊκές μάζες) *δέν μποροῦσε παρά* νά μισήσει τήν παράνομη ὀργάνωση, νά τήν ἀνακηρύξει ἄχρηστη καί «ἀνίκανη γιά δράση» (ἔκφραση τῆς Β. Ζασούλιτς), νά καταδικάσει καί νά ἀπορίψει τήν παράνομη πολιτική ζύμωση, μαζί καί τή διεξαγωγή τῆς νόμιμης δουλιᾶς στό πνεῦμα τῆς παράνομης ὀργάνωσης, σύμφωνα μέ *τά δικά της* συνθήματα, σέ ἀδιάρρηκτη ἰδεολογική καί ὀργανωτική σύνδεση μαζί της.

Ἀπό τήν παράνομη ὀργάνωση ἄρχισε νά φεύγει πρίν ἀπ' ὅλα

καί στήν πρώτη σειρά ἡ ἀστική διανόηση, πού ὑπόκυψε στήν ἀντεπαναστατική διάθεση, οἱ «συνοδοιπόροι» ἐκεῖνοι τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού καί στή χώρα μας, ὅπως καί στήν Εὐρώπη, τούς συνεπῆρε ὁ ἀπελευθερωτικός ρόλος τοῦ προλεταριάτου (στήν Εὐρώπη: τοῦ πληβείου γενικά) στήν ἀστική ἐπανάσταση. Εἶναι γνωστό τί πολύ μεγάλος ἀριθμός μαρξιστῶν ἔφυγαν ἀπό τήν παράνομη ὀργάνωση ὕστερα ἀπό τό 1905 καί σκόρπισαν σέ διάφορες νόμιμες διανοουμενίστικες φωλίτσες.

Ὅσο «ἀγαθές» κι' ἄν ἦταν ὑποκειμενικά οἱ προθέσεις τῆς Β. Ζασούλιτς, ὡστόσο οἱ ἰσχυρισμοί τῶν λικβινταριστῶν, πού τούς ἐπαναλαβαίνει, ἀντικειμενικά καταλήγουν στό ἀναμάσημα τῶν ἀντεπαναστατικῶν φιλελεύθερων μικροϊδεῶν. Οἱ λικβινταριστές, φωνάζοντας περισσότερο ἀπ' ὅλα γιά «ἐργατική αὐτοτέλεια» κτλ., στήν πραγματικότητα ἐκπροσωποῦν καί ὑπερασπίζουν ἴσα-ἴσα τούς διανοούμενους, πού ξέκοψαν ἀπό τό ἐργατικό κίνημα καί πέρασαν μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἡ φυγή ἀπό τήν παράνομη ὀργάνωση μποροῦσε νά εἶναι γιά ὁρισμένους ἀποτέλεσμα κούρασης καί σπασίματος. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί μόνο ἄξιοι λύπης εἶναι· αὐτοί χρειάζονται βοήθεια ὥσπου νά περάσει τό σπάσιμο καί νά ἀρχίσουν νά ξεκόβουν ἀπό τό μικροαστισμό, ἀπό τούς φιλελευθέρους καί τή φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική καί νά τραβηχτοῦν ξανά πρός τήν ἐργατική παράνομη ὀργάνωση. Ὅταν ὅμως αὐτοί πού κουράστηκαν καί ἔσπασαν ἀνεβαίνουν στό βῆμα τῆς δημοσιογραφίας καί διακηρύσσουν ὅτι ἡ φυγή τους δέν εἶναι ἐκδήλωση κούρασης, ἀδυναμίας, διανοουμενίστικης παλιανθρωπιᾶς, ἀλλά πράξη ἀξιέπαινη καί ἐπιπλέον φορτώνουν τήν εὐθύνη στήν παράνομη ὀργάνωση πού τήν παρουσιάζουν σάν «ἀνίκανη γιά δράση» ἤ «ἄχρηστη» ἤ «ἀπονεκρωμένη» κτλ., τότε οἱ φυγάδες αὐτοί γίνονται σιχαμεροί ἀποστάτες, προδότες. Τότε οἱ φυγάδες αὐτοί γίνονται οἱ χειρότεροι συμβουλάτορες καί ἐξίσου ἐπικίνδυνοι ἐχθροί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ἀκούγοντας τούς λικβινταριστές νά ὑπερασπίζουν καί νά ἐξυμνοῦν τά στοιχεῖα αὐτά, ἐνῶ παράλληλα ὁρκίζονται σέ θεούς καί σέ δαίμονες, ὅτι ἐμεῖς, λέει, οἱ λικβινταριστές, εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἑνότητας, ἀπορεῖς μόνο καί ἀναρωτιέσαι: ποιόν λοιπόν πᾶνε νά ξεγελάσουν μ' αὐτές τίς σπουδαιοφανεῖς ἀνοησίες καί μ' αὐτή τήν ὑποκρισία; Δέν εἶναι μήπως καθαρό ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἐργατικό κόμμα χωρίς ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στήν ἐξύμνηση τῆς ἀποστασίας ἀπό τό κόμμα;

Οἱ λικβινταριστές (ὕστερα ἀπ' αὐτούς καί ἡ Β. Ζασούλιτς) ἱκανοποιοῦνται μέ τό νά ἀποκαλοῦν αὐτούς τούς ἀποστάτες καί φυγάδες «ζωντανές δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης». Ὅμως τά κόλπα αὐτά τῶν φιλελεύθερων διανοουμένων ἀνατράπηκαν προπολλοῦ ἀπό ἀδιαμφισβήτητα γεγονότα πανρωσικῆς κλίμακας. Ἀπό τούς βουλευτές τῆς ἐργατικῆς κουρίας οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν τά 47% στή ΙΙ Δούμα, τά 50% στήν ΙΙΙ καί τά 67% στήν IV. Νά μιά ἀδιάψευστη ἀπόδειξη τῆς ἀποχώρησης τῶν ἐργατῶν ἀπό τούς λικβινταριστές στήν περίοδο 1907-1913. Καί ἡ ἐμφάνιση τῆς πρώτης ἐργατικῆς καθημερινῆς ἐφημερίδας καί τά φαινόμενα, πού παρατηροῦνται σήμερα στά συνδικάτα, ἐνισχύουν ἀκόμη περισσότερο αὐτή τήν ἀπόδειξη. Οἱ ζωντανές δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἄν θά δοῦμε τά ἀντικειμενικά γεγονότα καί ὄχι τίς καυχησιάρικες καί κούφιες δηλώσεις τῶν φιλελεύθερων διανοουμένων, ἀνήκουν στούς ὀπαδούς τῆς παράνομης ὀργάνωσης, στούς ἀντίπαλους τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Ὅμως ὅλοι οἱ συλλογισμοί τῆς Β. Ζασούλιτς γιά τό παρελθόν εἶναι μόνο ὁ ἀνθός. Οἱ καρποί θά ἔλθουν ἀργότερα. Ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἀποστασίας καί τῆς ἀπάρνησης τοῦ κόμματος ἀποτελοῦν μόνο τήν εἰσαγωγή στήν ὑποστήριξη τῆς διάλυσης τοῦ κόμματος. Στά σπουδαιότατα αὐτά μέρη τοῦ ἄρθρου τῆς Β. Ζασούλιτς περνᾶμε τώρα.

II

«...Ἡ παράνομη ὀργάνωση — διαβάζουμε στό ἄρθρο — ἦταν πάντα ἡ πιό ἀδύνατη πλευρά τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας...» (οὔτε λίγο οὔτε πολύ «πάντα»!). Τολμηροί ἱστορικοί εἶναι οἱ δικοί μας λικβινταριστές. «Πάντα», ἑπομένως καί στά 1883-1893, πρίν ἀρχίσει τό μαζικό ἐργατικό κίνημα κάτω ἀπό τήν ὀργανωμένη καθοδήγηση τοῦ κόμματος· ἑπομένως καί στά 1894-1904. Καί στά 1905-1907;

«...Ἀλλά καί 10 φορές καλύτερη νά ἦταν, καί τότε δέν θά ἄντεχε στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντεπανάσταση. Ἐγώ δέν θυμᾶμαι στήν ἱστορία τῆς Εὐρώπης καμιά ἐπαναστατική ὀργάνωση πού, ἀφοῦ ἔζησε τήν ἐπανάσταση, στάθηκε ἱκανή γιά δράση τόν καιρό τῆς ἀντίδρασης».

Ὁ συλλογισμός αὐτός εἶναι τόσο πλούσιος σέ «μαργαριτάρια», ὥστε νά μήν ξέρεις πραγματικά ἀπό ποιό μαργαριτάρι ν' ἀρχίσεις τήν ἀνάλυση!

Ἡ Β. Ζασούλιτς «δέν θυμᾶται» στήν ἱστορία τῆς Εὐρώπης περίπτωση σάν αὐτή, πού τήν ἐνδιαφέρει. Ὅμως θυμᾶται ἡ Β.

Ζασούλιτς «στήν ἱστορία τῆς Εὐρώπης» μιά τέτια ἀστική ἐπανάσταση, πού νά ἔγινε σέ συνθῆκες ὕπαρξης αὐτοτελῶν ἐργατικῶν κομμάτων μέ ἑκατοντάδες χιλιάδες καί ἑκατομμύρια μέλη στίς γειτονικές χῶρες καί μέ ὑψηλό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, ἐπίπεδο πού νά εἶχε δημιουργήσει στή δοσμένη χώρα ἕνα συσπειρωμένο βιομηχανικό προλεταριάτο καί ἕνα ἐργατικό κίνημα σέ ἐθνική κλίμακα;

Ἡ Β. Ζασούλιτς δέν μπορεῖ «νά θυμᾶται» μιά τέτια περίπτωση, γιατί «στήν ἱστορία τῆς Εὐρώπης» δέν ὑπῆρξε τέτια. Ὥς τόν 20ό αἰώνα δέν ὑπῆρξε καί δέν μποροῦσε νά ὑπάρξει στήν ἱστορία περίπτωση, ὅπου ἡ μαζική πολιτική ἀπεργία νά ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στήν ἀστική ἐπανάσταση.

Τί βγαίνει λοιπόν; Βγαίνει τό παρακάτω συμπέρασμα. Ὁ λικβινταριστής ἐπικαλεῖται τό παράδειγμα ἀπό τήν «ἱστορία τῆς Εὐρώπης», ὅπου *δέν ὑπῆρχαν* τόν καιρό τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων αὐτοτελῆ προλεταριακά κόμματα μέ μαζικές ἀπεργίες — ἐπικαλεῖται τό παράδειγμα αὐτό *γιά ν' ἀπαρνηθεῖ* τά καθήκοντα, ἤ *νά μειώσει*, νά περικόψει, νά μικρύνει, νά κουτσουρέψει τά καθήκοντα μιᾶς τέτιας χώρας, ὅπου οἱ παραπάνω δυό βασικοί ὅροι (αὐτοτελές προλεταριακό κόμμα καί μαζικές ἀπεργίες πολιτικοῦ χαρακτήρα) *ὑπῆρχαν στήν πραγματικότητα* καί ὑπάρχουν!

Ἡ Β. Ζασούλιτς δέν κατανοεῖ — καί αὐτή ἡ ἔλλειψη κατανόησης εἶναι πολύ χαρακτηριστική γιά τό λικβινταρισμό — ὅτι, ἀντιμετωπίζοντας τό ζήτημα μέ ἄλλα λόγια, ἀπό ἄλλη ἀφορμή, ἀπό ἄλλη πλευρά, *ἐπανάλαβε τή σκέψη τοῦ φιλελεύθερου* Προκοπόβιτς. Ὁ φιλελεύθερος αὐτός ἀκριβῶς τότε, ὅταν ἦταν ἄκρος «οἰκονομιστής» (1899)[17] καί ξέκοβε ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, διατύπωσε τή σκέψη ὅτι «ἡ πολιτική πάλη εἶναι γιά τούς φιλελεύθερους καί ἡ οἰκονομική γιά τούς ἐργάτες».

Πρός τή σκέψη αὐτή κλίνει, σ' αὐτή κλωθογυρίζει *ὅλος* ὁ ὀπορτουνισμός στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας τοῦ 1905-1913. Μόνο στήν πάλη ἐνάντια σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἰδέα ἀναπτύχθηκε — καί μόνο στήν πάλη αὐτή *μποροῦσε* ν' ἀναπτυχθεῖ — ἡ σοσιαλδημοκρατία στή Ρωσία. Ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἰδέα αὐτή, ἡ ἀπόσπαση τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἰδέας αὐτῆς, αὐτή ἀκριβῶς εἶναι καί πάλη γιά τό αὐτοτελές ἐργατικό κίνημα στή Ρωσία.

Ὁ Προκοπόβιτς διατύπωσε τήν ἰδέα αὐτή σχετικά μέ τά σημερινά καθήκοντα, μέ τή μορφή προσταγῆς ἤ ἐπιθυμίας.

Ἡ Β. Ζασούλιτς ἐπαναλαβαίνει τή σκέψη αὐτή μέ τή μορφή

μιᾶς ἱστορικῆς ἀναδρομικῆς τάχα ἐξέτασης ἤ ἀνασκόπησης τῶν γεγονότων.

Ὁ Προκοπόβιτς μιλοῦσε ἀνοιχτά, εἰλικρινά, καθαρά καί ὠμά: ἐγκαταλεῖψτε τήν ἰδέα τῆς πολιτικῆς αὐτοτέλειας, ἀδέλφια ἐργάτες! Ἡ Β. Ζασούλιτς, χωρίς νά καταλαβαίνει ποῦ τήν ὁδήγησε ὁ λικβινταρισμός, φτάνει στόν ἴδιο ἀκριβῶς γκρεμό, μέ ζίγκ-ζάγκ: βλέπετε καί σύμφωνα μέ τό παράδειγμα τῆς Εὐρώπης, δέν ταιριάζει σέ σᾶς, ἀδέλφια ἐργάτες, νά ἔχετε μιά «ἱκανή γιά δράση» ὀργάνωση τοῦ δικοῦ σας παλιοῦ καί δοκιμασμένου *τύπου*, τοῦ ἴδιου τύπου, ὅπως ἦταν ἡ ὀργάνωσή σας τό 1905. Οἱ φιλελεύθεροι ἐγκατάλειψαν ἀπό τό 1905 τά ἀνεδαφικά ὀνειροπολήματα γιά «παράνομη ὀργάνωση», δημιούργησαν «ἱκανή γιά δράση» ὀργάνωση, νόμιμη, πού, ἄν καί δέν τή νομιμοποίησε τό καθεστώς τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, ὅμως τήν ἀνέχεται. Ἡ ὀργάνωση αὐτή διατηρεῖ τήν κοινοβουλευτική της ὁμάδα, τό νόμιμο τύπο της, τίς δικές της τοπικές ἐπιτροπές, πού στήν πραγματικότητα εἶναι γνωστές σέ ὅλους. Ἡ δική σας παλιά ὀργάνωση, ἀδέλφια ἐργάτες, εἶναι ἀνίκανη γιά δράση καί σύμφωνα μέ τά διδάγματα τῆς «ἱστορίας τῆς Εὐρώπης» *ἀναγκαστικά* θά εἶναι ἀνίκανη γιά δράση, ἐνῶ ἐμεῖς, οἱ λικβινταριστές, σᾶς ὑποσχόμαστε καί σᾶς τάζουμε καθημερινά τό νέο, τό «νόμιμο κόμμα». Τί ἄλλο λοιπόν σᾶς χρειάζεται; Ἀρκεστεῖτε στίς δικές μας, τίς λικβινταριστικές ὑποσχέσεις, βρίζετε ὅσο μπορεῖτε περισσότερο τήν παλιά σας ὀργάνωση, μουντζῶστε την, ἀπαρνηθεῖτε την καί μείνετε προσωρινά (ὥσπου νά πραγματοποιήσουμε τήν ὑπόσχεσή μας γιά τό «νόμιμο κόμμα») *χωρίς καμιά ὀργάνωση!*

Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό πραγματικό νόημα τῶν λικβινταριστικῶν συλλογισμῶν τῆς Β. Ζασούλιτς, νόημα πού τό καθορίζουν *ὄχι* ἡ δική της θέληση καί συνείδηση, ἀλλά ὁ συσχετισμός τῶν τάξεων τῆς Ρωσίας, οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Καί αὐτό ἀκριβῶς θέλουν οἱ φιλελεύθεροι. Ἡ Β. Ζασούλιτς δέν κάνει τίποτε ἄλλο, παρά *νά ἐπαναλαβαίνει* τόν Προκοπόβιτς!

Σέ διάκριση ἀπό τήν Εὐρώπη τοῦ τέλους τοῦ 18ου καί τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 19ου αἰώνα ἡ Ρωσία ἀκριβῶς στάθηκε τό παράδειγμα χώρας, ὅπου ἡ παλιά ὀργάνωση ἀπόδειξε τή ζωτικότητα καί τήν ἱκανότητά της γιά δράση. Ἡ ὀργάνωση αὐτή διατηρήθηκε καί τόν καιρό τῆς ἀντίδρασης παρά τήν ἀποσκίρτηση τῶν λικβινταριστῶν καί πλήθους μικροαστῶν. Ἡ ὀργάνωση αὐτή, διατηρώντας τό βασικό της τύπο, κατάφερε νά προσαρμόζει *τή μορφή της* στίς ἀλλαγμένες συνθῆκες, κατάφερε νά ἀλλάζει

αὐτή *τή μορφή* ἀνάλογα μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς στιγμῆς, πού τή χαρακτήριζε «ἕνα ἀκόμη βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς σέ ἀστική μοναρχία»[18].

Τήν ἀντικειμενική ἀπόδειξη αὐτῆς τῆς προσαρμογῆς τῆς παλιᾶς ὀργάνωσης τή βλέπουμε — ἄν πάρουμε μιά ἀπό τίς πιό ἁπλές, τίς πιό ὁλοφάνερες, τίς πιό προσιτές στή φιλελεύθερη ἀντίληψη ἀποδείξεις — στά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τῆς IV Δούμας. Ὑπέρ τῆς παλιᾶς ὀργάνωσης τάχθηκαν, ὅπως ἀναφέρθηκε κιόλας, τά $2/3$ τῶν βουλευτῶν τῆς ἐργατικῆς κουρίας, μαζί καί ὁλόκληρη ἡ ἑξάδα τῶν βουλευτῶν τῶν κυριότερων βιομηχανικῶν κυβερνείων. Στά κυβερνεῖα αὐτά βρίσκονται ἕνα ἑκατομμύριο περίπου βιομηχανικοί ἐργάτες. Ὅ,τι τό ζωντανό, ὅ,τι τό συνειδητό, ὅ,τι τό ἔγκυρο εἶχε ἡ πραγματική αὐτή *μάζα*, ἡ προλεταριακή μάζα, συμμετεῖχε στίς ἐκλογές, ἀλλάζοντας στήν περίπτωση αὐτή *τή μορφή* τῆς παλιᾶς της ὀργάνωσης, ἀλλάζοντας *τίς συνθῆκες* δράσης της, διατηρώντας ὅμως τήν κατεύθυνσή της, τίς ἰδεολογικοπολιτικές της ἀρχές καί *τό περιεχόμενο* δράσης.

Ἡ θέση μας εἶναι ξεκάθαρη. Καί ἡ θέση αὐτή καθορίστηκε ἀμετάκλητα ἀπό τό 1908. Ἐνῶ οἱ λικβινταριστές — κι᾽ αὐτό εἶναι τό κακό γι᾽ αὐτούς — δέν ἔχουν καμιά θέση, ἐφόσον δέν ἔχουν ἀκόμη *τή νέα* ὀργάνωση. Αὐτοί ἔχουν μονάχα θρηνολογίες γιά τό κακό παρελθόν καί ὀνειροπολήματα γιά ἕνα καλύτερο μέλλον.

III

«...Ἡ ὀργάνωση εἶναι ἀπαραίτητη γιά τό κόμμα» — γράφει ἡ Β. Ζασούλιτς. Δέν τήν ἱκανοποιεῖ πιά ἡ ἀπόφαση τῆς Στοκχόλμης (1906)[19], ὅταν οἱ μενσεβίκοι *εἶχαν τήν ὑπεροχή καί ἀναγκάστηκαν* νά ψηφίσουν τό περίφημο πρῶτο ἄρθρο τοῦ Καταστατικοῦ.

Ἄν αὐτό εἶναι σωστό (καί εἶναι ἀπόλυτα σωστό), τότε ἡ Β. Ζασούλιτς δέν ἔχει δίκιο καί θά ἀναγκαστεῖ νά ἀπαρνηθεῖ *τή μενσεβίκικη* ἀπόφαση τῆς Στοκχόλμης. Ἡ ὀργάνωση δέν εἶναι μόνο «ἀπαραίτητη γιά τό κόμμα» — αὐτό τό ἀναγνωρίζει ὁ κάθε φιλελεύθερος καί ὁ κάθε ἀστός, πού θέλει «νά χρησιμοποιήσει» τό ἐργατικό κόμμα γιά τήν ἀντεργατική πολιτική. Τό κόμμα *εἶναι* ὀργανώσεις ἑνωμένες σ᾽ ἕνα ἑνιαῖο σύνολο. Τό κόμμα *εἶναι* ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὑποδιαιρεμένη σ᾽ ἕνα ὁλόκληρο δίχτυ διάφορων τοπικῶν καί εἰδικῶν, κεντρικῶν καί γενικῶν ὀργανώσεων.

Ἐδῶ καί πάλι οἱ λικβινταριστές παρουσιάζονται χωρίς καμιά θέση. Τό 1903 ὑποστήριζαν έναν τέτιο ὁρισμό τοῦ κομματικοῦ μέλους, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο μέλη τοῦ κόμματος θεωροῦνταν ὄχι μόνο ὅσοι ἀνῆκαν σέ μιά ὀργάνωση, ἀλλά καί ὅσοι δούλευαν (ἔξω ἀπό ὀργανώσεις) κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό τους. Ἡ Β. Ζασούλιτς θυμᾶται τό ἐπεισόδιο αὐτό, θεωρώντας το, ὅπως φαίνεται, σοβαρό. Καί γράφει:

«...ἀπό τό δεύτερο ἀκόμη Συνέδριο, ἐδῶ καί 10 χρόνια, οἱ μενσεβίκοι ἔνιωθαν ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά κρύψουν στήν παράνομη ὀργάνωση ὁλόκληρο τό κόμμα...»

Ἄν τό 1903 οἱ μενσεβίκοι ἔνιωθαν ἀποστροφή ἀπέναντι στήν παράνομη ὀργάνωση, τότε γιατί *τό 1906*, σέ μιά περίοδο πού τό κόμμα δροῦσε ἀσύγκριτα πιό «ἀνοιχτά», *οἱ ἴδιοι* αὐτοί, ἐνῶ εἶχαν ὑπεροχή στό συνέδριο, ἀκύρωσαν τή δική τους μενσεβίκικη ἀπόφαση τοῦ 1903 καί *ψήφισαν* τήν μπολσεβίκικη; Ἡ Β. Ζασούλιτς γράφει τήν ἱστορία τοῦ κόμματος ἔτσι, ὥστε νά συναντᾶς σέ κάθε βῆμα μιά καταπληκτική, ἀπίστευτη διαστρέβλωση τῶν γεγονότων!

Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο, ὅτι τό 1906 στή Στοκχόλμη οἱ μενσεβίκοι ψήφισαν τόν μπολσεβίκικο ὁρισμό τοῦ κόμματος, σάν συνόλου ὀργανώσεων καί ἄν ἡ Β. Ζασούλιτς καί οἱ φίλοι της ἄλλαξαν *ἀκόμη μιά φορά* τίς ἀντιλήψεις τους, ἄν τή *δική τους* ἀπόφαση τοῦ 1906 τή θεωροῦν τώρα πάλι λαθεμένη, γιατί νά μήν τό ποῦν ἀνοιχτά; Ἄλλωστε, στό ζήτημα αὐτό, μιλώντας γενικά, ἡ Β. Ζασούλιτς ἀποδίδει ὅπως φαίνεται σημασία, γιατί μόνη της τό ἀνακίνησε, μόνη της θυμήθηκε τό 1903!

Ὁ ἀναγνώστης βλέπει ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε τό πιό ἀνίσχυρο καί τό πιό μπερδεμένο ἀπό τίς ἀπόψεις τῶν λικβινταριστῶν στό ὀργανωτικό ζήτημα. Πρόκειται γιά πλήρη ἔλλειψη ἀπόψεων. Γιά πρότυπο ἀστάθειας καί σπασμωδικότητας. Ἡ Β. Ζασούλιτς θυμώνει καί ἀναφωνεῖ: «ὀργανωτικός ὀπορτουνισμός — εἶναι λέξεις ἀνόητες». Ὅμως μέ τό «θυμό» δέν βγαίνει τίποτε. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Τσερεβάνιν δήλωσε ὅτι τό 1907 στίς συνεδριάσεις *τῆς μενσεβίκικης* ὁμάδας στό Λονδίνο διαπιστώθηκε «ὀργανωτικός ἀναρχισμός» ἀνάμεσα στούς μελλοντικούς λικβινταριστές. Καί τότε καί τώρα οἱ πιό ἐπιφανεῖς λικβινταριστές ἔπεφταν καί πέφτουν σέ μιά τέτια παράδοξη κατάσταση, ὥστε νά χαντακώνουν τούς λικβινταριστές.

«...Ἡ ὀργάνωση εἶναι ἀπαραίτητη γιά τό κόμμα» — γράφει ἡ Β. Ζασούλιτς. «Ὅμως τότε μόνο θά μπορέσει νά ἀγκαλιάσει ἡ ὀργάνωση γιά ἕνα

λίγο πολύ μακρό χρονικό διάστημα ὅλο τό κόμμα καί νά ζήσει εἰρηνικά(!) μέ τή μιά καί τήν αὐτή μορφή, μ' ἕνα καί τό αὐτό καταστατικό» (ἀκοῦστε!), «ὅταν ἡ ρωσική κοινωνική ζωή πάρει ἐπιτέλους, μέσα στίς συνθῆκες μιᾶς εὔνομης τάξης πού θά ἐπιτευχθεῖ καί θά σταθεροποιηθεῖ (ἄν ποτέ σταθεροποιηθεῖ μιά τέτια τάξη στή Ρωσία), τόν ὁμαλό δρόμο, ἐγκαταλείποντας τόν ἀνώμαλο δρόμο στόν ὁποῖο βαδίζει μέ γοργό ρυθμό μιά ὁλόκληρη ἑκατονταετία, ἄλλοτε ἀνεβαίνοντας στήν κορφή καί ἄλλοτε κατρακυλώντας στό γκρεμό τῆς ἀντίδρασης, γιά ν' ἀρχίσει πάλι νά σκαρφαλώνει στό βουνό, ἀφοῦ συνέλθει ἀπό τά χτυπήματα...»

Νά ἕνας ἀπό τούς συλλογισμούς τῶν λικβινταριστῶν, πού ἀξίζει νά βραβευτεῖ, σάν πρότυπο σύγχυσης. Τί θέλει νά πεῖ ἡ ἀρθρογράφος; Ὅποιος μπορεῖ, ἄς καταλάβει.

Τροποποίηση τοῦ «καταστατικοῦ»; Ὅμως τότε, πέστε, γιά τό θεό, κύριοι, γιά τί λογῆς τροποποίηση τοῦ καταστατικοῦ μιλᾶτε! Καί μήν γελοιποιεῖστε, μήν ἐπιχειρεῖτε ν' ἀποδείξετε «φιλοσοφικά», ὅτι τό καταστατικό δέν εἶναι κάτι πού δέν μπορεῖ νά τροποποιηθεῖ.

Ὅμως ἡ Β. Ζασούλιτς, μιλώντας διαρκῶς γιά «ἕνα καί τό αὐτό καταστατικό» (ἄς σημειωθεῖ ὅτι τό καταστατικό τροποποιήθηκε ἴσα ἴσα τό 1912*), δέν προτείνει *καμιά* τροποποίηση.

Τί θέλει λοιπόν, ἡ Β. Ζασούλιτς; Θέλει νά πεῖ ὅτι τό κόμμα θά γίνει ὀργάνωση, ὅταν θά τελειώσει γιά τή Ρωσία ὁ ἀνώμαλος δρόμος καί θ' ἀρχίσει ὁ ὁμαλός. Πρόκειται γιά μιά ἀρκετά ἀξιοσέβαστη φιλελεύθερη καί βεχοφική ἰδέα: *ὥς τόν ὁμαλό δρόμο* ὅλα θά πᾶνε τάχα κακά κι' ἀνάποδα καί τό κόμμα δέν θά εἶναι κόμμα καί ἡ πολιτική δέν θά εἶναι πολιτική. Ὅταν ὅμως «ὁ δρόμος γίνει ὁμαλός», ὅλα θά μποῦν «σέ τάξη», ἐνῶ ὅταν «ὁ δρόμος θά εἶναι ἀνώμαλος», ὑπάρχει μόνο χάος.

Τίς σκέψεις αὐτές τῶν φιλελευθέρων τίς ἔχουμε διαβάσει ἀπό καιρό. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ μίσους τῶν φιλελευθέρων πρός τήν παράνομη ὀργάνωση καί τόν «ἀνώμαλο δρόμο» οἱ σκέψεις αὐτές εἶναι κατανοητές, φυσικές, δικαιολογημένες. Τά γεγονότα ἐδῶ εἶναι διαστρεβλωμένα (γιατί στή Ρωσία ὑπῆρχαν πολλά *κόμματα-ὀργανώσεις* στίς συνθῆκες τῆς παρανομίας), ὅμως ἐμεῖς καταλαβαίνουμε ὅτι τό μίσος τῶν φιλελευθέρων ἀπέναντι στήν παρανομία θολώνει τό μάτι, σκεπάζει τά γεγονότα.

Ἀλλά — ἀκόμη μιά φορά — τί θέλει λοιπόν ἡ Β. Ζασούλιτς; Ἴσως σέ μᾶς τό κόμμα-ὀργάνωση δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει... συνεπῶς; Θολή σκέψη καί ἀσάφεια, μπέρδεμα τοῦ ζητήματος μέ μακροσκελεῖς, βασανιστικά — δύσκολες παραγράφους καί σύρτα-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 161. Ἡ *Σύντ.*

φέρτα ἀπό τόν Ἄννα στόν Καϊάφα[20]. Νιώθετε μονάχα, ὅτι ἡ ἀρθρογράφος ἑτοιμάζεται νά ἀρνηθεῖ κάθε ὀργάνωση. Κι' ἀφοῦ ἔφτασε κοντά σ' αὐτό, ἡ Β. Ζασούλιτς ἐπιτέλους τό εἶπε... νά ἡ κορωνίδα τῆς σκέψης της:

«Ἐμεῖς ἔχουμε ἕνα πλατύ στρῶμα ἐργατῶν, πού εἶχε ὅλο τό δικαίωμα νά καταλάβει τή θέση του σ' ἕνα ὁποιοδήποτε σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Δύσης. Τό γοργά ἀναπτυσσόμενο αὐτό στρῶμα, πού γιά νά σχηματίσει κόμμα τοῦ λείπει μόνο ἡ δυνατότητα τῆς τυπικῆς εἰσδοχῆς του σ' αὐτό, ἔχει ὅλες τίς δυνάμεις, καί ὅποιο ὄνομα κι' ἄν τοῦ δίνουμε ἐμεῖς, θά σκεπτόμαστε καί θά μιλᾶμε γι' αὐτό, σάν νά εἶναι κόμμα».

Ἔτσι, λοιπόν, ὅταν γίνεται συζήτηση γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος, πρέπει νά ξέρουμε ὅτι οἱ λικβινταριστές μέ τή λέξη *κόμμα* ἐννοοῦν *κάτι ἄλλο*. Τί ἐννοοῦν λοιπόν μέ τή λέξη κόμμα; Ὅπως φαίνεται, ἐννοοῦν: «ἕνα πλατύ στρῶμα ἐργατῶν, πού γιά νά σχηματίσει κόμμα (!!) τοῦ λείπει μόνο (!) ἡ δυνατότητα τῆς τυπικῆς εἰσδοχῆς του σ' αὐτό».

Αὐτό εἶναι ἀπαράμιλλο. Κόμμα εἶναι ἐκεῖνοι, γιά τούς ὁποίους «δέν λείπει παρά μόνο ἡ δυνατότητα τῆς τυπικῆς εἰσδοχῆς στό κόμμα». Κόμμα εἶναι αὐτοί, πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τό κόμμα.

Πραγματικά, ἡ Β. Ζασούλιτς συγκέντρωσε θαυμάσια μαργαριτάρια γιά μᾶς, ὁμολογώντας μέ εἰλικρίνεια ἐκεῖνο, *γύρω ἀπό τό ὁποῖο* στριφογυρίζουν ὅλοι οἱ λικβινταριστές.

IV

Στή Γερμανία ὑπάρχουν σήμερα 1 περίπου ἑκατομμύριο μέλη τοῦ κόμματος. Ὑπέρ τῆς σοσιαλδημοκρατίας ψηφίζουν ἐκεῖ 4¼ περίπου ἑκατομμύρια, ἐνῶ οἱ προλετάριοι ἀνέρχονται σέ 15 περίπου ἑκατομμύρια. Ὁρίστε ἕνα ἁπλό καί ζωντανό παραδειγματάκι, γιά νά ξεμπερδέψουμε τό ζήτημα, πού τό μπέρδεψαν οἱ λικβινταριστές. Τό ἕνα ἑκατομμύριο ἀποτελεῖ τό *κόμμα*. Ἕνα ἑκατομμύριο ἄτομα ἀνήκουν στίς κομματικές ὀργανώσεις. Τά 4¼ ἑκατομμύρια ἀποτελοῦν «τό πλατύ στρῶμα». Στήν πραγματικότητα τό στρῶμα αὐτό εἶναι ἀκόμη πιό πλατύ, ἐπειδή δικαίωμα ψήφου δέν ἔχουν οἱ γυναῖκες, δέν ἔχουν καί πολλοί ἐργάτες, γιατί δέν ἔχουν μόνιμη κατοικία, γιά λόγους ἡλικίας κτλ. κτλ.

Αὐτό τό «πλατύ στρῶμα» εἶναι σχεδόν ὅλοι σοσιαλδημοκράτες καί χωρίς τό στρῶμα αὐτό, τό κόμμα θά ἦταν ἀνίσχυρο. Τό πλατύ αὐτό στρῶμα σέ κάθε ἐξόρμηση πλαταίνει ἀκόμη 2-3 φορές, γιατί τότε τό κόμμα τό ἀκολουθεῖ μάζα μή σοσιαλδημοκρατῶν.

Δέν εἶναι λοιπόν αὐτό ξεκάθαρο; Ἀλλά δέν εἶναι καθόλου εὐχάριστο νά κάνει κανείς κάπως λιανά τήν ἀλφαβήτα!

Σέ τί λοιπόν διαφέρει ἡ Γερμανία ἀπό τή Ρωσία; Ὄχι βέβαια τό ὅτι στή Ρωσία *δέν ὑπάρχει* διαφορά ἀνάμεσα στό «κόμμα» καί στό «πλατύ στρῶμα»! Γιά νά τό καταλάβουμε αὐτό ἄς πάρουμε πρῶτα τή Γαλλία. Ἐκεῖ θά δοῦμε (κατά προσέγγιση οἱ ἀκριβέστεροι ἀριθμοί θά *ἐνίσχυαν* ἁπλῶς τό συμπέρασμά μου):

Τό κόμμα ἔχει μέλη περίπου	70 000*
Τό «πλατύ στρῶμα» (ψῆφοι ὑπέρ τῆς σοσ./δημ.) εἶναι περίπου	*1 000 000*
Οἱ προλετάριοι εἶναι περίπου	*10 000 000*

Καί στή Ρωσία; Τό κόμμα εἶχε 150 000 μέλη τό 1907 (ὁ ἀριθμός ὑπολογίστηκε καί ἐλέγχθηκε στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου). Τώρα εἶναι ἄγνωστο πόσα εἶναι. Ἀσφαλῶς πολύ λιγότερα, ὅμως ἄν εἶναι 30 ἤ 50 χιλιάδες δέν μποροῦμε νά τό καθορίσουμε.

Τό «πλατύ στρῶμα» στή χώρα μας εἶναι 300-500 χιλιάδες, ἄν ὑπολογίσουμε κατά προσέγγιση ὅσους ψηφίζουν ὑπέρ τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τέλος, οἱ προλετάριοι ἐδῶ εἶναι, ἴσως, 20 περίπου ἑκατομμύρια. Ἐπαναλαβαίνω, καί δῶ οἱ ἀριθμοί δίνονται κατά προσέγγιση, ὅμως *ὁποιοιδήποτε* ἄλλοι ἀριθμοί, πού θά ἐπιχειροῦσε κανείς νά τούς στηρίξει σέ ἀκριβέστερα στοιχεῖα, θά ἐνίσχυαν ἁπλῶς ἀκόμη περισσότερο τά συμπεράσματά μου.

Τά συμπεράσματα λένε, ὅτι σέ ὅλες τίς χῶρες, παντοῦ καί πάντα, ὑπάρχει *ἐκτός* ἀπό τό «κόμμα» τό «πλατύ στρῶμα» *τῶν παρακομματικῶν* καί ἡ τεράστια μάζα *τῆς τάξης*, πού διαμορφώνει, ξεχωρίζει καί τρέφει τό κόμμα. Οἱ λικβινταριστές, ἐπειδή δέν καταλαβαίνουν τό ἁπλό καί καθαρό αὐτό πράγμα, ἐπαναλαβαίνουν τό λάθος «τῶν οἰκονομιστῶν» τοῦ 1895-1901· οἱ οἰκονομιστές μέ κανένα τρόπο δέν μποροῦσαν νά καταλάβουν τή διαφορά ἀνάμεσα στό «κόμμα» καί στήν «τάξη».

Κόμμα εἶναι τό συνειδητό, τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς τάξης, ἡ πρωτοπορία της. Ἡ δύναμη τῆς πρωτοπορίας αὐτῆς εἶναι 10, 100 καί πάνω φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν ἀριθμητική της δύναμη.

Μπορεῖ νά γίνει αὐτό; Μπορεῖ ἡ δύναμη τῶν ἑκατό νά ξεπερνάει τή δύναμη τῶν χιλίων;

Μπορεῖ καί τήν ξεπερνάει, *ὅταν οἱ ἑκατό εἶναι ὀργανωμένοι.*

Ἡ ὀργάνωση δεκαπλασιάζει τίς δυνάμεις. Ἡ ἀλήθεια αὐτή

* Ὁ ἀκριβής ἀριθμός, σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση πού ἔγινε στό τελευταῖο συνέδριο τῆς Βρέστης τοῦ 1913 [21] εἶναι 68 903.

δέν εἶναι, μά τό θεό, καινούργια. Ἀλλά δέν φταῖμε ἐμεῖς, ἄν γιά τή Β. Ζασούλιτς καί τούς λικβινταριστές εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά ἀρχίσουμε ἀπό τήν ἀρχή.

Ἡ συνειδητότητα τοῦ πρωτοπόρου τμήματος ἐκδηλώνεται, ἀνάμεσα στά ἄλλα καί στό ὅτι ξέρει νά ὀργανώνεται. Καί, ὅταν ὀργανώνεται, ἀποκτάει *ἑνιαία θέληση* καί αὐτή ἡ ἑνιαία θέληση τῶν χιλίων πρωτοπόρων, τῶν ἑκατό χιλιάδων, τοῦ ἑνός ἑκατομμυρίου *γίνεται* θέληση τῆς τάξης. Ἀνάμεσα στό κόμμα καί στήν τάξη εἶναι «τό πλατύ στρῶμα» (πλατύτερο ἀπό τό κόμμα, ὅμως στενότερο ἀπό τήν τάξη), εἶναι τό στρῶμα αὐτῶν πού ψηφίζουν ὑπέρ τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τό στρῶμα αὐτῶν πού βοηθοῦν, τό στρῶμα τῶν συμπαθούντων κτλ.

Ἡ *σχέση* τοῦ κόμματος πρός τήν τάξη εἶναι διαφορετική στίς διάφορες χῶρες ἀνάλογα μέ τίς ἱστορικές καί ἄλλες συνθῆκες. Στή Γερμανία, λογουχάρη, εἶναι ὀργανωμένο στό κόμμα τό $^1/_{15}$ περίπου τῆς τάξης· στή Γαλλία τό $^1/_{140}$ περίπου. Στή Γερμανία σέ 1 μέλος τοῦ κόμματος ἀναλογοῦν 4-5 σοσιαλδημοκράτες «τοῦ πλατιοῦ στρώματος»· στή Γαλλία, 14. Ἡ Γαλλία ποτέ δέν εἶχε στήν πραγματικότητα ἀκόμη καί κόμμα μέ ἑκατό χιλιάδες, σέ συνθῆκες «νόμιμης» ὀργάνωσης καί πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Κάθε λογικός ἄνθρωπος καταλαβαίνει ὅτι ὑπάρχουν ἱστορικές συνθῆκες, ὑπάρχουν ἀντικειμενικές αἰτίες, πού στή Γερμανία ἐπέτρεψαν νά ὀργανωθεῖ στό κόμμα τό $^1/_{15}$ τῆς τάξης, ἐνῶ στή Γαλλία τό δυσκόλεψαν αὐτό καί στή Ρωσία τό δυσκολεύουν *ἀκόμη περισσότερο*.

Τί θά λέγατε γιά τό γάλλο, πού θά τοῦ κατέβαινε νά πεῖ: τό κόμμα μας εἶναι ἕνας στενός ὅμιλος καί ὄχι κόμμα. Τό κόμμα δέν μπορεῖς νά τό κρύψεις στήν ὀργάνωση. Κόμμα εἶναι τό πλατύ στρῶμα, σ' αὐτό ὑπάρχουν *ὅλες οἱ δυνάμεις* κτλ. Σίγουρα, θ' ἀπορούσατε, γιατί ὁ γάλλος αὐτός δέν βρίσκεται στό ψυχιατρεῖο.

Στό μεταξύ ἐδῶ, στή Ρωσία, θέλουν νά παίρνουμε στά σοβαρά τούς ἀνθρώπους, πού, νιώθοντας, βλέποντας καί ξέροντας ὅτι στή χώρα μας ὁ δρόμος εἶναι *ἀκόμη ἀνώμαλος*, δηλ. οἱ συνθῆκες τῆς ὀργάνωσης εἶναι *δυσκολότερες*, δηλώνουν ὅτι «αὐτοί θά σκέπτονται καί θά μιλᾶνε γιά τό πλατύ στρῶμα (τῶν ἀνοργάνωτων!) σάν νά εἶναι κόμμα». Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι οἱ *ἀκομματικοί καί παρακομματικοί* πελαγωμένοι φυγάδες ἀπό τό κόμμα σοσιαλδημοκράτες, πού δέν ἄντεξαν στήν πίεση τῶν φιλελεύθερων ἰδεῶν τῆς κατάπτωσης, τῆς ἀποθάρρυνσης, τῆς ἀπάρνησης.

V

«Γιά νά ἀποτελεῖ ὠφέλιμη δύναμη, ἡ παράνομη αὐτή ὀργάνωση — γράφει ἡ Β. Ζασούλιτς στήν τελευταία φράση τοῦ ἀξιοσημείωτου ἄρθρου της — ἔστω κι' ἄν αὐτή καί μόνο ὀνομαζόταν κόμμα, πρέπει νά ἔχει τήν ἴδια σχέση ἀπέναντι στήν ἐργατική αὐτή σοσιαλδημοκρατία» (δηλ. στό πλατύ ἐκεῖνο στρῶμα, στό ὁποῖο ἡ Β. Ζασούλιτς βλέπει «ὅλες τίς δυνάμεις» καί γιά τό ὁποῖο εἶπε: «θά σκεπτόμαστε καί θά μιλᾶμε γι' αὐτό, σάν νά εἶναι κόμμα»), «πού ἔχουν οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ κόμματος ἀπέναντι στό κόμμα».

Σκεφτεῖτε καλά τό συλλογισμό αὐτό, πού ἀποτελεῖ τό μαργαριτάρι τῶν μαργαριταριῶν στό πλούσιο ἀπό μαργαριτάρια ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς. Πρῶτα-πρῶτα, ἡ Β. Ζασούλιτς ξέρει καλά τί ὀνομάζεται *κόμμα* στή σύγχρονη Ρωσία. Ἐνῶ δεκάδες λικβινταριστές δημοσιολόγοι βεβαίωναν καί βεβαιώνουν τό κοινό, ὅτι αὐτοί τάχα δέν τό καταλαβαίνουν κι' ἔτσι οἱ κύριοι αὐτοί μπερδεύουν σέ ἀπίστευτο βαθμό τίς συζητήσεις σχετικά μέ τή διάλυση *τοῦ κόμματος*. Οἱ ἀναγνῶστες, λοιπόν, πού ἐνδιαφέρονται γιά τίς τύχες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἄς παίρνουν ἐπιχειρήματα ἐνάντια στούς χυδαίους λικβινταριστές, τούς λικβινταριστές τῆς ντουζίνας, ἀπό τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς καί ἄς ἀντλοῦν ἀπ' αὐτό τήν ἀπάντηση στό ζήτημα: τί εἶναι κόμμα, ζήτημα πού τό συσκότιζαν καί τό συσκοτίζουν συνεχῶς.

Δεύτερο, κοιτάξτε τό συμπέρασμα τῆς Β. Ζασούλιτς. Ἡ παράνομη ὀργάνωση — μᾶς λένε — πρέπει νά ἔχει τήν ἴδια σχέση ἀπέναντι στό πλατύ στρῶμα, ὅπως τά στελέχη τοῦ κόμματος ἀπέναντι στό κόμμα. Μπαίνει τό ἐρώτημα: ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῶν σχέσεων τῶν στελεχῶν κάθε σωματείου ἀπέναντι στό σωματεῖο αὐτό; Προφανῶς, τό ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι ἐφαρμόζουν ὄχι τήν προσωπική τους (ἤ τῆς ὁμάδας ἤ τοῦ ὁμίλου) θέληση, ἀλλά τή θέληση τοῦ σωματείου αὐτοῦ.

Μέ ποιό τρόπο λοιπόν μπορεῖ νά καθορίσει κανείς τή θέληση τοῦ πλατιοῦ στρώματος, πού ἀποτελεῖται ἀπό κάμποσες ἑκατοντάδες χιλιάδες ἤ κάμποσα ἑκατομμύρια ἄτομα; *Εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά καθορίσει κανείς τή θέληση τοῦ πλατιοῦ στρώματος, ἄν αὐτό δέν εἶναι ὀργανωμένο σέ μιά ὀργάνωση*, αὐτό τό καταλαβαίνει ἀκόμη κι' ἕνα μωρό. Κι' ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται τό κακό γιά τή Β. Ζασούλιτς, ὅπως καί γιά τούς ἄλλους λικβινταριστές: ὅτι στέκονται στό ὀλισθηρό ἔδαφος τοῦ ὀργανωτικοῦ ὀπορτουνισμοῦ, κατρακυλᾶνε συνεχῶς στό βοῦρκο τοῦ χειρότερου ἀναρχισμοῦ.

Γιατί αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἀναρχισμός μέ τήν πιό πλήρη καί τήν πιό ἀκριβή σημασία τῆς λέξης, ὅταν ἡ Β. Ζασούλιτς, ἐνῶ

ἀναγνωρίζει καί ἡ ἴδια ὅτι «στό πλατύ στρῶμα» «λείπει ἡ δυνατότητα τῆς τυπικῆς εἰσόδου στό κόμμα» καί ἑπομένως «λείπει ἡ δυνατότητα» «*νά σχηματίσει κόμμα*», δηλώνει ταυτόχρονα ὅτι οἱ λικβινταριστές *θά σκέπτονται καί θά μιλᾶνε* γιά τό πλατύ αὐτό στρῶμα, σάν νά εἶναι κόμμα καί ὅτι ἡ παράνομη ὀργάνωση πρέπει νά τό βλέπει σάν ἀνώτερο σῶμα, σάν ἀνώτερο ρυθμιστή τοῦ ζητήματος τῶν «στελεχῶν» κτλ. κτλ.

Ὅταν *ἐνάντια* στήν ὀργάνωση ἐπικαλοῦνται τά πλατιά στρώματα ἤ τή μάζα, *ἀναγνωρίζοντας* ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά ὀργανωθοῦν τά πλατιά αὐτά στρώματα εἴτε ἡ μάζα αὐτή, αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἕνας γνησιότατος ἀναρχισμός. Οἱ ἀναρχικοί ἀποτελοῦν ἕνα ἀπό τά πιό βλαβερά στοιχεῖα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀκριβῶς γιατί, ἐνῶ ξεφωνίζουν πάντα γιά τή μάζα τῶν καταπιεζομένων τάξεων (ἤ ἀκόμη καί γιά τή μάζα τῶν καταπιεζομένων γενικά), ἐνῶ καταστρέφουν πάντα τήν καλή φήμη κάθε σοσιαλιστικῆς ὀργάνωσης, αὐτοί οἱ ἴδιοι δέν μποροῦν νά ἀντιπαραθέσουν καί νά δημιουργήσουν *ὁποιαδήποτε* ἄλλη ὀργάνωση.

Οἱ μαρξιστές βλέπουν ἀπό ἄποψη ἀρχῶν διαφορετικά τή σχέση τῆς ἀνοργάνωτης (καί μή ἐπιδεχόμενης ὀργάνωσης γιά ἕνα μακρόχρονο διάστημα, κάποτε καί γιά δεκαετίες) μάζας ἀπέναντι στό κόμμα, ἀπέναντι στήν ὀργάνωση. Καί ἀκριβῶς γιά νά μπορεῖ ἡ μάζα μιᾶς *ὁρισμένης τάξης* νά μάθει νά καταλαβαίνει τά συμφέροντά της, τή θέση της, νά μάθει νά ἐφαρμόζει τή δική της πολιτική, γι' αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ὀργάνωση τῶν πρωτοπόρων στοιχείων τῆς τάξης χωρίς ἀργοπορία καί μέ κάθε θυσία, ἔστω κι' ἄν στήν ἀρχή τά στοιχεῖα αὐτά ἀποτελοῦν ἕνα ἐλάχιστο ποσοστό τῆς τάξης. Τό πρωτοπόρο τμῆμα, ἡ ὀργάνωση, γιά νά ἐξυπηρετεῖ τή μάζα καί νά ἐκφράζει σωστά τά κατανοημένα συμφέροντά *της*, πρέπει ὅλη τή δράση νά τή διεξάγει μέσα στή μάζα, παίρνοντας ἀπ' αὐτή ὅλες χωρίς ἐξαίρεση τίς καλύτερες δυνάμεις, ἐλέγχοντας σέ κάθε βῆμα προσεκτικά καί ἀντικειμενικά, ἄν διατηρεῖται ἡ σύνδεση μέ τίς μάζες καί ἄν ἡ σύνδεση αὐτή εἶναι ζωντανή. Ἔτσι καί *μόνο* ἔτσι, τό πρωτοπόρο τμῆμα διαπαιδαγωγεῖ καί διαφωτίζει τή μάζα, ἐκφράζει τά συμφέροντά *της*, τή μαθαίνει νά ὀργανώνεται, κατευθύνοντας *ὅλη* τή δράση τῆς μάζας στό δρόμο τῆς συνειδητῆς ταξικῆς πολιτικῆς.

Ἄν μέ τήν πολιτική δράση ὅλης τῆς μάζας, πού ἄμεσα ἤ ἔμμεσα προσελκύεται στίς ἐκλογές ἤ συμμετέχει σ' αὐτές, φανεῖ ὅτι *ὅλοι* οἱ ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν εἶναι ὀπαδοί τῆς παράνομης ὀργάνωσης καί τῆς πολιτικῆς της γραμμῆς, ὀπαδοί

τοῦ κόμματος, τότε ἔχουμε ἕνα ἀντικειμενικό γεγονός, *πού ἀποδείχνει* ὅτι ὑπάρχει ζωντανή σύνδεση μέ τίς μάζες, πού ἀποδείχνει ὅτι ἡ ὀργάνωση αὐτή ἔχει τό δικαίωμα νά εἶναι καί νά ὀνομάζεται ὁ *μοναδικός* ἐκπρόσωπος ἔκφρασης τῶν ταξικῶν συμφερόντων τῆς μάζας. *Κάθε* πολιτικά συνειδητός ἐργάτης, ἤ, σωστότερα, κάθε ὁμάδα ἐργατῶν *μποροῦσε* νά συμμετέχει στίς ἐκλογές, δίνοντας σ' αὐτές τή μιά ἤ τήν ἄλλη κατεύθυνση· κι' ἄν ἀποδειχτεῖ ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ ὀργάνωση, πού οἱ λικβινταριστές τήν κοροϊδεύουν, τή βρίζουν καί τήν περιφρονοῦν, *πῆρε μαζί της* τή μάζα, αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ στάση τοῦ κόμματός μας ἀπέναντι στίς μάζες εἶναι ἀπό ἄποψη ἀρχῶν σωστή, μαρξιστική.

Ἡ θεωρία τοῦ «*πλατιοῦ στρώματος*, πού γιά νά σχηματίσει κόμμα τοῦ λείπει *μόνο* ἡ δυνατότητα τῆς τυπικῆς εἰσδοχῆς σ' αὐτό», εἶναι ἀναρχισμός. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δέν θά μπορέσει νά ἑδραιώσει καί νά ἀναπτύξει τό κίνημά της, ἄν δέν παλέψει μέ τόν πιό ἀμείλικτο τρόπο ἐνάντια στή θεωρία αὐτή, πού διαφθείρει τίς μάζες, καταστρέφει τήν ἴδια τήν ἔννοια τῆς ὀργάνωσης, τήν ἴδια τήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης.

Ἡ θεωρία τοῦ «πλατιοῦ στρώματος» *στή θέση* τοῦ κόμματος εἶναι δικαίωση τῆς πιό μεγάλης αὐθαιρεσίας, τοῦ πιό ξεδιάντροπου *χλευασμοῦ* τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (ἐπιπλέον οἱ χλευαστές σέ κάθε πέντε λέξεις μνημονεύουν ὁπωσδήποτε τή «μάζα» καί χρησιμοποιοῦν τή·λέξη «μαζικός» σ' ὅλες τίς πτώσεις). Ὅλοι ξέρουν ὅτι μέ τή θεωρία αὐτή οἱ λικβινταριστές παρουσιάζουν *τόν ἑαυτό τους*, τό δικό τους διανοουμενίστικο κύκλο σάν ἐκπρόσωπο καί ἐκφραστή τοῦ «πλατιοῦ στρώματος». Τί ἀξία μπορεῖ νά ἔχει γιά μᾶς, λέει, τό «στενό» κόμμα, μιά καί ἐκπροσωποῦμε τό «πλατύ στρῶμα»! Τί ἀξία μπορεῖ νά ἔχει γιά μᾶς μιά κάποια παράνομη ὀργάνωση, πού τήν ἀκολουθοῦν στίς ἐκλογές ἕνα ἑκατομμύριο ἐργάτες, ὅταν ἐμεῖς ἐκπροσωποῦμε τό πλατύ στρῶμα, ἴσως ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια.

Τά ἀντικειμενικά γεγονότα — καί οἱ ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα καί ἡ ἔκδοση τῶν ἐργατικῶν ἐφημερίδων καί οἱ εἰσφορές γι' αὐτές καί τό συνδικάτο τῶν ἐργατῶν μετάλλου τῆς Πετρούπολης καί τό συνέδριο τῶν ἐμποροϋπαλλήλων[22] — ἀποδείχνουν ὁλοφάνερα ὅτι οἱ λικβινταριστές εἶναι ἕνας κύκλος διανοουμένων, πού ξέκοψαν ἀπό τήν ἐργατική τάξη. Καί ἡ «θεωρία τοῦ πλατιοῦ στρώματος» ἐπιτρέπει νά παρακάμπτονται ὅλα τά ἀντικειμενικά γεγονότα καί νά γεμίζουν οἱ καρδιές τῶν λικβινταριστῶν μέ τήν περήφανη συναίσθηση τοῦ παραγνωρισμένου μεγαλείου τους...

VI

Τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς εἶναι μιά τέτια συλλογή παραδοξολογιῶν, ἀπό τήν ἄποψη τῆς λογικῆς καί τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων μαρξισμοῦ, πού δικαιολογημένα μπορεῖ νά γεννηθεῖ στόν ἀναγνώστη ἡ σκέψη: μήπως ὡστόσο ἔχει κανένα *ἄλλο* νόημα αὐτή ἡ ἀνοησία; Καί ἡ ἀνάλυσή μας δέν θά ἦταν ὁλοκληρωμένη, ἄν δέν τονίζαμε ὅτι *ὑπάρχει μιά ἄποψη*, πού κάνει τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς ἀπόλυτα κατανοητό, λογικό καί σωστό. Εἶναι ἡ ἄποψη τῆς διάσπασης.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἔχει πολλά παραδείγματα ἀποτυχημένων, ἀκατάλληλων, ἀκόμη καί ἐπιζήμιων κομμάτων. Δεχτεῖτε γιά μιά στιγμή ὅτι τό κόμμα μας εἶναι ἕνα τέτιο κόμμα. Τότε εἶναι ἐπιζήμιο καί ἐγκληματικό νά συμβιβάζεται κανείς μέ τήν ὕπαρξή του καί πολύ περισσότερο μέ τούς ἐκπροσώπους του. Τότε ὑποχρεωτικά πρέπει νά παλέψει κανείς γιά τήν *ἐκμηδένιση* τοῦ κόμματος αὐτοῦ καί γιά τήν ἀντικατάστασή του μέ ἕνα καινούργιο κόμμα.

Τότε αὐτό εἶναι εὐνόητο καί φυσικό — ἀπό τήν ἄποψη τῆς βαθιᾶς πεποίθησης, ὅτι εἶναι ἐπιζήμια ἡ παράνομη ὀργάνωση — κατανοητές θά εἶναι τότε καί οἱ τέτιες δηλώσεις: «εἶναι ἄγνωστο ἄν αὐτό (τό κόμμα) βοηθοῦσε ἤ ἐμπόδιζε», ἄν βοηθάει ἤ ἐμποδίζει. Θά δικαιολογοῦμε καί θά ἐγκωμιάζουμε* ὅσους φεύγουν ἀπό τό κόμμα, θά ἐξηγοῦμε τό φαινόμενο αὐτό μέ τήν «ἀνικανότητα γιά δράση» τοῦ παλιοῦ κόμματος. *Ἀπό* τό παλιό αὐτό κόμμα θά καλοῦμε τούς *ἀκομματικούς* νά μποῦνε στό νέο κόμμα.

Ἡ Β. Ζασούλιτς δέν ἔφτασε στό σημεῖο νά διατυπώσει τήν ἄποψη αὐτή τῆς διάσπασης. Ὑποκειμενικά, ἴσως τό γεγονός αὐτό νά εἶναι γιά τήν ἀρθρογράφο σοβαρό καί σημαντικό. Ἀντικειμενικά ὅμως δέν ἔχει μεγάλη σημασία. Ὅταν ὁ συγγραφέας λέει τό *α*, *β*, *γ* καί ἀραδιάζει *ὅλα* τά γράμματα τοῦ ἀλφάβητου, ἐκτός ἀπό τό τελευταῖο, τότε μπορεῖ κανείς νά στοιχηματίσει ὅτι οἱ 999 ἀπό τούς 1 000 ἀναγνῶστες θά προσθέσουν μόνοι τους (φωναχτά ἤ νοερά) τό τελευταῖο γράμμα. Ὅλοι οἱ λικβινταριστές βρίσκονται σ᾿ αὐτή τή γελοία θέση: προσκομίζουν πλήρη συλ-

---

* Ἄς σημειωθεῖ. Ἡ *ὑπεράσπιση* αὐτή τῶν ἀποστατῶν ὑπάρχει καί σέ τοῦτες τίς λέξεις τῆς Β. Ζασούλιτς: «στό πλατύ στρῶμα, γιά νά σχηματίσει κόμμα, τοῦ λείπει μόνο ἡ δυνατότητα τῆς τυπικῆς εἰσδοχῆς σ᾿ αὐτό». Χιλιάδες γεγονότα ἀποδείχνουν τό ἀντίθετο. Μιλώντας γιά «ἔλλειψη *δυνατότητας*», ἡ Β. Ζασούλιτς ὑπερασπίζει στήν πραγματικότητα τό μικροαστισμό, καί μάλιστα κάτι χειρότερο.

λογή ἐπιχειρημάτων ὑπέρ τῆς διάσπασης κι' ὕστερα εἴτε σιωποῦν, εἴτε προσθέτουν ὅτι αὐτοί εἶναι «ὑπέρ τῆς ἑνότητας».

Ἐμεῖς ὅμως καί ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς καί ἀπ' ἀφορμή δεκάδες τέτια ἄρθρα τοῦ Λ. Σ., τοῦ Ντάν, τοῦ Λεβίτσκι, τοῦ Γιεζόφ, τοῦ Πότρεσοφ καί τοῦ Μάρτοφ δίνουμε μιά ἀπάντηση: πρῶτος ὅρος γιά τήν ἑνότητα εἶναι ἡ κατηγορηματική καταδίκη τῆς «θεωρίας τοῦ πλατιοῦ στρώματος ἀντί τοῦ κόμματος», ἡ καταδίκη κάθε ἐπίθεσης ἐνάντια στήν παράνομη ὀργάνωση, ἡ καταδίκη τοῦ ἄρθρου τῆς Β. Ζασούλιτς καί ἡ ὁλοκληρωτική ἀπόριψη κάθε παρόμοιας ἐκδήλωσης. Τό κόμμα δέν μπορεῖ νά εἶναι «ἑνιαῖο», ἄν δέν παλεύει ἐνάντια σέ ὅσους ἀμφισβητοῦν τήν ἀνάγκη τῆς ὕπαρξής του.

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς διάσπασης τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς εἶναι λογικό καί σωστό. Ἄν οἱ λικβινταριστές κατορθώσουν νά ἱδρύσουν νέο κόμμα καί ἄν αὐτό τό νέο κόμμα ἀποδειχτεῖ καλύτερο ἀπό τό παλιό, τότε τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς (ὅπως καί ὅλη ἡ φιλολογία τῶν λικβινταριστῶν) θά δικαιωθεῖ ἱστορικά. Θά ἦταν ἀνόητος συναισθηματισμός νά ἀρνηθεῖ κανείς στούς ἱδρυτές ἑνός καλύτερου, πραγματικοῦ, ἀληθινά ἐργατικοῦ κόμματος τό δικαίωμα *νά καταστρέψουν* τό παλιό, τό ἀνίκανο γιά δράση καί ἄχρηστο κόμμα. Ἐφόσον ὅμως οἱ λικβινταριστές δέν δημιουργοῦν κανένα νέο κόμμα, καμιά ἄλλη ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν, τότε ὅλη τους ἡ φιλολογία καί τό ἄρθρο τῆς Β. Ζασούλιτς θά μείνουν μνημεῖο σύγχυσης τῶν ἄστατων διανοουμένων, πού ἔφυγαν ἀπό τό κόμμα, παρασυρμένοι ἀπό τόν ἀντεπαναστατικό χείμαρο τῆς ἀποθάρρυνσης, τῆς δυσπιστίας καί τοῦ μικροαστισμοῦ καί σέρνονται στήν οὐρά τῶν φιλελευθέρων.

Ἤ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο. Μέση λύση ἐδῶ δέν ὑπάρχει. Ἐδῶ δέν χωράει κανένας «συμβιβασμός»· δέν μπορεῖ κανείς «νά θάψει λιγάκι» τό παλιό κόμμα ἤ «νά ἱδρύσει λιγάκι» τό νέο.

Ἡ ἰδιομορφία τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς πού περνάει ἡ Ρωσία ἐκδηλώνεται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, στό ὅτι ἀκριβῶς ὁ σχετικά μικρός κομματικός πυρήνας, πού κατόρθωσε νά κρατηθεῖ τόν καιτό τῆς θύελλας καί νά αὐτοϋπερασπιστεῖ, παρ' ὅλο πού ὁρισμένα ὀργανωτικά νήματα κόβονταν πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ, πού μπόρεσε νά ἐξασφαλίσει μιά πρωτάκουστα μεγάλη ἐπιροή σέ τεράστιες μάζες ἐργατῶν (σέ σχέση, φυσικά, ὄχι μέ τήν τωρινή Εὐρώπη, ἀλλά μέ τήν Εὐρώπη τοῦ 1849-1859), ὁ πυρήνας αὐτός περιβάλλεται ἀπό ἕνα πλῆθος ἀντικομματικούς, ἀκομματικούς, ἐξωκομματικούς καί παρακομματικούς σοσιαλδημοκράτες καί σχεδόν-σοσιαλδημοκράτες.

Ἔτσι ἀκριβῶς πρέπει νά ἔχουν τά πράγματα σέ μιά χώρα, πού πλάι της ὑψώνεται τό Λευκό Ὄρος τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐνῶ μέσα στή χώρα αὐτή... μέσα, ἀκόμη καί οἱ φιλελεύθεροι δέν βλέπουν ἄλλο δρόμο ἐκτός ἀπό τόν «ἀνώμαλο δρόμο» καί πρέπει νά παρθεῖ μάλιστα ὑπόψη ὅτι οἱ κύριοι Στροῦβε καί Σία ἐπί δέκα καί πλέον χρόνια διαπαιδαγωγοῦσαν ἑκατοντάδες καί χιλιάδες μικροαστούς διανοούμενους, πού σκέπαζαν τίς φιλελεύθερες ἰδεοῦλες μέ σχεδόν-μαρξιστικά λόγια.

Πάρτε τόν κ. Προκοπόβιτς. Ἐξέχουσα μορφή στή δημοσιογραφία μας καί στήν κοινωνική δράση. Στήν οὐσία εἶναι ἕνας ἀναμφισβήτητος φιλελεύθερος. Ὅμως ἔχουμε λόγους νά ὑποψιαζόμαστε ὅτι ὁ ἴδιος θεωρεῖ τόν ἑαυτό του σοσιαλδημοκράτη-ἀντικομματικό. Πάρτε τόν κ. Μαχνόβετς (Ἀκίμοφ). Φιλελεύθερος πιό μελαγχολικῆς ἰδιοσυγκρασίας καί πιό ἔντονης ἐργατοφιλίας. Ἀναμφίβολα, ὁ ἴδιος θεωρεῖ τόν ἑαυτό του σοσιαλδημοκράτη-ἀκομματικό. Πάρτε τούς δημοσιολόγους τῆς «Κίεβσκαγια Μίσλ» καί τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά»[23], τῆς «Λούτς»[24] κτλ. Πρόκειται γιά ἕνα μεγάλο μπουκέτο ἐξωκομματικῶν καί παρακομματικῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἄλλοι ἀπό αὐτούς ἀσχολοῦνται κυρίως μέ ὀνειροπολήματα γιά ἵδρυση ἑνός νέου, νόμιμου κόμματος, ὅμως δέν ἔλυσαν ἀκόμη ὁριστικά τό ζήτημα ὅτι μπορεῖ νά ρεζιλευτοῦν γιά τά καλά ἄν ἀρχίσουν «*πρόωρα*» τήν πραγματοποίηση τοῦ μεγαλοφυοῦς σχεδίου. Ἄλλοι εἰδικεύονται νά δίνουν ἔνορκες διαβεβαιώσεις ὅτι δέν διαλύουν τίποτε, ὅτι εἶναι ὑπέρ τῆς ἑνότητας καί ἀπόλυτα σύμφωνοι... μέ τή γερμανική σοσιαλδημοκρατία.

Πάρτε τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. Μιά ἀπό τίς πιό ἐπιφανεῖς φιγοῦρες εἶναι ὁ Τσχέιτζε, πού σάν νά τόν εἶχε προβλέψει προφητικά ὁ Νεκράσοφ, ὅταν ἔγραφε:

«... Μά κάποτε νά ἀποφεύγεις
Τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς...»[25]

Οἱ πιό δύσκολοι καί χαλεποί καιροί γιά τή σοσιαλδημοκρατία στήν περίοδο τῆς III καί στίς ἀρχές τῆς IV Δούμας ἦταν τά χρόνια 1911-1912. Διαμορφωνόταν ὁ ἐργατικός τύπος — ὁ λικβινταριστικός καί ὁ ἀντιλικβινταριστικός. Ὁ Τσχέιτζε «ἀπόφυγε». Δέν πῆγε οὔτε μέ τούς πρώτους οὔτε μέ τούς δεύτερους. Ἦταν ἕνας παρακομματικός σοσιαλδημοκράτης. Σάν νά καραδοκοῦσε καί νά ἐξέταζε: ἀπό τή μιά μεριά, δέν ὑπάρχει ἄλλο κόμμα ἐκτός ἀπό τό παλιό· ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὅλα μποροῦν νά γί-

νουν, «αὐτοί» θά τό θάψουν λιγάκι... Διαβάζεις τούς λόγους του καί χειροκροτεῖς συχνά τήν πνευματώδη καί δηκτική ἐπίθεσή του ἐνάντια στούς δεξιούς, τή φλόγα καί τή δριμύτητα τῶν λόγων του, τήν ὑπεράσπιση τῶν παλιῶν παραδόσεων — ὅμως ταυτόχρονα πιάνεις τή μύτη σου, ὅταν ἀνοίγεις τή λικβινταριστική ἐφημερίδα καί βλέπεις νά κεραυνοβολοῦν τήν «παραφορά», νά γυρίζουν περιφρονητικά τίς πλάτες στίς παραδόσεις καί νά διδάσκουν στούς ἐργάτες τήν περιφρόνηση πρός τήν ὀργάνωση καί ὅλα αὐτά λές καί γίνονται μέ τήν εὐλογία τοῦ Τσχέιτζε, πού στολίζει μέ τό ὄνομά του τόν κατάλογο τῶν συνεργατῶν της. Βρίσκεις τό ἄρθρο τοῦ Ἄν καί βλέπεις νά τόν κατσαδιάζει στά γερά ἡ Σύνταξη τῆς «Λούτς» καί ἄθελα σκέπτεσαι: δέν ἔπαθαν λοιπόν κωμικοτραγική ἥττα ὁ δυστυχής μας Τσχέιτζε καί ὁ καλός μας Ἄν στήν προσπάθειά τους νά ἀνατρέψουν τό ζυγό τοῦ Ντάν;...

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού στό ὄνομα τῆς μεγάλης ἀρχῆς τῆς προλεταριακῆς ἑνότητας συνιστοῦν στό κόμμα νά συμβιβαστεῖ μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ὁμάδα τῶν παρακομματικῶν σχεδόν-σοσιαλδημοκρατῶν μέ τήν ὁμάδα, πού θέλει «νά ἀποφύγει» ἤ ταλαντεύεται στό ζήτημα, ἄν πρέπει τό παλιό νά ταφεῖ ἤ νά ἑδραιωθεῖ. Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ταλαντεύονται οἱ ἴδιοι, ἤ πολύ ἄσχημα γνωρίζουν τήν πραγματική κατάσταση πραγμάτων. Τό κόμμα πού θέλει νά ὑπάρχει δέν μπορεῖ νά ἐπιτρέψει καί τήν παραμικρή ταλάντευση στό ζήτημα τῆς ὕπαρξής του καί κανένα συμβιβασμό μ' ἐκείνους πού μποροῦν νά τό θάψουν. Ἀναρίθμητοι εἶναι αὐτοί πού θέλουν νά παίξουν τό ρόλο τοῦ μεσάζοντα σ' ἕνα παρόμοιο συμβιβασμό, ὅλοι ὅμως αὐτοί οἱ ἄνθρωποι, γιά νά χρησιμοποιήσουμε μιά παλιά ἔκφραση, ἄδικα χάνουν τά λόγια τους καί τόν καιρό τους.

P. S. Τό τελευταῖο ἄρθρο τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ στή «Ζιβάγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 13 (τῆς 25 τοῦ Ἰούλη 1913) — μέ τόν τίτλο «Πρίν καί τώρα» — ἐπιβεβαίωσε μέ καταπληκτικά λαμπρό τρόπο τά λόγια μας. Ἡ πρακτική οὐσία τοῦ νερόβραστου αὐτοῦ ἄρθρου δέν βρίσκεται, φυσικά, στή διασκεδαστική διαφήμιση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Αὐγούστου τῶν λικβινταριστῶν, ἀλλά στή νέα ἀνακίνηση τοῦ ζητήματος σχετικά μέ τό ἐργατικό συνέδριο. Ἐννοεῖται, ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ προτιμάει νά μή θυμᾶται τήν πικρή καί θλιβερή πείρα πού ἀπόκτησε ἀπό τήν ἰδέα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου στά 1906-1907: γιατί νά ἀνακατεύεις τά παλιά!

Ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ δέν θίγει ἐπίσης τίς ἰδιαίτερες συνθῆκες *τῆς σημερινῆς* στιγμῆς, ὅταν μποροῦν νά συγκληθοῦν ἐργατικά συνέδρια εἰδικοῦ, ἄς ποῦμε, χαρακτήρα καί γιά εἰδικούς λόγους (σήμερα τό συνέδριο τῶν ἐμποροϋπαλλήλων, αὔριο ἴσως ἕνα συνέδριο γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις ἤ ἕνα συνδικαλιστικό κτλ.). Ἡ πείρα τοῦ συνεδρίου τῶν ἐμποροϋπαλλήλων, ὅπου ἡ πλειοψηφία (σύμφωνα μέ τήν ἀναγκαστική ὁμολογία τῶν ἴδιων τῶν λικβινταριστῶν στή «Ζιβάγια Ζίζν») τάχθηκε *ἐνάντια* στούς λικβινταριστές, δέν ἀρέσει, ὅπως φαίνεται, στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ.

Ὁ Ἀξελρόντ δέν μιλάει γιά τό τί ὑπῆρξε καί τό τί ὑπάρχει. Προτιμᾶ νά ὀνειροπολεῖ γιά μιά μελλοντική «ἄνοιξη», μιά καί δέν μποροῦμε νά ξέρουμε συγκεκριμένα τίς συνθῆκες της. Ὀνειροπολεῖ γιά τή σύγκληση «ἑνός, ἄν ὄχι πανρωσικοῦ, τουλάχιστο ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου», πού σέ συνέχεια τό λέει ἁπλῶς ρωσικό.

Ἔχουμε, λοιπόν, δυό ἀλλαγές τοῦ παλιοῦ μεγαλοφυοῦς σχεδίου: πρῶτο, ὄχι ἁπλῶς ἐργατικό, ἀλλά σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό συνέδριο. Αὐτό σημαίνει πρόοδο. Συγχαίρουμε τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ γι' αὐτό τό βῆμα πού ἔκανε πρός τά μπρός μέσα σέ 6 χρόνια. Τόν συγχαίρουμε, ἄν πείσθηκε γιά τό ἐπιζήμιο τῶν φαντασιόπληκτων σχεδίων τῆς «συνένωσης» μέ τούς ἀριστερούς ναρόντνικους. Δεύτερο, ἀντικατάσταση τοῦ πανρωσικοῦ συνεδρίου μέ ἕνα ρωσικό. Αὐτό σημαίνει παραίτηση ἀπό τήν πλήρη ἕνωση μέ τούς ἐργάτες *μή ρωσικῆς* ἐθνότητας τῆς Ρωσίας (τή χρεοκοπία τῆς ἰδέας τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου ἀνάμεσά τους ὁ Ἀξελρόντ τή θεωρεῖ ὁριστική!). Αὐτό σημαίνει δυό βήματα πίσω. Αὐτό σημαίνει καθαγιασμός τοῦ σεπαρατισμοῦ στό ἐργατικό κίνημα.

Ὅμως οἱ καρποί εἶναι ἀκόμη μπροστά. Γιατί ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ ὀνειροπόλησε τό ἐργατικό συνέδριο; Νά γιατί:

«...Τό ἐργατικό συνέδριο θ' ἀποπερατώσει τό συντελούμενο στά τελευταῖα χρόνια διαλυτικό προτσές τοῦ παλιοῦ κομματικοῦ καθεστῶτος, πού εἶχε διαμορφωθεῖ στήν καθυστερημένη ἱστορική βάση τοῦ δουλοπαροικιακοῦ κράτους καί τοῦ κοινωνικοπολιτικοῦ καθεστῶτος τῶν κλειστῶν τάξεων καί ταυτόχρονα θά ἐγκαινιάσει μιά ἐντελῶς νέα ἐποχή στήν ἱστορική ζωή τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τήν ἐποχή τῆς ἀνάπτυξής της πάνω στίς ἴδιες ἀκριβῶς ἀρχές τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων τῆς Δύσης».

Ὅλοι ξέρουν ὅτι αὐτές «οἱ ἐντελῶς ἴδιες ἀρχές» εἶναι οἱ βάσεις *τοῦ νόμιμου* κόμματος. Συνεπῶς, μιλώντας χωρίς διφορού-

μενα, τό ἐργατικό συνέδριο χρειάζεται στούς λικβινταριστές γιά *τήν «ἀποπεράτωση τῆς διάλυσης»* τοῦ παλιοῦ κόμματος καί τήν ἵδρυση *τοῦ νέου, τοῦ νόμιμου* κόμματος.

Αὐτό εἶναι σέ συντομία τό νόημα τῶν μακροσκελῶν λόγων τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ.

Νά ἡ τελευταία λέξη τοῦ παρακομματικοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ! Ὅτι τά μέλη τοῦ κόμματος πρέπει νά δουλεύουν στό κόμμα καί νά τό ἑδραιώνουν — αὐτή τήν παλιά, τή γερασμένη σκέψη ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ τήν ἔβαλε στό ἀρχεῖο. Ἐμεῖς τίποτε δέν διαλύουμε, αὐτό εἶναι συκοφαντία, ἐμεῖς ἁπλῶς στεκόμαστε «στήν ἄκρη» καί φωνάζουμε νά μᾶς ἀκοῦν ὅλοι γιά «ἀποπεράτωση τοῦ προτσές τῆς διάλυσης τοῦ κόμματος». Ταυτόχρονα ὁρκιζόμαστε καί διαβεβαιώνουμε ὅτι αὔριο θά εἴμαστε θαυμάσια μέλη τοῦ μελλοντικοῦ νόμιμου κόμματος.

Οἱ ἀξιαγάπητοι αὐτοί παρακομματικοί σοσιαλδημοκράτες τοῦ 1913 μοιάζουν πολύ μέ τούς φιλελευθέρους τοῦ 1903, πού διαβεβαίωναν ὅτι εἶναι πέρα γιά πέρα σοσιαλδημοκράτες καί θά γίνουν ἐξάπαντος μέλη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος... ὅταν, φυσικά, γίνει νόμιμο κόμμα.

Δέν ἀμφιβάλλουμε οὔτε στιγμή ὅτι στή Ρωσία θά ἔρθει ὁ καιρός τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καί τότε θά ἔχουμε νόμιμο Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Σ' αὐτό θά μποῦν, ἴσως, μερικοί ἀπό τούς τωρινούς παρακομματικούς σοσιαλδημοκράτες.

Καλή ἀντάμωση, λοιπόν, στίς γραμμές τοῦ μελλοντικοῦ νόμιμου κόμματος, μελλοντικοί μας σύντροφοι! Γιά τήν ὥρα ὅμως, κύριοι παρακομματικοί σοσιαλδημοκράτες, συγχωρεῖστε μας, οἱ δρόμοι μας χωρίζουν, ἐπειδή ἐσεῖς γιά τήν ὥρα κάνετε ὄχι μαρξιστική, ἀλλά φιλελεύθερη δουλιά.

«Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 9,
Σεπτέμβρης τοῦ 1913
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Προσβεστσένιγε»

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 1913[26]

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1913

Δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1913 στήν μπροσούρα «Ἀνακοίνωση καί ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1913»
Ἡ μπροσούρα, ἐκδόθηκε στό Παρίσι ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς παράνομης πολυγραφημένης ἔκδοσης τῶν ἀποφάσεων, πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας

Россійская Соціальдемократическая Рабочая Партія.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

См. стран 20

ИЗВѢЩЕНІЕ и РЕЗОЛЮЦІИ

ЛѢТНЯГО 1913 года

совѣщанія

Центральнаго Комитета Р. С.-Д. Р. П.

съ партійными работниками.

Изданіе Центральнаго Комитета.

ЦѢНА 40 сантимовъ.

1913.

Τό ἐξώφυλλο τῆς μπροσούρας «'Ανακοίνωση καί ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1913». —῾Η μπροσούρα βγῆκε στό Παρίσι ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. — 1913

῾Η σημείωση στό ἐξώφυλλο τῆς μπροσούρας ἀνήκει στόν Β. Ι. Λένιν

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΖΥΜΩΣΗΣ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΤΙΓΜΗ

1. Ἡ κατάσταση στή χώρα ὀξύνεται ὅλο καί περισσότερο. Ἡ κυριαρχία τῶν ἀντιδραστικῶν τσιφλικάδων προκαλεῖ ὅλο καί μεγαλύτερη δυσαρέσκεια ἀκόμη καί στά πιό μετριοπαθῆ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐμπόδιο στό δρόμο πρός μιά κάπως πραγματική πολιτική ἐλευθερία στή Ρωσία ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἡ τσαρική μοναρχία, πού εἶναι ἐχθρική σέ κάθε σοβαρή μεταρύθμιση, πού ὑπερασπίζει μονάχα τήν ἐξουσία καί τά εἰσοδήματα τῶν τσιφλικάδων καί καταπνίγει μέ ἰδιαίτερη σκληρότητα κάθε ἐκδήλωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

2. Ἡ ἐργατική τάξη ἐξακολουθεῖ νά ἐμφανίζεται σάν καθοδηγητής τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης γιά τήν πανεθνική ἀπελευθέρωση. Ἡ μαζική ἐπαναστατική ἀπεργία ἐξακολουθεῖ νά ἀναπτύσσεται. Ἡ πραγματική πάλη τῶν πρωτοπόρων τμημάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης διεξάγεται κάτω ἀπό ἐπαναστατικά συνθήματα.

Τό μαζικό οἰκονομικό κίνημα, πού ἀρχίζει συχνά ἀπό τίς πιό μικρές διεκδικήσεις, συγχωνεύεται, ἐξαιτίας ὅλων τῶν συνθηκῶν τῆς πάλης, ὅλο καί περισσότερο μέ τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Καθῆκον τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν εἶναι νά ἐπιταχύνουν μέ τή ζύμωση καί τή διαφώτισή τους τή συσπείρωση τοῦ προλεταριάτου κάτω ἀπό τά ἐπαναστατικά συνθήματα τῆς ἐποχῆς. Μόνο μ' αὐτό τόν ὅρο οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες θά ἐκπληρώσουν καί τό καθῆκον τους νά ἀφυπνίσουν τό δημοκρατικό κόσμο τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης.

3. Ἡ πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού διεξάγεται κάτω ἀπό τά ἐπαναστατικά συνθήματα, ἀνάγκασε μιά μερίδα βιομήχανους καί τήν ἀστική τάξη τῶν φιλελεύθερων ὀχτωβριστῶν νά μιλοῦν ἔντονα γιά τήν ἀνάγκη τῶν μεταρυθμίσεων γενικά καί τήν κουτσουρεμένη ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι εἰδικότερα. Ἡ ἀστική τάξη, ἐνῶ ἀπ' τή μιά μεριά ὀργανώνεται πυρετωδῶς στίς ἑνώσεις τῶν ἰδιοκτητῶν, εἰσάγει τήν ἀσφάλιση κατά τῶν ἀπεργιῶν καί ἀπαιτεῖ ἀπό τήν κυβέρνηση συστηματική δίωξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, συστήνει ἀπό τήν ἄλλη μεριά στούς ἐργάτες, *ἀντί* γιά

ἐπαναστατικές διεκδικήσεις νά περιοριστοῦν σέ μιά μερική συνταγματική μεταρύθμιση, ὅπως εἶναι ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά ἐκμεταλλευτεῖ κάθε ταλάντευση τῆς κυβέρνησης, καθώς καί τίς διαφωνίες ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στό στρατόπεδο τῆς ἀντίδρασης, γιά νά δυναμώσει τήν ἐπίθεσή της καί στόν τομέα τῆς οἰκονομικῆς καί στόν τομέα τῆς πολιτικῆς πάλης. Ὅμως ἀκριβῶς γιά νά ἐκμεταλλευτεῖ μέ ἐπιτυχία τήν κατάσταση, ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά παραμείνει στή βάση τῶν ἀκουτσούρευτων ἐπαναστατικῶν συνθημάτων.

4. Σέ μιά τέτια γενική κατάσταση ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει καθῆκον νά ἐξακολουθήσει νά διεξάγει πλατιά ἐπαναστατική ζύμωση στίς μάζες γιά τήν ἀνατροπή τῆς μοναρχίας καί τήν ἀστική δημοκρατία. Πρέπει νά ἀποδείχνει ἀκούραστα μέ ζωντανά παραδείγματα ἀπό τήν πραγματικότητα ὅλη τή βλαβερότητα τοῦ ρεφορμισμοῦ, δηλ. τῆς τακτικῆς, πού *ἀντί* τῶν ἐπαναστατικῶν συνθημάτων προωθεῖ στήν πρώτη γραμμή τή διεκδίκηση τῶν ἐπιμέρους βελτιώσεων.

5. Στή ζύμωσή τους γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι καί τίς ἐπιμέρους μεταρυθμίσεις γενικά οἱ λικβινταριστές πέφτουν στό φιλελεύθερο δρόμο. Στήν πραγματικότητα ἀρνοῦνται τήν ἐπαναστατική ζύμωση στίς μάζες, κηρύσσουν ἀνοιχτά στά ὄργανά τους ὅτι τά συνθήματα «λαοκρατική δημοκρατία» καί «δήμευση τῆς γῆς» δέν μποροῦν ν' ἀποτελέσουν ἀντικείμενο ζύμωσης στίς μάζες. Τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι τήν προβάλλουν σάν καθολικό σύνθημα τῆς ἐποχῆς, ὑποκαθιστώντας μ' αὐτό στήν πραγματικότητα τίς ἐπαναστατικές διεκδικήσεις τοῦ 1905.

6. Ἡ σύσκεψη, προειδοποιώντας γιά τή βλαβερότητα τῆς ρεφορμιστικῆς ζύμωσης τῶν λικβινταριστῶν, ὑπενθυμίζει ὅτι τό ΣΔΕΚΡ στό μόνιμο πρόγραμμά του πρόβαλε ἀπό καιρό τώρα τό αἴτημα τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι, τοῦ λόγου, τοῦ τύπου κτλ., συνδέοντας στενά ὅλες αὐτές τίς διεκδικήσεις μέ τήν ἐπαναστατική πάλη γιά τήν ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς μοναρχίας. Ἡ σύσκεψη ἐπικυρώνει τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Γενάρη 1912, πού λέει: «Ἡ συνδιάσκεψη καλεῖ ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες νά ἐξηγοῦν στούς ἐργάτες ὅλη τήν ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι γιά τό προλεταριάτο, παράλληλα ὅμως πρέπει νά βάζουν διαρκῶς αὐτό τό αἴτημα σέ ἀδιάρηκτη σύνδεση μέ τίς γενικές πολιτικές διεκδικήσεις μας καί τήν ἐπαναστατική ζύμωση στίς μάζες» *[27].

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 158. *Ἡ Σύντ.*

Βασικά συνθήματα τῆς περιόδου παραμένουν: 1) λαοκρατική δημοκρατία, 2) δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, 3) 8ωρο. Ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι ὑπάγεται στά συνθήματα αὐτά σάν μέρος τοῦ ὅλου.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

1. Οἱ ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων ἔδειξαν ὅτι τό πιό σοβαρό ἄμεσο ὀργανωτικό καθῆκον εἶναι ὄχι μόνο ἡ στερέωση τῶν καθοδηγητικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων σέ κάθε πόλη, ἀλλά καί ἡ συνένωση τῶν διάφορων πόλεων μεταξύ τους.

2. Ἡ σύσκεψη συνιστᾶ, σάν πρῶτο βῆμα γιά τή συνένωση σέ περιοχική κλίμακα, τήν ὀργάνωση συσκέψεων (καί ὅπου εἶναι δυνατό καί συνδιασκέψεων) συντρόφων ἀπό διάφορα κέντρα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Συνάμα πρέπει νά ἐπιδιώκουμε τήν ἀντιπροσώπευση ὅλων τῶν τομέων τῆς κομματικῆς δουλιᾶς: τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ συνδικαλιστικοῦ, τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, τοῦ συνεταιριστικοῦ κτλ.

3. Ἡ σύσκεψη θεωρεῖ ὅτι τό σύστημα πληρεξουσίων τῆς ΚΕ γιά τήν ἑνοποίηση τῆς δουλιᾶς σέ πανρωσική κλίμακα εἶναι τελείως ἀπαραίτητο. Ἡ ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τοῦ Φλεβάρη[28] γιά τούς πληρεξουσίους μόνο τώρα ἄρχισε νά ἐφαρμόζεται. Οἱ κατά τόπους πρωτοπόροι ἐργάτες πρέπει παντοῦ νά φροντίζουν ὥστε νά προωθοῦνται πληρεξούσιοι ἔστω καί σέ κάθε μεγάλο κέντρο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί ὅσο τό δυνατό περισσότεροι.

4. Ἡ σύσκεψη βάζει στήν ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα τῆς σύγκλησης συνεδρίου τοῦ κόμματος[29]. Ἡ ἄνοδος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἡ ὡρίμανση τῆς πολιτικῆς κρίσης στή χώρα, ἡ ἀνάγκη τῆς ἑνωμένης δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ πανρωσική κλίμακα κάνουν καί ἀπαραίτητη καί δυνατή τή σύγκληση ἑνός τέτιου συνεδρίου, ὕστερα ἀπό μιά καλή προετοιμασία του.

5. Ἡ σύσκεψη καλεῖ τούς συντρόφους τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, νά προτείνουν προκαταρκτική ἡμερήσια διάταξη, χρόνο σύγκλησης τοῦ συνεδρίου, σχέδια ἀποφάσεων κτλ.

6. Ἡ σύσκεψη τονίζει ὅτι, ὅπως καί τίς ἄλλες δυσκολίες, τό ζήτημα τῶν ἐξόδων γιά τό συνέδριο μποροῦν νά τό λύσουν μόνο οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες.

Ἡ σύσκεψη καλεῖ τούς συντρόφους ν' ἀρχίσουν τή συγκέν-

τρωση χρημάτων γιά τά ἔξοδα τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος.

ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΕΡΓΙΑΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

1. Ἡ σύσκεψη ἐπικυρώνει τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Γενάρη 1912 καί τῆς σύσκεψης τοῦ Φλεβάρη 1913 *, πού ἔκαναν ἐκτίμηση τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, σύμφωνα μέ τήν ὅλη πείρα τῶν τελευταίων μηνῶν.

2. Χαρακτηριστικό τῆς νέας φάσης ἀνόδου τῆς ἐπαναστατικῆς ἀπεργίας εἶναι τό κίνημα στή Μόσχα καί ἡ ἀλλαγή τῶν διαθέσεων σέ μερικές περιφέρειες, πού δέν συμμετεῖχαν ὥς τώρα στό κίνημα.

3. Ἡ σύσκεψη χαιρετίζει τήν πρωτοβουλία τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί πολλῶν κομματικῶν ὁμάδων τῆς Μόσχας, πού ἔβαλαν ζήτημα γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας καί ἔκαναν βήματα πρός τήν κατεύθυνση αὐτή τόν Ἰούλη καί τό Σεπτέμβρη τοῦ χρόνου αὐτοῦ **.

4. Ἡ σύσκεψη θεωρεῖ ὅτι τό κίνημα πλησιάζει στό σημεῖο πού στήν ἡμερήσια διάταξη πρέπει νά μπεῖ ἡ πανρωσική πολιτική ἀπεργία. Ἡ συστηματική προπαρασκευαστική ζύμωση γι' αὐτή τήν ἀπεργία πρέπει ν' ἀρχίσει ἀμέσως καί παντοῦ.

5. Συνθήματα τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν, πού ὀφείλουμε νά τά κυκλοφοροῦμε μέ αὐξανόμενη δραστηριότητα, πρέπει νά εἶναι οἱ βασικές ἐπαναστατικές διεκδικήσεις τῆς στιγμῆς: λαοκρατική δημοκρατία, 8ωρο, δήμευση τῆς τσιφλικάδικης γῆς.

6. Ἡ σύσκεψη καλεῖ ὅλα τά τοπικά στελέχη νά ἀναπτύξουν ζύμωση μέ προκηρύξεις καί ν' ἀποκαταστήσουν ὅσο τό δυνατό πιό κανονικές καί στενές σχέσεις ἀνάμεσα στίς πολιτικές καί τίς ἄλλες ἐργατικές ὀργανώσεις τῶν διάφορων πόλεων. Πρέπει ἰδιαίτερα νά στρέψουμε τήν προσοχή στή συνεννόηση κατά πρῶτο λόγο ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας, ὥστε οἱ πολιτικές ἀπεργίες, πού μποροῦν νά ξεσπάσουν ἀπό διάφορες αἰτίες (διώξεις τοῦ τύπου, ἀπεργία γιά κοινωνικές ἀσφαλίσεις κτλ.) νά γίνονται, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, ταυτόχρονα καί στίς δυό πρωτεύουσες.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 143-145 καί τόμ. 22ος σελ. 268-270. *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ Σύνταξη τοῦ ΚΟ, στήν ὁποία ἀνατέθηκε ἡ ἔκδοση τῶν ἀποφάσεων τῆς σύσκεψης, ἔκανε τήν προσθήκη γιά τά γεγονότα τοῦ Σεπτέμβρη πού ἐπιβεβαίωσαν ἀπόλυτα τίς ἀποφάσεις αὐτές.

Ο ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

1. Ἡ σύσκεψη διαπιστώνει τήν τεράστια σημασία τοῦ νόμιμου τύπου στό ἔργο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ζύμωσης καί ὀργάνωσης καί γι᾽ αὐτό καλεῖ τίς κομματικές ὀργανώσεις καί ὅλους τούς συνειδητούς ἐργάτες νά δυναμώσουν τήν ὑποστήριξή τους στό νόμιμο τύπο, βοηθώντας στήν πιό πλατιά κυκλοφορία του, ὀργανώνοντας μαζικές κατά ὁμάδες συνδρομές καί τακτικούς ἐράνους. Παράλληλα ἡ σύσκεψη ἐπιβεβαιώνει καί πάλι ὅτι οἱ εἰσφορές αὐτές ἀποτελοῦν κομματικές συνδρομές τῶν μελῶν.

2. Ἰδιαίτερα μεγάλη προσοχή πρέπει νά δοθεῖ στήν ἑδραίωση τοῦ νόμιμου ἐργατικοῦ ὀργάνου τῆς Μόσχας [30] καί στή σύντομη κατά τό δυνατό ἔκδοση ἐργατικῆς ἐφημερίδας στό Νότο.

3. Ἡ σύσκεψη ἐκφράζει τήν εὐχή νά ἀποκαταστήσουν ὅσο τό δυνατό πιό στενή ἐπαφή ἀνάμεσά τους τά ὑπάρχοντα νόμιμα ἐργατικά ὄργανα μέ τήν ἀμοιβαία ἐνημέρωση, τήν ὀργάνωση συσκέψεων κτλ.

4. Ἡ σύσκεψη, ἀναγνωρίζοντας τή σοβαρότητα καί τήν ἀνάγκη τῆς ὕπαρξης θεωρητικοῦ ὀργάνου τοῦ μαρξισμοῦ, ἐκφράζει τήν εὐχή νά φροντίσουν ὅλα τά ὄργανα τοῦ κομματικοῦ καί τοῦ συνδικαλιστικοῦ τύπου γιά τή διάδοση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» [31], νά καλοῦν τούς ἐργάτες νά γράφονται τακτικοί συνδρομητές τοῦ περιοδικοῦ καί νά τό ἐνισχύουν συστηματικά.

5. Ἡ σύσκεψη ἐφιστᾶ τήν προσοχή τῶν κομματικῶν Ἐκδοτικῶν [32] στήν ἐπιτακτική ἀνάγκη νά κυκλοφοροῦν σέ πλατιά κλίμακα ἐκλαϊκευτικές μπροσοῦρες γιά τά ζητήματα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ζύμωσης καί προπαγάνδας.

6. Ἐπειδή ὀξύνθηκε ἡ ἐπαναστατική πάλη τῶν μαζῶν τόν τελευταῖο καιρό καί ἐπειδή εἶναι ἀνάγκη νά φωτιστεῖ ἡ πάλη αὐτή πλήρως καί ὁλόπλευρα, πράγμα πού δέν μπορεῖ νά γίνει μέ τό νόμιμο τύπο, ἡ σύσκεψη δίνει ἰδιαίτερη προσοχή στήν ἀνάγκη νά ἐνταθεῖ ἡ παράνομη κομματική ἐκδοτική δουλιά καί σημειώνει ὅτι, ἐκτός ἀπό τίς παράνομες προκηρύξεις, μπροσοῦρες κτλ., εἶναι ἐξαιρετικά ἀναγκαία μιά πιό συχνή καί κανονική ἔκδοση τοῦ παράνομου ὀργάνου τοῦ κόμματος (ΚΟ) [33].

Η ΔΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ

Ἡ σύσκεψη, ἀφοῦ μελέτησε λεπτομερειακά τήν ἀπόφαση τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, πού πάρθηκε στή Συνδιάσκεψη τοῦ Δεκέμβρη 1908 καί ἀφοῦ συζή-

τησε ὅλα τά στοιχεῖα γιά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν IV Δούμα:

1. θεωρεῖ ὅτι ἡ προαναφερόμενη ἀπόφαση καθόρισε πολύ σωστά τά καθήκοντα καί τήν κατεύθυνση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς στή Δούμα καί γιά τό λόγο αὐτό καί στό μέλλον πρέπει νά καθοδηγούμαστε ἀπό τήν ἀπόφαση αὐτή·

2. ὅτι τό τελευταῖο ἐδάφιο τῆς παραγράφου 3 (3ζ) τῆς ἀπόφασης τοῦ Δεκέμβρη (νά ψηφίζουμε ὑπέρ ἤ νά ἀπέχουμε στά ζητήματα γιά τή βελτίωση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν) [34] πρέπει νά ἑρμηνευτεῖ ὡς ἑξῆς. Ὅταν τά νομοσχέδια, οἱ διατυπώσεις κτλ. ἀφοροῦν μιάν ἄμεση καί φανερή βελτίωση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν, τῶν κατώτερων ὑπαλλήλων καί τῶν ἐργαζομένων μαζῶν γενικά (λ.χ. περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας, αὔξηση τοῦ μεροκάματου, ἐξάλειψη ἔστω καί ἑνός δυσμενοῦς ὅρου τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν καί γενικά τῶν πλατιῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ κτλ.) πρέπει νά ψηφίζουμε ὑπέρ τῶν παραγράφων πού περιέχουν τίς βελτιώσεις αὐτές.

Στίς περιπτώσεις ὅμως πού ἡ βελτίωση, λόγω τῶν ὅρων πού βάζει σ' αὐτή ἡ IV Δούμα, εἶναι ἀμφίβολη, ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα ἀπέχει ἀπό τήν ψηφοφορία, κάνοντας *ἀπαραίτητα* εἰδική αἰτιολόγηση τῆς ἀποχῆς, ἀφοῦ προηγούμενα ἔχει συζητήσει τό ζήτημα μέ τούς ἐκπροσώπους τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων.

Ἡ σύσκεψη θεωρεῖ ὅτι:

Σέ ὅλες τίς ἐπερωτήσεις, σέ ὅλα τά σπουδαῖα νομοσχέδια κτλ., ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα πρέπει νά ὑποβάλει δικές της ξεχωριστές διατυπώσεις γιά τό πέρασμα στά τρέχοντα ζητήματα.

Στίς περιπτώσεις, πού, ὕστερα ἀπό τήν ἀπόριψη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διατύπωσης, ἡ ψῆφος τῆς ὁμάδας ἐνάντια στήν κυβέρνηση συμπίπτει μέ τήν ψῆφο ἄλλων κομμάτων, τότε ἡ ὁμάδα πρέπει ὁπωσδήποτε νά αἰτιολογεῖ ἰδιαίτερα τήν ψῆφο της ὑπέρ τῆς ξένης πρότασης ἤ μέρους τῆς ξένης πρότασης.

Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ [35]

Ἡ σύσκεψη βρίσκει ὅτι ἡ ἑνότητα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στόν τομέα τῆς δράσης μέσα στή Δούμα εἶναι δυνατή καί ἀπαραίτητη.

Ὡστόσο, ἡ σύσκεψη διαπιστώνει ὅτι ἡ στάση τῶν 7 βουλευτῶν ἀπειλεῖ σοβαρά τήν ἑνότητα τῆς ὁμάδας.

Οἱ 7 βουλευτές, ἐκμεταλλευόμενοι τή συμπτωματική πλειο-

ψηφία τῆς μιᾶς ψήφου, καταπατοῦν τά στοιχειώδη δικαιώματα τῶν 6 ἐργατῶν βουλευτῶν, πού ἀντιπροσωπεύουν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Οἱ 7 βουλευτές, ξεκινώντας ἀπό τά στενά συμφέροντα τῆς ὁμάδας τους, δέν δίνουν στούς 6 βουλευτές τή δυνατότητα νά μιλοῦν ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας πάνω σέ σοβαρότατα ζητήματα τῆς ἐργατικῆς ζωῆς. Σέ πολλές ἀγορεύσεις, ὅταν ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα ὅριζε δυό ἤ καί περισσότερους ὁμιλητές, στούς 6 βουλευτές, ἄν καί τό ζητοῦσαν, δέν τούς ἔδιναν τή δυνατότητα νά ὁρίσουν δικό τους ὁμιλητή.

Ὅταν γίνεται κατανομή τῶν θέσεων στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας (λ.χ., στήν ἐπιτροπή τοῦ προϋπολογισμοῦ), οἱ 7 βουλευτές ἀρνοῦνται μέ τόν ἴδιο τρόπο νά παραχωρηθεῖ ἡ μιά ἀπό τίς δυό θέσεις στούς 6 βουλευτές.

Ὅταν ἡ ὁμάδα ἐκλέγει ἀντιπροσώπους σέ σπουδαῖα γιά τό ἐργατικό κίνημα ὄργανα, οἱ 7 βουλευτές μέ τήν πλειοψηφία τῆς μιᾶς ψήφου στεροῦν ἀπό τούς 6 βουλευτές τήν ἀντιπροσώπευση. Ἡ πρόσληψη τοῦ προσωπικοῦ πού ἐξυπηρετεῖ τήν ὁμάδα γίνεται πάντα μονόπλευρα (λ.χ., ἀπορίφθηκε τό αἴτημα νά διοριστεῖ δεύτερος γραμματέας).

Ἡ σύσκεψη θεωρεῖ πώς ὁ τρόπος αὐτός ἐνέργειας τῶν 7 βουλευτῶν δημιουργεῖ ἀναπόφευκτα προστριβές μέσα στήν ὁμάδα, ἐμποδίζει τήν κοινή δράση καί ὁδηγεῖ στή διάσπαση τῆς ὁμάδας.

Ἡ σύσκεψη διαμαρτύρεται μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο ἐνάντια στίς τέτιες ἐνέργειες τῶν 7 βουλευτῶν.

Οἱ 6 βουλευτές ἀντιπροσωπεύουν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας καί δροῦν σέ ἀπόλυτη συμφωνία μέ τήν πολιτική γραμμή τῆς ὀργανωμένης πρωτοπορίας της.

Γι' αὐτό ἡ σύσκεψη θεωρεῖ πώς μόνο ἐφόσον θά ὑπάρχει πλήρης ἰσοτιμία ἀνάμεσα στά δυό μέρη τῆς ὁμάδας καί μόνο ἐφόσον οἱ 7 βουλευτές θά ἐγκαταλείψουν τήν πολιτική τῆς ἐπιβολῆς, θά μπορέσει νά διατηρηθεῖ ἡ ἑνότητα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στόν τομέα τῆς δράσης μέσα στή Δούμα.

Παρά τίς ἀνειρήνευτες διαφωνίες στόν τομέα τῆς δράσης ὄχι μόνο μέσα στή Δούμα, ἡ σύσκεψη ἀπαιτεῖ τήν ἑνότητα τῆς ὁμάδας μέ βάση τίς ἀναφερόμενες παραπάνω ἀρχές τῆς ἰσοτιμίας ἀνάμεσα στά δυό μέρη της.

Ἡ σύσκεψη καλεῖ τούς συνειδητούς ἐργάτες νά ποῦν τή γνώμη τους στό σοβαρό αὐτό ζήτημα καί νά βοηθήσουν μέ ὅλες τίς δυνάμεις τους στή διαφύλαξη τῆς ἑνότητας τῆς ὁμάδας πάνω στή μοναδικά δυνατή βάση τῆς ἰσοτιμίας τῶν 6 ἐργατῶν βουλευτῶν.

Η ΔΟΥΛΙΑ ΣΤΙΣ ΝΟΜΙΜΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1. Σήμερα, ὅταν ἡ οἰκονομική καί πολιτική πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης παρουσιάζει ἄνοδο, εἶναι ἰδιαίτερα ἀπαραίτητο νά δυναμώσει ἡ δουλιά σέ ὅλες τίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις (συνδικάτα, λέσχες, ἀσφαλιστικά ταμεῖα ἀσθενείας, συνεταιρισμούς κτλ.).

2. Ὅλη ἡ δουλιά στίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις πρέπει νά γίνεται ὄχι στό πνεῦμα τῆς οὐδετερότητας, ἀλλά στό πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Λονδίνου καί τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης [36]. Οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά προσελκύσουν σέ ὅλες τίς ἐργατικές ὀργανώσεις ὅσο τό δυνατό πλατύτερους κύκλους ἐργατῶν, καλώντας νά γίνουν μέλη αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων ὅλους τούς ἐργάτες ἀνεξάρτητα ἀπό κομματικές ἀντιλήψεις. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ὅμως πρέπει νά συγκροτοῦν μέσα σ' αὐτές τίς ὀργανώσεις κομματικές ὁμάδες καί μέ μακρόχρονη συστηματική δουλιά μέσα σ' ὅλες αὐτές τίς ὀργανώσεις νά ἐπιδιώκουν τήν ἀποκατάσταση τῶν πιό στενῶν σχέσεων ἀνάμεσα σ' αὐτές καί τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

3. Ἡ πείρα τοῦ διεθνοῦς καί τοῦ δικοῦ μας, τοῦ ρωσικοῦ, ἐργατικοῦ κινήματος διδάσκει ὅτι ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἐμφάνισης τῶν ἐργατικῶν αὐτῶν ὀργανώσεων (συνδικάτα, συνεταιρισμοί, λέσχες κτλ.) εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐπιδιώκουμε, ὥστε νά γίνει ἡ κάθε μιά ἀπό τίς ὀργανώσεις αὐτές στήριγμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἡ σύσκεψη καλεῖ ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος νά ἔχουν ὑπόψη τό σοβαρό αὐτό καθῆκον, πού εἶναι ἰδιαίτερα φλέγον στή Ρωσία, ὅπου οἱ λικβινταριστές προσπαθοῦν συστηματικά νά χρησιμοποιήσουν τίς νόμιμες ὀργανώσεις καί νά τίς στρέψουν *ἐνάντια* στό κόμμα.

4. Ἡ σύσκεψη πιστεύει, ὅτι στίς ἐκλογές τῶν πληρεξουσίων γιά τά ἀσφαλιστικά ταμεῖα, σ' ὅλη τή δουλιά τῶν συνδικάτων κτλ. πρέπει, ὑπερασπιζόμενοι τήν πλήρη ἑνότητα τοῦ κινήματος καί τήν ὑποταγή τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία, νά ἐφαρμόζουμε τή γραμμή τοῦ κόμματος, νά ἐπιδιώκουμε νά ἐκλέγονται σ' ὅλα τά ὑπεύθυνα πόστα ὀπαδοί τοῦ κόμματος κτλ.

5. Γιά τή μελέτη τῆς πείρας ἀπό τήν πρακτική δουλιά τῶν νόμιμων ἐργατικῶν ὀργανώσεων καλό εἶναι νά ὀργανώνονται πιό συχνές συσκέψεις μέ ὅσους παίρνουν δραστήριο μέρος στή δουλιά τῶν κατά τόπους νόμιμων ἐργατικῶν ὀργανώσεων καί νά προσελκύονται στίς γενικές κομματικές συνδιασκέψεις ὅσο τό

δυνατό περισσότεροι ἀντιπρόσωποι τῶν κομματικῶν ὁμάδων, πού δουλεύουν στίς νόμιμες αὐτές ὀργανώσεις.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Τό ὄργιο τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου ἐθνικισμοῦ, ἡ ἄνοδος τῶν ἐθνικιστικῶν τάσεων στούς κόλπους τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, τό δυνάμωμα τῶν ἐθνικιστικῶν τάσεων στά ἀνώτερα στρώματα τῶν καταπιεζόμενων ἐθνοτήτων, προωθοῦν σήμερα τό ἐθνικό ζήτημα σέ περίβλεπτη θέση.

Ἡ κατάσταση στό ἐσωτερικό τῆς σοσιαλδημοκρατίας (οἱ ἀπόπειρες τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ Καυκάσου, τῆς Μπούντ [37] καί τῶν λικβινταριστῶν νά ἀναιρέσουν τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος [38] κτλ.) ἀναγκάζουν τό κόμμα νά δόσει ἀκόμη μεγαλύτερη προσοχή στό ζήτημα αὐτό.

Ἡ σύσκεψη, στηριζόμενη στό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ — γιά τή σωστή τοποθέτηση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ζύμωσης στό ἐθνικό ζήτημα — προβάλλει τίς παρακάτω θέσεις:

1. Στό βαθμό πού ἡ εἰρήνη ἀνάμεσα στίς ἐθνότητες εἶναι δυνατή στήν καπιταλιστική κοινωνία, τή στηριζόμενη στήν ἐκμετάλλευση, τόν πλουτισμό καί τή φαγωμάρα, αὐτό μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο μέ μιά συνεπή, ὥς τό τέλος λαοκρατική ὀργάνωση τοῦ κράτους, ἡ ὁποία θά κατοχυρώνει τήν πλήρη ἰσοτιμία ὅλων τῶν ἐθνῶν καί γλωσσῶν, θά καταργεῖ τήν ὑποχρεωτική κρατική γλώσσα, θά ἐξασφαλίζει σχολεῖα γιά τόν πληθυσμό, ὅπου ἡ διδασκαλία θά γίνεται σ' ὅλες τίς τοπικές γλῶσσες καί θά καταχωρεῖ στό σύνταγμα ἕνα βασικό νόμο, πού θά κηρύσσει ἀπαράδεκτα ὁποιαδήποτε προνόμια γιά ἕνα ἀπό τά ἔθνη καί ὁποιεσδήποτε παραβιάσεις τῶν δικαιωμάτων μιᾶς ἐθνικῆς μειονότητας. Στήν περίπτωση αὐτή εἶναι ἰδιαίτερα ἀπαραίτητη μιά πλατιά περιοχική αὐτονομία καί μιά ἀπόλυτα δημοκρατική τοπική αὐτοδιοίκηση, μέ καθορισμό τῶν συνόρων τῶν αὐτοδιοικούμενων καί αὐτόνομων περιοχῶν μέ βάση τόν ὑπολογισμό ἀπό τόν ἴδιο τόν τοπικό πληθυσμό τῶν οἰκονομικῶν καί βιοτικῶν συνθηκῶν, τῆς ἐθνικῆς σύνθεσης τοῦ πληθυσμοῦ κτλ.

2. Ὁ χωρισμός τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες στά πλαίσια ἑνός κράτους εἶναι ἀναντίρρητα ἐπιζήμιος ἀπό τήν ἄποψη τῆς δημοκρατίας γενικά καί τῶν συμφερόντων τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου εἰδικότερα. Σ' ἕναν τέτιο ἀκριβῶς χωρισμό καταλήγει τό σχέδιο τῆς λεγόμενης «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς» αὐτονομίας ἤ «τῆς δημιουργίας θεσμῶν, πού νά ἐγγυῶνται τήν

ἐλευθερία τῆς ἐθνικῆς ἀνάπτυξης», σχέδιο πού ἔγινε δεκτό στή Ρωσία ἀπό ὅλα τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων καί ἀπό τά μικροαστικά, ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα τῶν διάφορων ἐθνῶν.

3. Τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπαιτοῦν τή συγχώνευση τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τοῦ δοσμένου κράτους σέ ἑνιαῖες προλεταριακές ὀργανώσεις — πολιτικές, συνδικαλιστικές, συνεταιριστικές-μορφωτικές κτλ. Μόνο ἡ τέτια συγχώνευση τῶν ἐργατῶν διαφόρων ἐθνοτήτων σέ ἑνιαῖες ὀργανώσεις δίνει τή δυνατότητα στό προλεταριάτο νά διεξάγει νικηφόρο ἀγώνα ἐνάντια στό διεθνές κεφάλαιο καί τήν ἀντίδραση, μαζί καί ἐνάντια στό κήρυγμα καί στίς ἐπιδιώξεις τῶν τσιφλικάδων, τῶν παπάδων καί τῶν ἀστῶν ἐθνικιστῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν, πού καλύπτουν συνήθως τίς ἀντιπρολεταριακές τους ἐπιδιώξεις κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ». Τό παγκόσμιο ἐργατικό κίνημα δημιουργεῖ καί ἀναπτύσσει κάθε μέρα ὅλο καί περισσότερο τό διεθνιστικό (παγκόσμιο) πολιτισμό τοῦ προλεταριάτου.

4. Ὅσο γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν καταπιεζόμενων ἀπό τήν τσαρική μοναρχία ἐθνῶν, δηλ. τοῦ ἀποχωρισμοῦ καί σχηματισμοῦ αὐτοτελοῦς κράτους, τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πρέπει ἀναντίρρητα νά ὑπερασπίζει αὐτό τό δικαίωμα. Αὐτό τό ἀπαιτοῦν τόσο οἱ βασικές ἀρχές τῆς διεθνοῦς δημοκρατίας γενικά, ὅσο καί ἡ πρωτάκουστη ἐθνική καταπίεση τῆς πλειονότητας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ρωσίας ἀπό τήν τσαρική μοναρχία εἰδικότερα, πού ἀποτελεῖ τό πιό ἀντιδραστικό καί βάρβαρο κρατικό καθεστώς σέ σύγκριση μέ τά γειτονικά κράτη τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀσίας. Αὐτό τό ἀπαιτεῖ, σέ συνέχεια, ἡ ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἴδιου τοῦ μεγαλορωσικοῦ πληθυσμοῦ, πού δέν μπορεῖ νά δημιουργήσει δημοκρατικό κράτος, ἄν δέν ξεριζωθεῖ ὁ μαυροεκατονταρχίτικος μεγαλορωσικός ἐθνικισμός, πού τόν ἐνισχύει ἡ παράδοση πολλῶν αἱματηρῶν διωγμῶν τῶν ἐθνικῶν κινημάτων καί τόν καλλιεργεῖ συστηματικά ὄχι μόνο ἡ τσαρική μοναρχία καί ὅλα τά ἀντιδραστικά κόμματα, ἀλλά καί ὁ λακέδικος, ἀπέναντι στή μοναρχία, μεγαλορωσικός ἀστικός φιλελευθερισμός, ἰδιαίτερα στήν ἐποχή τῆς ἀντεπανάστασης.

5. Τό ζήτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν (δηλ. τῆς ἐξασφάλισης ἀπό τό σύνταγμα τοῦ κράτους ἑνός ἀπόλυτα ἐλεύθερου καί δημοκρατικοῦ τρόπου ἐπίλυσης τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποχωρισμοῦ) δέν ἐπιτρέπεται νά τό μπερδεύουμε μέ τό ζήτημα τῆς σκοπιμότητας ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου ἔθνους. Τό τελευταῖο αὐτό ζήτημα, τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πρέπει νά τό λύνει σέ κάθε χωριστή περίπτωση ἐντελῶς ἀνε-

ξάρτητα, ξεκινώντας ἀπό τή σκοπιά τῶν συμφερόντων ὅλης τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καί τῶν συμφερόντων τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου γιά τό σοσιαλισμό.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει παράλληλα νά ἔχει ὑπόψη της ὅτι οἱ τσιφλικάδες, οἱ παπάδες καί ἡ ἀστική τάξη τῶν καταπιεζόμενων ἐθνῶν καλύπτουν συχνά μέ ἐθνικιστικά συνθήματα τίς ἐπιδιώξεις νά διαιρέσουν τούς ἐργάτες καί νά τούς ἐξαπατήσουν, κάνοντας πίσω ἀπό τήν πλάτη τους συναλλαγές μέ τούς τσιφλικάδες καί τήν ἀστική τάξη τοῦ κυρίαρχου ἔθνους σέ βάρος τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν.

* * *

Ἡ σύσκεψη βάζει στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος τό ζήτημα τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος. Ἡ σύσκεψη καλεῖ τήν ΚΕ, τόν κομματικό τύπο καί τίς τοπικές ὀργανώσεις νά φωτίζουν ὅσο μπορεῖ πιό λεπτομερειακά (στίς μπροσοῦρες, στίς συζητήσεις κτλ.) τό ἐθνικό ζήτημα.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΥΣ

1. Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, συνοψίζοντας τή δράση τῶν ναροντνικιστικῶν κομμάτων — ἀνάμεσα σ' αὐτά καί τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων [39] — στήν ἐπαναστατική περίοδο, τόνισε συγκεκριμένα ὅτι τά κόμματα αὐτά ταλαντεύονται συνεχῶς ἀνάμεσα στήν ὑποταγή τους στήν ἡγεμονία τῶν φιλελευθέρων καί τήν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία καί τό δουλοπαροικιακό κράτος καί ὅτι ἡ προπαγάνδα τους, πού σκεπάζει τήν ἀντίθεση ἀνάμεσα στόν προλετάριο καί τό μικρονοικοκύρη, ἔχει ψευτοσοσιαλιστικό χαρακτήρα.

2. Ἡ ἀντιδραστική ἐποχή δυνάμωσε ἀκόμη περισσότερο τά χαρακτηριστικά αὐτά, ἀπό τή μιά μεριά, ὁδηγώντας τό Κόμμα τῶν ἐσέρων στήν ἄρνηση τῆς συνεποῦς δημοκρατικῆς πολιτικῆς, μετατρέποντας μάλιστα καί ὁρισμένα στοιχεῖα τοῦ κόμματος σέ κριτικούς τῆς ἐπανάστασης, στοιχεῖα, πού ἀκολουθοῦν τά ἴχνη τῶν φιλελευθέρων καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά, μετατρέποντάς το σέ μιά καθαρή ὁμάδα διανοουμένων, ἀποσπασμένη ἀπό τή ζωή τῶν μαζῶν.

3. Τό Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν (ἐσέρων) ἐξακολουθεῖ νά ὑποστηρίζει ἐπίσημα τήν τρομοκρατία, πού ἡ ἱστορία της στή Ρωσία δικαίωσε ἀπόλυτα τή σοσιαλδημοκρατική κριτική ἐνάντια σ' αὐτή τή μέθοδο πάλης καί τέλειωσε μέ πλήρη χρεοκοπία. Παράλληλα τό μποϋκοτάρισμα τῶν ἐκλογῶν καί ἡ

πλήρης ἀνικανότητα τῆς διανοουμενίστικης αὐτῆς ὀργάνωσης νά ἀσκήσει μιά συστηματική ἐπίδραση στήν πορεία τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης στή χώρα εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νά συντελεστεῖ ἡ νέα ἄνοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος παντοῦ, ἔξω ἀπό κάθε ἐπιροή τοῦ κόμματος αὐτοῦ.

4. Ὁ μικροαστικός σοσιαλισμός τοῦ ναροντνικισμοῦ περιορίζεται μόνο σ' ἕνα βλαβερό κήρυγμα στίς γραμμές τῆς ἐργατικῆς τάξης τῶν ἰδεῶν, πού σκεπάζουν τό ὁλοένα εὐρυνόμενο χάσμα ἀνάμεσα στά συμφέροντα τῆς ἐργασίας καί τοῦ κεφαλαίου καί προσπαθοῦν νά παρουσιάσουν μέ ἤπια μορφή τήν ὀξύτητα τῆς ταξικῆς πάλης. Ἐπίσης ὁ σοσιαλισμός αὐτός δημιουργεῖ μικροαστικές οὐτοπίες στό συνεταιριστικό τομέα.

5. Οἱ ταλαντεύσεις στόν τομέα τῆς ὑπεράσπισης τῶν δημοκρατικῶν συνθημάτων, ὁ σεχταριστικός χαρακτήρας τοῦ κόμματος καί οἱ μικροαστικές του προλήψεις ἐμποδίζουν σέ πολύ μεγάλο βαθμό τό ναροντνικισμό νά ἀναπτύξει τή λαοκρατικοδημοκρατική προπαγάνδα στούς πλατιούς κύκλους τῆς ἀγροτιᾶς. Ἔτσι καί τά ἴδια τά συμφέροντα τῆς προπαγάνδας αὐτῆς ἀπαιτοῦν ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία νά κάνει στήν πρώτη γραμμή ἀποφασιστική κριτική τοῦ ναροντνικισμοῦ.

Ἡ σύσκεψη, χωρίς καθόλου νά ἀποκλείει τίς κοινές ἐνέργειες μέ τά ναροντνικιστικά κόμματα, ἐνέργειες, πού πρόβλεψε εἰδικά τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, νομίζει ὅτι καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας πρέπει νά εἶναι:

α) νά ξεσκεπάζει τίς ταλαντεύσεις καί τήν ἄρνηση τοῦ συνεποῦς δημοκρατισμοῦ, πού ἐκδηλώνονται στά ναροντνικιστικά κόμματα·

β) νά παλεύει ἐνάντια στό μικροαστικό σοσιαλισμό τοῦ ναροντνικισμοῦ, πού σκεπάζει τό χάσμα ἀνάμεσα στό κεφάλαιο καί τήν ἐργασία·

γ) νά ὑποστηρίζει τά λαϊκοδημοκρατικά ρεύματα στήν ἀγροτική μάζα, τονίζοντας διαρκῶς ὅτι μόνο τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο πού μένει συνεπές στό δημοκρατισμό του μπορεῖ νά εἶναι ὁ σίγουρος καθοδηγητής τῶν μαζῶν τῆς ἀγροτικῆς φτωχολογιᾶς στήν πάλη της ἐνάντια στή μοναρχία καί τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία·

δ) νά δόσει μεγάλη προσοχή στήν προπαγάνδιση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἰδεῶν ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνες τίς ὁμάδες — ἔστω καί ὀλιγάριθμες — τῶν ἐργατῶν, πού ὥς τώρα δέν ἀπαλλάχτηκαν ἀκόμη ἀπό τίς καθυστερημένες θεωρίες τοῦ ναροντνικισμοῦ.

ΤΡΟΥΝΤΟΒΙΚΟΣ ΚΙ' ΑΥΤΟΣ

Τό περιοδικό «Ζαβέτι» [40] εἶναι τό πιό ναρόντνικο, *ἀριστερό*-ναρόντνικο περιοδικό, ὅπως καί ὁ ἴδιος ὁ κ. Τσερνόφ. Καί μάλιστα πολυσέλιδο, σοβαρό περιοδικό. Ἄν μπορεῖ νά βρεῖ κανείς κάπου τήν περιβόητη «*ἐργασιακή* ἀρχή», γιά τήν ὁποία μιλᾶνε ὅλοι οἱ τρουντοβίκοι [41], ὅλοι οἱ ναρόντνικοι καί μαζί τους ὅλοι οἱ ἐσέροι, μπορεῖ νά τή βρεῖ σ' αὐτό ἀκριβῶς τό περιοδικό.

Μερικοί βεβαιώνουν μάλιστα ὅτι ἡ «ἐργασιακή ἀρχή» εἶναι σοσιαλιστική ἀρχή καί ὅτι οἱ θεωρητικοί τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς» εἶναι ἐπίσης σοσιαλιστές.

Ἄς δοῦμε πῶς σκέπτεται γιά τήν «*ἐργασιακή*» βιομηχανία ἕνας ἀπό τούς «ἀριστερούς ναρόντνικους», ὁ κ. Σ. Ζάκ, πού ἀσχολήθηκε εἰδικά μέ τό ζήτημα τοῦ βιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὁ κ. Σ. Ζάκ διακρίνει τρία εἴδη βιομηχανίας:

1) τήν «ἐργασιακή», 2) τή «μεταβατική» ἀπό τήν ἐργασιακή στήν καπιταλιστική καί 3) τήν καπιταλιστική. Στήν καπιταλιστική κατατάσσει τίς ἐπιχειρήσεις πού ἔχουν πάνω ἀπό 50 ἐργάτες, στή μεταβατική, ὅσες ἔχουν ἀπό 11 ὥς 50 ἐργάτες· *στήν ἐργασιακή ὅσες ἔχουν ὄχι περισσότερους ἀπό 10 ἐργάτες.*

Γιατί ὅμως οἱ τελευταῖες αὐτές ἐπιχειρήσεις εἶναι «ἐργασιακές»; Ἐπειδή, λέει, «ὅσο οἱ ἐπιχειρήσεις δέν διαθέτουν κατά μέσο ὅρο ἡ καθεμιά ἔστω καί ἕναν ὑπάλληλο γραφείου καί ἕναν τεχνικό, δέν μποροῦμε νά λέμε, ὅτι ἔχουν καπιταλιστικό χαρακτήρα».

Θεωρία ἀντάξια γιά ἕναν ἡμιμαθή γραφιά καί ὄχι γιά ἕνα συγγραφέα, πού θέλει νά τόν λένε σοσιαλιστή! Ὅσο λοιπόν ὁ κ. Ζάκ καί οἱ ἄλλοι ναρόντνικοι δέν ἀνακαλύψουν τή «*δική τους*», τή νέα, τήν πραγματικά ρωσική πολιτική οἰκονομία, ἐμεῖς θά μένουμε μέ τήν παλιά ἀντίληψη, ὅτι καπιταλισμός ὀνομάζεται *ἡ*

ἐμπορευματική παραγωγή, πού μετατρέπει σέ ἐμπόρευμα *τήν ἐργατική δύναμη.*

Αὐτό εἶναι ἡ ἀλφαβήτα καί εἶναι ντροπή νά μήν τό ξέρει κανείς. Ὅμως οἱ κ.κ. ναρόντνικοι στά λόγια εἶναι ὀπαδοί τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ, ἐχθροί τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Στήν πραγματικότητα ὅμως προσφέρουν στό κοινό τίς ἀπόψεις τοῦ πιό ἀγοραίου μικροαστοῦ, πού δέν ἔμαθε τίποτε καί ἐπαναλαβαίνει ἀποσπάσματα ἀστικῶν φράσεων: ἄν ὑπάρχει, λένε, «γραφεῖο», εἶναι καπιταλιστής. Ἐφόσον ὅμως τό νοικοκυριό μου εἶναι μικρό, τί σόι καπιταλιστής εἶμαι; Ἐγώ εἶμαι ἕνας ἐργαζόμενος ἄνθρωπος!

Ὅταν ὑπερασπίζεις στόν τύπο τέτιες ἀπόψεις, σημαίνει ὅτι ἀρνεῖσαι τήν ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καί ὑπερασπίζεις τήν ἀμάθεια.

Καπιταλιστές ὑπάρχουν μικροί καί μεγάλοι, κουτοί καί ἔξυπνοι, τόν καπιταλισμό ὅμως δέν τόν καθορίζει τό γεγονός αὐτό, ἀλλά ἡ παραγωγή *ἐμπορευμάτων* καί ἡ χρησιμοποίηση μισθωτῆς ἐργασίας.

Ὁ δικός μας ναρόντνικος θεωρεῖ ἀκόμη ὅτι γνώρισμα τοῦ «ἐργασιακοῦ» νοικοκυριοῦ εἶναι ἡ συμμετοχή στή δουλιά τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας τοῦ ἰδιοκτήτη. Στήν πραγματικότητα ὅμως ὁ καθένας πού κατέχει τά πρῶτα στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ξέρει ὅτι αὐτό εἶναι γνώρισμα *τοῦ μικροαστικοῦ* νοικοκυριοῦ. Ὅταν κανείς ἐξωραΐζει τή μικροαστική τάξη, ὀνομάζοντάς την «ἐργασιακή» οἰκονομία, σημαίνει ὅτι δέν ἔχει ἰδέα ἀπό σοσιαλισμό.

Νά οἱ ἀριθμοί τοῦ ἴδιου τοῦ κ. Ζάκ. Σέ 100 ἐπιχειρήσεις ἀναλογοῦν κατά μέσο ὅρο μέλη οἰκογενείας τοῦ ἰδιοκτήτη: 1) 28 σέ ἐπιχειρήσεις πού ἔχουν ὥς 3 ἐργάτες· 2) 34 σέ ἐπιχειρήσεις μέ 4-5 ἐργάτες· 3) 22 σέ ἐπιχειρήσεις μέ 6-10 ἐργάτες.

Δέν εἶναι, λοιπόν, σπουδαῖος, ὁ δικός μας «νέος ναρόντνικος»; Ὁ ἴδιος παραθέτει ἀριθμούς πού δείχνουν ὅτι *ὑπερέχει* ἡ μισθωτή ἐργασία καί τό λέει αὐτό «ἐργασιακό» νοικοκυριό!!

Ὁ κ. Ζάκ ρίχνει μιά πεταχτή ματιά στά στοιχεῖα τῶν διάφορων βιομηχανικῶν ἀπογραφῶν, θαυμάζει, γιατί ὑπάρχουν «πολλοί» «ἐργαζόμενοι» ἰδιοκτῆτες καί βεβαιώνει ὅτι αὐτό ἀποδείχνει τό «ἀβάσιμο τῆς ὀρθόδοξης (ἔτσι ὀνομάζουν οἱ ναρόντνικοι, εἰρωνικά, τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ) θεωρίας». Θά παραθέσουμε πλήρη στοιχεῖα ἀπό τή γερμανική ἀπογραφή, πού τήν ἐπικαλεῖται πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁ κ. Ζάκ. Παίρνουμε τή βιομηχανία μέ τήν πλατιά ἔννοια, συμπεριλαβαίνοντας τό ἐμπόριο καί τίς συγκοινωνίες.

Ὁμάδες ἐπιχειρήσεων	Ἀριθμός ἐπιχειρή-σεων (χιλ.)	Ποσοστό	Μεγέθη σέ ἑκατομμύρια:					
			Ἐργά-τες	Ποσο-στό	Δύνα-μη σέ ἵππ.	Ποσο-στό	Κιλο-βάτ	Ποσο-στό
Μέ ἕνα ἄτομο	1 452	44,4	1,4	10,1	—	—	—	—
Μικρές (2-5 ἐργάτες) .	1 524	46,7	3,8	26,2	0,7	7,4	0,1	7,1
Μεσαῖες (6-50 ἐργάτες)	259	8,0	3,5	24,3	1,5	17,3	0,2	15,7
Μεγάλες (51 καί πάνω)	31	0,9	5,7	39,4	6,6	75,3	1,2	77,2
Σύνολο.....	3 266	100	14,4	100	8,8	100	1,5	100

Κοιτάξτε τήν εἰκόνα αὐτή τοῦ καπιταλισμοῦ στή βιομηχανία. Μοναχικοί-μικροαστοί ὑπάρχουν πάρα «πολλοί»: *ἐνάμιση ἑκατομμύριο*. Καί *τό ποσοστό* τους στήν παραγωγή; Τό ἕνα *δέκατο* τῶν ἐργατῶν καί *μηδέν* μηχανές, τόσο ἀτμοκίνητες, ὅσο καί ἠλεκτροκίνητες!!

Καί μεγάλοι καπιταλιστές; *Τό ἕνα ἑκατοστό* ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων καί ἔχουν τά ²/₅ περίπου (39 %) ὅλων τῶν ἐργατῶν καί *περισσότερα ἀπό τά τρία τέταρτα* (75-77 %) τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μηχανῶν!

Ὁ κάθε σκεπτόμενος ἐργάτης θά δεῖ ἐδῶ ἀμέσως πλήρη ἐπιβεβαίωση τῆς καθημερινῆς του παρατήρησης: πλῆθος ἀξιοθρήνητων, τσακισμένων ἀπό τό κεφάλαιο μικροαστῶν καί *πλήρης κυριαρχία* ἑνός μηδαμινοῦ ἀριθμοῦ καπιταλιστικῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

Παρακάτω. Ἡ στατιστική, τρομερά παραμορφωμένη ἀπό τόν «ἀριστερό» ναρόντνικο δείχνει ταχύτατη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἐκτόπιση τῆς μικρῆς παραγωγῆς. Ἄς συγκρίνουμε τά στοιχεῖα τῶν τριῶν γερμανικῶν ἀπογραφῶν, τοῦ 1882, τοῦ 1895 καί τοῦ 1907 (τελευταία). Γιά νά μήν κουράσουμε τόν ἀναγνώστη μέ ἀριθμούς, ἄς πάρουμε μονάχα τό πιό βασικό: θά ἀντιπαραθέσουμε τίς ἐπιχειρήσεις, πού ἔχουν ἕνα ἄτομο, μέ τίς καπιταλιστικές, μεσαῖες καί μεγάλες μαζί:

	Ἐπιχειρήσεις μέ ἕνα ἄτομο		Μεσαῖες καί μεγάλες καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις	
Χρόνια	% στό συνολικό ἀριθ. τῶν ἐπιχειρ.	% στό συνολικό ἀριθ. τῶν ἐργατ.	% στό συνολικό ἀριθ. τῶν ἐπιχειρ.	% στό συνολικό ἀριθ. τῶν ἐργατ.
1882	62	26	4	41
1895	54	17	7	53
1907	42	10	9	63

Πρίν ἀπό 25 χρόνια οἱ ἐπιχειρήσεις μέ ἕνα ἄτομο ἀποτελοῦσαν τήν πλειοψηφία (τά $^3/_5$) τῶν ἐπιχειρηματιῶν. Τώρα εἶναι μειοψηφία (τά $^2/_5$). Πρῶτα εἶχαν τό $^1/_4$ ὅλων τῶν ἐργατῶν· τώρα τό $^1/_{10}$.

Ἀντίθετα, τό ποσοστό τῶν καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων αὐξάνει γρήγορα. Πρίν ἀπό 25 χρόνια εἶχαν τή μειοψηφία τῶν ἐργατῶν (τά $^2/_5$) ἐνῶ τώρα ἔχουν *τήν πλειοψηφία*, σχεδόν τά $^2/_3$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν (τά 63 %). Ἐμεῖς ἔχουμε δεῖ κιόλας ὅτι ἡ συγκέντρωση στά χέρια μιᾶς χούφτας καπιταλιστῶν *τῶν μηχανῶν*, τῶν ἀτμοκίνητων κι' ἀκόμη περισσότερο τῶν ἠλεκτροκίνητων, εἶναι *πολύ πιό μεγάλη* ἀπό τή συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν.

Οἱ βιομηχανικές λοιπόν ἀπογραφές στίς ἐλεύθερες καί γοργά ἀναπτυσσόμενες χῶρες δίνουν τήν πιό λαμπρή ἐπιβεβαίωση τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ. Ὁ καπιταλισμός κυριαρχεῖ παντοῦ. Παντοῦ ἐκτοπίζει τή μικρή παραγωγή. Παντοῦ καταστρέφεται ἡ μάζα τῶν ἀγροτῶν καί τῶν μικροεπαγγελματιῶν καί βιοτεχνῶν. Τό μεγάλο κεφάλαιο καταπιέζει τό μικροϊδιοκτήτη καί τόν πνίγει μέ χίλιους τρόπους, πού ἡ στατιστική ἀκόμη πολύ λίγο τούς ὑπολογίζει. Γιά τό μικροϊδιοκτήτη δέν ὑπάρχει σωτηρία. Δέν ἔχει ἄλλη διέξοδο, ἐκτός ἀπό τήν προσχώρησή του στήν πάλη τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ θεωρία τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς» καί τοῦ «ἐργασιακοῦ νοικοκυριοῦ» εἶναι, ἀπό τήν πρώτη ὥς τήν τελευταία λέξη, ἐπανάληψη τῶν παλιῶν ἀστικῶν προλήψεων. Ἡ πείρα ὅλων τῶν χωρῶν σέ κάθε βῆμα διαλύει τίς προλήψεις αὐτές.

Οἱ ἀριστεροί ναρόντνικοι, προσπαθώντας νά ἀποδείξουν στούς ἐργάτες ὅτι ὁ καπιταλιστής ἤ ὁ μικροκαπιταλιστής μέ 5, μέ 10 μισθωτούς ἐργάτες εἶναι «ἐργαζόμενος» νοικοκύρης, ἀποδείχνουν μονάχα τόν ἀστισμό τους.

«Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 18,
1 τοῦ Ὀχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ἰ λ ί ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα Τρουντά»

ΟΙ ΠΕΛΑΓΩΜΕΝΟΙ ΑΚΟΜΜΑΤΙΚΟΙ

Ἕνα ἀπό τά πιό συνηθισμένα καί τά πιό ἄσχημα φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς εἶναι ἡ περιφρονητική (ἄν ὄχι ἀνοιχτά ἀρνητική) στάση ἀπέναντι στήν κομματικότητα.

Χαρακτηριστικό γιά τούς ἀπομονωμένους πολιτικούς, γιά τούς τυχοδιῶκτες πολιτικούς, γιά τούς πολιτικούς τύπου Μανίλοφ εἶναι ν' ἀρνοῦνται τήν κομματικότητα καί νά λένε παχιά λόγια γιά κομματική «στενότητα», «στερεοτυπία», γιά ἀδιαλλαξία κτλ. κτλ. Στήν πραγματικότητα ὅμως τά λόγια αὐτά ἀντανακλοῦν ἁπλῶς τή γελοία καί θλιβερή φιλαυτία ἤ αὐτοϊκανοποίηση τῶν διανοουμένων, πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τίς μάζες καί νιώθουν τήν ἀνάγκη νά σκεπάσουν τήν ἀδυναμία τους. Πολιτική μέ τή σοβαρή σημασία τῆς λέξης μποροῦν νά κάνουν μόνο *οἱ μάζες*. Ἡ μάζα ὅμως ἡ ἀκομματική, πού δέν ἀκολουθεῖ ἕνα γερό κόμμα, εἶναι μιά μάζα σκόρπια, ἀσύνειδη, ἀσταθής, μιά μάζα πού γίνεται παιχνίδι στά χέρια τῶν ἐπιδέξιων πολιτικάντηδων, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται πάντα «ἔγκαιρα» μέσα ἀπό τίς κυρίαρχες τάξεις γιά νά ἐκμεταλλευτοῦν τίς «κατάλληλες» περιστάσεις.

Ἡ Ρωσία εἶναι μιά ἀπό τίς περισσότερο μικροαστικές χῶρες, ἐλάχιστα συνηθισμένη γιά μιά ἐλεύθερη πολιτική δράση. Γι' αὐτό καί μόνο γι' αὐτό ἔχει τόση διάδοση στή χώρα μας ἡ περιφρονητική στάση ἀπέναντι στήν κομματικότητα. Ἕνα ἀπό τά καθήκοντα τοῦ συνειδητοῦ ἐργάτη στή Ρωσία (καί μιά ἀπό τίς μεγάλες ἱστορικές ὑπηρεσίες του) εἶναι ἡ συστηματική, ἡ ἐπίμονη πάλη ἐνάντια σ' αὐτή τήν περιφρονητική στάση.

Νά ἕνα ἀπό τά πρόσφατα παραδείγματα αὐτοϊκανοποιημένης ἀκομματικότητας στίς γραμμές *τῆς παρακομματικῆς* διανόησης.

Οἱ ἐργάτες ἔβαλαν πλατιά τό ζήτημα τῶν εἰσφορῶν γιά τίς ἐργατικές ἐφημερίδες. Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι ἡ μάζα, ἄν καταλαβαίνει συνειδητά *ποιά* ἐφημερίδα πρέπει νά βοηθάει, ποιά *κατεύθυνση* νά συνδράμει, μέ τίς εἰσφορές αὐτές *διδάσκεται* τήν ἰδεολογική πολιτική, τήν πολιτική ἀρχῶν.

Οἱ λικβινταριστές, πού τόσο συχνά κατρακυλοῦν στήν πολιτική τῆς ἀκομματικότητας, ξεσήκωσαν τήν πασίγνωστη καμπάνια γιά *τήν ἐξίσου διανομή τῶν εἰσφορῶν*. Γνώμονα ἔχουν ἁπλῶς τήν ἐπιθυμία νά καλύψουν τήν ἀδυναμία τους καί στή βιασύνη τους οὔτε καί πρόλαβαν νά σκεφτοῦν ὅτι στή βάση μιᾶς τέτιας καμπάνιας βρίσκεται ἀκριβῶς ἡ ἀρχή *τῆς ἀκομματικότητας*.

Ἡ ζωή τούς ξεσκέπασε κιόλας ἀμέσως. Ἀπό τό σύνθημά *τους* ἡ ζωή τῆς ρωσικῆς μικροαστικῆς κοινωνίας *ἔφτιαξε* τό δικό της σύνθημα: ἐξίσου μέ ὅλους καί μέ τούς λικβινταριστές καί μέ τούς ναρόντνικους

Ἀφοῦ ξεσκεπάστηκε ὁ πολιτικός τυχοδιωκτισμός τους, οἱ ἀκομματικοί, πού ἀπαρνήθηκαν τό μαρξιστικό παρελθόν, χάρη τῶν ὀνειροπολήσεων γιά κάτι τό «πλατύ» καί ἐξίσου χωρίς ἀρχές, ἄρχισαν νά στριφογυρίζουν καί νά ἑλίσσονται... Ὁ Γκ. Ρ. μᾶς διαβεβαιώνει ἀπό τίς στῆλες τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας, ἀρ. φύλ. 24, ὅτι αὐτοί δέν ὑποστηρίζουν καθόλου τήν ἕνωση μέ τούς ναρόντνικους καί ὅτι τάχα μιά τέτια ἕνωση τήν «κήρυσσαν συστηματικά» οἱ μαρξιστές.

Εἶναι δύσκολο νά φανταστεῖ κανείς πιό χοντροκομμένη διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας. Ἄν οἱ Γκ. Ρ. καί Σία δέν ἦταν ἀκομματικοί, ἄν δέν κρατοῦσαν μικροαστική στάση ἀπέναντι *στήν ἱστορία* τοῦ μαρξιστικοῦ παρελθόντος, θά ἤξεραν ὅτι *μόνο* χάρη στούς μαρξιστές («πραβντιστές») τό ζήτημα τῆς στάσης τῶν ἐργατῶν ἀπέναντι στά διάφορα κόμματα *λύθηκε* μέ ἀπόλυτα ἐπίσημο τρόπο πρίν ἀπό ἕξι καί πάνω χρόνια [42]. Μόνο οἱ μαρξιστές καθόρισαν μέ ἀκρίβεια *τίς ταξικές* βάσεις *ὅλων* τῶν μεγάλων κομμάτων τῆς Ρωσίας· οἱ λικβινταριστές δέν θά μποροῦσαν ποτέ νά τό κάνουν αὐτό. Ἀπ' ὅλα τά κόμματα τῆς Ρωσίας μόνο οἱ μαρξιστές ἐπεξεργάστηκαν πρίν ἀπό *ἕξι χρόνια* στή θέση μιᾶς ἀνακόλουθης, δίχως ἀρχές («εὐκαιριακῆς») στάσης ἀπέναντι στά διάφορα κόμματα, μιά συγκεκριμένη ἀπάντηση στό ζήτημα τῆς οὐσίας τῶν διάφορων «ρευμάτων» καί στό ζήτημα τῆς στάσης πού ἔπρεπε νά κρατηθεῖ ἀπέναντί τους.

Ἀπό τότε τήν ὀρθότητα τῆς ἀπάντησης αὐτῆς τήν ἐπιβεβαίωσε ἡ ἱστορία περίλαμπρα καί μάλιστα μέ τόν πιό ἀδιάβλητο τρόπο.

Ἡ ἀπάντηση αὐτή λέει καθαρά καί ξάστερα ὅτι οἱ ναρόντνικοι ἀνήκουν στή μικροαστική δημοκρατία καί μ' αὐτή ἐπιτρέπονται μόνο «κοινές ἐνέργειες» ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί στό φιλελευθερισμό.

Τώρα οἱ Γκ. Ρ. καί Σία, διαβεβαιώνοντας ὅτι εἶναι ἐνάντια

στήν ἕνωση μέ τούς ναρόντνικους, θέλουν νά βγοῦν ἀπό τό ἀδιέξοδο: ἐμεῖς, λέει, εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἐξίσου διανομῆς τῶν εἰσφορῶν ἀνάμεσα στίς *δυό* ἐφημερίδες, ὅταν αὐτές προέρχονται ἀπό «μαζικούς ἐράνους», ὅμως εἴμαστε ἐνάντια σέ μιά τέτια διανομή, ὅταν οἱ εἰσφορές αὐτές προέρχονται «ἀπό ὁμάδες συνειδητῶν ὁμοϊδεατῶν»!! (βλ. «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 24).

Πρῶτα-πρῶτα ἡ ζωή ἀπόδειξε ἤδη ὅτι ἀπό τήν προπαγάνδα σας γιά ἐξίσου διανομή ἀπορέει ἕνα ἀκομματικό σχέδιο. Αὐτό εἶναι γεγονός. Στό ἴδιο φύλ. ἀρ. 24 τῆς ἐφημερίδας διαβάζουμε τήν ἀπόφαση μιᾶς ἐργατικῆς ὁμάδας: *ἐξίσου καί μέ τούς ναρόντνικους*. Ὅπως πάντα, οἱ δικοί μας ἀκομματικοί ἤ ἀνεξάρτητοι γι' ἄλλη πόρτα τραβοῦν καί σ' ἄλλη πέφτουν.

Δεύτερο, μποροῦμε νά ὀνομάσουμε συνειδητή μιά ὁμάδα συνειδητῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἡ ὁμάδα αὐτή δέν μπορεῖ νά διαφωτίζει τίς μάζες; Δέν μποροῦμε κύριοι ἀκομματικοί! Οἱ συνειδητοί θά ποῦν στή μάζα: δόστε ὅλοι στόν ἔρανο, ἑνωθεῖτε ὅλοι, ὅμως ταυτόχρονα *προσπαθεῖστε νά καταλάβετε* τήν κατεύθυνση τῶν διάφορων ἐφημερίδων.

Ὅταν λές προσφέρετε «ἐξίσου» – αὐτό σημαίνει ὅτι εἶσαι ἀκομματικός, ἀσυνειδητοποίητος, ἀδιάφορος. Τό νά δίνεις λέγοντας: «*γιά τήν τάδε κατεύθυνση*», αὐτό σημαίνει ὅτι εἶσαι συνειδητός καί πώς συμμετέχεις συνειδητά στήν *κοινή* δράση.

Αὐτή τή στοιχειώδη ἀλήθεια ὁ Γκ. Ρ. τή διαστρεβλώνει!

Συμπέρασμα: ὁ Γκ. Ρ. καί οἱ ἄλλοι λικβινταριστές, λέγοντας ὅτι εἶναι ἐνάντια στή συνένωση μέ τούς ναρόντνικους, ἐξακολουθοῦν *στήν πράξη* νά ἐφαρμόζουν τή γραμμή *τῆς ἀκομματικῆς* ἕνωσης μαζί τους, τή γραμμή *τῆς ἀκομματικότητας*, πού εἶναι πολύ ἐπιζήμια καί ἀπαράδεκτη γιά τούς ἐργάτες.

Ἡ ἐργατική δημοκρατία ἀπόκρουσε ἐπανειλημμένα καί πρέπει ν' ἀποκρούει καί στό μέλλον ἀποφασιστικά τό κήρυγμα τῆς ἀκομματικότητας, πού καλλιεργεῖ τήν πολιτική ἀμβλύνοια ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί διευκολύνει τήν κάθε λογῆς ἐξαπάτησή τους.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 3,
4 τοῦ Ὀχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Καρ-όφ

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Τό Σάββατο 11 τοῦ 'Οχτώβρη (28 τοῦ Σεπτέμβρη μέ τό παλ. ἡμερολ.) ὁ ἄγγλος φιλελεύθερος ὑπουργός Λόυντ Τζώρτζ μέ δυό «λαμπρούς» λόγους του στήν πόλη Μπέντφορντ ἄνοιξε τήν «ἀγροτική καμπάνια». Ὅπως ὁ δικός μας Κίτ Κίτιτς Γκουτσκόφ ὑποσχόταν «νά κανονίσει τούς λογαριασμούς» μέ τούς ρώσους προνομιούχους καί πανίσχυρους τσιφλικάδες, ἔτσι καί ὁ ἄγγλος φιλελεύθερος ὑπουργός ὑποσχέθηκε ν' ἀρχίσει καμπάνια γιά τό πρόβλημα τῆς γῆς, νά ξεσκεπάσει τούς τσιφλικάδες-λέντλορντ, νά καλέσει τό λαό γιά μιά «ριζοσπαστική» (ὁ Λόυντ Τζώρτζ εἶναι ἐξαιρετικά ριζοσπαστικός!) ἀγροτική μεταρύθμιση.

Οἱ φιλελεύθερες ἐφημερίδες τῆς 'Αγγλίας προσπάθησαν νά παρουσιάσουν τό λόγο τοῦ ἀρχηγοῦ τους ὅσο τό δυνατό πιό πανηγυρικά. Ρεκλάμα, ρεκλάμα μέ κάθε θυσία! Ὁ λόγος εἶναι μακροσκελέστατος, ἄς δημοσιεύσουμε μιά «περίληψή» του, ἄς τόν ὀνομάσουμε ἀγροτικό «χάρτη», ἄς τόν χρωματίσουμε ἔτσι πού ἀντί τῶν διπλωματικῶν ἑλιγμῶν ἑνός κοινοβουλευτικοῦ καταφερτζῆ νά προβάλλει μιά μακροσκελής ἀπαρίθμηση τῶν μεταρυθμίσεων: καί τό ἐλάχιστο ὅριο τοῦ μεροκάματου καί τά 100 000 κόττετζ (σπιτάκια) γιά τούς ἐργάτες καί ἡ «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς μέ βάση *τήν καθαρή* (!!) ἀξία τῆς γῆς, ὅπως τήν καθόρισαν οἱ γαιοκτήμονες».

Γιά νά δείξουμε στόν ἀναγνώστη *πῶς* κάνει τή ζύμωση στό λαό ὁ ὑπουργός τῆς φιλελεύθερης ἀγγλικῆς ἀστικῆς τάξης, θά παραθέσουμε μερικά σημεῖα ἀπό τούς λόγους τοῦ Λόυντ Τζώρτζ στό Μπέντφορντ.

«Δέν ὑπάρχει πρόβλημα πιό ζωτικό, πιό θεμελιακό ἀπό τό πρόβλημα τῆς γῆς — ἀναφωνοῦσε ὁ ὁμιλητής. Ἡ τροφή μέ τήν ὁποία τρέφεται ὁ λαός, τό νερό πού πίνει, ἡ κατοικία ὅπου ζεῖ, ἡ βιομηχανία πού τοῦ δίνει τό μεροκάματο, ὅλα ἐξαρτιῶνται

ἀπό τή γῆ». Καί σέ ποιόν ἀνήκει ἡ γῆ στήν Ἀγγλία; Σέ μιά χούφτα πλούσιους! Τό ἕνα τρίτο ὅλης τῆς γῆς στήν Ἀγγλία ἀνήκει στά μέλη τῆς Ἄνω βουλῆς. «Ὁ λεντλορντισμός (τσιφλικάδικη γαιοκτησία) εἶναι τό μεγαλύτερο μονοπώλιο στή χώρα μας». Ἡ ἐξουσία τῶν λέντλορντ εἶναι ἀπεριόριστη. Μποροῦν νά διώξουν τούς ἐνοικιαστές τῆς γῆς, νά ἐρημώσουν τή γῆ χειρότερα ἀπό τόν ἐχθρό. Ὤ, ἐγώ δέν κάνω ἐπίθεση οὔτε ἐνάντια σέ πρόσωπα, οὔτε ἐνάντια σέ τάξη — ἔλεγε καί ξανάλεγε ὁ ὑπουργός — μπορεῖ ὅμως νά ἀφήσει κανείς μιά τέτια κατάσταση;

Ὁ ἀριθμός τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ μειώθηκε ἀπό 2 καί πάνω ἑκατομμύρια σέ ἑνάμιση ἑκατομμύριο κατά τίς τελευταῖες δεκαετίες, ἐνῶ ὁ ἀριθμός τῶν φυλάκων στά μέρη γιά κυνήγι αὐξήθηκε ἀπό 9 000 σέ 23 000. Δέν βρίσκεται οὔτε μιά χώρα στόν κόσμο, ὅπου νά ὑπάρχει τόσο πολλή ἀκαλλιέργητη γῆ, ὅπου οἱ νοικοκυρέοι-φάρμερ νά ὑποφέρουν τόσο πολύ ἀπό τά ἀγρίμια, πού οἱ πλούσιοι, γιά νά διασκεδάζουν, φροντίζουν γιά τόν πολλαπλασιασμό τους.

Τά πλούτη τῆς Ἀγγλίας αὐξάνουν ἰλιγγιωδῶς. Καί οἱ ἐργάτες γῆς; Τά $^{9}/_{10}$ ἀπ᾽ αὐτούς παίρνουν κάτω ἀπό $20^{1}/_{2}$ σελίνια (περίπου 10 ρούβλια) τήν ἑβδομάδα, ποσό πού στά σπίτια τῶν ἐργαζομένων τό θεωροῦν ἀπαραίτητο, γιά νά μήν πεθάνει ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν πείνα. Τά 60 % τῶν ἐργατῶν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας παίρνουν κάτω ἀπό 18 σελίνια (9 περίπου ρούβλια) τήν ἑβδομάδα.

Οἱ συντηρητικοί προτείνουν νά ἐξαγοραστεῖ ἡ γῆ κατά μικρούς κλήρους. Ὅμως ὅσους μιλᾶνε γιά ἐξαγορά — βροντοφωνοῦσε ὁ ἄγγλος Ροντίτσεφ — θά τούς ρωτήσω: *μέ ποιά τιμή;* (ὅλοι γελοῦν).

Δέν θά γονατίσει ὅμως ἡ μεγάλη τιμή τό μικρό ἀγοραστή; Δέν θά τόν γονατίσουν οἱ μεγάλοι κεφαλικοί φόροι; Στή χώρα μας ὑπάρχει νόμος, πού παραχωρεῖ γῆ στούς ἐργάτες. Νά παραδείγματα. Ὅλοι οἱ φόροι καί ὑποχρεώσεις ἑνός κλήρου ἀνέρχονται σέ 30 ἀγγλικές λίρες (270 περίπου ρούβλια). Τόν κλῆρο αὐτό τόν ἀγοράζουν καί τόν μεταπουλοῦν κατά μικρά-μικρά κομμάτια μέ δόσεις στούς φτωχούς. Ἔτσι ἡ ἐξόφλησή του φτάνει τίς 60 λίρες!

Καί ἡ ἐρήμωση τῶν χωριῶν τῆς Ἀγγλίας ἀπειλεῖ νά ἀφήσει τή χώρα μας ἀνυπεράσπιστη, χωρίς ἰσχυρή ἀγροτιά δέν ὑπάρχει ἰσχυρός στρατός. Ὁ ρῶσος καί ὁ ἄγγλος φιλελεύθερος μποροῦν νά μήν καλλιεργήσουν τό χοντροκομμένο ἐθνικισμό καί σωβινισμό;

Τή γῆ δέν τή δημιούργησαν οἱ τσιφλικάδες — ἀναφωνοῦσε ὁ Λόυντ Τζῶρτζ — ἡ χώρα πρέπει νά διαλέξει ἀνάμεσα στήν ἐξου-

σία τῶν τσιφλικάδων καί στήν εὐημερία τῶν ἐργατῶν. Πρέπει νά δράσουμε σταθερά, ἀποφασιστικά ἐνάντια στά μονοπώλια. Ἡ ἰδιοκτησία γῆς εἶναι τό πιό μεγάλο μονοπώλιο. Πρέπει νά δόσουμε ἐγγυήσεις στό φάρμερ-ἐνοικιαστή, ὅτι δέν θά τόν διώξουν, δέν θά τοῦ πάρουν τούς καρπούς τῆς δουλιᾶς καί τῆς τέχνης του (μιά φωνή ἀπό τή συγκέντρωση: Καί τί μέτρα λοιπόν προτείνετε;). Πρέπει νά δράσουμε. Φτάνουν οἱ διστακτικές ἐνέργειες καί τά ἡμίμετρα. Πρέπει νά δράσουμε ἀποφασιστικά, ὅπως ἐνεργοῦν οἱ ἄνθρωποι τῆς δράσης. Δέν πρόκειται γιά μπαλώματα, ἀλλά γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ μονοπωλίου.

Νά ἐξασφαλίσουμε ἕνα κατώτατο ὅριο μεροκάματου στόν ἐργάτη, νά περιορίσουμε τήν ἐργάσιμη μέρα, νά δόσουμε στόν ἐργάτη ἕνα καλό, βολικό σπιτάκι, νά τοῦ δόσουμε ἕνα κομμάτι γῆς γιά νά μπορεῖ νά καλλιεργεῖ ὁρισμένα προϊόντα γιά τήν οἰκογένεια! Πρέπει νά δημιουργήσουμε μιά *προοδευτική κλίμακα*, γιά νά μποροῦν οἱ «ἐπιχειρηματικοί» ἐργάτες ν' ἀνεβαίνουν σ' αὐτή — ἀπό τό μικρό κλῆρο, τό λαχανόκηπο, στό μέτριο αὐτοτελές νοικοκυριό. Καί οἱ πιό ἐπιχειρηματικοί νά προχωροῦν πιό πέρα καί νά γίνονται μεγάλοι φάρμερ στή χώρα μας. Σᾶς ξεγελοῦν μέ τά θέλγητρα τῆς μετανάστευσης στήν Ἀμερική, τήν Αὐστραλία. Ἐμεῖς ὅμως θέλουμε ὁ ἄγγλος ἐργάτης νά βρίσκει ἐδῶ στήν Ἀγγλία, στήν πατρική του γῆ, τήν τροφή του, νά βρίσκει μιά ἐλεύθερη ζωή, νά βρίσκει ἀνέσεις καί γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τά παιδιά του.

Θύελλα χειροκροτημάτων... Καί νιώθεις ὅτι οἱ λίγες φωνές τῶν μή ἀποβλακωμένων ἀκροατῶν (ὅπως ἐκεῖνος πού φώναξε: καί σεῖς λοιπόν τί προτείνετε;) σάν νά λένε: ὡραῖα τραγουδάει, κάπου θά καταλήξει...

Ὡραῖα τραγουδάει ὁ ἄγγλος φιλελεύθερος ὑπουργός, ὁ ἀγαπημένος τοῦ μικροαστικοῦ πλήθους, ὁ πιό ἐπιτήδειος μάστορας τορπιλίσματος τῶν ἀπεργιῶν μέ τήν ξεδιάντροπη ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν, ὁ καλύτερος ὑπηρέτης τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου, πού ὑποδουλώνει καί τούς ἄγγλους ἐργάτες καί τά 300 ἑκατομμύρια πληθυσμό τῆς Ἰνδίας. Ποιά δύναμη ὅμως ἀνάγκασε τόν ξεσκολισμένο αὐτό ἐπιχειρηματία, τό λακέ τῆς χρηματοσακούλας, νά βγάζει τέτιους «ριζοσπαστικούς» λόγους;

Ἡ δύναμη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Στήν Ἀγγλία δέν ὑπάρχει μόνιμος στρατός. Τό λαό δέν μποροῦν νά τόν κρατήσουν μέ τή βία, μποροῦν νά τόν κρατήσουν μόνο μέ τήν ἀπάτη. Τό ἐργατικό κίνημα ἀναπτύσσεται ἀσυγκράτητα. Πρέπει νά ἀποσπάσουν τήν προσοχή, πρέπει «νά ἀπα-

σχολήσουν» τίς μάζες μέ μεγαλεπίβολα σχέδια μεταρυθμίσεων, πρέπει νά φανοῦν ὅτι πολεμοῦν τούς συντηρητικούς, πρέπει νά ὑποσχεθοῦν κάποιες ἐλεημοσύνες, φτάνει νά μή χάσουν οἱ μάζες τήν ἐμπιστοσύνη τους στούς φιλελευθέρους, φτάνει νά ἀκολουθοῦν τούς βιομήχανους καί τούς χρηματιστές καπιταλιστές, ὅπως τά πρόβατα τόν τσομπάνο.

Καί οἱ ὑποσχέσεις τῶν μεταρυθμίσεων... δέν λέει μήπως ἡ ἀγγλική παροιμία ὅτι οἱ ὑποσχέσεις μοιάζουν μέ τήν κρούστα τῆς πίττας: τήν ἑτοιμάζουν γιά νά τή σπάσουν; Ὁ Λόυντ Τζώρτζ ὑπόσχεται καί ὁλόκληρη ἡ κυβέρνηση τῶν φιλελευθέρων θά ἐφαρμόσει τίς ὑποσχέσεις του, κουτσουρεύοντάς τες στό ἕνα πέμπτο. Καί οἱ συντηρητικοί θά τίς κόψουν *ἀκόμη μιά φορά* κι' ἔτσι θ' ἀπομείνει τό ἕνα δέκατο.

Ὁ ρεφορμισμός τῆς ἀγγλικῆς ἀστικῆς τάξης δείχνει πεντακάθαρα τήν ἀνάπτυξη ἑνός δυνατοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν Ἀγγλία. Οὔτε οἱ ἥρωες τῆς φράσης, οὔτε οἱ φιλελεύθεροι τσαρλατάνοι θά μπορέσουν νά ἀνακόψουν τό κίνημα αὐτό.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 8,
12 τοῦ Ὀχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΟΙ ΟΧΤΩΒΡΙΣΤΕΣ [43] ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ἡ σημερινή πολιτική στιγμή στή Ρωσία παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Οἱ διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στούς καντέτους, στούς προοδευτικούς [44] καί τούς ὀχτωβριστές, γιά τόν καθορισμό κοινῆς τακτικῆς τῆς «ἀντιπολίτευσης» στή Δούμα, ἀπό τή μιά μεριά καί τό ἐργατικό κίνημα ἀπό τήν ἄλλη, δέν δείχνει μόνο «ἀναζωογόνηση», ἀλλά καί κάτι παραπάνω.

Ἕνα ἀπό τά ἐξαιρετικά διδακτικά ντοκουμέντα τῆς ἐνδιαφέρουσας ἐποχῆς μας εἶναι ἡ ἔκκληση τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος τῆς «Ἕνωσης τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη» πρός τά μέλη του, πού τά καλεῖ (ὅπως μεταδίνει ἡ «Ρέτς») «νά ἀφήσουν τήν ἀπάθεια καί νά καταπιαστοῦν δραστήρια μέ τή δουλιά».

Κατά τή γνώμη τῆς ΚΕ τῶν ὀχτωβριστῶν, «τώρα πού οἱ ἐπαναστατικές δυνάμεις μπαίνουν ξανά σέ κίνηση — πράγμα πού τό δείχνουν ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί οἱ ἀπεργίες — ὅλοι οἱ μυαλωμένοι πολίτες, ὅσοι ἐπιθυμοῦν εἰλικρινά τήν πρόοδο τοῦ κράτους, πρέπει νά προσχωρήσουν στήν «Ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη» κι' ἔτσι νά τή δυναμώσουν καί νά ἀνεβάσουν τό κύρος της».

Ἡ δουλιά τῶν ὀχτωβριστῶν, πιστεύει ἡ ΚΕ τους, πρέπει «νά παραλύσει τήν ἐπίδραση τῶν ἀποσυνθετικῶν στοιχείων, πού ὑψώνουν ξανά τή θορυβώδη καί ἐνοχλητική φωνή τους καί καλοῦν νά γίνει νέο πραξικόπημα κατά τοῦ πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος τῆς Ρωσίας. Ἡ Κεντρική ἐπιτροπή ὑπενθυμίζει τίς θυσίες πού θά ὑποστεῖ τό κράτος καί ἡ κοινωνία, ἄν οἱ μυαλωμένοι ἄνθρωποι σταυρώσουν τώρα τά χέρια καί ἀποτραβηχτοῦν ἀπό τήν κοινωνική δράση. Ἡ Κεντρική ἐπιτροπή πιστεύει ὅτι τά ἑκατομμύρια τῶν ρώσων νομιμόφρονων πολιτῶν δέν θά ἐπιτρέψουν σέ μιά μικρή χούφτα ἐπαναστατῶν νά καταστρέψουν τή Ρωσία».

Ἔτσι μεταδίνει ἡ «Ρέτς» (ἀρ. φύλ. 275) τό περιεχόμενο τῆς ἐνδιαφέρουσας ἔκκλησης τῆς ΚΕ τῶν ὀχτωβριστῶν, χωρίς νά

βλέπει σ' αὐτό, ὅπως φαίνεται, καμιά ὑποχώρηση ἀπό τή συνηθισμένη πολιτική τῶν ὀχτωβριστῶν.

Ἄς ἐξετάσουμε τήν ἔκκληση τῆς ΚΕ τῶν ὀχτωβριστῶν σάν ντοκουμέντο, πού χαρακτηρίζει τήν ἱστορία τοῦ καιροῦ μας. Καλοῦν τούς ὀχτωβριστές «νά ἀφήσουν τήν ἀπάθεια». Δηλαδή ὥς τώρα ὑπῆρχε ἀπάθεια; Ὅταν οἱ δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης πανηγύριζαν, οἱ ὀχτωβριστές βρίσκονταν σέ ἀπάθεια. Ὅταν οἱ δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης *φαίνονταν* νά εἶναι ἀρκετές... γιά τήν τήρηση τῆς «τάξης», οἱ ὀχτωβριστές ἦταν ἱκανοποιημένοι καί δέν ἔβλεπαν τήν ἀνάγκη «*νά καταπιαστοῦν μέ τή δουλιά*». Ὅταν οἱ δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης ἀποδείχτηκαν ἀνεπαρκεῖς («μπαίνουν ξανά σέ κίνηση» οἱ δυνάμεις πού ἀντιτίθενται στίς ἀντιδραστικές), τότε... τότε οἱ ὀχτωβριστές καταπιάνονται δραστήρια μέ τή δουλιά παροχῆς *βοήθειας στήν ἀντίδραση*.

Πραγματικά, δέν εἶναι αὐτό βοήθεια στήν ἀντίδραση, ὅταν μιά ὁμάδα τῆς Δούμας μέ ἐπιροή ἀρχίζει νά κατακεραυνώνει «τούς θορυβώδεις καί ἐνοχλητικούς» ἀριστερούς, τήν προσπάθειά τους «νά καταστρέψουν τή Ρωσία»; Γιά σκεφτεῖτε: μιά «μικρή χούφτα» καί ξαφνικά ἀπειλεῖ «νά καταστρέψει τή Ρωσία»! «Τούς ἀριστερούς», πού τίς ἐφημερίδες τους (ὄχι λιγότερο ἀπό δέκα σέ ὅλη τή Ρωσία) τίς κατάσχουν σχεδόν κάθε μέρα, τούς κατηγοροῦν γιά «θορυβώδεις καί ἐνοχλητικούς»! Ὅμως αὐτό εἶναι ἀκριβῶς ἐπανάληψη κατά λέξη τῶν πραγματικά θορυβωδῶν καί ἐνοχλητικῶν φράσεων, πού μπορεῖς νά τίς διαβάσεις κάθε μέρα στό μαυροεκατονταρχίτικο κυβερνητικό τύπο.

Ἐδῶ βλέπουμε χειροπιαστά ποῦ ὁδήγησαν οὐσιαστικά τά κηρύγματα τῶν «προοδευτικῶν» ἰδεῶν, «στό πνεῦμα τοῦ μανιφέστου τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη». Μόλις τό ἐργατικό κίνημα δυνάμωσε, προκαλώντας ἔτσι γενική ἀναζωογόνηση στήν κοινωνική ζωή, ἀμέσως οἱ δικοί μας ἀστοί-«προοδευτικοί» ἄρχισαν νά δείχνουν τά δόντια τους *ὄχι* στήν ἀντίδραση, ἀλλά στό ἐργατικό ἀκριβῶς κίνημα.

Στή Ρωσία παρατηρεῖται γιά δεύτερη φορά ὁ συσχετισμός δυνάμεων, πού εἶχε διαμορφωθεῖ πρίν ἀπό ὀχτώ-ἐννιά χρόνια, μόνο σέ μεγαλύτερες διαστάσεις καί σέ πλατύτερο πεδίο. Οἱ ὀχτωβριστές, οἱ προοδευτικοί καί οἱ καντέτοι ὑπῆρχαν τότε σέ ἀδιαφοροποίητη, συγχωνευμένη μορφή, σάν ἑνιαία δῆθεν «προοδευτική κοινωνία». Τώρα, φαίνεται, ἔχουμε *τρία* ἀστικά πολιτικά κόμματα — τῶν ὀχτωβριστῶν, τῶν προοδευτικῶν καί τῶν καντέτων — πού ἀναπτύχθηκαν, δοκιμάστηκαν καί ἐλέγχθηκαν στήν πείρα τῆς Δούμας τριῶν περιόδων καί στήν πείρα τῶν πλού-

σιων σέ γεγονότα ἐτῶν, 1906-1912. Ὁ καταμερισμός τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσά τους *εἶναι ἰδανικός*. Οἱ ὀχτωβριστές *κηρύσσουν* ἀνοιχτά τόν πόλεμο κατά τῶν ἀριστερῶν καί σέ καθαρά-μαυροεκατονταρχίτικη μορφή, οἱ προοδευτικοί χθές *συμφωνοῦσαν* μέ τούς ὀχτωβριστές[1] καί σήμερα κάνουν τό ἴδιο, ὑποσχόμενοι νά ἀσχολοῦνται γιά μακρό χρονικό διάστημα μέ τό τιμητικό αὐτό ἔργο. Καί οἱ καντέτοι γιά πολύν ἐπίσης καιρό «συμφωνοῦν» μέ τούς φίλους τῶν ὀχτωβριστῶν, τούς προοδευτικούς, διαβεβαιώνοντας τό λαό γιά τό, συγγνώμη γιά τήν ἔκφραση, δημοκρατισμό τους.

Ἄν πρίν ἀπό ὀχτώ χρόνια τό ἐργατικό κίνημα *δέν* ἐπηρεάστηκε ἀπό τίς ὀχτωβριστικές καί καντέτικες ἀνοιχτές εἴτε καλυμμένες προδοσίες καί ταλαντεύσεις, τότε αὐτό μᾶς κάνει νά σκεφτοῦμε ὅτι οἱ ἐργάτες στό διάστημα πού πέρασε *δέν* ἀποβλακώθηκαν.

«Ζά Πράβντου», άρ. φύλ. 10,
15 τοῦ Ὀχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Κ - ν ό φ

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΓΙΑ «ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΔΙΑΝΟΗΣΗΣ»

Τά πενηντάχρονα τῆς φιλελεύθερης ἐφημερίδας τῆς Μόσχας προκάλεσαν ἀφθονία ἐγκωμιαστικῶν λόγων ἀπό μέρους τῶν κάθε λογῆς ρώσων φιλελευθέρων. Αὐτό εἶναι φυσικό, νόμιμο, ἔχει λογική συνέπεια. Οἱ φιλελεύθεροι πρέπει νά γιορτάσουν τήν ἐπέτειο τῆς φιλελεύθερης ἐφημερίδας τους. Ἡ ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» [45] δέν ἦταν χειρότερη ἀπό τίς ἄλλες φιλελεύθερες ἐφημερίδες καί μάλιστα ἀπό ὁρισμένες πλευρές (λογουχάρη σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἀφθονία τῆς *ἐπιστημονικῆς ὕλης*) χωρίς ἀμφιβολία στεκόταν πάνω ἀπό τό μέσο φιλελεύθερο ἐπίπεδο.

Ὅταν ὅμως οἱ φωνακλάδες τοῦ φιλελευθερισμοῦ, οἱ κ.κ. Κοβαλέβσκι, Μιλιουκόφ, Μανουήλοφ, Μπούνιν κτλ., ἐγκωμιάζουν τήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» *ἐξονόματος τῆς δημοκρατίας* καί ἀπό σκοπιά δῆθεν δημοκρατική, τότε πρέπει τό κατάφωρο αὐτό ψέμμα ν' ἀποκρουστεῖ.

Κύριοι διαπρεπεῖς καί διάσημοι φιλελεύθεροι! Ὅλοι σας ὁρκίζεστε σέ θεούς καί δαίμονες ὅτι εἶστε ὑπέρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ὅμως δέν θέλετε νά καταλάβετε ἕνα ἁπλό πράγμα καί συγκεκριμένα, ὅτι μιά φιλελεύθερη κοινωνία, πού δέν θ' ἀποκρούσει τίς ἀντεπαναστατικές ἐπιθέσεις τῶν φιλελευθέρων στή Ρωσία, δέν εἶναι ἄξια τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καί δέν μπορεῖ ποτέ νά πετύχει μιά τέτια ἐλευθερία.

Γιορτάζετε τά 50χρονα τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι»; Θαυμάσια. Τότε μήν κρύβετε *τήν ἀλήθεια*. Μήν ξεχνᾶτε ὅτι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» ἦταν μιά ἀπό τίς πρῶτες φιλελεύθερες ἐφημερίδες πού ἔβαλαν τρικλοποδιά στό πρῶτο σοβαρό καί βαθύ κίνημα τῶν μαζῶν στή Ρωσία, πού σκοπό του εἶχε τήν ἐπίτευξη τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Αὐτό συνέβη *τό καλοκαίρι* τοῦ 1905. Τό ἀστέρι τῆς φιλελεύθερης ἐπιστήμης καί τῆς φιλελεύθερης δημοσιολογίας, ὁ κύ-

ριος καθηγητής Βινογκράντοφ, ἱστορικός, δημοσίευσε τότε στή «Ρούσκιγε Βέντομοστι» ἕνα βαρυσήμαντο, ἀξιομνημόνευτο, ἀξέχαστο «ἱστορικό» ἄρθρο. Τό βασικό του νόημα ἦταν τό ἀκόλουθο: εὐτυχῶς πού στή χώρα μας τό κίνημα δέν προχώρησε πιό πέρα ἀπ' ὅ,τι τό γερμανικό τοῦ 1848-1849, διαφορετικά θά χρειαζόταν νά ἐπιβάλει σέ μᾶς τήν τάξη ὁ πρῶσσος ἐπιλοχίας.

Νά τί πράγματα δημοσίευε τό καλοκαίρι τοῦ 1905 τό ὄργανο τῶν φιλελευθέρων «Ρούσκιγε Βέντομοστι»!!

Ὁ κάθε ρῶσος πού θέλει νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του δημοκράτη, ἄς σκεφτεῖ πάνω στό ἱστορικό αὐτό γεγονός. Ἡ ἱστορία ἀπόδειξε καί ἀπόδειξε ἀμετάκλητα τήν ἀδυναμία, τήν ἀνεπαρκή δύναμη *τοῦ φθινοπωρινοῦ* κινήματος τοῦ 1905, ἐνῶ ὁ διάσημος φιλελεύθερος *τό καλοκαίρι* τοῦ 1905 εὕρισκε τό κίνημα ὑπερβολικά ἰσχυρό καί τοῦ ἔβαζε τρικλοποδιές.

Γεγονός. Γεγονός ἀναμφισβήτητο. Ὁ φιλελεύθερος αὐτός καί ὅλοι οἱ ὁμοϊδεάτες του, ὅλοι οἱ δικοί του — μέ συγχωρεῖτε γιά τήν ἔκφραση — φιλελεύθεροι πολιτικοί *εὐθύνονται* ἠθικά καί πολιτικά γιά τά ἀντιεβραϊκά πογκρόμ τοῦ φθινόπωρου 1905. Γιατί, ἀνάμεσα στά ἄλλα, οἱ ὀργανωτές τῶν πογκρόμ ἀντλοῦσαν τή δύναμή τους, τή θρασύτητά τους ἀπό τίς τέτιες ἀκριβῶς, τίς «βινογκραντοφικές» διαθέσεις τῆς φιλελεύθερης κοινωνίας.

Οἱ «βινογκραντοφικοί» φιλελεύθεροι ἔχουν τήν κυβέρνηση πού τούς ἀξίζει *πέρα γιά πέρα*. Ὁ «βινογκραντοφικός» φιλελεύθερος πού γράφει στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» καί ὁ Πουρισκέβιτς, ὁ συλλογικός Πουρισκέβιτς, ἀποτελοῦν τίς δυό ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος, εἶναι δυό φαινόμενα ἀλληλοσυνδεόμενα καί ἀλληλοεξαρτώμενα.

Δέν *μπορεῖ* νά ὑπάρχει πολιτική ἐλευθερία στή Ρωσία, ἐφόσον δέν θά ὑπάρχει (εἴτε ἀφοῦ δέν ὑπάρχει) πλατιά δημοκρατία, πού νά κατανοεῖ ξεκάθαρα ὅλη τήν ἀπρονοησία, ὅλο τόν παραλογισμό καί ὅλη τήν προστυχιά τοῦ «βινογκραντοφικοῦ» φιλελευθερισμοῦ τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι».

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 10,
15 τοῦ 'Οχτώβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΚΑΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΜΙΑΣ ΚΑΚΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ [46]

Κάποιος Γκρ. Γκόλοσοφ ἔνιωσε θανάσιμη προσβολή, γιατί στό «Προσβεστσένιγε» ὀνόμασα τόν Τσχέιτζε «παρακομματικό σοσιαλδημοκράτη»*.

Ὁ Γκρ. Γκόλοσοφ γίνεται ἐξωφρενῶν, βρίζει μ' ὅλα του τά δυνατά, βάζει ἕνα σωρό θαυμαστικά κι' ἐρωτηματικά. Ὅμως ὅσο περισσότερο θυμώνει ὁ Γκρ. Γκόλοσοφ, τόσο πιό καθαρό γίνεται ὅτι μέ τά ὀργισμένα ἐπιφωνήματα πάει νά καλύψει τήν ἔλλειψη ἀποδείξεων.

Ὀνόμασα τόν Τσχέιτζε παρακομματικό. Δέν θά ἦταν δύσκολο στόν Γκόλοσοφ νά μαντέψει ὅτι θά μποροῦσε ν' ἀνατρέψει αὐτό πού εἶπα, ἄν θά ἀπόδειχνε *τήν κομματικότητα* τοῦ Τσχέιτζε.

Τόνισα τό γεγονός ὅτι στήν πιό κρίσιμη στιγμή τῆς ἱστορίας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας (καθώς καί τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγέννησης τοῦ κόμματος) ὁ Τσχέιτζε «πέρασε ἀπό δίπλα». Ὅταν διαμορφωνόταν ὁ λικβινταριστικός καί ὁ ἀντιλικβινταριστικός τύπος (τό 1911 καί στίς ἀρχές τοῦ 1912) ὁ Τσχέιτζε *δέν φάνηκε οὔτε στή μιά οὔτε στήν ἄλλη μεριά.*

Διαψεύδει λοιπόν ὁ ἐξοργισμένος ἀντίπαλός μου τό συγκεκριμένο αὐτό γεγονός;

Ὄχι. Ὁ ἐξοργισμένος Γκρ. Γκόλοσοφ δέν ἀναιρεῖ, δέν μπορεῖ νά ἀναιρέσει τό γεγονός αὐτό. Ἐξοργισμένος, μά ἀδύναμος, ὁ φουκαράς ὁ Γκόλοσοφ! Παρακάμπτει φοβισμένα τό γεγονός πού δείχνει ὅτι ἡ στάση τοῦ Τσχέιτζε (παρά τό ρητορικό του ταλέντο καί τήν κοινοβουλευτική του πείρα) ἦταν στάση ἀνθρώπου *παρακομματικοῦ.*

Ἄν ὁ ἐξοργισμένος Γκρ. Γκόλοσοφ μποροῦσε νά σκεφτεῖ, θά καταλάβαινε ὅτι γνώρισμα τοῦ κομματικοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ πιό δραστήρια, ἄμεση, ἀνοιχτή συμμετοχή στίς ὑποθέσεις τοῦ

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 42. *Ἡ Σύντ.*

κόμματός του (καί ὄχι μόνο τῆς κομματικῆς ὁμάδας στή Δούμα). Ἡ δημιουργία τοῦ λικβινταριστικοῦ καί τοῦ ἀντιλικβινταριστικοῦ τύπου ἦταν τό σοβαρότερο σημεῖο στή νεότερη ἱστορία τοῦ μαρξιστικοῦ συνόλου. Ἑπομένως, τήν παρακομματικότητα τοῦ Τσχέιτζε τήν ἀπόδειξα κατά τρόπο ἀναμφισβήτητο.

Ὁ Γκρ. Γκόλοσοφ ἀναφωνεῖ μέ κάποια ὑστερική κακεντρέχεια: «Τό κόμμα εἶναι ἐκεῖ, ὅπου βρίσκεται ὁ Β. Ἰλίν μέ τόν Γκρ. Ζηνόβιεφ».

Ὁ καλός μας ὁ Γκόλοσοφ βάζει τόν ἑαυτό του σέ μπελάδες, ἀνακινώντας ἐδῶ ἕνα πολύ ἐνδιαφέρον καί σπουδαιότατο ζήτημα, δηλ. *ποῦ* βρίσκεται τό κόμμα. Καί, ἄν ὁ ἴδιος ὁ Γκρ. Γκόλοσοφ δέν εἶναι ἱκανός νά σκέπτεται, ὅμως ὅλοι οἱ ἐργάτες σκέπτονταν καί σκέπτονται πάνω σ' αὐτό.

Τό κόμμα βρίσκεται *ἐκεῖ*, ὅπου βρίσκεται ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν μαρξιστῶν-ἐργατῶν πού συμμετέχουν στήν πολιτική ζωή.

Καί γι' αὐτό ὁ Γκρ. Γκόλοσοφ θυμώνει μέχρι ὑστερίας, ἐπειδή νιώθει ὅτι δέν μπορεῖ νά διαψεύσει τήν ἁπλή αὐτή ἀλήθεια.

Καί οἱ ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα καί ἡ ἱστορία ἐμφάνισης καί ἀνάπτυξης τῆς «Πράβντα» καί οἱ ἐκλογές στή διοίκηση τῆς ἕνωσης τῶν ἐργατῶν μετάλλου καί ἡ καμπάνια γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις καί οἱ ἀποφάσεις τῶν ἐργατῶν ὑπέρ τῶν ἕξι ἐργατῶν βουλευτῶν — ὅλα αὐτά *ἀπόδειξαν* ὅτι τό κόμμα εἶναι μέ τό μέρος τῶν ἕξι, μέ τό μέρος τῆς γραμμῆς τους. Τά συνθήματά *τους* ἔγιναν ἀποδεκτά καί δοκιμάστηκαν στή *μαζική* δράση τῶν ἐργατῶν σ' ὅλους τούς τομεῖς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ὁ ἐξοργισμένος Γκόλοσοφ θυμώνει ἴσα-ἴσα ἐπειδή δέν μπορεῖ νά διαψεύσει τά συγκεκριμένα, τά δλοφάνερα, τά ἀναμφισβήτητα γεγονότα, πού δείχνουν τή νίκη τῶν μαρξιστῶν κατά τῶν λικβινταριστῶν καί στίς ἐκλογές καί στά συνδικάτα καί στή δουλιά γιά τήν ἔκδοση τῶν ἡμερήσιων ἐφημερίδων καί στήν καμπάνια γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις.

Σ' ἐκείνους, πού ἐνάντιά τους στρέφονται *ὅλα* τά γεγονότα, δέν μένει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τήν «ὀργή» καί τήν ὑστερία.

Τό κόμμα βρίσκεται ἐκεῖ, ὅπου συσπειρώθηκε ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν γύρω ἀπό τίς κομματικές ἀποφάσεις, πού δίνουν ὁλοκληρωμένες, συστηματικές, ἀκριβεῖς ἀπαντήσεις στά βασικότερα ζητήματα. Τό κόμμα βρίσκεται ἐκεῖ, ὅπου ἡ ἑνωμένη πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, μέ βάση τήν ἑνότητα τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν καί τήν ἑνιαία θέληση, τίς ἐφαρμόζει εὐσυνείδητα στήν πράξη.

Ὁ Γκρ. Γκόλοσοφ, ὅπως κι' ὅλοι οἱ λικβινταριστές, ὑπερασπίζοντας τό «δικαίωμα» τοῦ Τσχέιτζε (καί τῆς εφτάδας) νά παραβιάζει τίς ἀποφάσεις αὐτές, τή θέληση αὐτή τῆς ἐργατικῆς τάξης, καταλύει τή μαρξιστική ὀργάνωση πρός ὄφελος τῆς ἀκομματικότητας.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἐργάτες θά ὑποστηρίζουν καί στό μέλλον τή θέση τῶν ἕξι βουλευτῶν *τους* ἐνάντια στήν *παρακομματική* θέση τῆς εφτάδας.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 12,
17 τοῦ 'Οχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΔΗΛΩΣΗ

'Αξιότιμοι σύντροφοι!

Ένας χρόνος κοινῆς δουλιᾶς στήν Κρατική δούμα ἀποκάλυψε μιά ὁλόκληρη σειρά συγκρούσεις καί προστριβές ἀνάμεσα σέ μᾶς καί σέ σᾶς, δηλ. τούς ὑπόλοιπους ἑφτά σοσιαλδημοκράτες βουλευτές. Τά πράγματα ἔφτασαν ὥς τήν ἀνοιχτή πολεμική ἀπό τόν τύπο, ἐνῶ οἱ τελευταῖες ἀποφάσεις σας, πού τίς πήρατε λίγο πρίν τελειώσουν οἱ ἐργασίες τῆς Κρατικῆς δούμας τόν 'Ιούνη τοῦ 1913, ὅταν ἕνα μέρος τῶν βουλευτῶν εἶχε κιόλας φύγει, ἔδειξαν ὁριστικά τό ἀπαράδεκτο καί τό ἀδιέξοδο τῆς κατάστασης πού δημιουργήθηκε. Οἱ ἀποφάσεις αὐτές, πού τίς πήρατε μέ 7 ψήφους ὑπέρ, 6 κατά, σημαίνουν: ἄρνηση νά δοθεῖ στούς μπολσεβίκους (δηλ. στούς 6 βουλευτές) ἡ μιά ἀπό τίς δυό θέσεις στήν 'Επιτροπή τοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἡ ἐκλογή ἑνός ἀντιπροσώπου (καί ὄχι δυό) σ' ἕνα σπουδαῖο ὄργανο.

Ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐσεῖς πολλές φορές μέ τίς 7 ψήφους ἔναντι τῶν 6 δέν δόσατε στούς 6 ἐργάτες βουλευτές τόν ἕναν ἀπό τούς δυό ὁμιλητές, πού ὁρίζονταν γιά τή Δούμα, ἡ παραπάνω ἀπόφαση δέν ἦταν παρά ἡ σταγόνα γιά νά ξεχειλίσει τό ποτήρι.

Ξέρετε ὅτι ἐμεῖς δρούσαμε καί δροῦμε ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά στό πνεῦμα τοῦ συνεποῦς μαρξισμοῦ, ἀποδεχόμενοι ἰδεολογικά πέρα γιά πέρα ὅλες τίς γενικές ἀρχές του.

Σᾶς εἶναι γνωστό, σύντροφοι, ὅτι ὑπάρχουν τελείως ἀντικειμενικά γεγονότα, πού δείχνουν ὅτι δέν ὑπερβάλλουμε, ὅταν λέμε: ἡ δράση μας συμφωνεῖ πέρα γιά πέρα μέ τή συνείδηση καί τή θέληση τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τῶν μαρξιστῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. Αὐτό τό ἔδειξε καί ἡ ἱστορία τῆς «Πράβντα», τῆς πρώτης ἐργατικῆς ἐφημερίδας, πού τή δημιούργησε ἡ ἄνοδος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τόν 'Απρίλη-Μάη τοῦ 1912 καί συγκέντρωσε γύρω της τήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν. Τό ἔδειξε ἡ

κυκλοφορία τῆς «Πράβντα», πού ἔφτασε τά 40 000 φύλλα. Τό ἔδειξαν οἱ εἰσφορές τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων γιά τήν «Πράβντα», πού τίς δημοσιεύει πάντα ἀνοιχτά ἡ ἐφημερίδα αὐτή. Τό ἔδειξαν οἱ ἐκλογές τῆς ἐργατικῆς κουρίας γιά τήν IV Κρατική δούμα, πού ἔβγαλαν γιά βουλευτές τῆς κουρίας ὅλο μπολσεβίκους καί ἔδειξαν, σέ σύγκριση μέ τίς ἐκλογές τῆς ἐργατικῆς κουρίας γιά τήν II καί τήν III Κρατική δούμα, μιά ἀδιαφιλονίκητη, ἀδιάβλητη, τεράστια ἄνοδο τοῦ μαρξισμοῦ καί τῶν ἀντιλικβινταριστικῶν πεποιθήσεων στούς συνειδητούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας. Τό ἔδειξαν, τέλος, οἱ ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη διοίκησης τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν μετάλλου τῆς Πετρούπολης καί ἡ ἱστορία τῆς πρώτης ἐργατικῆς ἐφημερίδας στή Μόσχα φέτος. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι θεωροῦμε ἱερό μας χρέος νά δροῦμε σέ αὐστηρότατη ὁμοφωνία μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν μαρξιστικά-συσπειρωμένων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Ἐνῶ σεῖς, οἱ ἑφτά βουλευτές, ἐνεργεῖτε ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέληση αὐτή καί ἐνάντιά της. Ψηφίζετε χωρίς δισταγμό ἀποφάσεις, πού ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Θά ὑπενθυμίσουμε, π.χ., ὅτι πήρατε, ξεκινώντας ἀπό κάποιες μεσοβέζικες ἀρχές, τόν μή σοσιαλδημοκράτη Γιαγγέλο, πού ὥς τά τώρα δέν τόν ἀναγνώρισε κανένας σοσιαλδημοκράτης στήν Πολωνία, ἤ ὅτι ἀποδεχτήκατε — παρά τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν — τά ἐθνικιστικά συνθήματα τῆς λεγόμενης πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας κτλ. Δέν ξέρουμε ἐπακριβῶς τί σχέσεις ἔχετε μέ τό ρεῦμα τῶν λικβινταριστῶν καί νομίζουμε ὅτι μάλλον ταλαντεύεστε πρός τό μέρος τοῦ λικβινταρισμοῦ, χωρίς νά εἶστε πέρα γιά πέρα ὀπαδοί του. Μά ὅπως κι' ἄν ἔχει τό ζήτημα, ἀναμφισβήτητο παραμένει τό γεγονός ὅτι δέν θεωρεῖτε ὑποχρεωτικές γιά σᾶς τίς γνῶμες καί τίς διεκδικήσεις τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας, μέ τούς ὁποίους ἐμεῖς βαδίζουμε χέρι μέ χέρι.

Εἶναι περιττό νά ποῦμε ὅτι κάτω ἀπό τέτιες συνθῆκες κάθε σοσιαλιστής ὁποιασδήποτε χώρας τοῦ κόσμου, κάθε συνειδητός ἐργάτης θεωρεῖ τερατώδη τήν ἐπιδίωξή σας νά καταπνίγετε τή φωνή μας μέ τή μιά ψῆφο, νά μᾶς στερεῖτε τή μιά ἀπό τίς δυό θέσεις στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας ἤ σέ ἄλλα ὄργανα, στόν κατάλογο τῶν ὁμιλητῶν τῆς Δούμας κτλ., νά μᾶς ἐπιβάλλετε τήν τακτική καί τήν πολιτική, πού τίς καταδικάζει ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Ἀναγνωρίζουμε καί δέν μποροῦμε νά μήν ἀναγνωρίσουμε ὅτι οἱ διαφωνίες μας στή δοσμένη στιγμή εἶναι ἀσυμβίβαστες ὄχι

μόνο στόν τομέα τῆς δουλιᾶς μέσα στή Δούμα. Ὀφείλουμε ν' ἀναγνωρίσουμε ὅτι ἡ ἐπιδίωξή σας νά καταπνίγετε τή φωνή μας καί νά μᾶς στερεῖτε τή μιά ἀπό τίς δυό θέσεις εἶναι πέρα γιά πέρα διασπαστική καί ἀποκλείει ὅλες τίς δυνατότητες γιά κοινή δουλιά. Παίρνοντας ὅμως ὑπόψη τήν ἐπίμονη ἐπιθυμία τῶν ἐργατῶν νά διατηρήσουμε ἔστω καί γιά τά μάτια τοῦ κόσμου τήν ἑνότητα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τουλάχιστο στή δουλιά μέσα στή Δούμα, παίρνοντας ὑπόψη τήν πείρα ἑνός χρόνου, πού ἔδειξε ὅτι ὑπάρχει *δυνατότητα* νά πετύχουμε μέ βάση κάποια *συμφωνία* μιά τέτια ἑνότητα στή δράση μας *μέσα στή Δούμα*, σᾶς προτείνουμε νά ἀναγνωρίσετε καθαρά καί ξάστερα, μιά γιά πάντα, ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη κάθε προσπάθεια κατάπνιξης τῆς φωνῆς τῆς ἑξάδας τῶν βουλευτῶν τῆς ἐργατικῆς κουρίας μέ τή χρησιμοποίηση τῶν 7 ψήφων. Ἡ διατήρηση τῆς πραγματικῆς ἑνότητας στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς IV Κρατικῆς δούμας εἶναι δυνατή μόνο ἐφόσον ἀναγνωριστεῖ ὁριστικά καί ἀνεπιφύλακτα ἡ ἰσοτιμία τῆς ἑφτάδας καί τῆς ἑξάδας καί ἐφαρμοστεῖ ἡ ἀρχή τῆς συμφωνίας ἀνάμεσά τους πάνω σ' ὅλα τά ζητήματα τῆς δουλιᾶς μέσα στή Δούμα.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 13,
13 τοῦ 'Οχτώβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

Η «ΕΦΤΑΔΑ» ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ

Οἱ μακροσκελεῖς δηλώσεις καί οἱ συλλογισμοί πού ἔκαναν οἱ ἑφτά βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας γιά νά ὑπερασπίσουν τό λικβινταρισμό προκαλοῦν περίεργη ἐντύπωση.

Ἡ ἑφτάδα μιλάει διαρκῶς *ἀποκλειστικά* γιά τή δουλιά μέσα στή Δούμα, γιά τή σοσιαλδημοκρατική δράση *μέσα στή Δούμα!* Ἔξω ἀπό τά ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδας γιά τήν ἑφτάδα δέν ὑπάρχει *τίποτε* τό ὀργανωμένο! «Ἐμεῖς οἱ ἑφτά ἀποφασίζαμε, ἐμεῖς μέ τόν Γιαγγέλο ψηφίζαμε, ἐμεῖς ὁρίζαμε τούς ὁμιλητές, ἐμεῖς ψηφίζαμε τή διακήρυξη» — αὐτά μόνο ἀκοῦς ἀπό τήν ἑφτάδα. «Ἐμεῖς οἱ βουλευτές τῆς Δούμας», «ἐμεῖς στή Δούμα» — ἐκτός ἀπ' αὐτά τίποτε ἄλλο ἡ ἑφτάδα δέν ξέρει καί δέν καταλαβαίνει.

Ἡ ἑφτάδα ἔχει πιά μολυνθεῖ σέ τέτιο βαθμό ἀπό τό λικβινταρισμό, πού ἔπαψε νά καταλαβαίνει τήν ἀλφαβήτα τοῦ μαρξισμοῦ.

Σύμφωνα μέ τό μαρξισμό, οἱ βουλευτές μέσα στή Δούμα πρέπει νά ἐφαρμόζουν *ὄχι τή δική τους* θέληση, ἀλλά τή θέληση τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης, *ὄχι τίς δικές τους* ἀποφάσεις, ἀλλά τίς ἀποφάσεις τοῦ μαρξιστικοῦ συνόλου, *ὄχι τή δική τους* τακτική, ἀλλά τήν τακτική τοῦ συνόλου. Εἶναι ντροπή καί αἶσχος νά βρισκόμαστε στήν ἀνάγκη νά ἐξηγοῦμε τή στοιχειώδη αὐτή θέση τοῦ μαρξισμοῦ σέ βουλευτές τῆς Δούμας! Ὥς ποῦ τούς ὁδήγησαν οἱ ταλαντεύσεις τους πρός τό λικβινταρισμό, ἀφοῦ τολμοῦν νά ἐμφανίζονται σάν ἀκομματικοί, σάν διαλυτές τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης!

Οἱ ἑφτά λικβινταρίζοντες *φοβοῦνται ἀκόμη καί νά βάλουν* τό ζήτημα «ποῦ βρίσκεται ἡ μαρξιστική ὀργάνωση».

Κι' ὅμως ἐδῶ βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος.

Ὅλες οἱ φωνές γιά ἑνότητα δέν εἶναι παρά καθαρή ὑποκρισία, ἀφοῦ παρακάμπτεται τό ζήτημα τῆς *ἑνιαίας* θέλησης, τῶν *ἑνιαίων* ἀποφάσεων, τῆς *ἑνιαίας* τακτικῆς τῆς *πλειοψηφίας* τῶν μαρξιστικά-ὀργανωμένων, πρωτοπόρων, συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Ἡ ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» ὑπόδειξε ἀπό καιρό μέ βάση ποιά στοιχεῖα μπορεῖ (καί πρέπει) νά κρίνει κανείς γιά τή μαρξιστική θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν καί τόνισε ὅτι ἡ μή

ὑποταγή στή θέληση αὐτή ἀποτελεῖ διάσπαση, ἀποδιοργάνωση, διάλυση.

Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι: 1) οἱ ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα στήν ἐργατική κουρία· 2) ἡ ἱστορία τῶν ἐργατικῶν ἐφημερίδων· 3) τά συνδικάτα. Στήν Εὐρώπη προσθέτουν ἀκόμη καί τοῦτο τό κυριότερο: τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, πού εἶναι γραμμένα στίς ἀνοιχτές καταστάσεις του. Ὁ καθένας καταλαβαίνει ὅτι στή Ρωσία τέτια στοιχεῖα δέν μποροῦν νά ὑπάρξουν· τά ἀντικαθιστοῦν ὥς ἕνα βαθμό *οἱ γενικές ἀποφάσεις*, πού εἶναι ὑποχρεωτικές γιά κάθε τίμιο ἐργάτη.

Οἱ λικβινταριστές καί ἡ ἑφτάδα *δέν λένε* οὔτε λέξη γι' αὐτό, οὔτε λέξη γιά τά γνωρίσματα τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης, γιά τίς ἀποφάσεις της, γιά τήν τακτική της! Οἱ λικβινταριστές καί ἡ ἑφτάδα θέλουν «ἑνότητα», δηλαδή *ὑποταγή* τῶν ἕξι ἐργατῶν βουλευτῶν *στούς ἑφτά ἀκομματικούς*, *δηλαδή παραβίαση τῆς θέλησης τοῦ μαρξιστικοῦ συνόλου.*

Οἱ λικβινταριστές καί ἡ ἑφτάδα θέλουν νά δρᾶ ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας μέ δική της εὐθύνη, ὅπως αὐτή θέλει, *χωρίς καί ἐνάντια* σ' αὐτό τό σύνολο. Καί αὐτό τό ἐπονείδιστο, τό ἀποδιοργανωτικό αἴτημα τό ὀνομάζουν αἴτημα ἑνότητας.

Οἱ φωνές τῆς ἑφτάδας γιά ἑνότητα θυμίζουν τό γνωστό ἀνέκδοτο: οἱ ἑφτά θέλουν «νά ἑνωθοῦν» μέ τούς ἕξι, ὅπως ὁ ἄνθρωπος «ἑνώνεται» μ' ἕνα κομμάτι ψωμί. Ἁπλῶς τό *τρώει.*

Οἱ ἑφτά ἀκομματικοί θέλουν νά φᾶνε τήν ἑξάδα τῶν μαρξιστῶν καί αὐτό ζητοῦν νά τό λέμε «ἑνότητα».

Διάλυση τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης ἀπό τήν ἑφτάδα *τῶν ξεκομμένων* ἀπό τήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν, ἀπό τήν ἑφτάδα τῶν βουλευτῶν, πού *λικβινταρίζουν*, ἀπό τήν ἑφτάδα τῶν βουλευτῶν πού ξέχασαν ὅτι αὐτοί εἶναι μόνο *ἐκτελεστές* τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν μέσα στή Δούμα, νά τί κάνουν οἱ λικβινταριστές καί οἱ ἑφτά βουλευτές!

Ἡ ἐργατική τάξη ἀποδοκιμάζει τήν πρωτάκουστη αὐτή διαλυτική στάση τῶν ἐχθρῶν τῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης πού φούσκωσαν τά μυαλά τους καί ἀπαιτεῖ ἀποφασιστικά ὑποταγή *καί* ὁσοναφορᾶ τή δουλιά μέσα στή Δούμα.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 19,
25 τοῦ 'Οχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Φ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ

Τό κύριο κόμμα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, τό Κόμμα τῶν καντέτων, ἔχει στό γενικό ἐπιτελεῖο του ὄχι καί λίγους ἀνθρώπους μέ εὐρωπαϊκή μόρφωση. Στήν ἐποχή μας δέν μπορεῖ κανείς νά θεωρεῖται μορφωμένος ἄνθρωπος, ἄν δέν ἔχει μιά γενική ἰδέα γιά τό μαρξισμό καί τό ἐργατικό κίνημα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Οἱ ρῶσοι καντέτοι, μέ τήν πληθώρα τῶν ἀστῶν διανοουμένων στό κόμμα τους, ἔχουν, ἐννοεῖται, μιά τέτια γενική ἰδέα, ἔχουν ἐπίσης πολλούς ἀνθρώπους, πού στά νιάτα τους ἦταν καί οἱ ἴδιοι μαρξιστές ἤ σχεδόν μαρξιστές καί μέ τόν καιρό «λογικεύτηκαν» καί ἔγιναν φιλελεύθεροι φιλισταῖοι.

Ὅλα αὐτά ἐξηγοῦν τή διαφορά πού ὑπάρχει στή στάση τῶν παλιῶν, τῶν εὐρωπαίων καί τῶν νέων, τῶν ρώσων φιλελευθέρων ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατία. Οἱ πρῶτοι πάλευαν ἐνάντια στήν ἐμφάνισή της, ἀρνοῦνταν τό δικαίωμα ὕπαρξής της, οἱ δεύτεροι βρέθηκαν στήν ἀνάγκη νά συμβιβαστοῦν μέ *τήν πραγματικότητα:* «δέν ἀμφιβάλουμε — γράφει σέ κύριο ἄρθρο της ἡ «Ρέτς» (ἀρ. φύλ. 287) — ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία προορίζεται νά γίνει στή Ρωσία νόμιμο πολιτικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου». Γι' αὐτό ἡ πάλη τῶν δικῶν μας φιλελευθέρων *ἐνάντια* στή σοσιαλδημοκρατία πῆρε τή μορφή τῆς πάλης *γιά τό μπάσιμο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ μ έ σ α* στή σοσιαλδημοκρατία.

Οἱ δικοί μας φιλελεύθεροι ἀστοί, ἀνίκανοι νά ἐμποδίσουν τήν ἐμφάνιση καί τήν ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἔστρεψαν ὅλες τίς προσπάθειές τους στό νά πετύχουν *τήν ἀνάπτυξή της μέ φιλελεύθερο τρόπο.* Ἔτσι ἐξηγοῦνται οἱ μακρόχρονες καί συστηματικές προσπάθειες τῶν καντέτων μας νά ὑποστηρίξουν τόν ὀπορτουνισμό (καί ἰδιαίτερα τό λικβινταρισμό) στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας· τήν ὑποστήριξη αὐτή οἱ φιλελεύθεροι

σωστά τή βλέπουν σάν *τό μοναδικό* μέσο νά διατηρήσουν τή φιλελεύθερη έπιροή πάνω στό προλεταριάτο, νά έξασφαλίσουν τήν έξάρτηση τῆς έργατικῆς τάξης άπό τή φιλελεύθερη άστική τάξη.

Γι' αὐτό εἶναι πολύ διδακτική ἡ ἐκτίμηση πού δίνουν οἱ φιλελεύθεροι στήν πάλη τῶν ἕξι ἐργατῶν βουλευτῶν ἐνάντια στούς ἑφτά λικβινταρίζοντες. Οἱ φιλελεύθεροι, παρακολουθώντας ἀπ' ἔξω, ἀναγκάζονται νά ὁμολογήσουν ἀνοιχτά τό βασικό γεγονός: οἱ ἑφτά εἶναι «τά κοινοβουλευτικά στοιχεῖα τῆς σοσιαλδημοκρατίας», εἶναι «τό κόμμα τῆς κοινοβουλευτικῆς δράσης», στίς γραμμές τους βρίσκεται «ὅλη ἡ διανόηση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα». 'Αποτελοῦν τή γραμμή «ἐξέλιξης τῆς σοσιαλδημοκρατίας σέ νόμιμο κοινοβουλευτικό κόμμα», τή γραμμή πού συνδέεται μέ μιά ἰδιαίτερη «κατεύθυνση στόν τομέα τῆς τακτικῆς». «Ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» εἶναι ὄργανο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν».

'Αντίθετα, ἡ «Ζά Πράβντου» εἶναι «ὄργανο τῶν ἀδιάλλακτων», γράφει ἡ «Ρέτς». Δέν εἶναι κόμμα τῆς κοινοβουλευτικῆς δράσης, ἀλλά «κόμμα ἀντίθετο».

Κόμμα «*τῶν βουλευτῶν διανοουμένων*» — ἐνάντια στούς «*ἐργάτες-βουλευτές*», αὐτή εἶναι ἡ ἐκτίμηση τῆς «Ρέτς». Ἡ «Ρέτς» βεβαιώνει ὑποκριτικά ὅτι δέν μπορεῖ τάχα κανείς νά ξέρει μέ ποιούς εἶναι ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν, ὅμως ἀμέσως κιόλας αὐτοδιαψεύδεται μέ τήν παρακάτω διδακτικότατη φράση:

> «Ὅσο πιό πολύ — γράφει — τό πέρασμα σέ μιά τέτια κανονική ὕπαρξη» (δηλ. ἀνοιχτή, νόμιμη) «θά καθυστερεῖ, τόσο περισσότεροι λόγοι ὑπάρχουν νά περιμένουμε ὅτι *ἡ κοινοβουλευτική πλειοψηφία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διανόησης θά βρεθεῖ στήν ἀνάγκη νά ὑποχωρήσει ἀπέναντι στήν ἐξωκοινοβουλευτική ἐργατική πλειοψηφία* μέ τίς τωρινές της διαθέσεις. Εἴδαμε τί θλιβερές συνέπειες εἶχε ἕνας τέτιος καταμερισμός κατευθύνσεων στά τέλη τοῦ 1905. Καί ὅπως κι' ἄν βλέπει κανείς τό ποῦ θά όδηγήσει τό σημερινό ἀδιέξοδο, εἶναι ζήτημα, ἄν θά βρεθοῦν ἄνθρωποι νά δικαιολογήσουν τά λάθη πού ἔκαναν οἱ ἄπειροι καθοδηγητές τῶν αὐθόρμητων μαζικῶν διαθέσεων στούς χειμερινούς ἐκείνους μῆνες». Αὐτά γράφει ἡ «Ρέτς».

'Από τήν ὁμολογία αὐτή ὑπογραμμίσαμε αὐτό, πού μᾶς ἐνδιαφέρει τώρα ἰδιαίτερα.

Ἡ ἐξωκοινοβουλευτική ἐργατική πλειοψηφία ἀπέναντι στήν «κοινοβουλευτική πλειοψηφία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διανόησης» — αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τῆς διαμάχης τῆς ἑξάδας μέ τήν ἑφτάδα, πού τήν εἶδαν ἀκόμη καί οἱ φιλελεύθεροι.

Ἡ ἑφτάδα καί ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» εἶναι ἡ πλειοψηφία τῆς διανόησης, πού αὐτοκαλεῖται σοσιαλδημοκρα-

τική, *ἐνάντια* στήν «ἐξωκοινοβουλευτική ἐργατική πλειοψηφία», *ἐνάντια στό κόμμα.*

Τό παλιό κόμμα δέν ὑπάρχει, τό παλιό κόμμα δέν χρειάζεται, τά βγάζουμε πέρα καί χωρίς κόμμα, μέ μιά ἐφημερίδα καί μέ τή δουλιά μέσα στή Δούμα, προπαγανδίζοντας ἕνα μελλοντικό νόμιμο κόμμα — αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τῆς θέσης τῆς ἑφτάδας καί τῆς θέσης ὅλων τῶν λικβινταριστῶν.

Εἶναι εὐνόητο, γιατί οἱ φιλελεύθεροι καλοπιάνουν ἔτσι τήν ἑφτάδα καί τούς λικβινταριστές, ἐπαινώντας τους γιά τήν κατανόηση τῶν κοινοβουλευτικῶν συνθηκῶν καί ὀνομάζουν τήν τακτική τους «σύνθετη, συνετή, ὄχι ἁπλουστευμένη». Ἡ ἑφτάδα καί οἱ λικβινταριστές καλλιεργοῦν *φιλελεύθερα συνθήματα* στό ἐργατικό περιβάλλον — πῶς λοιπόν νά μήν τούς ἐπαινοῦν οἱ φιλελεύθεροι; Οἱ φιλελεύθεροι δέν θέλουν τίποτε ἄλλο, παρά τή δημιουργία ἑνός στηρίγματος ἀπό διανοουμένους, βουλευτές, λεγκαλιστές *ἐνάντια* στό παλιό κόμμα, *ἐνάντια* στήν «ἐξωκοινοβουλευτική ἐργατική πλειοψηφία».

—Ἄς αὐτοκαλεῖται τό στήριγμα αὐτό σοσιαλδημοκρατικό — ἡ οὐσία δέν βρίσκεται στήν ὀνομασία, ἀλλά στή φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική του — σκέπτεται ἡ φωτισμένη ἀστική τάξη καί σκέπτεται, ἀπό τήν ἄποψή της, πολύ σωστά.

Οἱ φιλελεύθεροι κατάλαβαν (καί τό εἶπαν) αὐτό, πού ἀπό καιρό τό ἔχουν καταλάβει ὅλοι οἱ συνειδητοί, οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες, ὅτι δηλαδή ἡ ὁμάδα τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί ἡ ἑφτάδα πού τήν ἀκολουθεῖ ἀποτελοῦν στήριγμα τῆς φιλελεύθερης διανόησης, πού ξέκοψε ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί ἀρνεῖται τό κόμμα, βρίζει τήν παράνομη ὀργάνωση καί ἐφαρμόζει συστηματικά πολιτική παραχωρήσεων ἀπέναντι στόν ἀστικό ρεφορμισμό, στόν ἀστικό ἐθνικισμό κτλ.

Ἡ ἑνότητα τῆς «ἐξωκοινοβουλευτικῆς ἐργατικῆς πλειοψηφίας», τῆς πραγματικά κομματικῆς, πραγματικά ἀνεξάρτητης ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη εἶναι *ἀκατανόητη* χωρίς ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' αὐτό τό διανοουμενίστικο στήριγμα τῶν λικβινταριστῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 20,
26 τοῦ 'Οχτώβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

Ὁ καπιταλισμός δημιούργησε μιά ἰδιαίτερη κατηγορία μετανάστευσης τῶν λαῶν. Οἱ γρήγορα ἀναπτυσσόμενες χῶρες στό βιομηχανικό τομέα, χρησιμοποιώντας περισσότερες μηχανές, ἐκτοπίζοντας τίς καθυστερημένες χῶρες ἀπό τήν παγκόσμια ἀγορά, ἀνεβάζουν τό μισθό ἐργασίας πάνω ἀπό τό μέσο ἐπίπεδο καί προσελκύουν μισθωτούς ἐργάτες ἀπό τίς καθυστερημένες χῶρες.

Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες φεύγουν ἔτσι καί πηγαίνουν ἑκατοντάδες καί χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Ὁ ἀναπτυγμένος καπιταλισμός τούς παρασύρει βίαια στή δίνη του, τούς ἀποσπᾶ ἀπό τίς ἀπόμερες γωνιές, τούς ὑποχρεώνει νά συμμετέχουν σ' ἕνα κοσμοϊστορικό κίνημα, τούς φέρνει ἀντιμέτωπους μέ τήν ἰσχυρή, ἑνωμένη, διεθνή τάξη τῶν βιομηχάνων.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μόνο ἡ ἐξαιρετική φτώχια ἀναγκάζει τούς ἀνθρώπους νά ἐγκαταλείπουν τήν πατρίδα, ὅτι οἱ καπιταλιστές ἐκμεταλλεύονται μέ τή μεγαλύτερη ἀσυνειδησία τούς ἐργάτες-μετανάστες. Ἀλλά μόνο ἀντιδραστικοί μποροῦν νά κλείνουν τά μάτια στήν *προοδευτική* σημασία τῆς σύγχρονης αὐτῆς μετανάστευσης τῶν λαῶν. Λυτρωμός ἀπό τό ζυγό τοῦ κεφαλαίου δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει, χωρίς τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, χωρίς τήν ταξική πάλη στή βάση τοῦ καπιταλισμοῦ. Καί σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν πάλη τραβάει ὁ καπιταλισμός τίς ἐργαζόμενες μάζες *ὅλου* τοῦ κόσμου, ἀναταράζοντας τή μουχλιασμένη κι' ἀπονεκρωμένη τοπική ζωή, ἐξαλείφοντας τούς ἐθνικούς φραγμούς καί προλήψεις, συνενώνοντας τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν σέ τεράστιες φάμπρικες καί μεταλλεῖα τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γερμανίας κτλ.

Ἡ Ἀμερική βρίσκεται ἐπικεφαλῆς τῶν χωρῶν πού εἰσάγουν ἐργατικά χέρια. Νά τά σχετικά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν μεταναστῶν στήν Ἀμερική:

Στή	δεκαετία	ἀπό τό	1821-1830	99	χιλ.	μετανάστες
»	»	» »	1831-1840	496	»	»
»	»	» »	1841-1850	1 597	»	»
»	»	» »	1851-1860	2 453	»	»
»	»	» »	1861-1870	2 064	»	»
»	»	» »	1871-1880	2 262	»	»
»	»	» »	1881-1890	4 722	»	»
»	»	» »	1891-1900	3 703	»	»
»	ἐννιαετία	» »	1901-1909	7 210	»	»

Ἡ αὔξηση τῆς μετανάστευσης εἶναι τεράστια καί δλοένα μεγαλώνει. Στά πέντε χρόνια 1905-1909 κατά μέσο ὅρο μετανάστευαν στήν Ἀμερική (γίνεται λόγος μόνο γιά τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες) *πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο ἄτομα* τό χρόνο.

Παρουσιάζει ἐνδιαφέρον στήν περίπτωση αὐτή ἡ ἀλλαγή τῆς σύνθεσης τῶν μεταναστῶν (τῶν ἐμιγκρέδων, δηλ. τῶν ὅσων μετοίκησαν στήν Ἀμερική). Ὥς τό 1880 ὑπερτεροῦσε ἡ λεγόμενη *παλιά* μετανάστευση ἀπό τίς παλιές πολιτισμένες χῶρες, Ἀγγλία, Γερμανία, ἐνμέρει Σουηδία. Κι' ὥς τό 1890 ἡ Ἀγγλία καί ἡ Γερμανία μαζί ἔδιναν περισσότερο ἀπό τό μισό ὅλων τῶν μεταναστῶν.

Ἀπό τό 1880 ἀρχίζει μιά ἀπίστευτα γρήγορη αὔξηση τῆς λεγόμενης *νέας* μετανάστευσης ἀπό τήν Ἀνατολική καί Νότια Εὐρώπη, τήν Αὐστρία, Ἰταλία καί Ρωσία. Οἱ τρεῖς αὐτές χῶρες ἔδιναν μετανάστες στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς:

στή	δεκαετία	1871-1880	201	χιλ.
»	»	1881-1890	927	»
»	»	1891-1900	1 847	»
»	ἐννιαετία	1901-1909	5 127	»

Ἔτσι, οἱ πιό καθυστερημένες χῶρες τοῦ παλιοῦ κόσμου, πού διατήρησαν τά περισσότερα ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ὑποβάλλονται σ' ἕναν, ἄς ποῦμε, ἀναγκαστικό ἐκπολιτισμό. Ὁ ἀμερικανικός καπιταλισμός ἀποσπᾶ ἑκατομμύρια ἐργάτες τῆς καθυστερημένης Ἀνατολικῆς Εὐρώπης (καί τῆς Ρωσίας μαζί, πού ἔδοσε 594 χιλ. μετανάστες στά 1891-1900 καί 1 410 χιλιάδες στά 1900-1909) ἀπό τή μισομεσαιωνική τους κατάσταση καί τούς μπάζει στίς γραμμές τῆς πρωτοπόρας, τῆς διεθνοῦς στρατιᾶς τοῦ προλεταριάτου.

Μιά ἐνδιαφέρουσα παρατήρηση κάνει ὁ Γκούρβιτς, συγγραφέας τοῦ ἐξαιρετικά διδακτικοῦ βιβλίου στήν ἀγγλική γλώσσα «Ἡ μετανάστευση καί ἡ ἐργασία», πού βγῆκε τόν περασμένο

χρόνο. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ὁ ἀριθμός τῶν μεταναστῶν στήν Ἀμερική αὐξήθηκε ἰδιαίτερα (τό 1905 — 1 ἑκατομ., τό 1906 — 1,2 ἑκατομ., τό 1907 — 1,4 ἑκατομ., τό 1908-1909 ἀπό 1,9 ἑκατομμύρια). Οἱ ἐργάτες πού εἶχαν πάρει μέρος σέ διάφορες ἀπεργίες στή Ρωσία, ἔμπασαν καί στήν Ἀμερική ἕνα πνεῦμα τολμηρότερων, ἐπιθετικότερων, μαζικότερων ἀπεργιῶν.

Ἡ Ρωσία μένει ὅλο καί πιό πίσω, δίνοντας στό ἐξωτερικό ἕνα μέρος ἀπό τούς καλύτερους ἐργάτες της· ἡ Ἀμερική προχωράει ὅλο καί πιό γοργά, παίρνοντας ἀπ' ὅλο τόν κόσμο τόν πιό δραστήριο καί ἱκανό γιά ἐργασία ἐργατικό πληθυσμό *.

Ἡ Γερμανία πού βαδίζει λίγο-πολύ στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τήν Ἀμερική μετατρέπεται ἀπό χώρα πού ἄφηνε τούς ἐργάτες νά φεύγουν σέ χώρα πού προσελκύει ξένους ἐργάτες. Ὁ ἀριθμός τῶν μεταναστῶν ἀπό τή Γερμανία στήν Ἀμερική, πού ἔφτασε τίς 1 453 χιλ. στή δεκαετία 1881-1890, ἔπεσε σέ 310 χιλ. στήν ἐννιαετία 1901-1909. Ἐνῶ ὁ ἀριθμός τῶν ξένων ἐργατῶν πού πῆγαν στή Γερμανία ἦταν στά 1910-1911 — 695 χιλ. καί στά 1911-1912 — 729 χιλιάδες. Ἄν δοῦμε, πῶς κατανέμονται οἱ τελευταῖοι αὐτοί κατά ἐπάγγελμα καί χώρα προέλευσης, θά ἔχουμε τήν ἑξῆς εἰκόνα:

	Ξένοι ἐργάτες ἐργαζόμενοι στή Γερμανία στά 1911-1912 (σέ χιλιάδες)		
	Στήν ἀγροτική οἰκονομία	Στή βιομηχανία	Σύνολο
ἀπό τή Ρωσία.........	274	34	308
» τήν Αὐστρία......	101	162	263
» τίς ὑπόλοιπες χῶρες	22	135	157
Σύνολο	397	331	728

Ὅσο πιό καθυστερημένη εἶναι μιά χώρα, τόσο περισσότερους ἀνεκπαίδευτους, «ἀνειδίκευτους», ἐργάτες γῆς δίνει. Τά προηγμένα ἔθνη κρατοῦν, ἄς ποῦμε, τίς καλύτερες δουλιές, ἀφήνοντας στίς μισοβάρβαρες χῶρες τίς χειρότερες δουλιές. Ἡ Εὐρώπη γενικά («ὑπόλοιπες χῶρες») στέλνει στή Γερμανία 157 χιλ. ἐργάτες· ἀπ' αὐτούς *πάνω* ἀπό τά 8/10 (135 χιλ. ἀπό τίς 157) εἶναι βιομηχανικοί ἐργάτες. Ἡ καθυστερημένη Αὐστρία δίνει μόνο τά 6/10 (162 χιλιάδες ἀπό τίς 263) τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν.

* Ἐκτός ἀπό τίς Ἑνωμ. Πολιτεῖες καί τά ἄλλα ἀμερικανικά κράτη προχωροῦν γοργά. Ὁ ἀριθμός τῶν μεταναστῶν στήν Ἀμερική τόν τελευταῖο χρόνο ἔφτασε τίς 250 περίπου χιλιάδες, στή Βραζιλία περίπου 170 χιλ., στόν Καναδά πάνω ἀπό 200 χιλ., συνολικά 620 χιλ. τό χρόνο.

Ἡ πιό καθυστερημένη Ρωσία δίνει συνολικά τό $^{1}/_{10}$ τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν (34 χιλιάδες ἀπό τίς 308).

Ἔτσι, τή Ρωσία τή χτυποῦν ἀπό παντοῦ καί πάντα ἐξαιτίας τῆς καθυστέρησής της. Οἱ ἐργάτες ὅμως τῆς Ρωσίας, σέ σύγκριση μέ τόν ὑπόλοιπο πληθυσμό, ὅλο καί ξεφεύγουν ἀπ' αὐτή τήν καθυστέρηση καί βαρβαρότητα, ἀντιπαλεύουν ὅλο καί πιό ἀποφασιστικά αὐτά τά «χαριτωμένα» χαρακτηριστικά τῆς πατρίδας τους, συσπειρώνονται ὅλο καί πιό στενά μέ τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν σέ μιά παγκόσμια ἀπελευθερωτική δύναμη.

Ἡ ἀστική τάξη διεγείρει τούς ἐργάτες τοῦ ἑνός ἔθνους ἐνάντια στούς ἐργάτες τοῦ ἄλλου ἔθνους, προσπαθώντας νά τούς διαιρέσει. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες, κατανοώντας ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτο καί προοδευτικό τό σπάσιμο ὅλων τῶν ἐθνικῶν φραγμῶν πού βάζει ὁ καπιταλισμός, προσπαθοῦν νά βοηθήσουν τή διαφώτιση καί τήν ὀργάνωση τῶν συντρόφων τους πού προέρχονται ἀπό τίς καθυστερημένες χῶρες.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 22,
29 τοῦ 'Οχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ [47]

Ἀνάμεσα στούς ἕξι ἐργάτες (ἐκλεγμένους ἀπό τήν ἐργατική κουρία) σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Κρατικῆς Δούμας, τόν Μπαντάγεφ, τόν Μαλινόβσκι, τόν Μουράνοφ, τόν Πετρόβσκι, τόν Σαμόηλοφ καί τόν Σάγκοφ, ἀπό τή μιά μεριά καί τά ὑπόλοιπα ἑφτά μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Κρατικῆς δούμας ἄναψε ἡ πάλη. Καί ἡ ἑξάδα καί ἡ ἑφτάδα ἔκαναν ἔκκληση στούς ἐργάτες νά συζητήσουν τό ζήτημα καί νά ποῦν τή γνώμη τους.

Ἡ συζήτηση ἄρχισε ἤδη ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί, γιά νά διεξαχθεῖ μέ ἐπιτυχία, δίνουμε ὁρισμένα ὑλικά καί γνῶμες, πού ἐνδιαφέρουν κάθε ἐργάτη πού τόν ἀπασχολοῦν οἱ τύχες τῆς μαρξιστικῆς του ὀργάνωσης.

ΠΟΙΑ ΘΕΛΗΣΗ;

Τό βασικό ζήτημα, πού ὀρθώνεται μπροστά στούς ἐργάτες ἀπ' ἀφορμή τή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, εἶναι τό ζήτημα τῆς σχέσης τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, πρός τό μαρξιστικό σύνολο. Ποιά θέληση πρέπει νά καθορίζει τίς ἀποφάσεις, τήν τακτική, τή στάση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα;

Ἡ πείρα ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων τοῦ κόσμου δίνει ξεκάθαρη καί ἐντελῶς κατηγορηματική ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό. Οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Δούμας ἐφαρμόζουν τή θέληση τοῦ συνειδητοῦ καί ἑνωμένου προλεταριάτου τῆς δοσμένης χώρας. Οἱ ἀποφάσεις πού παίρνονται καί ἐφαρμόζονται ἀπό τό πρωτοπόρο προλεταριάτο σ' ὅλη τήν οἰκονομική καί πολιτική του πάλη, εἶναι *ὑποχρεωτικές* γιά τή σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ἀντιπροσω-

πεία. Οἱ βουλευτές πού ἔρχονται σέ διάσταση μέ τή θέληση τοῦ συνειδητοῦ, τοῦ ἑνωμένου, τοῦ πρωτοπόρου προλεταριάτου, καταθέτουν τήν πληρεξουσιοδότηση, δηλ. παραιτοῦνται ἀπό τόν τίτλο τοῦ βουλευτῆ.

Τίς γενικές καί βασικές αὐτές θέσεις, πού τίς συμμερίζονται ὅλοι οἱ μαρξιστές σ' ὅλη τήν ὑδρόγειο, πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά τίς καταλάβουμε καλά καί νά τίς χωνέψουμε πέρα γιά πέρα, γιά νά μήν ἐπιτρέπουμε στούς διάφορους καλοθελητές νά μπερδεύουν καί νά συσκοτίζουν τό ἐπίμαχο ζήτημα.

Ὅποιος θά ἀρχίσει νά ὑποστηρίζει τήν ἀνεξαρτησία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν ἀπό τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν συσπειρωμένων καί συνειδητῶν ἐργατῶν, θά δείξει ἀμέσως ὅτι εἶναι ἐχθρός τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης καί διασπαστής κάθε ἑνότητας, κάθε ὁμόθυμης δουλιᾶς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν.

Μπαίνει τώρα τό ἐρώτημα: πῶς λοιπόν θά καθορίσουμε ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι ἐργάτες, τή θέληση καί τίς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν καί συσπειρωμένων σέ ἑνιαῖο σύνολο σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας;

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΘΕΛΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ;

Σ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου γιά τόν καθορισμό τῆς θέλησης τοῦ προλεταριάτου, πού ἔχει ἑνωθεῖ σ' ἕνα ἑνιαῖο πολιτικό σύνολο, ὑπάρχουν τά παρακάτω κριτήρια.

Πρῶτο, οἱ ἐργατικές ἐφημερίδες. Τό προλεταριάτο, ὑποστηρίζοντας τοῦτες ἤ ἐκεῖνες τίς ἐργατικές ἐφημερίδες, ἐκφράζει ἔτσι τήν πολιτική του θέληση, καθορίζει ποιά κατεύθυνση ἀκολουθεῖ.

Δεύτερο, οἱ βουλευτικές ἐκλογές. Ὁ ἐκλογικός νόμος στίς διάφορες χῶρες εἶναι διαφορετικός, συχνά ὅμως μπορεῖ κανείς νά καθορίσει μέ ἀκρίβεια, *ποιούς βουλευτές* ἐκλέγει ἡ ἐργατική τάξη. *Ἡ κατεύθυνση* τῶν ἐκλεγμένων ἀπό τούς ἐργάτες βουλευτῶν *δείχνει τή θέληση* τοῦ προλεταριάτου.

Τρίτο, οἱ διάφορες ἐργατικές ἑνώσεις καί σωματεῖα, ἰδιαίτερα τά συνδικάτα, πού ἀγωνίζονται ἐνάντια στό κεφάλαιο, δίνουν τή δυνατότητα νά κρίνουμε γιά τή θέληση τοῦ προλεταριάτου.

Τέταρτο, στή δυτική Εὐρώπη τόν ἀκριβέστερο καθορισμό τῆς θέλησης τοῦ προλεταριάτου τόν δίνουν οἱ ἀποφάσεις τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων, πού δροῦν νόμιμα καί μέ γνωστό σ' ὅλους ἀριθμό μελῶν.

Στή Ρωσία, ὅπως εἶναι γνωστό, δέν ὑπάρχει νόμιμο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἀκόμη καί τό Κόμμα τῶν καντέτων στή χώρα μας θεωρεῖται ἀπαγορευμένο. Γι' αὐτό ἐκείνους πού καταφέρονται ἐνάντια στήν «παράνομη ὀργάνωση», εἴτε τήν ἀπαρνοῦνται, εἴτε δικαιολογοῦν τήν ἀπάρνηση, στή Ρωσία τούς ὀνομάζουν λικβινταριστές, δηλαδή ἀποστάτες, διαλυτές τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης.

Ἄς δοῦμε λοιπόν τί *στοιχεῖα* ὑπάρχουν σχετικά μέ τή θέληση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

ΤΙ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΛΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΙΙ, ΙΙΙ ΚΑΙ IV ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ;

Ὁ ἐκλογικός νόμος τῆς Ρωσίας, γιά νά ἐξυπηρετήσει τά ἀντιδραστικά σχέδια τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἐργατῶν ἀπό τούς ἀγρότες, καθιερώνει τό θεσμό τῆς ἐργατικῆς κουρίας, δηλαδή οἱ ἐργάτες νά ψηφίζουν χωριστά. Ἔτσι ὅμως ξεκαθαρίζεται ἀκόμη καλύτερα ἡ θέληση τῶν ἐργατῶν, πού στέλνουν στή Δούμα ἀνθρώπους σύμφωνους μέ τίς δικές τους ἀντιλήψεις καί κατευθύνσεις. Γι' αὐτό *ὅλοι* οἱ βουλευτές *τῆς ἐργατικῆς κουρίας* καί στή ΙΙ καί στήν ΙΙΙ καί στήν IV Δούμα ἦταν *σοσιαλδημοκράτες*. Ὅλοι οἱ γραμματισμένοι ἄνθρωποι (ἐκτός ἀπό τούς πολιτικά ὄχι εὐσυνείδητους) εἶναι ὑποχρεωμένοι νά βγάλουν ἀπό δῶ τό συμπέρασμα ὅτι οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας θέλουν νά βαδίζουν σέ σύμπνοια καί μέ σιγουριά μαζί μέ τούς σοσιαλδημοκράτες.

Ποιά ὅμως κατεύθυνση *μέσα* στή σοσιαλδημοκρατία ὑποστήριζαν οἱ ἐργάτες;

Ξεκάθαρη ἀπάντηση ἐδῶ δίνει ἡ μελέτη τῶν στοιχείων σχετικά μέ τήν *κατεύθυνση* τῶν βουλευτῶν τῆς ἐργατικῆς κουρίας. Στή ΙΙ Δούμα ὑπῆρχαν 23 τέτιοι βουλευτές· ἀπ' αὐτούς μπολσεβίκοι ἦταν 11 (δηλ. τά 47 %). Εἶναι γνωστό ὅτι τήν ἴδια αὐτή περίοδο, τήν ἄνοιξη τοῦ 1907, ὑπολογίστηκε μέ ἀκρίβεια καί ἐπαληθεύτηκε, ὅτι ἡ πλειοψηφία μέσα στό ἐργατικό κόμμα ἦταν ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων.

Στήν ΙΙΙ Δούμα, ὕστερα ἀπό τήν τροποποίηση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου οἱ βουλευτές τῆς ἐργατικῆς κουρίας ἔγιναν 8· ἀπ' αὐτούς 4 μπολσεβίκοι (δηλ. τά 50 %). Στήν IV Δούμα ἔχουμε 9 βουλευτές τῆς ἐργατικῆς κουρίας· ἀπ' αὐτούς 6 μπολσεβίκοι (δηλ. τά 67 %).

Ἔτσι λοιπόν, μέσα σέ ἕξι χρόνια, ἀπό τό 1907 ὥς τό 1912, ὅταν ἡ διανόηση ἔφευγε *ἀπό* τή σοσιαλδημοκρατία, οἱ ἐργάτες περνοῦσαν *ὁλοένα καί πιό πολύ* μέ τό μέρος τῶν μπολσεβίκων.

Πάνω ἀπό τά δυό τρίτα τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας συμμερίζονται τίς ἀντιλήψεις καί τήν κατεύθυνση *τῶν ἕξι* ἐργατῶν (ἐκλεγμένων ἀπό τήν ἐργατική κουρία) βουλευτῶν τῆς IV Δούμας: τοῦ Μπαντάγεφ, τοῦ Μαλινόβσκι, τοῦ Μουράνοφ, τοῦ Πετρόβσκι, τοῦ Σαμόηλοφ καί τοῦ Σάγκοφ. Μέ τό μέρος τους εἶναι *ἡ συντριπτική πλειοψηφία* τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, πού μετέχουν στήν πολιτική ζωή.

Οἱ διανοούμενοι ἔφευγαν ἀπό τή μαρξιστική ὀργάνωση, προσπαθοῦσαν νά τή διαλύσουν. Οἱ ἐργάτες ἔφευγαν ἀπό τούς λικβινταριστές. Μόνο ἀσυνείδητοι ἄνθρωποι μποροῦν ν' ἀρνοῦνται τήν ἀλήθεια αὐτή.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ;

Τήν ἴδια κιόλας μέρα πού στίς ἐφημερίδες ἐμφανίστηκαν οἱ δηλώσεις τῶν 6 βουλευτῶν *, ἀπό τή μιά μεριά καί τῶν ἀντιπάλων τους, ἀπό τήν ἄλλη, ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα (ἀρ. φύλ. 60) ἔσπευσε νά ὑποστηρίξει τούς 7 βουλευτές, φέροντας σάν ἐπιχείρημα, τό ὅτι οἱ ἐργατικοί ψῆφοι τῶν ἑφτά βουλευτῶν *δέν εἶναι λιγότεροι* ἀπό τούς ψήφους τῶν ἕξι.

Ἡ ἐφημερίδα μας (ἀρ. φύλ. 13) δημοσίευσε τότε στοιχεῖα, πού ἀνάτρεψαν ὁλότελα τή θέση τῶν λικβινταριστῶν καί ἐκμηδένισαν τό «ἐπιχείρημά» τους.

Τά στοιχεῖα αὐτά μιλᾶνε.γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν τῶν κυβερνείων, πού ἔστειλαν στή Δούμα σοσιαλδημοκράτες βουλευτές καί δίνουν σαφή εἰκόνα, πού δείχνει ποιά μερίδα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας ἔχει περισσότερους ψήφους ἐργατῶν, ἀκόμη καί πόσο περισσότερους.

Νά τά στοιχεῖα αὐτά: (Βλ. πίνακα στή σελ. 98. *Σημ. μετ.*)

Ἐπειδή ὁ βουλευτής Γιαγγέλλο δέν περιλαβαίνεται στούς 7 βουλευτές, ἐφόσον δέν ἀνήκει στή σοσιαλδημοκρατία καί δέν ἔχει θετική ψῆφο στό ζήτημα τῆς σχέσης ἀνάμεσα στούς 6 καί τούς 7 βουλευτές καί, ἐκτός ἀπ' αὐτό, μπῆκε στή Δούμα παρά τήν ἐπιθυμία τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν ἐκλεκτόρων τῆς Βαρσοβίας, ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν τοῦ κυβερνείου τῆς Βαρσοβίας δέν μπορεῖ νά ὑπολογιστεῖ στόν ἀριθμό τῶν ἐργατικῶν ψήφων πού δόθηκαν στούς 7 βουλευτές.

Ἔτσι ἔχουμε: ἀπό τό 1 ἑκατομμύριο 144 χιλιάδες στούς 7 βουλευτές ἀναλογοῦν ὅλο-ὅλο 136 χιλιάδες, ἤ τά 11,8 % ἤ *τό ἕνα δέκατο* περίπου, ἐνῶ στούς 6 βουλευτές ἀναλογοῦν ἕνα

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 82-84. *Ἡ Σύντ.*

Κυβερνεῖα	Ἐπώνυμο βουλευτῶν	Σέ χιλιάδες		
		Ἀριθμός ἐργατῶν σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση τῶν ἐπιθεωρητῶν ἐργασίας	Ἐξορυκτική βιομηχανία	Σύνολο
Μόσχας	Μαλινόβσκι	348	3	351
Βλαντίμιρ	Σαμόηλοφ	202	3	205
Πετρούπολης	Μπαντάγεφ	170	27	197
Αἰκατερινοσλάβ	Πετρόβσκι	33	85	118
Κοστρομά	Σάγκοφ	91	—	91
Χαρκόβου	Μουράνοφ	45	1	46
	Σύνολο	889	119	1 008
Βαρσοβίας	Γιαγγέλλο	78	—	78
Περιοχῆς Ντόν	Τουλιακόφ	18	41	59
Οὐφά	Χάουστοφ	6	31	73
Ταυρίδας	Μπουριάνοφ	10	10	20
Ἰρκούτσκ	Μανκόφ	2	11	13
Τιφλίδας	Τσχέιτζε	5	—	5
Περιοχῆς Κάρς καί Μπατούμ	Τσχενκέλι	1	1	2
	Σύνολο	120	94	214

ἑκατομμύριο 8 χιλιάδες, ἤ τά 88,2 %, ἤ *τά ἐννιά δέκατα* περίπου.

Ὁ ἐπίμονος ἰσχυρισμός τῶν λικβινταριστῶν ὅτι οἱ ἐργατικοί ψῆφοι μοιράστηκαν ἐξίσου ἀνατρέπεται πέρα γιά πέρα.

Τί ἀπαντοῦν λοιπόν σ' αὐτό;

Τήν ἀπάντησή τους ἀξίζει νά τήν ἐπαναλάβουμε ἐπακριβῶς καί μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μόνο ἀπό τό γεγονός ὅτι βρέθηκαν σέ ἀδιέξοδο.

«*Ἀφήνοντας κατά μέρος τό ζήτημα τῆς ἀκρίβειας καί τῆς σημασίας αὐτῶν τῶν ἀριθμῶν*, διαπιστώνουμε...» — λέει ὁ κ. Φ. στή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 61.

Ἐσεῖς, κύριοι, μιλούσατε γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατικῶν ψήφων, σᾶς παράθεσαν τούς ἀριθμούς κι' ἐσεῖς τούς ἀφήνετε κατά μέρος.

Δέν πρόλαβε νά τό πεῖ αὐτό καί στό ἑπόμενο φύλλο (ἀρ. 62) παρουσιάζεται ἕνας ἰσχυρισμός, πού μόνο κατάπληξη προξενεῖ.

«*Ὅσον αφορᾶ τήν ἀριθμητική πλευρά τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, ἡ ἐφημερίδα μᾶς εἶπε χτές τή γνώμη της*».

Τό *ἀφήνω κατά μέρος* σημαίνει «διατυπώνω γνώμη». Μά γιά ἀφελεῖς μᾶς παίρνετε κ.κ. λικβινταριστές;

Παραθέτοντας τούς παραπάνω ἀριθμούς — οἱ λικβινταριστές δέν μπόρεσαν νά τούς ἀνατρέψουν — δέν εἴπαμε λέξη γιά τήν ἰδιαίτερη σημασία τήν ὁποία ἔχουν στό ἐκλογικό μας σύστημα τά κυβερνεῖα, πού ἔβγαλαν τούς 6 ἐργάτες βουλευτές. Ἀποθαρυμένοι ἀπό *τά γεγονότα*, οἱ λικβινταριστές προσπαθοῦν νά ποῦν ὅτι ὁ νόμος τῆς 3 τοῦ Ἰούνη παραχωρεῖ ἰδιαίτερα προνόμια στούς 6 βουλευτές, ὅτι ἐμεῖς ὑποκλινόμαστε μπροστά στήν κουρία τοῦ Στολίπιν, ὅτι ἐμεῖς μόνο τούς 6 βουλευτές θεωροῦμε σοσιαλδημοκράτες βουλευτές κτλ.

Οἱ ἰσχυρισμοί αὐτοί ἔχουν ἕνα ἀρκετά συγκεκριμένο, ἄν καί ὄχι κολακευτικό ὄνομα... Ἐμεῖς δέν πρόκειται νά ἀνακατέψουμε τίς βρωμιές!..

Ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν τῶν κυβερνείων παραμένει ἀκριβῶς ὁ ἴδιος. Ἡ σύγκρισή τους εἶναι δυνατή καί ἀπαραίτητη.

Ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία ὑπολογίζει τίς ἐπιτυχίες της ἀπό τίς ἐκλογές, ἄν καί οἱ γυναῖκες ἐκεῖ δέν ἔχουν δικαίωμα ψήφου.

Ὅλα αὐτά εἶναι τόσο καθαρά καί ἁπλά, ὥστε νά εἶναι ἄξιο ἀπορίας, ποιόν λογαριάζουν νά παραπλανήσουν οἱ λικβινταριστές μέ τά «ἐπιχειρήματά» τους.

ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΘΕΛΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ;

Ὅλοι ξέρουν ὅτι οἱ ἐργατικές ἐφημερίδες τῆς Ρωσίας ἄρχισαν νά βγαίνουν, ὕστερα ἀπό τήν περίοδο τῆς ἀποθάρρυνσης καί τῆς κατάπτωσης τοῦ 1908-1910, ἀπό τό 1911 καί σταθεροποιήθηκαν τό 1912.

Πάρτε τό 1912. Πρώτη βγῆκε καί σταθεροποίησε τήν ἔκδοσή της ἡ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα «Ζβεζντά» [48], πού ἔπειτα ἄρχισε νά βγαίνει 2 φορές τήν ἑβδομάδα καί προετοίμασε τήν ἡμερήσια «Πράβντα». Ἡ «Πράβντα» βγῆκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912 χάρη στήν *ἐξαιρετικά μεγάλη* ἐργατική ὑποστήριξη. Ἡ ἐφημερίδα αὐτή συσπείρωσε γύρω της τήν πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Ἡ κατεύθυνσή της ἦταν κατεύθυνση *τῆς πλειοψηφίας* τῶν ἑνωμένων καί συνειδητῶν προλετάριων.

Τό 1913 βγαίνουν ἤδη *δυό* πανρωσικές ἐφημερίδες τῆς ἴδιας κατεύθυνσης. Μέ τήν τεράστια ἄνοδο τῆς ἐργατικῆς ὑποστήριξης βγῆκε στή Μόσχα ἡ «Νάς Πούτ», ἐφημερίδα *τῆς ἴδιας* κατεύθυνσης.

Ἡ ἄλλη κατεύθυνση, ἡ λικβινταριστική, μόνο *ἀπό τό φθινόπωρο* τοῦ 1912, ὕστερα ἀπό τίς πολύ ἀδύνατες ἑβδομαδιαῖες ἐφημερίδες της, ἄρχισε νά βγάζει τήν ἡμερήσια «Λούτς».

Ἑπομένως, τά γεγονότα ἀποδείχνουν κατά τρόπο ἀδιάψευστο ὅτι *ἡ πλειοψηφία* τῶν ἐργατῶν συσπειρώθηκε γύρω ἀπό τήν «Πράβντα» πολύ νωρίτερα. Ἡ ἔκδοση τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας ἔγινε πολύ ἀργότερα καί ἦταν μιά προσπάθεια *πάλης ἐνάντια στή θέληση* τῆς πλειοψηφίας, *προσπάθεια διάσπασης*, δηλαδή ἄρνηση τῆς μειοψηφίας νά ὑποταχθεῖ στήν πλειοψηφία.

Ὁ κάθε ἐργάτης θά καταλάβει ὅτι *ἡ ἑνότητα* δράσης τοῦ προλεταριάτου *παραβιάζεται* μέ τήν ἔκδοση μέσα στήν ἴδια πόλη μιᾶς *δεύτερης* ἐφημερίδας πού προσπαθεῖ νά ὑπονομεύσει τήν πρώτη. *Κανένα* σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Εὐρώπης δέν τό ἐπιτρέπει αὐτό.

ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΘΕΛΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ;

Τίς ἀστικές ἐφημερίδες τίς συντηρεῖ τό μεγάλο κεφάλαιο. Οἱ ἐργατικές ἐφημερίδες συντηροῦνται μέ τίς εἰσφορές τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν.

Οἱ ἐργάτες, συνεισφέροντας γιά τήν ὑποστήριξη τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἔκδοσης, τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἐφημερίδας, δείχνουν ἔτσι μέ τρόπο σαφή τή θέλησή τους.

Γιά τό λόγο αὐτό ἡ ἱστορία τῶν ἐργατικῶν εἰσφορῶν γιά τίς ἐργατικές ἐφημερίδες τῆς Ρωσίας ἀποτελεῖ ἕναν ἀπό τούς σπουδαιότατους δεῖκτες τῆς θέλησης τῶν ἐργατῶν. Τήν ἱστορία αὐτή μποροῦν νά τήν ἀγνοοῦν μόνο ἄνθρωποι ἐντελῶς ἀγράμματοι ἤ ἀσυνείδητοι (σάν τούς καντέτους καί τούς λικβινταριστές).

Νά τά στοιχεῖα γιά *τίς ὁμαδικές εἰσφορές τῶν ἐργατῶν*, πού δημοσιεύτηκαν πολλές φορές μέχρι τώρα καί μποροῦν νά ἐλεγχθοῦν ἀπό ὁποιονδήποτε ἐγγράμματο ἄνθρωπο:

	Ἀριθμός ὁμαδικῶν ἐργατικῶν εἰσφορῶν			
	Γιά τήν «Πράβντα»	Γιά τήν ἐφημερίδα τῆς Μόσχας	Γιά τίς δυό μαζί	Γιά τή «Λούτς»
1912	620	5	625	89
1913 ὥς τήν 1 Ἀπρίλη	309	129	438	139
1913 ἀπό τήν 1 Ἀπρίλη ὥς τόν Ὀχτώβρη	1 252	261	1 513	328
Συνολικά στά δυό χρόνια	2 181	395	2 576	556

Τά στοιχεῖα αὐτά ἀντιστοιχοῦν σ' ἕνα *μεγάλο* χρονικό διάστημα. Ἀγκαλιάζουν *ὅλο* τό 1912 καί 9 μῆνες τοῦ 1913 καί ἀφοροῦν *ὁλόκληρη τή Ρωσία**.

Τί δείχνουν τά στοιχεῖα αὐτά; Δείχνουν ἀναμφισβήτητα *τήν ἀπόλυτη ὑπεροχή* πού εἶχαν μέσα στούς συνειδητούς ἐργάτες *οἱ ὀπαδοί τῆς «Ζά Πράβντου»*, οἱ ὀπαδοί *τῶν ἕξι ἐργατῶν βουλευτῶν*, τῶν ἀντιπάλων τοῦ λικβινταρισμοῦ. Ὅποιος δέν παραδέχεται τίς ἀποφάσεις τῆς συντριπτικῆς αὐτῆς πλειοψηφίας, παραβαίνει τή θέληση τῶν ἐργατῶν, εἶναι διασπαστής καί ἀποδιοργανωτής.

ΠΟΙΑ ΘΕΛΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ;

Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ ἐργάτες μετάλλου εἶναι οἱ πιό ἀναπτυγμένοι καί πρωτοπόροι ἐργάτες ὄχι μόνο στήν Πετρούπολη, ἀλλά καί σ' ὅλη τή Ρωσία — κι' ὄχι μόνο στή Ρωσία, ἀλλά καί σ' ὅλο τόν κόσμο.

Κανένας δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ — καί οἱ λικβινταριστές τήν ἡμέρα τῆς συνέλευσης τῶν ἐργατῶν μετάλλου τό ἀναγνώρισαν αὐτό *οἱ ἴδιοι* — ὅτι οἱ ἐργάτες μετάλλου εἶναι *ἡ πρωτοπορία* (τό πρωτοπόρο τμῆμα) ὅλου τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Τί ἔδειξε λοιπόν ἡ συνέλευση τῶν ἐργατῶν μετάλλου στήν Πετρούπολη;

Γίνονταν ἀρχαιρεσίες. Ὑπῆρχαν δυό ψηφοδέλτια.

Τό ἕνα ψηφοδέλτιο, πού τό δημοσίευσε ἡ ἐφημερίδα τῶν λικβινταριστῶν καί τό ὑποστήριζε ἡ ἐφημερίδα αὐτή, περιεῖχε *ἀρκετά ὀνόματα* γνωστῶν λικβινταριστῶν.

Τό ἄλλο ψηφοδέλτιο, πού τό δημοσίευσε ἡ «Πράβντα», ἦταν *ἀντιλικβινταριστικό*.

Οἱ λικβινταριστές παρουσίασαν μέ ἀπάτη τό δικό τους ψηφοδέλτιο σάν ἀπόφαση τοῦ συνδικάτου, ἡ ἀπάτη ὅμως δέν τούς βοήθησε.

Στή συνέλευση τῶν ἐργατῶν μετάλλου πῆραν μέρος *3000 ἄτομα* περίπου. Ἀπ' αὐτούς κάπου *150* ψήφισαν τούς λικβινταριστές.

Εἶναι φανερό ὅτι ἡ θέληση τῶν συνειδητῶν καί πρωτοπόρων

---

* Στή συλλογή «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός» στό σημεῖο αὐτό ἔγινε ἡ παρακάτω ὑποσημείωση:

«Τό Μάη τοῦ 1914 σέ στρογγυλούς ἀριθμούς: 6 000 ἐργατικές ὁμάδες εἶχαν οἱ πραβντιστές καί $1^1/_2$ χιλιάδες περίπου οἱ λικβινταριστές». *Ἡ Σύντ.*

ἐργατῶν ἀποσαφηνίστηκε ἐντελῶς. Οἱ ἐργάτες δέν θέλουν οὔτε ν' ἀκούσουν γιά λικβινταρισμό.

'Απ' ὅλα τά συνδικάτα τῆς Πετρούπολης μόνο τό συνδικάτο τῶν τυπογράφων ἀκολουθεῖ ἀκόμη τούς λικβινταριστές *, ἀπομονωμένο ἀπ' ὅλο τό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης. Καί πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι κι' ἐκεῖ τά πράγματα δέν πᾶνε «καλά» γιά τούς λικβινταριστές. Ἔχουν πολλούς ὀπαδούς οἱ λικβινταριστές ἀνάμεσα στούς ἐμποροϋπαλλήλους, τούς ἐργάτες ξύλου, τούς χρυσοχόους, τούς ράφτες, τούς ἀρτεργάτες, τούς οἰκοδόμους, τούς σερβιτόρους κτλ.; Πόσοι εἶναι, ποῦ εἶναι; Ἔχουν ἄραγε πολλούς ὀπαδούς στά πολιτιστικά-ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα; Δέν φαίνονται! Οἱ λικβινταριστές, ὅμως, καταφερόμενοι ἐνάντια στήν παράνομη ὀργάνωση καί στήν «ἀπεργιακή παραφορά», ἀγωνιζόμενοι ὑπέρ τῆς νομιμότητας κάτω ἀπό τή σκιά τῶν στολιπινικῶν μεταρυθμίσεων, ἰσχυρίζονταν ὅτι ὅλες οἱ νόμιμες ὀργανώσεις εἶναι μαζί τους! Καί ποιόν ἀκολούθησε ἡ ἐργατική διανόηση; Στό προηγούμενο φύλλο τῆς ἐφημερίδας *106 ἐργάτες σπουδαστές* χαιρετίζουν τήν ἑξάδα καί στιγματίζουν τούς λικβινταριστές!

Οἱ βουλευτές τῆς ἑφτάδας, ἀκολουθώντας τούς λικβινταριστές, *παραβιάζουν τή θέληση* τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν. Τό ἀπόδειξαν αὐτό καί οἱ ἐκλογές τῆς Δούμας καί οἱ εἰσφορές γιά τίς ἐφημερίδες καί ἡ συνέλευση τῶν ἐργατῶν μετάλλου, ὅπως καί ὅλη ἡ δουλιά στό νόμιμο κίνημα καί ἡ διεξαγόμενη τώρα καμπάνια γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις (ἡ ὑποστήριξη τοῦ ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ τῶν ἀσφαλίσεων ὕστερα ἀπό ἔκκληση τῶν ἕξι ἐργατῶν βουλευτῶν).

Οἱ ἑφτά βουλευτές, *πού παραβιάζουν* τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν, πρέπει νά ἀναλογιστοῦν τί συνέπειες θά ἔχει ἀναπόφευκτα ἡ ἐπιμονή τους στή *δική τους* θέληση *ἐνάντια* στή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα γράφει:

«Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀποτελεῖ μιάν ὁρισμένη ἰδεολογική ἑνότητα καί οἱ ἄνθρωποι πού δέν παραδέχονται τίς ἰδέες της, δέν ἀνήκουν σ' αὐτή».

---

* Στή συλλογή «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός» στό σημεῖο αὐτό ἔγινε ἡ παρακάτω ὑποσημείωση:

«Τώρα καί τό συνδικάτο αὐτό ἀρχίζει, ὅπως φαίνεται, ν' ἀπομακρύνεται ἀπό τούς λικβινταριστές». *Ἡ Σύντ.*

Αὐτό εἶναι ἀλήθεια, ὅμως ὄχι ὅλη ἡ ἀλήθεια. Γιατί σοσιαλδημοκρατία δέν σημαίνει μόνο *ἰδεολογική, ἀ λ λ ά καί ὀργανωτική* ἑνότητα. Αὐτό μποροῦν νά τό ξεχνοῦν μόνο οἱ λικβινταριστές, δηλαδή ἀκριβῶς οἱ ἄνθρωποι πού δέν θέλουν νά ἀναγνωρίσουν τό ὀργανωτικό σύνολο, δέν ὑπολογίζουν τή θέλησή του, παραβιάζουν τίς ἀποφάσεις του κτλ.

Οἱ λικβινταριστές μας, αὐτοί ἀκριβῶς πού ἔγραφαν στήν ἐφημερίδα «Λούτς» καί γράφουν τώρα στή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἔδειξαν πεντακάθαρα στίς ἐργατικές μάζες, ὅτι αὐτοί τάχθηκαν ἐνάντια στήν ὀργάνωση τῶν ρώσων μαρξιστῶν καί ἔκαναν πεισματικό ἀγώνα ἐνάντιά της.

Μιά σειρά ἀποφάσεις τῆς μοναδικῆς αὐτῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης, πού ὑπάρχει γιά τούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας, καταδίκασαν ἀποφασιστικά τούς λικβινταριστές ἀκριβῶς γιά τήν ἀπαράδεκτη, τή διαλυτική, τή διασπαστική τους στάση ἀπέναντι στήν ὀργάνωση αὐτή. Οἱ ἀποφάσεις αὐτές πάρθηκαν καί τό 1908 καί τό 1910 καί τό 1912 [49]. Τίς ξέρουν οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας, πού ἐνδιαφέρονται γιά τά ζητήματα τῆς τάξης τους. Οἱ λικβινταριστές ὅμως ὄχι μόνο δέν θεώρησαν ἀναγκαῖο νά πειθαρχήσουν σ' αὐτές, ἀλλά καί τίς καταπατοῦν ἀσύστολα μέ ὅλη τους τή δράση καί μέ ὅλη τους τήν προπαγάνδα.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα, μιλώντας γιά *τό ὀργανωτικό* ζήτημα, ἔκρυψε ἀπό τούς ἀναγνῶστες της ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ὄχι μόνο ἰδεολογική, ἀλλά καί ὀργανωτική ἑνότητα. Φυσικά, οἱ λικβινταριστές, ἀναπτύσσοντας μιά δράση ἐντελῶς ἀντίθετη μέ τήν ὀργάνωση, καταπατώντας τίς ἀποφάσεις της, χλευάζοντας τήν ἴδια τήν ὕπαρξή της, προτιμοῦν νά μή θυμίζουν τό ζήτημα αὐτό στούς ἐργάτες.

Ὅμως ὁ λικβινταριστής ἀρθρογράφος, κρύβοντας ἀπό τούς ἀναγνῶστες του τό γεγονός αὐτό, βρέθηκε ὡστόσο στήν ἀνάγκη νά ὁμολογήσει ὅτι δέν μποροῦν μέ κανένα τρόπο νά συμπεριληφθοῦν στή σοσιαλδημοκρατία οἱ ἄνθρωποι πού δέν συμμερίζονται τίς ἰδέες της. Ὅμως τέτιοι ἀκριβῶς ἄνθρωποι εἶναι οἱ κ.κ. λικβινταριστές. Οἱ ἰδέες τους δέν εἶναι σοσιαλδημοκρατικές, εἶναι ἰδέες τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς. Οἱ ἰδέες τῶν ὀπορτουνιστῶν καί τῶν λεγκαλιστῶν, οἱ ἰδέες τῶν ἀνθρώπων πού κουτσουρεύουν τά συνεπῆ μαρξιστικά συνθήματα, πού κηρύσσουν τή διάλυση τῆς παλιᾶς ὀργάνωσης καί τή δημιουργία ἑνός νόμιμου κόμματος μέσα στό καθεστώς τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, πουθενά, ποτέ καί ἀπό κανένα δέν μποροῦν νά θεωροῦνται ἰδέες τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Οἱ λικβινταριστές καί μέ τήν ὀργανωτική τους δράση καί μέ τήν προπαγάνδα ἀπό μέρους τους μή μαρξιστικῶν ἰδεῶν *βγῆκαν ἔξω ἀπό τά πλαίσια* τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀποτελεῖ μιά ὁρισμένη ὀργανωτική ἑνότητα καί οἱ ἄνθρωποι πού δέν πειθαρχοῦν στήν ὀργάνωση αὐτή, πού τήν περιφρονοῦν, πού καταπατοῦν τίς ἀποφάσεις της, δέν ἀνήκουν σ' αὐτήν. Αὐτός εἶναι βασικός κανόνας.

Ἔχει ὅμως δίκιο κι' ὁ λικβινταριστής πού ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει ἡ ἀλήθεια. Ἔχει δίκιο, ὅταν γράφει ὅτι *οἱ ἄνθρωποι πού δέν ἀναγνωρίζουν τίς σοσιαλδημοκρατικές ἰδέες, δέν ἀνήκουν στή σοσιαλδημοκρατία.* Ἔτσι ἀκριβῶς, κ. λικβινταριστή. Μόνο πού δέν τό φανταστήκατε, ὅτι τά λόγια αὐτά ἀφοροῦν, πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί περισσότερο ἀπ' ὅλα, ἀκριβῶς ἐσᾶς τούς ἴδιους, τίς δικές σας λικβινταριστικές ἰδέες.

ΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ ΚΑΙ Η ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ

Ἄν κάποιος ἔχει ἀμφιβολίες σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό, πρέπει νά προσέξει πρίν ἀπ' ὅλα τί στάση κρατοῦν οἱ ἀστοί πολιτικοί καί ὁ ἀστικός τύπος ἀπέναντι στό λικβινταρισμό, ἀπέναντι στίς ἰδέες του καί στήν πάλη του ἐνάντια στή μαρξιστική ἐργατική ὀργάνωση. Ὅποιος διαβάσει τόν ἀστικό τύπο, θά πειστεῖ πολύ γρήγορα ὅτι *κάθε ἐνέργεια τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στούς μαρξιστές ἡ ἀστική τάξη τήν ὑποδέχεται μ' ἕνα σωρό ἐπαίνους καί ἐνθουσιασμό.* Μέ χαρά ὑποδέχεται ἡ ἀστική τάξη τήν ἐπίθεση τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στήν παλιά ὀργάνωση καί μέ χαρά ὑποστήριξε τήν ἐκστρατεία τους ἐνάντια στούς ἀπεργούς ἐργάτες, ἐνάντια στήν «ἀπεργιακή παραφορά».

Ὁ ἀστικός ὅμως τύπος, ἐπαινῶντας καί ἐγκωμιάζοντας τούς λικβινταριστές, δέν μποροῦσε νά μή δεῖ ἕνα θλιβερό περιστατικό. Ἀναγκάστηκε νά ἀναγνωρίσει ὅτι ὁ λικβινταρισμός, πού τόσο τόν συμπαθοῦν οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι (ἐκύλησε ὁ τέντζερης καί βρῆκε τό καπάκι), εἶναι μόνο ἕνα διανοουμενίστικο ρεῦμα πού δέν ἔχει καμιά ἐπιτυχία στίς ἐργατικές μάζες. Αὐτό πικραίνει πολύ τούς φιλελευθέρους, ὅμως πρέπει νά εὐχαριστεῖ τόν κάθε συνειδητό ἐργάτη!

Κοιτάξτε, πῶς ἐκτίμησε τά γεγονότα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα ἡ «Ρέτς», τό κύριο ὄργανο τῶν ἀστῶν φιλελευθέρων.

Εἶπε καθαρά ὅτι ἡ ἑφτάδα εἶναι «κοινοβουλευτικά στοιχεῖα τῆς σοσιαλδημοκρατίας», ὅτι ἀνήκουν στό «κόμμα τῆς κοινο-

βουλευτικῆς δράσης», ὅτι «ἡ στάση τῶν βουλευτῶν-διανοουμένων εἶναι πιό συνετή». Κοντολογῆς, στούς κ.κ. φιλελευθέρους ἀρέσει πολύ περισσότερο ἡ στάση τῶν λικβινταριστῶν καί τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», παρά ἡ στάση τῶν ἔξι ἐργατῶν βουλευτῶν.

«Ὅλοι αὐτοί ἐκλέχτηκαν ἄμεσα ἀπό τούς ἐργάτες», λένε γιά τούς ἐργάτες βουλευτές οἱ φιλελεύθεροι, ἀποτελοῦν τήν ὁμάδα τῶν «ἀδιάλλακτων» καί τά δικά τους συνθήματα εἶναι περισσότερο «προσιτά» στήν ἐργατική μάζα.

Αὐτή ἀκριβῶς ἡ «ἀδιαλλαξία» τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καί ἡ ἄμεση σύνδεσή τους μέ τή μάζα δέν ἀρέσει στούς κ.κ. φιλελευθέρους. Καί παραπονοῦνται, γιατί «ὑπάρχουν λόγοι νά περιμένουμε ὅτι ἡ κοινοβουλευτική πλειοψηφία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διανόησης θά ἀναγκαστεῖ νά ὑποχωρήσει ἀπέναντι στήν ἐξωκοινοβουλευτική ἐργατική πλειοψηφία».

Οἱ κ.κ. φιλελεύθεροι θά ἤθελαν μ' ὅλη τήν ψυχή τους νά νικήσουν στήν τωρινή διαμάχη οἱ «μετριοπαθεῖς», οἱ ὀπαδοί «τῆς κοινοβουλευτικῆς» τακτικῆς, οἱ λικβινταριστές καί νά δέσουν χειροπόδαρα τούς ἀδιάλλακτους ἐργάτες βουλευτές μέ τά «μονοκόμματα» συνθήματά τους!

Ὅμως καί οἱ φιλελεύθεροι καταλαβαίνουν ὅτι ἡ ἐργατική τάξη καί ἡ συνέπειά της στά ἀκουτσούρευτα συνθήματα θά ἐμποδίσουν νά πραγματοποιηθεῖ ὁ λικβινταριστικός καί ὁ φιλελεύθερος πόθος νά νικήσουν οἱ ὀπορτουνιστές μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΠΕΙΡΩΜΕΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Οἱ ἑφτά βουλευτές πού παραβιάζουν τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ προλεταριάτου ἀποσιωποῦν δειλά τό γεγονός ὅτι ἡ ἑξάδα δρᾶ σύμφωνα μέ τή θέληση αὐτή.

Νά ἡ ἀπόφαση τῶν μαρξιστῶν, πού ἔχει ἤδη δημοσιευτεῖ:

«Ἡ σύσκεψη βρίσκει ὅτι *ἡ ἑνότητα* τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στόν τομέα τῆς δράσης μέσα στή Δούμα *εἶναι δυνατή καί ἀπαραίτητη*.

Ὡστόσο, ἡ σύσκεψη διαπιστώνει ὅτι *ἡ στάση τῶν 7 βουλευτῶν ἀπειλεῖ* σοβαρά *τήν ἑνότητα* τῆς ὁμάδας.

Οἱ 7 βουλευτές, ἐκμεταλλευόμενοι τή συμπτωματική πλειοψηφία τῆς μιᾶς ψήφου, καταπατοῦν τά στοιχειώδη δικαιώματα τῶν 6 ἐργατῶν βουλευτῶν, πού ἀντιπροσωπεύουν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Οἱ 7 βουλευτές, ξεκινώντας ἀπό τά στενά συμφέροντα τῆς

ὁμάδας τους, δέν δίνουν στούς 6 βουλευτές τή δυνατότητα νά μιλοῦν ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας πάνω σέ σοβαρότατα ζητήματα τῆς ἐργατικῆς ζωῆς. Σέ πολλές ἀγορεύσεις, ὅταν ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα ὅριζε δυό ἤ καί περισσότερους ὁμιλητές, στούς 6 βουλευτές, ἄν καί τό ζητοῦσαν, δέν τούς ἔδιναν τή δυνατότητα νά ὁρίσουν δικό τους ὁμιλητή.

Ὅταν γίνεται κατανομή τῶν θέσεων στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας (λ.χ. στήν ἐπιτροπή προϋπολογισμοῦ) οἱ 7 βουλευτές ἀρνοῦνται μέ τόν ἴδιο τρόπο νά παραχωρηθεῖ ἡ μιά ἀπό τίς δυό θέσεις στούς 6 βουλευτές.

Ὅταν ἡ ὁμάδα ἐκλέγει ἀντιπροσώπους σέ σπουδαῖα γιά τό ἐργατικό κίνημα ὄργανα, οἱ 7 βουλευτές, μέ τήν πλειοψηφία τῆς μιᾶς ψήφου, στεροῦν ἀπό τούς 6 βουλευτές τήν ἀντιπροσώπευση. Ἡ πρόσληψη τοῦ προσωπικοῦ πού ἐξυπηρετεῖ τήν ὁμάδα γίνεται πάντα μονόπλευρα (λ.χ.: ἀπορίφθηκε τό αἴτημα νά διοριστεῖ δεύτερος γραμματέας).

Ἡ σύσκεψη θεωρεῖ πώς ὁ τρόπος αὐτός ἐνέργειας τῶν 7 βουλευτῶν δημιουργεῖ ἀναπόφευκτα προστριβές μέσα στήν ὁμάδα, ἐμποδίζει τήν κοινή δράση καί ὁδηγεῖ στή διάσπαση τῆς ὁμάδας.

Ἡ σύσκεψη διαμαρτύρεται μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο ἐνάντια στίς τέτιες ἐνέργειες τῶν 7 βουλευτῶν.

Οἱ 6 βουλευτές ἀντιπροσωπεύουν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας καί δροῦν σέ ἀπόλυτη συμφωνία μέ τήν πολιτική γραμμή τῆς ὀργανωμένης πρωτοπορίας της. Γι' αὐτό ἡ σύσκεψη θεωρεῖ ὅτι *μόνο ἐφόσον θά ὑπάρχει πλήρης ἰσοτιμία* ἀνάμεσα στά δυό μέρη τῆς ὁμάδας καί μόνο ἐφόσον οἱ 7 βουλευτές θά ἐγκαταλείψουν τήν πολιτική τῆς ἐπιβολῆς, θά μπορέσει νά διατηρηθεῖ ἡ ἑνότητα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στόν τομέα τῆς δράσης μέσα στή Δούμα.

Παρά τίς ἀνειρήνευτες διαφωνίες στόν τομέα τῆς δράσης ὄχι μόνο μέσα στή Δούμα, *ἡ σύσκεψη ἀπαιτεῖ τήν ἑνότητα τῆς ὁμάδας* μέ βάση τίς ἀναφερόμενες παραπάνω ἀρχές τῆς ἰσοτιμίας ἀνάμεσα στά δυό μέρη της.

Ἡ σύσκεψη καλεῖ τούς συνειδητούς ἐργάτες *νά ποῦν τή γνώμη τους* στό σοβαρό αὐτό ζήτημα *καί νά βοηθήσουν μέ ὅλες τίς δυνάμεις τους στή διαφύλαξη τῆς ἑνότητας* τῆς ὁμάδας πάνω στή μοναδικά δυνατή βάση τῆς ἰσοτιμίας τῶν 6 ἐργατῶν βουλευτῶν» *.

Ἡ ἀπόφαση αὐτή καθόρισε μέσω τῶν ἀντιπροσώπων τῶν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 56-57. *Ἡ Σύντ.*

ἐργατῶν καθαρά καί ξάστερα τή θέληση τῆς πλειοψηφίας καί γι' αὐτή μιλήσαμε ἤδη λεπτομερειακά προηγούμενα.

Μόνο *οἱ ἀκομματικοί* σοσιαλδημοκράτες μποροῦν νά παραβιάζουν τή θέληση αὐτή. *Μόνο οἱ λικβινταριστές* μποροῦν νά συμβουλεύουν τήν ἑφτάδα νά δρᾶ *μέ δική της εὐθύνη*, ὅπως δροῦν οἱ διασπαστές καί οἱ ἀποδιοργανωτές τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης.

Η ΔΟΥΛΙΑ ΜΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Οἱ 6 βουλευτές ἔβαλαν στήν κρίση τῶν ἐργατῶν τό ζήτημα τῆς καταπίεσής τους μέσα στήν ὁμάδα τῆς Δούμας ἀπό μέρους τῆς συμπτωματικῆς πλειοψηφίας τῆς ὁμάδας.

Παράθεσαν καταπληκτικά γεγονότα ἀπό τή ζωή τῆς ὁμάδας. Καί τί τούς ἀπάντησαν οἱ 7 βουλευτές;

᾿Αντί νά δηλώσουν καθαρά καί ξάστερα καί νά διαψεύσουν τίς περιπτώσεις πού ἀνάφεραν οἱ 6 βουλευτές γιά τόν περιορισμό τῆς δράσης τους μέσα στή Δούμα, οἱ 7 βουλευτές ἄρχισαν νά ἀπαριθμοῦν ὁρισμένες περιπτώσεις, ὅπου δέν ὑπῆρξε περιορισμός καί ἐπιβολή.

᾿Αναμφισβήτητα, στήν ὁμάδα ὑπῆρξαν περιπτώσεις πού ἔπαιρναν ὑπόψη τούς 6 βουλευτές, ἄν δέν ὑπῆρχε κι' αὐτό, τότε θά εἴχαμε καθαρό ἐμπαιγμό σέ βάρος τοῦ προλεταριάτου, μιά τέτια κατάσταση στήν ὁμάδα δέν θά μποροῦσε νά κρατήσει οὔτε μιά μέρα.

῾Η ἑνότητα τῆς ὁμάδας εἶναι δυνατή καί ἡ συνεννόηση ἀπαραίτητη, αὐτό τό δείχνει ἡ πείρα ἑνός χρόνου ὕπαρξης τῆς ὁμάδας.

῞Ομως ἡ πείρα αὐτή δείχνει ἐπίσης, ὅτι τούς 6 βουλευτές τούς εἶχαν δέσει χειροπόδαρα μέσα στήν ὁμάδα οἱ 7, πού ταλαντεύονται πρός τή μεριά τοῦ λικβινταρισμοῦ καί δέν ὑπολογίζουν τήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν.

Τά γεγονότα πού ἀνάφεραν οἱ 6 βουλευτές καί δίνουν μιά καθαρή εἰκόνα τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῆς ὁμάδας, δέν ἀνασκευάστηκαν.

Οἱ 7 βουλευτές: 1) ἔκαναν προσπάθειες νά τροποποιήσουν τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. ῾Υπεράσπιζαν, λ.χ. ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας τήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία, πού τήν ἀπόκρουσαν ὅλοι οἱ μαρξιστές τό 1903.

2) Πῆραν στήν ὁμάδα μέ θετική ψῆφο, γιά τά ζητήματα τῆς Δούμας καί ἤθελαν νά τόν πάρουν μέ θετική ψῆφο καί γιά τά κομματικά ζητήματα, τό βουλευτή Γιαγγέλλο, πού ἀνήκει σέ ἄλλη ὀργάνωση καί ὄχι στή σοσιαλδημοκρατία.

3) ᾿Αρνοῦνταν νά δόσουν στούς 6 βουλευτές τό δικαίωμα νά

ἔχουν δικό τους γραμματέα, παρ' ὅλο πού τό ζήτησαν ἐπανειλημμένα.

4) Περιόριζαν μέ κάθε τρόπο τούς 6 βουλευτές νά μιλᾶνε ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας.

5) Δέν θέλησαν νά δόσουν τή δυνατότητα στούς 6 βουλευτές νά ορίσουν δικό τους ἀντιπρόσωπο σ' ἕνα σπουδαῖο ὄργανο.

6) Περιόριζαν τή συμμετοχή τῶν 6 βουλευτῶν στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας, μαζί καί στήν ἐπιτροπή προϋπολογισμοῦ.

Σ' ὅλα αὐτά οἱ 7 βουλευτές μιά ἀπάντηση δίνουν — *τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης*.

Εἶναι φανερό ὅτι δέν μποροῦν νά δικαιολογήσουν τήν κατάπνιξη καί τόν περιορισμό τῆς δράσης τῶν 6 βουλευτῶν, πού ἀντιπροσωπεύουν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας, ἐπικαλούμενοι τό συμφέρον *τῆς ἐργατικῆς ὑπόθεσης καί τῆς ὑπόθεσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας*.

Μέ τί τρόπο καταπιέζονταν οἱ 6 βουλευτές μέσα στήν ὁμάδα τῆς Δούμας, τό δείχνουν πειστικά τά στοιχεῖα συμμετοχῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας.

Ἀπό τίς 26 ἐπιτροπές, στίς ὁποῖες ὑπάρχουν σοσιαλδημοκράτες ἀντιπρόσωποι:

Οἱ 6 βουλευτές μετέχουν σέ *7 ἐπιτροπές*· οἱ ὑπόλοιποι 7, σέ *13 ἐπιτροπές*, σχεδόν *δ υ ό φ ο ρ έ ς π α ρ α π ά ν ω*.

Ἀπό τίς 26 ἐπιτροπές, στίς ὁποῖες ὑπάρχει ἀπό ἕνας σοσιαλδημοκράτης ἀντιπρόσωπος:

Οἱ 6 βουλευτές βρίσκονται σέ *7 ἐπιτροπές*· οἱ ὑπόλοιποι 7 σέ *13 ἐπιτροπές*, σχεδόν *δ υ ό φ ο ρ έ ς π α ρ α π ά ν ω*.

Στίς ἐπιτροπές, στίς ὁποῖες ὑπάρχουν ἀπό 2 σοσιαλδημοκράτες ἀντιπρόσωποι:

Οἱ 6 βουλευτές μετέχουν σέ *3 ἐπιτροπές*· οἱ ὑπόλοιποι 7 μετέχουν σέ *6 ἐπιτροπές*, *δ υ ό φ ο ρ έ ς π α ρ α π ά ν ω*.

Στίς τρεῖς ἀπ' αὐτές ὑπάρχουν ἀπό δυό ἀντιπρόσωποι τῶν ὑπόλοιπων βουλευτῶν.

Ἀπό τούς 6 βουλευτές οὔτε ἕνας δέν μετέχει σέ περισσότερες ἀπό 2 ἐπιτροπές· ἀπό τούς ἄλλους:

Ὁ Τσχενκέλι μετέχει σέ 6 ἐπιτροπές· ὁ Σκόμπελεφ σέ 6 ἐπιτροπές· ὁ Μανκόφ σέ 4 ἐπιτροπές.

ΤΙ ΖΗΤΟΥΝ ΟΙ ΕΞΙ;

Οἱ ἔξι ζητοῦσαν δικό τους γραμματέα, τή μιά *ἀπό τίς δυό* θέσεις στήν Ἐπιτροπή προϋπολογισμοῦ· — ἐκλογή δυό κι' ὄχι ἑνός σ' ἕνα σπουδαῖο ὄργανο.

Ἡ ἑφτάδα *ἀναγνώρισε* ὅτι τά αἰτήματα αὐτά *μέχρι σήμερα δέν τά ἐκπλήρωσε καί ἀρνήθηκε νά τά ἐκπληρώσει.*

Ὁ κάθε ἐργάτης βλέπει ὅτι τά αἰτήματα αὐτά εἶναι πέρα γιά πέρα δίκαια.

Ἡ ἑφτάδα θά χάσει τήν ἐμπιστοσύνη, ἄν δέν θελήσει νά ἐκπληρώσει τά δίκαια αὐτά αἰτήματα!

Ἡ ἑφτάδα εἶναι ὑποχρεωμένη νά δόσει *ἰσοτιμία, πλήρη ἰσότητα* στήν ἑξάδα τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, πού δροῦν σύμφωνα *μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας.*

Μόνο ἔτσι ἡ ἑφτάδα, πού δρᾶ *ἐνάντια στή θέληση* τῆς πλειοψηφίας, μπορεῖ νά κάνει ἕνα βῆμα πρός τήν ἑνότητα ἔστω καί στή δουλιά τῆς Δούμας.

Οἱ ἐργάτες πρέπει νά ὑποχρεώσουν τήν ἑφτάδα νά ὑπολογίζει τή θέληση τῆς πλειοψηφίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΥΜΑ

Ἡ ἑνότητα ἔξω ἀπό τή Δούμα μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο μ' ἕνα τρόπο, μέ τήν ἑνότητα τῶν ἐργατικῶν πυρήνων, μέ τήν εἴσοδο στούς ἐργατικούς αὐτούς πυρῆνες ὅλων ἐκείνων πού θέλουν νά δουλεύουν εἰλικρινά καί ἄξια πρός ὄφελος τῆς ἐργατικῆς τάξης, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς πολιτικῆς της ὀργάνωσης. Ἡ εἴσοδος στούς πυρῆνες αὐτούς εἶναι ἀνοιχτή σέ ὅλους. Ὅποιος θέλει νά δουλεύει σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τῆς ὀργάνωσης, μπορεῖ καί πρέπει νά μπεῖ στόν πυρήνα αὐτό. Μόνο ἔτσι μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἑνότητα στό ἐργατικό κίνημα, *ἡ ἑνότητα ἀπό τά κάτω, ἡ ἑνότητα στήν πρακτική δουλιά, στήν πάλη, κάτω ἀπό ἕναν ἀμοιβαῖο ἔλεγχο.*

Ἡ ἐφημερίδα μας ἀπό καιρό τώρα ἔριξε τό σύνθημα αὐτό καί τό ὑποστηρίζει συνεχῶς. Δέν ἀκούστηκε ὅμως ν' ἀκολουθοῦν οἱ λικβινταριστές τό δρόμο αὐτό, πού εἶναι πάντα ἀνοιχτός γι' αὐτούς, ἄν θέλουν πραγματικά τή σοσιαλδημοκρατική δουλιά καί τήν ἑνότητα.

Ὅμως τί πρέπει νά γίνει μέ τήν ἑνότητα δράσης μέσα στή Δούμα;

Ἡ ἑνότητα δράσης μέσα στή Δούμα πραγματοποιεῖται παντοῦ καί πάντοτε μόνο μ' ἕνα τρόπο: μέ τήν ὑποταγή τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀντιπροσωπείας στήν πλειοψηφία τῶν ὀργανωμέ-

νων ἐργατῶν. Οἱ 7 βουλευτές μας, ὅμως, πού ταλαντεύονται πρός τό λικβινταρισμό, δέν θέλουν νά πάρουν ὑπόψη τή θέληση αὐτή. Δέν θέλουν νά πάρουν ὑπόψη τίς συγκεκριμένες ἀποφάσεις τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν. Προτιμοῦν νά ἐκμεταλλεύονται τή συμπτωματική τους πλειοψηφία τῆς μιᾶς ψήφου γιά νά καταπιέζουν τούς 6 βουλευτές, πού ἐκφράζουν τή θέληση τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν, πού δουλεύουν σέ πλήρη ἰδεολογική ἁρμονία μέ τή μαρξιστική ὀργάνωση.

Ἡ μόνη σωστή διέξοδος γιά τούς ἀνθρώπους αὐτούς, πού δέν ὑπολογίζουν τό μαρξιστικό σύνολο, θά ἦταν νά τό δηλώσουν αὐτό ἀνοιχτά.

Αὐτοί ὅμως προτιμοῦν νά ἐκμεταλλεύονται αὐτή τή δῆθεν ἀνεύθυνη θέση τους. Ὄχι μόνο δέν παίρνουν ὑπόψη τίς ἀποφάσεις τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν, ἀλλά θέλουν καί νά ἐκμεταλλεύονται *τήν πλειοψηφία* τους *μέσα στή Δούμα*, γιά νά παραβιάζουν τίς ἀποφάσεις πού ἐκφράζουν τή θέληση τοῦ προλεταριάτου ἔξω ἀπό τή Δούμα.

Ἡ ἑνότητα μέσα στή Δούμα εἶναι δυνατή μόνο, ὅταν οἱ 7 βουλευτές παραιτηθοῦν ἀπό τίς τέτιες ἐνέργειες.

Οἱ 6 βουλευτές δέν ζητοῦν τίποτε περισσότερο.

Ἡ ἑνότητα δράσης στή Δούμα, λένε οἱ σύντροφοί μας, εἶναι δυνατή, ἄν οἱ 7 βουλευτές, πού δέν θεωροῦν τόν ἑαυτό τους δεσμευμένο ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν μαρξιστῶν, πάψουν νά καταπιέζουν ἐμᾶς, πού θέλουμε νά ἀκολουθοῦμε μέ συνέπεια τίς ἀποφάσεις ἀρχῶν τῶν μαρξιστῶν.

Σ' αὐτή τή βάση ἡ ἑνότητα εἶναι δυνατή.

Ὅμως μόνο σ' αὐτή τή βάση. Ἄν οἱ 7 βουλευτές δέν ἐκπληρώσουν τά αἰτήματα, αὐτό σημαίνει ὅτι τραβοῦν συνειδητά καί ἀνοιχτά στή διάσπαση. Ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν, πού βαδίζουν μαζί μέ τήν ἑξάδα, ὅπως αὐτό ἀποδείχτηκε παραπάνω μέ ἀριθμούς, *προτείνει* στούς 7 βουλευτές συνεργασία στή βάση τῆς συμφωνίας αὐτῆς. Ἡ ἀπόριψη ἀπό μέρους τῶν 7 βουλευτῶν τῆς συμφωνίας αὐτῆς σημαίνει ὅτι *ξεκόβουν* ἐντελῶς καί μιά γιά πάντα καί ἀπό τή μαρξιστική ἐργατική ὀργάνωση. Σημαίνει ὅτι οἱ 7 ταλαντευόμενοι βουλευτές πῆραν ὁριστικά τό δρόμο τοῦ διασπαστικοῦ λικβινταρισμοῦ.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 22,
29 τοῦ 'Οχτώβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς συλλογῆς «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός», μέρος ΙΙ, Πετρούπολη, 1914

ΕΝΑΣ ΚΑΝΤΕΤΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΣΠΙΤΙΩΝ, ΠΟΥ ΣΚΕΠΤΕΤΑΙ «ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΡΞ»

Ὁ διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Γκοροντσκόγε Ντιέλο» [50], ἰδιοκτήτης σπιτιῶν κ. Βελιχόφ, βουλευτής τῆς Κρατικῆς δούμας καί μέλος τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, στό περιοδικό του ὑπεράσπισε τό συνέδριο τῶν ἐκπροσώπων τῶν πόλεων, πού συνῆλθε στό Κίεβο, ἀπό τή «διανοουμενίστικη γραφειοκρατία».

Κάτω ἀπό τήν πικρόχολη αὐτή φρασούλα, πού τή δανείστηκε ἀπό τόν ἀντιδραστικό τύπο, ὑπονοεῖ τή δημοκρατική διανόηση, πού προσβάλει, βλέπετε, τούς φτωχούς ἰδιοκτῆτες σπιτιῶν, μιλώντας γιά «θεσμούς ἰδιοκτητῶν σπιτιῶν» καί ἀπαιτώντας πολιτική θέση. «Ἡ διανοουμενίστικη γραφειοκρατία» — παραπονιέται ὁ κ. Βελιχόφ — ἐπιδίωκε «νά ἐπιβάλει στό συνέδριο πρίν ἀπ' ὅλα γενικό πολιτικό χαρακτήρα».

Τό ρεῦμα αὐτό στό συνέδριο ὁ κ. Βελιχόφ τό ὀνομάζει «πολιτικό» καί σ' αὐτό τό ρεῦμα ἀντιπαραθέτει τό ἄλλο, τό «*δημοτικό*» ρεῦμα.

Τίς ἀντιλήψεις τους τίς διατυπώνει μέ τόν παρακάτω τρόπο:

> «Ἡ ἐπανάσταση, ἔλεγαν οἱ παράγοντες τῶν πόλεων, πέρασε καί εἶναι ζήτημα, ἄν θά ἐπαναληφθεῖ στό κοντινό μέλλον. Δέν πέτυχε ὥς τό τέλος, ἴσως γιατί οἱ τάξεις μέ ἐπαναστατικές διαθέσεις» (δηλαδή ποιές τάξεις; Μιλεῖστε ἀνοιχτά κ. Βελιχόφ!) «δροῦσαν τότε μέ λειψή πείρα καί γνώσεις καί δέν ἦταν προετοιμασμένες νά πάρουν τήν κρατική ἐξουσία. Ὁ πλατύς δρόμος τῶν συγκεντρώσεων, τῶν συνθημάτων, τῶν μαχητικῶν λόγων καί ἀποφάσεων διαμαρτυρίας σήμερα δέν θά ἱκανοποιοῦσε κανένα καί, ὅπως φαίνεται, ἔφαγε τά ψωμιά του. Μπροστά βρίσκεται μιά τεράστια ἐκπολιτιστική δουλιά πρακτικοῦ χαρακτῆρα».

Αὐτά γράφει ὁ κ. ἰδιοκτήτης σπιτιῶν. Ἀκολουθεῖ πέρα γιά πέρα τήν ἄποψη τῶν τσιφλικάδων καί θέλει, λόγω τῶν ἠθικῶν του ἀρχῶν καί λόγω τῆς ἐπιθυμίας του, νά ξεχάσει τό γεγονός

ὅτι ἡ ἀστική τάξη στήν ἀποφασιστική στιγμή πέρασε μέ τό μέρος τῶν τσιφλικάδων. Καί ὁ ἴδιος ἐπαναλαβαίνει κατά περίεργο τρόπο τίς «δῆθεν-μαρξιστικές» φρασοῦλες, πού τίς ἄκουσε κάπου, ἴσως στούς λικβινταριστές:

«Στή Ρωσία — γράφει — ὅπου τό ἐργατικό προλεταριάτο εἶναι ἀκόμη ὀλιγάριθμο καί ἀδύναμο, ὅπου ἀκόμη καί σύμφωνα μέ τό «Κεφάλαιο» τοῦ Μάρξ ἡ κυριαρχία τῶν γαιοκτημόνων εὐγενῶν πρέπει στό ἄμεσο στάδιο τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης νά περάσει στήν ἀστική τάξη τῆς πόλης — τό νά ἐπιτίθεται κανείς ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, νά τήν καταφρονεῖ, νά ἐμποδίζει τίς προσπάθειές της ν' ἀντιπαλέψει τό σημερινό κρατικό σύστημα καί κρατικό καθεστώς, σημαίνει ὅτι φρενάρει τή φυσιολογική πρόοδο» («Γκοροντσκόγε Ντιέλο», 1913, τεῦχ. 20, σελ. 1341-1342).

Ἐντελῶς, ἐντελῶς «σύμφωνα μέ τόν Μάρξ»!

Συμπαθέστατε προοδευτικέ καί συνταγματικέ μάλιστα δημοκράτη ἰδιοκτήτη σπιτῶν! Οἱ μαρξιστές *ποτέ* δέν ἐμπόδισαν καί δέν ἐμποδίζουν «τίς προσπάθειες τῆς ἀστικῆς τάξης νά ἀντιπαλέψει τό σημερινό κρατικό σύστημα». Ποτέ δέν θά μπορέσετε νά ὑποδείξετε ἔστω καί μιά περίπτωση «πάλης», ὅπου νά μήν εἶχε τήν *πιό* δραστήρια συμμετοχή, τό «ἀδύναμο προλεταριάτο». Δέν ὑπάρχει *ἔστω καί μιά* περίπτωση «πάλης» τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντια στή δουλοπαροικία, πού *νά τήν καταφρόνησαν* οἱ μαρξιστές καί οἱ ἐργάτες.

Ἐσεῖς, ὅμως κύριε, πού ἀναφέρετε ἀποσπάσματα ἀπό τόν Μάρξ, δέν θυμᾶστε τά παραδείγματα τῆς ἱστορίας, πού ἐπαναλαβαίνονταν ἀπό τό 1848 ὅλο καί συχνότερα καί δείχνουν ὅτι ἡ ἀστική τάξη *πρόδινε* τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί περνοῦσε *μέ τό μέρος* τῶν τσιφλικάδων;

Βρίθει ἀπό τέτιες περιπτώσεις καί ἡ ρωσική ἱστορία, ἰδιαίτερα τό 1904, πιό πολύ τό φθινόπωρο τοῦ 1905, ἀκόμη περισσότερο τό χειμώνα τοῦ ἴδιου χρόνου, σέ συνέχεια τήν ἄνοιξη τοῦ 1906 κτλ. κτλ.

Ἐσεῖς κ. ἰδιοκτήτη σπιτιῶν, πού ἐπικαλεῖστε τόν Μάρξ, δέν καταλαβαίνετε ὅτι τά συμφέροντα *τοῦ ἀγώνα* ἐνάντια στούς τσιφλικάδες ἀπαιτοῦν νά ξεσκεπάζουμε, νά χτυπᾶμε, νά ἀφαιροῦμε κάθε ἠθικό κύρος ἀπό τούς ἀστούς *ἐκείνους* πού μιλοῦν γιά ἀγώνα, ἐνῶ στήν πράξη τόν προδίνουν;

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 23,
30 τοῦ Ὀχτώβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ [51]

Γράφτηκε τόν 'Οχτώβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1913

Δημοσιεύτηκε τό Νοέμβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1913 στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε», τεύχη 10, 11 καί 12
'Υπογραφή: Β. 'Ιλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ

Ὅτι τό ἐθνικό ζήτημα ἔχει προωθηθεῖ σήμερα σέ περίβλεπτη θέση ἀνάμεσα στά ζητήματα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Ρωσίας, εἶναι ἐξώφθαλμο. Καί ὁ ἐπιθετικός ἐθνικισμός τῆς ἀντίδρασης καί τό πέρασμα τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ, τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ στόν ἐθνικισμό (ἰδιαίτερα τό μεγαλορωσικό, σέ συνέχεια καί τόν πολωνικό, τόν ἑβραϊκό, τόν οὐκρανικό κτλ.) καί, τέλος, τό δυνάμωμα τῶν ἐθνικιστικῶν ταλαντεύσεων μέσα στούς διάφορους «ἐθνικούς» (δηλαδή μή μεγαλορώσους) σοσιαλδημοκράτες, πού ἔφτασε ὥς τήν παραβίαση τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος — ὅλα αὐτά μᾶς ἐπιβάλλουν ἀναμφισβήτητα νά δόσουμε περισσότερη ἀπό πρίν προσοχή στό ἐθνικό ζήτημα.

Τοῦτο τό ἄρθρο ἐπιδιώκει ἕναν εἰδικό σκοπό: νά ἐξετάσει στή γενική σύνδεσή τους αὐτές ἀκριβῶς τίς ταλαντεύσεις τῶν μαρξιστῶν καί τῶν δῆθεν-μαρξιστῶν στό θέμα τοῦ προγράμματος γιά τό ἐθνικό ζήτημα. Στή «Σέβερναγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 29 (5 τοῦ Σεπτέμβρη 1913, στό ἄρθρο «Οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ δημοκράτες στό ζήτημα τῶν γλωσσῶν») * εἶχα τήν εὐκαιρία νά μιλήσω γιά τόν ὀπορτουνισμό τῶν φιλελευθέρων στό ἐθνικό ζήτημα. Ἐνάντια στό ἄρθρο μου αὐτό ρίχτηκε, κάνοντάς μου κριτική, ἡ ὀπορτουνιστική ἑβραϊκή ἐφημερίδα «Τσάιτ» [52] μέ ἕνα ἄρθρο τοῦ κ. Φ. Λίμπμαν. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, κριτική κατά τοῦ προγράμματος τῶν ρώσων μαρξιστῶν στό ἐθνικό ζήτημα ἔκανε καί ὁ οὐκρανός ὀπορτουνιστής κ. Λέβ Γιουρκέβιτς («Ντζβίν» [53], 1913, τεύχη 7-8). Καί οἱ δυό αὐτοί ἀρθρογράφοι ἔθιξαν τόσα πολλά ζητήματα, ὥστε θά χρειαστεῖ γιά νά τούς ἀπαντήσουμε, νά ἀσχοληθοῦμε μέ τίς πιό διαφορετικές πλευρές τοῦ θέματός μας. Καί μοῦ φαίνεται ὅτι τό καλύτερο θά εἶναι νά ἀρχίσουμε μέ τήν ἀναδημοσίευση τοῦ ἄρθρου τῆς «Σέβερναγια Πράβντα».

1. ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

Οἱ ἐφημερίδες ἀνάφεραν ἐπανειλημμένα τήν ἔκθεση τοῦ ἁρμοστῆ τοῦ Καυκάσου, πού δέν τή διακρίνει μαυροεκατονταρχι-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 425-428. *Ἡ Σύντ.*

σμός, μά ἕνας δειλός «φιλελευθερισμός». Ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὁ ἁρμοστής τάσσεται ἐνάντια στήν τεχνητή ρωσοποίηση, δηλ. τόν ἐκρωσισμό τῶν μή ρωσικῶν ἐθνοτήτων. Στόν Καύκασο οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μή ρωσικῶν λαοτήτων προσπαθοῦν *οἱ ἴδιοι* νά μάθουν τά παιδιά τους ρωσικά, ὅπως λ.χ. στά ἀρμένικα ἐκκλησιαστικά σχολειά, ὅπου ἡ διδασκαλία τῆς ρωσικῆς γλώσσας δέν εἶναι ὑποχρεωτική.

Ἀναφερόμενη στό γεγονός αὐτό, μιά ἀπό τίς φιλελεύθερες ἐφημερίδες μέ τή μεγαλύτερη κυκλοφορία στή Ρωσία, ἡ «Ρούσκογε Σλόβο» [54] (ἀρ. φύλ. 198), βγάζει τό σωστό συμπέρασμα ὅτι στή Ρωσία ἡ ἐχθρική στάση ἀπέναντι στή ρωσική γλώσσα «ὀφείλεται ἀποκλειστικά» στήν «τεχνητή» (θά ἔπρεπε νά πεῖ: βίαιη) εἰσαγωγή τῆς ρωσικῆς γλώσσας.

«Γιά τήν τύχη τῆς ρωσικῆς γλώσσας δέν ὑπάρχει λόγος ν' ἀνησυχοῦμε. Θά κατακτήσει μόνη της τή γενική ἀναγνώριση σ' ὅλη τή Ρωσία», γράφει ἡ ἐφημερίδα. Κι' αὐτό εἶναι σωστό, γιατί οἱ ἀνάγκες τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν θά ἀναγκάζουν πάντα ὅσες ἐθνότητες ζοῦν στό ἴδιο κράτος (ἐφόσον θέλουν νά ζοῦν μαζί) νά μαθαίνουν τή γλώσσα τῆς πλειοψηφίας. Ὅσο πιό δημοκρατικό θά εἶναι τό καθεστώς τῆς Ρωσίας, τόσο πιό ἰσχυρή, πιό γρήγορη καί πιό πλατιά θά εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καί τόσο πιό ἐπίμονα θά σπρώχνουν οἱ ἀνάγκες τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν τίς διάφορες ἐθνότητες στήν ἐκμάθηση τῆς πιό κατάλληλης γιά τίς κοινές ἐμπορικές σχέσεις γλώσσας.

Ἡ φιλελεύθερη ὅμως ἐφημερίδα βιάζεται νά ἔλθει σέ ἀντίφαση μέ τόν ἑαυτό της καί νά ἀποδείξει τή φιλελεύθερη ἀσυνέπειά της.

> «Εἶναι ζήτημα — γράφει — ἄν θά βρεθεῖ κανείς, ἔστω καί ἀπό τούς ἀντίπαλους τοῦ ἐκρωσισμοῦ, πού νά μήν συμφωνήσει, ὅτι σ' ἕνα τόσο τεράστιο κράτος, ὅπως ἡ Ρωσία, πρέπει νά ὑπάρχει μιά καί μόνη παγκρατική γλώσσα καί ὅτι τέτια γλώσσα... μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἡ ρωσική».

Λογική ἀπό τήν ἀνάποδη! Ἡ μικρή Ἑλβετία δέν χάνει, ἀλλά κερδίζει ἀπό τό γεγονός ὅτι δέν ἔχει *μιά* παγκρατική γλώσσα, ἔχει οὔτε λίγο οὔτε πολύ τρεῖς: τή γερμανική, τή γαλλική καί τήν ἰταλική. Στήν Ἑλβετία τά 70 % τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι γερμανοί (στή Ρωσία τά 43 % εἶναι μεγαλορῶσοι), τά 22 % γάλλοι (στή Ρωσία τά 17 % οὐκρανοί), τά 7 % ἰταλοί (στή Ρωσία τά 6 % πολωνοί καί τά 4 1/2 % λευκορῶσοι). Ἄν οἱ ἰταλοί τῆς Ἑλβετίας μιλοῦν συχνά γαλλικά στήν κοινή Βουλή, αὐτό δέν τό κάνουν κά-

τω ἀπό τό βούρδουλα κάποιου βάρβαρου ἀστυνομικοῦ νόμου (τέτιος νόμος στήν Ἑλβετία δέν ὑπάρχει) ἀλλά, ἁπλούστατα, ἐπειδή οἱ πολιτισμένοι πολίτες ἑνός δημοκρατικοῦ κράτους προτιμοῦν οἱ ἴδιοι νά μιλοῦν μιά γλώσσα κατανοητή ἀπό τήν πλειονότητα. Ἡ γαλλική γλώσσα δέν προκαλεῖ μίσος στούς ἰταλούς, ἐπειδή εἶναι γλώσσα ἑνός ἐλεύθερου, πολιτισμένου ἔθνους, γλώσσα πού δέν τήν ἐπιβάλλουν μέ ἀποτροπιαστικά ἀστυνομικά μέτρα.

Γιατί λοιπόν «ἡ ἀπέραντη» Ρωσία, πού εἶναι πολύ πιό ἀνομοιογενής καί φοβερά καθυστερημένη, πρέπει *νά φρενάρει* τήν ἀνάπτυξή της, διατηρώντας ὁποιαδήποτε προνόμια γιά μιά μόνο ἀπό τίς γλῶσσες; Δέν θά ἔπρεπε νά γίνει τό ἀντίθετο, κύριοι φιλελεύθεροι; Δέν θά ἔπρεπε ἡ Ρωσία, ἄν θέλει νά φτάσει τήν Εὐρώπη, νά βάλει τέρμα στά κάθε λογῆς προνόμια ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα, ὅσο τό δυνατό πιό ὁλοκληρωμένα, ὅσο τό δυνατό πιό ἀποφασιστικά;

Ἄν καταργηθοῦν τά διάφορα προνόμια, ἄν σταματήσει ἡ ἐπιβολή τῆς μιᾶς γλώσσας, τότε ὅλοι οἱ σλάβοι θά μάθουν εὔκολα καί γρήγορα νά καταλαβαίνουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί δέν θά τούς τρομάζει ἡ «φοβερή» σκέψη ὅτι στήν κοινή Βουλή θά ἐκφωνοῦνται λόγοι σέ διαφορετικές γλῶσσες. Καί οἱ ἀνάγκες τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν *θά καθορίσουν* μόνες τους τή γλώσσα τῆς δοσμένης χώρας, γλώσσα πού *συμφέρει* νά τήν ξέρει ἡ πλειοψηφία πρός ὄφελος τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων. Καί ὁ καθορισμός αὐτός θά γίνει μέ τόσο μεγαλύτερη σταθερότητα, ὅσο πιό ἐθελοντικά θά τόν δεχτεῖ ὁ πληθυσμός τῶν διαφόρων ἐθνῶν, θά πραγματοποιηθεῖ τόσο πιό γρήγορα καί πλατιά, ὅσο πιό συνεπής θά εἶναι ὁ δημοκρατισμός καί ὅσο πιό γρήγορη θά εἶναι, χάρη στό γεγονός αὐτό, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Οἱ φιλελεύθεροι καί τό ζήτημα τῆς γλώσσας, ὅπως καί κάθε ἄλλο πολιτικό ζήτημα, τό ἀντιμετωπίζουν σάν ὑποκριτές ἔμποροι, πού ἁπλώνουν τό ἕνα χέρι (ἀνοιχτά) στή δημοκρατία καί τό ἄλλο (στά κρυφά) στούς τσιφλικάδες καί τούς ἀστυνομικούς. Ἐμεῖς εἴμαστε ἐνάντια στά προνόμια — ξεφωνίζει ὁ φιλελεύθερος, καί ἀπό πίσω παζαρεύει μέ τούς τσιφλικάδες πότε γιά τό ἕνα καί πότε γιά τό ἄλλο προνόμιο.

Τέτιος εἶναι ὁ *κάθε* φιλελευθερο-ἀστικός ἐθνικισμός, ὄχι μόνο ὁ μεγαλορωσικός (αὐτός εἶναι ὁ χειρότερος ἀπ' ὅλους, γιατί ἔχει βίαιο χαρακτήρα καί συγγενεύει μέ τούς κ. κ. Πουρισκέβιτς), ἀλλά καί ὁ πολωνικός καί ὁ ἑβραϊκός καί ὁ οὐκρανικός καί ὁ γεωργιανός καί κάθε ἄλλος. Μέ τό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» ἡ ἀστική τάξη *ὅλων* τῶν ἐθνῶν καί τῆς Αὐστρίας

καί τῆς Ρωσίας, ἐφαρμόζει *στήν πράξη* πολιτική διαίρεσης τῶν ἐργατῶν, ἐξασθένισης τῆς δημοκρατίας καί κερδοσκοπικῶν συναλλαγῶν μέ τούς τσιφλικάδες γιά τό ξεπούλημα τῶν λαϊκῶν δικαίων καί τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας.

Σύνθημα τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας δέν εἶναι ὁ «ἐθνικός πολιτισμός», ἀλλά ὁ διεθνικός πολιτισμός τοῦ δημοκρατισμοῦ καί τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος. Ἄς ἐξαπατᾶ ἡ ἀστική τάξη τό λαό μέ κάθε λογῆς «θετικά» ἐθνικά προγράμματα. Ὁ συνειδητός ὅμως ἐργάτης θά τῆς ἀπαντήσει: ὑπάρχει μόνο μιά λύση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος (ἐφόσον εἶναι γενικά δυνατή ἡ λύση του στόν κόσμο τοῦ καπιταλισμοῦ, στόν κόσμο τοῦ θησαυρισμοῦ, τῆς φαγωμάρας καί τῆς ἐκμετάλλευσης) καί ἡ λύση αὐτή εἶναι ὁ συνεπής δημοκρατισμός.

Ἀπόδειξη: ἡ Ἑλβετία στή Δυτική Εὐρώπη, χώρα μέ παλαιό πολιτισμό καί ἡ Φιλλανδία στήν Ἀνατολική Εὐρώπη, χώρα μέ νεαρό πολιτισμό.

Τό πρόγραμμα τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας στό ἐθνικό ζήτημα εἶναι: κανένα ἀπολύτως προνόμιο σέ κανένα ἔθνος καί γιά καμιά γλώσσα· λύση τοῦ ζητήματος τῆς πολιτικῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, δηλαδή τοῦ κρατικοῦ χωρισμοῦ τους μέ ἀπόλυτα ἐλεύθερο, δημοκρατικό τρόπο· ἔκδοση ἑνός παγκρατικοῦ νόμου, πού θά χαρακτηρίζει παράνομο καί ἄκυρο κάθε μέτρο (γιά τό ζέμστβο, τούς δήμους, τίς κοινότητες κτλ.), πού θά καθιερώνει ὁποιοδήποτε προνόμιο γιά ἕνα ἀπό τά ἔθνη καί θά παραβιάζει τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν ἤ τά δικαιώματα μιᾶς ἐθνικῆς μειονότητας· κάθε πολίτης τοῦ κράτους νά ἔχει τό δικαίωμα νά ἀπαιτήσει τήν κατάργηση ἑνός τέτιου μέτρου σάν ἀντισυνταγματικοῦ, καθώς καί ποινικές κυρώσεις ἐνάντια σ' ἐκείνους πού θά τό ἐφάρμοζαν.

Στήν ἐθνική φαγωμάρα τῶν διάφορων ἀστικῶν κομμάτων γύρω ἀπό τά ζητήματα τῆς γλώσσας κτλ. καί σάν ἀντίβαρο σέ κάθε ἀστικό ἐθνικισμό ἡ ἐργατική δημοκρατία ἀντιπαραθέτει τό αἴτημα: ἀπόλυτη ἑνότητα καί ὁλοκληρωτική συγχώνευση τῶν ἐργατῶν *ὅλων* τῶν ἐθνοτήτων σέ *ὅλες* τίς ἐργατικές, συνδικαλιστικές, συνεταιριστικές, καταναλωτικές, μορφωτικές καί κάθε λογῆς ἄλλες ὀργανώσεις. Μόνο μιά τέτια ἑνότητα καί συγχώνευση μπορεῖ νά περιφρουρήσει τή δημοκρατία, νά περιφρουρήσει τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν ἐνάντια στό κεφάλαιο — πού ἔγινε κιόλας καί γίνεται ὅλο καί περισσότερο διεθνικό — νά περιφρουρήσει τά συμφέροντα τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρωπότητας πρός ἕνα νέο σύστημα ζωῆς, ξένο πρός κάθε προνόμιο καί κάθε ἐκμετάλλευση.

2. Ο «ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, τό ἄρθρο τῆς «Σέβερναγια Πράβντα» ἐξηγεῖ μέ ἕνα παράδειγμα καί συγκεκριμένα μέ τό ζήτημα τῆς παγκρατικῆς γλώσσας τήν ἀσυνέπεια καί τόν ὀπορτουνισμό τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πού στό ἐθνικό ζήτημα ἁπλώνει τό χέρι στούς τσιφλικάδες καί τούς ἀστυνομικούς. Ὁ καθένας καταλαβαίνει ὅτι ἐκτός ἀπό τό ζήτημα τῆς παγκρατικῆς γλώσσας ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη φέρνεται τό ἴδιο προδοτικά, ὑποκριτικά καί κουτά (ἀκόμη καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τοῦ φιλελευθερισμοῦ) σέ πολλά ἄλλα παρόμοια ζητήματα.

Τό συμπέρασμα; Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι *κάθε* φιλελευθεροἀστικός ἐθνικισμός προκαλεῖ μεγάλη διάβρωση στό ἐργατικό περιβάλλον, προξενεῖ τεράστια ζημιά στήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας καί στήν ὑπόθεση τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης. Αὐτό εἶναι ἀκόμη πιό ἐπικίνδυνο, γιατί ἡ ἀστική τάση (καί ἡ ἀστοτσιφλικάδικη) *σκεπάζεται* μέ τό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ». Ἐξονόματος τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ — τοῦ μεγαλορωσικοῦ, τοῦ πολωνικοῦ, τοῦ ἑβραϊκοῦ, τοῦ οὐκρανικοῦ κτλ. — σκαρώνουν τίς ἀντιδραστικές βρωμοδουλιές τους οἱ μαυροεκατονταρχίτες καί οἱ παπαδοκράτες καί σέ συνέχεια καί οἱ ἀστοί *ὅλων* τῶν ἐθνῶν.

Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα τῆς σύγχρονης ἐθνικῆς ζωῆς, ἄν τή δοῦμε μαρξιστικά, δηλαδή ἀπό τήν ἄποψη τῆς ταξικῆς πάλης, ἄν ἀντιπαραβάλουμε τά συνθήματα μέ τά συμφέροντα καί μέ τήν πολιτική τῶν τάξεων καί ὄχι μέ τίς κούφιες «γενικές ἀρχές» καί τίς πομπώδεις διακηρύξεις καί φράσεις.

Τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀστική (καί συχνά μαυροεκατονταρχίτικη-παπαδοκρατική) ἀπάτη. Τό δικό μας σύνθημα εἶναι: διεθνικός πολιτισμός τοῦ δημοκρατισμοῦ καί τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος.

Σ' αὐτό τό σημεῖο ὁρμᾶ στή μάχη ὁ μπουντιστής κ. Λίμπμαν καί μέ κατακεραυνώνει μέ τήν παρακάτω συντριπτική περικοπή:

> «Ὅποιος γνωρίζει ἔστω καί λίγο τό ἐθνικό ζήτημα, ξέρει ὅτι ὁ διεθνικός πολιτισμός δέν εἶναι ἄεθνος* (πολιτισμός χωρίς ἐθνική μορφή). Ἄεθνος πολιτισμός, πού δέν πρέπει νά εἶναι οὔτε ρωσικός, οὔτε ἑβραϊκός, οὔτε

* Διά — σημαίνει ἀνάμεσα, α σημαίνει ὄχι· διεθνικός σημαίνει ἀνάμεσα στά ἔθνη, ἀνάμεσα στούς λαούς· ἄεθνος σημαίνει ὄχι ἐθνικός, ὄχι λαϊκός, χωρίς ἔθνος, χωρίς λαό.

πολωνικός, παρά μόνο καθαρός πολιτισμός, εἶναι παραλογισμός. Ἴσα-ἴσα τότε μόνο οἱ διεθνικές ἰδέες μποροῦν νά γίνουν ἀγαπητές στήν ἐργατική τάξη, ὅταν προσαρμόζονται στή γλώσσα, πού μιλάει ὁ ἐργάτης καί στίς συγκεκριμένες ἐθνικές συνθῆκες, ὅπου ζεῖ. Ὁ ἐργάτης δέν πρέπει νά εἶναι ἀδιάφορος γιά τήν κατάσταση καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ του πολιτισμοῦ, γιατί μέσω αὐτοῦ καί μόνο μέσω αὐτοῦ ἀποκτᾶ τή δυνατότητα νά πάρει μέρος στό «διεθνικό πολιτισμό τοῦ δημοκρατισμοῦ καί τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος». Αὐτό εἶναι γνωστό ἀπό καιρό, ὅμως γιά ὅλα αὐτά ὁ Β. Ι. δέν θέλει οὔτε νά ξέρει...»

Γιά καλοσκεφτεῖτε αὐτό τόν τυπικό γιά ἕναν μπουντιστή συλλογισμό, πού ἐπιδιώκει, βλέπετε, νά ἐκμηδενίσει τή μαρξιστική θέση πού διατύπωσα. Μέ ὕφος γεμάτο ἐξαιρετική αὐτοπεποίθηση καί σάν «γνώστης τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος», ὁ κ. μπουντιστής μᾶς σερβίρει σάν «γνωστές ἀπό παλιά» ἀλήθειες τίς συνηθισμένες ἀστικές ἀντιλήψεις.

Ναί, ὁ διεθνικός πολιτισμός δέν εἶναι ἄεθνος, φίλτατε μπουντιστή. Κανένας δέν εἶπε τέτιο πράγμα. Κανένας δέν ἀνακήρυξε «καθαρό» πολιτισμό, πού νά μήν εἶναι οὔτε πολωνικός, οὔτε ἑβραϊκός, οὔτε ρωσικός κτλ., κι' ἔτσι τό κούφιο σας μάζωμα λέξεων δέν εἶναι παρά ἀπόπειρα νά ἀποσπαστεῖ ἡ προσοχή τοῦ ἀναγνώστη καί νά σκεπαστεῖ ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης μέ ἠχηρές λέξεις.

Σέ *κάθε* ἐθνικό πολιτισμό ὑπάρχουν, ἔστω καί μή ἀναπτυγμένα, *στοιχεῖα* δημοκρατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ πολιτισμοῦ, γιατί σέ *κάθε* ἔθνος ὑπάρχει ἡ ἐργαζόμενη καί ἐκμεταλλευόμενη μάζα, τῆς ὁποίας οἱ συνθῆκες ζωῆς γεννοῦν ἀναπόφευκτα τή δημοκρατική καί τή σοσιαλιστική ἰδεολογία. Σέ *κάθε* ἔθνος ὅμως ὑπάρχει καί ἀστικός πολιτισμός (καί στίς περισσότερες περιπτώσεις καί μαυροεκατονταρχίτικος καί κληρικαλικός πολιτισμός) καί μάλιστα ὄχι σάν ἁπλά «*στοιχεῖα*» πολιτισμοῦ, ἀλλά σάν *κυρίαρχος* πολιτισμός. Γι' αὐτό ὁ «ἐθνικός πολιτισμός» γενικά *εἶναι* πολιτισμός τῶν τσιφλικάδων, τῶν παπάδων, τῆς ἀστικῆς τάξης. Τή θεμελιακή αὐτή ἀλήθεια, στοιχειώδη γιά κάθε μαρξιστή, ὁ μπουντιστής τήν ἄφησε στήν πάντα καί «μᾶς ξεκούφανε» μέ τά κούφια λόγια του, δηλαδή στήν πράξη, *ἀντί* ν' ἀποκαλύψει καί νά ἐξηγήσει στόν ἀναγνώστη τό ταξικό βάραθρο, τό σκέπασε. *Στήν πράξη* ὁ μπουντιστής ἐνήργησε σάν ἀστός πού ἔχει κάθε συμφέρον νά καλλιεργεῖ τήν πίστη σ' ἕνα ἐξωταξικό ἐθνικό πολιτισμό.

Διατυπώνοντας τό σύνθημα τοῦ «διεθνικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ δημοκρατισμοῦ καί τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος», παίρνουμε *ἀπό τόν κάθε* ἐθνικό πολιτισμό *μόνο* τά δημοκρα-

τικά καί σοσιαλιστικά του στοιχεῖα, τά παίρνουμε *μόνο* καί *ἀποκλειστικά* σάν ἀντίβαρο στόν ἀστικό πολιτισμό, στόν ἀστικό ἐθνικισμό *κάθε* ἔθνους. Κανένας δημοκράτης καί πολύ περισσότερο κανένας μαρξιστής δέν ἀρνεῖται τήν ἰσοτιμία τῶν γλωσσῶν ἤ τήν ἀνάγκη νά ἀντιπαλεύει ὁ καθένας στή μητρική του γλώσσα τή «δική του» ἀστική τάξη, νά προπαγανδίζει σ' αὐτή τή γλώσσα τίς ἀντικληρικαλικές ἤ ἀντιαστικές ἰδέες στό «δικό του» ἀγρότη καί μικροαστό· δέν χρειάζεται κάν συζήτηση γι' αὐτό· τίς ἀναμφισβήτητες αὐτές ἀλήθειες τίς χρησιμοποιεῖ ὁ μπουντιστής γιά νά κρύψει τό ἐπίμαχο ζήτημα, δηλαδή τήν πραγματική οὐσία τοῦ ζητήματος.

Τό ζήτημα εἶναι, ἄν ἐπιτρέπεται στούς μαρξιστές νά βάζουν ἄμεσα ἤ ἔμμεσα τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ ἤ πρέπει ὑποχρεωτικά νά προπαγανδίζουν *ἐνάντια* σ' αὐτό σέ ὅλες τίς γλῶσσες τό σύνθημα *τοῦ διεθνισμοῦ* τῶν ἐργατῶν, «προσαρμοζόμενοι» σ' ὅλες τίς τοπικές καί ἐθνικές ἰδιομορφίες.

Τή σημασία τοῦ συνθήματος τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» δέν τήν καθορίζει ἡ ὑπόσχεση εἴτε οἱ ἀγαθές προθέσεις ἑνός ὁποιουδήποτε διανοουμενίσκου νά «ἑρμηνεύει» τό σύνθημα αὐτό «μέ τήν ἔννοια τῆς πραγματοποίησης τοῦ διεθνικοῦ πολιτισμοῦ μέσω τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ». Θά ἦταν παιδιακίστικος ὑποκειμενισμός νά βλέπουμε ἔτσι τό ζήτημα. Τή σημασία τοῦ συνθήματος τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ τήν καθορίζει ὁ ἀντικειμενικός συσχετισμός ὅλων τῶν τάξεων τῆς δοσμένης χώρας καί ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου. Ὁ ἐθνικός πολιτισμός τῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι *γεγονός* (καί τό λέω ξανά ὅτι ἡ ἀστική τάξη συναλλάσσεται παντοῦ μέ τούς τσιφλικάδες καί τούς παπάδες). Ὁ ἐπιθετικός ἀστικός ἐθνικισμός ἀποκτηνώνει, ἀποβλακώνει καί διαιρεῖ τούς ἐργάτες, γιά νά τούς σέρνει στό ἅρμα τῆς ἀστικῆς τάξης — αὐτό εἶναι τό βασικό γεγονός τῆς σύγχρονης πραγματικότητας.

Ὅποιος θέλει νά ὑπηρετεῖ τό προλεταριάτο, ἔχει χρέος νά συνενώνει τούς ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνῶν καί νά παλεύει σταθερά ἐνάντια στόν ἀστικό ἐθνικισμό καί τό «δικό» του καί τόν ξένο. Ὅποιος ὑπερασπίζει τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ, αὐτός ἀνήκει στούς ἐθνικιστές μικροαστούς κι' ὄχι στούς μαρξιστές.

Πάρτε ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα. Μπορεῖ ἕνας μεγαλορῶσος μαρξιστής νά δεχτεῖ τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ, τοῦ μεγαλορωσικοῦ πολιτισμοῦ; Ὄχι. Ἕναν τέτιο ἄνθρωπο πρέπει νά τόν κατατάξουμε στούς ἐθνικιστές κι' ὄχι στούς μαρξιστές. Ἔχουμε χρέος ν' ἀγωνιζόμαστε ἐνάντια στόν κυρίαρχο, μαυροεκατονταρχίτικο καί ἀστικό ἐθνικό πολιτισμό τῶν μεγαλορώσων, ἀναπτύσ-

σοντας ἀποκλειστικά σέ διεθνιστικό πνεῦμα καί σέ στενότατη συμμαχία μέ τούς ἐργάτες τῶν ἄλλων χωρῶν τά ἔμβρυα πού ὑπάρχουν καί στή δική μας ἱστορία τοῦ δημοκρατικοῦ καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Νά ἀγωνίζεσαι ἐνάντια στούς δικούς σου μεγαλορώσους τσιφλικάδες καί ἀστούς, ἐνάντια στόν «πολιτισμό» τους ἐξονόματος τοῦ διεθνισμοῦ, νά ἀγωνίζεσαι «προσαρμοζόμενος» στίς ἰδιομορφίες τῶν Πουρισκέβιτς καί τῶν Στροῦβε — αὐτό εἶναι τό καθῆκον σου κι' ὄχι νά κηρύσσεις, οὔτε νά ἀνέχεσαι τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ.

Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό πιό καταπιεζόμενο καί κατατρεγμένο ἔθνος, τούς ἑβραίους. Ὁ ἑβραϊκός ἐθνικός πολιτισμός εἶναι σύνθημα τῶν ραβίνων καί τῶν ἀστῶν, σύνθημα τῶν ἐχθρῶν μας. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄλλα στοιχεῖα στόν ἑβραϊκό πολιτισμό καί σέ ὅλη τήν ἱστορία τῶν ἑβραίων. Ἀπό τά 10 $^1/_2$ ἑκατομμύρια τῶν ἑβραίων ὅλου τοῦ κόσμου λίγο περισσότεροι ἀπό τούς μισούς ζοῦν στή Γαλικία καί στή Ρωσία, χῶρες καθυστερημένες καί μισοβάρβαρες, πού τούς κρατοῦν μέ *τή βία* σέ κατάσταση κάστας. Οἱ ἄλλοι μισοί ζοῦν στόν πολιτισμένο κόσμο, ὅπου δέν ὑπάρχει διαχωρισμός τῶν ἑβραίων σέ κάστα. Ἐκεῖ ἐκδηλώθηκαν ξεκάθαρα τά μεγάλα, τά παγκόσμια-προοδευτικά χαρακτηριστικά τοῦ ἑβραϊκοῦ πολιτισμοῦ: ὁ διεθνισμός του, ἡ συμπάθειά του γιά τά πρωτοπόρα κινήματα τῆς ἐποχῆς (τό ποσοστό τῶν ἑβραίων πού συμμετέχουν στά δημοκρατικά καί προλεταριακά κινήματα εἶναι παντοῦ μεγαλύτερο ἀπό τό ποσοστό τῶν ἑβραίων στό σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ γενικά).

Ὅποιος βάζει ἄμεσα ἤ ἔμμεσα τό σύνθημα τοῦ ἑβραϊκοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» (ὅσο ἀγαθές κι' ἄν εἶναι οἱ προθέσεις του), εἶναι ἐχθρός τοῦ προλεταριάτου, ὀπαδός *τοῦ παλιοῦ* καί τοῦ πνεύματος *τῆς κάστας* μέσα στούς ἑβραίους, συνεργός τῶν ραβίνων καί τῶν ἀστῶν. Καί ἀντίθετα οἱ ἑβραῖοι-μαρξιστές, πού συγχωνεύονται μέσα στίς διεθνεῖς μαρξιστικές ὀργανώσεις μέ τούς ρώσους, τούς λιθουανούς, τούς οὐκρανούς καί ἄλλους ἐργάτες καί συνεισφέρουν (καί ρωσικά καί ἑβραϊκά) στή δημιουργία τοῦ διεθνοῦς πολιτισμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, οἱ ἑβραῖοι αὐτοί — σέ πεῖσμα τοῦ σεπαρατισμοῦ τῆς Μπούντ — συνεχίζουν τίς καλύτερες παραδόσεις τῶν ἑβραίων, παλεύοντας ἐνάντια στό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ».

Ὁ ἀστικός ἐθνικισμός καί ὁ προλεταριακός διεθνισμός εἶναι δυό συνθήματα ἀνειρήνευτα ἐχθρικά, πού ἀντιστοιχοῦν στά δυό μεγάλα ταξικά στρατόπεδα ὅλου τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου καί ἐκφράζουν *δυό* πολιτικές (καί κάτι περισσότερο: δυό κοσμο-

θεωρίες) στό ἐθνικό ζήτημα. Ὑπερασπιζόμενοι τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ καί οἰκοδομώντας πάνω σ' αὐτό ἕνα ὁλόκληρο σχέδιο καί τό πρακτικό πρόγραμμα τῆς λεγόμενης «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», οἱ μπουντιστές *στήν πράξη* εἶναι οἱ φορεῖς τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ μέσα στό ἐργατικό περιβάλλον.

3. ΤΟ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΟ ΣΚΙΑΧΤΡΟ ΤΟΥ «ΑΦΟΜΟΙΩΤΙΣΜΟΥ»

Τό ζήτημα τοῦ ἀφομοιωτισμοῦ *, δηλαδή τῆς ἀπώλειας τῶν ἐθνικῶν ἰδιομορφιῶν, τοῦ περάσματος σέ ἄλλο ἔθνος, μᾶς ἐπιτρέπει νά σχηματίσουμε μιά παραστατική εἰκόνα γιά τίς συνέπειες τῶν ἐθνικιστικῶν ταλαντεύσεων τῶν μπουντιστῶν καί τῶν ὁμοϊδεατῶν τους.

Ὁ κ. Λίμπμαν, ἀναμεταδίδοντας καί ἐπαναλαβαίνοντας πιστά τά συνηθισμένα ἐπιχειρήματα ἤ, σωστότερα, τίς συνηθισμένες μεθόδους τῶν μπουντιστῶν, ἀποκάλεσε τό αἴτημα τῆς ἑνότητας καί τῆς συγχώνευσης τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τοῦ δοσμένου κράτους σέ ἑνιαῖες ἐργατικές ὀργανώσεις (βλ. παραπάνω τό τέλος τοῦ ἄρθρου τῆς «Σέβερναγια Πράβντα») «*παλιό παραμύθι τοῦ ἀφομοιωτισμοῦ*».

«Συνεπῶς — λέει ὁ κ. Φ. Λίμπμαν, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τήν κατακλείδα τοῦ ἄρθρου τῆς «Σέβερναγια Πράβντα» — στό ἐρώτημα σέ ποιά ἐθνότητα ἀνήκετε; ὁ ἐργάτης πρέπει ν' ἀπαντήσει: εἶμαι σοσιαλδημοκράτης».

Ὁ μπουντιστής μας τό θεωρεῖ αὐτό ἀποκορύφωμα ἐξυπνάδας. Στήν πραγματικότητα ξεσκεπάζει ὁριστικά τόν ἑαυτό του μέ *τίς τέτιες* ἐξυπνάδες καί κραυγές γιά «ἀφομοιωτισμό», *πού στρέφονται ἐνάντια* στό συνεπές-δημοκρατικό καί *μαρξιστικό* σύνθημα.

Ὁ ἀναπτυσσόμενος καπιταλισμός γνωρίζει δυό ἱστορικές τάσεις στό ἐθνικό ζήτημα. Ἡ πρώτη: ξύπνημα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς καί τῶν ἐθνικῶν κινημάτων, πάλη ἐνάντια σέ κάθε ἐθνικό ζυγό, δημιουργία ἐθνικῶν κρατῶν. Ἡ δεύτερη: ἀνάπτυξη καί ἐπιταχυνόμενη σύσφιξη τῶν κάθε λογῆς σχέσεων ἀνάμεσα στά ἔθνη, σπάσιμο τῶν ἐθνικῶν φραγμῶν, δημιουργία τῆς διεθνοῦς ἑνότητας τοῦ κεφαλαίου, τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς γενικά, τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐπιστήμης κτλ.

Καί οἱ δυό τάσεις ἀποτελοῦν παγκόσμιο νόμο τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ πρώτη ἐπικρατεῖ στήν ἀρχή τῆς ἀνάπτυξής του, ἡ δεύτερη χαρακτηρίζει τόν ὥριμο καπιταλισμό, πού πάει νά μετατραπεῖ σέ σοσιαλιστική κοινωνία. Τό πρόγραμμα τῶν μαρξιστῶν

* Κατά γράμμα — τῆς ἐξομοίωσης, τῆς συνταύτισης.

στό ἐθνικό ζήτημα παίρνει ὑπόψη καί τίς δυό αὐτές τάσεις, ὑπερασπίζοντας, πρῶτο, τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί τῶν γλωσσῶν, τό ἀπαράδεκτο ὁποιωνδήποτε *προνομίων* στόν τομέα αὐτό (καθώς καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, πού θά τό ἐξετάσουμε ἰδιαίτερα παρακάτω) καί, δεύτερο, τήν ἀρχή τοῦ διεθνισμοῦ καί τῆς ἀνειρήνευτης πάλης ἐνάντια στήν μόλυνση τοῦ προλεταριάτου μέ τόν ἀστικό ἐθνικισμό, ἀκόμη καί τόν πιό ραφιναρισμένο.

Καί προβάλλει τό ἐρώτημα: τί ἐννοεῖ ὁ μπουντιστής μας, ὅταν ἐπικαλεῖται θεούς καί δαίμονες ἐνάντια στόν «ἀφομοιωτισμό»; *Δέν μποροῦσε* νά ἐννοεῖ ἐδῶ τή βία ἐνάντια στά ἔθνη, τά *προνόμια* ἑνός ἀπό τά ἔθνη, γιατί ἐδῶ γενικά δέν ταιριάζει ἡ λέξη «ἀφομοιωτισμός»· γιατί ὅλοι οἱ μαρξιστές καί χωριστά καί ἐπίσημα σάν ἑνιαῖο σύνολο, ἔχουν καταδικάσει ἐντελῶς κατηγορηματικά καί χωρίς διφορούμενα καί τήν παραμικρότερη ἐθνική βία, καταπίεση, ἀνισοτιμία· τέλος, γιατί καί τό ἄρθρο τῆς «Σέβερναγια Πράβντα», πού τοῦ ρίχτηκε ὁ μπουντιστής, διατυπώνει αὐτή τήν κοινή γιά τούς μαρξιστές σκέψη μέ ἀδιάβλητη κατηγορηματικότητα.

Ὄχι. Ἐδῶ δέν χωροῦν ὑπεκφυγές. Ὁ κ. Λίμπμαν καταδίκασε τόν «ἀφομοιωτισμό», *χωρις* νά ἐννοεῖ μ' αὐτό *οὔτε* τή βία, *οὔτε* τήν ἀνισοτιμία, *οὔτε* τά προνόμια. Μένει λοιπόν κάτι τό πραγματικό στήν ἔννοια τοῦ ἀφομοιωτισμοῦ, ἄν ἀπ' αὐτήν ἀφαιρέσουμε κάθε βία καί κάθε ἀνισοτιμία;

Ἀσφαλῶς μένει. Μένει ἡ παγκόσμια-ἱστορική τάση τοῦ καπιταλισμοῦ νά σπάζει τούς ἐθνικούς φραγμούς, νά σβήνει τίς ἐθνικές διαφορές, νά *ἀφομοιώνει* τά ἔθνη, τάση πού ἀπό δεκαετία σέ δεκαετία ἐκδηλώνεται ὅλο καί μέ μεγαλύτερη δύναμη καί ἀποτελεῖ ἕναν ἀπό τούς ἰσχυρότερους κινητῆρες πού μετατρέπουν τόν καπιταλισμό σέ σοσιαλισμό.

Δέν εἶναι μαρξιστής, δέν εἶναι κάν δημοκράτης ὅποιος δέν ἀναγνωρίζει καί δέν ὑπερασπίζει τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί τῶν γλωσσῶν, ὅποιος δέν ἀγωνίζεται ἐνάντια σέ κάθε ἐθνική καταπίεση ἤ ἀνισοτιμία. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι ἐκεῖνος ὁ δῆθεν μαρξιστής πού βρίζει ἀσύστολα ἕναν μαρξιστή ἄλλου ἔθνους γιά «ἀφομοιωτισμό», στήν πραγματικότητα δέν εἶναι παρά ἕνας *ἐθνικιστής μικροαστός*. Σ' αὐτή τήν ὄχι καί τόσο εὐυπόληπτη κατηγορία ἀνθρώπων ἀνήκουν ὅλοι οἱ μπουνιστές καί (ὅπως θά δοῦμε ἀμέσως) οἱ οὐκρανοί ἐθνικοσοσιαλιστές σάν τούς κ.κ. Λ. Γιουρκέβιτς, Ντοντσόφ καί Σία.

Γιά νά δείξουμε συγκεκριμένα πόσο ἀντιδραστικές εἶναι οἱ ἀπόψεις τῶν ἐθνικιστῶν αὐτῶν μικροαστῶν, θά παραθέσουμε τριῶν εἰδῶν στοιχεῖα.

Περισσότερο ἀπ' ὅλους φωνάζουν ἐνάντια στόν «ἀφομοιωτισμό» τῶν ρώσων ὀρθοδόξων μαρξιστῶν οἱ ἑβραῖοι ἐθνικιστές τῆς Ρωσίας γενικά κι' ἀνάμεσά τους ἰδιαίτερα οἱ μπουντιστές. Κι' ὅμως, ὅπως δείχνουν τά παραπάνω στοιχεῖα, ἀπό τά 10½ ἑκατομμύρια ἑβραίους ὅλου τοῦ κόσμου οἱ *μισοί περίπου* ζοῦν στόν *πολιτισμένο* κόσμο ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ συνθῆκες *τοῦ πιό μεγάλου* «ἀφομοιωτισμοῦ», ἐνῶ μόνο οἱ κακότυχοι, οἱ κακομοιριασμένοι καί χωρίς δικαιώματα ἑβραῖοι τῆς Ρωσίας καί τῆς Γαλικίας, πού τούς καταπιέζουν οἱ Πουρισκέβιτς (ρῶσοι καί πολωνοί), ζοῦν στίς συνθῆκες *τοῦ μικρότερου* «ἀφομοιωτισμοῦ» καί τῆς μεγαλύτερης ἀπομόνωσης, πού φτάνει ὥς τή δημιουργία «περιοχῶν μόνιμης ἐγκατάστασης», ὥς τόν καθορισμό «ποσοστοῦ στό σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ» καί τά ἄλλα ἀγαθά τῶν Πουρισκέβιτς.

Οἱ ἑβραῖοι στόν πολιτισμένο κόσμο δέν ἀποτελοῦν ἔθνος, ἀφομοιώθηκαν περισσότερο ἀπ' ὅλους, λένε ὁ Κ. Κάουτσκι καί ὁ Ο. Μπάουερ. Στή Γαλικία καί στή Ρωσία οἱ ἑβραῖοι δέν ἀποτελοῦν ἔθνος, ἐδῶ δυστυχῶς εἶναι ἀκόμη *κάστα* (καί *δέν* φταῖνε οἱ ἴδιοι γι' αὐτό, ἀλλά οἱ Πουρισκέβιτς). Αὐτή εἶναι ἡ ἀναμφισβήτητη γνώμη τῶν ἀνθρώπων πού ξέρουν ἀναμφισβήτητα τήν ἱστορία τῶν ἑβραίων καί παίρνουν ὑπόψη τους τά παραπάνω στοιχεῖα.

Τί δείχνουν τά στοιχεῖα αὐτά; Δείχνουν ὅτι ἐνάντια στόν «ἀφομοιωτισμό» μποροῦν νά φωνάζουν μόνο οἱ ἑβραῖοι ἀντιδραστικοί μικροαστοί, πού θέλουν νά γυρίσουν τόν τροχό τῆς ἱστορίας πρός τά πίσω καί νά τήν ἀναγκάσουν νά μή βαδίζει ἀπό τήν τάξη πραγμάτων τῆς Ρωσίας καί τῆς Γαλικίας πρός τήν τάξη πραγμάτων τοῦ Παρισιοῦ καί τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀλλά ἀντίθετα.

Οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι ἀνάμεσα στούς ἑβραίους, πού δοξάστηκαν στήν παγκόσμια ἱστορία καί ἔδοσαν στόν κόσμο πρωτοπόρους ἡγέτες τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ, ποτέ δέν ἔβαζαν τίς φωνές ἐνάντια στόν ἀφομοιωτισμό. Οἱ μόνοι πού ξεφωνίζουν ἐνάντια στόν ἀφομοιωτισμό εἶναι οἱ εὐσεβεῖς παθητικοί παρατηρητές τοῦ καθετί «καθυστερημένου» μέσα στούς ἑβραίους.

Μποροῦμε νά σχηματίσουμε μιά ἰδέα γιά τίς διαστάσεις πού ἔχει πάρει ἡ πορεία γενικά τῆς ἀφομοίωσης τῶν ἐθνῶν στίς σύγχρονες συνθῆκες τοῦ προχωρημένου καπιταλισμοῦ ἀπό τά στοι-

χεῖα, λ.χ., τῆς μετανάστευσης στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς. Ἀπό τήν Εὐρώπη μετανάστευσαν ἐκεῖ μέσα σέ 10 χρόνια, ἀπό τό 1891 ὥς τό 1900, 3,7 ἑκατομμύρια ἄτομα καί σέ 9 χρόνια, ἀπό τό 1901 ὥς τό 1909, 7,2 ἑκατομμύρια ἄτομα. Σύμφωνα μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1900 στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ζοῦσαν πάνω ἀπό 10 ἑκατομμύρια ξένοι. Ἡ Πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅπου σύμφωνα μέ τήν ἴδια ἀπογραφή ζοῦσαν πάνω ἀπό 78 000 αὐστριακοί, 136 000 ἄγγλοι, 20 000 γάλλοι, 480 000 γερμανοί, 37 000 οὔγγροι, 425 000 ἰρλανδοί, 182 000 ἰταλοί, 70 000 πολωνοί, 166 000 ἀπό τή Ρωσία (οἱ περισσότεροι ἑβραῖοι), 43 000 σουηδοί κτλ. — μοιάζει μέ μύλο, πού ἀλέθει τίς ἐθνικές διακρίσεις. Κι' ἐκεῖνο πού γίνεται στή Νέα Ὑόρκη σέ μεγάλη, διεθνή κλίμακα, συντελεῖται καί σέ *κάθε* μεγάλη πόλη καί ἐργοστασιακό συνοικισμό.

Ὅποιος δέν ἔχει βαλτώσει μέσα στίς ἐθνικιστικές προλήψεις, δέν μπορεῖ παρά νά βλέπει αὐτό τό προτσές τῆς ἀφομοίωσης τῶν ἐθνῶν ἀπό τόν καπιταλισμό σάν μιά μεγαλειώδη ἱστορική πορεία, πού καταστρέφει τήν ἐθνική ἀρτηριοσκλήρωση τῶν διάφορων ἀπομακρυσμένων περιοχῶν — ἰδιαίτερα στίς καθυστερημένες χῶρες σάν τή Ρωσία.

Πάρτε τή Ρωσία καί τή στάση τῶν μεγαλορώσων ἀπέναντι στούς οὐκρανούς. Εἶναι βέβαιο, ὅτι ὁ κάθε δημοκράτης, χωρίς νά μιλᾶμε γιά τούς μαρξιστές, θά παλέψει ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν ἀνήκουστη ταπείνωση τῶν οὐκρανῶν καί θά ἀπαιτήσει τήν πλήρη ἰσοτιμία τους. Θά ἦταν ὅμως πραγματική προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἠλίθια πολιτική *ἀκόμη* καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀστικῶν «ἐθνικῶν καθηκόντων» τῶν οὐκρανῶν, *νά ἐξασθενίσουν* οἱ δεσμοί καί ἡ συμμαχία πού ὑπάρχουν σήμερα μέσα στά πλαίσια τοῦ ἑνός ἑνιαίου κράτους ἀνάμεσα στό οὐκρανικό καί στό μεγαλορωσικό προλεταριάτο.

Ὁ κ. Λέβ Γιουρκέβιτς, πού κι' αὐτός αὐτονομάζεται «μαρξιστής» (καϋμένε Μάρξ!), προσφέρει ἕνα δεῖγμα τῆς ἠλίθιας αὐτῆς πολιτικῆς. Τό 1906 — γράφει ὁ κ. Γιουρκέβιτς — ὁ Σοκολόβσκι (Μπάσοκ) καί ὁ Λουκασέβιτς (Τουτσάπσκι) ἰσχυρίζονταν ὅτι τό οὐκρανικό προλεταριάτο ἔχει ἐκρωσιστεῖ πέρα γιά πέρα καί δέν τοῦ χρειάζεται ξεχωριστή ὀργάνωση. Χωρίς νά προσπαθήσει νά παραθέσει ἔστω καί ἕνα στοιχεῖο *πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος*, ὁ κ. Γιουρκέβιτς ρίχνεται ἐνάντια καί στούς δυό γι' αὐτό τό πράγμα καί στριγγλίζει ὑστερικά — ἐντελῶς στό πνεῦμα τοῦ πιό χυδαίου, ἀνόητου κι' ἀντιδραστικοῦ ἐθνικισμοῦ — ὅτι αὐτό εἶναι τάχα «ἐθνική παθητικότητα», «ἐθνική ἀπάρνηση», ὅτι οἱ ἄνθρω-

ποι αὐτοί «διέσπασαν (!!) τούς οὐκρανούς μαρξιστές» κτλ. Σέ μᾶς σήμερα, παρά «τήν ἄνοδο τῆς ἐθνικῆς οὐκρανικῆς συνείδησης μέσα στούς ἐργάτες», μόνο ἡ *μειοψηφία* τῶν ἐργατῶν ἔχει «ἐθνική συνείδηση», ἐνῶ ἡ πλειοψηφία, διαβεβαιώνει ὁ κ. Γιουρκέβιτς, «βρίσκεται ἀκόμη κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ». Καί τό χρέος μας — ἀναφωνεῖ ὁ ἐθνικιστής μικροαστός — «δέν εἶναι ν' ἀκολουθοῦμε τίς μάζες, ἀλλά νά τίς παίρνουμε μαζί μας, νά ἐξηγοῦμε σ' αὐτές τά ἐθνικά καθήκοντα (τήν ἐθνική ὑπόθεση)» («Ντζβίν», σελ. 89).

Ὅλος αὐτός ὁ συλλογισμός τοῦ κ. Γιουρκέβιτς εἶναι πέρα γιά πέρα ἀστικοεθνικιστικός. Ὅμως καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀστῶν ἐθνικιστῶν, πού ἄλλοι ἀπ' αὐτούς θέλουν πλήρη ἰσοτιμία καί αὐτονομία τῆς Οὐκρανίας καί ἄλλοι ἀνεξάρτητο οὐκρανικό κράτος, ὁ συλλογισμός αὐτός δέν ἀντέχει σέ κριτική. Ἐχθρός τῶν ἀπελευθερωτικῶν πόθων τῶν οὐκρανῶν εἶναι ἡ τάξη τῶν μεγαλορώσων καί πολωνῶν τσιφλικάδων καί σέ συνέχεια ἡ ἀστική τάξη τῶν δυό αὐτῶν ἐθνῶν. Ποιά κοινωνική δύναμη εἶναι ἱκανή ν' ἀντιταχτεῖ σ' αὐτές τίς τάξεις; Ἡ πρώτη δεκαετία τοῦ 20οῦ αἰώνα ἔδοσε ἔμπρακτα τήν ἀπάντηση: τέτια δύναμη εἶναι ἀποκλειστικά καί μόνο ἡ ἐργατική τάξη, πού τραβάει μαζί της τή δημοκρατική ἀγροτιά. Προσπαθώντας νά διαιρέσει κι' ἔτσι νά ἐξασθενίσει τήν πραγματικά δημοκρατική δύναμη, πού ἡ νίκη της θά ἔκανε ἀδύνατη τήν ἐθνική βία, ὁ κ. Γιουρκέβιτς προδίνει τά συμφέροντα ὄχι μόνο τῆς δημοκρατίας γενικά, ἀλλά καί τῆς πατρίδας του, τῆς Οὐκρανίας. Μέ τήν ἑνιαία δράση τῶν μεγαλορώσων καί οὐκρανῶν προλετάριων *μπορεῖ* νά δημιουργηθεῖ ἐλεύθερη Οὐκρανία· χωρίς τέτια ἑνότητα, οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γι' αὐτή.

Οἱ μαρξιστές ὅμως δέν περιορίζονται στήν ἀστικοεθνικιστική ἄποψη. Ἐδῶ καί κάμποσες δεκαετίες διαγράφηκε πολύ συγκεκριμένα τό προτσές μιᾶς πιό γρήγορης οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τοῦ νότου, δηλαδή τῆς Οὐκρανίας, πού τραβάει ἀπό τή Μεγαλορωσία δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀγρότες καί ἐργάτες σέ καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις, στά ὀρυχεῖα καί στίς πόλεις. Ἡ «ἀφομοίωση» — μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια — τοῦ μεγαλορωσικοῦ καί τοῦ οὐκρανικοῦ προλεταριάτου εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο. *Καί* τό γεγονός *αὐτό* εἶναι *ἀναμφισβήτητα* προοδευτικό. Ὁ καπιταλισμός βάζει στή θέση τοῦ χοντροκέφαλου, τοῦ καθυστερημένου, τοῦ κολημένου στόν τόπο του καί ἄγριου μεγαλορώσου ἤ οὐκρανοῦ μουζίκου τόν εὐκίνητο προλετάριο, πού οἱ συνθῆκες τῆς ζωῆς του σπάζουν τήν εἰδικά ἐθνική στενότητα, τόσο τή με-

γαλορωσική, ὅσο καί τήν οὐκρανική. Κι' ἄν δεχτοῦμε ὅτι μέ τόν καιρό θά δημιουργηθοῦν κρατικά σύνορα ἀνάμεσα στή Μεγαλορωσία καί τήν Οὐκρανία καί στήν περίπτωση αὐτή πάλι θά εἶναι ἀναμφισβήτητος ὁ ἱστορικός προοδευτικός ρόλος τῆς «ἀφομοίωσης» τῶν μεγαλορώσων καί οὐκρανῶν ἐργατῶν, ὅπως προοδευτικό εἶναι τό ἄλεσμα τῶν ἐθνῶν στήν 'Αμερική. Ὅσο πιό ἐλεύθερες θά εἶναι ἡ Οὐκρανία καί ἡ Μεγαλορωσία, τόσο *πιό πλατιά* καί *πιό γρήγορη* θά εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, πού θά τραβᾶ τότε μέ ἀκόμη μεγαλύτερη ἔνταση τούς ἐργάτες *ὅλων* τῶν ἐθνῶν ἀπ' ὅλες τίς περιοχές τοῦ κράτους καί τήν ἐργατική μάζα ἀπ' ὅλα τά γειτονικά κράτη (ἄν ἡ Ρωσία γίνει γειτονικό κράτος μέ τήν Οὐκρανία) στίς πόλεις, στά ὀρυχεῖα, στά ἐργοστάσια.

Ὁ κ. Λέβ Γιουρκέβιτς φέρνεται σάν ἀληθινός ἀστός καί μάλιστα κοντόφθαλμος, στενόμυαλος καί χοντροκέφαλος ἀστός, δηλαδή σάν φιλισταῖος, ὅταν ἀπορίπτει τά συμφέροντα τῆς ἐπικοινωνίας, τῆς συγχώνευσης καί τῆς ἀφομοίωσης *τοῦ προλεταριάτου* δυό ἐθνῶν χάρη τῆς πρόσκαιρης ἐπιτυχίας τῆς οὐκρανικῆς ἐθνικῆς ὑπόθεσης. Πρῶτα ἡ ἐθνική ὑπόθεση καί ὕστερα ἡ προλεταριακή, λένε οἱ ἀστοί ἐθνικιστές καί πίσω τους οἱ κ.κ. Γιουρκέβιτς, Ντοντσόφ καί οἱ λοιποί μαρξιστές τῆς κακῆς ὥρας. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ προλεταριακή ὑπόθεση, λέμε ἐμεῖς, γιατί αὐτή ἐξασφαλίζει ὄχι μόνο τά μακρόχρονα καί βασικά συμφέροντα τῆς ἐργασίας καί τά συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητας, ἀλλά καί τά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας καί χωρίς δημοκρατία δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ οὔτε αὐτόνομη, οὔτε ἀνεξάρτητη Οὐκρανία.

Τέλος, στόν ἀσυνήθιστα πλούσιο σέ ἐθνικιστικά μαργαριτάρια συλλογισμό τοῦ κ. Γιουρκέβιτς, πρέπει νά σημειώσουμε καί τό ἑξῆς: ἡ μειοψηφία τῶν οὐκρανῶν ἐργατῶν, λέει, εἶναι συνειδητή ἀπό ἐθνική ἄποψη, ἐνῶ «ἡ πλειοψηφία βρίσκεται ἀκόμη κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ».

Ὅταν πρόκειται γιά τό προλεταριάτο, ἡ ἀντιπαράθεση αὐτή τοῦ οὐκρανικοῦ πολιτισμοῦ, σάν συνόλου, στό μεγαλορωσικό πολιτισμό, πάλι σάν συνόλου, ἀποτελεῖ τήν πιό ξεδιάντροπη προδοσία τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου πρός ὄφελος τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ.

Στό κάθε σύγχρονο ἔθνος ὑπάρχουν δυό ἔθνη — λέμε ἐμεῖς σέ ὅλους τούς ἐθνικοσοσιαλιστές. Σέ κάθε ἐθνικό πολιτισμό ὑπάρχουν δυό ἐθνικοί πολιτισμοί. Ὑπάρχει ὁ μεγαλορωσικός πολιτισμός τῶν Πουρισκέβιτς, τῶν Γκουτσκόφ καί τῶν Στρούβε, ὑπάρχει ὅμως καί ὁ μεγαλορωσικός πολιτισμός πού τόν χαρακτηρί-

ζουν τά ὀνόματα τοῦ Τσερνισέβσκι καί τοῦ Πλεχάνοφ. Τέτιοι ἀκριβῶς *δυό* πολιτισμοί ὑπάρχουν καί στούς οὐκρανούς, ὅπως καί στή Γερμανία, στή Γαλλία, στήν Ἀγγλία, στούς ἑβραίους κτλ. Ἄν ἡ πλειοψηφία τῶν οὐκρανῶν ἐργατῶν βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ μεγαλορωσικοῦ πολιτισμοῦ, ὅμως ἐμεῖς ξέρουμε πολύ καλά ὅτι, παράλληλα μέ τίς ἰδέες τοῦ μεγαλορωσικοῦ παπαδίστικου καί ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, δροῦν ἐκεῖ καί οἱ ἰδέες τῆς μεγαλορωσικῆς δημοκρατίας καί τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Παλεύοντας ἐνάντια στόν «πολιτισμό» τοῦ πρώτου εἴδους, ὁ οὐκρανός *μαρξιστής* πάντα θά ξεχωρίζει τό δεύτερο πολιτισμό καί θά πεῖ στούς οὐκρανούς ἐργάτες: «κάθε δυνατότητα ἐπικοινωνίας μέ τό μεγαλορῶσο συνειδητό ἐργάτη, μέ τή φιλολογία του, μέ τόν κύκλο τῶν ἰδεῶν του πρέπει νά τήν ἐκμεταλλευόμαστε, νά τή χρησιμοποιοῦμε, νά τήν ἑδραιώνουμε ὁπωσδήποτε. Αὐτό ἀπαιτοῦν τά βασικά συμφέροντα *καί* τοῦ οὐκρανικοῦ *καί* τοῦ μεγαλορωσικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος».

Ἄν ὁ οὐκρανός μαρξιστής ἀφήσει νά τόν παρασύρει *τό ἐντελῶς δικαιολογημένο καί φυσιολογικό* μίσος ἀπέναντι στούς μεγαλορώσους καταπιεστές *ὥς τό σημεῖο* πού νά μεταφέρει στόν προλεταριακό πολιτισμό καί στήν προλεταριακή ὑπόθεση τῶν μεγαλορώσων ἐργατῶν ἔστω καί ἕνα μόριο τοῦ μίσους αὐτοῦ, ἔστω καί μόνο τό αἴσθημα ἀποξένωσης, τότε ὁ μαρξιστής αὐτός θά κατρακυλήσει ἔτσι στό βάλτο τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ. Θά κατρακυλήσει ἐπίσης στό βάλτο τοῦ ἐθνικισμοῦ ὄχι μόνο τοῦ ἀστικοῦ, ἀλλά καί τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου καί ὁ μεγαλορῶσος μαρξιστής, ἄν ξεχάσει ἔστω καί γιά ἕνα λεπτό τό αἴτημα τῆς πλήρους ἰσοτιμίας τῶν οὐκρανῶν ἤ *τό δικαίωμά* τους γιά σχηματισμό αὐτοτελοῦς κράτους.

Οἱ μεγαλορῶσοι καί οἱ οὐκρανοί ἐργάτες πρέπει νά ὑπερασπίζουν μαζί καί — ὅσο ζοῦν στά πλαίσια ἑνός κράτους — μέ τήν πιό στενή ὀργανωτική ἑνότητα καί συγχώνευση τόν κοινό ἤ διεθνικό πολιτισμό τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος καί νά δείχνουν ἀπόλυτη ἀνοχή στά ζητήματα γιά τή γλῶσσα τῆς προπαγάνδας καί τόν ὑπολογισμό τῶν καθαρά τοπικῶν ἤ καθαρά ἐθνικῶν *ἰδιομορφιῶν* σ' αὐτή τήν προπαγάνδα. Αὐτή εἶναι ὑποχρεωτική ἀπαίτηση τοῦ μαρξισμοῦ. Κάθε κήρυγμα χωρισμοῦ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἑνός ἔθνους ἀπό τό ἄλλο, κάθε ἐπίθεση ἐνάντια στό μαρξιστικό «ἀφομοιωτισμό», κάθε ἀντιπαράθεση σέ ζητήματα πού ἀφοροῦν τό προλεταριάτο τοῦ ἑνός ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ σάν συνόλου σ' ἕναν ἄλλον ἑνιαῖο τάχα πολιτισμό κτλ. εἶναι *ἀστικός* ἐθνικισμός καί ἐνάντια σ' αὐτόν χρειάζεται ἀμείλικτη πάλη.

4. «Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ - ΕΘΝΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ»

Τό ζήτημα τοῦ συνθήματος τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» ἔχει τεράστια σημασία γιά τούς μαρξιστές ὄχι μόνο γιατί, σέ ἀντίθεση μέ τήν ἀστική προπαγάνδα, καθορίζει τό ἰδεολογικό περιεχόμενο ὅλης τῆς δικῆς μας προπαγάνδας καί ζύμωσης στό ἐθνικό ζήτημα, ἀλλά καί γιατί ὁλόκληρο τό πρόγραμμα τῆς περιβόητης πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας στηρίζεται σ' αὐτό τό σύνθημα.

Τό κύριο, τό βασικό ἁμάρτημα τοῦ προγράμματος αὐτοῦ βρίσκεται στό ὅτι ἐπιδιώκει νά ἐνσαρκώσει στή ζωή τόν πιό ραφιναρισμένο καί τόν πιό ἀπόλυτο, ἐξωθημένο ὥς τά ἄκρα ἐθνικισμό. Ἡ οὐσία τοῦ προγράμματος αὐτοῦ βρίσκεται στό ὅτι κάθε πολίτης ἐγγράφεται στό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἔθνος καί τό κάθε ἔθνος ἀποτελεῖ ἕνα νομικό σύνολο, μέ δικαίωμα ὑποχρεωτικῆς φορολόγησης τῶν μελῶν του, μέ ἐθνικές βουλές (Σέιμ), μέ ἐθνικούς «γραμματεῖς τοῦ κράτους» (ὑπουργούς).

Μιά τέτια ἰδέα ἐφαρμοζόμενη στό ἐθνικό ζήτημα μοιάζει μέ τήν ἰδέα τοῦ Προυντόν ἐφαρμοζόμενη στόν καπιταλισμό. Νά μήν ἐξαλείψουμε τόν καπιταλισμό καί τή βάση του, τήν ἐμπορευματική παραγωγή, ὅμως *νά καθαρίσουμε* τή βάση αὐτή ἀπό τίς καταχρήσεις, ἀπό τά καρκινώματα κτλ. Νά μήν ἐξαλείψουμε τήν ἀνταλλαγή καί τήν ἀνταλλακτική ἀξία, ἀλλά, ἀντίθετα, νά τή «νομιμοποιήσουμε», νά τήν κάνουμε καθολική, ἀπόλυτη, «*δίκαιη*», χωρίς διακυμάνσεις, κρίσεις καί καταχρήσεις — αὐτή εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ Προυντόν.

Ὅσο μικροαστός εἶναι ὁ Προυντόν, ὅσο ἡ θεωρία του ἀνάγει σέ κάτι τό ἀπόλυτο, σέ θαῦμα θαυμάτων τήν ἀνταλλαγή καί τήν ἐμπορευματική παραγωγή, τόσο μικροαστική εἶναι καί ἡ θεωρία καί τό πρόγραμμα «τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», πού ἀνάγει σέ κάτι τό ἀπόλυτο, σέ θαῦμα θαυμάτων τόν ἀστικό ἐθνικισμό, καθαρίζοντάς τον ἀπό τή βία, τίς ἀδικίες κτλ.

Ὁ μαρξισμός εἶναι ἀνειρήνευτος ἀπέναντι στόν ἐθνικισμό, ἀκόμη καί στόν πιό «δίκαιο», «καθαρούτσικο», ραφιναρισμένο καί πολιτισμένο. Ὁ μαρξισμός προβάλλει στή θέση τοῦ κάθε ἐθνικισμοῦ τό διεθνισμό, τή συγχώνευση ὅλων τῶν ἐθνῶν σέ μιά ἀνώτερη ἑνότητα, πού ἀναπτύσσεται μπρός στά μάτια μας μέ τό κάθε βέρστι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, μέ τό κάθε διεθνές τράστ, μέ τήν κάθε ἕνωση ἐργατῶν (διεθνή ὡς πρός τήν οἰκονομική της δράση, σέ συνέχεια καί ὡς πρός τίς ἰδέες καί τίς ἐπιδιώξεις της).

Ἱστορικά ἡ ἀρχή τῆς ἐθνικότητας εἶναι ἀναπόφευκτη στήν ἀστική κοινωνία καί ὁ μαρξιστής, παίρνοντας ὑπόψη τήν κοινω-

νία αὐτή, ἀναγνωρίζει πέρα γιά πέρα τήν ἱστορική δικαιολόγηση τῶν ἐθνικῶν κινημάτων. Γιά νά μή μεταβληθεῖ ὅμως αὐτή ἡ ἀναγνώριση σέ ἀπολογητική τοῦ ἐθνικισμοῦ, πρέπει νά περιορίζεται αὐστηρότατα μόνο σέ ὅ,τι προοδευτικό ὑπάρχει σ' αὐτά τά κινήματα, ἔτσι πού ἡ ἀναγνώριση αὐτή νά μήν ὁδηγήσει σέ συσκότιση τῆς προλεταριακῆς συνείδησης ἀπό τήν ἀστική ἰδεολογία.

Εἶναι προοδευτική ἡ ἀφύπνιση τῶν μαζῶν ἀπό τό φεουδαρχικό λήθαργο, ἡ πάλη τους ἐνάντια σέ κάθε ἐθνική καταπίεση, ἡ πάλη γιά τά κυριαρχικά δικαιώματα τοῦ λαοῦ, γιά τά κυριαρχικά δικαιώματα τοῦ ἔθνους. Ἀπό δῶ ἀπορέει ἡ *ἀναντίρρητη* ὑποχρέωση κάθε μαρξιστῆ νά ὑποστηρίζει τόν πιό ἀποφασιστικό καί τόν πιό συνεπή δημοκρατισμό σ' ὅλα τά σημεῖα τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος. Τό καθῆκον αὐτό βασικά ἔχει ἀρνητικό χαρακτήρα. Τό προλεταριάτο ὅμως δέν μπορεῖ νά προχωρήσει στήν ὑποστήριξη τοῦ ἐθνικισμοῦ πέρα ἀπ' αὐτό τό σημεῖο, γιατί παραπέρα ἀρχίζει ἡ «θετική» δράση τῆς *ἀστικῆς τάξης*, πού ἀποβλέπει *στή στερέωση* τοῦ ἐθνικισμοῦ.

Ἡ ἀποτίναξη κάθε φεουδαρχικοῦ ζυγοῦ, κάθε καταπίεσης τῶν ἐθνῶν, κάθε προνόμιου ἑνός ἀπό τά ἔθνη ἤ μιᾶς ἀπό τίς γλῶσσες ἀποτελεῖ ἀναντίρρητη ὑποχρέωση τοῦ προλεταριάτου σάν δημοκρατικῆς δύναμης, ἀποτελεῖ ἀναντίρρητο συμφέρον τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης, πού τή συσκοτίζουν καί τήν ἀνακόπτουν οἱ ἐθνικές φαγωμάρες. Ἡ ὑποβοήθηση ὅμως τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ *πέρα* ἀπ' αὐτά τά αὐστηρά περιορισμένα μέσα σέ συγκεκριμένα ἱστορικά πλαίσια, ἰσοδυναμεῖ μέ προδοσία τοῦ προλεταριάτου καί μέ πέρασμα μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐδῶ ὑπάρχει ἕνα σύνορο, συχνά πολύ δυσδιάκριτο πού τό ξεχνοῦν ὁλότελα οἱ μπουντιστές καί οἱ οὐκρανοί ἐθνικοσοσιαλιστές.

Πάλη ἐνάντια σέ κάθε ἐθνική καταπίεση — ἀσφαλῶς ναί! Πάλη *γιά* κάθε λογῆς ἐθνική ἀνάπτυξη, *γιά* τόν «ἐθνικό πολιτισμό» γενικά — ἀσφαλῶς ὄχι. Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας μᾶς δίνει σ' ὅλο τόν κόσμο παραδείγματα ἐθνικῶν κινημάτων, πού δέν ἔφτασαν σέ πλήρη ἀνάπτυξη, παραδείγματα σχηματισμοῦ μεγάλων ἐθνῶν ἀπό μιά σειρά μικρά ἔθνη ἤ σέ βάρος ὁρισμένων μικρῶν ἐθνῶν, παραδείγματα ἀφομοίωσης ἐθνῶν. Ἀρχή τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐθνότητας γενικά καί ἀπό δῶ ἀπορέει ἡ ἀποκλειστικότητα τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ, ἀπό δῶ καί ἡ χωρίς διέξοδο ἐθνική φαγωμάρα. Τό προλεταριάτο ὅμως ὄχι μόνο δέν ἀναλαβαίνει νά ὑπερασπίζει τήν ἐθνική ἀνάπτυξη τοῦ κάθε ἔθνους, μά, ἀντίθετα,

προειδοποιεῖ τίς μάζες ἀπέναντι στίς τέτιες αὐταπάτες, ὑποστηρίζει τήν πιό πλήρη ἐλευθερία τῶν καπιταλιστικῶν συναλλαγῶν, χαιρετίζει κάθε ἀφομοίωση τῶν ἐθνῶν, ἐκτός ἀπό τή βίαιη ἤ τή στηριζόμενη σέ προνόμια.

Κατοχύρωση τοῦ ἐθνικισμοῦ μέσα σέ μιά ὁρισμένη «δίκαια» περιορισμένη σφαίρα, «νομιμοποίηση» τοῦ ἐθνικισμοῦ, δημιουργία στέρεου καί μόνιμου φραγμοῦ ἀνάμεσα σ' ὅλα τά ἔθνη μέσω ἑνός ἰδιαίτερου κρατικοῦ θεσμοῦ — αὐτό εἶναι τό ἰδεολογικό βάθρο καί τό περιεχόμενο τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Ἡ σκέψη αὐτή εἶναι πέρα γιά πέρα ἀστική καί πέρα γιά πέρα κάλπικη. Τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ νά ὑποστηρίξει καμιά κατοχύρωση τοῦ ἐθνικισμοῦ, ἀντίθετα, ὑποστηρίζει ὅ,τι βοηθάει τήν ἐξάλειψη τῶν ἐθνικῶν διακρίσεων, τήν ἀπομάκρυνση τῶν ἐθνικῶν φραγμῶν, ὅ,τι κάνει ὅλο καί πιό στενούς τούς δεσμούς ἀνάμεσα στίς ἐθνότητες, ὅ,τι ὁδηγεῖ στή συγχώνευση τῶν ἐθνῶν. Κάθε διαφορετική ἐνέργεια σημαίνει πέρασμα μέ τό μέρος τοῦ ἀντιδραστικοῦ ἐθνικιστικοῦ μικροαστισμοῦ.

Ὅταν οἱ αὐστριακοί σοσιαλδημοκράτες συζητοῦσαν στό συνέδριό τους τοῦ Μπρνό (1899) [55] τό σχέδιο τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας, δέν δόθηκε σχεδόν καμιά προσοχή στή θεωρητική ἐκτίμηση τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Εἶναι ὅμως διδακτικό νά σημειώσουμε ὅτι διατυπώθηκαν δυό ἐπιχειρήματα παρόμοιου χαρακτήρα ἐνάντια στό πρόγραμμα αὐτό: 1) ὅτι θά ὁδηγοῦσε στήν ἐνίσχυση τοῦ κληρικαλισμοῦ· 2) ὅτι «θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τή διαιώνιση τοῦ σωβινισμοῦ, τό μπάσιμό του σέ κάθε μικρή κοινότητα, σέ κάθε μικρή ὁμάδα» (σελ. 92 τῶν ἐπίσημων πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου τοῦ Μπρνό στά γερμανικά. Ὑπάρχει καί ρωσική μετάφραση, ἔκδοση τοῦ ἑβραϊκοῦ ἐθνικιστικοῦ κόμματος «Σέρπ» [56]).

Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ὁ «ἐθνικός πολιτισμός», μέ τή συνηθισμένη ἔννοια τῆς λέξης αὐτῆς, δηλαδή τῆς ἐκπαίδευσης κτλ., βρίσκεται σήμερα σ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου κάτω ἀπό τήν ἐπικρατούσα ἐπιρροή τῶν κληρικοφρόνων καί τῶν ἀστῶν σωβινιστῶν. Ὅταν οἱ μπουντιστές, ὑπερασπιζόμενοι τήν «πολιτιστική-ἐθνική» αὐτονομία, δηλώνουν ὅτι ἡ νομική κατοχύρωση τῶν ἐθνῶν *θά ἀπαλλάξει* τήν ταξική πάλη σ' αὐτά ἀπό κάθε λογῆς ξένες ἀντιλήψεις, αὐτό εἶναι καθαρή καί γελοία σοφιστεία. Ἡ σοβαρή ταξική πάλη σέ κάθε καπιταλιστική κοινωνία γίνεται, πρῶτα ἀπ' ὅλα, στόν οἰκονομικό καί τόν πολιτικό τομέα. Τό νά ξεχωρίζουμε ἀπό δῶ τόν τομέα τοῦ σχολειοῦ, πρῶτο, εἶναι ἀνόητη οὐτοπία, γιατί τό σχολειό (ὅπως καί ὁ «ἐθνικός πολιτισμός»

γενικά) δέν μπορεῖ νά ἀποσπαστεῖ ἀπό τήν οἰκονομία καί τήν πολιτική καί, δεύτερο, ἡ οἰκονομική καί πολιτική ἀκριβῶς ζωή μιᾶς καπιταλιστικῆς χώρας *ἐπιβάλλει* σέ κάθε βῆμα τό σπάσιμο τῶν παράλογων καί ἀπαρχαιωμένων ἐθνικῶν φραγμῶν καί ἐθνικῶν προλήψεων, ἐνῶ τό ξεχώρισμα τῆς ἐκπαίδευσης κτλ. θά συντελοῦσε ἴσα-ἴσα νά διατηρηθεῖ, νά ἐνταθεῖ καί νά ἐνισχυθεῖ ὁ «καθαρός» κληρικαλισμός καί ὁ «καθαρός» ἀστικός σωβινισμός.

Στίς μετοχικές ἑταιρίες κάθονται πλάι-πλάι καί ἑνώνονται ἐντελῶς μεταξύ τους οἱ καπιταλιστές διαφόρων ἐθνῶν. Στή φάμπρικα δουλεύουν μαζί οἱ ἐργάτες διαφόρων ἐθνῶν. Σέ κάθε πραγματικά σοβαρό καί βασικό πολιτικό ζήτημα ἡ διαμόρφωση ὁμάδων γίνεται μέ βάση τίς τάξεις κι' ὄχι τά ἔθνη. Ἡ «ἀπόσπαση ἀπό τή δικαιοδοσία τοῦ κράτους» τῆς ἐκπαίδευσης κτλ. καί ἡ μεταβίβασή της στά ἔθνη, σημαίνει ἀκριβῶς ἀπόπειρα *νά χωριστεῖ* ἀπό τήν οἰκονομία πού συγχωνεύει τά ἔθνη ὁ πιό ἰδεολογικός, ἄς ποῦμε, τομέας τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅπου εἶναι πιό εὔκολος ἕνας «καθαρός» ἐθνικός πολιτισμός ἤ ἡ ἐθνική καλλιέργεια τοῦ κληρικαλισμοῦ καί τοῦ σωβινισμοῦ.

Στήν πρακτική του ἐφαρμογή τό σχέδιο τῆς «ἐξωεδαφικῆς» (ἔξω ἀπό ἐδάφη, χωρίς σύνδεση μέ τά ἐδάφη, ὅπου ζεῖ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἔθνος) ἤ τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς» αὐτονομίας θά σήμαινε μόνο ἕνα πράγμα: *διαίρεση τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες*, δηλαδή καθιέρωση ἐθνικῶν ὁμάδων στήν ἐκπαίδευση. Ἀρκεῖ νά σχηματίσουμε μιά σαφή ἰδέα *τῆς πραγματικῆς* αὐτῆς οὐσίας τοῦ περιβόητου μπουντιστικοῦ σχεδίου, γιά νά καταλάβουμε ὅλο τόν ἀντιδραστικό χαρακτήρα του ἀκόμη καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς δημοκρατίας, γιά νά μή μιλήσουμε κάν ἀπό τήν ἄποψη τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου γιά τό σοσιαλισμό.

Ἕνα μόνο παράδειγμα καί ἕνα μόνο σχέδιο «ἐθνικοποίησης» τῆς ἐκπαίδευσης θά μᾶς ἐξηγήσουν παραστατικά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς διατηρεῖται ὥς τά σήμερα σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς ὁ χωρισμός τῶν πολιτειῶν σέ βόρειες καί νότιες. Οἱ πρῶτες ἔχουν τίς περισσότερες παραδόσεις ἐλευθερίας καί πάλης ἐνάντια στούς δουλοκτῆτες, οἱ δεύτερες τίς περισσότερες παραδόσεις δουλείας, ὑπολείμματα διωγμοῦ τῶν νέγρων, οἰκονομική καταπίεση καί πολιτική ταπείνωση τῶν νέγρων (44 % ἀγράμματοι στούς νέγρους καί 6 % στούς λευκούς) κτλ. Ἔτσι, λοιπόν, στίς βόρειες πολιτεῖες οἱ νέγροι σπουδάζουν μαζί μέ τούς λευκούς στά ἴδια σχολειά. Στό Νότο ὑπάρχουν ἰδιαίτερα — «ἐθνικά» ἤ φυλετικά, ὅπως θέλετε πέστε τα — σχολειά γιά τούς νέγρους.

Αὐτό, ὅπως φαίνεται, εἶναι μοναδικό παράδειγμα «ἐθνικοποίησης» τῆς ἐκπαίδευσης στήν πράξη.

Στήν Ἀνατολική Εὐρώπη ὑπάρχει μιά χώρα, ὅπου ὥς τά σήμερα μποροῦν νά συμβαίνουν πράγματα σάν τήν ὑπόθεση Μπέιλις, ὅπου οἱ ἑβραῖοι ἔχουν καταδικαστεῖ ἀπό τούς κ.κ. Πουρισκέβιτς νά ζοῦν σέ κατάσταση χειρότερη καί ἀπό τούς νέγρους. Στή χώρα αὐτή εἶδε τελευταῖα τό φῶς ἕνα ὑπουργικό σχέδιο *ἐθνικοποίησης τοῦ ἑβραϊκοῦ σχολειοῦ.* Εὐτυχῶς, εἶναι ζήτημα ἄν θά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἀντιδραστική αὐτή οὐτοπία, ὅπως καί ἡ οὐτοπία τῶν αὐστριακῶν μικροαστῶν, πού ἀπελπίστηκαν ὅτι θά μπορέσει νά πραγματοποιηθεῖ ἡ συνεπής δημοκρατία καί νά σταματήσει ἡ ἐθνική φαγωμάρα καί σοφίστηκαν κάποιες *γιάλες* γιά τά ἔθνη στό ζήτημα τῆς ἐκπαίδευσης, ὥστε νά μήν τρώγονται ἀναμεταξύ τους *ἐξαιτίας τοῦ χωρισμοῦ* τῶν σχολειῶν... ἀλλά «νά κατοχυρωθοῦν μέ νόμο» γιά *αἰώνια* φαγωμάρα ἀνάμεσα στόν ἕνα «ἐθνικό πολιτισμό» καί στόν ἄλλο.

Στήν Αὐστρία ἡ πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία ἔμεινε σέ σημαντικό βαθμό φιλολογική ἐπινόηση, πού δέν τήν πῆραν στά σοβαρά οὔτε καί οἱ ἴδιοι οἱ αὐστριακοί σοσιαλδημοκράτες. Στή Ρωσία ὅμως τήν ἔβαλαν στό πρόγραμμά τους ὅλα τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων καί μερικά μικροαστικά, ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα διαφόρων ἐθνῶν, ὅπως λογουχάρη οἱ μπουντιστές, οἱ λικβινταριστές τοῦ Καυκάσου, ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἐθνικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας, πού ἀκολουθοῦν ἀριστερή ναρόντνικη κατεύθυνση. (Ἡ συνδιάσκεψη αὐτή — ἄς τό σημειώσουμε σέ παρένθεση — συνῆλθε τό 1907 καί ἡ ἀπόφασή της ψηφίστηκε *μέ ἀποχή* τῶν ρώσων σοσιαλεπαναστατῶν καί τῶν πολωνῶν σοσιαλπατριωτῶν τοῦ *P.P.S.* [57]. Ἡ ἀποχή εἶναι ἕνας παράξενα χαρακτηριστικός τρόπος ἀντιμετώπισης ἀπό τούς ἐσέρους καί τούς ὀπαδούς τοῦ πε-πε-ές ἑνός σοβαρότατου ζητήματος ἀρχῆς στόν τομέα τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος!)

Στήν Αὐστρία ἀκριβῶς ὁ Ὄττο Μπάουερ, ὁ κυριότερος θεωρητικός ἐκπρόσωπος τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», ἀφιέρωσε ἕνα εἰδικό κεφάλαιο στό βιβλίο του, γιά νά ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά προταθεῖ ἕνα τέτιο πρόγραμμα γιά τούς ἑβραίους. Στή Ρωσία, συγκεκριμένα στούς ἑβραίους, ὅλα τά ἀστικά κόμματα — καί τό φερέφωνό τους, ἡ Μπούντ — δέχτηκαν τό πρόγραμμα αὐτό *. Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτό σημαίνει ὅτι

* Εἶναι εὐνόητο, γιατί οἱ μπουντιστές ἀρνοῦνται συχνά μέ ἀσυνήθιστο πάθος τό γεγονός ὅτι *ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων δέχτηκαν «τήν

ἡ ἱστορία ξεσκέπασε μέ τήν πολιτική πρακτική ἑνός ἄλλου κράτους τόν παραλογισμό τῆς ἐπινόησης τοῦ Μπάουερ, ὅπως ἀκριβῶς καί οἱ ρῶσοι μπερνσταϊνικοί (Στροῦβε, Τουγκάν-Μπαρανόβσκι, Μπερντιάγεφ καί Σία) ξεσκέπασαν μέ τή γοργή ἐξέλιξή τους ἀπό τό μαρξισμό στό φιλελευθερισμό τό πραγματικό ἰδεολογικό περιεχόμενο τῆς γερμανικῆς μπερνσταϊνιάδας.

Οὔτε οἱ αὐστριακοί, οὔτε οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες ἀποδέχτηκαν στό πρόγραμμά τους τήν «πολιτιστική-ἐθνική» αὐτονομία. Τά ἀστικά ὅμως κόμματα τῶν ἑβραίων στήν πιό καθυστερημένη χώρα, καθώς καί μιά σειρά μικροαστικές σοσιαλιστικές δῆθεν ὁμάδες *τήν ἀποδέχτηκαν*, γιά νά μπάσουν μέ ραφιναρισμένη μορφή τίς ἰδέες τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ στό ἐργατικό περιβάλλον. Τό γεγονός αὐτό μιλάει μόνο του.

Μιά καί ὑποχρεωθήκαμε νά θίξουμε τό αὐστριακό πρόγραμμα σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα, δέν μποροῦμε νά μήν ἀποκαταστήσουμε τήν ἀλήθεια, πού συχνά τή διαστρεβλώνουν οἱ μπουντιστές. Στό συνέδριο τοῦ Μπρνό *εἶχε* ὑποβληθεῖ ἕνα *καθαρό* πρόγραμμα «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας». Ἦταν τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῶν νότιων σλάβων, πού ἡ 2η παράγραφός του λέει: «Ὁ κάθε λαός, πού ζεῖ στήν Αὐστρία, χωρίς νά παίρνεται ὑπόψη τό ἔδαφος ὅπου κατοικοῦν τά μέλη του, ἀποτελεῖ αὐτόνομη ὁμάδα, πού διαχειρίζεται ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ὅλες τίς ἐθνικές (γλωσσικές καί πολιτιστικές) ὑποθέσεις της». Τό πρόγραμμα αὐτό δέν τό ὑποστήριξε μόνο ὁ Κρίσταν, μά καί ὁ Ἐλενμπόγκεν, ἄνθρωπος μέ ἐπιροή. Ὅμως τό ἀπόσυραν, γιατί δέν πῆρε οὔτε μιά ψῆφο. Ἐγκρίθηκε *τό ἐδαφικό* πρόγραμμα, δηλαδή τό

πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία». Τό γεγονός αὐτό ξεσκεπάζει πάρα πολύ τόν πραγματικό ρόλο τῆς Μπούντ. Ὅταν ἕνας ἀπό τούς μπουντιστές, ὁ κ. Μάνιν, δοκίμασε στήν ἐφημερίδα «Λούτς» νά τό ἀρνηθεῖ ξανά, τόν ξεσκέπασε πέρα γιά πέρα ὁ Ν. Σκόπ. (βλ. «Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 3). Ὅταν ὅμως ὁ κ. Λέβ Γιουρκέβιτς παραθέτει στό «Ντζβίν» (1913, τεῦχ. 7-8, σελ. 92) τή φράση τοῦ Ν. Σκ. ἀπό τό «Προσβεστσένιγε» (τεῦχ. 3, σελ. 78): «Οἱ μπουντιστές — μαζί μέ ὅλα τά ἀστικά ἑβραϊκά κόμματα καί ὁμάδες — ὑποστηρίζουν ἀπό καιρό τήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» καί *διαστρεβλώνει* τήν περικοπή αὐτή, *παραλείποντας* τή λέξη «μπουντιστές» καί *ἀντικατασταίνονταις* τίς λέξεις: «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» μέ τίς λέξεις: «τά ἐθνικά δικαιώματα», τότε δέν μᾶς μένει παρά νά σηκώσουμε τά χέρια!! Ὁ κ .Λέβ Γιουρκέβιτς δέν εἶναι μόνο ἐθνικιστής, δέν εἶναι μόνο καταπληκτικά ἀγράμματος στήν ἱστορία καί στό πρόγραμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, εἶναι καί *γνήσιος πλαστογράφος περικοπῶν* πρός ὄφελος τῆς Μπούντ. Δέν πᾶνε καλά οἱ δουλιές τῆς Μπούντ καί τῶν κυρίων Γιουρκέβιτς!

πρόγραμμα πού δέν δημιουργεῖ *κανενός εἴδους* ἐθνικές ὁμάδες, «ἄσχετα ἀπό τό ἔδαφος, ὅπου κατοικοῦν τά μέλη τοῦ ἔθνους».

Ἡ 3η παράγραφος τοῦ προγράμματος πού ἐγκρίθηκε λέει: «Οἱ αὐτοδιοικούμενες *περιοχές* ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ ἔθνους σχηματίζουν ἀπό κοινοῦ ἑνιαία ἐθνική ἕνωση, πού λύνει ἐντελῶς αὐτόνομα τίς ἐθνικές της ὑποθέσεις» (βλ. «Προσβεστσένιγε», 1913, τεῦχ. 4, σελ. 28 [58]). Εἶναι φανερό ὅτι καί τό συμβιβαστικό αὐτό πρόγραμμα δέν εἶναι σωστό. Ἄς τό ἐξηγήσουμε μέ ἕνα παράδειγμα. Ἡ κοινότητα τῶν γερμανῶν ἀποίκων στό κυβερνεῖο τοῦ Σαράτοφ, σύν τό προάστιο τῶν γερμανῶν ἐργατῶν τῆς Ρίγας ἤ τοῦ Λότζ, σύν ὁ γερμανικός συνοικισμός κοντά στήν Πετρούπολη κτλ. σχηματίζουν μιά «ἑνιαία ἐθνική ἕνωση» τῶν γερμανῶν τῆς Ρωσίας. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν μποροῦν *νά ζητοῦν* παρόμοια πράγματα καί *νά στηρίζουν* μιά τέτια ἕνωση, ἄν καί, ἐννοεῖται, δέν ἀρνοῦνται καθόλου *τήν ἐλευθερία* τῶν κάθε λογῆς ἑνώσεων, μαζί καί τῆς ἕνωσης ὁποιωνδήποτε κοινοτήτων ὁποιασδήποτε ἐθνότητας σ' ἕνα δοσμένο κράτος. Ὅμως νά χωρίσουν μέ κρατικό νόμο τούς γερμανούς κτλ. τῶν διαφόρων περιοχῶν καί τάξεων τῆς Ρωσίας καί νά τούς συγκροτήσουν σέ ἑνιαία γερμανική ἐθνική ἕνωση, μ' αὐτό μποροῦν νά ἀσχολοῦνται οἱ παπάδες, οἱ ἀστοί, οἱ μικροαστοί κι' ὅποιος ἄλλος θέλετε, ἐκτός ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες.

5. Η ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Ἡ πιό διαδομένη μέθοδος τῶν ὀπορτουνιστῶν τῆς Ρωσίας κατά τή συζήτηση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος εἶναι νά ἐπικαλοῦνται τό παράδειγμα τῆς Αὐστρίας. Στό ἄρθρο μου στή «Σέβερναγια Πράβντα» * («Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 10, σελ. 96-98), πού ἔγινε ὁ στόχος τῶν ὀπορτουνιστῶν (τοῦ κ. Σεμκόβσκι στή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», τοῦ κ. Λίμπμαν στήν «Τσάιτ»), ὑποστηρίζω ὅτι ὑπάρχει μιά μόνο λύση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, ἐφόσον γενικά εἶναι δυνατή ἡ λύση του στόν κόσμο τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἡ λύση αὐτή εἶναι ὁ συνεπής δημοκρατισμός. Σάν ἀπόδειξη ἀναφέρω, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τήν Ἑλβετία.

Ἡ παραπομπή αὐτή δέν ἀρέσει στούς δυό παραπάνω ὀπορτουνιστές, πού προσπαθοῦν νά τήν ἀναιρέσουν ἤ νά μειώσουν τή σημασία της. Ὁ Κάουτσκι, βλέπετε, εἶπε ὅτι ἡ Ἑλβετία ἀποτελεῖ ἐξαίρεση. Στήν Ἑλβετία, λέει, ὑπάρχει ἐντελῶς ἰδιαίτερη ἀπο-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 115-118. *Ἡ Σύντ.*

κέντρωση, ἰδιαίτερη ἱστορία, ἰδιαίτερες γεωγραφικές συνθῆκες, ἡ κατανομή τοῦ ξενόγλωσσου πληθυσμοῦ εἶναι ἐξαιρετικά πρωτότυπη κτλ. κτλ.

Ὅλα αὐτά δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἀπόπειρες *νά ξεφύγουν* ἀπό τήν οὐσία τῆς συζήτησης. Φυσικά, ἡ Ἑλβετία ἀποτελεῖ ἐξαίρεση, μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν εἶναι ὁλοκληρωμένο ἐθνικό κράτος. Ὅμως ἄλλο τόσο ἀποτελοῦν ἐξαίρεση (ἤ καθυστέρηση — προσθέτει ὁ Κάουτσκι) καί ἡ Αὐστρία καί ἡ Ρωσία. Φυσικά στήν Ἑλβετία μόνο οἱ ἰδιαίτερες, οἱ πρωτότυπες, ἱστορικές καί βιοτικές συνθῆκες ἐξασφάλισαν *μεγαλύτερο* δημοκρατισμό ἀπ' ὅ,τι στίς περισσότερες γειτονικές μ' αὐτή εὐρωπαϊκές χῶρες.

Ὅμως τί σχέση ἔχουν ὅλα αὐτά, ὅταν πρόκειται γιά ἕνα *πρότυπο* πού πρέπει νά τό μιμηθοῦμε; Σ' ὅλο τόν κόσμο ἀποτελοῦν σήμερα ἐξαίρεση οἱ χῶρες, ὅπου ὁ ἄλφα ἤ ὁ βήτα θεσμός ἔχει πραγματοποιηθεῖ πάνω σέ *συνεπεῖς* δημοκρατικές ἀρχές. Μήπως αὐτό μᾶς ἐμποδίζει νά ὑποστηρίζουμε στό πρόγραμμά μας τό συνεπή δημοκρατισμό σ' ὅλους τούς θεσμούς;

Ἡ ἰδιομορφία τῆς Ἑλβετίας βρίσκεται στήν ἱστορία της, στίς γεωγραφικές καί τίς ἄλλες συνθῆκες της. Ἡ ἰδιομορφία τῆς Ρωσίας βρίσκεται στήν πρωτοείδωτη γιά τήν ἐποχή τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων δύναμη τοῦ προλεταριάτου καί στή φοβερή γενική καθυστέρηση τῆς χώρας, πού προκαλεῖ ἀντικειμενικά τήν ἀνάγκη μιᾶς ἐξαιρετικά γοργῆς καί ἀποφασιστικῆς κίνησης πρός τά μπρός, μέ κίνδυνο νά παρουσιαστοῦν κάθε λογῆς μειονεκτήματα καί ἧττες.

Ἐμεῖς ἐπεξεργαζόμαστε ἕνα ἐθνικό πρόγραμμα ξεκινώντας ἀπό τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου. Ἀπό πότε ὅμως μᾶς συνιστοῦν νά παίρνουμε γιά πρότυπο τά χειρότερα παραδείγματα κι' ὄχι τά καλύτερα;

Πάντως δέν παραμένει μήπως ἀναμφισβήτητο καί ἀδιαφιλονίκητο τό γεγονός ὅτι ἡ ἐθνική εἰρήνη στόν καπιταλισμό ἔχει πραγματοποιηθεῖ (ἐφόσον γενικά εἶναι πραγματοποιήσιμη) *ἀποκλειστικά καί μόνο* στίς χῶρες τοῦ συνεποῦς δημοκρατισμοῦ;

Καί μιά πού αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, ἡ ἐπιμονή τῶν ὀπορτουνιστῶν νά μᾶς παραπέμπουν στήν Αὐστρία κι' ὄχι στήν Ἑλβετία παραμένει μέθοδος ὁλότελα καντέτικη, γιατί οἱ καντέτοι ἀντιγράφουν πάντα τά χειρότερα κι' ὄχι τά καλύτερα εὐρωπαϊκά συντάγματα.

Στήν Ἑλβετία ὑπάρχουν *τρεῖς* κρατικές γλῶσσες, τά νομοσχέδια ὅμως ὅταν ὑποβάλλονται σέ δημοψήφισμα, δημοσιεύονται σέ *πέντε* γλῶσσες, δηλαδή ἐκτός ἀπό τίς τρεῖς κρατικές καί

σέ δυό «ρωμανικές» διαλέκτους. Τίς δυό αὐτές διαλέκτους, σύμφωνα μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1900, τίς μιλοῦν στήν Ἑλβετία 38 651 κάτοικοι σέ σύνολο 3 315 443, δηλαδή λίγο περισσότερο ἀπό τόν *ἕνα στούς ἑκατό*. Στό στρατό στούς ἀξιωματικούς καί τούς ὑπαξιωματικούς «παραχωρεῖται ἡ πιό πλατιά ἐλευθερία νά ἀπευθύνονται στούς στρατιῶτες στή μητρική τους γλώσσα». Στά καντόνια Γκραουμπιοῦντεν καί Βάλις (τό καθένα ἔχει λίγο περισσότερο ἀπό ἑκατό χιλιάδες κατοίκους) καί οἱ δυό διάλεκτοι εἶναι ἀπόλυτα ἰσότιμες *.

Γεννιέται τό ἐρώτημα: πρέπει ἐμεῖς νά προπαγανδίζουμε καί νά ὑποστηρίζουμε αὐτή τή ζωντανή *πείρα* μιᾶς προχωρημένης χώρας ἤ νά δανειζόμαστε ἀπό τούς αὐστριακούς *ἐπινοήσεις* σάν τήν «ἐξωεδαφική αὐτονομία», πού δέν ἔχουν δοκιμαστεῖ πουθενά ἀκόμη στόν κόσμο (καί δέν ἔχουν γίνει ἀκόμη ἀποδεκτές οὔτε καί ἀπό τούς ἴδιους τούς αὐστριακούς);

Τό κήρυγμα τῆς ἐπινόησης αὐτῆς εἶναι κήρυγμα διαίρεσης τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες, δηλαδή κήρυγμα ἀληθινά ἐπιζήμιο. Ἡ πείρα ὅμως τῆς Ἑλβετίας δείχνει ὅτι *εἶναι δυνατή καί πραγματοποιήσιμη στήν πράξη* ἡ ἐξασφάλιση τῆς πιό μεγάλης (σχετικά) ἐθνικῆς εἰρήνης, ὅταν ὑπάρχει συνεπής (πάλι σχετικά) δημοκρατισμός ὅλου τοῦ κράτους.

> «Στήν Ἑλβετία — λένε οἱ ἄνθρωποι πού μελέτησαν αὐτό τό ζήτημα — *δέν ὑπάρχει ἐθνικό ζήτημα* μέ τήν ἔννοια πού ἔχει ἡ λέξη στήν Ἀνατολική Εὐρώπη. Ἀκόμη καί ἡ λέξη (ἐθνικό ζήτημα) εἶναι ἄγνωστη ἐκεῖ... Στήν Ἑλβετία ἡ πάλη τῶν ἐθνοτήτων ἀνήκει στό μακρινό παρελθόν, στά 1797-1803»**.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἐποχή τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασης, πού ἔδοσε τήν πιό δημοκρατική λύση στά ἄμεσα προβλήματα τοῦ περάσματος ἀπό τή φεουδαρχία στόν καπιταλισμό, *κατόρθωσε* στό πέρασμά της νά «*λύσει*», ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί τό ἐθνικό ζήτημα.

Κι' ἄς δοκιμάσουν τώρα οἱ κ.κ. Σεμκόβσκι, Λίμπμαν καί οἱ ἄλλοι ὀπορτουνιστές νά ἰσχυριστοῦν ὅτι αὐτή ἡ «ἀποκλειστικά ἑλβετική» λύση *δέν μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ* σέ ὁποιοδήποτε νομό εἴτε καί μέρος νομοῦ τῆς Ρωσίας, ὅπου μόνο σέ 200 000 κατοίκους ὑπάρχουν *δυό διάλεκτοι* σαράντα χιλιάδων πολιτῶν, πού

---

* Βλ. *René Henry*: «La Suisse et la question des langues», Bern, 1907 (*Ρενέ Ἀνρί*: «Ἡ Ἑλβετία καί τό ζήτημα τῶν γλωσσῶν», Βέρνη, 1907. *Ἡ Σύντ.*).

** Βλ. *Ed. Blocher*: «Die Nationalitäten in der Schweiz», Brl., 1910 (*Ἐντ. Μπλόχερ*: «Οἱ ἐθνότητες στήν Ἑλβετία», Βερολίνο, 1910. *Ἡ Σύντ.*).

θέλουν νά ἀπολαβαίνουν στόν τόπο τους *πλήρη ἰσοτιμία* στό ζήτημα τῆς γλώσσας!

Τό κήρυγμα τῆς πλήρους ἰσοτιμίας τῶν ἐθνῶν καί τῶν γλωσσῶν ξεχωρίζει σέ κάθε ἔθνος μόνο τά συνεπῆ δημοκρατικά στοιχεῖα (δηλαδή μόνο τούς προλετάριους) καί τά *ἑνώνει* ὄχι μέ βάση τήν ἐθνότητα, ἀλλά τήν ἐπιδίωξή τους νά πετύχουν βαθιές καί σοβαρές βελτιώσεις τοῦ γενικοῦ κρατικοῦ καθεστῶτος. Ἀντίθετα, τό κήρυγμα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», παρά τίς ἀγαθές προθέσεις ὁρισμένων ἀτόμων καί ὁμάδων, *διαιρεῖ τά ἔθνη* καί προσεγγίζει στήν πράξη τούς ἐργάτες ἑνός ἔθνους μέ τήν ἀστική *του* τάξη (ἀποδοχή αὐτῆς τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» ἀπ' ὅλα τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων).

Μέ τήν ἀρχή τῆς πλήρους ἰσοτιμίας συνδέεται ἀδιάρηκτα ἡ ἐξασφάλιση τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐθνικῆς μειονότητας. Στό ἄρθρο μου στή «Σέβερναγια Πράβντα» ἡ ἀρχή αὐτή διατυπώθηκε μέ τόν ἴδιο σχεδόν τρόπο, ὅπως καί ἀργότερα στήν ἐπίσημη καί πιό ἀκριβολογημένη ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τῶν μαρξιστῶν. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἀπαιτεῖ «νά συμπεριληφθεῖ στό σύνταγμα ἕνας βασικός νόμος, πού θά ἀκυρώνει ὁποιαδήποτε προνόμια γιά ἕνα ἀπό τά ἔθνη καί ὁποιεσδήποτε παραβιάσεις τῶν δικαιωμάτων μιᾶς ἐθνικῆς μειονότητας».

Ὁ κ. Λίμπμαν κάνει ἀπόπειρα νά εἰρωνευτεῖ τή διατύπωση αὐτή, ρωτώντας: «Καί ποῦ μπορεῖ νά ξέρει κανείς ποιά εἶναι τά δικαιώματα τῆς ἐθνικῆς μειονότητας;». Συμπεριλαβαίνεται σ' αὐτά, λέει, τά δικαιώματα καί τό δικαίωμα νά ἔχει «δικό της πρόγραμμα» στά ἐθνικά σχολειά; Πόσο μεγάλη πρέπει νά εἶναι ἡ ἐθνική μειονότητα, γιά νά ἔχει τό δικαίωμα νά διαθέτει δικούς της δικαστές, δημόσιους ὑπαλλήλους, σχολειά στή μητρική της γλώσσα; Ὁ κ. Λίμπμαν θέλει νά βγάλει σάν συμπέρασμα ἀπ' αὐτά τά ἐρωτήματα τήν ἀνάγκη ἑνός «*θετικοῦ*» ἐθνικοῦ προγράμματος.

Στήν πραγματικότητα ὅμως τά ἐρωτήματα αὐτά δείχνουν παραστατικά τί ἀντιδραστικά πράγματα προσπαθεῖ νά μᾶς πασάρει ὁ μπουντιστής μας μέ τό πρόσχημα τῆς συζήτησης γιά μικροζητήματα τάχα καί λεπτομέρειες.

«Τό δικό της πρόγραμμα» στό δικό της ἐθνικό σχολειό!.. Οἱ μαρξιστές, ἀγαπητέ ἐθνικοσοσιαλιστή, ἔχουν ἕνα *γενικό* σχολικό πρόγραμμα πού διεκδικεῖ, λογουχάρη, νά ὑπάρχει ὁπωσδήποτε λαϊκό σχολειό. Ἀπό τήν ἄποψη τῶν μαρξιστῶν ποτέ καί πουθενά δέν ἐπιτρέπεται σ' ἕνα δημοκρατικό κράτος *ὑποχώρηση* ἀπό τό γενικό αὐτό πρόγραμμα (ὅσο γιά τή συμπλήρωσή του μέ κάποια «*τοπικά*» μαθήματα, γλῶσσες κτλ., αὐτό καθορίζεται μέ

ἀπόφαση τοῦ τοπικοῦ πληθυσμοῦ). Ἀντίθετα, ἡ ἀρχή «νά ἀφαιρεθεῖ ἡ ἐκπαίδευση ἀπό τή δικαιοδοσία τοῦ κράτους» καί νά μεταβιβαστεῖ στά ἔθνη σημαίνει ὅτι ἐμεῖς, οἱ ἐργάτες, δίνουμε στά «ἔθνη» μέσα στό δικό μας, τό δημοκρατικό κράτος, τό δικαίωμα νά ξοδεύουν τά λεφτά τοῦ λαοῦ γιά τά κληρικαλικά σχολειά! Ὁ κ. Λίμπμαν, χωρίς νά τό καταλαβαίνει ὁ ἴδιος, μᾶς ἔδειξε παραστατικά τόν ἀντιδραστικό χαρακτήρα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας»!

«Πόσο μεγάλη πρέπει νά εἶναι ἡ ἐθνική μειονότητα;» Αὐτό δέν τό καθορίζει οὔτε τό πολυαγαπημένο ἀπό τούς μπουντιστές αὐστριακό πρόγραμμα, πού λέει (μέ μεγαλύτερη συντομία καί μέ λιγότερη σαφήνεια ἀπό τό δικό μας): — «Τό δικαίωμα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων προστατεύεται μέ εἰδικό νόμο, πού πρέπει νά ἐκδοθεῖ ἀπό τήν αὐτοκρατορική βουλή» (§ 4 τοῦ προγράμματος τοῦ Μπρνό).

Γιατί λοιπόν, δέν ζήτησε κανείς τό λόγο ἀπό τούς αὐστριακούς σοσιαλδημοκράτες καί δέν ρώτησε τί λογῆς ἀκριβῶς θά εἶναι αὐτός ὁ νόμος; σέ ποιάν ἀκριβῶς μειονότητα καί ποιά ἀκριβῶς δικαιώματα πρέπει νά ἐξασφαλίσει;

Γιατί, ὅλοι οἱ λογικοί ἄνθρωποι καταλαβαίνουν, ὅτι εἶναι ἄτοπο καί ἀδύνατο νά καθορίζονται στό πρόγραμμα οἱ λεπτομέρειες. Τό πρόγραμμα καθορίζει μόνο τίς βασικές ἀρχές. Στήν προκειμένη περίπτωση ἡ βασική ἀρχή ὑπονοεῖται στό πρόγραμμα τῶν αὐστριακῶν καί ἐκφράζεται ἀνοιχτά στήν ἀπόφαση τῆς τελευταίας σύσκεψης τῶν μαρξιστῶν τῆς Ρωσίας. Καί ἡ ἀρχή αὐτή εἶναι: ἀπαγόρευση κάθε ἐθνικοῦ προνόμιου καί κάθε ἐθνικῆς ἀνισοτιμίας.

Ἄς πάρουμε ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα, γιά νά ἐξηγήσουμε τό ζήτημα στόν μπουντιστή. Στήν Πετρούπολη, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς σχολικῆς ἀπογραφῆς τῆς 18 τοῦ Γενάρη 1911 ὑπῆρχαν στά δημοτικά σχολειά τοῦ Ὑπουργείου Λαϊκῆς «ἐκπαίδευσης» 48 076 μαθητές. Ἀπ᾽ αὐτούς 396 ἑβραῖοι, δηλαδή λιγότερο ἀπό τό ἕνα στά ἑκατό. Σέ συνέχεια ἀνάμεσα στούς μαθητές ὑπῆρχαν: 2 ρουμάνοι, 1 γεωργιανός, 3 ἀρμένηδες κτλ. [59]. Εἶναι δυνατό νά καταρτιστεῖ «θετικό» ἐθνικό πρόγραμμα τέτιο, πού νά περιλάβει τήν ποικιλία αὐτή σχέσεων καί συνθηκῶν; (Καί ἡ Πετρούπολη, ἐννοεῖται, δέν εἶναι καθόλου ἡ πιό «ἀνομοιογενής» ἀπό ἐθνική ἄποψη πόλη τῆς Ρωσίας.) Ὅπως φαίνεται, ἀκόμη καί οἱ εἰδικοί στίς «λεπτολογίες» τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, σάν τούς μπουντιστές, δέν θά τά καταφέρουν νά καταρτίσουν ἕνα τέτιο πρόγραμμα.

Στό μεταξύ, ἄν ὑπῆρχε στό σύνταγμα τοῦ κράτους ἕνας βασικός νόμος, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο θά θεωροῦνταν ἄκυρο κάθε μέτρο πού παραβιάζει τά δικαιώματα τῆς μειονότητας, τότε ὁ κάθε πολίτης θά μποροῦσε νά ζητήσει τήν ἀκύρωση μιᾶς ἐντολῆς, πού δέν θά ἐπέτρεπε, λογουχάρη, νά προσλαμβάνονται μέ ἔξοδα τοῦ κράτους ἰδιαίτεροι δάσκαλοι τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσας, τῆς ἑβραϊκῆς ἱστορίας κτλ. ἤ νά παραχωρεῖται ἕνα κρατικό κτίριο γιά νά γίνονται μαθήματα στά παιδιά τῶν ἑβραίων, τῶν ἀρμένηδων, τῶν ρουμάνων, ἀκόμη καί σέ ἕνα μόνο παιδί γεωργιανοῦ. Πάντως, δέν εἶναι καθόλου ἀδύνατο νά ἱκανοποιηθοῦν ὅλες οἱ λογικές καί δίκαιες ἐπιθυμίες τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων μέ βάση τήν ἀρχή τῆς ἰσοτιμίας καί κανείς δέν θά πεῖ ὅτι ἡ προπαγάνδα τῆς ἰσοτιμίας εἶναι ἐπιζήμια. Ἀπεναντίας, ἡ προπαγάνδα γιά τό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἔθνη, ἡ προπαγάνδα, λογουχάρη, νά καθιερωθεῖ ἰδιαίτερο ἑβραϊκό σχολειό γιά τά παιδιά τῶν ἑβραίων τῆς Πετρούπολης θά ἦταν ὁπωσδήποτε ἐπιζήμια καί ἡ δημιουργία ἐθνικῶν σχολειῶν γιά *κάθε* ἐθνική μειονότητα, γιά 1, 2, 3 παιδιά, εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατη.

Σέ συνέχεια, εἶναι ἀδύνατο νά καθοριστεῖ σ' ἕναν ὁποιοδήποτε γενικό νόμο τοῦ κράτους τί λογῆς πρέπει νά εἶναι μιά ἐθνική μειονότητα, γιά νά ἔχει τό δικαίωμα νά διαθέτει ἰδιαίτερα σχολειά ἤ ἰδιαίτερους δασκάλους γιά τή συμπληρωματική ὕλη διδασκαλίας κτλ.

Ἀπεναντίας, τό γενικό νόμο τοῦ κράτους γιά τήν ἰσοτιμία μποροῦν πολύ καλά νά τόν ἐπεξεργαστοῦν λεπτομερειακά καί νά τόν ἀναπτύξουν σέ εἰδικά διατάγματα καί ἀποφάσεις, πράγμα πού θά τό κάνουν τά Σέιμ τῶν περιοχῶν, οἱ δῆμοι τῶν πόλεων, τά ζέμστβο, οἱ κοινότητες κτλ.

6. ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Ὁ κ. Λίμπμαν γράφει στίς ἀντιρήσεις του:

«Πάρτε στή χώρα μας τή Λιθουανία, τήν περιοχή τῆς Βαλτικῆς, τήν Πολωνία, τή Βολινία, τή νότια Ρωσία κτλ., θά βρεῖτε παντοῦ *ἀνάμικτο* πληθυσμό. Δέν ὑπάρχει οὔτε μιά πόλη χωρίς μεγάλη ἐθνική μειονότητα. Ὅσο πλατιά κι' ἄν ἐφαρμοστεῖ ἡ ἀποκέντρωση, θά βρεθοῦν παντοῦ στίς διάφορες περιοχές (κυρίως στίς κοινότητες τῶν πόλεων) διάφορες ἐθνότητες πού κατοικοῦν μαζί, ἐνῶ ὁ δημοκρατισμός εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνος πού παραδίνει τήν ἐθνική μειονότητα στά χέρια τῆς ἐθνικῆς πλειονότητας. Ὅμως, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Β. Ι. τηρεῖ ἐχθρική στάση ἀπέναντι σέ μιά τέτια ὁμοσπονδιακή κρατική συγκρότηση καί ἀπέναντι στήν ἀπεριόριστη ἀποκέντρωση, πού ὑπάρχει στήν Ὁμοσπονδία τῆς Ἑλβετίας. Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: γιατί ὁ Β. Ι. ἔφερε σάν παράδειγμα τήν Ἑλβετία;»

Γιατί ἔφερα τό παράδειγμα τῆς Ἑλβετίας, τό ἐξήγησα παραπάνω. Ἐπίσης ἐξήγησα μέ τήν ἴδια ἀκρίβεια ὅτι τό πρόβλημα τῆς προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐθνικῆς μειονότητας μπορεῖ νά λυθεῖ *μόνο* μέ τήν ἔκδοση ἑνός παγκρατικοῦ νόμου μέσα σ' ἕνα συνεπές δημοκρατικό κράτος, πού νά μήν ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἰσοτιμίας. Ὅμως στήν περικοπή πού παραθέσαμε ὁ κ. Λίμπμαν ἐπαναλαβαίνει καί μιά ἀπό τίς πιό συχνές (καί τίς πιό λαθεμένες) ἀντιρήσεις (ἤ σκεπτικιστικές παρατηρήσεις) πού διατυπώνονται συνήθως ἐνάντια στό μαρξιστικό ἐθνικό πρόγραμμα καί πού γι' αὐτό ἀξίζει τόν κόπο νά τίς ἀναλύσουμε.

Οἱ μαρξιστές, φυσικά, κρατοῦν ἐχθρική στάση ἀπέναντι στήν ὁμοσπονδία καί τήν ἀποκέντρωση γιά τόν ἁπλούστατο λόγο ὅτι ὁ καπιταλισμός ἀπαιτεῖ γιά τήν ἀνάπτυξή του ὅσο τό δυνατό πιό μεγάλα καί ὅσο τό δυνατό πιό συγκεντρωτικά κράτη. *Στήν περίπτωση πού οἱ ὑπόλοιποι ὅροι θά εἶναι ἴσοι*, τό συνειδητό προλεταριάτο θά ὑποστηρίζει πάντα ἕνα πιό μεγάλο κράτος. Θά πολεμάει πάντα τό μεσαιωνικό τοπικισμό, θά χαιρετίζει πάντα τήν ὅσο τό δυνατό πιό στενή οἰκονομική ἕνωση μεγάλων ἐδαφῶν ὅπου μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ πλατιά ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη.

Ἡ πλατιά καί γοργή ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἀπό τόν καπιταλισμό *ἀπαιτεῖ* μεγάλα ἐδάφη, συγκεντρωμένα καί ἑνωμένα κρατικά, στά ὁποῖα καί μόνο μπορεῖ νά ἑνωθεῖ ἡ ἀστική τάξη, καταστρέφοντας ὅλους τούς παλιούς, μεσαιωνικούς, ταξικά προνομιακούς, στενά τοπικούς, μικροεθνικούς, θρησκευτικούς καί ἄλλους φραγμούς καί μαζί μ' αὐτή ὁ ἀναπόφευκτος ἀντίποδάς της, ἡ τάξη τῶν προλετάριων.

Σχετικά μέ τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, δηλαδή τοῦ ἀποχωρισμοῦ καί σχηματισμοῦ αὐτοτελοῦς ἐθνικοῦ κράτους, θά μιλήσουμε ἰδιαίτερα *. Ὅμως, ἐφόσον τά διάφορα ἔθνη ἀποτελοῦν ἕνα ἑνιαῖο κράτος οἱ μαρξιστές σέ καμιά περίπτωση δέν θά προπαγανδίζουν οὔτε τήν ἀρχή τῆς ὁμοσπονδίας, οὔτε τήν ἀποκέντρωση. Τό μεγάλο συγκεντρωτικό κράτος εἶναι ἕνα τεράστιο ἱστορικό βῆμα πρός τά μπρός, ἀπό τό μεσαιωνικό κατατεμαχισμό πρός τή μελλοντική σοσιαλιστική ἑνότητα ὅλου τοῦ κόσμου καί δέν ὑπάρχει οὔτε μπορεῖ νά ὑπάρξει δρόμος πρός τό σοσιαλισμό, πού νά μήν περνάει *μέσα* ἀπό ἕνα τέτιο κράτος (συνδεμένο *ἀδιάρρηκτα* μέ τόν καπιταλισμό).

---

* Βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 365-425. *Ἡ Σύντ.*

Θά ἦταν ὅμως ἀπαράδεκτο νά ξεχνᾶμε ὅτι, ὑπερασπιζόμενοι τό συγκεντρωτισμό, ἐμεῖς ὑπερασπίζουμε ἀποκλειστικά *τό δημοκρατικό* συγκεντρωτισμό. Ἀπ᾽ αὐτή τήν ἄποψη ὁ κάθε μικροαστισμός γενικά καί ὁ ἐθνικιστικός μικροαστισμός (μαζί καί τοῦ μακαρίτη Ντραγκομάνοφ) θά προκαλοῦσαν τέτια σύγχυση στό ζήτημα, ὥστε νά χρειάζεται κάθε τόσο ν᾽ ἀφιερώνει κανείς χρόνο γιά νά τό ξεδιαλύνει.

Ὁ δημοκρατικός συγκεντρωτισμός ὄχι μόνο δέν ἀποκλείει τήν τοπική αὐτοδιοίκηση μέ *αὐτονομία* τῶν περιοχῶν, πού τίς διακρίνουν ἰδιαίτερες οἰκονομικές καί βιοτικές συνθῆκες, ἰδιαίτερη ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ κτλ., ἀλλά, ἀπεναντίας, ἀπαιτεῖ ἀπαραίτητα *καί τό ἕνα καί τό ἄλλο.* Στή χώρα μας μπερδεύουν συνεχῶς τό συγκεντρωτισμό μέ τήν αὐθαιρεσία καί τή γραφειοκρατία. Ἡ ἱστορία τῆς Ρωσίας ἦταν φυσικό νά γεννήσει μιά τέτια σύγχυση, μιά τέτια ὅμως σύγχυση εἶναι τελείως ἀπαράδεκτη γιά ἕνα μαρξιστή.

Ὁ εὐκολότερος τρόπος γιά νά τό ἐξηγήσουμε εἶναι νά πάρουμε ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα.

Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ στό μακροσκελές ἄρθρο της: «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ἡ αὐτονομία»* ἀνάμεσα σέ πολλά φαιδρά λάθη (πού θά τά ἀναφέρουμε παρακάτω), κάνει καί ἕνα ἐξαιρετικά φαιδρό λάθος, ὅταν δοκιμάζει *νά περιορίσει* τό αἴτημα τῆς αὐτονομίας μόνο στήν Πολωνία.

Ἄς δοῦμε ὅμως πρῶτα *τί* ὁρισμό δίνει στήν αὐτονομία.

Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ἀναγνωρίζει — καί ἀφοῦ εἶναι μαρξίστρια, εἶναι βέβαια ὑποχρεωμένη νά ἀναγνωρίσει — ὅτι ὅλα τά σπουδαιότερα καί οὐσιαστικά οἰκονομικά καί πολιτικά προβλήματα τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ἀνήκουν στή δικαιοδοσία τῆς αὐτόνομης δίαιτας τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἀλλά ἀποκλειστικά καί μόνο στή δικαιοδοσία τῆς κεντρικῆς, παγκρατικῆς βουλῆς. Στά ζητήματα αὐτά ὑπάγονται: ἡ τελωνειακή πολιτική, ἡ ἐμπορική καί βιομηχανική νομοθεσία, οἱ συγκοινωνίες καί τά μέσα ἐπικοινωνίας (σιδηρόδρομοι, ταχυδρομεῖα, τηλέγραφος, τηλέφωνα κτλ.), ὁ στρατός, τό φορολογικό σύστημα, τό ἀστικό ** καί τό ποινικό δίκαιο, οἱ γενικές ἀρχές τῆς ἐκπαίδευσης (λογουχάρη, ὁ νόμος γιά ἀποκλει-

---

* Przeglad Socjaldemokratyczny [60], Krakow, 1908 καί 1909.

** Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ, ἀναπτύσσοντας τή σκέψη της, φτάνει καί σέ λεπτομέρειες, ἀναφέρει λογουχάρη — καί πολύ δικαιολογημένα — τή νομοθεσία γιά τά διαζύγια (τεῦχ. 12, σελ. 162 τοῦ παραπάνω περιοδικοῦ).

στικά-λαϊκό σχολειό, γιά καθολική ἐκπαίδευση, γιά πρόγραμμα-μίνιμουμ, γιά δημοκρατική ὀργάνωση τῶν σχολειῶν κτλ.), ἡ νομοθεσία γιά τήν προστασία τῆς ἐργασίας, γιά τίς πολιτικές ἐλευθερίες (ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι) κτλ. κτλ.

Στή δικαιοδοσία τοῦ αὐτόνομου Σέιμ ὑπάγονται — μέ βάση τήν παγκρατική νομοθεσία — τά ζητήματα πού ἔχουν καθαρά τοπική, περιοχική ἤ καθαρά ἐθνική σημασία. Ἀναπτύσσοντας καί αὐτή τή σκέψη μέ πολλές — γιά νά μήν πῶ ὑπερβολικές — λεπτομέρειες, ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ἀναφέρει σάν παράδειγμα τήν κατασκευή σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τοπικῆς σημασίας (τεῦχ. 12, σελ. 149), τούς τοπικούς δημόσιους δρόμους (τεῦχ. 14-15, σελ. 376) κτλ.

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς ἕνα σύγχρονο πραγματικά δημοκρατικό κράτος, πού νά *μήν* παραχωρεῖ μιά τέτια αὐτονομία σέ κάθε περιοχή μέ λίγο-πολύ οὐσιαστικές οἰκονομικές καί βιοτικές ἰδιομορφίες, μέ ἰδιαίτερη ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ κτλ. Ἡ ἀρχή τοῦ συγκεντρωτισμοῦ, ἀπαραίτητου γιά τά συμφέροντα τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, ὄχι μόνο δέν ὑπονομεύεται ἀπό μιά τέτια (τοπική καί περιοχική) αὐτονομία, μά ἀπεναντίας βρίσκει τήν πρακτική της ἐφαρμογή χάρη σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν αὐτονομία — *δημοκρατικά* καί ὄχι γραφειοκρατικά. Ἡ πλατιά, ἡ ἐλεύθερη, ἡ γοργή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ θά ἦταν ἀδύνατη ἤ τουλάχιστο θά δυσκολευόταν στό ἔπακρο *χωρίς* μιά τέτια αὐτονομία, πού *διευκολύνει* καί τή συγκέντρωση τῶν κεφαλαίων καί τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καί τή συσπείρωση τῆς ἀστικῆς τάξης καί τοῦ προλεταριάτου σέ *παγκρατική* κλίμακα. Γιατί ἡ γραφειοκρατική ἐπέμβαση στά *καθαρά* τοπικά (περιοχικά, ἐθνικά κτλ.) ζητήματα ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα ἐμπόδια γιά τήν οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη γενικά καί εἰδικά ἕνα ἀπό τά ἐμπόδια γιά *τό συγκεντρωτισμό* στά σοβαρά, τά μεγάλα, τά βασικά ζητήματα.

Γι' αὐτό εἶναι δύσκολο νά μή χαμογελάσεις, διαβάζοντας μέ τί τρόπο ἡ ἔξοχή μας Ρόζα Λούξεμπουργκ προσπαθεῖ μέ ἐντελῶς σοβαρό ὕφος καί μέ «γνήσια μαρξιστικά» λόγια νά ἀποδείξει ὅτι τό αἴτημα τῆς αὐτονομίας μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ *μόνο* στήν Πολωνία, *μόνο* σάν ἐξαίρεση! Ἐννοεῖται, ἐδῶ δέν ὑπάρχει οὔτε σταγόνα πατριωτισμοῦ «τῆς δικῆς της ἐνορίας», ἐδῶ ὑπάρχουν μόνο «πρακτικοί» ὑπολογισμοί... σχετικά, λογουχάρη, μέ τή Λιθουανία.

Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ παίρνει τέσσερα κυβερνεῖα: τῆς Βίλ-

νας, τοῦ Κόβνο, τοῦ Γκρόντνο καί τοῦ Σουβάλκι καί διαβεβαιώνει τόν ἀναγνώστη (καί τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της) ὅτι στά κυβερνεῖα αὐτά ζοῦν «κυρίως» λιθουανοί· ταυτόχρονα, ἑνώνοντας τόν πληθυσμό τῶν κυβερνείων αὐτῶν, βρίσκει ὅτι τό ποσοστό τῶν λιθουανῶν φτάνει τά 23 % ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ καί, ἄν προστεθοῦν στούς λιθουανούς οἱ ζεμαΐτες, ἔχουμε 31 % τοῦ πληθυσμοῦ, δηλαδή λιγότερο ἀπό τό ἕνα τρίτο. Ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα, ὅπως καταλαβαίνετε, ὅτι ἡ σκέψη γιά αὐτονομία τῆς Λιθουανίας εἶναι «αὐθαίρετη καί τεχνητή» (τεῦχ. 10, σελ. 807).

Ὁ ἀναγνώστης πού γνωρίζει τίς πασίγνωστες ἐλλείψεις τῆς ἐπίσημής μας ρωσικῆς στατιστικῆς, θά δεῖ ἀμέσως τό λάθος τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ. Γιατί νά πάρει τό κυβερνεῖο Γκόρντνο, ὅπου οἱ λιθουανοί δέν εἶνα παρά 0,2 %, *δυό δέκατα στά ἑκατό;* Γιατί νά πάρει ὁλόκληρο τό κυβερνεῖο Βίλνας καί ὄχι μόνο τό νομό Τρόκι, ὅπου οἱ λιθουανοί ἀποτελοῦν τήν *πλειονότητα* τοῦ πληθυσμοῦ; Γιατί νά πάρει ὅλο τό κυβερνεῖο Σουβάλκι καί νά προσδιορίσει τόν ἀριθμό τῶν λιθουανῶν σέ 52 % τοῦ πληθυσμοῦ κι' ὄχι τούς λιθουανικούς νομούς τοῦ ἴδιου κυβερνείου, δηλαδή τούς 5 νομούς ἀπό τούς 7, ὅπου οἱ λιθουανοί ἀποτελοῦν *τά 72 %* τοῦ πληθυσμοῦ;

Εἶναι γελοῖο νά συζητᾶμε γιά τίς συνθῆκες καί τίς ἀπαιτήσεις τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ καί νά παίρνουμε ὄχι τίς «σύγχρονες» καί ὄχι τίς «καπιταλιστικές», ἀλλά τίς μεσαιωνικές, τίς φεουδαρχικές, τίς κρατικο-γραφειοκρατικές διοικητικές διαιρέσεις τῆς Ρωσίας καί μάλιστα στήν πιό χοντροκομμένη μορφή τους (κυβερνεῖα καί ὄχι νομούς). Εἶναι φανερό σάν τήν ἡμέρα ὅτι δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά μιά κάπως σοβαρή τοπική μεταρύθμιση στή Ρωσία, ἄν δέν ἐξαλειφθοῦν οἱ διαιρέσεις αὐτές καί δέν ἀντικατασταθοῦν μέ διαιρέσεις *πραγματικά* «σύγχρονες», πού νά ἀνταποκρίνονται πραγματικά στίς ἀπαιτήσεις *ὄχι* τοῦ δημόσιου ταμείου, *ὄχι* τῆς γραφειοκρατίας, *ὄχι* τῆς ρουτίνας, *ὄχι* τῶν τσιφλικάδων, *ὄχι* τῶν παπάδων, ἀλλά τοῦ καπιταλισμοῦ. Καί μέσα στίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις τοῦ καπιταλισμοῦ θά εἶναι, ἀναμφισβήτητα, καί ἡ ἀπαίτηση γιά μιά ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερη ἑνότητα τῆς ἐθνικῆς σύνθεσης τοῦ πληθυσμοῦ, γιατί ἡ ἐθνότητα, ἡ ταυτότητα τῆς γλώσσας εἶναι σπουδαῖος παράγοντας στήν ὁλοκληρωτική κατάκτηση τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς καί στήν πλήρη ἐλευθερία τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν.

Τό περίεργο εἶναι ὅτι τό ὁλοφάνερο αὐτό λάθος τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ τό ἐπαναλαβαίνει ὁ μπουντιστής Μέντεμ, πού θέλει νά ἀποδείξει ὄχι τίς «ἐξαιρετικές» ἰδιομορφίες τῆς Πολω-

νίας, ἀλλά τό ἀκατάλληλο τῆς ἀρχῆς τῆς ἐθνικῆς-ἐδαφικῆς αὐτονομίας (οἱ μπουντιστές εἶναι ὑπέρ τῆς ἐθνικῆς-ἐξωεδαφικῆς αὐτονομίας!). Οἱ μπουντιστές καί οἱ λικβινταριστές μας μαζεύουν ἀπ' ὅλο τόν κόσμο ὅλα τά λάθη καί ὅλες τίς ὀπορτουνιστικές ταλαντεύσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῶν διαφόρων χωρῶν καί τῶν διαφόρων ἐθνῶν καί γεμίζουν, χωρίς νά τούς ξεφεύγει τίποτε, τίς ἀποσκευές τους μέ *ὅ,τι χειρότερο* ὑπάρχει στήν παγκόσμια σοσιαλδημοκρατία: τά ἀποκόμματα ἀπό τά γραπτά τῶν μπουντιστῶν καί τῶν λικβινταριστῶν θά μποροῦσαν νά ἀποτελέσουν ὅλα μαζί ἕνα πρότυπο σοσιαλδημοκρατικό *μουσεῖο κακοῦ γούστου.*

Ἡ περιοχική αὐτονομία — βεβαιώνει ἀποφθεγματικά ὁ Μέντεμ — εἶναι καλή γιά τήν περιοχή, γιά τήν «ἀκρινή περιοχή», ὄχι ὅμως καί γιά τίς περιφέρειες τῆς Λεττονίας, τῆς Ἐσθονίας καί ἄλλες, πού ἔχουν πληθυσμό ἀπό μισό ὥς δυό ἑκατομμύρια καί ἔκταση ἴση μ' ἕνα κυβερνεῖο. «*Αὐτό δέν θά ἦταν αὐτονομία, ἀλλά ἕνα ἁπλό ζέμστβο*... θά χρειαζόταν πάνω ἀπ' αὐτό τό ζέμστβο νά οἰκοδομηθεῖ μιά πραγματική αὐτονομία...» καί ὁ συγγραφέας καταδικάζει τό «σπάσιμο» τῶν παλιῶν κυβερνείων καί τῶν νομῶν *.

Στήν πραγματικότητα, «σπάσιμο» καί παραμόρφωση τῶν συνθηκῶν τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ ἀποτελεῖ ἡ διατήρηση τῶν μεσαιωνικῶν, φεουδαρχικῶν, γραφειοκρατικῶν διοικητικῶν διαιρέσεων. Μόνο ἄνθρωποι ποτισμένοι μέ τό πνεῦμα τῶν διαιρέσεων αὐτῶν μποροῦν νά σκέπτονται «μέ σοφό ὕφος ἐμπειρογνώμονα», γιά ἀντιπαράθεση τοῦ «ζέμστβο» καί τῆς «αὐτονομίας», φροντίζοντας ὥστε, σύμφωνα μ' ἕνα καλούπι, ἡ «αὐτονομία» νά εἶναι γιά τίς μεγάλες περιοχές καί τό ζέμστβο γιά τίς μικρές. Ὁ σύγχρονος καπιταλισμός δέν ἔχει καθόλου ἀνάγκη ἀπό τέτια γραφειοκρατικά καλούπια. Γιατί νά μήν μποροῦν νά ὑπάρχουν αὐτόνομες ἐθνικές περιφέρειες μέ πληθυσμό ὄχι μόνο $^1/_2$ ἑκατομμύριο, ἀλλά ἀκόμη καί 50 000; Γιατί οἱ περιφέρειες αὐτοῦ τοῦ εἴδους νά μήν μποροῦν νά ἑνωθοῦν μέ τούς πιό διαφορετικούς τρόπους, μέ γειτονικές περιφέρειες διαφόρων διαστάσεων καί ν' ἀποτελέσουν μιά ἑνιαία αὐτόνομη «ἀκρινή περιοχή», ὅταν αὐτό εἶναι βολικό, ὅταν αὐτό χρειάζεται γιά τίς οἰκονομικές συναλλαγές; — ὅλα αὐτά παραμένουν μυστικό τοῦ μπουντιστῆ Μέντεμ.

Ἄς σημειωθεῖ, ὅτι τό σοσιαλδημοκρατικό ἐθνικό πρόγραμμα τοῦ Μπρνό ἀποδέχεται ὁλοκληρωτικά τήν ἄποψη τῆς ἐθνι-

* *Β. Μέντεμ:* «Τοποθέτηση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος στή Ρωσία», «Βέστνικ Ἐβρόπι»[61], 1912, τεύχη 8 καί 9.

κῆς-ἐδαφικῆς αὐτονομίας, προτείνοντας νά διαιρεθεῖ ἡ Αὐστρία σέ περιφέρειες μέ «ἐθνικά σύνορα» «στή θέση τῶν ἱστορικῶν ἐδαφῶν τοῦ στέμματος» (§ 2 τοῦ προγράμματος τοῦ Μπρνό). Ἐμεῖς δέν θά πηγαίναμε τόσο μακριά. Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἑνιαία ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἕνας ἀπό τούς ἀσφαλέστερους παράγοντες γιά ἐλεύθερες καί πλατιές, πραγματικά σύγχρονες, ἐμπορικές συναλλαγές. Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι κανένας μαρξιστής, ἀκόμη καί κανένας συνεπής δημοκράτης δέν πρόκειται νά ὑπερασπιστεῖ τά ἐδάφη τοῦ αὐστριακοῦ στέμματος καί τά ρωσικά κυβερνεῖα καί τούς νομούς (πού δέν εἶναι τόσο ἄσχημα ὅσο τά ἐδάφη τοῦ αὐστριακοῦ στέμματος, ὡστόσο εἶναι πολύ ἄσχημα), δέν πρόκειται ν' ἀμφισβητήσει τήν ἀνάγκη ν' ἀντικατασταθοῦν οἱ ἀπαρχαιωμένες αὐτές διαιρέσεις μέ διαιρέσεις, πού νά ἀνταποκρίνονται ὅσο τό δυνατό στήν ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ. Δέν χωράει, τέλος, ἀμφιβολία ὅτι γιά νά ἐξαλειφθεῖ κάθε ἐθνική καταπίεση ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά δημιουργηθοῦν αὐτόνομες περιοχές, ἔστω καί μέ τήν πιό μικρή ἔκταση, ὅμως μέ ὁλοκληρωμένη, ἑνιαία ἐθνική σύνθεση. Πρός αὐτές τίς περιοχές θά μποροῦσαν «νά τείνουν» καί νά συνάπτουν μαζί τους σχέσεις καί οἱ κάθε εἴδους ἐλεύθερες ἑνώσεις, τά μέλη τῆς δοσμένης ἐθνότητας, πού εἶναι σκορπισμένα στίς διάφορες γωνιές τῆς χώρας, ἤ ἀκόμη καί τῆς γήινης σφαίρας. Ὅλα αὐτά εἶναι ἀναμφισβήτητα, ὅλα αὐτά μπορεῖ νά τά ἀμφισβητεῖ κανείς μόνο, ξεκινώντας ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀρτηριοσκληρωμένης γραφειοκρατίας.

Ὅμως ἡ ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι *ἕνας* ἀπό τούς σπουδαιότερους οἰκονομικούς παράγοντες, μά *ὄχι κι' ὁ μοναδικός κι' οὔτε* ὁ σπουδαιότερος. Οἱ πόλεις λ.χ. παίζουν *σπουδαιότατο* οἰκονομικό ρόλο στόν καπιταλισμό, ὅμως τίς πόλεις παντοῦ — καί στήν Πολωνία καί στή Λιθουανία καί στήν Οὐκρανία καί στή Μεγαλορωσία κτλ. — τίς διακρίνει ἡ πιό ποικίλη ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ. Θά ἦταν παράλογο καί ἀδύνατο νά ἀποσπάσει κανείς, ἐξαιτίας τοῦ «ἐθνικοῦ» παράγοντα, τίς πόλεις ἀπό τά χωριά καί τίς περιφέρειες πού τείνουν οἰκονομικά πρός τίς πόλεις. Γι' αὐτό οἱ μαρξιστές δέν πρέπει νά στηρίζονται ὁλοκληρωτικά καί ἀποκλειστικά στή βάση τῆς «ἐθνικῆς-ἐδαφικῆς» ἀρχῆς.

Καί πολύ πιό σωστή ἀπό τήν αὐστριακή λύση τοῦ προβλήματος εἶναι ἡ λύση, πού χάραξε ἡ τελευταία σύσκεψη τῶν μαρξιστῶν τῆς Ρωσίας. Ἡ σύσκεψη αὐτή διατύπωσε τήν παρακάτω θέση πάνω στό ζήτημα αὐτό:

«...εἶναι ἀπαραίτητη... μιά πλατιά περιοχική αὐτονομία» (φυσικά ὄχι μόνο γιά τήν Πολωνία, μά γιά ὅλες τίς περιοχές τῆς Ρωσίας) «καί μιά ἀπόλυτα δημοκρατική τοπική αὐτοδιοίκηση, μέ καθορισμό τῶν συνόρων τῶν αὐτοδιοικούμενων καί αὐτόνομων περιοχῶν» (ὄχι μέ βάση τά σύνορα τῶν σημερινῶν κυβερνείων, νομῶν κτλ.), «ἀλλά μέ βάση τόν ὑπολογισμό ἀπό τόν ἴδιο τόν πληθυσμό τῶν οἰκονομικῶν καί βιοτικῶν συνθηκῶν, τῆς ἐθνικῆς σύνθεσης τοῦ πληθυσμοῦ κτλ.» *

Ἡ ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ τοποθετεῖται ἐδῶ *πλάι* στίς ἄλλες συνθῆκες (σέ πρώτη γραμμή τίς οἰκονομικές, ὕστερα τίς βιοτικές κτλ.) οἱ ὁποῖες πρέπει νά ἀποτελέσουν τή βάση γιά τόν καθορισμό τῶν νέων συνόρων, πού νά ἀνταποκρίνονται στό σύγχρονο καπιταλισμό καί ὄχι στή γραφειοκρατία καί τόν ἀσιατισμό. Μόνο ὁ τοπικός πληθυσμός μπορεῖ «νά ὑπολογίσει» μέ πλήρη ἀκρίβεια ὅλες αὐτές τίς συνθῆκες καί μέ βάση τόν ὑπολογισμό αὐτό ἡ κεντρική Βουλή τοῦ κράτους θά καθορίσει τά σύνορα τῶν αὐτόνομων περιοχῶν καί τά ὅρια τῆς δικαιοδοσίας κάθε αὐτόνομου Σέιμ.

* * *

Μᾶς μένει ἀκόμη νά ἐξετάσουμε τό ζήτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν. Μέ τό ζήτημα αὐτό καταπιάστηκε γιά τήν «ἐκλαΐκευση» τῶν λαθῶν τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ μιά ὁλόκληρη παρέα ἀπό ὀπορτουνιστές ὅλων τῶν ἐθνοτήτων: καί ὁ λικβινταριστής Σεμκόβσκι καί ὁ μπουντιστής Λίμπμαν καί ὁ οὐκρανός ἐθνικοσοσιαλιστής Λέβ Γιουρκέβιτς. Τό ἑπόμενο ἄρθρο μας θά τό ἀφιερώσουμε σ' αὐτό τό ζήτημα[62], πού τό ἔχει μπερδέψει γιά καλά ἡ παραπάνω «παρέα».

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 59. *Ἡ Σύντ.*

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΖΑ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΙΑΝΟΗΣΗ

Μέ τόν τίτλο αὐτό δημοσιεύτηκε στό λικβινταριστικό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», τεῦχ. 9, ἄρθρο τοῦ Γκ. Ρακίτιν, πού ἀναγκάζεται νά ἀναγνωρίσει ὅ,τι ἀποφεύγει μέ ἀνίσχυρη μοχθηρία νά ὁμολογήσει ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα. Ὁ Γκ. Ρακίτιν στέκει ψηλότερα ἀπό τούς διάφορους Φ. Ντ., γιατί προσπαθεῖ ἔστω καί κατά τι *νά μελετήσει καί νά ἀναλύσει τό ζήτημα* καί ὄχι νά προσφέρει στόν ἀναγνώστη βρισιές, πού τίς ἔχει πιά βαρεθεῖ.

«Ἡ νίκη — ἔτσι ἀρχίζει τό ἄρθρο του ὁ Γκ. Ρακίτιν — ἡ νίκη πού κέρδισαν οἱ ὀπαδοί τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» στή γενική συνέλευση τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου τῆς Πετρούπολης, ὅπως καί μερικά ἄλλα γεγονότα, πού δείχνουν ἐνίσχυση τῆς ἐπιροῆς τοῦ μπολσεβικισμοῦ μέσα στό ἐργατικό περιβάλλον (ἰδιαίτερα στήν Πετρούπολη), μᾶς ἀναγκάζουν ἄθελα νά σκεφτοῦμε: πῶς συμβαίνει ὥστε τά σημεῖα στήριξης τῆς μενσεβίκικης κατεύθυνσης καί εἰδικά τοῦ λεγόμενου «λικβινταρισμοῦ» ἀρχίζουν νά ξεφεύγουν ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ ρεύματος πού ἔβαλε τά θεμέλια τῶν νόμιμων ἐργατικῶν ὀργανώσεων στή Ρωσία καί εἶναι τό μόνο πού δούλευε δραστήρια μέσα στίς ὀργανώσεις αὐτές στή διάρκεια τῶν τελευταίων χρόνων;».

Τή φράση αὐτή πρέπει νά τή σημειώσουμε, γιά νά δείξουμε στόν ἀναγνώστη τίς σπάνιες περιπτώσεις «φωτεινῶν διαλειμμάτων» τῶν λικβινταριστῶν, πού ἀναγκάζονται νά ὁμολογήσουν τήν ἀλήθεια. Ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» στά ἄρθρα τοῦ Φ. Ντ. καί Σίας ἁπλῶς ὀργίζεται καί βρίζει, ὅταν μέ συγκεκριμένα στοιχεῖα γιά τίς ἐκλογές τῆς ΙΙ, ΙΙΙ καί IV Δούμας ἤ γιά τίς ὁμαδικές ἐργατικές εἰσφορές κτλ. τῆς *ἀποδείχνουν* πώς ἀνάμεσα στούς συνειδητούς ἐργάτες (δηλαδή σ' ὅσους παίρνουν μέρος στήν πολιτική ζωή) ὑπερέχει ἡ κατεύθυνση τῆς «Πράβντα».

Ὁ Γκ. Ρακίτιν ἀναγνωρίζει τό γεγονός. Ἀναγνωρίζει καί τή νίκη στή συνέλευση τῶν ἐργατῶν μετάλλου καί «*ἄλλα γεγονότα*» (ἄν καί μέ σεμνοπρέπεια ἀποσιωπᾶ ποιά εἶναι αὐτά τά γεγονότα — ἡ μέθοδος εἶναι καθαρά διανοουμενίστικη-φιλολογική καί ἐπιδιώκει *νά κρύψει* ἀπό τούς ἐργάτες *τούς ἀκριβεῖς* ἀριθμούς

πού ἐπιτρέπουν νά γίνει ἕνας *ἀνεξάρτητος* ἔλεγχος). Ὁ Γκ. Ρακίτιν ἀναγνωρίζει γενικά «αὔξηση τῆς ἐπιροῆς τοῦ μπολσεβικισμοῦ μέσα στό ἐργατικό περιβάλλον, ἰδιαίτερα στήν Πετρούπολη», ἀναγνωρίζει ὅτι «τά σημεῖα στήριξης» τοῦ λικβινταρισμοῦ «ἀρχίζουν νά ξεφεύγουν ἀπό τήν ἐπιροή» αὐτοῦ τοῦ «ρεύματος».

Ὁ Γκ. Ρακίτιν προσπαθεῖ *νά ἐξηγήσει* αὐτό τό θλιβερό γιά τούς λικβινταριστές γεγονός μέ τόν πιό *καθησυχαστικό* γιά τούς λικβινταριστές τρόπο.

Ποιά εἶναι, λοιπόν, ἡ ἐξήγηση αὐτή;

«Οἱ ἐργατικές μάζες» περνοῦν «τό μπολσεβίκικο στάδιο τοῦ κινήματος» (σελ. 59) — ἀναγνωρίζει ὁ Γκ. Ρακίτιν. Ὅμως «ἡ ἐργατική διανόηση — δηλώνει (σελ. 57) — ἀκολουθεῖ στή συντριπτική της πλειοψηφία τήν ἄποψη τοῦ λεγόμενου «λικβινταριστικοῦ» ρεύματος». Ἀπό δῶ φυσικά βγαίνει τό «καθησυχαστικό» γιά τούς λικβινταριστές συμπέρασμα, ὅτι τό «μπολσεβίκικο στάδιο τοῦ κινήματος» ἀποτελεῖ «προσωρινό μαγνητισμό τῶν μαζῶν καί τῆς ἀναπτυσσόμενης ἐργατικῆς νεολαίας ἀπό τά μπολσεβίκικα συνθήματα», ἐπίδραση «περισσότερο τοῦ ἔνστικτου καί τοῦ συναισθήματος παρά τῆς συνείδησης καί τοῦ ὑπολογισμοῦ», προσκόλληση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν στόν «πρωτογονισμό τῆς ἀγροτικῆς κοσμοθεωρίας», «ὑπερεκτίμηση τῆς σημασίας τῶν αὐθόρμητων ἐκρήξεων», ἔλλειψη κατανόησης τῆς «εὐλύγιστης ταξικῆς τακτικῆς» (τῶν λικβινταριστῶν) καί ὑποκατάστασή της «μέ τήν ἁπλουστευμένη τακτική τοῦ μπολσεβικισμοῦ» κτλ. κτλ.

Κοντολογῆς, ἡ ἐξήγηση πού δίνει ὁ συνεργάτης τοῦ «Νάσα Ζαριά» εἶναι θαυμάσια: ἡ πλειοψηφία τῶν πραβντιστῶν εἶναι, λέει, ἀνώριμη, καθυστερημένη, αὐθόρμητη, κακῆς ποιότητας, ἐνῶ ἡ μειοψηφία τῶν λικβινταριστῶν εἶναι καλλιεργημένη, εὐλύγιστη, συνειδητή κτλ. Μέ τό ἴδιο ἀκριβῶς πνεῦμα ἐξηγοῦν πάντα ὅλοι οἱ ἀντιδραστικοί δημοσιολόγοι τίς δημοκρατικές πεποιθήσεις τῶν μαζῶν, λέγοντας ὅτι οἱ μάζες εἶναι ἀνόητες, καθυστερημένες κτλ., ἐνῶ ἀναπτυγμένοι καί ἔξυπνοι εἶναι οἱ εὐγενεῖς καί οἱ ἀστοί!

Ὡστόσο, ἐπιτρέψτε μας νά ρωτήσουμε, εὐγενέστατε Ρακίτιν, ποῦ εἶναι οἱ ἀποδείξεις σας; Ἐσεῖς ὁ ἴδιος ἀναγνωρίσατε, ὅτι γιά τίς νίκες τῶν πραβντιστῶν, γιά τό ὅτι «οἱ μάζες περνοῦν τό μπολσεβίκικο στάδιο τοῦ κινήματος» ὑπάρχουν *γεγονότα!* Ποῦ εἶναι, λοιπόν, τά δικά σας *γεγονότα* πού ἐπιβεβαιώνουν ὅτι τούς λικβινταριστές τούς ἀκολουθεῖ ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῆς ἐρ-

γατικῆς διανόησης; Ποῦ εἶναι τά δικά σας γεγονότα, ὅπως οἱ ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας, εἴτε οἱ ἀριθμοί τῶν ὁμαδικῶν ἐργατικῶν εἰσφορῶν, εἴτε οἱ νίκες τούτου ἤ ἐκείνου τοῦ ψηφοδελτίου στά συνδικάτα;

Ὁ Ρακίτιν δέν ἀναφέρει οὔτε ἕνα, κυριολεκτικά *οὔτε ἕνα* γεγονός, ἔστω καί ἕνα ἐπιχείρημα!

Γι' αὐτό θά μᾶς ἐπιτραπεῖ νά μή συμφωνήσουμε μέ τόν Ρακίτιν. Τοῦ εἶναι *εὐχάριστο* φυσικά νά θεωρεῖ τή μπολσεβίκικη *ἐργατική μάζα* καθυστερημένη καί κουτούτσικη («τό ἔνστικτο καί ὄχι ἡ συνείδηση») καί τή λικβινταριστική μειοψηφία ἀναπτυγμένη καί ἔξυπνη. Τό νά γράφει ὅμως κανείς ἱστορία, *νά ἐξηγεῖ τά στάδια τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος*, στηριζόμενος ὄχι σέ γεγονότα, ἀλλά πάνω σ' αὐτό πού ἀρέσει προσωπικά στόν ἱστορικό, αὐτά — μέ συγχωρεῖτε, Ρακίτιν — εἶναι φαιδρά παιδιαρίσματα. Δέν μπορῶ βέβαια νά πῶ ὅτι τό «ἔνστικτο καί τό συναίσθημα» τοῦ λικβινταριστῆ Ρακίτιν τόν ἀναγκάζει νά θεωρεῖ τή λικβινταριστική μειοψηφία ἰδιαίτερα καλλιεργημένη, ἔξυπνη, πρωτοπόρα, εἶναι ὅμως ὡραῖο πράγμα γιά ἕνα *δημοσιολόγο* νά καθοδηγεῖται «ἀπό τό ἔνστικτο καί τό συναίσθημα» ἀντί «*ἀπό τή συνείδηση καί τόν ὑπολογισμό*»;

Γράφτηκε στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1913

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1938 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ[63]

Ἀξιότιμοι σύντροφοι! Στό φύλ. ἀρ. 266 τῆς ἐφημερίδας σας δημοσιεύτηκε ἄρθρο τοῦ «ρώσου ἀνταποκριτῆ» σας σχετικά μέ τή διάσπαση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Δυστυχῶς, τό ἄρθρο δέν εἶναι καθόλου ἀντικειμενικό καί μπορεῖ ἀπό μιά ὁρισμένη ἄποψη νά παραπλανήσει τό γερμανό ἀναγνώστη. Ἐλπίζουμε, ἀξιότιμοι σύντροφοι, ὅτι θά δεχτεῖτε τήν παράκλησή μας νά δημοσιεύσετε τή σύντομη αὐτή ἀνασκευή, γιά νά ἐνημερωθοῦν σωστά οἱ γερμανοί ἐργάτες καί τό γερμανικό ἀδελφό κόμμα πάνω στά ἁπλά αὐτά πράγματα.

1) Ὁ ρῶσος ἀνταποκριτής ἀρχίζει μέ τήν ὑπόδειξη ὅτι ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία «πάσχει ἀπό τόν κατατεμαχισμό σέ *πολλές* ὀργανώσεις, ὁμάδες καί ρεύματα». Αὐτό καί μόνο δέν εἶναι καθόλου σωστό. Ὁ κάθε ρῶσος σοσιαλδημοκράτης καί γενικά ὁ κάθε ἐνδιαφερόμενος γιά τήν ἱστορία τῆς πάλης στή Ρωσία ξέρει ὅτι στό ρωσικό ἐργατικό κίνημα ὑπάρχουν σήμερα μόνο *δυό* ρεύματα, *δυό* καθοδηγητικές ἐφημερίδες στήν Πετρούπολη, δυό πολιτικές γραμμές: οἱ μαρξιστές καί οἱ λικβινταριστές. Οἱ πρῶτοι, δηλ. οἱ μαρξιστές, βγάζουν στήν Πετρούπολη τήν ἡμερήσια ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» (μόλις τελευταῖα ἡ κυβέρνηση ἔκλεισε στή Μόσχα τή δεύτερη ἡμερήσια ἐφημερίδα τους «Νάς Πούτ»). Οἱ δεύτεροι ἐκδίδουν στήν Πετρούπολη τή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Ἄλλα «ρεύματα» *δέν ὑπάρχουν* στό ρωσικό ἐργατικό κίνημα, ἀκόμη καί στούς ρώσους φοιτητές τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τούς πολιτικούς πρόσφυγες ἐξαφανίζονται κάθε λογῆς ἄλλα ἐνδιάμεσα λεγόμενα «ρεύματα». Ὁ κάθε ρῶσος σοσιαλδημοκράτης πρέπει νά κάνει τώρα ἐκλογή ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί στούς λικβινταριστές.

2) Τή διαφορά ἀνάμεσα στούς ρώσους μαρξιστές καί τούς λικβινταριστές ὁ «ρῶσος ἀνταποκριτής» σας τήν ταυτίζει μέ τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στούς ριζοσπάστες καί τούς ρεβιζιονιστές τῆς Γερμανίας, μέ τή διαφορά «ἀνάμεσα στόν Μπέμπελ ἤ τόν Λέντεμπουρ, ἀπό τή μιά μεριά, καί τόν Φράνκ ἤ τόν Ντάβιντ ἀπό τήν ἄλλη». Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ἐντελῶς σωστό. Ὁ ρῶσος λικβινταριστής στέκει, φυσικά, στή βάση τοῦ ρεβιζιονισμοῦ. Ἀπό τό δυτικοευρωπαϊκό ὀπορτουνισμό ἀφομοίωσε ὅ,τι τό χειρότερο. Ὡστόσο ἀνάμεσα στούς λικβινταριστές καί τούς ρεβιζιονιστές ὑπάρχει σημαντική διαφορά. Ὁ Φράνκ ἤ ὁ Ντάβιντ δέν θά ὑποστηρίξουν ποτέ ὅτι ἡ ὕπαρξη τοῦ σημερινοῦ γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί τῆς ὀργάνωσής του εἶναι «ἐπιζήμια». Ὅμως οἱ δικοί μας λικβινταριστές παλεύουν ἀκριβῶς ἐνάντια στήν ἴδια τήν ὕπαρξη τοῦ κόμματος, οὐσιαστικά καταστρέφουν («διαλύουν») τήν παράνομη ὀργάνωσή του, παλεύουν ἀκόμη καί ἐνάντια στίς ἀποφάσεις του τόν καιρό τῶν (πολιτικῶν) ἀπεργιῶν καί σάν ἀμοιβή γι' αὐτή τους τή δράση ἔχουν τήν ἐπιδοκιμασία καί τήν ἔνθερμη ὑποστήριξη ὁλόκληρης τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης.

3) Ὁ ἀνταποκριτής σας γράφει ὅτι μόνο μιά φορά παρουσιάστηκε «μέσα στήν ὁμάδα τῆς Δούμας πολιτική διαφωνία» ἀνάμεσα στούς ἕξι μαρξιστές βουλευτές καί τούς ἑφτά πού κλίνουν πρός τό λικβινταρισμό βουλευτές. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ἔτσι. Διαφωνίες παρουσιάζονταν σέ κάθε βῆμα, ὅπως τό ἀπόδειξε αὐτό κατά τρόπο ἀδιάψευστο ὁ ἐργατικός τύπος τῆς Πετρούπολης. Ἡ ὑπόθεση ἔφτασε σέ τέτιο σημεῖο, ὥστε ἡ ἑφτάδα, μέ τήν ὑπεροχή της κατά μία ψῆφο, ἀποφάσισε νά καταργήσει τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας. Μέ τήν πρώτη κιόλας πολιτική δήλωση, πού τήν ἀνακοίνωσε ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας ἀπό τό βῆμα, οἱ 7 αὐτοί βουλευτές ἀπαρνήθηκαν μπροστά σ' ὁλόκληρη τή Ρωσία τό πρόγραμμα τοῦ II κομματικοῦ συνεδρίου τοῦ 1903. Πρός ἀγαλλίαση τῶν προσκείμενων στούς λικβινταριστές ἐθνικιστικῶν στοιχείων (Μπούντ) δήλωσαν ὅτι ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία ὑποστηρίζει τή λεγόμενη «πολιτιστική ἐθνική αὐτονομία». Ἐνῶ τό κόμμα ἀπορίπτει τό αἴτημα αὐτό, πού τό ὑποστηρίζουν στή Ρωσία ὅλοι σχεδόν οἱ ἀστοί ἐθνικιστές. Κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος τό αἴτημα αὐτό ἀπορίφθηκε *ἀπ' ὅλους* τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες. Τελευταῖα ἀκόμη ὁ Πλεχάνοφ χαρακτήρισε τό αἴτημα αὐτό σάν «προσαρμογή τοῦ σοσιαλισμοῦ στόν *ἐθνικισμό*». Οἱ ἕξι βουλευτές-μαρξιστές διαμαρτυρήθηκαν ἔντονα γιά τήν προδοσία αὐτή τοῦ

προγράμματος. Ὡστόσο οἱ ἑφτά βουλευτές ἐπέμεναν στήν ἀπόφασή τους πού στρέφεται ἐνάντια στό κόμμα.

4) Ὁ ἀνταποκριτής σας δηλώνει, ὅτι μόνο μέ «ἔμμεσο τρόπο» μπορεῖ ν' ἀποδείξει κανείς ὅτι οἱ ἕξι βουλευτές-μαρξιστές ἀντιπροσωπεύουν τήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Αὐτό εἶναι ἐντελῶς λαθεμένο. Θά παραθέσουμε μόνο μερικούς ἀκριβεῖς ἀριθμούς, πού δείχνουν πόσους ἐργάτες ἀντιπροσωπεύουν οἱ ἕξι καί πόσους οἱ ἑφτά βουλευτές.

Κυβερνεῖα	Ἐπώνυμα βουλευτῶν-μαρξιστῶν	Ἀριθμός ἐργατῶν σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς ἐπιθεώρησης ἐργασίας
Πετρούπολης	Μπαντάγεφ	197 000
Μόσχας	Μαλινόβσκι	351 000
Βλαντίμιρ	Σαμόηλοφ	205 000
Αἰκατερινοσλάβ	Πετρόβσκι	118 000
Κοστρομά	Σάγκοφ	91 000
Χαρκόβου	Μουράνοφ	46 000
	Σύνολο:	1 008 000

Κυβερνεῖα	Ἐπώνυμα ὑπόλοιπων βουλευτῶν	Ἀριθμός ἐργατῶν σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς ἐπιθεώρησης ἐργασίας
Βαρσοβίας	Γιαγγέλλο	78 000
Περιοχῆς Ντόν	Τουλιακόφ	59 000
Οὐφά	Χάουστοφ	37 000
Ταυρίδας	Μπουριάνοφ	20 000
Ἰρκούτσκ	Μανκόφ	13 000
Τιφλίδας	Τσχέιτζε	5 000
Περιοχῆς Κάρς	Τσχενκέλι	2 000
	Σύνολο:	214 000

Ὅλη ἡ ἐργατική κουρία ἀντιπροσωπεύτηκε ἀπό τούς βουλευτές-μαρξιστές. Οἱ ἕξι βουλευτές-μαρξιστές ἀντιπροσωπεύουν, κατά τούς μετριότερους ὑπολογισμούς, *πέντε φορές* μεγαλύτερο ἀριθμό ἐργατῶν ἀπ' ὅ,τι οἱ ἑφτά βουλευτές πού κλίνουν πρός τό λικβινταρισμό.

Εἶναι λοιπόν αὐτή «ἔμμεση» ἀπόδειξη;

Ἀκόμη μερικούς ἀριθμούς σχετικά μέ τόν ἀριθμό *τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων* πού ὑποστηρίζουν μέ εἰσφορές τό νόμιμο τύπο τῶν μαρξιστῶν καί τῶν λικβινταριστῶν:

	«Πράβντα»	Ἐφημερίδα τῆς Μόσχας	Ὅλος ὁ μαρξιστικός τύπος	Ἐφημερίδα τῶν λικβινταριστῶν
Τό 1912	620	5	625	89
Τό 1913 ὥς τήν 1 τοῦ Ἀπρίλη	309	129	438	139
Τό 1913 ἀπό τήν 1 τοῦ Ἀπρίλη ὥς τόν Ὀχτώβρη	1 252	261	1 513	328
Σύνολο γιά τά 2 χρόνια	2 181	395	2 576	556

Οἱ ἀριθμοί αὐτοί δημοσιεύτηκαν στό φύλ. ἀρ. 22 τῆς ἐφημερίδας τῆς Πετρούπολης «Ζά Πράβντου»* καί *δέν τούς ἀμφισβήτησε* κανένας. Ὁ ἀνταποκριτής σας θά ἔπρεπε νά τούς ξέρει. Οἱ ὁμαδικές εἰσφορές δημοσιεύονται πάντα καί στίς δυό ἐφημερίδες καί οἱ ἐχθροί μας τοῦ στρατοπέδου τῆς ἀστικῆς τάξης θεωροῦν τά στοιχεῖα αὐτά σάν δείκτη τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων τῶν δυό κατευθύνσεων.

Καί δῶ οἱ ἀριθμοί ἀποδείχνουν ὅτι τούς μαρξιστές τούς ὑποστηρίζει πενταπλάσιος ἀριθμός ἐργατικῶν ὁμάδων ἀπ' ὅ,τι τούς λικβινταριστές.

Μπορεῖ λοιπόν κανείς νά τό λέει αὐτό «ἔμμεσες» ἀποδείξεις;

Σέ διάκριση ἀπό τά νόμιμα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐμεῖς δέν μποροῦμε τή στιγμή αὐτή νά δόσουμε τόν ἀκριβή ἀριθμό τῶν μελῶν τοῦ κόμματός μας. Ὡστόσο ἔχουμε καί μεῖς ἄμεσες ἀποδείξεις, γιά τό ποιόν ἀκολουθοῦν οἱ ἐργάτες.

Στή δεύτερη Δούμα ἀπό τούς 23 βουλευτές τῆς ἐργατικῆς κουρίας (ὅλοι σοσιαλδημοκράτες) οἱ 11 ἦταν μπολσεβίκοι, δηλ. τά 47 %. Στήν τρίτη Δούμα, 4 ἀπό τούς 8, δηλ. τά 50 %. Στήν τέταρτη Δούμα, 6 ἀπό τούς 9, δηλ. τά 67 %. Μήπως καί τά στοιχεῖα αὐτά σχετικά μέ τίς ἐκλογές στίς *τρεῖς Δοῦμες* μέσα σέ *πέντε* χρόνια (1907-1912) ἀποτελοῦν κι' αὐτά «ἔμμεσες ἀποδείξεις»;

Τώρα, ὕστερα ἀπό τή δημόσια ἐμφάνιση στόν τύπο τῆς ἑξάδας ἐνάντια στήν ἑφτάδα ὅλα τά συνδικάτα πού ἔχουν ἐκφράσει τή γνώμη τους τάχθηκαν μέ τό μέρος τῶν ἕξι βουλευτῶν ἐνάντια στούς ἑφτά. Ἡ μαρξιστική ἐφημερίδα στήν Πετρούπολη δημοσιεύει καθημερινά ἀποφάσεις πολλῶν ἐργατῶν, πληρεξούσιων, συνδικάτων, ἐργατῶν πολιτιστικο-μορφωτικῶν ὀργανώσεων, πού ὑποστηρίζουν τούς ἕξι βουλευτές.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 98 καί 100. *Ἡ Σύντ.*

Οἱ ἕξι ἐργάτες βουλευτές, πού ἀντιπροσωπεύουν ὁλόκληρη τήν ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, σχημάτισαν δική τους σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα μέσα στή Δούμα, πού πειθαρχεῖ ὁλοκληρωτικά στή θέληση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν. Οἱ ἑφτά βουλευτές ἐμφανίζονται σάν «ἀνεξάρτητη» ὁμάδα. Οἱ ἕξι ἐργάτες βουλευτές πρότειναν στήν ἑφτάδα νά κλείσουν συμφωνία γιά τή δράση μέσα στή Δούμα. Ὥς τώρα ἡ ἑφτάδα ἀπόριπτε ἐπίμονα τήν πρόταση αὐτή. Ὡστόσο, ἡ συνεννόηση εἶναι ἀναπόφευκτη.

Αὐτή εἶναι ἡ πραγματική κατάσταση.

Ἡ Σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Γράφτηκε στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1913

Δημοσιεύτηκε στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1913 στήν ἐφημερίδα «Leipziger Volkszeitung», ἀρ. φύλ. 298

Στή ρωσική γλώσσα πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1934 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Leipziger Volkszeitung»
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

ΟΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΛΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΞΙΣΤΕΣ

Στό φύλ. ἀρ. 3 τῆς ἐφημερίδας «Βόλναγια Μίσλ»[64] δημοσιεύτηκε ἕνα ἄρθρο μέ τόν ἐπιτηδευμένο τίτλο: «Μονοενότητα, διενότητα ἤ τριενότητα».

«Δηλώνουμε ἀνοιχτά — λέει τό ἄρθρο — ὅτι οἱ ἀξιώσεις τῆς μιᾶς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων νά συγκεντρώσει στά χέρια της ὁλόκληρο τό ἐργατικό κίνημα εἶναι ἐξίσου ἀνόητες καί παράλογες, ὅπως καί ἡ ἐπιδίωξη τῶν δυό κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων τῆς σοσιαλδημοκρατίας νά ἐνσαρκώσουν ὅλο τό σοσιαλιστικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Μόνο στή συνένωση ὅλων τῶν σοσιαλιστικῶν ρευμάτων σ' ἕνα ἑνιαῖο κόμμα ἀνήκει τό μέλλον.

Κι' ἐμεῖς πού προβάλαμε τό σύνθημα αὐτό ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1900, μένουμε πιστοί σ' αὐτό ὥς τό τέλος».

Ὁρίστε ἕνα πρότυπο διασκεδαστικά-ὀργισμένων φράσεων περί «ἑνότητας»!! Γιά τό βασικό περιεχόμενο τῆς ἱστορικῆς πάλης τῶν μαρξιστῶν καί τῶν ναρόντνικων, πάλης πού διεξάγεται κάμποσες δεκαετίες, *οὔτε λέξη*. Οὔτε λέξη ἐπίσης καί γιά τήν ἱστορία τοῦ κινήματος τοῦ 1905-1907, τότε πού ἡ ἀνοιχτή ἐξόρμηση *τῶν μαζῶν* τοῦ πληθυσμοῦ ὅλων τῶν τάξεων ἔδειξε στήν πράξη *τή ριζική* διαφορά ἀνάμεσα στό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο καί στήν «ἐργαζόμενη» (δηλ. τή μικροαστική) ἀγροτιά. Ὅταν ὑπάρχει στή Ρωσία μιά ριζοσπαστική καί σοβαρή ἐφημερίδα, πού βάζει *ἔτσι* τό ζήτημα, τότε αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά στοιχεῖα πού δείχνουν παραστατικά, πόσο εἶναι ἀκόμη ἀναγκαία μιά μακρόχρονη καί ἐπίμονη πάλη γιά μιά στοιχειώδη σαφήνεια ἀρχῶν.

Τό ὅτι τούς μπολσεβίκους τούς ἀκολουθεῖ ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, ἀναγκάζονται νά τό ἀναγνωρίσουν μέ ὀργή καί κακία οἱ ἐχθροί τους — οἱ κ.κ. λικβινταριστές.

Αὐτό δέν μπορεῖ νά ἀνατραπεῖ μέ συναισθηματισμούς. Οἱ

ἐργάτες δέν πρόκειται νά τρομοκρατηθοῦν μέ τίς κραυγές: «ἀνόητο καί παράλογο», μονάχα θά χαμογελάσουν.

Ἀπό ἰδεολογική ἄποψη, ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία εἶναι πάλη ἐνάντια στίς μικροαστικές θεωρίες, ἀρχίζοντας ἀπό τό «νόμιμο μαρξισμό» καί τόν «οἰκονομισμό». Ἡ πάλη αὐτή δέν ἦταν τυχαία. Δέν εἶναι τυχαία τώρα καί ἡ ἄμεση συνέχισή της. Τό ἐργατικό κόμμα, σάν πραγματικό ταξικό προλεταριακό κόμμα, διαμορφώνεται καί ἀντρώνεται στή Ρωσία στούς δύσκολους καιρούς τοῦ καθεστῶτος τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν πάλη ἐνάντια στό μικροαστικό λικβινταρισμό καί τόν ἀριστερό ναροντνικισμό.

«Ἐμεῖς, οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι, ποτέ δέν ἐκμεταλλευτήκαμε τήν ξένη δυστυχία» — γράφει ἡ «Βόλναγια Μίσλ». Καί πλάι σ' αὐτό οἱ διαβεβαιώσεις: ἡ διάσπαση προκαλεῖ «πλήρη ἐσωτερική ἐξασθένιση τῆς σοσιαλδημοκρατίας μας»!

Μά ὅταν, κύριοι, γράφετε τέτια πράγματα, σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι «ἐκμεταλλεύεστε» — δέν λέμε: τήν ξένη «δυστυχία», ἀλλά «τήν ξένη *ἰδεολογική πάλη*». Γιατί στή βάση τῆς πάλης ἀνάμεσα στούς μαρξιστές βρίσκεται ἀκριβῶς ἡ σύγκρουση τῶν ἰδεῶν τῆς φιλελεύθερης καί τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς. Οἱ ἐργάτες χωρίς νά συγχύζονται οὔτε ἀπό τά ὀργισμένα λόγια, οὔτε ἀπό συναισθηματισμούς, ἔμαθαν κιόλας νά βλέπουν τίς ἀρχές πού ἀποτελοῦν τή βάση αὐτῆς τῆς πάλης.

«Μέσα στά ἑνιαῖα κόμματα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὑπάρχουν *λιγότερες* διαφωνίες ἀπό ὅ,τι σέ μᾶς» — γράφει ἡ «Βόλναγια Μίσλ». Αὐτή εἶναι μιά πολύ συνηθισμένη, μά καί πολύ λαθεμένη γνώμη. Πουθενά στήν Εὐρώπη δέν μπαίνει καθόλου ζήτημα ἀντικατάστασης τῆς προλεταριακῆς, τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης... μέ συζητήσεις γιά ἕνα «πλατύ», κάτω ἀπό τίς εὐλογίες τοῦ Πουρισκέβιτς, κόμμα... κτλ.

Ἀπό μιά *τέτια* διαμάχη οἱ ἐργάτες θ' ἀποκτήσουν τήν ἱκανότητα *νά χτίζουν στήν πράξη* κι' ὄχι στά λόγια, τό ἐργατικό κόμμα.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 34,
13 τοῦ Νοέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

(ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΛΟΓΟΥ)

Πάνω στό θέμα αὐτό δημοσιεύτηκαν τελευταῖα σέ περιοδικά δυό ἐνδιαφέροντα ἄρθρα. Τό ἕνα στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» τῶν λικβινταριστῶν (Ν. Ροζκόφ, τεῦχ. 6, 1913), τό ἄλλο στό περιοδικό «Ρούσκαγια Μίσλ»[65] τῶν δεξιῶν καντέτων (Γ. Γ. Πολφέροφ, τεῦχ. 8, 1913). Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καί οἱ δυό ἀρθρογράφοι ἔγραψαν τά ἄρθρα τους χωρίς νά ξέρει καθόλου ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί ὅτι ξεκινοῦν ἀπό ἐντελῶς διαφορετικές προϋποθέσεις.

Ὡστόσο ἡ ὁμοιότητα ἀνάμεσα στά δυό αὐτά ἄρθρα εἶναι καταπληκτική. Ἐδῶ μπορεῖ κανείς νά δεῖ καθαρά — κι' αὐτό δίνει ἰδιαίτερη ἀξία στά δυό ἄρθρα — τή συγγένεια ἀρχῶν πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς ἰδέες τῶν φιλελεύθερων ἐργατικῶν πολιτικῶν καί στίς ἰδέες τῶν ἀντεπαναστατῶν φιλελεύθερων ἀστῶν.

Τά στοιχεῖα τοῦ Ν. Ροζκόφ εἶναι ἀκριβῶς τά ἴδια μ' ἐκεῖνα τοῦ κ. Πολφέροφ, μόνο πού τοῦ τελευταίου εἶναι ἐκτενέστερα. Ὁ καπιταλισμός ἀναπτύσσεται στήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Ρωσίας ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Οἱ τιμές τῶν σιτηρῶν καί οἱ τιμές τῆς γῆς ἀνεβαίνουν· αὐξάνει ἡ χρησιμοποίηση γεωργικῶν μηχανῶν καί λιπασμάτων, ὅπως καί ἡ παραγωγή στό ἐσωτερικό καί μηχανῶν καί λιπασμάτων. Αὐξάνουν τά ἱδρύματα, πού παρέχουν μικρές πιστώσεις· αὐξάνει ὁ ἀριθμός τῶν ἀγροτῶν μέ ἰδιόκτητο κλῆρο. Αὐξάνει τό μεροκάματο (κατά 44,2 % ἀπό τό 1890 ὥς τό 1910 — γράφει ὁ Ν. Ροζκόφ, ξεχνώντας νά ἀναφέρει πόσο ἀκρίβηνε ἡ ζωή στό διάστημα αὐτό!). Ἀναπτύσσεται ἡ ἐμπορευματική κτηνοτροφία, ἡ παραγωγή λιπῶν, ἡ καλλιέργεια χορτονομῆς, ἡ γεωργική ἐκπαίδευση.

Ἀντίρηση καμιά, ὅλα αὐτά εἶναι πολύ ἐνδιαφέροντα. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ οὔτε ἀμφιβολία μποροῦσε νά ὑπάρξει

πώς εἶναι δυνατό νά σταματήσει κανείς τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἄν οἱ ἀρθρογράφοι περιορίζονταν νά τό φωτίσουν αὐτό μέ νέα στοιχεῖα, δέν θά μποροῦσε παρά νά τούς εὐχαριστήσει κανείς.

Ὅλη ὅμως ἡ οὐσία βρίσκεται στήν ἐκτίμηση τῶν στοιχείων, στήν ἐξαγωγή συμπερασμάτων ἀπό αὐτά. Ὁ Ν. Ροζκόφ πολύ βιάζεται ἐδῶ... μέχρι συγκινητικοῦ βαθμοῦ. «Πραγματοποιήθηκε ἡ μεταμόρφωση τῆς τσιφλικάδικης δουλοπαροικιακῆς οἰκονομίας σέ ἀστική, καπιταλιστική... τό πέρασμα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας στό ἀστικό σύστημα εἶναι γεγονός πραγματικό, ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο... Τό ἀγροτικό ζήτημα μέ τήν προηγούμενη μορφή του ἀποσύρθηκε ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη στή Ρωσία... Δέν πρέπει νά προσπαθοῦμε νά γαλβανίζουμε ἕνα πτῶμα: τό ἀγροτικό ζήτημα μέ τήν παλιά του μορφή».

Τά συμπεράσματα, ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶναι τελείως καθαρά καί τελείως... λικβινταριστικά. Ἡ Σύνταξη τοῦ λικβινταριστικοῦ περιοδικοῦ συνόδεψε τό ἄρθρο (ὅπως συνηθίζει ἀπό καιρό τώρα νά κάνει κάθε Σύνταξη πού σκέπτεται ἐμπορικά, δίχως ἀρχές) μέ μιά *ἐπιφυλαξούλα:* «σέ πάρα πολλά σημεῖα δέν συμφωνοῦμε... δέν νομίζουμε ὅτι εἶναι δυνατό νά ὑποστηρίζει κανείς *τόσο κατηγορηματικά*, ὅπως κάνει ὁ Ν. Ροζκόφ, ὅτι ἡ Ρωσία θ' ἀκολουθήσει ἀκριβῶς τό δρόμο πού χάραξε ὁ νόμος τῆς 9/XI-14/VI...».

Οἱ λικβινταριστές «δέν εἶναι τόσο» κατηγορηματικοί, ὅπως ὁ Ν. Ροζκόφ! Σπουδαία ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος ἀπό ἄποψη ἀρχῶν!

Ὁ Ν. Ροζκόφ ἀπόδειξε μέ τό ἄρθρο του ξανά καί ξανά ὅτι *ἀποστήθισε* πολλές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, ὅμως *δέν τίς κατάλαβε.* Γι' αὐτό καί οἱ θέσεις αὐτές «πέταξαν» τόσο εὔκολα ἀπ' αὐτόν.

Ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Ρωσίας εἴχαμε καί στά 1861-1904. Ὅλα τά σημάδια, πού ἀναφέρονται τώρα ἀπό τόν Ροζκόφ καί τόν Πολφέροφ ὑπῆρχαν καί τότε. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ δέν ἀποσόβησε *τήν ἀστικοδημοκρατική* κρίση τοῦ 1905, ἀλλά τήν προετοίμασε καί τήν ὄξυνε. Γιατί; Γιατί ἡ παλιά, ἡ φυσική, ἡ μισοδουλοπαροικιακή οἰκονομία εἶχε διαβρωθεῖ, ὅμως *οἱ ὅροι γιά τήν καινούργια,* τήν ἀστική οἰκονομία δέν εἶχαν δημιουργηθεῖ. Ἀπό δῶ πηγάζει καί ἡ πρωτοφανής ὀξύτητα τῆς κρίσης τοῦ 1905.

Τό ἔδαφος γιά *παρόμοιες* κρίσεις ἐξαφανίστηκε — λέει ὁ Ροζκόφ. Αὐτό μπορεῖ, φυσικά, νά ἰσχύει, ὅταν μιλάει κανείς ἀφηρημένα, δηλαδή ὅταν μιλάει γιά τόν καπιταλισμό γενικά καί

ὄχι γιά τή Ρωσία, *ὄχι* γιά τό 1913. Ἐννοεῖται, πώς οἱ μαρξιστές, μόνο κάτω ἀπό ἰδιαίτερες συνθῆκες (*ὄχι* πάντα, *ὄχι* παντοῦ) ἀναγνωρίζουν τήν ὕπαρξη ἀστικοδημοκρατικοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος.

Ὁ Ροζκόφ ὅμως οὔτε κάν καταλαβαίνει ποιές θέσεις πρέπει ν' ἀποδείξει, ἄν θέλει νά ἐπιβεβαιώσει *τό συγκεκριμένο* συμπέρασμά του.

Δέν εἶναι εὐχαριστημένοι οἱ ἀγρότες ἀπό τήν κατάστασή τους; — «Ὅμως πουθενά οἱ ἀγρότες δέν εἶναι εὐχαριστημένοι» — γράφει ὁ Ροζκόφ.

Ἀλλά τό νά συγκρίνει κανείς καί νά ταυτίζει τή δυσαρέσκεια τῶν ἀγροτῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὅπου τό χωριό τους καί ἡ νομική τους θέση ἔχει ἀστικοποιηθεῖ πέρα γιά πέρα, οἱ ἀγρότες ἔχουν σχηματίσει «κόμμα τῆς τάξεως» — μέ *τούς λιμούς* στή Ρωσία, μέ τήν *ἐντελῶς* ταπεινωτική θέση τοῦ χωριοῦ ἀπέναντι στίς προνομιοῦχες τάξεις, μέ τό *ἐντελῶς* δουλοπαροικιακό καθεστώς ὁσοναφορᾶ τά δικαιώματα κτλ., αὐτό εἶναι ἁπλούστατα παιδιάστικα γελοῖο. Ὁ Ροζκόφ πίσω ἀπ' τά δέντρα δέν βλέπει τό δάσος.

Ἀναπτύσσεται ὁ καπιταλισμός, ἐξαλείφεται ἡ ἀγγαρεία (τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά) — γράφει ὁ Ροζκόφ. «Ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν τσιφλικάδων — γράφει ὁ φιλελεύθερος Πολφέροφ — ... ἀναπτύσσει ὅλο καί περισσότερο τό σύστημα τῶν προκαταβολῶν καί τό μισακάρικο σύστημα, πού εἶναι ἀποκλειστικά ἀποτέλεσμα τῶν ἀναγκῶν πού ἔχουν οἱ ἀγρότες σέ χρῆμα καί γῆ».

Ὁ φιλελεύθερος τοῦ «*Ρούσκαγια Μίσλ*» εἶναι λιγότερο ἀφελής σέ αἰσιοδοξία ἀπό τόν πρώην μαρξιστή τοῦ λικβινταριστικοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά»!

Ὁ Ν. Ροζκόφ οὔτε ἔθιξε κάν τά στοιχεῖα πού δείχνουν *ὥς ποιό βαθμό* χρησιμοποιοῦνται στό *σημερινό* χωριό τό μισακάρικο σύστημα, τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά, ἡ ἀγγαρεία, ἡ ὑποδούλωση. Ὁ Ροζκόφ παράκαμψε μέ καταπληκτική ἐλαφρότητα τό γεγονός ὅτι αὐτά *ἐξακολουθοῦν ἀκόμη* νά χρησιμοποιοῦνται πλατιά. Κι' ἀπ' αὐτό βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι *ἡ ἀστικοδημοκρατική* κρίση ὀξύνθηκε ἀκόμη περισσότερο.

Μή γαλβανίζετε ἕνα πτῶμα — γράφει ὁ λικβινταριστής, ἐπαναλαβαίνοντας πέρα γιά πέρα τόν φιλελεύθερο, πού μέ *διαφορετικά* λόγια ὀνομάζει «πτῶμα» τίς διεκδικήσεις τοῦ χίλια ἐννιακόσια πέντε.

Ἐμεῖς ἀπαντούσαμε σ' αὐτό: ὁ Μάρκοφ καί ὁ Πουρισκέβιτς

δέν εἶναι πτώματα. Ἡ οἰκονομία πού τούς γέννησε καί τούς γεννάει μέχρι σήμερα, δέν εἶναι πτῶμα. Ἡ πάλη ἐνάντια σ' αὐτή τήν τάξη εἶναι ζωντανό καθῆκον τῶν ζωντανῶν ἐργατῶν, πού ἔχουν ζωντανή ἀντίληψη τῶν ταξικῶν τους σκοπῶν.

Ἡ ἀπάρνηση τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ εἶναι σημάδι *πτωματικῆς* ἀποσύνθεσης τῶν λικβινταριστῶν, πού δέν μιλᾶνε ὅλοι τους «τόσο κατηγορηματικά» ὅπως ὁ Ροζκόφ, ὅμως *ὅλοι* ξεχνοῦν ἤ ξεγράφουν τήν πάλη ἐνάντια στόν πουρισκεβιτσισμό στή γεωργία (ἰδιαίτερα ὁσοναφορᾶ τή γαιοκτησία) καί τόν πουρισκεβιτσισμό στήν πολιτική.

Ἡ κυριαρχία τῶν Πουρισκέβιτς στή ζωή μας εἶναι ἡ ἄλλη ὄψη τοῦ ἴδιου νομίσματος, πού στό χωριό λέγεται ξεπληρωμή μέ δουλιά, ὑποδούλωση, ἀγγαρεία, δουλοπαροικία, ἔλλειψη τῶν πιό στοιχειωδῶν γενικῶν συνθηκῶν ἀστικῆς οἰκονομίας. Ὅταν ἀπ' τά πάνω οἱ ἑκατομμυριοῦχοι-ἀφέντες (Γκουτσκόφ καί Σία) γκρινιάζουν, θά πεῖ ὅτι οἱ συνθῆκες γιά τούς κάτω, γιά τά ἑκατομμύρια τῶν μικρονοικοκυρέων (ἀγροτῶν) εἶναι τελείως ἀφόρητες.

Οἱ ἐργάτες, βάζοντας γιά καθῆκον τους τήν πάλη ἐνάντια στίς ρίζες τοῦ πουρισκεβιτσισμοῦ, δέν παραμελοῦν καθόλου τά «δικά τους» καθήκοντα γιά «νά γαλβανίσουν» κάτι ξένο πρός αὐτούς. Ὄχι. Οἱ ἐργάτες μ' αὐτό ξεκαθαρίζουν *στόν ἑαυτό τους* τά δημοκρατικά καθήκοντα τῆς πάλης *τους*, τῆς τάξης τους, μ' αὐτό διδάσκουν τό δημοκρατισμό καί τήν ἀλφαβήτα τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς πλατιές μάζες. Γιατί μόνο «ὁ βασιλικός-πρωσσικός σοσιαλισμός» (ὅπως ἐκφράστηκε ὁ Μάρξ ἐνάνια στόν Σβάιτσερ)[66], μπορεῖ νά παραβλέπει τή δουλοπαροικιακή παντοκρατορία τοῦ πουρισκεβιτσισμοῦ γενικά καί τοῦ πουρισκεβιτσισμοῦ στή γαιοκτησία εἰδικότερα.

Ὁ Ροζκόφ κατρακύλησε, χωρίς κι' ὁ ἴδιος νά τό καταλαβαίνει, πρός τόν Πολφέροφ, πού λέει: «μιά ἁπλή προσθήκη γῆς» δέν «θά ἔσωζε τήν κατάσταση», χωρίς τήν ἐντατική καλλιέργεια! Λές καί ἡ ἐντατική καλλιέργεια δέν θά γινόταν ἑκατό φορές γρηγορότερα, *ἄν ἔφευγε ἀπό τή μέση* ὁ πουρισκεβιτσισμός! Λές καί πρόκειται μόνο γιά τούς ἀγρότες — ἄν θά τούς «δόσουν πρόσθετη γῆ» ἤ ὄχι — καί ὄχι γιά *ὁλόκληρο* τό λαό, γιά *ὁλόκληρη* τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, πού τόν παραμορφώνει καί τόν συγκρατεῖ ὁ πουρισκεβιτσισμός!

Ὁ Ροζκόφ ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει *ἡ οὐσία* τοῦ λικβινταρισμοῦ δείχνοντας *τή σύνδεση* τοῦ καθολικοῦ συνθήματος «ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι» (συγκρίνετε πῶς τοποθέτησε τό σύνθημα

αὐτό στό *φιλελεύθερο* λόγο του ὁ Τουλιακόφ καί πῶς *στό μαρξιστικό* λόγο ὁ Μπαντάγεφ στήν Κρατική δούμα στίς 23/X/1913)[67], δείχνοντας τή σύνδεση τοῦ συνθήματος αὐτοῦ μέ *τήν ἐπανάπαυση* γιά τήν κατάσταση πού βρίσκεται σήμερα τό ἀγροτικό ζήτημα.

Ἡ σύνδεση αὐτή εἶναι ἀντικειμενικό γεγονός· τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» δέν μπορεῖ νά τό ἐξαλείψει μέ «ἐπιφυλαξοῦλες».

Πάψε νά σκέπτεσαι γιά ὅλο τό λαό, γιά τόν πουρισκεβιτσισμό πού κυριαρχεῖ σ' ὅλη τή ζωή, γιά τούς λιμούς τῶν ἀγροτῶν, γιά τό σύστημα ξεπληρωμῆς μέ δουλιά, γιά τήν ἀγγαρεία, γιά τή δουλοπαροικία — πάλεψε «γιά τή νομιμότητα», γιά τήν «ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι», σάν μιά ἀπό τίς μεταρυθμίσεις — νά *οἱ σκέψεις* πού καλλιεργεῖ στούς ἐργάτες *ἡ ἀστική τάξη*. Ὁ Ροζκόφ καί οἱ λικβινταριστές, χωρίς νά τό καταλαβαίνουν, σέρνονται ἁπλῶς πίσω της.

Ἐμεῖς ὅμως νομίζουμε ὅτι ὁ προλετάριος, ὁ πρωτοπόρος ἐκπρόσωπος ὅλων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, δέν μπορεῖ νά φτάσει καί στή δική του ἀπελευθέρωση παρά μόνο μέσω τῆς ὁλόπλευρης πάλης ἐνάντια στόν πουρισκεβιτσισμό στό ὄνομα καί πρός τό συμφέρον τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀστική τάξη — νά οἱ σκέψεις πού ξεχωρίζουν τό μαρξιστή ἀπό τό φιλελεύθερο ἐργατικό πολιτικό.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 36,
15 τοῦ Νοέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΔΥΟ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΜΑΧΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΗΣ

Στόν τύπο συμβαίνει νά διεξάγονται τέτιες διαμάχες καί τέτια πάλη, πού βοηθοῦν τούς ἀναγνῶστες νά καταλάβουν πιό καθαρά τά ζητήματα τῆς πολιτικῆς, νά ἐμβαθύνουν πιό πολύ στή σημασία τους, νά τά λύνουν πιό ἀποφασιστικά.

Συμβαίνουν ὅμως καί διαμάχες, πού ἐκφυλίζονται σέ διαπληκτισμούς, σέ κουτσομπολιό καί καυγάδες.

Οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες, πού ἔχουν συναίσθηση τῆς εὐθύνης *τους* γιά τήν πορεία τῆς δουλιᾶς, τήν ὁποία διαφωτίζει καί ὀργανώνει τό προλεταριάτο, πρέπει νά δίνουν τή μεγαλύτερη προσοχή, ὥστε *νά μήν ἐκφυλίζονται οἱ ἀναπόφευκτες* διαμάχες, *ἡ ἀναπόφευκτη* πάλη γνωμῶν σέ διαπληκτισμούς, σέ κουτσομπολιό, σέ καυγάδες καί συκοφαντίες.

Τό ζήτημα αὐτό ἀφορᾶ τήν ἐργατική ὑπόθεση, τήν ἐργατική ὀργάνωση. Εἶναι ἕνα ἀπό τά σοβαρότερα καί σπουδαιότερα ζητήματα τῆς πάλης ἐνάντια καί στήν παραμικρή διαλυτική προσπάθεια. Τό ζήτημα αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά τό παραμελοῦμε: ὅποιος δέν ἔμαθε νά χτυπάει στή ρίζα κάθε διαλυτική προσπάθεια, δέν ἀξίζει γιά ὀργανωτής. Καί χωρίς ὀργάνωση ἡ ἐργατική τάξη εἶναι *μηδέν*. Χωρίς συζητήσεις, διαμάχες καί πάλη γνωμῶν κανένα κίνημα, μαζί καί τό ἐργατικό κίνημα, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει. Χωρίς τήν ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στόν ἐκφυλισμό τῆς διαμάχης σέ διαπληκτισμούς καί καυγάδες *καμιά* ὀργάνωση *δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει*.

Καλοῦμε τούς συνειδητούς ἐργάτες νά δοῦν ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τήν πάλη τῆς ἑξάδας καί τῆς ἑφτάδας μέσα στή σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ὁμάδα.

Ἡ ἑξάδα θεώρησε χρέος της νά παίρνει ὑπόψη τή θέληση καί τήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τῶν μαρξιστῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι

τοῦ προλεταριάτου στή Δούμα εἶναι ὑποχρεωμένοι νά πειθαρχοῦν στή θέληση τῆς ἔξω ἀπό τή Δούμα πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν, ὀργανωμένων ἐργατῶν-μαρξιστῶν.

Αὐτή εἶναι ἡ γενική ἀρχή. Αὐτή εἶναι ἡ γενική βάση ὅλων μας τῶν ἀπόψεων σχετικά μέ τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ἄν ἡ ἄποψη αὐτή δέν εἶναι σωστή, πρέπει νά τήν ἀπορίψουμε καί νά τήν ἐγκαταλείψουμε. Ἄν ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι σωστή καί ἀποτελεῖ *τήν ἀλφαβήτα* χωρίς τήν ὁποία δέν ἐπιτρέπεται νά κάνουμε πολιτική, ἄν χωρίς αὐτή τήν ἀλφαβήτα δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ *κανενός εἴδους* ὀργάνωση, τότε πρέπει νά δεχτοῦμε τήν ἄποψη αὐτή καί νά τήν ἀκολουθοῦμε σταθερά, παρόλες τίς φωνές, τά οὐρλιαχτά, τίς ἐπιθέσεις καί τίς συκοφαντίες.

Σύντροφοι ἐργάτες! Συζητεῖστε το αὐτό. Προσπαθεῖστε μέ τήν πάλη γνωμῶν, μέ τήν κουβέντα, μέ τίς συζητήσεις νά διασαφηνιστεῖ ἐντελῶς τό ζήτημα αὐτό, ὅμως ἀποδοκιμάστε ὅσους μετατρέπουν τίς συζητήσεις σέ διαπληκτισμούς.

Κοιτάξτε, τί ἀπάντησαν οἱ λικβινταριστές στό πρῶτο καί βασικό ἐπιχείρημα τῆς ἑξάδας;

Στήν ἀπάντησή τους δέν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀπό βρισιές! Ἔβρισαν τή σύσκεψη, ἔβρισαν γιά ἑκατοστή φορά τήν παράνομη ὀργάνωση κι' αὐτό ἦταν ὅλο.

Εἶναι, λοιπόν, αὐτό ἀπάντηση; Δέν εἶναι ἁπλῶς μιά προσπάθεια νά ἀποδιοργανώσουν, νά διαλύσουν τήν ὀργάνωση;

Τό πράγμα ἔφτασε στό σημεῖο νά γράψει ὁ Φ. Ντ. στό φύλ. ἀρ. 70 καταλέξη αὐτή τή φράση: «ποῦ εἶναι οἱ ὑπεύθυνες ὁμάδες, πού ὑπόβαλαν τήν ὑποψηφιότητά τους καί τούς ἔδοσαν ἐντολές;»

Σκεφτεῖτε, σύντροφοι ἐργάτες, τή σημασία τῆς ἐρώτησης αὐτῆς καί θά δεῖτε ὅτι ἡ ἐρώτηση αὐτή εἶναι ἀντάξια... ἐκείνων πού... ρωτᾶνε!.. Νιῶστε το ἐπιτέλους, κύριοι Φ. Ντ. καί λοιποί λικβινταριστές, ὅτι ἐμεῖς *δέν μπορoῦμε* νά συζητήσουμε μαζί σας, μιά καί ὑποβάλλετε *τέτιες* ἐρωτήσεις.

Ἐξετάστε τήν οὐσία τοῦ ζητήματος: εἶναι σωστή ἡ ἀπόφαση τῆς σύσκεψης, σωστά ἔκφρασε τά συμφέροντα καί τίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατῶν; Οἱ «πραβντιστές» ἀπαντοῦν σ' αὐτό, παραθέτοντας μιά σειρά συγκεκριμένους ἀριθμούς («Ζά Πράβντου», Τρίτη, 29 τοῦ Ὀχτώβρη, 1913) *. Οἱ ἀριθμοί αὐτοί δείχνουν ὅτι «τούς πραβντιστές» τούς ἀκολουθεῖ ἡ ἀπόλυτη καί

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 94-110. *Ἡ Σύντ.*

ἀναμφισβήτητη *πλειοψηφία* τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, δηλαδή ἐκείνων πού παίρνουν μέρος στήν πολιτική ζωή.

Οἱ ἀριθμοί αὐτοί ἀφοροῦσαν καί τή σύγκριση τῶν ἐκλογῶν στήν ἐργατική κουρία γιά τή II, III καί IV Δούμα — καί τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν, πού ἀντιπροσωπεύουν ἡ ἑξάδα καί ἡ ἑφτάδα — καί τόν ἀριθμό τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων, πού βοήθησαν ἀνοιχτά μέ εἰσφορές τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἐφημερίδα κτλ.

Ποιά λοιπόν εἶναι ἡ ἀπάντηση τῶν λικβινταριστῶν σ' αὐτό τό ἐπιχείρημα γιά τήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῆς πλειοψηφίας;

Ἀντί νά ἀπαντήσουν, βρίζουν. Οἱ λικβινταριστές δέν ἀναιροῦν οὔτε ἕναν, κυριολεκτικά οὔτε ἕναν ἀριθμό, οὔτε καί δοκιμάζουν κάν νά τούς διορθώσουν, νά τούς ἀντικαταστήσουν μέ ἄλλους ἀριθμούς!!!

Τό ζήτημα εἶναι πεντακάθαρο: ὅποιος παρακάμπτει τά ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά τήν πλειοψηφία, αὐτός *ὑποσκάπτει* τή θέληση τῆς πλειοψηφίας, εἶναι ἀποδιοργανωτής.

Ἡ ἑφτάδα μέσα στή Δούμα ταλαντεύεται πρός τό μέρος τοῦ λικβινταρισμοῦ, γιατί ἐπιτρέπει νά βρίζουν τήν παράνομη ὀργάνωση, γιατί συμμετέχει στήν ὑπόσκαψη τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας. Αὐτό ἀκριβῶς καί εἶναι τό γνώρισμα *τῆς ἀκομματικότητας* τῆς ἑφτάδας. Καί κάθε ἄνθρωπος στόν κόσμο, πού δέν τρελάθηκε, δέν θά ἐπιτρέψει στούς ἑφτά ἀκομματικούς νά καταπατοῦν μέ μιά ψῆφο τίς κομματικές ἀποφάσεις καί νά καταπιέζουν ὅσους συμφωνοῦν μ' αὐτές.

Καμιά βρισιά τῶν λικβινταριστῶν δέν θά ἀνατρέψει τό ἁπλό καί ξεκάθαρο αὐτό γεγονός.

Ἡ ἑξάδα ἔκανε τό καθῆκον της. Καί ὅσο περισσότερο φωνάζουν καί βρίζουν οἱ λικβινταριστές, τόσο πιό γρήγορα θά καταλάβουν ὅλοι οἱ ἐργάτες καί ὅλοι οἱ μαρξιστές, ὅτι ἡ ἑξάδα ἐνεργεῖ σωστά, ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ἰσοτιμία καί ἡ συνεννόηση μέ τούς ἀκομματικούς βουλευτές τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στήν Κρατική δούμα.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 36,
15 τοῦ Νοέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

«ΕΝΩΤΙΚΟΙ» ΚΙ' ΑΥΤΟΙ

Ὁ ὅμιλος τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ Βερολίνου (Ρόζα Λούξεμπουργκ, Τίσκα καί Σία), πού ἀποδοκιμάστηκε κατηγορηματικά ἀπό τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, δέν ἡσυχάζει. Ἐξακολουθεῖ νά αὐτοκαλεῖται «Κεντρική Διοίκηση» τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἄν καί κανένας ἀπολύτως ἄνθρωπος στόν κόσμο δέν θά μποροῦσε νά πεῖ τί ἀκριβῶς «διοικεῖ» ἡ θλιβερή αὐτή «Διοίκηση» *δίχως* κόμμα[68].

Οἱ ἐργάτες σοσιαλδημοκράτες τῆς Βαρσοβίας καί τοῦ Λόντζ ἔχουν δηλώσει ἀπό καιρό, ὅτι δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τόν ὅμιλο αὐτό τοῦ Βερολίνου. Οἱ ἐκλογές τῆς Βαρσοβίας γιά τήν Κρατική δούμα, ἡ πορεία τῆς καμπάνιας στή Βαρσοβία γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις ἔδειξαν σ' ὅλους ὅτι στήν Πολωνία ὑπάρχει μόνο μιά σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση — ἐκείνη πού δήλωσε κατηγορηματικά ὅτι δέν ἀναγνωρίζει τούς ἀποδιοργανωτές καί τούς συκοφάντες-μέλη τῆς «Κεντρικῆς Διοίκησης». Ἀπό τά κατορθώματα τῆς «Διοίκησης» αὐτῆς ἀρκεῖ νά ἀναφέρουμε ἕνα: γιά τό κυριότερο στήριγμα τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν — τήν ὀργάνωση τῆς Βαρσοβίας — οἱ κύριοι αὐτοί εἶπαν *ἀναπόδεικτα* πώς ἔχει μπλεχτεῖ «στά δίχτυα τῆς ὀχράνας». Πέρασε ἕνας χρόνος. Ἡ «Διοίκηση» δέν ἀπόδειξε μέ τίποτε τήν ἐξωφρενική κατηγορία της. Καί μόνο τό γεγονός αὐτό ἦταν, φυσικά, ἀρκετό γιά κάθε τίμιο στέλεχος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος νά μή θέλει νά ἔχει ὁποιαδήποτε σχέση μέ τούς τζέντλεμεν τοῦ ὁμίλου τοῦ Τίσκα. Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ κύριοι αὐτοί πολύ λίγο διαφέρουν στίς μεθόδους πάλης ἀπό τούς δικούς μας Μάρτοφ, Ντάν καί Σία...

Αὐτός λοιπόν ὁ ὅμιλος τῶν στιγματισμένων *ἀπ' ὅλα* τά κόμματα πού δροῦν στήν Πολωνία, ἀποφάσισε τώρα νά σώσει τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ὑπόβαλε στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο[69] πρόταση νά ἐξεταστεῖ τό ζήτημα τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἑνότητας στή Ρωσία. Ἕνα

ἀπό τά ἐπιχειρήματα εἶναι ὅτι ἡ «λενινιστική ὁμάδα» πρσκαλεῖ, βλέπετε, τή διάσπαση μέσα στήν *πολωνική* σοσιαλδημοκρατία.

Μέ τή δήλωση αὐτή ὁ ὅμιλος τοῦ Βερολίνου αὐτοξεσκεπάστηκε ἐντελῶς. Οἱ μπολσεβίκοι, ὅπως εἶναι γνωστό, βαδίζουν χέρι-χέρι μέ τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, πού ἀπόκρουσαν τόν ὅμιλο τῶν μηχανοράφων. Αὐτό δέν ἀφήνει τήν περιβόητη «Διοίκηση» νά κοιμᾶται ἥσυχα κι᾿ ἔτσι ἐξηγεῖται ὅλη ἡ «ἑνωτική» καμπάνια, πού ἄρχισε μέ ἐπιθέσεις κατά τῶν ρώσων μαρξιστῶν καί ἔχει σκοπό νά ὑποστηρίξει τούς ρώσους λικβινταριστές.

Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ δέν θά τό ἔκανε αὐτό «στά καλά καθούμενα». Κάποτε μάλιστα ὁ ὅμιλός της ἀρνήθηκε νά ἀκολουθήσει τούς λικβινταριστές στό συμβιβασμό «τοῦ Αὐγούστου».

Χάνοντας ὅμως, ἐξαιτίας τῆς πολιτικῆς χωρίς ἀρχές και τῶν μηχανοραφιῶν, κάθε ὀντότητα καί στό πολωνικό καί στό ρωσικό ἐργατικό κίνημα, ἡ ὁμαδούλα αὐτή τῶν πολιτικῶν χρεοκόπων ἁρπάζεται τώρα ἀπό τήν οὐρά τῆς βελάδας τῶν λικβινταριστῶν. Φταίχτης γιά ὅλες τίς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου εἶναι, φυσικά, «ἡ λενινιστική ὁμάδα» καί γι᾿ αὐτό... γι᾿ αὐτό πρέπει μέ κάθε θυσία νά ἑνωθοῦμε μέ τήν ὁμάδα αὐτή. Παλιά ἱστορία!..

Ποιά λοιπόν στάση θά κρατήσουν στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο οἱ ρῶσοι μαρξιστές πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος, νά ἐξεταστοῦν δηλαδή οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ρώσους;

Ἀπ᾿ ὅ,τι ξέρουμε, αὐτοί θά εἶναι πολύ εὐτυχεῖς, ἄν πετύχουν νά μπάσουν τούς συντρόφους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης στήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν μας. Ἀκούσαμε ὅτι οἱ ρῶσοι μαρξιστές θά ὑποβάλουν, ἀπό τήν πλευρά τους, πρόταση στό ΔΣΓ νά ἐξετάσει καί τό ζήτημα τῆς διάσπασης μέσα στήν πολωνική σοσιαλδημοκρατία καί τήν ἐπονείδιστη συμπεριφορά τῆς ὁμάδας Τίσκα ἀπέναντι στίς πραγματικές ἐργατικές ὀργανώσεις τῆς Πολωνίας. Οἱ μαρξιστές θά εἶναι πολύ εὐτυχεῖς, ἄν τό Διεθνές Γραφεῖο προχωρήσει καί στήν ἐξέταση τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στούς 6 καί τούς 7 βουλευτές. Ἔτσι, μπροστά στούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ θά τεθεῖ τό ζήτημα, ἄν ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα πρέπει νά πειθαρχεῖ στό ἐργατικό κόμμα, ἤ, ἀντίθετα, τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά πειθαρχεῖ στήν ὁμάδα τῆς Δούμας.

Οἱ μαρξιστές θά εὐχαριστηθοῦν ἀκόμη περισσότερο, ἄν γίνει δεκτή ἡ πρόταση τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ Διεθνοῦς συνεδρίου [70], πού πρόκειται νά συνέλθει στή Βιέννη τό 1914, τό ζήτημα τῆς ἑνότητας στή Ρωσία.

Ἡ καινούργια Διεθνής ἔβαλε δυό φορές τέτια ζητήματα στά

διεθνῆ συνέδρια. Τήν πρώτη φορά — στό Ἄμστερνταμ τό 1904 — μπῆκε τό ζήτημα τῆς ἑνότητας στή Γαλλία[71]. Τό συνέδριο ἐξέτασε *τήν οὐσία* τῆς διαμάχης ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς τοῦ Γκέντ (μαρξιστές) καί τούς ὀπαδούς τοῦ Ζωρές (ρεβιζιονιστές). Τό συνέδριο *καταδίκασε* τή γραμμή τῶν ζωρεσιστῶν — τή συμμετοχή τους σέ ἀστικές κυβερνήσεις, τίς συναλλαγές μέ τήν ἀστική τάξη κτλ. Καί μέ βάση τήν ἀπόφαση αὐτή *πάνω στήν οὐσία* πρότεινε τή συνένωση τῶν ἀντιμαχόμενων μερῶν.

Τή δεύτερη φορά — στήν Κοπεγχάγη τό 1910 — μπῆκε τό ζήτημα τῆς τσεχο-αυστριακῆς διάσπασης[72]. Τό συνέδριο ἐξέτασε καί πάλι *τήν οὐσία* τῆς διαμάχης. Τάχθηκε ἐνάντια στίς «μπουντιστικο-εθνικιστικές» ἀρχές τῶν τσέχων σεπαρατιστῶν καί τόνισε ὅτι τά ἐργατικά συνδικάτα μιᾶς χώρας *δέν* πρέπει νά ὀργανώνονται μέ βάση τήν ἀρχή τῆς ἐθνότητας. Μέ βάση αὐτή τήν ἀπόφαση *πάνω στήν οὐσία* τῆς διαμάχης τό συνέδριο πρότεινε στά δυό μέρη νά ἑνωθοῦν. (Πάντως οἱ τσέχοι μπουντιστές δέν πειθάρχησαν στή Διεθνή.)

Ἄν τεθεῖ τό ρωσικό ζήτημα, τό συνέδριο τῆς Βιέννης θά πεῖ, ἀναμφισβήτητα, τή γνώμη του γιά τή σημασία τῆς «παράνομης ὀργάνωσης» σέ μιά τέτια χώρα σάν τή σημερινή Ρωσία, γιά τό ἄν πρέπει οἱ μαρξιστές, στίς σημερινές συνθῆκες, νά ξεκινοῦν ἀπό τήν προοπτική τῆς «ἐξέλιξης» *ή* τοῦ «ἀκέραιου» δρόμου κτλ. Πάντως θά εἶναι ἐνδιαφέρον ν' ἀκούσουμε γιά ὅλα αὐτά τή γνώμη τῆς Διεθνοῦς...

Δυστυχῶς ὅμως ἀπέχουμε πολύ ἀπ' αὐτό. Γιά τήν ὥρα ἔχουμε μόνο τήν ὀργισμένη, ἀλλά ἀνίσχυρη ἐκδήλωση τοῦ ὁμίλου τοῦ Βερολίνου τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ καί τοῦ Τίσκα. Συνιστοῦμε στόν κ. Φ. Ντ. νά χρησιμοποιήσει καλά τήν ἐκδήλωση αὐτή ἐνάντια στούς μαρξιστές καί ὑπέρ τοῦ λικβινταρισμοῦ. Στίς ἐφημερίδες τῶν λικβινταριστῶν ἄν καί ἔγινε λόγος γιά τίς ἐπονείδιστες περιπέτειες αὐτοῦ τοῦ ὁμίλου τοῦ Βερολίνου στήν πάλη του ἐνάντια τούς πολωνούς ἐργάτες, ὡστόσο ὁ κ. Φ. Ντ. ἀπό λόγους ἀνάγκης δέν θά παραλείψει, βέβαια, νά πιεῖ καί ἀπ' αὐτή... τή φρέσκια πηγή.

Οἱ ρῶσοι ὅμως ἐργάτες θά ποῦν: τήν ἑνότητα θά τή δημιουργήσουμε *ἐμεῖς* οἱ ἴδιοι μέσα στίς ρωσικές ἐργατικές ὀργανώσεις μας. Ὅσο γιά τίς ἀνίσχυρες μηχανοραφίες, μ' αὐτές ἁπλῶς θά γελάσουμε.

«Ζά Πράβντου», άρ. φύλ. 36,
15 τοῦ Νοέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΠΩΣ ΕΚΤΙΜΟΥΝ ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ

Καί στίς δυό σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες τῆς Πετρούπολης, πού ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν κομματικῶν, δημοσιεύονται ἀνακοινώσεις ἐργατικῶν ὁμάδων ἀπ' ὅλες τίς γωνιές τῆς Ρωσίας. Οἱ ἐργάτες στίς ἀνακοινώσεις αὐτές καθορίζουν τή στάση τους ἀπέναντι στίς δυό σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες τῆς Δούμας: 1) τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα (7 βουλευτές + Γιαγγέλο), 2) τή ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα — 6 ἐργάτες σοσιαλδημοκράτες βουλευτές.

Σήμερα ἔχουμε τή δυνατότητα νά βγάλουμε ἀκριβῆ συμπεράσματα γιά τίς ἀποφάσεις τῶν ἐργατῶν μέ βάση τά στοιχεῖα καί τῶν δυό ἐφημερίδων ἑνός ὁλόκληρου μήνα, ἀπό τίς 20 τοῦ 'Οχτώβρη ὥς τίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1913 μέ τό παλιό ἡμερολόγιο.

Οἱ πιό σαφεῖς ἀνακοινώσεις τῶν ἐργατῶν, πού καμιά φορά δέν ἀμφισβητήθηκαν καί ἀπό τίς δυό πλευρές, εἶναι οἱ ἀποφάσεις μέ ἕνα ὁρισμένο ἀριθμό *ὑ π ο γ ρ α φ ῶ ν*. Τό γενικό σύνολο γιά ὅλη τή Ρωσία (ὄχι μόνο ὁ Καύκασος, ἀλλά καί ἡ Μπούντ καί οἱ Λεττονοί ἔχουν χωριστή ἀντιπροσωπεία στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο) εἶναι: 4 850 ἐργάτες τάχθηκαν μέ τή ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα (τῶν 6 βουλευτῶν) καί 2 539 μέ τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα (τῶν 7 βουλευτῶν + Γιαγγέλο).

Τά συνδικάτα μέσω τῶν διοικήσεών τους (οἱ ὀνομασίες τῶν συνδικάτων τῆς Ρωσίας δέν δημοσιεύονται γιά λόγους ἀσφάλειας) = μέ τούς 6 βουλευτές τάχθηκαν 9 συνδικάτα μέ 13 500 μέλη, μέ τούς 7 βουλευτές τάχθηκε ἕνα συνδικάτο μέ ἄγνωστο ἀριθμό μελῶν.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 20 τοῦ Νοέμβρη καί τήν 1 τοῦ Δεκέμβρη (3 καί 14 τοῦ Δεκέμβρη) 1913

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ-ΕΘΝΙΚΗ» ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Ἡ οὐσία τοῦ σχεδίου ἤ τοῦ προγράμματος τῆς λεγόμενης «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς» αὐτονομίας (ἀλλιῶς: «δημιουργία θεσμῶν πού νά κατοχυρώνουν τήν ἐλευθερία τῆς ἐθνικῆς ἀνάπτυξης») βρίσκεται *στό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες.* Στήν οὐσία αὐτή πρέπει νά ἐπιμένουμε τόσο περισσότερο ὅσο πιό συχνά οἱ διάφοροι ἀνοιχτοί καί σκεπασμένοι ἐθνικιστές (ἀνάμεσά τους καί οἱ μπουντιστές) προσπαθοῦν νά τή σκεπάσουν.

Κάθε ἔθνος, ἀνεξάρτητα ἀπό τό ποῦ ζοῦν τά διάφορα ἄτομα πού ἀνήκουν σ' αὐτό (ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἔδαφος: ἀπό δῶ καί ἡ ὀνομασία «ἐξωεδαφική», ἐξωτοπική αὐτονομία), ἀποτελεῖ μιά ἑνιαία κρατικά ἀναγνωρισμένη ἕνωση, πού χειρίζεται τά ζητήματα ἐθνικοπολιτιστικοῦ χαρακτήρα. Τό βασικότερο ἀπ' αὐτά τά ζητήματα εἶναι ἡ ἐκπαίδευση. Ὁ καθορισμός τῆς σύστασης τῶν ἐθνῶν μέ τήν ἐλεύθερη ἐγγραφή κάθε πολίτη, ἀνεξάρτητα ἀπό τόν τόπο κατοικίας του, ἐξασφαλίζει σ' ὁποιαδήποτε ἐθνική ἕνωση τήν ἀπόλυτη ἀκρίβεια καί τήν ἀπόλυτη συνέπεια στό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες.

Μπαίνει τό ἐρώτημα: ἐπιτρέπεται ἕνας τέτιος χωρισμός ἀπό τήν ἄποψη τῆς δημοκρατίας γενικά καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης εἰδικότερα;

Φτάνει νά καταλάβουμε καλά τήν οὐσία τοῦ προγράμματος τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», γιά ν' ἀπαντήσουμε χωρίς δισταγμούς σ' αὐτό τό ἐρώτημα: εἶναι τελείως ἀπαράδεκτος.

Ἐφόσον διαφορετικά ἔθνη ζοῦν μέσα στό ἴδιο κράτος, τά ἔθνη αὐτά τά συνδέουν ἑκατομμύρια καί δισεκατομμύρια νήματα οἰκονομικοῦ, νομικοῦ καί βιοτικοῦ χαρακτήρα. Πῶς μπορεῖς λοιπόν ν' ἀποσπάσεις ἀπ' αὐτούς τούς δεσμούς τήν ἐκπαίδευση; Μπορεῖς νά τή «βγάλεις ἀπό τή δικαιοδοσία» τοῦ κράτους, ὅ-

πως λέει ἡ κλασική γιά τήν ἔκδηλη ἀνοησία της διατύπωση τῆς Μπούντ; Ἐφόσον ἡ οἰκονομία συσπειρώνει τά ἔθνη πού ζοῦν μέσα στό ἴδιο κράτος, ἡ προσπάθεια νά τά χωρίσουμε μιά γιά πάντα στόν τομέα τῶν «πολιτιστικῶν» καί εἰδικότερα τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων εἶναι ἀνόητη καί ἀντιδραστική. Ἀντίθετα, πρέπει νά ἐπιδιώκουμε *τή συνένωση* τῶν ἐθνῶν στήν ἐκπαίδευση, γιά νά προετοιμάζεται στό σχολειό ὅ,τι πραγματοποιεῖται στή ζωή. Σήμερα παρατηροῦμε μιά ἀνισότητα δικαιωμάτων τῶν ἐθνῶν καί ἀνισομέρεια στό ἐπίπεδο τῆς ἀνάπτυξής τους· κάτω ἀπό τέτιους ὅρους, ὁ χωρισμός τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες *στήν πράξη* θά σημάνει ἀναπόφευκτα *χειροτέρευση* γιά τά πιό καθυστερημένα ἔθνη. Στίς νότιες πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, τίς πρώην δουλοκτητικές, γιά τά παιδιά τῶν νέγρων ὑπάρχουν ὥς τά σήμερα ἰδιαίτερα σχολειά, ἐνῶ στό Βορρᾶ οἱ λευκοί καί οἱ νέγροι φοιτοῦν μαζί. Στή Ρωσία ἐμφανίστηκε τελευταῖα ἕνα σχέδιο «ἐθνικοποίησης τοῦ ἑβραϊκοῦ σχολειοῦ», δηλαδή νά πηγαίνουν τά ἑβραιόπουλα σέ ἰδιαίτερα σχολειά, χώρια ἀπό τά παιδιά τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων. Εἶναι περιττό νά προσθέσουμε ὅτι τό σχέδιο αὐτό ἐμφανίστηκε στούς πιό ἀντιδραστικούς, πουρισκεβιτσικούς, κύκλους.

Δέν μπορεῖ νά εἶναι κανείς δημοκράτης, ὅταν ὑπερασπίζει τήν ἀρχή τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες. Σημειῶστε: ὥς τώρα μιλᾶμε ἀπό γενική δημοκρατική, δηλαδή ἀπό ἀστικοδημοκρατική ἄποψη.

Μά ἀσύγκριτα πιό κατηγορηματική θέση ἐνάντια στό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες πρέπει νά πάρουμε, ὅταν ξεκινήσουμε ἀπό τήν ἄποψη τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης. Ποιός δέν ξέρει ὅτι οἱ καπιταλιστές ὅλων τῶν ἐθνῶν ἑνός ὁρισμένου κράτους συνδέονται μέ τόν πιό στενό καί ἀδιάσπαστο τρόπο στίς μετοχικές ἐπιχειρήσεις, στά καρτέλ καί στά τράστ, στίς ἑνώσεις τῶν βιομηχάνων κτλ. *ἐνάντια* στούς ἐργάτες ὁποιασδήποτε ἐθνότητας; Ποιός δέν ξέρει ὅτι μέσα σέ μιά *ὁποιαδήποτε* καπιταλιστική ἐπιχείρηση — ἀρχίζοντας ἀπό τά τεράστια ἐργοστάσια, τά μεταλλεῖα καί τίς φάμπρικες, συνεχίζοντας στίς ἐμπορικές ἑταιρίες καί τελειώνοντας στίς καπιταλιστικές γεωργικές ἐπιχειρήσεις — βλέπουμε *πάντα*, χωρίς καμιά ἐξαίρεση, μεγαλύτερο ἐθνικό μωσαϊκό τῶν ἐργατῶν ἀπ' ὅ,τι σ' ἕνα ἀπομονωμένο, ἥσυχο, κοιμισμένο χωριό;

Ὁ ἐργάτης τῆς πόλης, πού γνωρίζει καλύτερα ἀπ' ὅλους τόν ἀναπτυγμένο καπιταλισμό καί τόν ἀφομοίωσε πληρέστερα — ἀπό τήν πείρα ὁλόκληρης τῆς ζωῆς του ἴσως μάλιστα καί νά θή-

λασε μαζί μέ τό γάλα τῆς μάνας του τήν ψυχολογία τῆς ταξικῆς πάλης — ὁ ἐργάτης αὐτός σκέπτεται χωρίς νά τό θέλει καί ἀναπόφευκτα ὅτι ὁ χωρισμός τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες δέν εἶναι μόνο μιά *ἐπιζήμια* ἐπινόηση, ἀλλά καί καθαρή ἀπάτη καί τσαρλατανισμός *ἀπό τήν πλευρά τῶν καπιταλιστῶν*. Κηρύσσοντας μιά τέτια ἰδέα καί ἰδιαίτερα χωρίζοντας τά λαϊκά σχολειά κατά ἔθνη, *μπορεῖ* κανείς νά διασπάσει τούς ἐργάτες, νά τούς διαιρέσει, νά τούς ἀδυνατίσει, ἐνῶ τούς καπιταλιστές, πού ἐξασφαλίζουν στά παιδιά τους ἐξαιρετικά πλούσια ἰδιωτικά σχολειά καί ἰδιαίτερους δάσκαλους, καμιά «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» δέν μπορεῖ *σέ καμιά περίπτωση* νά τούς ἀπειλήσει μέ ὁποιαδήποτε διάσπαση, μέ ὁποιοδήποτε ἀδυνάτισμα.

Στήν πραγματικότητα τήν «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία», δηλ. τόν ἀπόλυτα αὐστηρό καί συνεπή χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες, δέν τήν ἐπινόησαν οἱ καπιταλιστές (αὐτοί *γιά τήν ὥρα* χρησιμοποιοῦν πιό χοντροκομμένους τρόπους γιά νά διαιρέσουν τούς ἐργάτες), ἀλλά ἡ ὁπορτουνιστική, ἡ μικροαστική διανόηση τῆς Αὐστρίας. Σέ καμιά ἀπό τίς δυτικοευρωπαϊκές, τίς δημοκρατικές χῶρες μέ ἀνομοιογενή ἐθνική σύνθεση *οὔτε κάν ἀναφέρεται* αὐτή ἡ μεγαλοφυής μικροαστική καί μεγαλοφυής ἐθνικιστική ἰδέα. Μόνο στό ἀνατολικό τμῆμα τῆς Εὐρώπης, στήν καθυστερημένη, φεουδαρχική, κληρικαλική, γραφειοκρατική Αὐστρία, ὅπου τήν *κάθε* κοινωνική καί πολιτική κίνηση τήν ἐμποδίζουν οἱ μίζεροι καί μικροπρεπεῖς τσακωμοί (κι' ἀκόμη χειρότερα: οἱ σκυλοκαυγάδες, οἱ ξυλοδαρμοί) γύρω ἀπό τίς γλῶσσες, ἐμφανίστηκε ἡ ἰδέα αὐτή τοῦ ἀπελπισμένου μικροαστοῦ. Ἄς χωρίσουμε τουλάχιστο μιά γιά πάντα ὅλα τά ἔθνη μέ ἀπόλυτη καθαρότητα καί συνέπεια σέ «ἐθνικές κουρίες» ὁσοναφορᾶ τήν ἐκπαίδευση, ἀφοῦ δέν μποροῦμε νά συμφιλιώσουμε τή γάτα μέ τό σκύλο! — αὐτή εἶναι ἡ ψυχολογία, πού γέννησε τήν ἀνόητη «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία». Τό προλεταριάτο, πού κατανοεῖ καί ἐκτιμᾶ τό διεθνισμό του, δέν θά συμφωνήσει ποτέ μ' αὐτή τήν ἀνοησία τοῦ ραφιναρισμένου ἐθνικισμοῦ.

Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι στή Ρωσία τήν «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» τήν ἀποδέχτηκαν *μόνο ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων, σέ συνέχεια (τό 1907) ἡ συνδιάσκεψη *τῶν μικροαστικῶν*, τῶν ἀριστερῶν-ναροντνικιστικῶν κομμάτων τῶν διάφορων ἐθνῶν [73] καί, τέλος, τά μικροαστικά, τά ὁπορτουνιστικά στοιχεῖα τῶν *παραμαρξιστικῶν* ὁμάδων, δηλαδή οἱ μπουντιστές καί λικβινταριστές (οἱ τελευταῖοι φοβήθηκαν μάλιστα νά τό κάνουν αὐτό ἀνοιχτά, ξεκάθαρα). Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἀπό τό βῆμα τῆς Κρα-

τικῆς δούμας *μονάχα* ὁ μολυσμένος ἀπό ἐθνικισμό μισολικβινταριστής Τσχενκέλι καί ὁ μικροαστός Κέρενσκι μιλοῦσαν γιά «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία».

Εἶναι διασκεδαστικό γενικά νά διαβάζει κανείς τά ἐπιχειρήματα τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν μπουντιστῶν πού ἐπικαλοῦνται σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό τήν Αὐστρία. Πρῶτα-πρῶτα, γιατί πρέπει νά παίρνουμε σάν *ὑπόδειγμα* τήν πιό καθυστερημένη ἀπό τίς χῶρες μέ μωσαϊκό ἐθνοτήτων; Γιατί νά μήν παίρνουμε τήν πιό προχωρημένη; Ἡ μέθοδος αὐτή μοιάζει μέ τή μέθοδο τῶν χυδαίων ρώσων φιλελευθέρων, δηλαδή τῶν καντέτων, πού ἀναζητοῦν πρότυπα συντάγματος στίς καθυστερημένες κυρίως χῶρες, Πρωσσία, Αὐστρία καί ὄχι στίς πρωτοπόρες, ὄχι στή Γαλλία, τήν Ἑλβετία, τήν Ἀμερική!

Δεύτερο, παίρνοντας τό παράδειγμα τῆς Αὐστρίας, οἱ ρῶσοι ἐθνικιστές μικροαστοί, δηλαδή οἱ μπουντιστές, οἱ λικβινταριστές, οἱ ἀριστεροναρόντνικοι κτλ., τό κάνουν μέ τή σειρά τους *ἀκόμη* χειρότερο. Στή χώρα μας τό σχέδιο τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» περισσότερο ἀπ' ὅλους καί στήν πρώτη γραμμή τό χρησιμοποιοῦν στήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση ἴσαἴσα οἱ μπουντιστές (σύν *ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων, πού πίσω τους – χωρίς νά τό καταλαβαίνουν πάντα — σέρνονται οἱ μπουντιστές). Στό μεταξύ, ἀκριβῶς στήν Αὐστρία, ὅπου γεννήθηκε ἡ ἰδέα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», ὁ θεμελιωτής τῆς ἰδέας αὐτῆς, ὁ Ὄττο Μπάουερ, διάθεσε εἰδικό κεφάλαιο στό βιβλίο του, γιά νά ἀποδείξει ὅτι *δέν εἶναι δυνατό* νά ἐφαρμοστεῖ στήν περίπτωση τῶν ἑβραίων ἡ ἰδέα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας»!

Αὐτό ἀποδείχνει καλύτερα ἀπό τούς μακροσκελεῖς λόγους τό πόσο λίγο εἶναι συνεπής στήν ἰδέα του καί πόσο λίγο πιστεύει σ' αὐτήν ὁ Ο. Μπάουερ, πού ἀπόκλεισε τό *μοναδικό* ἐξωεδαφικό (πού δέν ἔχει δική του περιοχή) ἔθνος ἀπό τό σχέδιο τῆς ἐξωεδαφικῆς αὐτονομίας τῶν ἐθνῶν.

Αὐτό ἀποδείχνει, μέ τί τρόπο οἱ μπουντιστές ἀντιγράφουν ἀπό τήν Εὐρώπη *ξεπερασμένα* σχέδια, δεκαπλασιάζοντας τά λάθη τῆς Εὐρώπης, φτάνοντας μέχρι παραλογισμοῦ «στήν ἀνάπτυξη» τῶν λαθῶν αὐτῶν.

Γιατί — αὐτό εἶναι τό τρίτο — οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Αὐστρίας στό συνέδριο τοῦ Μπρνό (1899) *ἀπόριψαν* τό πρόγραμμα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» πού τούς προτάθηκε, δέχτηκαν μόνο ἕνα εἶδος συμβιβασμοῦ μέ τή μορφή τῆς ἕνωσης ὅλων τῶν ἐθνικά-διαχωρισμένων *περιοχῶν* τοῦ

κράτους. Σ' αὐτό τό συμβιβασμό *δέν ὑπάρχει* οὔτε ἐξωεδαφικότητα, οὔτε χωρισμός τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες. Σύμφωνα μ' αὐτό τό συμβιβαστικό σχέδιο, τά πιό πρωτοπόρα (ἀπό καπιταλιστική ἄποψη) κατοικημένα μέρη, οἱ πόλεις, οἱ φάμπρικες, τά μεταλλεῖα, τά μεγάλα ἀγροκτήματα κτλ., δέν χωρίζουν τήν ἐκπαίδευση κατά ἐθνότητες!

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας πάλευε καί θά παλεύει ἐνάντια στήν ἀντιδραστική, ἐπιζήμια, μικροαστική καί ἐθνικιστική ἰδέα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας».

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 46,
28 τοῦ Νοέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβιτου»

ΟΙ ΟΜΑΔΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ

Στή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», άρ. φύλ. 86 δημοσιεύτηκε ένα υβριστικό άρθρίδιο κατά τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού πρέπει νά προσεχτεῖ, *παρά* τόν υβριστικό του χαρακτήρα καί *παρά* τίς μεθόδους συκοφαντίας πού ὅλοι τίς ἔχουν μπουχτίσει. Πρόκειται γιά τό ἀρθρίδιο: «Ὁ γερμανικός σοσιαλδημοκρατικός τύπος γιά τή διάσπαση». Τό ἄρθρο αὐτό πρέπει νά προσεχτεῖ, γιατί μέ ἐξαιρετική σαφήνεια ἐξηγεῖ στούς ρώσους ἐργάτες ἕνα ζήτημα πού δέν τό ξέρουν ὥς τά τώρα καί πού *πρέπει νά τό μάθουν.*

Πρέπει νά μάθουν τί λογῆς μηχανοραφίες χρησιμοποιοῦν οἱ ὁμαδοῦλες τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ *ἐνάντια* στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Ρωσίας, γιατί ἡ ἄγνοια τοῦ πράγματος αὐτοῦ καταδικάζει πολλούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες νά κάνουν διαρκῶς καί ἀναπόφευκτα κωμικά καί κωμικοτραγικά λάθη.

Τό ἀρθρίδιο τῶν λικβινταριστῶν ἀρχίζει μέ μιά ὑπογράμμιση: «*οὔτε μιά* φωνή δέν ἀκούστηκε μέχρι σήμερα στίς γραμμές τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας» ὑπέρ τῆς διάσπασης («διάσπαση» ὀνομάζουν οἱ κ.κ. λικβινταριστές *τή συγκρότηση* τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης *παρά τή θέληση* τῶν λικβινταριστῶν).

Σημειῶστε τήν ὑπογράμμιση αὐτή στήν πρώτη φράση τοῦ ἄρθρου: «*οὔτε μιά* φωνή»!

Τριμένη μέθοδος τῶν ἀστῶν γραφιάδων: δέν διαβάζουν ὅλοι τήν ἐφημερίδα ὥς τό τέλος, τήν ἐντυπωσιακή ὅμως *πρώτη* λέξη τοῦ ἄρθρου θά τή δεῖ ὁ καθένας...

Διαβάστε παρακάτω τό ἄρθρο τῶν λικβινταριστῶν: νά ἡ γνώμη μιᾶς ἐφημερίδας τῆς Φραγκφούρτης. Εἶναι ἀνοιχτά *ὑ π έ ρ* τῶν λικβινταριστῶν. Ἀποσιωπᾶται ὅμως στήν περίπτωση αὐτή τό γεγονός ὅτι ἡ ἐφημερίδα εἶναι ὀπορτουνιστική!!

Καλοί μου λικβινταριστές! Θεωρεῖτε λοιπόν τούς ρώσους ἐργάτες γιά βλάκες, πού δέν ἔχουν ἰδέα γιά τόν ὀπορτουνισμό στίς γραμμές τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί γιά *τή διαρκή* ὑποστήριξη τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά» ἀπό τή δῆθεν

«Σοσιαλιστική Μηνιαία Ἐπιθεώρηση»[74] πού εἶναι τό κεντρικό ὄργανο τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν;

Διαβάζουμε παρακάτω. Ἡ γνώμη μιᾶς ἐφημερίδας τῆς Δρέσδης. Καταδικάζεται ἡ διάσπαση γενικά. Δέν εἶναι γνωστές οὔτε οἱ συμπάθειες τῆς ἐφημερίδας ἀπέναντι στά ρωσικά ζητήματα, οὔτε ἡ κατεύθυνσή της στά γερμανικά ζητήματα. Οἱ λικβινταριστές δέν ἐνδιαφέρονται νά φωτίσουν τούς ρώσους ἐργάτες, ἀλλά νά τούς ἐξαπατήσουν μέ μιά σειρά ἀποσιωπήσεις.

Διαβάζουμε παρακάτω. Τό σοσιαλδημοκρατικό ὄργανο τῆς Λειψίας

> «δημοσίευσε πρίν ἀπό δυό βδομάδες μιά ἀνταπόκριση ἀπό τή Ρωσία, πού φωτίζει τό ζήτημα σέ πνεῦμα ἀρκετά εὐνοϊκό γιά τούς διασπαστές».

Αὐτά κατά λέξη γράφει ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα. Καί, ἐννοεῖται, χωρίς τήν παραμικρή ὑπογράμμιση.

Καί, ἐννοεῖται, οὔτε λέξη, οὔτε λεξούλα, οὔτε ἄχνα *γιά τήν οὐσία* τοῦ «δυσάρεστου» αὐτοῦ ἄρθρου!! Ὤ, ἐμεῖς οἱ μεγάλοι μαστόροι στίς μικροκατεργαριές καί τίς ἄθλιες μηχανοραφίες!

Ἀπό τή μιά μεριά, ἡ ὑπογράμμιση «*οὔτε μιά* φωνή» καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά, *ἡ μοναδική* ἀνταπόκριση ἀπό τή Ρωσία εἶναι γραμμένη «σέ πνεῦμα ἀρκετά εὐνοϊκό» γιά τούς ἀντιπάλους τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Διαβάζουμε παρακάτω:

> «στό φύλλο (τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐφημερίδας τῆς Λειψίας) τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη δημοσιεύτηκε ἕνα ἐκτενές ἄρθρο τῆς *Σύνταξης* (ἡ ὑπογράμμιση τῶν λικβινταριστῶν!!!)...»

ἀπό τό ὁποῖο ἀναφέρονται *μόνο* τά σημεῖα πού συμφέρουν στούς λικβινταριστές.

Ρῶσοι ἐργάτες! Εἶναι καιρός πιά νά μάθετε νά ξεσκεπάζετε τό ψέμα τῶν λικβινταριστῶν.

Ἄρθρο τῆς «Σύνταξης» — ὑπογράμμιση τῶν λικβινταριστῶν. Αὐτό εἶναι *ψέμα*. Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε μέ τά ἀρχικά *Ι. Κ.*, δηλαδή *ὄχι σάν* ἄρθρο τῆς Σύνταξης, ἀλλά σάν ἄρθρο ἑνός συνεργάτη!!!

Οἱ λικβινταριστές ἐξαπατοῦν τούς ρώσους ἐργάτες μέ τόν πιό ἀδιάντροπο, τόν πιό ξετσίπωτο τρόπο.

Ἀλλά δέν εἶναι μόνο αὐτό. Οἱ λικβινταριστές *ἀπόκρυψαν* ὅτι τό ἴδιο αὐτό ἄρθρο ἀποκαλεῖ *τήν ἑφτάδα «ἀσυνείδητους διασπαστές»* γιατί δέχτηκαν τόν Γιαγγέλλο παρά τή θέληση τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν!!

Καί δέν εἶναι μόνο αὐτό. Οἱ λικβινταριστές *ἀπόκρυψαν* ἕνα

γεγονός πού εἶναι καθαρό γιά κάθε πολιτικά κατατοπισμένο ἄνθρωπο. Τό ἄρθρο τοῦ *Ι. Κ.* γράφτηκε ἀπό *ὀπαδό τοῦ Τίσκα*. Αὐτό φαίνεται ἀπ' ὅλο τό πνεῦμα τοῦ ἄρθρου. «Τισκικοί» εἶναι ὁ ὅμιλος τοῦ Βερολίνου τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ, τοῦ Τίσκα καί Σίας, πού ἔβαλε σέ κυκλοφορία μιά ἀπίστευτη προστυχιά, μιλώντας γιά προβοκάτσια μέσα στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Βαρσοβίας. Ἀκόμη καί ἡ «Λούτς» (ἀλήθεια, *μετά* τόν προσεταιρισμό τοῦ Γιαγγέλλο!) παραδέχτηκε ὅτι αὐτό εἶναι προστυχιά. Ἀκόμη καί ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ὁμολόγησε πολλές φορές ὅτι οἱ «τισκικοί» δέν ἐκπροσωποῦν τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες τῆς Βαρσοβίας, ἀφοῦ παλεύουν ἐνάντια στό *ἀσφαλιστικό ἐργατικό κέντρο*, ὅπου μετέχουν ἡ Μπούντ, ἡ Λεβίτσα [75] καί οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες (τῆς Βαρσοβίας βέβαια καί ὄχι οἱ τισκικοί).

Καί νά τώρα, γιά νά ἐξαπατήσουν τούς ρώσους ἐργάτες, οἱ λικβινταριστές ἁρπάζονται ἀπό τήν οὐρά τῆς βελάδας τῶν τισκικῶν. Ὁ πνιγμένος πιάνεται ἀπό τό ἄχυρο (ἄς εἶναι βρώμικο καί σάπιο).

Στό ἄρθρο τοῦ τισκικοῦ Ι. Κ., ὅπως καί σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῶν τισκικῶν, φαίνεται καθαρά μιά ἐπιθυμία: νά κάνουν μηχανοραφίες ἀπ' ἀφορμή τή διάσπαση, νά ἀποκτήσουν «πολιτικό κεφάλαιο», ἐκμεταλλευόμενοι τό γεγονός αὐτό. Ἀγώνας ἐπικράτησης τῶν «ἀποσπασμένων» ἀπό τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας μικρο-ὁμάδων, μηχανοραφίες πάνω σ' αὐτή τή βάση, ὡραῖες φράσεις *ἀντί* μελέτη τῶν γεγονότων πού συντελοῦνται στή Ρωσία — αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τοῦ «τισκισμοῦ», μ' αὐτό ἀσχολοῦνται τά ἐννιά δέκατα τῶν αὐτοτελῶν καί «ἀνεξάρτητων» ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τώρα σάν νά ζωντανεύουν ξανά, ἐλπίζοντας «νά παίξουν» μέ τή διάσπαση τῆς ἑξάδας καί τῆς ἑφτάδας...

Χαμένη ἐλπίδα! Οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες ὡρίμασαν πιά τόσο, πού *οἱ ἴδιοι*, μέ βάση τήν πλειοψηφία, νά ἀποφασίσουν γιά τίς τύχες τῆς ὀργάνωσής τους, ἀπορίπτοντας μέ ἀποστροφή τίς μηχανοραφίες τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό τύπο γράφουν πολύ συχνά μέλη τέτιων ὁμάδων ἀπό τή σκοπιά αὐτῶν τῶν ὁμάδων. Δέν εἶναι ὅμως καθόλου δύσκολο νά γνωρίσει κανείς τούς ἀνθρώπους αὐτούς «ἀπό τά αὐτιά».

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 46,
28 τοῦ Νοέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

Ο ΚΑΝΤΕΤΟΣ ΜΑΚΛΑΚΟΦ ΚΑΙ Ο ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ ΠΕΤΡΟΒΣΚΙ

Πέρασε ἤδη πολύς καιρός ἀπό τότε πού ὁ σοσιαλδημοκράτης Πετρόβσκι μίλησε στήν Κρατική δούμα σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐντολῆς καί ὁ πρόεδρος τοῦ ἀφαίρεσε τό λόγο γιά τίς «βαριές ἐκφράσεις» κατά τοῦ ὑπουργοῦ κτλ. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς «ἐπικαιρότητας» μέ τή στενή ἔννοια τό ζήτημα αὐτό ἴσως νά πάλιωσε κιόλας. Ἀπό τήν ἄποψη ὅμως τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος, οἱ ὁμιλίες τοῦ Πετρόβσκι καί τοῦ καντέτου Μακλάκοφ ἀξίζουν περισσότερη προσοχή ἀπό ἕνα συνηθισμένο «νέο τῆς ἡμέρας».

Ὁ καντέτος Μακλάκοφ μίλησε στήν Κρατική δούμα γιά τό ζήτημα τῆς νέας ἐντολῆς. Ὁ κύριος αὐτός εἶναι ὁ συντάκτης τῆς ἐντολῆς καί ὁ εἰσηγητής τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐντολή. Καί νά, πού σέ πολλά ζητήματα ὁ καντέτος Μακλάκοφ τάσσεται *ἐνάντια* στήν καντέτικη ὁμάδα καί εἰσηγεῖται μιάν *ἀντιδραστικότατη* ἐντολή, ὑποστηριζόμενος ἀπό τούς ὀχτωβριστές καί τούς δεξιούς *κατά* τῆς ἀντιπολίτευσης.

Αὐτό δέν εἶναι καινούργιο. Εἶναι ἀπό καιρό γνωστό, ὅτι ὁ Β. Μακλάκοφ εἶναι ὁ εὐνοούμενος τῶν ὀχτωβριστῶν, ὅτι στήν οὐσία εἶναι ὀχτωβριστής. Ὅμως στό *ἐξαιρετικά σημαντικό* γεγονός τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, πού μ' αὐτό ἀποκαλύπτεται τό ἀπό καιρό γνωστό περιστατικό, ἀξίζει νά δοθεῖ ἡ πιό μεγάλη προσοχή.

Μπροστά μας ἔχουμε ἕναν ἐπιφανέστατο καντέτο πού σ' ἕνα ζήτημα, ἀπέναντι στό ὁποῖο ἡ Δούμα εἶναι *λιγότερο ἀνίσχυρη* σέ σύγκριση μέ ἄλλα ζητήματα, ὁ ἴδιος *στραγγαλίζει τήν ἐλευθερία τῆς Δούμας*, μέ τή βοήθεια τῶν δεξιῶν καί τῶν ὀχτωβριστῶν!! Ὁ σοσιαλδημοκράτης Πετρόβσκι εἶχε χίλιες φορές δίκιο, ὅταν χρησιμοποίησε βαριές ἐκφράσεις γιά ἕναν τέτιο μάστορα τοῦ πολιτικαντισμοῦ.

Ἀλλά ποῦ βρίσκεται ἐδῶ ἡ οὐσία; Στό ὅτι ἡ συμπεριφορά

τοῦ Β. Μακλάκοφ εἶναι κάλπικη, στό ὅτι *προσωπικά* ὁ κ. Β. Α. Μακλάκοφ εἶναι *κάλπης*; Ὄχι, βέβαια! Δέν εἶναι αὐτή ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος.

Ὅπως ἡ ὑπόθεση Μπέιλις[76] εἶναι ἐνδιαφέρουσα καί σπουδαία, γιατί ἀποκάλυψε πολύ καθαρά τό ὑπόβαθρο τῆς ἐσωτερικῆς μας πολιτικῆς, τή «μηχανή» τῶν παρασκηνίων της κτλ., — ἔτσι καί τό μικρό (σχετικά) γεγονός τῶν ἀγορεύσεων τοῦ Β. Μακλάκοφ *ἐνάντια* στούς καντέτους καί ἐνάντια στήν ἐλευθερία τῆς Δούμας ἀποκαλύπτει, γιά ἑκατοστή φορά, τό ἀληθινό ὑπόβαθρο τοῦ κόμματος τῆς δικῆς μας, τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Ἡ πάλη τῶν καντέτων μέ τούς ὀχτωβριστές εἶναι πάλη *ἀνταγωνιστῶν*, γι' αὐτό εἶναι καί τόσο ἔντονη καί τόσο χωρίς ἀρχές. Ὁ εὐνοούμενος τῶν ὀχτωβριστῶν καί στραγγαλιστής τῆς ἐλευθερίας τῆς Δούμας Β. Μακλάκοφ *μπόρεσε* νά γίνει τό «ἄστρο» τῶν καντέτων *ἀκριβῶς* ἐπειδή καί *μόνο* ἐπειδή οἱ καντέτοι *μαζί* μέ τούς ὀχτωβριστές στέκουν *πάνω στήν ἴδια ταξική βάση*. Εἶναι διαφορετικές πτέρυγες ἤ ἐκπρόσωποι διαφορετικῶν ἀποχρώσεων τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πού φοβᾶται περισσότερο τή δημοκρατία παρά τούς Πουρισκέβιτς.

Αὐτό εἶναι τό οὐσιαστικό. Αὐτό εἶναι τό σπουδαῖο. Αὐτό ἀποτελεῖ τήν οὐσία τῆς πολιτικῆς. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ ρίζα τῆς καταπληκτικῆς πολιτικῆς ἀδυναμίας τῆς ἀστικῆς μας τάξης, παρ' ὅλη τήν οἰκονομική της ἰσχύ.

Ὁ σοσιαλδημοκράτης Πετρόβσκι, παλεύοντας ἐνάντια στό στραγγαλιστή τῆς ἐλευθερίας τῆς Δούμας κ. Β. Μακλάκοφ, ἐκπλήρωνε τό χρέος τοῦ δημοκράτη. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἐλευθερία στή Ρωσία, ὅσο οἱ πλατιές μάζες τῆς δημοκρατίας δέν θά μάθουν νά περιφρονοῦν τούς κυρίους Β. Μακλάκοφ, καθώς καί τά κόμματα πού γεννοῦν τέτιους ἱππότες.

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 47,
29 τοῦ Νοέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Μ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΤΟ ΤΣΑΜΠΕΡΝ

Τυχαίνουν τέτιες «περιπτώσεις» στήν πολιτική, ὅταν ἡ οὐσία μιᾶς ὁρισμένης τάξης πραγμάτων ἀποκαλύπτεται μέ ἀσυνήθιστη δύναμη καί σαφήνεια σχεδόν ἀναπάντεχα, ἀπό μιά ἀσήμαντη σχετικά ἀφορμή.

Τό Τσάμπερν εἶναι μιά μικρή πολιτειούλα τῆς 'Αλσατίας. Πρίν 40 καί πάνω χρόνια οἱ πρῶσσοι νικητές ἀπόσπασαν τήν 'Αλσατία ἀπό τή Γαλλία (κάτω ἀπό τίς ἔντονες διαμαρτυρίες ἑνός μόνο κόμματος τῆς Γερμανίας, τῶν σοσιαλδημοκρατῶν). Πάνω ἀπό 40 χρόνια προσπαθοῦσαν «νά ἐκγερμανίσουν» βίαια τό γαλλικό πληθυσμό τῆς 'Αλσατίας καί μέ κάθε λογῆς πιέσεις νά τόν «μπάσουν» στήν αὐτοκρατορική-πρωσσική, καραβανάδικη, γραφειοκρατική πειθαρχία, πού λέγεται «γερμανικός πολιτισμός». Καί οἱ ἀλσατοί ἀπαντοῦσαν μ' ἕνα τραγουδάκι τους διαμαρτυρίας: «Πήρατε τήν 'Αλσατία μας, τή Λωραίνη μας, μπορεῖτε νά κάνετε γερμανικά τά χώματά μας, ὅμως τήν καρδιά μας δέν θά τήν κατακτήσετε ποτέ, ποτέ».

Καί νά, ἕνας πρῶσσος εὐγενής, ὁ νεαρός ἀξιωματικός Φόρστνερ ἔσπρωξε τά πράγματα ὥς τό ξέσπασμα. Ἔβρισε βάναυσα τόν πληθυσμό τῆς 'Αλσατίας (τό «βάκες» εἶναι μιά βαριά βρισιά). Ἑκατομμύρια φορές οἱ γερμανοί Πουρισκέβιτς ἐπέτρεψαν νά χρησιμοποιεῖται στούς στρατῶνες τους μιά τέτια γλώσσα χωρίς καμιά συνέπεια. Ὅμως στήν ἑκατομμυριοστή πρώτη... ξέσπασε τό κακό!

Ἡ ἀγανάκτηση πού ἔβραζε στίς δεκαετίες τῆς σκλαβιᾶς τῶν διωγμῶν καί τῶν προσβολῶν, στίς δεκαετίες τοῦ βίαιου ἐκπρωσσισμοῦ, ξέσπασε. Δέν ἐξεγέρθηκε ὁ γαλλικός πολιτισμός ἐνάντια στό γερμανικό – ἡ ὑπόθεση «Ντρέυφους»[77] ἔδειξε στόν καιρό της ὅτι καί στή Γαλλία δέν ὑπάρχει λιγότερη ἀπ' ὅ,τι στίς ἄλλες χῶρες βάναυση στρατοκρατία, ἱκανή γιά κάθε ὠμότητα, βαρβαρότητα, ἐκβιασμό καί ἔγκλημα. Ὄχι, δέν ἐξεγέρθηκε ὁ

γαλλικός πολιτισμός ἐνάντια στό γερμανικό, ἀλλά ἡ δημοκρατία, πού τήν ἔθρεψαν μιά σειρά γαλλικές ἐπαναστάσεις, ἐξεγέρθηκε ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία.

Ὁ ἀναβρασμός τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὀργή ἐνάντια στούς πρώσσους ἀξιωματικούς, ὁ χλευασμός τους ἀπό τό φιλελεύθερο, τόν περήφανο γαλλικό πληθυσμό, ἡ λύσσα τῶν πρώσσων στρατοκρατῶν, οἱ αὐθαίρετες συλλήψεις καί οἱ ξυλοδαρμοί πολιτῶν — ὅλα αὐτά γέννησαν στό Τσάμπερν (σέ συνέχεια καί σ' ὅλη σχεδόν τήν Ἀλσατία) τήν «ἀναρχία», ὅπως ἐκφράζονται οἱ ἀστικές ἐφημερίδες. Τό τσιφλικάδικο, τό «ὀχτωβριστικό», τό παπαδοκρατικό γερμανικό Ράιχσταγκ ψήφισε μέ τεράστια πλειοψηφία μιάν ἀπόφαση *ἐνάντια* στήν αὐτοκρατορική γερμανική κυβέρνηση.

Ἡ λεξούλα «ἀναρχία» εἶναι ἀνόητη. Προϋποθέτει ὅτι στή Γερμανία ὑπῆρχε καί ὑπάρχει ἕνα «καθιερωμένο» ἔννομο πολιτικό καθεστώς, ἀπό τό ὁποῖο — ἐξαιτίας κάποιας διαβολικῆς συνεργείας! — ἔγινε ὑποχώρηση. Ἡ λεξούλα «ἀναρχία» εἶναι διαποτισμένη πέρα γιά πέρα μέ τό πνεῦμα τῆς γραφειοκρατικῆς, τῆς λακεδίστικης ἀπέναντι στούς τσιφλικάδες καί τή στρατοκρατία πανεπιστημιακῆς γερμανικῆς «ἐπιστήμης» (μέ τό συμπάθιο ἐπιστήμης), πού ἐξυμνοῦσε τήν πρωτοφανή «*νομιμότητα*» πού ἐπικρατεῖ στή Γερμανία.

Ἡ περίπτωση τοῦ Τσάμπερν ἔδειξε ὅτι εἶχε δίκιο ὁ Μάρξ πού πρίν ἀπό 40 περίπου χρόνια ὀνόμαζε τό γερμανικό κρατικό καθεστώς «στρατοκρατικό δεσποτισμό, ντυμένο μέ κοινοβουλευτικό μανδύα»[78]. Ὁ Μάρξ ἐκτίμησε ἑκατό φορές *καλύτερα* τήν πραγματική οὐσία τοῦ γερμανικοῦ «συντάγματος» ἀπό ὅ,τι ἑκατοντάδες καθηγητές, παπάδες καί δημοσιολόγοι τῆς ἀστικῆς τάξης, πού ἐξύμνησαν τό «κράτος δικαίου». Ὅλοι αὐτοί σέρνονταν μέ τήν κοιλιά μπροστά στήν ἐπιτυχία καί τό θρίαμβο τῶν γερμανῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας. Ὁ Μάρξ ἔκανε ἐκτίμηση τῆς ταξικῆς οὐσίας τῆς πολιτικῆς, ὁδηγούμενος ὄχι ἀπό τή δοσμένη «τροπή» τῶν γεγονότων, ἀλλά ἀπ' *ὅλη* τήν πείρα *τῆς παγκόσμιας* δημοκρατίας καί τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος.

Στό Τσάμπερν δέν «ξεπήδησε» ἡ «ἀναρχία», ἀλλά ὀξύνθηκε καί ἀποκαλύφθηκε *τό πραγματικό* καθεστώς τῆς Γερμανίας, ἡ κυριαρχία τῆς σπάθας τοῦ πρώσσου μισοφεουδάρχη γαιοκτήμονα. Ἄν ἡ γερμανική ἀστική τάξη εἶχε τό αἴσθημα τῆς τιμῆς, ἄν εἶχε μυαλό καί συνείδηση, ἄν πίστευε σ' αὐτά πού λέει, ἄν τά ἔργα της δέν ἔρχονταν σέ διάσταση μέ τά λόγια της — κοντολογῆς, ἄν *δέν* ἦταν ἀστική τάξη πού στέκει ἀντιμέτωπη στά ἑκατομμύρια τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου — θά ἔπαιρνε θέση

δημοκρατική «στήν περίπτωση» «τῆς περίπτωσης» τοῦ Τσάμπερν. Ἐνῶ τώρα τό ζήτημα θά περιοριστεῖ στίς πλατωνικές διαμαρτυρίες τῶν ἀστῶν πολιτικάντηδων στή Βουλή.

Ἔξω ὅμως ἀπό τή Βουλή τό ζήτημα δέν θά περιοριστεῖ σ' αὐτό. Στίς μάζες τῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς Γερμανίας ἄλλαξαν καί ἀλλάζουν οἱ διαθέσεις. Ἄλλαξαν οἱ συνθῆκες, ἄλλαξε ἡ οἰκονομική κατάσταση, *ἔχουν πάθει διάβρωση ὅλα τά βάθρα*, πού στήριζαν τήν «ἥσυχη» ἐξουσία τῆς σπάθας τῶν πρώσσων εὐγενῶν. *Ἡ φορά τῶν πραγμάτων* παρασέρνει τήν ἀστική τάξη, παρά τή θέλησή της, σέ βαθιά πολιτική κρίση.

Πέρασε ἡ ἐποχή τοῦ ἥσυχου ὕπνου τοῦ «γερμανοῦ Μιχέλ» κάτω ἀπό τή σκέπη τῶν πρώσσων Πουρισκέβιτς καί τήν ἐξαιρετικά εὐνοϊκή πορεία τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Γερμανίας. Ἀσυγκράτητα ὡριμάζει καί σιμώνει ἡ γενική, ἡ ὁλοκληρωτική χρεοκοπία...

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 47,
29 τοῦ Νοέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Στό ἐξωτερικό ὁλόκληρη σειρά ἀπό ὁμάδες, ὁμαδοῦλες καί ὁμαδίτσες ξεσήκωσαν ἰδιαίτερο θόρυβο ἀπ᾿ ἀφορμή τήν προσεχή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, πού πρόκειται νά γίνει τήν 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη. Εἶναι ἐνδεχόμενο στό ἑπόμενο φύλλο τῆς ἐφημερίδας νά ὑπάρχουν κιόλας ὁρισμένες εἰδήσεις, τηλεγραφικές, γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου. Γι᾿ αὐτό θεωρῶ ὑποχρέωσή μου νά δόσω ὁρισμένες πληροφορίες σχετικά μέ τήν ὑπόθεση, γιά νά μήν ὑπάρξουν λαθεμένες κρίσεις καί γιά νά δοθεῖ ἀμέσως σωστή κατεύθυνση.

Οἱ ὁμαδοῦλες καί οἱ ὁμαδίτσες τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού δέν ἔχουν κανένα ἔρεισμα στή Ρωσία (ὅπως τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ καί τῶν «ὀπαδῶν τοῦ Τίσκα», ἤ τοῦ Σάρλ Ραπποπόρτ, πού δημοσίευσε τελευταῖα σέ μιά γαλλική ἐφημερίδα ἄρθρο μέ τό ἴδιο πνεῦμα, ἤ τοῦ ᾿Αλέξινσκι καί τῆς παρισινῆς ὁμάδας «Βπεριόντ»[79] κτλ. κ.ο.κ.), ὅλες αὐτές οἱ ὁμαδοῦλες βάζουν ὅλα τά δυνατά τους γιά νά ψηφίσει τό Γραφεῖο ὑπέρ τῆς «ἑνότητας».

Φυσικά καί μεῖς εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἑνότητος!! Οἱ ἐπίμονες προσπάθειες τῶν ὁμάδων αὐτῶν, ἀποτελοῦν ἕναν ἀξιοθρήνητο ἑλιγμό γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν λικβινταριστῶν. Ὅμως, ὁ ἑλιγμός τους αὐτός δέν θά πιάσει: θά ξεσηκώσουν λίγο θόρυβο κι᾿ αὐτό θά εἶναι ὅλο.

Τί ἀπόφαση θά πάρει τό Γραφεῖο; ᾿Εννοεῖται, δέν μποροῦμε νά τό ξέρουμε. Ὅμως μάθαμε ἀπό ἕνα *πολύ σημαντικό* μέλος (ἤ καί ἀπό ὁμάδα μελῶν), ὅτι σκοπεύουν *ἀντί* τοῦ Πλεχάνοφ νά καλέσουν τήν ᾿Οργανωτική ἐπιτροπή τῶν λικβινταριστῶν καί ἀπό τήν ὁμάδα τῆς Δούμας νά καλέσουν *μόνο* τήν ἑφτάδα εἴτε, πιό σωστά, τήν ὀχτάδα *γιά τυπικούς λόγους*. Οἱ τυπικοί αὐτοί λόγοι εἶναι: οἱ κοινοβουλευτικές ὁμάδες τῆς κάθε χώρας *δέν* ἐκπροσωποῦν κόμματα, ἀλλά *μόνο τόν ἑαυτό τους*· ἄν

ὑπάρχουν 8 ἐσέροι καί 7 σοσιαλδημοκράτες, στέλνουν *μόνο* τούς 8 ἐσέρους. Ἀφοῦ εἶναι ἔτσι (αὐτό θά ἐλεγχθεῖ), τότε, ἀσφαλῶς, τίποτε δέν μπορεῖ νά γίνει *γιά τήν ὥρα*. Ἄς διώξουν οἱ λικβινταριστές τόν Πλεχάνοφ, θά δοῦμε, ἄν *θά τούς βγεῖ αὐτό σέ καλό!!!* Εἶμαι βέβαιος, ὅτι *δέν* θά τούς βγεῖ.

Γι' αὐτό ἐπίμονα σᾶς συμβουλεύω νά μήν ἐκνευρίζεστε καί νά μήν ἀνησυχεῖτε οὔτε ἀπ' ἀφορμή τίς φῆμες πού διαδίδουν οἱ λικβινταριστές, οὔτε ἀπ' ἀφορμή τίς ἐνδεχόμενες ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου. Πήραμε ὅλα τά μέτρα, ὥστε οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τό Λονδίνο γιά *τίς ρωσικές* ὑποθέσεις *νά περνᾶνε ἀπό μᾶς* (γιά τίς μή ρωσικές ὑποθέσεις θά ἔρχονται ἀπ' εὐθείας σέ Σᾶς) — νά τίς περιμένετε *ἤρεμα* καί θά δεῖτε ὅτι τό ταξίδι δέν ἦταν ἀναγκαῖο, ὅτι οἱ «πνιγόμενοι» (οἱ λικβινταριστές) δέν θά σωθοῦν οὔτε μέ τό θόρυβο, οὔτε μέ τό «γραφεῖο».

Ἀπό *ἀνεπίσημες* πληροφορίες μαθαίνουμε ὅτι ὁ Πλεχάνοφ δέν θά πάει.

Γιά τήν ὥρα αὐτό δέν χρειάζεται νά δημοσιευτεῖ. Ἐπαναλαβαίνω: περιμένετε ἤρεμα ἀνταποκρίσεις τοῦ ἀνταποκριτῆ *σας*.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ[80]

Σήμερα, Δευτέρα 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη, ἔγινε γνωστή — γιά τήν ὥρα μόνο ἀπό ἕνα σύντομο τηλεγράφημα — ἡ χθεσινή ἀπόφαση τοῦ Γραφείου σχετικά μέ τά ρωσικά ζητήματα. Ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε γραπτή δήλωση ὅτι παραιτεῖται, δηλαδή ὑπόβαλε *μόνος του* παραίτηση.

Ἡ ΟΕ (λικβινταριστικό καθοδηγητικό ὄργανο)[81] προσχώρησε, δηλαδή ἀπόκτησε δικαίωμα ἀντιπροσώπευσης στό Γραφεῖο.

(Ἀπ᾽ ἀφορμή τό γεγονός αὐτό πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ὄχι μόνο τά πιό ὀπορτουνιστικά κόμματα, ἀλλά ἀκόμη καί οἱ μισοκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις μποροῦν νά προσχωρήσουν σύμφωνα μέ τό καταστατικό. Προσχώρησαν οἱ πιό ὀπορτουνιστικές ὁμάδες τῶν ἄγγλων· συνεπῶς, δέν μποροῦσε νά μπεῖ ἐμπόδιο καί στήν προσχώρηση τῆς ΟΕ.)

Ποιό ἦταν λοιπόν τό ἀποτέλεσμα; Ὅτι οἱ λικβινταριστές ἐκτόπισαν τόν Πλεχάνοφ! Ἄν οἱ λικβινταριστές δοκιμάσουν νά πανηγυρίσουν τό γεγονός αὐτό, πρέπει νά τούς ἀπαντήσουμε: *Εἶστε ὑποκριτικοί ὀπαδοί τῆς ἑνότητας.* Οἱ κ.κ. λικβινταριστές πέτυχαν νά πάρουν αὐτοί *τή θέση ἀντί* τοῦ Πλεχάνοφ. Αὐτό εἶναι τό πρακτικό ἀποτέλεσμα. Ἄς κρίνουν λοιπόν ὅλοι οἱ ἐργάτες γενικά καί οἱ ἐργάτες μενσεβίκοι εἰδικότερα: ἐπιδιώκουν εἰλικρινά οἱ λικβινταριστές τήν ἑνότητα; ἄν ἦσαν εἰλικρινεῖς ὀπαδοί τῆς ἑνότητας δέν θά ἔβαζαν στή δική τους θέση τόν Πλεχάνοφ; Μπορεῖ ἀλήθεια νά βρεθεῖ τόσο ἀφελής ἄνθρωπος, πού νά πιστέψει ὅτι ἡ ἀντικατάσταση τοῦ Πλεχάνοφ ἀπό ἕνα λικβινταριστή εἶναι βῆμα *πρός* τήν ἑνότητα καί ὄχι βῆμα *ἀπομάκρυνσης ἀπό* τήν ἑνότητα;

Γιά κάθε ἐνδεχόμενο μπορῶ νά συστήσω στή Σύνταξη ἕνα τέτιο σχόλιο, σέ περίπτωση πού οἱ λικβινταριστές θά ἄρχιζαν τίποτε ἀνόητες θριαμβολογίες. Μποροῦμε νά προσθέσουμε ἀκό-

μη (σέ συνέχεια) ὅτι, προσχωρώντας οἱ ἄνθρωποι τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς (= λικβινταριστές), ἀνάλαβαν τήν ὑποχρέωση νά γίνουν *ἕνα ἑνιαῖο σύνολο*, δηλαδή κόμμα. Μήπως *νόμιμο κόμμα*, κύριοι; Ἐδῶ εἴμαστε καί θά δοῦμε!

Τέλος «ἡ ἑνοποίηση ἀνατέθηκε στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή» — ἔτσι λέει τό τηλεγράφημα. Αὐτό σημαίνει ὅτι στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Γραφείου (= Βαντερβέλντε + Μπερτράν + Ἄνσελ + γραμματέας Χούισμανς) ἀνατέθηκε νά πάρει μέτρα ἤ νά κάνει ἐνέργειες γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας.

Ὅπως φαίνεται (ἤ τό πιθανότερο) αὐτό ἔγινε χωρίς νά διατυπωθεῖ μομφή ἐναντίον μας. Τότε δεχόμαστε τήν πρόταση αὐτή πέρα γιά πέρα. Πρέπει νά ποῦμε ὅτι ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Γραφείου ὀφείλει *πάντα* καί χωρίς συζήτηση νά φροντίζει γιά τήν ἑνότητα καί μόλις πρίν δυό χρόνια ὁ γραμματέας τοῦ Γραφείου Χούισμανς ἀντάλλαξε γραπτά γνῶμες μέ τόν Λένιν σχετικά μέ τίς ἐνέργειες πού πρέπει νά γίνουν γιά τήν ἑνότητα. Συνεπῶς, τήν ἐντολή πρός τήν Ἐκτελεστική (= τό Ἐκτελεστικό γραφεῖο) τή δεχόμαστε, ἐπαναλαβαίνω, πέρα γιά πέρα, καί οἱ ἐνδεχόμενες διαδόσεις τῶν λικβινταριστῶν θά ἦταν ἁπλούστατα ψέμμα.

Τό τηλεγράφημα δέν λέει τίποτε σχετικά μέ τήν ἑφτάδα καί τήν ἑξάδα. Ὅμως ἀπό ἕνα γράμμα ξέρουμε ὅτι στήν ἀρχή τῆς συνεδρίασης τοῦ Γραφείου κατά τήν ἐκφώνηση τῶν ὀνομάτων ἀναφέρθηκε τό ὄνομα ἑνός λικβινταριστῆ. Τότε ὁ δικός μας ἀντιπρόσωπος δήλωσε ὅτι ἡ ἑξάδα δέν εἶχε ἐκλέξει τό λικβινταριστή. Ὁ Χούισμανς ἀπάντησε στή δήλωση αὐτή μέ μιά διευκρίνιση τοῦ καταστατικοῦ, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἀντιπροσωπεύεται (ἀπό τίς κοινοβουλευτικές σοσιαλιστικές ὁμάδες) ἀποκλειστικά ἡ πλειοψηφία *ἀνεξάρτητα* ἀπό τήν κομματική της προέλευση. Γι' αὐτό, ἴσως καί ἔμεινε ὁ λικβινταριστής σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ἑφτάδας ἤ ὀχτάδας. Ἄν ἔτσι λέει τό καταστατικό (αὐτό θά τό ἐλέγξουμε· *γιά τήν ὥρα* δέν μπορούσαμε νά ἀμφισβητήσουμε τήν ἐπίσημη ἑρμηνεία τοῦ καταστατικοῦ ἀπό τό Γραφεῖο πού ἔδοσε ὁ γραμματέας τοῦ Γραφείου σέ ἐπίσημη συνεδρίαση), τότε κάναμε καλά πού δέν ξοδέψαμε ἄσκοπα δυνάμεις καί δέν κάναμε «ἄτοπες προτάσεις», δέν κινηθήκαμε, δέν ἀπαιτήσαμε. Αὐτό δέν ἔχει πρακτική σημασία. Δέν ταιριάζει νά γράφει κανείς γι' αὐτό στόν τύπο. Ἄν οἱ λικβινταριστές ἀρχίσουν νά θριαμβολογοῦν θά τούς ἀπαντήσουμε πάλι: εἶστε ὑποκριτικοί ὀπαδοί τῆς ἑνότητας, παραβάτες τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν.

Ἑπομένως, τά πράγματα κατάληξαν ἔτσι, ὅπως γράψαμε προηγούμενα.

Ἀπό τό γράμμα τοῦ ἀντιπροσώπου μας φαίνεται ἀκόμη ὅτι οἱ λικβινταριστές προσπάθησαν νά πείσουν τόν Κάουτσκι (πού ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν γερμανῶν) πώς ἔπρεπε νά ὁριστεῖ *ἐπιτροπή* γιά τό ζήτημα τῆς ἑνότητας. Ὁ Κάουτσκι ὅμως ἐπέκρινε τή Ρόζα Λούξεμπουργκ γιά τίς ἐπιθέσεις της ἐνάντια στόν Λένιν καί διατύπωσε τή γνώμη ὅτι ἀπό τό ἐξωτερικό δέν μπορεῖ νά γίνει τίποτε· τήν ἑνότητα πρέπει νά τήν ἀπαιτήσουν οἱ ρῶσοι ἐργάτες.

Θά περιμένουμε νά ἐπιβεβαιωθοῦν τά λόγια αὐτά. Ἐμεῖς εἴμαστε ἴσα-ἴσα ὑπέρ τῆς *ἑνότητας*, ἀκολουθώντας τή θέληση τῆς *πλειοψηφίας* τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Ἔτσι ἔχουν τά πράγματα σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες πού ὑπάρχουν ὥς τά σήμερα.

Γράφτηκε στίς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1948, στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 19ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ἡ πολεμική τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἐνάντια στούς ἕξι ἐργάτες βουλευτές παίρνει τόν τελευταῖο καιρό ὅλο καί λιγότερο πρακτικό, ὅλο καί λιγότερο ἰδεολογικό, ὅλο καί περισσότερο «κουτσομπόλικο» χαρακτήρα. Γι' αὐτό εἶναι καί *τόσο μεγαλύτερη* ἡ ἀνάγκη *νά ἐπαναφέρουμε* τήν πολεμική αὐτή στή σοβαρή ἀνάλυση τῶν ἐπίμαχων ζητημάτων. Σ' αὐτό θά συμφωνήσει, ἀσφαλῶς, μαζί μας κάθε συνειδητός ἐργάτης.

Ἔχουμε μπροστά μας μερικά «ἠχηρά ὀνόματα», πού χρησιμοποιοῦν οἱ λικβινταριστές. Ὁ Τσερετέλι καί ὁ Γκεγκετσκόρι καταδικάζουν τήν ἑξάδα, τήν καταδικάζει ἐπίσης καί τό «καθοδηγητικό ὄργανο» τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Αὐγούστου (1912). Γιά χιλιοστή φορά βρίζουν τούς ἕξι, ἀποκαλώντας τους διασπαστές καί διακηρύσσουν τήν «ἑνότητα».

Γιά χιλιοστή φορά, χωρίς νά μᾶς συγχύζουν οἱ βρισιές καί ὁ θόρυβος, θά καλέσουμε ἤρεμα τούς ἐργάτες νά σκεφτοῦν καί νά μελετήσουν τό ζήτημα.

Ἡ ἑνότητα εἶναι ἀναγκαία γιά τήν ἐργατική τάξη. Τήν ἑνότητα τήν πραγματοποιεῖ μόνο μιά ἑνιαία ὀργάνωση, οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας ἐφαρμόζονται ἐντελῶς συνειδητά ἀπ' ὅλους τούς συνειδητούς ἐργάτες. Νά συζητήσεις τό πρόβλημα, νά πεῖς καί ν' ἀκούσεις τίς διαφορετικές γνῶμες, νά μάθεις τήν ἄποψη τῆς *πλειοψηφίας* τῶν ὀργανωμένων μαρξιστῶν, νά διατυπώσεις τήν ἄποψη αὐτή σέ μιά ἐρήμην * ἀπόφαση, νά ἐκτελέσεις εὐσυνείδητα τήν ἀπόφαση αὐτή — νά τί θεωρεῖ *ἑνότητα* ὅλος ὁ κόσμος, ὅλοι οἱ λογικοί ἄνθρωποι. Καί μιά τέτια ἑνότητα ἔχει ἀνεκτίμητη ἀξία, τεράστια σπουδαιότητα γιά τήν ἐργατική τάξη. Σκόρπιοι οἱ ἐργάτες, δέν εἶναι τίποτε. Ἑνωμένοι, εἶναι τό πᾶν.

Μπαίνει τό ἐρώτημα: ὑπάρχουν τέτια στοιχεῖα, σύμφωνα μέ

---

* Ἐδῶ, ὅπως φαίνεται, πρέπει νά διαβαστεῖ «ἀκριβή». *Ἡ Σύντ.*

τά όποῖα κάθε συνειδητός ἐργάτης, πού θέλει νά μελετήσει μόνος του τό ἐπίμαχο ζήτημα, θά μποροῦσε νά κρίνει γιά *τήν πραγματοποίηση* τῆς ἑνότητας μέσα στούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες τά τελευταῖα χρόνια;

Πρέπει νά προσπαθήσουμε νά συγκεντρώσουμε τέτια στοιχεῖα, νά τά ἐλέγξουμε, νά τά δημοσιεύσουμε σάν ὑλικό γιά τή διαφώτιση, τή συσπείρωση, τήν ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν.

᾿Από τόν ᾿Απρίλη τοῦ 1912 βγαίνει ἡ ἐφημερίδα «Πράβντα» καί ἡ κατεύθυνσή της ἀνταποκρινόταν πάντοτε (αὐτό δέν τό ἀρνεῖται οὔτε ἕνας ἀντίπαλός της) αὐστηρά στίς ἀποφάσεις πού *τρεῖς φορές* ἀπό τότε τίς ψήφισε (μιά φορά τό 1912 καί δυό φορές τό 1913) τό καθοδηγητικό ὄργανο τῶν μαρξιστῶν. Πόσοι ἐργάτες ἀποδέχτηκαν τίς ἀποφάσεις αὐτές (γιά ὅλα τά ζητήματα τῆς ἐργατικῆς ζωῆς: συνολικά ἦταν σαράντα περίπου ἀποφάσεις) καί τίς ἐφάρμοζαν στήν πράξη;

Σ᾿ αὐτή τήν ἐρώτηση — πού ἀσφαλῶς εἶναι πολύ σοβαρή καί ἐνδιαφέρουσα — μποροῦμε νά ἀπαντήσουμε μόνο κατά προσέγγιση, ὅμως στηριζόμενοι σέ ἐντελῶς ἀκριβῆ, ἀντικειμενικά καί *ὄχι* μονόπλευρα στοιχεῖα. Τό 1912 καί τό 1913 ὑπῆρχαν τόν περισσότερο καιρό *δυό* ἐργατικές ἐφημερίδες, πού διατύπωναν *διαφορετικές* ἀπόψεις μπροστά στήν ἐργατική μάζα. Καί στίς δυό ἐφημερίδες δημοσιεύονταν στοιχεῖα σχετικά μέ τίς εἰσφορές τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων γιά τήν ὑποστήριξη τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἐφημερίδας. Εἶναι περιττό καί νά ποῦμε ὅτι οἱ ἐργατικές ὁμάδες, πού ἔστελναν τίς εἰσφορές γιά *μιά ὁρισμένη* ἐφημερίδα, ἀπόδειχναν ἔτσι μέ ἔργα (καί ὄχι μέ λόγια) τή συμπάθειά τους ἀπέναντι στήν κατεύθυνση τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς, τήν ἀπόφασή τους νά ὑποστηρίξουν τίς ἀποφάσεις, πού τίς συμμεριζόταν ἡ ἐφημερίδα αὐτή.

῾Η δημοσίευση τῶν στοιχείων αὐτῶν καί στίς δυό ἀντιμαχόμενες ἐφημερίδες εἶναι τό καλύτερο μέσο γιά ν᾿ ἀποφύγει κανείς λάθη, πού τά διορθώνουν οἱ ἴδιοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐργάτες. Νά τά στοιχεῖα αὐτά πού δημοσιεύτηκαν μέχρι τώρα *πολλές* φορές καί *οὔτε μιά φορά* δέν τά διάψευσε κανείς, δέν τά ἀντικατάστησε μέ ἄλλα στοιχεῖα: σέ δυό περίπου χρόνια, ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1912 ὥς τόν ᾿Οχτώβρη τοῦ 1913, ἔγιναν 556 εἰδικοί ἔρανοι ἐργατῶν γιά τή «Λούτς», 2 181 γιά τήν «Πράβντα» καί 395 γιά τήν ἐργατική ἐφημερίδα τῆς Μόσχας.

Μποροῦμε ἀδίστακτα νά ποῦμε ὅτι κανένας ἄνθρωπος πού δέν ἔχει τυφλωθεῖ ἀπό κάτι ἄλλο, δέν θά διστάσει νά παραδεχτεῖ ὅτι ἡ πλειοψηφία (καί μάλιστα ἡ τεράστια πλειοψηφία) εἶναι

ὑπέρ τῶν «πραβντιστῶν». Οἱ πραβντιστές χτίζουν — ἀργά, ὅμως σταθερά — *τήν πραγματική ἑνότητα* τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν, πού τούς ἑνώνουν κοινές ἀποφάσεις, τίς ὁποῖες ἐφαρμόζουν εὐσυνείδητα. *Γιά πρώτη φορά* στή Ρωσία σέ ἕνα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα μιά ἡμερήσια μαρξιστική ἐφημερίδα, πού ὑπερασπίζει εὐσυνείδητα τίς ἑνιαῖες καί ἀκριβεῖς ἀποφάσεις, *συνενώνει* ὅλο καί πιό συστηματικά καί πιό σφιχτά τίς σκορπισμένες σ᾽ ὅλες τίς γωνιές τῆς χώρας *ἐργατικές ὁμάδες*.

Αὐτή εἶναι ἡ ἑνότητα τῶν ἐργατῶν στήν πράξη καί ὄχι στά λόγια! Αὐτό, βέβαια, δέν εἶναι ἀκόμη τό πᾶν, ὅμως εἶναι κιόλας ἔργο καί ὄχι λόγια, ὄχι κούφια ρεκλάμα.

Ὅμως ὁ Τσερετέλι, ὁ Γκεγκετσκόρι, «τό καθοδηγητικό ὄργανο τοῦ Αὐγούστου», ὅπως καί ὅλοι οἱ ἄλλοι λικβινταριστές, ἀποσιωποῦν *ἐπίμονα* τά γεγονότα!!

Φωνάζουν γιά «ἑνότητα», ἀποφεύγοντας νά ἀναφέρουν τό γεγονός ὅτι ἀκριβῶς οἱ λικβινταριστές, πού ἀποτελοῦν ὁλοφάνερη μειοψηφία μέσα στούς συνειδητούς ἐργάτες, *παραβιάζουν ἴσα-ἴσα τήν ἑνότητα*, ὑπονομεύοντας τή θέληση τῆς πλειοψηφίας αὐτῆς!!

Κανενός εἴδους ἐπιφωνήματα, οὐρλιαχτά, βρισιές δέν μποροῦν νά ἀνατρέψουν τό ἁπλό καί ξεκάθαρο αὐτό γεγονός. Μόνο μέ μειδιάματα μποροῦμε νά ἀντιμετωπίσουμε τήν παραπομπή «τοῦ καθοδηγητικοῦ ὀργάνου τοῦ Αὐγούστου» σέ διάφορες «ὀργανώσεις» καί ὁμάδες. Σκεφτεῖτε λιγάκι, κύριοι: τί ἀξίζουν «οἱ ὀργανώσεις καί οἱ ὁμάδες», ὅταν *δέν* τίς ἀκολουθοῦν *καθόλου* ἐργάτες ἤ τίς ἀκολουθεῖ *ἡ ὁλοφάνερη* μειοψηφία τους; Αὐτές «οἱ ὀργανώσεις καί ὁμάδες» εἶναι ἀκριβῶς *διασπαστικές* ὀργανώσεις, ἐφόσον δέν καλοῦν ὅλους τούς ἐργάτες νά ἐκπληρώνουν τή θέληση τῆς πλειοψηφίας.

Ἡ πείρα τῆς δίχρονης ἀναζωογόνησης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἐπιβεβαιώνει ὅλο καί περισσότερο τίς *ἀπόψεις* τῶν πραβντιστῶν. Ἡ πείρα τῆς συνένωσης *τῶν ἐργατῶν* στή Ρωσία γύρω ἀπό τίς συγκεκριμένες ἀποφάσεις τῶν μαρξιστῶν δείχνει ὅλο καί πιό καθαρά τίς ἐπιτυχίες, τήν ἀνάπτυξη καί τή δύναμη τῆς ὀργάνωσής μας. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι θά βαδίσουμε πιό θαρρετά καί πιό γοργά τόν ἴδιο αὐτό δρόμο, χωρίς νά μᾶς συγχύζουν οὔτε οἱ βρισιές, οὔτε οἱ κραυγές, οὔτε ὁτιδήποτε ἄλλο.

«Ζά Πράβντου», ἀριθ. φύλ. 50,
3 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΑΘΛΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ [82]

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἐπικείμενου πανρωσικοῦ συνεδρίου τῆς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης, πού συνέρχεται τό Δεκέμβρη, εἶναι κατάλληλη ἡ στιγμή νά ἐπισύρουμε τήν προσοχή σ' ἕνα παλιό, μά πάντα καινούργιο ζήτημα: στό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ἐξαθλίωσης τῶν δημοδιδασκάλων.

Μπροστά μας ἔχουμε τόν πρῶτο τόμο τῆς «Ἡμερήσιας ἀπογραφῆς τῶν δημοτικῶν σχολειῶν τῆς Αὐτοκρατορίας». Τόν τόμο αὐτό τόν ἔβγαλε τό Ὑπουργεῖο Λαϊκῆς — συγγνώμη — Παιδείας. Τόν ὑπογράφει ὁ γνωστός στατιστικός κ. Β. Ι. Ποκρόβσκι. Ὁ γραφειοκρατικός χαρακτήρας τῆς ὑπαλληλίστικης αὐτῆς δουλιᾶς, — μέ τήν πιό ἄσχημη σημασία τῆς λέξης γραφειοκρατικός καί ὑπαλληλίστικος — χτυπάει ἀμέσως στά μάτια. Ἡ ἀπογραφή ἔγινε στίς 18 τοῦ Γενάρη 1911. Καί μόλις ὕστερα ἀπό δυό ὁλόκληρα χρόνια κάνει τήν ἐμφάνισή του ὁ πρῶτος μόνο τόμος τῆς ἀπογραφῆς καί μάλιστα μόνο γιά τά κυβερνεῖα τῆς ἐκπαιδευτικῆς περιφέρειας Πετρούπολης! Ὅπως φαίνεται, στή Ρωσία μποροῦν νά ψηφίζονται χωρίς βασανιστική, ἀνιαρή γραφειοκρατία μόνο οἱ τέτιοι νόμοι ὅπως εἶναι ὁ νόμος κατά τοῦ τύπου.

Τό πρόγραμμα τῆς ἀπογραφῆς, ὅπως συνηθίζεται, συζητήθηκε σ' ὅλη τήν περίοδο τοῦ 1910 σέ μιά ὁλόκληρη σειρά ὑπαλληλικά γραφεῖα καί συσκέψεις, ὅπου τό καθένα ἀπό τά γραφεῖα αὐτά καί ἡ καθεμιά ἀπ' αὐτές τίς συσκέψεις τό χαλοῦσαν. Ἀποτέλεσμα ἦταν, λογουχάρη, νά ὑπάρχει στό ζήτημα τῆς μητρικῆς γλώσσας τῶν μαθητῶν μόνο μιά γενική στήλη γιά τή «ρωσική» γλώσσα· ἀπαγορεύτηκε ἀπροκάλυπτα νά ὑπάρχει ὑποδιαίρεση γιά τή λευκορωσική, μικρορωσική (οὐκρανική) καί μεγαλορωσική γλώσσα. Αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα *νά μή συμπεριληφθοῦν* στήν ἀπογραφή τῶν σχολειῶν τῆς Αὐτοκρατορίας

πολλά σχολειά, ὅπως λογουχάρη, οἱ σχολές τῶν πόλεων, πού ἀνοίχτηκαν μέ τό νόμο τοῦ 1872, οἱ ἰδιωτικές σχολές Α' καί Β' κατηγορίας κτλ.

Ἀπαγορεύτηκε νά συγκεντρωθοῦν πλήρη στοιχεῖα. Ἀπαγορεύτηκε νά μαθευτεῖ ἡ ἀλήθεια γιά τή γλώσσα πού μιλᾶνε οἱ μαθητές στό σπίτι. Ἀπαγορεύτηκε νά γίνεται σύγκριση ἀνάμεσα στά δημόσια καί στά ἰδιωτικά σχολειά.

Στή *χειροτέρευση* τῶν στοιχείων τῆς ἀπογραφῆς βοήθησε ἐπίσης καί ὁ συντάκτης τῆς στατιστικῆς κύριος Ποκρόβσκι, πού πολύ τόν ἐγκωμίασαν οἱ φιλελεύθεροι. Λογουχάρη, γιά τόν κάθε ἐκπαιδευτικό συγκεντρώθηκαν ξεχωριστά στοιχεῖα, πού ἀφοροῦσαν τό μέγεθος τοῦ μισθοῦ. Ὅπως εἶναι φυσικό, ἔχει σημασία νά ξέρεις τήν ἀλήθεια γιά ἕνα τέτιο φλέγον ζήτημα, ὅπως εἶναι ἡ οἰκονομική ἐξαθλίωση τῶν δημοδιδασκάλων. Ἔχει σημασία νά ξέρεις *πόσοι* ἀκριβῶς δάσκαλοι καί δασκάλες παίρνουν ἀπελπιστικά χαμηλό, τόν πιό χαμηλό, πολύ χαμηλό, γενικά χαμηλό κτλ. μισθό.

Ὑλικό γιά τό ζήτημα αὐτό συγκεντρώθηκε. Στοιχεῖα γι' αὐτό *ὑπάρχουν*. Ὅμως ὁ κ. φιλελεύθερος στατιστικός «ἐπεξεργάζεται» τό ὑλικό ἔτσι, ὥστε *νά σκεπάζεται ἡ δυσάρεστη ἀλήθεια*.

Ὁ κύρ. στατιστικός μᾶς ἀνακοινώνει μόνο *τό μέσο* μισθό τῶν δασκάλων καί δασκαλισσῶν κατά κυβερνεῖα καί κατά κατηγορίες σχολειῶν. Οἱ γραφειοκρατικές ὑποδιαιρέσεις τηρήθηκαν μέ εὐλάβεια. Ὅμως, ὅποιος θέλει νά ξέρει τήν ἀλήθεια, δέν ἐνδιαφέρεται νά μάθει σέ ποιό κυβερνεῖο καί σέ ποιά κατηγορία σχολειῶν πεινοῦσαν δασκάλοι, ἀλλά *πόσοι* δάσκαλοι πεινοῦν καί δυστυχοῦν. Μέ βάση τά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς μποροῦσε κάλιστα καί ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νά καθοριστεῖ *πόσοι* δάσκαλοι παίρνουν μισθό πείνας (λογουχάρη, κάτω ἀπό 360 ρούβλια, ἀπό 360 μέχρι 400 ρούβλια κτλ.). Ὅμως αὐτό δέν ἔγινε. Καταχωνιάστηκε τό ζήτημα στό ἀρχεῖο τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων καρτελλῶν.

Στό κοινό ἀνακοινώθηκαν μόνο οἱ ἐπίσημα εὐνουχισμένοι καί ἐπίσημα ἐξωραϊσμένοι μέσοι μισθοί κατά κατηγορίες καί κυβερνεῖα... Δέν χωράει συζήτηση ὅτι οἱ φιλελεύθεροι στατιστικοί θέλησαν νά κρύψουν ἀπό τό κοινό πόσοι ἀπό τούς λιμοκτονοῦντες δασκάλους ἔχουν οἰκογένειες.

Ἀπό τούς «μέσους» ἀριθμούς φαίνεται ὅτι ἡ δασκάλα (τῆς περιφέρειας τῆς Πετρούπολης) παίρνει 433 ρούβλια τό χρόνο καί 376 ρούβλια ὁ δάσκαλος. Ὅμως ἡ πλειοψηφία τῶν δασκάλων βρίσκεται στά χωριά. Ἐκεῖ ὁ «μέσος» μισθός γιά τίς δασκά-

λες εἶναι 347 ρούβλια καί 367 ρούβλια γιά τούς δασκάλους. (Ἄς σημειωθεῖ ὅτι οἱ δασκάλες εἶναι δυό περίπου φορές περισσότερες ἀπό τούς δασκάλους.)

Ἡ πλειοψηφία τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς περιφέρειας Πετρούπολης βρίσκεται *ἔξω* ἀπό τό κυβερνεῖο Πετρούπολης. Ὁ μισθός τῶν δασκαλισσῶν ἀνέρχεται: στό κυβερνεῖο Ὀλόνετσκ σέ 375 ρούβλια, στό κυβερνεῖο Νόβγκοροντ σέ 358 ρούβλια, στό κυβερνεῖο Βολογκντά σέ 320 ρούβλια, στό κυβερνεῖο Ἀρχάγγελσκ σέ 319 ρούβλια, στό κυβερνεῖο Πσκόφ σέ 312 ρούβλια.

Καί ἀπ' αὐτούς τούς ἀριθμούς πού ἐξωραΐζουν τήν πραγματικότητα φαίνεται καθαρά ὅτι *ἡ πλειοψηφία* τῶν δασκαλισσῶν παίρνει μισθό πείνας. Μέ τή σημερινή ἀκρίβεια τῆς ζωῆς τά *20-30* ρούβλια τό μήνα πού παίρνουν οἱ δασκάλες — ἀπό αὐτές (καί πάλι κατά μέσο ὅρο) τά 11,5 % εἶναι παντρεμμένες καί τά 4,4 % χῆρες — εἶναι χωρίς ἀμφιβολία ἐξευτελιστικός μισθός καί καταδικάζει τούς ἐκπαιδευτικούς στήν πείνα καί τή δυστυχία.

Ἀπό τά στοιχεῖα «κατά κατηγορίες» βλέπουμε ὅτι στά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά μονοτάξια σχολειά δουλεύουν 2 180 δασκάλες (ἀπό τίς 7 693 δασκάλες, πού δουλεύουν συνολικά στήν ἐκπαιδευτική περιφέρεια τῆς Πετρούπολης). Συνεπῶς, ἐδῶ ἔχουμε μιά «*κατηγορία*» μέ ἀρκετά μεγάλο ἀριθμό ἐκπαιδευτικῶν. Τί μισθό ὅμως παίρνουν οἱ δασκάλες τῆς κατηγορίας αὐτῆς;

Κατά μέσο ὅρο 302 ρούβλια στήν πόλη καί 301 στό χωριό.

Τό ρωσικό κράτος ξοδεύει ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια γιά τή συντήρηση τῶν ὑπαλλήλων, γιά τήν ἀστυνομία, γιά στρατιωτικές δαπάνες κτλ., ὅμως τούς δασκάλους τῶν λαϊκῶν σχολειῶν τούς καταδικάζει στήν πείνα. Ἡ ἀστική τάξη «συμπαθεῖ» τή λαϊκή ἐκπαίδευση — ὅμως μέ τόν ὅρο νά ζοῦν οἱ ἐκπαιδευτικοί χειρότερα ἀπό τίς ὑπηρέτριες τῶν ἀρχοντικῶν καί πλούσιων σπιτιῶν...

«Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 51,
4 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζά Πράβντου»

ΕΠΙΜΟΝΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΜΙΑΣ ΑΣΧΗΜΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Οἱ κύριοι λικβινταριστές ἐπιμένουν νά ὑπερασπίζουν τήν ὀχτωβριστική παράγραφο, πού «τρύπωσε» στό νομοσχέδιό τους γιά τίς ἐλευθερίες. Πρόκειται γιά τήν 5η παράγραφο πού περιορίζει μέ δικολαβικό τρόπο τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι, ὁρίζοντας, ὅτι οἱ ἐνέργειες τῶν ἐργατῶν δέν τιμωροῦνται, «*ἐφόσον γενικά δέν ἀποτελοῦν ἀξιόποινη πράξη*».

Ἡ ἀντιδραστικότητα τῆς παραγράφου αὐτῆς εἶναι ὁλοφάνερη. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι *οἱ πραγματικοί* σοσιαλδημοκράτες, ἄν θά βρίσκονται στήν ἀνάγκη νά κάνουν λόγο γι' αὐτό τό δικολαβισμό, θά ἔλεγαν τό ἀντίθετο, θά ἔλεγαν, δηλαδή, ὅτι σχετικά μέ τήν ἀπεργία οἱ πράξεις, πού γίνονται γιά λόγους βοήθειας τῶν καταπιεζόμενων συντρόφων, ἤ δέν τιμωροῦνται ἤ τουλάχιστο ὅτι ἡ τιμωρία πρέπει νά μετριάζεται.

Εἶναι φανερό ὅτι οἱ λικβινταριστές ὀφείλουν νά διαγράψουν ἀπό τό σχέδιό τους τήν ἀντιδραστική αὐτή παράγραφο: οἱ ἐργάτες θά ἐξαναγκάσουν τούς λικβινταριστές νά τό κάνουν.

Οἱ λικβινταριστές ὅμως (καθοδηγούμενοι ἀπό τόν Μπουρένιν-Γάμμα), ἀντί νά ἀναγνωρίσουν ἀνοιχτά τό λάθος, ἑλίσσονται, ξεφεύγουν, λένε ψεμματάκια. Ὁ κ. Γκόρσκι διαβεβαιώνει στή «Νόβαγια Λικβιντάτορσκαγια Γκαζέτα» [83] ὅτι τάχα στίς συσκέψεις τοῦ ἐξωτερικοῦ (πρίν ἀπό 3-4 χρόνια) [84] «μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Ν. Λένιν» ψηφίζονταν παρόμοια ἄρθρα στό νομοσχέδιο γιά τίς ἀπεργίες.

Ὅλα αὐτά εἶναι καθαρό ψέμμα.

Στίς συσκέψεις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡ δουλιά κατανεμόταν ὡς ἑξῆς: οἱ ὑποεπιτροπές ἐπεξεργάζονταν τά σχέδια καί ἡ γενική ἐπιτροπή συζητοῦσε μερικά βασικά ζητήματα. Στήν ὑποεπιτροπή γιά τίς ἀπεργίες ὁ Λένιν δέν πῆρε καθόλου μέρος (ἦταν στήν ὑποεπιτροπή γιά τό 8ωρο). Καί στή γενική ἐπιτροπή ὁ Λένιν μίλησε *ἐνάντια* σέ κάθε ἄρθρο πού θά ἀποδεχόταν ἤ θά ἀναγνώριζε ποινική εὐθύνη!!

Ὁ κ. Γκόρσκι θέλει νά φορτώσει στόν Λένιν τό σχέδιο κάποιου κ. Φ. Ντ. (πρώην μέλους τῆς ὑποεπιτροπῆς γιά τίς ἀπεργίες!). Δέν θά τό καταφέρετε, κύριοι.

Ὁ κ. Μπουρένιν-Γάμμα, ὑπερασπίζοντας μιά ἄσχημη ὑπόθεση, χρησιμοποίησε καί ἕνα ἀκόμη ἄσχημο ἐπιχείρημα.

«Αὐτοί (οἱ σοσιαλδημοκράτες) — ἔγραφε — πρέπει νά διεξάγουν τήν ταξική τους πάλη μέσα σέ ὁρισμένα πλαίσια, σεβόμενοι ὄχι τήν «ἀστική νομιμότητα», ἀλλά τό αἴσθημα τῆς ἠθικῆς καί τοῦ δικαίου τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν».

Ἐπιχείρημα ἀντάξιο ἑνός μικροαστοῦ!

Ἐμεῖς, κύριε λικβινταριστή, διεξάγουμε τήν ταξική μας πάλη μέσα σέ ὁρισμένα πλαίσια ἀπό λόγους *σκοπιμότητας*, ἀποκλείουμε ὅ,τι θά μποροῦσε (κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες) ν' ἀποδιοργανώσει τίς γραμμές μας ἤ νά διευκολύνει τήν ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ ἐνάντιά μας σέ στιγμές, πού αὐτό συμφέρει ἁπλῶς στήν ἄλλη πλευρά κτλ. Ὁ λικβινταριστής, ὅταν δέν καταλαβαίνει αὐτές τίς πραγματικές αἰτίες, πέφτει στόν ὀπορτουνιστικό βάλτο. Τί σημαίνει πλατιές λαϊκές μάζες; Σημαίνει καθυστερημένοι προλετάριοι καί μικροαστοί, γεμάτοι προλήψεις μικροαστικές, ἐθνικιστικές, ἀντιδραστικές, παπαδίστικες κτλ. κτλ.

Πῶς μποροῦμε λοιπόν νά «*σεβόμαστε*» ἐμεῖς τό «αἴσθημα τῆς ἠθικῆς καί τοῦ δικαίου» λ.χ. τοῦ ἀντισημιτισμοῦ, πού, ὅπως εἶναι γνωστό, πολύ συχνά ἐπικρατοῦσε ἀκόμη καί στή συνείδηση τῶν «πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν» π.χ. τῆς Βιέννης (πόλης πιό πολιτισμένης ἀπό πολλές ρωσικές πόλεις);

Τό «αἴσθημα τῆς ἠθικῆς καί τοῦ δικαίου» τῶν πλατιῶν *μικροαστικῶν* μαζῶν θά καταδικάσει, ἄς ποῦμε, τόν ξυλοδαρμό ἑνός ἀπεργοσπάστη στήν ἔξαψη γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ἀπεργίας πού γίνεται γιά τήν αὔξηση τοῦ μεροκάματου πείνας. Ἐμεῖς δέν πρόκειται *νά προπαγανδίζουμε* τή βία σέ παρόμοιες περιπτώσεις, γιατί αὐτό *δέν* εἶναι *σκόπιμο* ἀπό τήν ἄποψη *τῆς δικῆς μας* πάλης. Ὅμως δέν πρόκειται καί «νά σεβαστοῦμε» αὐτό τό αἴσθημα τῶν μικροαστῶν. Ἐνάντια σ' αὐτό τό «αἴσθημα» θά παλεύουμε σταθερά μέ ὅλα τά μέσα τῆς πειθοῦς, τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης.

Ἡ ἔκκληση τοῦ κ. Μπουρένιν-Γάμμα γιά «σεβασμό» τοῦ αἰσθήματος τῆς ἠθικῆς καί τοῦ δικαίου τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν εἶναι ἔκκληση μικροαστοῦ γιά σεβασμό μικροαστικῶν προλήψεων.

Μιά ἐπιπλέον ἀπόδειξη (κοντά σέ χιλιάδες ἄλλες) τοῦ μικροαστισμοῦ τῶν κ.κ. λικβινταριστῶν.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 1,
7 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ

Στό φύλλο αὐτό τῆς ἐφημερίδας μας οἱ σύντροφοι ἐργάτες θά βροῦν λεπτομερῆ στοιχεῖα γιά τή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, πού ἔγινε πρίν ἀπό λίγο καιρό στό Λονδίνο, καθώς καί γιά τήν ἀπόφασή του σχετικά μέ τήν ἑνότητα τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας.

Τήν ἀπόφαση αὐτή οἱ συνειδητοί ἐργάτες ὅλης τῆς Ρωσίας πρέπει νά τή συζητήσουν μέ μεγάλη προσοχή.

Ὁ συνειδητός ἐργάτης νιώθει καί συνειδητοποιεῖ ὅτι δέν εἶναι μέλος μόνο *τῆς ρωσικῆς* μαρξιστικῆς οἰκογένειας, καταλαβαίνει ὅτι εἶναι ἐπίσης μέλος τῆς *διεθνοῦς* οἰκογένειας τῶν μαρξιστῶν. Ἔχει ὑποχρεώσεις καί ἀπέναντι στήν ἐργατική Διεθνή. Εἶναι ὑποχρεωμένος νά παίρνει ὑπόψη του τή γνώμη καί τίς ἐπιθυμίες τῆς Διεθνοῦς. Δέν πρέπει οὔτε γιά ἕνα λεπτό νά ξεκόβει ἀπό τή διεθνή στρατιά τῶν ἐργατῶν.

Οἱ ρῶσοι ἐργάτες-μαρξιστές δέν μποροῦν νά μή χαιρετίσουν τό γεγονός ὅτι ἡ ἐργατική Διεθνής ἐκδηλώνει ἐπιθυμία νά κατατοπιστεῖ στά σοβαρά γιά τίς διαφωνίες σέ ζητήματα ἀρχῶν, πού παίζουν τόσο σημαντικό ρόλο στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Οἱ καταραμένες συνθῆκες τῆς κοινωνικοπολιτικῆς ζωῆς τῆς Ρωσίας δημιούργησαν τέτια κατάσταση, ὥστε οἱ σύντροφοί μας νά ξέρουν πολύ λιγότερα γιά τό κίνημά μας, ἀπ' ὅ,τι γιά τό κίνημα ὁποιασδήποτε ἄλλης χώρας. Ἡ ἄγνοια τῆς ἀντικειμενικῆς κατάστασης πραγμάτων στή Ρωσία ὁδήγησε σέ σημεῖο ὥστε ἀντιπρόσωποι τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας νά προτείνουν πρίν ἀπό λίγο καιρό νά συγκληθεῖ σύσκεψη ὅλων τῶν ὁμίλων τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ (12 «ρεύματα» τοῦ ἐξωτερικοῦ) γιά τήν ἐπεξεργασία καινούργιου προγράμματος τοῦ κόμματος. Ὅμως σέ ὅλους εἶναι γνωστό ὅτι τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ἔχει ἐπεξεργαστεῖ τέτιο πρόγραμμα ἀκόμη ἀπό τό 1903...

Αὐτός ὁ καιρός, εὐτυχῶς ἤδη περνάει. Τό ρωσικό προλεταριάτο μέ τό μεγάλο ἡρωϊκό του ἀγώνα ἀνάγκασε ὅλο τόν πολιτισμένο κόσμο νά μιλήσει γι' αὐτό. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δικαιωματικά κατέλαβε τή θέση της στήν ἐργατική Διεθνή καί μποροῦμε νά ποῦμε μέ πεποίθηση ὅτι μέ τόν καιρό ὁ ρόλος της στό διεθνή στίβο θά γίνεται ὅλο καί πιό σημαντικός, ὅλο καί πιό μεγάλος.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου δίνει γιά πρώτη φορά τή δυνατότητα στούς ρώσους ἐργάτες νά κατατοπίσουν λεπτομερειακά τούς συντρόφους μας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης γιά τήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν μας. Τό Γραφεῖο ἔβαλε τό ζήτημα ἔτσι: 1) προσφέρει τίς συντροφικές του ὑπηρεσίες γιά τήν ἐπίτευξη τῆς ἑνότητας, 2) θεωρεῖ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά διασαφηνιστοῦν οἱ πραγματικές διαφωνίες, 3) γιά τό λόγο αὐτό ἀναθέτει στήν Ἐκτελεστική του ἐπιτροπή νά ἔρθει σέ ἐπαφή καί νά ὀργανώσει τήν ἀνταλλαγή γνωμῶν μέ ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες πού ἀποδέχονται τό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα, καθώς ἐπίσης καί μ' ἐκείνους πού ἔχουν παραπλήσιο μέ τούς σοσιαλδημοκράτες πρόγραμμα.

Γιά τούς ρώσους μαρξιστές ὅλα αὐτά εἶναι πέρα γιά πέρα ἀποδεκτά.

Πραγματικά, πολύ θά θέλαμε νά *διασαφηνιστοῦν* οἱ διαφωνίες. Καί μάλιστα ὄχι μόνο ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί τούς λικβινταριστές, ἀλλά καί ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί τούς ναρόντνικους, τούς σιωνιστές-σοσιαλιστές [85] (πού κατά τή γνώμη μας εἶναι λίγο χειρότεροι ἀπό τήν Μπούντ εἴτε ἀπό τό ΠΠΣ) κτλ. Θά εἶναι σημαντική ἐπιτυχία, ἄν τό Διεθνές Γραφεῖο καταφέρει νά πετύχει νά δοθοῦν ξεκάθαρες καί ἀκριβεῖς διατυπώσεις, ἄν ἐξακριβώσει τίς πραγματικές αἰτίες τῶν πολιτικῶν διαφωνιῶν.

Ἡ διασαφήνιση ὅμως τῶν διαφωνιῶν δέν σημαίνει, φυσικά, καί ἐξάλειψή τους. Οἱ διαφωνίες ἔχουν τή ρίζα τους στίς ἐντελῶς διαφορετικές ἀπόψεις σχετικά μέ τή σημερινή κατάσταση τῆς Ρωσίας. Πρόκειται γιά *δυό* τακτικές, γιά *δυό* συστήματα πολιτικῆς: τό προλεταριακό καί τό φιλελεύθερο. Ἡ διαφωνία αὐτή δέν ἐξαλείφεται μέ τίποτε.

Ὅμως καί στό σημεῖο αὐτό πάρα πολύ θά θέλαμε νά διασαφηνιστεῖ μέ ἀκρίβεια καί ξεκάθαρα *ποιούς ὅρους* προτείνει ἡ κάθε πλευρά γιά τήν ἕνωση.

Μπροστά στούς ἐργάτες-μαρξιστές μπαίνει ἕνα σοβαρό καθῆκον: ὀφείλουν νά συζητήσουν ἐπισταμένα τήν πρόταση τοῦ

Διεθνοῦς Γραφείου καί νά τή δοῦν μέ μεγάλη προσοχή, νά καθορίσουν τούς δικούς τους ὅρους ἑνότητας.

Οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι ξεκάθαροι. Προκύπτουν ἀπό τήν ὅλη πορεία τοῦ κινήματος. Οἱ λικβινταριστές πρέπει νά ἀποδεχτοῦν *στήν πράξη* τό μαρξιστικό σύνολο, νά ἀναγνωρίσουν ὅτι κύρια συνθήματα ζύμωσης μέσα στίς μάζες εἶναι οἱ τρεῖς παλιές βασικές διεκδικήσεις· πρέπει νά ἀκυρώσουν τίς ἀλλαγές στό πρόγραμμα (τήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία)· νά σταματήσουν τίς φωνές γιά «ἀπεργιακή παραφορά»· νά καταδικάσουν τίς σεπαρατιστικές τάσεις τῶν μπουντιστῶν καί νά ἀπαιτήσουν τή συγχώνευση κατά τόπους· νά καταδικάσουν τίς κακόβουλες προσωπικές ἐπιθέσεις πού δηλητηριάζουν τήν ἰδεολογική πάλη κτλ. Ὁσοναφορᾶ τή δουλιά στή Δούμα ἡ ἑφτάδα πρέπει ὁπωσδήποτε νά ἀναγνωρίσει τήν ὑποταγή στό μαρξιστικό σύνολο καί νά ἀκυρώσει τίς ἀντικομματικές της ἀποφάσεις (Γιαγγέλο, ἀκύρωση τοῦ προγράμματος κτλ.). Ἀκόμη καί ὁ σ. Πλεχάνοφ, πού σέ πολλά δέν συμφωνεῖ μαζί μας, σέ γράμμα πρός τό Διεθνές Γραφεῖο γράφει ὅτι «ἡ διαίρεση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς μας ὁμάδας στή Δούμα ὀφείλεται σέ ὁρισμένες ἀξιολύπητες ἀποφάσεις τῶν συντρόφων μας λικβινταριστῶν, πού βρέθηκαν μέ πλειοψηφία ἑφτά ἔναντι ἔξι».

Δέν ἔχει ξεκαθαριστεῖ ἀκόμη καί τό ζήτημα μέ ποιόν εἶναι ὠφέλιμο νά ἔρθει σέ ἐπαφή τό Διεθνές Γραφεῖο, προκειμένου νά ὀργανώσει τή γενική ἀνταλλαγή γνωμῶν. Εἶναι φανερό ὅτι ἐδῶ ὑπάρχουν δυό δρόμοι: εἴτε πρέπει νά κληθοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δυό βασικῶν ρευμάτων: οἱ μαρξιστές καί οἱ λικβινταριστές, εἴτε «ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες» καί ὅλοι ὅσοι θεωροῦν τόν ἑαυτό τους παραπλήσιο μέ τούς σοσιαλδημοκράτες καί τότε πρέπει νά κληθεῖ καί τό κόμμα τοῦ βουλευτῆ Γιαγγέλο (ΠΠΣ) καί οἱ διάφορες ἑβραϊκές σοσιαλιστικές ὁμάδες καί ὅσοι ναρόντνικοι θεωροῦν ὅτι βρίσκονται κοντά στό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα.

Τό ζήτημα πού ἔβαλε τό Διεθνές Γραφεῖο πρέπει νά ἐνδιαφέρει κάθε συνειδητό ἐργάτη. Καλοῦμε ὅλους τούς ἐργάτες νά βάλουν τό ζήτημα αὐτό στίς συνελεύσεις, στούς ὁμίλους, στίς συζητήσεις, στίς συγκεντρώσεις τους κτλ., νά τό συζητήσουν, νά πάρουν ἀποφάσεις καί νά δημοσιεύσουν τή γνώμη τους στήν ἐφημερίδα μας.

Δέν πρέπει νά κάνουμε τή σκέψη ὅτι αὐτή τάχα ἡ ὑπόθεση δέν μᾶς ἀφορᾶ καθόλου. Ἄν μπεῖ τό ζήτημα στό διεθνές συνέδριο τῆς Βιέννης (πράγμα πού πολύ θά χαροποιοῦσε τούς μαρ-

ξιστές), τότε ἡ Διεθνής πρέπει νά ξέρει τή γνώμη τῶν ρώσων ἐργατῶν, τῶν προλεταριακῶν ὀργανώσεων πού δροῦν στή Ρωσία, κι' ὄχι μόνο τή γνώμη τῶν ξεκομμένων ὁμίλων τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Σύντροφοι! Συζητεῖστε τό σοβαρό ζήτημα, πού μπῆκε γιά συζήτηση, πάρτε ἀποφάσεις καί κοινοποιεῖστε τις στήν ἐφημερίδα σας «Προλετάρσκαγια Πράβντα». Τή γνώμη σας θά τήν προσέξουν οἱ συνειδητοί ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 2,
8 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΠΩΣ ΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ ΕΞΑΠΑΤΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ

Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο ἀποφάσισε νά προβεῖ σέ ἐνέργειες γιά νά διασαφηνίσει τίς διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλιστές καί νά προσφέρει τίς καλές του ὑπηρεσίες γιά τήν ἕνωση τῶν δυνάμεών τους.

Πῶς χρησιμοποίησαν οἱ λικβινταριστές τήν ἀπόφαση αὐτή; Τήν ἐκμεταλλεύτηκαν ἀμέσως γιά *νά ἐξαπατήσουν* τούς ρώσους ἐργάτες.

Ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», στό φύλλο της ἀρ. 97, σέ ἕνα ὅλο θριαμβολογία ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γράφει:

«Τό Διεθνές Γραφεῖο, ἀπορίπτοντας τό αἴτημα τῆς «ἑξάδας» γιά παραχώρηση σ' αὐτή τοῦ δικαιώματος ἰδιαίτερης ἐκπροσώπησης στό διακοινοβουλευτικό τμῆμα, ὄχι μόνο καταδίκασε ξεκάθαρα τήν ἀποσκίρτισή της ἀπό τή σοσιαλιστική ὁμάδα, ἀλλά καί ἀξιολόγησε ὅπως ἔπρεπε ἕνα ἀπό τά κύρια αἰτήματα, τήν ἀπόριψη τῶν ὁποίων οἱ ἕξι βουλευτές προσπάθησαν νά τή χρησιμοποιήσουν, γιά νά ἐξηγήσουν καί νά δικαιολογήσουν τήν ἀποχώρησή τους».

Ὅλα αὐτά δέν εἶναι σωστά ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος.

Τό σημειώσαμε αὐτό στή δική μας ἐφημερίδα [86], ἀρ. φύλ. 1.

Οἱ λικβινταριστές, ἀφοῦ πιάστηκαν ἐπ' αὐτοφώρω, προσπαθοῦν μέ καινούργια ψέμματα νά παραπλανήσουν τούς ἐργάτες.

Ἐπαναλαβαίνουμε, τό Διεθνές Γραφεῖο δέν ἀπόριψε τό αἴτημα τῆς ἑξάδας. Δέν καταδίκασε τήν «ἀποσκίρτισή» τους. Τό Γραφεῖο μάλιστα οὔτε καί ἐξέτασε τή διαμάχη ἀνάμεσα στούς 6 καί τούς 7 βουλευτές.

Ὅλα αὐτά εἶναι ἁπλῶς λικβινταριστική μέθοδος.

Οἱ κύριοι λικβινταριστές κατάφυγαν καί πέρυσι σέ τέτια ἐγκληματική μέθοδο μετά τή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου, ὅταν ὁ κ. Μάρτοφ ἀπόδοσε στό γερμανό σοσιαλδημοκράτη Χάαζε λόγια κατά τῶν μπολσεβίκων, πού ὁ ἴδιος δέν τά εἶχε πεῖ

καμιά φορά. Ἀργότερα ὁ Μάρτοφ ξεσκεπάστηκε μέ τή δήλωση πού ἔκανε ὁ Χάαζε στόν τύπο.

Τό ζήτημα ἐκπροσώπησης τῶν βουλευτῶν μπῆκε στό Γραφεῖο ὡς ἑξῆς. Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν μαρξιστῶν δήλωσε ἁπλῶς ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἑφτάδας ἐκλέχτηκε μόνο ἀπό τήν ἑφτάδα καί ὅτι ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα δέν τόν αναγνωρίζει σάν δικό της ἀντιπρόσωπο. Ὁ γραμματέας τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου σ. Χούισμανς ἔδοσε τήν παρακάτω ἐξήγηση. Ὑπάρχει ἰδιαίτερο καταστατικό σχετικά μέ τό διακοινοβουλευτικό τμῆμα. Σύμφωνα μέ τό καταστατικό αὐτό, ἄν στή δοσμένη Βουλή ὑπάρχουν μερικές ξεχωριστές σοσιαλιστικές ὁμάδες, τότε τό δικαίωμα ἐκπροσώπησης δίνεται μόνο στήν ὁμάδα πού ἔχει τούς περισσότερους βουλευτές· στήν περίπτωση αὐτή τό καταστατικό δέν παίρνει ὑπόψη του σέ ποιό κόμμα ἀνήκει ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα καί πόσοι ἐργάτες τήν ἀκολουθοῦν. Γιατί τά κόμματα ἔχουν τή δική τους ἰδιαίτερη ἐκπροσώπηση.

Σύμφωνα μέ τό καταστατικό αὐτό, ἄν στή Δούμα ὑπῆρχαν δυό ὁμάδες, λογουχάρη, 6 σοσιαλδημοκράτες καί 7 ναρόντνικοι, τότε στή διακοινοβουλευτική ἐκπροσώπηση ἡ ψῆφος θά δινόταν *μόνο* στούς ναρόντνικους.

Ἀκόμη ἕνα παράδειγμα: ἡ Βουλγαρία. Ἐκεῖ ἐκλέχτηκαν στή Βουλή 19 «πλατιοί» σοσιαλιστές (ὀπορτουνιστές) καί 18 μαρξιστές. Καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι ἀποτελοῦν ξεχωριστά κόμματα καί ἔχουν στή Βουλή δυό ἰδιαίτερες ὁμάδες. Στό Γραφεῖο καί τά δυό κόμματα ἔχουν ἐπίσης ξεχωριστούς ἐκπροσώπους. Ὅμως, *σύμφωνα μέ τό καταστατικό* τό δικαίωμα τῆς διακοινοβουλευτικῆς ἐκπροσώπησης μπορεῖ νά παραχωρηθεῖ μόνο στήν «πλατιά» ὁμάδα τῶν 19. Καί αὐτό δέν σημαίνει, φυσικά, ὅτι τό Γραφεῖο «καταδίκασε» τούς 18 μαρξιστές-βουλευτές.

Ἔτσι ἔχει ἡ ὑπόθεση τυπικά. Μπορεῖ νά κρίνει κανείς ὅπως θέλει τό καταστατικό αὐτό. Ὅμως σήμερα τέτιο εἶναι. Στίς συνθῆκες αὐτές τό αἴτημα τῆς ΡΣΔΕ ὁμάδας δέν μποροῦσε καί νά ὑποβληθεῖ.

Τί ἔπρεπε νά κάνει ἡ ἑφτάδα τῶν λικβινταριστῶν, ἄν ἤθελε νά ἐνεργήσει τίμια; Ἔπρεπε ἡ ἴδια νά ἀπορίψει τούς τύπους. Ἔχει ἀποδειχτεῖ τώρα καί τό ἀναγνωρίζουν ὅλοι ὅτι τή ΡΣΔΕ ὁμάδα τήν ἀκολουθοῦν πολλές φορές πιό πολλοί ὀργανωμένοι σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, ἀπ' ὅ,τι τήν ἑφτάδα. Τό συμπέρασμα ἐδῶ εἶναι καθαρό. Ὅποιος θέλει νά πάρει ὑπόψη τούς ψήφους τῶν ἐργατῶν, ὅποιος τόσο πολύ μιλάει γιά ἑνότητα, αὐτός δέν μπορεῖ νά ὑποστηρίζει τήν τυπική μόνο ἄποψη τοῦ ζητήματος.

Ἡ ἑφτάδα ὅμως ἐκμεταλλεύτηκε τήν «εὐτυχία» πού τῆς δίνει τό καταστατικό. Πάλι προκαλεῖ τούς ρώσους ἐργάτες. Ὅμως δέν φτάνει αὐτό. Οἱ κύριοι λικβινταριστές ἔφτασαν νά ποῦν ψέμματα, ὅτι ἡ Διεθνής «καταδίκασε» τάχα τήν ἑξάδα κτλ.

Αὐτή ἦταν ἡ πρώτη ἀπάντηση τῶν κυρίων λικβινταριστῶν στήν ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου.

Οἱ μαρξιστές ἐργάτες θά ἀπαντήσουν σ' αὐτά τά τεχνάσματα τῶν λικβινταριστῶν, στιγματίζοντας δημόσια τούς κυρίους αὐτούς.

Σύντροφοι, συνεχίστε νά συζητᾶτε μέ σοβαρότητα καί προσοχή τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου, διατυπῶστε τή γνώμη σας γι' αὐτή καί δόστε τήν πρέπουσα ἀπάντηση στίς προσπάθειες τῶν λικβινταριστῶν νά ἐξαπατήσουν τούς ρώσους ἐργάτες.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 3, 10 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙ ΤΟ «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ»

Ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς», τό κυριότερο ὄργανο τῶν φιλελευθέρων τῆς Ρωσίας, δημοσίευσε φέτος τό καλοκαίρι ἕνα ἄρθρο τοῦ κ. Μιχ. Μογκιλιάνσκι γιά τό πανουκρανικό φοιτητικό συνέδριο τοῦ Λβόφ. Ἡ ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Πράβντα» τόνιζε ὅτι ὁ κ. Μογκιλιάνσκι μ' ἕνα τελείως ἀπαράδεκτο (γιά ἕνα δημοκράτη ἤ γιά ἕνα πού θέλει νά λέγεται δημοκράτης) τρόπο περιέλουσε *μέ βρισιές* τόν οὐκρανικό σεπαρατισμό, πού τόν κήρυχνε, ἀνάμεσα στούς ἄλλους καί ὁ κ. Ντοντσόφ *. Εἶχε τονιστεῖ ἀμέσως ὅτι δέν πρόκειται καθόλου γιά ὁμοφωνία ἤ διαφωνία μέ τόν κ. Ντοντσόφ, πού τόν ἀντικρούουν πολλοί οὐκρανοί μαρξιστές. Γινόταν λόγος ὅτι εἶναι *ἀπαράδεκτο* νά βρίζουμε τό «σεπαρατισμό», χαρακτηρίζοντάς τον «παραλήρημα» καί τυχοδιωκτισμό, ὅτι ὁ τρόπος αὐτός εἶναι σωβινιστικός, ὅτι ὁ μεγαλορῶσος δημοκράτης, κριτικάροντας τό ἕνα ἤ τό ἄλλο σχέδιο σεπαρατισμοῦ (χωρισμοῦ), πρέπει ὁπωσδήποτε νά κάνει ζύμωση ὑπέρ *τῆς ἐλευθερίας* τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ὑπέρ *τοῦ δικαιώματος* ἀποχωρισμοῦ.

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, αὐτό εἶναι ζήτημα ἀρχῶν, ζήτημα προγράμματος πού ἀφορᾶ τίς ὑποχρεώσεις τῆς δημοκρατίας γενικά.

Καί νά τώρα, ὕστερα ἀπό μισό χρόνο, ὁ κ. Μιχ. Μογκιλιάνσκι ἐπανέρχεται στό θέμα αὐτό στή «Ρέτς» (ἀρ. φύλ. 331), ἀπαντώντας ὄχι σέ μᾶς, ἀλλά στόν κ. Ντοντσόφ, πού ἔκανε γερή ἐπίθεση κατά τῆς «Ρέτς» ἀπό τήν ἐφημερίδα «Σλιάχι» [87] τοῦ Λβόφ, ὑπογραμμίζοντας ταυτόχρονα ὅτι τή «σωβινιστική ἐπίθεση τῆς «Ρέτς» τή στιγμάτισε ὅπως ἔπρεπε μόνο ὁ ρωσικός σοσιαλιστικός τύπος».

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 338-339. *Ἡ Σύντ.*

Ὁ κ. Μογκιλιάνσκι, ἀντικρούοντας τόν κ. Ντοντσόφ, δηλώνει *ἐπανειλημμένα* ὅτι «ἡ κριτική τῶν συνταγῶν τοῦ κ. Ντοντσόφ *δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τήν ἀπόριψη τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν*».

Ἡ δήλωση αὐτή τοῦ συνεργάτη τῆς φιλελεύθερης «Ρέτς» εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαία καί καλοῦμε τούς ἀναγνῶστες νά τήν προσέξουν ἰδιαίτερα. Ὅσο πιό σπάνια συμφωνοῦν οἱ κ.κ. φιλελεύθεροι νά περάσουν ἀπό τό συνηθισμένο πολιτικό-ἀντιπολιτευτικό κουτσομπολιό στόν καθορισμό καί τήν ἀνάλυση τῶν βασικῶν καί οὐσιαστικῶν ἀληθειῶν τῆς δημοκρατίας, τόσο πιό ἐπίμονα πρέπει νά ζητοῦμε νά γίνεται σοβαρή ἀξιολόγηση τῆς κάθε τέτιας περίπτωσης περάσματος.

Ἀναγνωρίζει τό συνταγματικό-«δημοκρατικό» μας κόμμα τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, ναί ἤ ὄχι; — αὐτό τό ἐνδιαφέρον ἐρώτημα ἔβαλε ἄθελά του ὁ κ. Μογκιλιάνσκι.

Ὁ Μογκιλιάνσκι ἐπαναλαβαίνει ξανά καί ξανά τήν ἐπιφύλαξή του, ὅμως δέν δίνει ξεκάθαρη ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό! Ξέρει καλά ὅτι οὔτε στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, οὔτε στά καθημερινά πολιτικά κηρύγματα (στήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση) τοῦ κόμματος αὐτοῦ δέν μπορεῖς νά βρεῖς καθαρή, ἀκριβή, σαφή ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό.

> «Πρέπει νά ποῦμε — γράφει ὁ κ. Μογκιλιάνσκι — ὅτι καί τό «δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» δέν εἶναι κάποιο εἴδωλο πού δέν ἐπιδέχεται κριτική: οἱ μή ὑγιεῖς ὅροι ζωῆς ἑνός ἔθνους μποροῦν νά γεννήσουν μή ὑγιεῖς τάσεις στό ζήτημα τῆς ἐθνικῆς αὐτοδιάθεσης καί ἡ ἀποκάλυψη τῶν τάσεων αὐτῶν δέν σημαίνει καθόλου ἀπόριψη τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν».

Ὁρίστε ἕνα πρότυπο φιλελεύθερων ὑπεκφυγῶν πού θά δεῖτε νά τίς ἐπαναλαβαίνουν οἱ κ.κ. Σεμκόβσκι ἀπό τίς σελίδες τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας! Ὤ ναί, κ. Μογκιλιάνσκι, *κανένα* δημοκρατικό δικαίωμα δέν εἶναι «εἴδωλο», σέ κανένα ἀπ᾽ αὐτά δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε, π.χ., *τό ταξικό* περιεχόμενο. Ὅλες οἱ γενικές δημοκρατικές διεκδικήσεις εἶναι *ἀστικο*δημοκρατικές διεκδικήσεις, ἀπό τή διαπίστωση ὅμως αὐτή μόνο οἱ ἀναρχικοί καί οἱ ὀπορτουνιστές μποροῦν νά βγάζουν συμπέρασμα ἐνάντια στήν πιό συνεπή ὑπεράσπιση τῶν διεκδικήσεων αὐτῶν ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου.

Ἐννοεῖται, ἄλλο πράγμα εἶναι *τό δικαίωμα* τῆς αὐτοδιάθεσης καί ἄλλο *ἡ σκοπιμότητα* τῆς αὐτοδιάθεσης, τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου ἔθνους στή μιά ἤ τήν ἄλλη περίπτωση. Αὐτό

εἶναι στοιχειώδης ἀλήθεια. Ὅμως ἀναγνωρίζει ὁ κ. Μογκιλιάνσκι, ἀναγνωρίζουν οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ρωσίας, ἀναγνωρίζει τό Κόμμα τῶν καντέτων *τό χρέος* τοῦ δημοκράτη νά κηρύσσει στίς μάζες — ἰδιαίτερα στίς μεγαλορωσικές — τή σοβαρή σημασία τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ; τή σπουδαιότητά του;

Ὄχι, ὄχι καί πάλι ὄχι. Νά τί ἀποσιωπᾶ, νά τί κρύβει ὁ κ. Μογκιλιάνσκι. Νά ποῦ βρίσκεται μιά ἀπό τίς ρίζες *τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τοῦ σωβινισμοῦ* τῶν καντέτων — ὄχι μόνο τοῦ Στροῦβε, τοῦ Ἰζγκόγεφ καί τῶν ἄλλων ἀνοιχτῶν καντέτων, ἀλλά καί τῶν διπλωματῶν τοῦ καντέτικου κόμματος, σάν τόν Μιλιουκόφ καί τούς φιλισταίους τοῦ κόμματος αὐτοῦ, σάν... Ἀλλά τά ὀνόματα δέν ἔχουν σημασία!

Ὁ συνειδητός ἐργάτης τῆς Ρωσίας δέν θά ξεχάσει ὅτι ἐκτός ἀπό τούς ἐθνικο-αντιδραστικούς ἔχουμε καί τούς ἐθνικο-φιλελευθέρους, ἔχουμε καί τά πρῶτα φύτρα τοῦ ἐθνικο-δημοκρατισμοῦ (θυμηθεῖτε τόν κ. Πεσεχόνοφ στό 8ο τεῦχος τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο»[88] τοῦ 1906. Αὐτός μᾶς καλοῦσε «νά εἴμαστε προσεκτικοί» ἀπέναντι στίς ἐθνικιστικές προλήψεις τοῦ μεγαλορώσου μουζίκου).

Γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στήν πληγή τοῦ ἐθνικισμοῦ σέ ὅλες του τίς μορφές πολύ μεγάλη σημασία ἔχει ἡ προπαγάνδιση τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιάθεσης.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 4, 11 τοῦ Δεκέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΣΧΗΜΗ ΟΜΙΛΙΑ

Ὅλοι οἱ συνειδητοί ἐργάτες τῆς Ρωσίας εἶδαν, ἀναμφισβήτητα, μ' ἐνδιαφέρον καί προσοχή τήν ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου γιά τά ρωσικά ζητήματα. Ἡ οὐσία τῆς ἀπόφασης αὐτῆς βρίσκεται, ὅπως εἶναι γνωστό, στό ὅτι ὁρίζει νά διεξαχθεῖ ἤ νά ὀργανωθεῖ «*γενική ἀνταλλαγή γνωμῶν*» «ὅλων τῶν ὁμάδων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» τῆς Ρωσίας, τόσο αὐτῶν πού ἀναγνωρίζουν τό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα, ὅσο κι' ἐκείνων πού τά προγράμματά τους «βρίσκονται σέ ἁρμονία» (ἤ «σέ ἀντιστοιχία» — im Einklange) μαζί του.

Ἡ τελευταία διατύπωση εἶναι ἐξαιρετικά πλατιά, ἀφοῦ περιλαβαίνει ὄχι μόνο τούς ὀπαδούς τοῦ Γιαγγέλο, ἀλλά καί κάθε ὁμάδα πού θά θελήσει νά δηλώσει ὅτι τό πρόγραμμά της «ἀντιστοιχεῖ» ἤ «βρίσκεται σέ ἁρμονία» μέ τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὡστόσο, ἡ πλατιά αὐτή διατύπωση δέν ζημιώνει σέ τίποτε, ἀφοῦ γιά μιά «*ἀνταλλαγή γνωμῶν*» εἶναι, ἐννοεῖται, ἐπιθυμητό νά καθορίζεται ὅσο τό δυνατό πιό πλατιά ὁ κύκλος τῶν συζητητῶν, χωρίς ν' ἀποκλείονται κι' ἐκεῖνοι, μέ τούς ὁποίους *θά ἐπιθυμοῦσαν* νά συνενωθοῦν ἔστω καί μερικές ὁμάδες τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου εἶχαν προταθεῖ δυό σχέδια: 1) τό σχέδιο τοῦ Κάουτσκι «νά ὀργανωθεῖ ἀνταλλαγή γνωμῶν» καί *μόνο*. Ἡ ἀνταλλαγή γνωμῶν μπροστά σ' ἕνα ἀμερόληπτο ὄργανο, δηλαδή στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ ΔΣΓ, *θά ξεκαθαρίσει* τήν κατάσταση καί τό βάθος τῶν διαφωνιῶν. 2) Τό ἄλλο σχέδιο τό εἶχε προτείνει ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ, ἀλλά τό ἀπόσυρε ὕστερα ἀπό τίς ἀντιρήσεις τοῦ Κάουτσκι. Τό σχέδιο αὐτό πρόβλεπε «ἑνωτική συνδιάσκεψη» (Einigungskonferenz) «γιά τήν ἀνασύσταση ἑνιαίου κόμματος».

Ἐννοεῖται ὅτι τό τελευταῖο αὐτό σχέδιο ἦταν χειρότερο, γιατί εἶναι ἀπαραίτητο νά συγκεντρωθοῦν πρῶτα συγκεκριμένα

στοιχεῖα, ἀφήνουμε ὅτι ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ προσπαθοῦσε ἐδῶ ἁπλῶς νά μπάσει λαθραῖα τήν «ἀποκατάσταση» τοῦ θλιβερῆς φήμης «τισκικοῦ ὁμίλου».

Ψηφίστηκε τό σχέδιο τοῦ Κάουτσκι, πού εἶναι πιό προσεκτικό καί ἀντιμετωπίζει πιό συστηματικά τό ζήτημα τῆς ἑνότητας *μέσω* μιᾶς προκαταρκτικῆς «ἀνταλλαγῆς γνωμῶν» καί μελέτης τῶν συγκεκριμένων στοιχείων. Γι' αὐτό ἦταν πολύ φυσικό νά ψηφιστεῖ ἡ πρόταση τοῦ Κάουτσκι ὁμόφωνα.

Ἀπό τήν πρόταση ὅμως τοῦ Κάουτσκι, πού ἔγινε ἀπόφαση τοῦ Γραφείου, πρέπει νά ξεχωρίσουμε *τήν ὁμιλία* τοῦ Κάουτσκι, πού σ' ἕνα σημεῖο ἄφησε νά τοῦ ξεφύγουν *τερατώδη πράγματα*. Ἔχουμε ἤδη μιλήσει σέ συντομία γιά τό περιστατικό αὐτό, τό ρεπορτάζ ὅμως τῆς ἐφημερίδας «Vorwärts» (κεντρικό γερμανικό ὄργανο) [89] γιά τήν ὁμιλία τοῦ Κάουτσκι μᾶς ὑποχρεώνει νά σταθοῦμε τώρα πιό λεπτομερειακά στό σπουδαῖο αὐτό ζήτημα.

Ἀπαντώντας στή Ρόζα Λούξεμπουργκ, ὁ Κάουτσκι εἶπε «ὅτι τό παλιό κόμμα ἐξαφανίστηκε, ἄν καί διατηρήθηκαν τά παλιά ὀνόματα, πού ὡστόσο μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου (im Laufe der Jahre — στά τελευταῖα χρόνια) ἀπόκτησαν νέο περιεχόμενο. Δέν μπορεῖ κανείς ἔτσι ἁπλά νά ἀποκλείσει παλιούς συντρόφους μόνο καί μόνο ἐπειδή τό κόμμα τους (ihre Partei) δέν ἔχει τό παλιό ὄνομα».

Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ἀντιτάχτηκε σ' αὐτό, λέγοντας ὅτι «ἡ ἔκφραση τοῦ Κάουτσκι, πώς τάχα τό ρωσικό κόμμα πέθανε (sei tot), εἶναι ἀπερίσκεπτη», τότε ὁ Κάουτσκι περιορίστηκε «νά διαμαρτυρηθεῖ ἐνάντια στόν ἰσχυρισμό ὅτι εἶπε, τάχα, πώς ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία πέθανε... Αὐτός εἶπε λέει μόνο ὅτι ἔσπασαν οἱ παλιές μορφές καί ὅτι πρέπει νά δημιουργηθεῖ νέα μορφή».

Αὐτά εἶναι τά σημεῖα πού ἀφοροῦν τό ζήτημά μας, μεταφρασμένα ἀπό τήν ἐπίσημη ἔκθεση.

Ὅτι ὁ Κάουτσκι δέν εἶπε καί δέν μποροῦσε νά πεῖ πώς ἡ *σοσιαλδημοκρατία* πέθανε, αὐτό εἶναι ὁλοφάνερο. Ὅτι ὅμως τό κόμμα ἐξαφανίστηκε αὐτό τό εἶπε καί δέν τό ἀνακάλεσε παρά τίς ἀντιρήσεις πού τοῦ ἔφεραν!

Ἀπίστευτο, ὅμως γεγονός.

Ἡ σύγχυση πού παρουσίασε ὁ Κάουτσκι εἶναι ἀπίστευτα μεγάλη. Γιά τόν ἀποκλεισμό *ποιῶν* «παλιῶν συντρόφων» μιλοῦσε; Τῶν κυρίων Πότρεσοφ καί Σίας; Μήπως δέν ὀνόμασε «τό κόμμα *τ ο υ ς*» λικβινταριστική ἀμορφία;

Ἤ ὁ Κάουτσκι εἶχε ὑπόψη του «τό ΠΠΣ-λεβίτσα», πού τό ἀπόκλειε ἡ διατύπωση τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ; Τότε ὅμως εἶ-

ναι ἀκατανόητη ἡ ἔκφραση «παλιοί σύντροφοι», γιατί *ποτέ*, ἀπό τήν ἴδια τήν ἵδρυση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, δηλ. ἀπό τό 1898, τά μέλη τοῦ ΠΠΣ *δέν ἦταν γενικά* κομματικοί σύντροφοι τῶν σοσιαλδημοκρατῶν!

Γιά μᾶς καί οἱ δυό ἑρμηνεῖες εἶναι ταυτόσημες, γιατί εἶναι πραγματικά γελοῖο ν' ἀποκλείσει κανείς τούς λικβινταριστές ἀπό «τήν ἀνταλλαγή γνωμῶν» πάνω στό ζήτημα τῆς ἑνότητας (ἀφοῦ σ' αὐτούς βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος), ὅπως γελοῖο θά ἦταν ν' ἀποκλείσει τό ΠΠΣ-λεβίτσα (μπορεῖ, μιλώντας ἀφηρημένα, οἱ λικβινταριστές — ἀπ' αὐτούς ὅλα νά τά περιμένει κανείς! — νά θελήσουν νά ὑπερασπίσουν τελεσιγραφικά τό διασπαστικό τους μπλόκ μέ τό *μή*-σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ΠΠΣ). Πάντως πρέπει νά ξέρουμε συγκεκριμένα, τί θέλουν ἀπό τό κόμμα ὄχι μόνο οἱ κ.κ. λικβινταριστές, ἀλλά καί οἱ σύμμαχοί τους.

Παραμένει γεγονός ἀναμφισβήτητο. Ὁ Κάουτσκι ἔφτασε στό σημεῖο νά πεῖ στό Γραφεῖο ὅτι τό ρωσικό κόμμα ἐξαφανίστηκε τάχα.

Πῶς μπόρεσε νά πεῖ μιά τέτια τερατωδία; Γιά νά τό καταλάβουν αὐτό οἱ ρῶσοι ἐργάτες, πρέπει νά ξέρουν, *ποιός ἐνημερώνει* τό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό τύπο γιά τά ρωσικά ζητήματα. Ὅταν γράφουν οἱ γερμανοί, παρακάμπτουν συνήθως τό ζήτημα τῶν διαφωνιῶν. Ὅταν γράφουν οἱ ρῶσοι στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό τύπο, τότε βλέπουμε εἴτε συμμαχία ὅλων τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ τούς λικβινταριστές, γιά νά ποῦν τίς πιό ἀνάρμοστες βρισιές ἐνάντια στούς «λενινιστές» (αὐτό ἔγινε στή «Vorwärts» τήν ἄνοιξη τοῦ 1912), εἴτε γραφτά κάποιου τισκικοῦ, τροτσκιστῆ ἤ κάποιου ἄλλου ἀπό τόν ὅμιλο τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού σκόπιμα συσκοτίζει τό ζήτημα. *Χρόνια ὁλόκληρα* δέν εἴδαμε οὔτε ἕνα ντοκουμέντο, συλλογή ἀποφάσεων, ἀνάλυση ἰδεῶν, οὔτε μιά προσπάθεια νά συγκεντρωθοῦν ἀληθινά στοιχεῖα!

Εἶναι νά λυπᾶται κανείς τούς γερμανούς ἡγέτες, πού (ὅταν ἀσχολοῦνται μέ τή θεωρία, ξέρουν νά συγκεντρώνουν στοιχεῖα καί νά τά μελετοῦν) δέν ντρέπονται ν' ἀκοῦνε καί νά ἐπαναλαβαίνουν τά παραμύθια τῶν λικβινταριστῶν πληροφοριοδοτῶν.

Στή ζωή θά ἐφαρμοστεῖ *ἡ ἀπόφαση* τοῦ Γραφείου, ἐνῶ ἡ ὁμιλία τοῦ Κάουτσκι θά μένει σάν κάτι τό θλιβερά ἀλλόκοτο.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 6, 13 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ [90]

Στά περισσότερα κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἡ στατιστική τῶν ἀπεργιῶν ὀργανώθηκε σωστά ἐδῶ καί λίγο σχετικά καιρό, πρίν ἀπό 10-20 χρόνια. Στή Ρωσία ὑπάρχουν στοιχεῖα γιά τίς ἀπεργίες μόνο ἀπό τό 1895. Ἡ κυριότερη ἔλλειψη τῆς ἐπίσημης στατιστικῆς μας, ἐκτός ἀπό τή μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν, εἶναι ὅτι περιλαβαίνει μόνο τούς ἐργάτες τῶν ἐπιχειρήσεων πού ὑπάγονται στήν Ἐπιθεώρηση ἐργασίας. Οἱ σιδηροδρομικοί, οἱ μεταλλωρύχοι, οἱ τροχιοδρομικοί, οἱ ἐργάτες τῶν ἐπιχειρήσεων πού ὑπάγονται στό φόρο κατανάλωσης, ἐξορυκτικῶν καί ἄλλων, οἱ οἰκοδόμοι, οἱ ἐργάτες γῆς δέν περιλαβαίνονται στή στατιστική.

Νά τά συνοπτικά στοιχεῖα γιά ὅλα τά χρόνια πού ὑπάρχει στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία:

Χρόνος	Ἀριθμός ἀπεργιῶν		Ἀριθμός ἀπεργῶν ἐργατῶν	
	Σύνολο	% σέ σχέση μέ τό σύνολο τῶν ἐπιχ.	Σύνολο	% σέ σχέση μέ τό σύνολο τῶν ἐργατῶν
1895	68	0,4	31 195	2,0
1896	118	0,6	29 527	1,9
1897	145	0,7	59 870	4,0
1898	215	1,1	43 150	2,9
1899	189	1,0	57 498	3,8
1900	125	0,7	29 389	1,7
1901	164	1,0	32 218	1,9
1902	123	0,7	36 671	2,2
1903	550	3,2	86 832	5,1

Χρόνος	Ἀριθμός ἀπεργιῶν		Ἀριθμός ἀπεργῶν ἐργατῶν	
	Σύνολο	% σέ σχέση μέ τό σύνολο τῶν ἐπιχ.	Σύνολο	% σέ σχέση μέ τό σύνολο τῶν ἐργατῶν
1904	68	0,4	24 904	1,5
1905	13 995	93,2	2 863 173	163,8
1906	6 114	42,2	1 108 406	65,8
1907	3 573	23,8	740 074	41,9
1908	892	5,9	176 101	9,7
1909	340	2,3	64 166	3,5
1910	222	1,4	46 623	2,4
1911	466	2,8	105 110	5,1
1912	1 918	;	683 361	;

Κατά πόσο εἶναι μειωμένοι οἱ ἀριθμοί, φαίνεται, λογουχάρη, ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ τόσο προσεκτικός συγγραφέας κ. Προκοπόβιτς δίνει γιά τό 1912 ἄλλο ἀριθμό: *683 χιλιάδες* ἀπεργούς, ἐνῶ «ἀπό ἄλλους ὑπολογισμούς βγαίνουν 1 248 χιλιάδες στίς ἐργοστασιακές ἐπιχειρήσεις καί 215 ἐπιπλέον χιλιάδες στίς ἐπιχειρήσεις, πού δέν ὑπάγονται στήν ἐπιθεώρηση ἐργασίας», δηλαδή συνολικά *1 463 χιλιάδες*, σχεδόν $1^1/_2$ ἑκατομμύριο.

Ὁ ἀριθμός τῶν οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν (ἀπό τό 1905) κατανέμεται ὡς ἑξῆς:

Χρόνος	Ἀριθμός ἀπεργιῶν	Ἀριθμός ἐργατῶν	Χρόνος	Ἀριθμός ἀπεργιῶν	Ἀριθμός ἐργατῶν
1905	4 388	1 051 209	1909	290	55 803
1906	2 545	457 721	1910	214	42 846
1907	973	200 004	1911	442	96 730
1908	428	83 407	1912	702	172 052

Ἔτσι ἡ ἱστορία τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία χωρίζεται καθαρά σέ 4 περιόδους (χωρίς νά μιλᾶμε γιά τήν ἔνατη δεκαετία, ὅταν ξέσπασαν οἱ περίφημες ἀπεργίες τοῦ Μορόζοφ, πού τίς χαρακτήρισε ἀκόμη καί ὁ ἀντιδραστικός δημοσιολόγος Κατκόφ σάν ἐμφάνιση «ἐργατικοῦ ζητήματος» στή Ρωσία [91]):

			Μέσος όρος απεργών τό χρόνο
1η περίοδος	(1895-1904),	προεπαναστατική	43 χιλ.
2η »	(1905-1907),	ἐπαναστατική	1 570 »
3η »	(1908-1910),	ἀντεπαναστατική	96 »
4η »	(1911-1912),	σύγχρονη, ἀρχή τῆς ἀναζωογόνησης	394 »

Γενικά, γιά τά 18 χρόνια, ὁ μέσος ἀριθμός ἀπεργῶν τό χρόνο στή χώρα μας εἶναι 345,4 χιλ. Στή Γερμανία ὁ μέσος ἀριθμός γιά 14 χρόνια (1899-1912) εἶναι 229,5 χιλιάδες, στήν Ἀγγλία ὁ μέσος ἀριθμός γιά 20 χρόνια (1893-1912) 344,2 χιλιάδες. Γιά νά δείξουμε παραστατικά τή σύνδεση τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία μέ τήν πολιτική ἱστορία, παραθέτουμε στοιχεῖα γιά τήν περίοδο 1905-1907 *κατά τριμηνίες*:

Χρόνος	1905				1906				1907			
Τριμηνίες	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλιάδες) γιά κάθε τρεῖς μῆνες (ἕνα τέταρτο τοῦ χρόνου)	Ἀρχές ἐπανάστασης			Ἐπανάσταση		I Δούμα				II Δούμα		
Σύνολο	810	481	294	1 277	269	479	296	63	146	323	77	193
Οἰκονομ.	411	190	143	275	73	222	125	37	52	52	66	30
Πολιτ.	399	291	151	1 002	196	257	171	26	94	271	11	163

Ἡ συμμετοχή τῶν ἐργατῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Ρωσίας στίς ἀπεργίες φαίνεται ἀπό τά ἑπόμενα στοιχεῖα:

Βιομηχανικές περιοχές	Ἀριθμ. ἐργατῶν τό 1905 ἐργοστ/κῶν (σέ χιλ.)	Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλιάδες): Συνολικά γιά 10 χρόνια (1895-1904)	Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλιάδες): Μόνο τό 1905
Πετρούπολης	299	137	1 033
Μόσχας	567	123	540
Βαρσοβίας	252	69	887
3 περιφερειῶν τοῦ Νότου ..	543	102	403
Σύνολο ...	1 661	431	2 863

Ἀπό δῶ φαίνεται καί ἡ σχετική καθυστέρηση τῆς Μόσχας, καί ἀκόμη πιό πολύ τοῦ Νότου, μέ ἐξαιρετική ὑπεροχή τῆς Πετρούπολης καί τῆς περιοχῆς της (μαζί καί τῆς Ρίγας), καθώς ἐπίσης καί τῆς Πολωνίας.

Κατά βασικούς βιομηχανικούς κλάδους ἡ κατανομή τῶν ἀπεργιῶν εἶναι ἡ ἑξῆς:

Ὁμάδες παραγωγικῶν κλάδων	Συνολικός ἀριθμός ἐργατῶν (σέ χιλ.) τό 1904	Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλ.) Συνολικά γιά 10 χρόνια (1895-1904)	Μόνο τό 1905
Ἐργάτες μετάλλου........	252	117	811
Ὑφαντουργοί............	708	237	1 296
Τυπογράφοι, ξυλουργοί, βυρσοδέψες καί ἐργάτες χημικῆς βιομηχανίας	277	38	471
Ἐργάτες κεραμοποιίας καί παραγωγῆς ἐπισιτιστικῶν προϊόντων.............	454	39	285
Σύνολο ...	1 691	431	2 863

Ἀπό δῶ φαίνεται ὁ πρωτοπόρος ρόλος τῶν ἐργατῶν μετάλλου καί ἡ καθυστέρηση τῶν ὑφαντουργῶν καί ἀκόμη πιό πολύ τῶν ὑπόλοιπων ἐργατῶν.

Ὡς πρός τίς αἰτίες οἱ ἀπεργίες κατανέμονται ὡς ἑξῆς (γιά 14 χρόνια, 1895-1908): πολιτικές τά 59,9% τῶν ἀπεργῶν· γιά αὔξηση τοῦ μεροκάματου τά 24,3 %· γιά μείωση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας τά 10,9%· γιά βελτίωση τῶν ὅρων ἐργασίας τά 4,8 %.

Κατά ἐπιτυχία τῶν ἀπεργιῶν ἔχουμε τήν παρακάτω κατανομή (ἄν τούς ἀπεργούς, πού σταμάτησαν τήν ἀπεργία μέ συμβιβασμό, τούς μοιράσουμε ἐξίσου ἀνάμεσα στούς νικητές καί τούς ἡττημένους):

Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλιάδες) στίς οἰκονομ. ἀπεργίες

	Σύνολο γιά 10 χρόνια (1895-1904)	%	1905	%	1906	%	1907	%	1911	%	1912	%
Νικητές.......	159	37,5	705	48,9	233	50,9	59	29,5	49	51	55	42
Ἡττημένοι....	265	62,5	734	51,1	225	49,1	141	70,5	47	49	77	58
Σύνολο	424	100,0	1 439	100,0	458	100,0	200	100,0	96	100	132	100

Τά στοιχεῖα γιά τό 1911-1912 εἶναι ἐλλιπῆ καί δέν μποροῦν νά συγκριθοῦν πλήρως μέ τά προηγούμενα.

Τελειώνοντας, θά παραθέσουμε συνοπτικά στοιχεῖα γιά τήν κατανομή τῶν ἀπεργιῶν κατά ἐπιχειρήσεις διαφόρου μεγέθους καί τόπο λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων:

Στούς ἑκατό ἐργάτες τῆς κάθε κατηγορίας ἀπήργησαν

Κατηγορίες ἐπιχειρήσεων	1895-1904, δηλαδή συνολικά γιά 10 χρόνια	Μόνο τό 1905
Μέχρι 20 ἐργάτες	2,7	47,0
Ἀπό 21- 50 »	7,5	89,4
» 51- 100 »	9,4	108,9
» 101- 500 »	21,5	160,2
» 501-1000 »	49,9	163,8
Πάνω ἀπό 1000 »	89,7	231,9

Ποσοστό τῶν ἀπεργιῶν, πού ἔγιναν

	σέ πόλεις	ἔξω ἀπό πόλεις
1895-1904......	75,1	24,9
1905	85,0	15,0

Ἡ ὑπεροχή τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων στό ἀπεργιακό κίνημα καί ἡ σχετική καθυστέρηση στίς φάμπρικες τοῦ χωριοῦ φαίνεται καθαρά ἀπό τούς ἀριθμούς αὐτούς.

Γράφτηκε τό 1913

Δημοσιεύτηκε στίς 14 (27) τοῦ Δεκέμβρη 1913 στό ἡμερολόγιο «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη γιά τό 1914», ἔκδοση «Πριμπόι» - Πετρούπολη Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ ἡμερολογίου

Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Γιά νά ἔχουμε μιά πιό σαφή ἰδέα γιά τό σχέδιο τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», πού ἀποβλέπει στό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες, ὠφέλιμο εἶναι νά δοῦμε τά συγκεκριμένα στοιχεῖα γιά τήν ἐθνική σύνθεση τῶν μαθητῶν στά ρωσικά σχολειά. Σχετικά μέ τήν ἐκπαιδευτική περιφέρεια τῆς Πετρούπολης τέτια στοιχεῖα ἔχουν συγκεντρωθεῖ στή σχολική ἀπογραφή τῆς 18 τοῦ Γενάρη 1911.

Νά τά στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας γιά τήν κατανομή τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολειῶν σύμφωνα μέ *τή μητρική γλώσσα* τους. Τά στοιχεῖα ἀναφέρονται σ' ὁλόκληρη τήν ἐκπαιδευτική περιφέρεια τῆς Πετρούπολης. *Σέ παρένθεση* δίνουμε *τούς ἀριθμούς σχετικά* μέ τήν Πετρούπολη. Μέ τή λέξη «ρωσική γλώσσα» οἱ ὑπάλληλοι ἀνακατεύουν πάντα τή μεγαλορωσική, τή λευκορωσική καί τήν οὐκρανική («μικρορωσική» σύμφωνα μέ τήν κρατική ὁρολογία). Σύνολο μαθητῶν — 265 660 (48 076).

Ρωσική γλώσσα — 232 618 (44 223)· πολωνική — 1 737 (780)· τσέχικη — 3 (2)· λιθουανική — 84 (35)· λεττονική — 1 371 (113)· ζμουντσκική — 1 (0)· γαλλική — 14 (13)· ἰταλική — 4 (4)· ρουμανική — 2 (2)· γερμανική — 2 408 (845)· σουηδική — 228 (217)· νορβηγική — 31 (0)· δανική — 1 (1)· ὁλλανδική — 1 (0)· ἀγγλική — 8 (7)· ἀρμενική — 3 (3)· τσιγγάνικη — 4 (0)· ἑβραϊκή — 1 196 (396)· γεωργιανή — 2 (1)· ὀσετίνικη — 1 (0)· φιλλανδική — 10 750 (874)· καρελική — 3 998 (2)· τσουντκική — 247 (0)· ἐσθονική — 4 723 (536)· λοπαρική — 9 (0)· ζιριανική — 6 008 (0)· σαμογεντική — 5 (0)· ταταρική — 63 (13)· περσική — 1 (1)· κινεζική — 1 (1)· ἄγνωστο ποιά — 138 (7).

Αὐτά εἶναι τά σχετικά ἀκριβῆ στοιχεῖα. Τά στοιχεῖα αὐτά δείχνουν τήν τεράστια ἐθνική πολυχρωμία τοῦ πληθυσμοῦ, ἄν καί ἀναφέρονται σέ μιά ἀπό τίς πιό μεγαλορωσικές περιοχές τῆς Ρωσίας. Χτυπάει ἀμέσως στό μάτι ἡ πολύ μεγάλη ἐθνική πολυχρωμία τῆς Πετρούπολης πού εἶναι μιά μεγάλη πόλη. Τό φαινόμενο αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο, ἀποτελεῖ *νόμο* τοῦ καπιταλισμοῦ πού ἰσχύει γιά ὅλες τίς χῶρες καί ὅλες τίς γωνιές τοῦ κόσμου. Τίς μεγάλες πόλεις, τά ἐργοστασιακά, τά μεταλλουργικά καί σιδηροδρομικά, γενικά τά ἐμπορικά καί βιομηχανικά κέντρα τά διακρίνει ἀναπόφευκτα ἡ πιό μεγάλη ἐθνική πολυχρωμία τοῦ πληθυσμοῦ καί ἀκριβῶς τά τέτια κέντρα ἀναπτύσσονται πιό γρήγορα, ἀποσπώντας συνεχῶς ὅλο καί περισσότερους κατοίκους ἀπό τό ἀπομονωμένο χωριό.

Δοκιμάστε τώρα νά ἐφαρμόσετε σ' αὐτά τά στοιχεῖα τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας τή νεκρή οὐτοπία τῶν ἐθνικιστῶν μικροαστῶν, πού ὀνομάζεται «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» ἤ (σέ μετάφραση τῶν μπουντιστῶν) «ἀφαίρεση ἀπό τή δικαιοδοσία τοῦ κράτους» τῶν ζητημάτων τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ, δηλ., κατά πρῶτο λόγο, τῆς ἐκπαίδευσης.

«᾿Από τή δικαιοδοσία τοῦ κράτους ἀφαιρεῖται» ἡ ἐκπαίδευση καί μεταβιβάζεται στά χέρια εἴκοσι τριῶν (σχετικά μέ τήν Πετρούπολη) «ἐθνικῶν ἑνώσεων» πού ἡ καθεμιά ἀναπτύσσει τό «δικό της» «ἐθνικό πολιτισμό»!!

Εἶναι γελοῖο καί νά προσπαθεῖ ἀκόμη κανείς ν' ἀποδείξει τόν παραλογισμό καί τήν ἀντιδραστικότητα ἑνός τέτιου «ἐθνικοῦ προγράμματος».

Εἶναι φανερό, σάν τή μέρα, ὅτι τό κήρυγμα ἑνός τέτιου σχεδίου σημαίνει *στήν πραγματικότητα* ἐφαρμογή ἤ ὑποστήριξη τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ, τοῦ σωβινισμοῦ καί τοῦ κληρικαλισμοῦ. Τά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας γενικά καί τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἰδιαίτερα ἀπαιτοῦν ἀκριβῶς τό ἀντίθετο: πρέπει νά ἐπιδιώκουμε τή *συγχώνευση* τῶν παιδιῶν *ὅλων* τῶν ἐθνοτήτων σέ *ἑνιαῖα* σχολειά στόν κάθε τόπο· οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνοτήτων πρέπει νά ἐφαρμόζουν *ἀπό κοινοῦ* τήν προλεταριακή ἐκπαιδευτική πολιτική, πού τόσο καλά ἀνάπτυξε ὁ βουλευτής τῶν ἐργατῶν Βλαντίμιρ Σαμόηλοφ, ἐξονόματος τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας τῆς Κρατικῆς δούμας [92]. Ἐμεῖς πρέπει νά τασσόμαστε μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο ἐνάντια σ' ὁποιοδήποτε χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες.

Πρέπει νά φροντίζουμε ὄχι νά περιφράζουμε μέ τόν ἕνα ἤ τόν

ἄλλο τρόπο τά ἔθνη στόν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης, ἀλλά, ἀντίθετα, νά δημιουργοῦμε τούς βασικούς δημοκρατικούς ὅρους εἰρηνικῆς συμβίωσης τῶν ἐθνῶν στή βάση τῆς ἰσοτιμίας. Δέν πρέπει νά ἐξυμνοῦμε τόν «ἐθνικό πολιτισμό», ἀλλά νά ξεσκεπάζουμε τόν κληρικαλικό καί τόν ἀστικό χαρακτήρα τοῦ συνθήματος αὐτοῦ στό ὄνομα τοῦ διεθνιστικοῦ (διεθνικοῦ) πολιτισμοῦ τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος.

Μπορεῖ ὅμως νά μᾶς ρωτήσουν, εἶναι δυνατό νά ἐξασφαλιστοῦν, μέ βάση τήν ἰσοτιμία, τά συμφέροντα *ἑνός* παιδιοῦ τῆς γεωργιανῆς ἐθνότητας μέσα σέ 48 076 μαθητές τῆς Πετρούπολης; Θ' ἀπαντήσουμε σ' αὐτό: ἡ δημιουργία ἰδιαίτερου σχολειοῦ γιά τούς γεωργιανούς τῆς Πετρούπολης μέ βάση τό γεωργιανό «ἐθνικό πολιτισμό» εἶναι ἀδύνατη καί τό κήρυγμα ἑνός τέτιου σχεδίου καλλιεργεῖ *ἐπιζήμιες* ἰδέες στίς λαϊκές μάζες.

Ἐμεῖς ὅμως δέν θά ὑπερασπίσουμε τίποτε τό ἐπιζήμιο καί δέν θά ἐπιδιώξουμε κάτι πού δέν μπορεῖ νά γίνει, ἄν ζητήσουμε νά παραχωρηθεῖ γιά τό παιδί αὐτό δημόσιο οἴκημα δωρεάν γιά μαθήματα τῆς γεωργιανῆς γλώσσας, τῆς γεωργιανῆς ἱστορίας κτλ., νά μεταφερθοῦν γιά τό παιδί αὐτό γεωργιανά βιβλία ἀπό τήν κεντρική βιβλιοθήκη, νά πληρώνεται ἀπό τό δημόσιο τό μέρος τῶν ἐξόδων πού ἀναλογεῖ σ' αὐτό γιά τήν ἀμοιβή τοῦ γεωργιανοῦ δασκάλου κτλ. Ὅταν θά ὑπάρξουν συνθῆκες πραγματικῆς δημοκρατίας, ὅταν θά ἐξαλειφθεῖ ἐντελῶς ἡ γραφειοκρατία καί ὁ «περεντονοφισμός» [93] ἀπό τό σχολειό, τότε ὁ πληθυσμός θά μπορέσει νά τό πετύχει αὐτό πέρα γιά πέρα. Καί *δέν μποροῦμε* νά πετύχουμε πραγματική δημοκρατία, παρά μόνο μέ τή συγχώνευση τῶν ἐργατῶν *ὅλων* τῶν ἐθνοτήτων.

Τό νά ζητᾶ κανείς ἰδιαίτερα ἐθνικά σχολειά γιά τόν κάθε «ἐθνικό πολιτισμό» εἶναι ἀντιδραστικό. Σέ συνθῆκες ὅμως μιᾶς πραγματικῆς δημοκρατίας εἶναι ἀπόλυτα δυνατό νά ἐξασφαλιστοῦν οἱ ὅροι γιά τή διδασκαλία τῆς μητρικῆς γλώσσας, τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδας κτλ., *χωρίς* τή διαίρεση τῶν σχολειῶν κατά ἐθνότητες. Καί πλήρης τοπική αὐτοδιοίκηση σημαίνει ὅτι δέν μπορεῖ κανείς νά ἐπιβάλει κάτι μέ τή βία – λογουχάρη — στά 713 παιδιά καρελιακῆς ἐθνότητας τοῦ νομοῦ Κέμ (ὅπου τά ρωσόπουλα εἶναι μόνο 514) ἤ στά 681 παιδιά ζιριανῆς ἐθνότητας τοῦ νομοῦ Πετσόρα (153 ρωσόπουλα), ἤ στά 267 λεττονόπουλα τοῦ νομοῦ Νόβγκοροντ (πάνω ἀπό 7 000 ρωσόπουλα) κτλ. κτλ.

Τό κήρυγμα τῆς ἀνεφάρμοστης πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας εἶναι ἀνοησία, πού δέν κάνει τίποτε ἄλλο, παρά νά δια-

σπᾶ ἰδεολογικά τούς ἐργάτες τώρα κιόλας. Τό κήρυγμα τῆς συγχώνευσης τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων διευκολύνει τήν ἐπιτυχία τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς ἀλληλεγγύης, πού εἶναι ἱκανή νά ἐξασφαλίσει τήν ἰσοτιμία καί τήν πιό εἰρηνική συμβίωση ὅλων τῶν ἐθνοτήτων.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 7, 14 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Ἡ σύσκεψη τῆς ΚΕ ψήφισε τή δημοσιευμένη στήν «Ἀνακοίνωση» ἀπόφαση γιά τό ἐθνικό ζήτημα * καί ἔβαλε τό ζήτημα τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου.

Γιατί καί μέ τί τρόπο τό ἐθνικό ζήτημα κατέλαβε σήμερα ἐξέχουσα θέση — καί σ' ὅλη τήν πολιτική τῆς ἀντεπανάστασης, καί στήν ταξική αὐτεπίγνωση τῆς ἀστικῆς τάξης καί στό προλεταριακό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ρωσίας, — ἀναφέρεται λεπτομερειακά στήν ἴδια τήν ἀπόφαση. Δέν χρειάζεται λοιπόν νά σταθοῦμε σ' αὐτό μιά καί τά πράγματα εἶναι ἐντελῶς σαφῆ. Στή θεωρητική μαρξιστική φιλολογία ἡ κατάσταση αὐτή πραγμάτων καί οἱ βάσεις τοῦ προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας στό ἐθνικό ζήτημα ἔχουν ἤδη φωτιστεῖ τόν τελευταῖο καιρό (σέ πρώτη γραμμή προβάλλει ἐδῶ τό ἄρθρο τοῦ Στάλιν [94]). Γι' αὐτό στό σημερινό ἄρθρο μας θεωροῦμε σωστό νά περιοριστοῦμε στήν καθαρά κομματική τοποθέτηση τοῦ ζητήματος καί στήν ἐξήγηση τῶν ὅσων δέν μπορεῖ νά πεῖ ὁ συνθλιμένος ἀπό τό ζυγό τοῦ Στολίπιν-Μακλάκοφ νόμιμος τύπος.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία στή Ρωσία διαμορφώνεται, στηριζόμενη ὁλοκληρωτικά στήν πείρα τῶν παλαιότερων χωρῶν, δηλαδή τῆς Εὐρώπης καί στή θεωρητική ἔκφραση τῆς πείρας αὐτῆς, δηλαδή στό μαρξισμό. Ἡ ἰδιομορφία τῆς χώρας μας καί ἡ ἰδιομορφία τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς πού δημιουργήθηκε στή Ρωσία ἡ σοσιαλδημοκρατία βρίσκεται: πρῶτο, στό ὅτι στή χώρα μας — σέ ἀντίθεση μέ τήν Εὐρώπη – ἡ σοσιαλδημοκρατία ἄρχισε νά διαμορφώνεται *πρίν* ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση καί ἐξακολουθεῖ νά διαμορφώνεται *στή διάρκεια* τῆς ἐπανάστασης. Δεύτερο, στή χώρα μας ἡ ἀναπόφευκτη πάλη γιά τόν ξεχωρισμό τῆς

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 59-61. *Ἡ Σύντ.*

προλεταριακῆς δημοκρατίας ἀπό τήν ἀστική καί μικροαστική δημοκρατία – πάλη πού στή βάση της εἶναι ὅμοια μ' ἐκείνη πού ἔζησαν ὅλες οἱ χῶρες — διεξάγεται σέ συνθῆκες ὁλοκληρωτικῆς θεωρητικῆς νίκης τοῦ μαρξισμοῦ στή Δύση καί στή χώρα μας. Γι' αὐτό ἡ μορφή τῆς πάλης αὐτῆς δέν εἶναι τόσο πάλη γιά τό μαρξισμό, ὅσο πάλη ὑπέρ ἤ κατά τῶν μικροαστικῶν θεωριῶν, πού καλύπτονται μέ «σχεδόν μαρξιστική» φρασεολογία.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα, ἀρχίζοντας ἀπό τόν «οἰκονομισμό» (1895-1901) καί τό «νόμιμο μαρξισμό» (1895-1901, 1902). Μόνο ἄνθρωποι πού φοβοῦνται τήν ἱστορική ἀλήθεια μποροῦν νά ξεχνοῦν τή στενότατη, ἄμεση σύνδεση καί συγγένεια τῶν ρευμάτων αὐτῶν μέ τό μενσεβικισμό (1903-1907) καί τό λικβινταρισμό (1908-1913).

Στό ἐθνικό ζήτημα ἡ παλιά «Ἴσκρα»[95], πού προετοίμαζε στά 1901-1903 καί προετοίμασε τό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ μαζί μέ τήν πρώτη καί βασική θεμελίωση τοῦ μαρξισμοῦ στή θεωρία καί στήν πρακτική τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας, πάλευε, ὅπως καί στά ἄλλα ζητήματα, ἐνάντια στό μικροαστικό ὀπορτουνισμό. Ὁ ὀπορτουνισμός αὐτός ἐκδηλωνόταν στίς ἐθνικιστικές παρεκκλίσεις ἤ ταλαντεύσεις τῆς Μπούντ κατά πρῶτο λόγο. Ἐνάντια στόν ἐθνικισμό τῆς Μπούντ ἡ παλιά «Ἴσκρα» ἔκανε ἐπίμονη πάλη, κι' ὅποιος ξεχνάει τήν πάλη αὐτή σημαίνει πώς γίνεται πάλι Ἰβάν ὁ Ξεχασιάρης, πώς ξεκόβει ἀπό τήν ἱστορική καί ἰδεολογική βάση ὅλου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, στή διάρκεια τῆς ὁριστικῆς ἐπικύρωσης τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ στό δεύτερο Συνέδριο, τόν Αὔγουστο τοῦ 1903, διεξαγόταν πάλη — δέν καταχωρήθηκε στά πρακτικά τοῦ συνεδρίου, γιατί τό ζήτημα βρισκόταν στήν *ἐπιτροπή τοῦ προγράμματος*, πού τήν παρακολουθοῦσε ὅλο σχεδόν τό συνέδριο, — πάλη ἐνάντια στή χοντροκομμένη προσπάθεια μερικῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν νά θέσουν σέ ἀμφισβήτηση τό «δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», δηλαδή νά πέσουν στόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἐθνικισμό ἀπό ἐντελῶς ἄλλη πλευρά.

Καί σήμερα, ὕστερα ἀπό δέκα χρόνια, ἡ πάλη διεξάγεται ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό βασικές *γραμμές*, πράγμα πού μέ τή σειρά του ἀποδείχνει ἐπίσης τή βαθιά σύνδεση τῆς πάλης αὐτῆς μέ ὅλους τούς ἀντικειμενικούς ὅρους τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος στή Ρωσία.

Στήν Αὐστρία, στό συνέδριο τοῦ Μπρνό (1899), *ἀπόριψαν* τό

πρόγραμμα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» (πού τό ὑποστήριζαν ὁ Κρίσταν, ὁ Ἐλλενμπόγκεν κ.ἄ. καί ἦταν διατυπωμένο στό σχέδιο τῶν νότιων σλάβων). Ψηφίστηκε *ἡ ἐδαφική* ἐθνική αὐτονομία καί μόνο ἡ προπαγάνδα ἀπό μέρους τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά ὑποχρεωτική ἕνωση ὅλων τῶν ἐθνικῶν περιοχῶν ἀποτελεῖ *συμβιβασμό* μέ τήν ἰδέα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας». *Τό ἀνεφάρμοστο* τῆς ἰδέας αὐτῆς στήν περίπτωση τῶν ἑβραίων ὑπογραμμίστηκε ἰδιαίτερα καί εἰδικά ἀπό τούς κυριότερους θεωρητικούς τῆς ἄτυχης ἰδέας.

Στή Ρωσία βρέθηκαν — *ὅπως πάντα* — ἄνθρωποι πού ἔβαλαν καθῆκον τους νά ἀναγάγουν τό μικρό ὀπορτουνιστικό λάθος σέ σύστημα ὀπορτουνιστικῆς πολιτικῆς. Ὅπως ὁ Μπέρνσταϊν στή Γερμανία γέννησε τούς δεξιούς καντέτους στή Ρωσία, τούς Στροῦβε, Μπουλγκάκοφ, Τουγκάν καί Σία, ἔτσι καί «τό ξέχασμα τοῦ διεθνισμοῦ» ἀπό τόν Ὄττο Μπάουερ (σύμφωνα μέ τήν ἐκτίμηση τοῦ προσεκτικότατου Κάουτσκι!) *γέννησε* στή Ρωσία *τήν ὁλοκληρωτική* ἀποδοχή τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» *ἀπ' ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων καί ἀπό πολλά μικροαστικά ρεύματα (τήν Μπούντ καί τή *συνδιάσκεψη* τῶν ἐσέρικων ἐθνικῶν κομμάτων τό 1907). Ἡ καθυστερημένη Ρωσία δίνει, ἄς ποῦμε, τό παράδειγμα, τό πῶς τά μικρόβια τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ ὀπορτουνισμοῦ γεννοῦν στό παρθένο ἔδαφός μας ὁλόκληρες *ἐπιδημίες*.

Στή Ρωσία ἀγαποῦν νά λένε ὅτι τόν Μπέρνσταϊν τόν «ἀνέχονται» στήν Εὐρώπη, ξεχνοῦν ὅμως νά προσθέσουν ὅτι πουθενά στόν κόσμο, ἐκτός ἀπό τήν «ἁγία» μανούλα-Ρωσία, ὁ μπερνσταϊνισμός δέν γέννησε τό στρουβισμό καί ὁ «μπαουερισμός» δέν ὁδήγησε στή δικαίωση τοῦ ραφιναρισμένου ἐθνικισμοῦ τῆς ἑβραϊκῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό μέρους τῶν σοσιαλδημοκρατῶν.

Ἡ «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» εἶναι ἀκριβῶς ὁ πιό ραφιναρισμένος καί γι' αὐτό ὁ πιό ἐπιζήμιος ἐθνικισμός, σημαίνει διαφθορά τῶν ἐργατῶν μέ τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ, προπαγάνδα τοῦ πολύ βλαβεροῦ καί μάλιστα ἀντιδημοκρατικοῦ χωρισμοῦ τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες. Μέ λίγα λόγια, τό πρόγραμμα αὐτό ἔρχεται ὁπωσδήποτε σέ ἀντίθεση μέ τό διεθνισμό τοῦ προλεταριάτου καί ἀνταποκρίνεται μόνο στά ἰδανικά τῶν ἐθνικιστῶν μικροαστῶν.

Ὑπάρχει ὅμως *μιά περίπτωση* πού οἱ μαρξιστές εἶναι ὑποχρεωμένοι, ἄν δέν θέλουν νά προδόσουν τή δημοκρατία καί τό προλεταριάτο, νά ὑποστηρίζουν ἕνα εἰδικό αἴτημα στό ἐθνικό ζήτημα καί συγκεκριμένα *τό δικαίωμα* αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν

(§ 9 τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ), δηλαδή τόν πολιτικό ἀποχωρισμό. Ἡ ἀπόφαση τῆς σύσκεψης διευκρινίζει καί αἰτιολογεῖ τόσο λεπτομερειακά τό αἴτημα αὐτό, πού δέν ἀφήνει περιθώρια γιά παρανοήσεις.

Γι᾽ αὐτό θά σταθοῦμε μονάχα λίγο, γιά νά χαρακτηρίσουμε σέ συντομία τίς ἐκπληκτικά ἀγράμματες καί ὀπορτουνιστικές ἀντιρήσεις ἐνάντια στήν παράγραφο αὐτή τοῦ προγράμματος. Ἄς σημειωθεῖ στήν περίπτωση αὐτή, ὅτι *στά 10 χρόνια* ὕπαρξης τοῦ προγράμματος *οὔτε ἕνα τμῆμα* τοῦ ΣΔΕΚΡ, οὔτε μιά ἐθνική ὀργάνωση, οὔτε μιά συνδιάσκεψη περιοχῆς, οὔτε μιά τοπική ἐπιτροπή, οὔτε ἕνας ἀντιπρόσωπος συνεδρίου ἤ σύσκεψης δέν δοκίμασε νά ἀνακινήσει ζήτημα τροποποίησης ἤ κατάργησης τῆς § 9!!

Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά τό ἔχουμε ὑπόψη μας. Αὐτό μᾶς δείχνει ἀμέσως, ἄν ὑπάρχει ἔστω καί ἴχνος σοβαρότητας καί κομματικότητας στίς ἀντιρήσεις γιά τήν παράγραφο αὐτή.

Πάρτε τόν κ. Σεμκόβσκι ἀπό τήν ἐφημερίδα τῶν λικβινταριστῶν. Αὐτός μέ τήν ἐλαφρότητα ἀνθρώπου πού διάλυσε τό κόμμα, δηλώνει: «γιά ὁρισμένους λόγους ἐμεῖς δέν συμμεριζόμαστε τήν πρόταση τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ νά ἐξαλειφθεῖ ἐντελῶς ἡ § 9 ἀπό τό πρόγραμμα» («Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 71).

Οἱ λόγοι εἶναι μυστικοί! Καί πῶς νά μήν τούς «κρατοῦν μυστικούς», ὅταν ἔχουν μιά τέτια ἄγνοια σχετικά μέ τήν ἱστορία τοῦ προγράμματός μας; Πῶς νά μήν τούς «κρατοῦν μυστικούς», ὅταν ὁ ἴδιος ὁ ἀπαράμιλλος σέ ἐλαφρότητα Σεμκόβσκι (δέν βαριέσαι, κόμμα τώρα καί πρόγραμμα!) κάνει ἐξαίρεση γιά τή Φιλλανδία;

> «Τί θά γίνει... ἄν τό πολωνικό προλεταριάτο θελήσει νά κάνει κοινό ἀγώνα στά πλαίσια ἑνός κράτους μαζί μ᾽ ὅλο τό ρωσικό προλεταριάτο, ἐνῶ οἱ ἀντιδραστικές τάξεις τῆς πολωνικῆς κοινωνίας θά ἤθελαν, ἀντίθετα, νά χωρίσουν τήν Πολωνία ἀπό τή Ρωσία καί θά συγκέντρωναν σ᾽ ἕνα δημοψήφισμα τήν πλειοψηφία ὑπέρ τοῦ χωρισμοῦ: ὀφείλουμε ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες, νά ψηφίσουμε στήν κεντρική Βουλή μαζί μέ τούς πολωνούς συντρόφους μας *κατά* τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἤ, γιά νά μήν παραβιάσουμε τό «δικαίωμα αὐτοδιάθεσης», *ὑπέρ* τοῦ ἀποχωρισμοῦ;»

Πραγματικά, τί πρέπει νά γίνει, ὅταν ὑποβάλλονται ἐρωτήματα, πού ἔχουν τέτια ἀφέλεια, τέτια ἀξεδιάλυτη σύγχυση;

Τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης, ἀγαπητέ κ. λικβινταριστή, σημαίνει ἴσα-ἴσα λύση τοῦ ζητήματος *ὄχι* ἀπό τήν κεντρική Βουλή, ἀλλά ἀπό τή Βουλή, ἀπό τό Σέιμ, *τῆς ἀποχωριζόμενης μειο-*

νότητας μέ δημοψήφισμα. Ὅταν ἡ Νορβηγία ἀποχωρίστηκε (τό 1905) ἀπό τή Σουηδία, τό ἀποφάσισε αὐτό ἡ Νορβηγία *μόνη της* (πού εἶναι δυό φορές μικρότερη ἀπό τή Σουηδία).

Ἀκόμη καί ἕνα παιδάκι θά δεῖ ὅτι ὁ κ. Σεμκόβσκι τά μπερδεύει κατά τρόπο φοβερό.

Τό «δικαίωμα αὐτοδιάθεσης» προϋποθέτει ἕνα *τέτιο* δημοκρατικό καθεστώς, ὅπου ὄχι μόνο θά ὑπάρχει δημοκρατία γενικά, ἀλλά ὅπου εἰδικά *οὔτε κάν θά μποροῦσε νά νοηθεῖ μή δημοκρατική* λύση τοῦ ζητήματος ἀποχωρισμοῦ. Ἡ δημοκρατία, μιλώντας γενικά, συμβιβάζεται μέ τό μαχητικό καί καταπιεστικό ἐθνικισμό. Τό προλεταριάτο ἀπαιτεῖ δημοκρατία, πού *νά ἀποκλείει* τή βίαιη συγκράτηση ἑνός ἔθνους στά πλαίσια τοῦ κράτους. Συνεπῶς ἐμεῖς, «γιά νά μήν παραβιάζουμε τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης», εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά *μήν* «ψηφίζουμε» «ὑπέρ τοῦ ἀποχωρισμοῦ», ὅπως νομίζει ὁ βαθυστόχαστος κ. Σεμκόβσκι, ἀλλά νά ψηφίζουμε ὑπέρ τῆς παραχώρησης στήν ἀποχωριζόμενη περιοχή τοῦ δικαιώματος νά λύσει *μόνη της* τό ζήτημα αὐτό.

Θά νόμιζε κανείς ὅτι καί μέ τίς πνευματικές ἱκανότητες τοῦ κ. Σεμκόβσκι, δέν εἶναι δύσκολο νά μαντέψεις ὅτι τό «*δικαίωμα* γιά διαζύγιο» δέν ἀπαιτεῖ *ψηφοφορία* ὑπέρ τοῦ διαζυγίου! Αὐτή ὅμως εἶναι ἡ μοίρα τῶν κριτῶν τῆς § 9, ὅτι ξεχνοῦν τή στοιχειώδη λογική.

Ὅταν ἡ Νορβηγία ἀποχωριζόταν ἀπό τή Σουηδία, τό σουηδικό προλεταριάτο, ἄν δέν ἤθελε ν᾽ ἀκολουθήσει τόν ἐθνικιστικό μικροαστισμό, ἦταν *ὑποχρεωμένο νά ψηφίσει* καί νά προπαγανδίσει κατά τῆς βίαιης συνένωσης τῆς Νορβηγίας, πράγμα πού προσπαθοῦσαν νά τό πετύχουν οἱ παπάδες καί οἱ τσιφλικάδες τῆς Σουηδίας. Αὐτό εἶναι σαφές καί δέν παρουσιάζει καμιά ἰδιαίτερη δυσκολία γιά νά τό καταλάβει κανείς. Ἡ σουηδική ἐθνικιστική δημοκρατία μποροῦσε νά μήν κάνει μιά τέτια ζύμωση πού ἀπαιτεῖ ἀπό τό προλεταριάτο *τῶν κυρίαρχων, τῶν καταπιεστικῶν* ἐθνῶν ἡ ἀρχή *τοῦ δικαιώματος* αὐτοδιάθεσης.

«Τί θά γίνει, ἄν οἱ ἀντιδραστικοί πάρουν τήν πλειοψηφία» — ρωτάει ὁ κ. Σεμκόβσκι. Ἡ ἐρώτηση ταιριάζει σ᾽ ἕνα μαθητή τῆς 3ης τάξης γυμνασίου. Καί τί θά γίνει μέ *τό ρωσικό* σύνταγμα, ἄν μιά δημοκρατική ψηφοφορία δόσει στούς ἀντιδραστικούς τήν πλειοψηφία; Ὁ κ. Σεμκόβσκι ὑποβάλλει μιά ἄχρηστη, κούφια, ἄσχετη μέ τό ζήτημα ἐρώτηση — εἶναι ἀπό τίς ἐρωτήσεις γιά τίς ὁποῖες λένε, πώς ἑφτά βλάκες μποροῦν νά κάνουν περισσότερες ἐρωτήσεις ἀπό τίς ἀπαντήσεις, πού θά μποροῦσαν νά δόσουν ἑβδομήντα μυαλωμένοι.

Ὅταν οἱ ἀντιδραστικοί ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία σέ μιά δημοκρατική ψηφοφορία, τότε γενικά συμβαίνει καί μπορεῖ νά συμβεῖ ἕνα ἀπό τά δυό: εἴτε ἡ ἀπόφαση τῶν ἀντιδραστικῶν ἐφαρμόζεται καί οἱ βλαβερές συνέπειές της σπρώχνουν τίς μάζες λίγο-πολύ γοργά πρός τό μέρος τῆς δημοκρατίας ἐνάντια στούς ἀντιδραστικούς· εἴτε ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στή δημοκρατία καί τούς ἀντιδραστικούς λύνεται μ' ἕναν ἐμφύλιο ἤ ἄλλο πόλεμο, πού μπορεῖ νά γίνει (ἀκόμη καί οἱ Σεμκόβσκι ἄκουσαν, σίγουρα, γι' αὐτό) καί σέ συνθῆκες δημοκρατίας.

Ἡ ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης «χύνει νερό στό μύλο» τοῦ «πιό ἀκραιφνοῦς ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ», μᾶς βεβαιώνει ὁ Σεμκόβσκι. Αὐτό εἶναι παιδική ἀνοησία, γιατί ἡ ἀναγνώριση *τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ* δέν ἀποκλείει καθόλου οὔτε τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση *κατά* τοῦ ἀποχωρισμοῦ, οὔτε τό ξεσκέπασμα τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ. Ἀντίθετα, εἶναι ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ ἄρνηση *δικαιώματος* ἀποχωρισμοῦ «χύνει νερό στό μύλο» τοῦ *πιό ἀκραιφνοῦς μεγαλορωσικοῦ μαυροεκατονταρχίτικου* ἐθνικισμοῦ!

Σ' αὐτό ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία καί τοῦ γελοίου λάθους τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ, γιά τό ὁποῖο τήν εἰρωνεύτηκε πρό πολλοῦ καί ἡ γερμανική καί ἡ ρωσική (Αὔγουστος 1903) σοσιαλδημοκρατία ὅτι ἀπό φόβο οἱ ἄνθρωποι μήπως γίνουν ὄργανο τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ τῶν καταπιεζόμενων ἐθνῶν, γίνονται ὄργανο ὄχι μόνο τοῦ ἀστικοῦ, ἀλλά καί τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου ἐθνικισμοῦ *τῶν καταπιεστικῶν* ἐθνῶν.

Ἄν ὁ κ. Σεμκόβσκι δέν ἦταν τόσο ἀδαής στά ζητήματα τῆς κομματικῆς ἱστορίας καί τοῦ κομματικοῦ προγράμματος, θά θεωροῦσε χρέος του νά ἀνασκευάσει τόν Πλεχάνοφ, πού, ὑπερασπιζόμενος *πρίν ἀπό 11 χρόνια* στό περιοδικό «Ζαριά» [96], τό σχέδιο προγράμματος (ἔγινε πρόγραμμα ἀπό τό 1903) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑπογράμμισε *εἰδικά* (σελ. 38) τήν ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης καί ἔγραφε γι' αὐτό:

> «Τό αἴτημα αὐτό — πού δέν εἶναι ὑποχρεωτικό γιά τούς ἀστούς δημοκράτες, ἀκόμη καί στή θεωρία — εἶναι ὑποχρεωτικό γιά μᾶς, σάν σοσιαλδημοκράτες. Ἄν τό ξεχνούσαμε αὐτό ἤ δέν τολμούσαμε νά τό προβάλουμε, ἀπό φόβο μήπως θίξουμε τίς ἐθνικές προλήψεις τῶν συμπατριωτῶν μας τῆς μεγαλορωσικῆς φυλῆς, τότε τό μαχητικό προσκλητήριο τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας: «προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑνωθεῖτε!» θά ἦταν στά χείλη μας ἕνα αἰσχρό ψέμμα».

Ὁ Πλεχάνοφ προβάλλει ἐπίσης στό «Ζαριά» καί τό βασικό ἐπιχείρημα πού ἀναπτύχθηκε λεπτομερειακά στήν ἀπόφαση τῆς

σύσκεψης, τό ἐπιχείρημα, πού ἐπί 11 χρόνια δέν σκέφτηκαν νά τό προσέξουν οἱ κ.κ. Σεμκόβσκι. Στή Ρωσία τά 43 % εἶναι μεγαλορῶσοι, ὅμως ὁ μεγαλορωσικός ἐθνικισμός κυριαρχεῖ στά 57 % τοῦ πληθυσμοῦ καί καταπιέζει ὅλα τά ἔθνη. Στούς ἐθνικοαντιδραστικούς προσχώρησαν κιόλας στή χώρα μας οἱ ἐθνικοφιλελεύθεροι (Στροῦβε καί Σία, προοδευτικοί κτλ.) καί ἐμφανίστηκαν τά «πρῶτα χελιδόνια» τοῦ *ἐθνικο*-δημοκρατισμοῦ (θυμηθεῖτε τήν ἔκκληση τοῦ κ. Πεσεχόνοφ τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 πώς πρέπει νάμαστε προσεκτικοί ἀπέναντι στίς ἐθνικιστικές προλήψεις τοῦ μουζίκου) [97].

Στή Ρωσία τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τή θεωροῦν τελειωμένη μόνο οἱ λικβινταριστές καί συνοδοιπόρος μιᾶς *τέτιας* ἐπανάστασης παντοῦ στόν κόσμο ἦταν καί εἶναι τά ἐθνικά κινήματα. Σέ πολλές ἀκρινές περιοχές τῆς Ρωσίας βλέπουμε καταπιεζόμενα ἔθνη, πού στά γειτονικά κράτη ἀπολαμβάνουν μεγαλύτερη ἐλευθερία. Ὁ τσαρισμός εἶναι ἀντιδραστικότερος ἀπό τά γειτονικά κράτη, ἀποτελεῖ *τό μεγαλύτερο* ἐμπόδιο στήν ἐλεύθερη οἰκονομική ἀνάπτυξη καί ὑποδαυλίζει μέ ὅλες τίς δυνάμεις τόν ἐθνικισμό τῶν μεγαλορώσων. Φυσικά, ὁ μαρξιστής, *ὅταν οἱ ἄλλοι ὅροι εἶναι ἴσοι*, προτιμάει πάντα τά μεγάλα κράτη παρά τά μικρά. Ἀλλά εἶναι γελοῖο καί ἀντιδραστικό καί τό νά κάνει κανείς ἁπλῶς τή σκέψη πώς μπορεῖ νά γίνει ἐξομοίωση τῶν ὅρων τῆς τσαρικῆς μοναρχίας μέ τούς ὅρους ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν καί τῶν περισσότερων ἀσιατικῶν χωρῶν.

Γι' αὐτό ἡ ἄρνηση τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν στή σημερινή Ρωσία ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητο ὀπορτουνισμό καί ἐγκατάλειψη πάλης ἐνάντια στόν παντοδύναμο μέχρι τή στιγμή μαυροεκατονταρχίτικο μεγαλορωσικό ἐθνικισμό.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 32,
15 (28) τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΛΑΘΟΣ ΤΟΥ ΚΑΟΥΤΣΚΙ

Στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 6, γράψαμε γιά τό λόγο τοῦ σ. Κάουτσκι *, πού ἐκφώνησε κατά τή συζήτηση τῶν ρωσικῶν ὑποθέσεων στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο καί πού καταπλήσσει κάθε ρῶσο ἀναγνώστη μέ τήν πλήρη καί θλιβερή ἄγνοια τῶν ρωσικῶν ζητημάτων.

Ὁ Κάουτσκι εἶπε στό λόγο του ὅτι τό «παλιό κόμμα πέθανε» στή Ρωσία. Ἀπαντώντας στίς ἀντιρήσεις πού διατυπώθηκαν, ὁ Κάουτσκι στή δευτερολογία του δήλωσε: «ἐγώ δέν εἶπα ὅτι ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία πέθανε, ὑποστηρίζω μόνο ὅτι οἱ παλιές μορφές ἔσπασαν κι' ὅτι πρέπει νά δημιουργηθοῦν νέες μορφές». Ἔτσι ἐκθέτει τό ζήτημα ἡ ἐφημερίδα «Vorwärts» («Ἐμπρός»), Κεντρικό Ὄργανο τοῦ γερμανικοῦ κόμματος πού ἀντιπρόσωπός του ἦταν ὁ Κάουτσκι. Ἡ ἐφημερίδα «Ἐμπρός» βγαίνει στήν ἴδια πόλη ὅπου ζεῖ ὁ Κάουτσκι καί, φυσικά, ἄν ὁ Κάουτσκι νόμιζε ὅτι οἱ λόγοι του δέν μεταδόθηκαν σωστά, θά ἔσπευδε νά κάνει τίς διορθώσεις του στό ρεπορτάζ, ὅπως τό ἔκανε πολλές φορές καί μάλιστα σέ ζητήματα πολύ λιγότερο σημαντικά ἀπ' ὅ,τι εἶναι τό «ζήτημα ὕπαρξης» ἑνός ὁλόκληρου κόμματος, πού ἔχει καί ἐκπρόσωπο στή Διεθνή.

Νά ὅμως πού ἡ «Νόβαγια Λικβιντάτορσκαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 101, δημοσίευσε *δικό της* ρεπορτάζ γιά τή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου. Ἡ δευτερολογία τοῦ Κάουτσκι παρουσιάζεται στήν ἐφημερίδα αὐτή ἔτσι, σάν *νά ἀρνήθηκε* ὁ Κάουτσκι ἀνοιχτά τή δήλωσή του ὅτι τό «κόμμα πέθανε».

Ἐμεῖς πρῶτοι θά χαιρόμασταν, ἄν πραγματικά ὁ Κάουτσκι δευτερολογοῦσε, γιά νά ἀρνηθεῖ κατηγορηματικά τήν ἄποψη πού διατύπωσε, ἄποψη πού στηρίζεται στήν πολύ θλιβερή ἄγνοια τῆς ζωῆς τοῦ ρωσικοῦ κόμματος. Ἀλλά — ἀλλοίμονο — ἐμεῖς δέν ἔχουμε κανένα λόγο νά δόσουμε περισσότερη πίστη στά γραφόμενα τῆς «Νόβαγια Λικβιντάτορσκαγια Γκαζέτα», ἀπ' ὅ,τι στά γραφόμενα τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ γερμανικοῦ κόμματος.

Ἡ λικβινταριστική ἐφημεριδούλα προσπαθεῖ νά σκεπάσει

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 207-209. *Ἡ Σύντ.*

τό ζήτημα. Ὅμως αὐτό εἶναι καθαρό. Ὁ Κάουτσκι μέ τή φράση του γιά «θάνατο» τοῦ παλιοῦ κόμματος ἔδειξε ὄχι μόνο ὅτι ἀγνοεῖ τά γεγονότα τοῦ ρωσικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀλλά καί ἀποκάλυψε τί λογῆς ἐπίδραση ἀσκοῦν πάνω στούς συντρόφους μας τοῦ ἐξωτερικοῦ οἱ λικβινταριστές σπερμολόγοι τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ὁ Κάουτσκι, ἀφοῦ εἶπε τήν τερατώδη φράση του καί συνάντησε ἀντιρήσεις, προσπάθησε νά τά μπαλώσει: σύμφωνα μέ τό Κεντρικό Ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Ἐμπρός» βγαίνει ὅτι τά μπάλωσε ἄσχημα, σύμφωνα μέ τή λικβινταριστική ἀνταπόκριση — τά μπάλωσε καλύτερα, ὅμως ὄχι καί πολύ, — γιατί τί ἄλλο εἶναι αὐτή «ἡ μορφή» τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἄν ὄχι τό κόμμα;

Ὅμως τό ζήτημα δέν εἶναι πῶς τά *μπάλωσε* ὁ Κάουτσκι, ἀλλά σέ τί ἀπαράδεκτο λάθος *ἔπεσε*, πού εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν λικβινταριστικῶν προσπαθειῶν στό ἐξωτερικό. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες τῆς Ρωσίας θά μποροῦσαν εὔκολα, φυσικά, νά ξεσκεπάσουν τούς σπερμολόγους τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀρκεῖ μόνο νά τό θελήσουν. Καί πρέπει ἐπιτέλους νά τό θελήσουν! Οἱ ἐργάτες πρέπει νά ὀργανώσουν τή δουλιά τῆς ἐνημέρωσης τῶν συντρόφων τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τό κίνημά τους ἔτσι, πού νά τήν ἀποσπάσουν ἀπό τά χέρια τῶν ἀνεύθυνων μικροομάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Πρέπει *νά παραλύσουν* τίς προσπάθειες τῶν σπερμολόγων, πού ἐκμεταλλεύονται τήν ἄγνοια (πράγμα φυσικό) τῶν κομμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τούς δικούς τους λικβινταριστικούς σκοπούς. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί καλούσαμε τούς συντρόφους ἐργάτες νά ἀπαντήσουν ὅσο τό δυνατό πιό δραστήρια στήν ἔκκληση τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου γιά τό ξεκαθάρισμα τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί τούς λικβινταριστές. Ἄς ἀκούσουν, ἐπιτέλους, οἱ σύντροφοι τοῦ ἐξωτερικοῦ ὄχι τούς λικβινταριστές σπερμολόγους, ἀλλά τή φωνή τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν. Αὐτό εἶναι σημαντικό, εἶναι ἀπαραίτητο, ἄν ἐκτιμοῦμε τήν ἰδέα τῆς διεθνοῦς ἑνότητας.

Καί τήν ἔκκληση αὐτή γιά ἕνα πραγματικό ξεκαθάρισμα τῶν διαφωνιῶν, γιά τήν κατατόπιση τῶν συντρόφων τοῦ ἐξωτερικοῦ, μέ τίς ἀποφάσεις, τά ψηφίσματα, τίς ψηφοφορίες τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν, τήν ἀντιπαραθέτουμε στίς λικβινταριστικές προσπάθειες νά σκεπάσουν καί νά διαστρέψουν τά γεγονότα, ὅπως ἔγινε στή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 8,
15 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Χαιρετίζουμε θερμά τήν ἀπόφαση τῆς ἐργατικῆς Διεθνοῦς, πού κρίνει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νά διασαφηνιστοῦν πλήρως καί όριστικά οἱ οὐσιώδεις καί ριζικές διαφωνίες πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στά πολιτικά ρεύματα, τά ὁποῖα παίρνουν μέρος στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας.

Ἀνταποκρινόμενοι στήν πρόταση τῆς Διεθνοῦς, θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά σημειώσουμε ἀπό τήν πλευρά μας τίς βασικές διαφωνίες, πού, κατά τή γνώμη μας, χωρίζουν τούς μαρξιστές καί τούς λικβινταριστές σέ δυό ἀνειρήνευτα στρατόπεδα.

Πρίν ἀπ' ὅλα δηλώνουμε ὅτι γιά τόν κάθε συνειδητό ἐργάτη τό ζήτημα δέν εἶναι νά δημιουργηθεῖ κάποιο νέο ὁλοκληρωμένο κόμμα, ἀλλά νά δυναμώσει καί νά ἀνασυγκροτηθεῖ πλήρως ἡ παλιά ὀργάνωση, ὅπως αὐτή διαμορφώθηκε πρίν ἀπό 15 χρόνια, μέ τό παλιό της πρόγραμμα καί τίς σπουδαιότερες ἀποφάσεις της στά ζητήματα τακτικῆς. Ἀπ' αὐτή τή μαρξιστική ὀργάνωση ἀποσχίστηκαν οἱ λικβινταριστές. Γιά νά ἀποκατασταθεῖ ἡ ἑνότητα μέ τούς λικβινταριστές στόν τομέα *τῆς ἐξωκοινοβουλευτικῆς* δουλιᾶς, εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ παρακάτω ὅροι:

1) πλήρης καί κατηγορηματική ἀναγνώριση (στήν πράξη) τῆς «παράνομης ὀργάνωσης», ἀναντίρρητη ὑποταγή στίς ἀποφάσεις τῶν πυρήνων της καί ἀνάληψη ὑποχρέωσης ὅτι σέ καμιά περίπτωση δέν θά γίνουν ἐπιθέσεις ἐναντίον της ἀπό τίς στῆλες τοῦ τύπου.

2) Πλήρης καί κατηγορηματική ἀναγνώριση ὅτι κύριο καθῆκον τῆς ἐποχῆς μας εἶναι οἱ τρεῖς βασικές διεκδικήσεις πού τίς πρόβαλλε ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, ἡ διεξαγωγή τῆς δουλιᾶς στό πνεῦμα αὐτό καί ἡ ἀπόριψη τοῦ φιλελεύθερου-ρεφορμιστικοῦ κηρύγματος πού καλεῖ νά ἀπαρνηθοῦμε τά παλιά καθήκοντα.

3) Ἐγκατάλειψη ὅλων τῶν ἀποπειρῶν γιά τροποποίηση τοῦ προγράμματος τῶν μαρξιστῶν (ἡ πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία) καί ἀναντίρρητη ἀναγνώριση τοῦ προγράμματος πού καταρτίστηκε τό 1903.

4) Πλήρης ὑποταγή σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τά ζητήματα πού συνδέονται μέ τό ἀπεργιακό κίνημα, στίς ἀποφάσεις τῶν μαρξιστικά-ὀργανωμένων ἐργατῶν καί παραίτηση ἀπό τήν πάλη κατά τῆς λεγόμενης «ἀπεργιακῆς παραφορᾶς».

5) Ἀναγνώριση στήν πράξη *τῆς ἀνεξάρτητης* τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου καί σταμάτημα τῆς ὑποτίμησης τῶν καθηκόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού γίνεται πρός τό συμφέρον τῶν συνασπισμῶν μέ τούς φιλελευθέρους.

6) Ἀναγνώριση ὅτι ἡ δουλιά στά συνδικάτα πρέπει νά καθοδηγεῖται ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης καί τοῦ συνεδρίου τῶν ρώσων μαρξιστῶν πού συνῆλθε στό Λονδίνο.

7) Ἀπόριψη τῆς ἀρχῆς συγκρότησης τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων μέ βάση τό ἐθνικό γνώρισμα. Δημιουργία *ἑνιαίων* ὀργανώσεων στήν Πολωνία καί στή Βορειοδυτική ἀκρινή περιοχή. Ἐκπλήρωση ἀπό μέρους τῆς Μπούντ τῆς ἀπόφασης γιά τή συγχώνευση τῶν ὀργανώσεων κατά τόπους, πού ἐπανειλημμένα τήν προβάλλουν οἱ ρῶσοι μαρξιστές, σάν σύνολο.

Γιά τήν ἐπίτευξη ἑνότητας δράσης *μέσα στή Δούμα* εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ ἑξῆς ὅροι:

I. Ἀναγνώριση τῆς ὁμάδας σάν ὄργανο, πού ὑποτάσσεται ἀναντίρρητα στήν ὀργανωμένη θέληση τοῦ μαρξιστικοῦ συνόλου.

II. Ἀποκήρυξη ὅλων τῶν παραβιάσεων τοῦ προγράμματος (πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία, πρόσληψη τοῦ Γιαγγέλο κτλ.).

III. Καταδίκη τῶν διασπαστικῶν ἐνεργειῶν τῆς ἑφτάδας, πού τήν καταδίκασε ἐπίσης καί ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ σέ γράμμα του πρός τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο.

Ὁσοναφορᾶ τίς ὁμάδες, μέ τίς ὁποῖες θά ἦταν ὠφέλιμο νά ἔλθει σέ ἐπαφή τό Διεθνές Γραφεῖο, προκειμένου νά ὀργανώσει γενική ἀνταλλαγή γνωμῶν, ἐμεῖς ἀπαιτοῦμε πρίν ἀπ' ὅλα νά πάρουν μέρος σ' αὐτήν *ἀποκλειστικά καί μόνο* ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων πού ὑπάρχουν στή Ρωσία καί σέ καμιά περίπτωση οἱ ὅμιλοι τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού δέν ἔχουν καμιά σύνδεση μέ τή δουλιά στή Ρωσία.

Σέ συνέχεια νομίζουμε ὅτι: 1) εἴτε πρέπει νά κληθοῦν *μόνο* ἀντιπρόσωποι *τῶν δυό* βασικῶν ἀντιμαχόμενων ρευμάτων τῆς Ρωσίας, δηλαδή τῶν μαρξιστῶν καί τῶν λικβινταριστῶν, 2) εἴτε,

ἄν ὑπάρχει ἐπιθυμία νά διασαφηνιστοῦν ὅλες γενικά οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες καί σέ ὅσους θεωροῦν τόν ἑαυτό τους σοσιαλδημοκράτη, τότε πρέπει νά κληθοῦν ὅλες χωρίς ἐξαίρεση οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις πού δροῦν στή Ρωσία καί θεωροῦν ὅτι βρίσκονται κοντά στή σοσιαλδημοκρατία. Στήν περίπτωση αὐτή δέν ὑπάρχει λόγος νά ἐξαιρεθοῦν καί ὁρισμένοι ἀριστερο-ναρόντνικοι, καθώς καί οἱ ἀνταγωνιζόμενες τήν Μπούντ ἑβραϊκές ὁμάδες, πού θεωροῦν ὅτι εἶναι σοσιαλδημοκρατικές κτλ.

Τελικά ἐκφράζουμε τήν πεποίθηση ὅτι, γιά νά φωτιστοῦν σωστά οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες, ὁ σοσιαλιστικός τύπος τοῦ ἐξωτερικοῦ πρέπει νά διαθέσει τίς στῆλες του σέ ὑπεύθυνους ἐκπροσώπους τῶν ρωσικῶν ὀργανώσεων, οἱ ὁποῖοι, σέ διάκριση ἀπό τούς ὁμίλους τῶν πολιτικῶν προσφύγων καί τά ἀνεύθυνα πρόσωπα, θά μποροῦσαν νά δόσουν στούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκριβή εἰκόνα γιά τήν ἰδεολογική-πολιτική βάση τῶν διαφωνιῶν στό ρωσικό ἐργατικό κίνημα.

Ὁμάδα ὀργανωμένων μαρξιστῶν

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 9, 17 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ ΧΩΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΤΑ ΕΘΝΟΤΗΤΕΣ

Οἱ μαρξιστές διεξάγουν ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια στόν ἐθνικισμό, σ᾽ ὅλες του τίς μορφές, ἀρχίζοντας ἀπό τό χοντροκομμένο, ἀντιδραστικό ἐθνικισμό τῶν κυρίαρχων κύκλων μας καί τῶν δεξιῶν ὀχτωβριστικῶν κομμάτων ὥς τό λίγο-πολύ ραφιναρισμένο καί σκεπασμένο ἐθνικισμό τῶν ἀστικῶν καί τῶν μικροαστικῶν κομμάτων.

Ὁ ἀντιδραστικός ἤ μαυροεκατονταρχίτικος ἐθνικισμός ἐπιδιώκει νά ἐξασφαλίσει προνόμια σ᾽ ἕνα ἀπό τά ἔθνη, καταδικάζοντας ὅλα τά ὑπόλοιπα σέ μιά κατάσταση ὑποταγῆς, ἀνισοτιμίας, ἀκόμη καί πλήρους ἔλλειψης δικαιωμάτων. Ἡ στάση τοῦ κάθε μαρξιστῆ, ἀκόμη καί τοῦ κάθε δημοκράτη ἀπέναντι σ᾽ ἕνα τέτιο ἐθνικισμό δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ἐντελῶς ἐχθρική.

Ὁ ἀστικός καί ὁ ἀστικοδημοκρατικός ἐθνικισμός, ἀναγνωρίζοντας στά λόγια τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν, στήν πράξη ὑπερασπίζει (συχνά κρυφά, πίσω ἀπό τήν πλάτη τοῦ λαοῦ) ὁρισμένα προνόμια τοῦ ἑνός ἀπό τά ἔθνη καί προσπαθεῖ πάντα νά πετύχει μεγαλύτερα ὠφέλη γιά τό «δικό του» ἔθνος (δηλαδή γιά τήν ἀστική τάξη τοῦ ἔθνους του), νά διαιρέσει τά ἔθνη καί νά βάλει φραγμούς ἀνάμεσά τους, νά καλλιεργήσει τίς ἐθνικές διακρίσεις κτλ. Ὁ ἀστικός ἐθνικισμός, μιλώντας περισσότερο γιά «ἐθνικό πολιτισμό», ὑπογραμμίζοντας ὅ,τι ξεχωρίζει τό ἕνα ἔθνος ἀπό τό ἄλλο, *διαιρεῖ τούς ἐργάτες* τῶν διαφόρων ἐθνῶν καί τούς ἐξαπατᾶ μέ «ἐθνικά συνθήματα».

Οἱ συνειδητοί ἐργάτες, παλεύοντας ἐνάντια σέ *καθελογῆς* ἐθνικό ζυγό καί *καθελογῆς* ἐθνικά προνόμια, δέν περιορίζονται σ᾽ αὐτό. Παλεύουν ἐνάντια καί στόν καθελογῆς, ἀκόμη καί τόν πιό ραφιναρισμένο ἐθνικισμό, ὑπερασπίζοντας ὄχι μόνο τήν ἑνότητα, ἀλλά καί *τή συγχώνευση* τῶν ἐργατῶν *ὅλων* τῶν ἐθνοτήτων στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί τόν καθελογῆς

ἀστικό ἐθνικισμό. Ἡ δουλιά μας δέν εἶναι νά βάζουμε φραγμούς ἀνάμεσα στά ἔθνη, ἀλλά νά συσπειρώνουμε τούς ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνῶν. Στή σημαία μας δέν εἶναι γραμμένο τό σύνθημα: «ἐθνικός πολιτισμός», ἀλλά *διεθνιστικός* (διεθνικός) πολιτισμός, πού συγχωνεύει ὅλα τά ἔθνη σέ μιά ἀνώτερη σοσιαλιστική ἑνότητα. Τόν πολιτισμό αὐτό τόν προετοιμάζει σήμερα κιόλας ἡ διεθνής συνένωση τοῦ κεφαλαίου.

Ἡ ἐπίδραση τοῦ μικροαστικοῦ, τοῦ φιλισταϊκοῦ ἐθνικισμοῦ μόλυνε καί μερικούς «ἐπίσης-σοσιαλιστές», πού ὑποστηρίζουν τή λεγόμενη «πολιτιστική-ἐκπαιδευτική αὐτονομία», δηλαδή τή μεταβίβαση τῆς ἐκπαίδευσης (καί γενικά τό ζήτημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ) ἀπό τά χέρια τοῦ κράτους στά χέρια τῶν ξεχωριστῶν ἐθνῶν. Ἐννοεῖται, πώς οἱ μαρξιστές παλεύουν ἐνάντια σ' αὐτό τό κήρυγμα *ξεχωρισμοῦ τῶν ἐθνῶν*, ἐνάντια στό ραφιναρισμένο αὐτό ἐθνικισμό, ἐνάντια *στό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες*. Ὅταν οἱ δικοί μας οἱ μπουντιστές καί μετά οἱ λικβινταριστές θέλησαν νά ὑποστηρίξουν, *παρά* τό πρόγραμμα, τήν «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία», τούς καταδίκασαν ὄχι μόνο οἱ μπολσεβίκοι, ἀλλά καί οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι (Πλεχάνοφ).

Τώρα ὁ κ. Ἄν στή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» (ἀρ. φύλ. 103) δοκιμάζει νά ὑπερασπίσει μιά ἄσχημη ὑπόθεση, ὑποκαθιστώντας τό ζήτημα καί περιλούζοντάς μας μέ βρισιές. Ἐμεῖς ἀποκρούουμε τίς βρισιές μέ ἠρεμία. Οἱ βρισιές εἶναι ἁπλῶς ἔνδειξη τῆς ἀδυναμίας τῶν λικβινταριστῶν.

Σχολειά στή μητρική γλώσσα — βεβαιώνει ὁ κ. Ἄν — σημαίνει ἀκριβῶς χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες· οἱ πραβντιστές θέλουν νά ἀφαιρέσουν ἀπό τούς ἀλλοεθνεῖς τά ἐθνικά τους σχολειά!

Τή μέθοδο αὐτή τοῦ κ. Ἄν μόνο νά τήν εἰρωνευτεῖ μπορεῖ κανείς, γιατί ὅλοι ξέρουν ὅτι οἱ πραβντιστές εἶναι ὑπέρ τῆς πιό πλήρους ἰσοτιμίας τῶν γλωσσῶν καί μάλιστα ὑποστηρίζουν ὅτι κρατική γλώσσα δέν χρειάζεται! Ὁ κ. Ἄν ἀπό θυμό πού προδίνει ἀδυναμία ἄρχισε νά χάνει τά λογικά του — αὐτό εἶναι ἐπικίνδυνο, ἀγαπητέ κ. Ἄν!

Τά δικαιώματα τῆς μητρικῆς γλώσσας ἔχουν ἀναγνωριστεῖ μέ μεγάλη ἀκρίβεια καί σαφήνεια στήν § 8 τοῦ προγράμματος τῶν μαρξιστῶν [98].

Ἄν ὁ κ. Ἄν εἶχε δίκιο, ὅτι σχολειά στή μητρική γλώσσα σημαίνει ἀκριβῶς χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες — τότε γιατί οἱ μπουντιστές τό 1906 καί οἱ λικβινταριστές τό 1912 χρειάστηκε «νά συμπληρώσουν» (ἤ πιό σωστά *νά διαστρεβλώ-*

σουν) τό πρόγραμμα τοῦ 1903, πού ἀναγνώρισε *ἀπόλυτα τή μητρική γλώσσα* στό ἴδιο ἐκεῖνο συνέδριο, ὅπου *ἀπορρίφτηκε* «ἡ πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία»;

Ὄχι, κ. Ἄν, δέν θά μπορέσετε νά ὑποκαταστήσετε τό ζήτημα καί νά σκεπάσετε μέ τό θόρυβο, τίς φωνές, τίς βρισιές *τήν παραβίαση* ἀπό μέρους τῶν λικβινταριστῶν τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, τήν «προσαρμογή τοῦ σοσιαλισμοῦ στόν ἐθνικισμό» ἀπό τούς ἴδιους, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ σ. Πλεχάνοφ.

Ἐμεῖς δέν θέλουμε τήν παραβίαση τοῦ προγράμματος. Δέν θέλουμε νά προσαρμόσουμε τό σοσιαλισμό στόν ἐθνικισμό. Ὑποστηρίζουμε τήν πλήρη δημοκρατία, τήν πλήρη ἐλευθερία καί τήν ἰσοτιμία τῶν γλωσσῶν, χωρίς νά ὑποστηρίζουμε μ' αὐτό τή «μεταβίβαση τῆς ἐκπαίδευσης στά ἔθνη», τό «χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες».

«Πρόκειται γιά τό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἔθνη — γράφει ὁ κ. Ἄν, — ἑπομένως πρέπει νά ὑπάρχουν κάπου αὐτά τά ἔθνη, πού ἐμποδίζουν τό ἕνα τό ἄλλο νά ἀναπτυχθοῦν καί, συνεπῶς, *πρέπει νά τά διαχωρίσουμε* καί στόν τομέα τῆς λαϊκῆς παιδείας».

Τά λόγια πού ὑπογραμμίσαμε φανερώνουν καθαρά μέ τί τρόπο ὁ λικβινταρισμός ἀπομακρύνει τόν κ. Ἄν ἀπό τό σοσιαλισμό καί τόν σπρώχνει πρός τόν ἐθνικισμό. *Ὁ διαχωρισμός* τῶν ἐθνῶν μέσα στά ὅρια ἑνός κράτους εἶναι ἐπιζήμιος καί μεῖς, οἱ μαρξιστές, προσπαθοῦμε *νά τά προσεγγίσουμε καί νά τά συγχωνεύσουμε*. Σκοπός μας δέν εἶναι ὁ «διαχωρισμός» τῶν ἐθνῶν, ἀλλά ἡ ἐξασφάλιση μέ μιά πλήρη δημοκρατία τῆς ἰσοτιμίας τους καί τῆς ἐξίσου εἰρηνικῆς (σχετικά) συμβίωσης, ὅπως στήν Ἑλβετία*.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 9, 17 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

* Ὁ κ. Ἄν δέν διστάζει νά πεῖ ὅτι «δέν ὑπάρχει ἀνακάτεμα ἐθνῶν καί στά καντόνια τῆς Ἑλβετίας». Δέν θά ντραπεῖ λοιπόν ἄν τοῦ ἀναφέρουμε *τέσσερα* καντόνια: τῆς Βέρνης, τοῦ Φράιμπουργκ, τοῦ Γκράουμπιουντεν, τοῦ Βάλλις;

ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΑΣ

Ἡ πανρωσική ἀπογραφή τῶν σχολειῶν, πού ἔγινε στίς 18 τοῦ Γενάρη 1911, παρά τό ὅτι πολύ ἄσχημα ἔγινε ἡ ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων, δίνει τή δυνατότητα νά ἀνοίξουμε λίγο τό παραπέτασμα τοῦ κρατικοῦ μυστικοῦ.

Στοιχεῖα ὑπάρχουν γιά τήν ὥρα μόνο γιά τήν ἐκπαιδευτική περιφέρεια τῆς Πετρούπολης, χωριστά γιά τίς πόλεις καί τά χωριά. Μέ βάση τά στοιχεῖα αὐτά ἄς δοῦμε τί ἀντιπροσωπεύουν *τά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά* σχολειά μας.

Στίς πόλεις ὑπάρχουν 329 μονοτάξια σχολειά τοῦ δήμου, 139 ἰδιωτικά σχολειά Γ' κατηγορίας καί 177 ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά μονοτάξια σχολειά. Θά συγκρίνουμε τό μέσο μισθό τῶν δασκαλισσῶν (ὁ ἀριθμός τῶν δασκάλων εἶναι πολύ μικρός): στά σχολειά τοῦ δήμου παίρνουν 924 ρούβλια τό χρόνο, στά ἰδιωτικά 609 καί στά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά *302 ρούβλια.*

Πάμπτωχες, νυστικές δασκάλες, νά τί εἶναι τά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά σχολειά μας.

Θά ἐξετάσουμε πόσο εἶναι μεγάλο τό ποσοστό τῶν ἐκπαιδευτικῶν μέ ἀνώτερη καί μέση κοινωνική γενική μόρφωση. Στά σχολειά τοῦ Δήμου 76 %, στά ἰδιωτικά 67 %, στά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά 18 %!

Ἀμόρφωτες δασκάλες (γιά τούς δασκάλους τῶν θρησκευτικῶν, δέν γίνεται λόγος γιά τήν ὥρα), νά τί εἶναι τά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά σχολειά μας.

Στά χωριά ἔχουμε 3 545 μονοτάξια σχολειά τῶν ζέμστβο καί 2 506 ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά μονοτάξια σχολειά. Στά πρῶτα ὁ μέσος μισθός τῶν δασκαλισσῶν εἶναι 374 ρούβλια τό χρόνο, στά δεύτερα *301 ρούβλια.*

Στά πρῶτα σχολειά τό ποσοστό τῶν μορφωμένων δασκάλων (τῶν ἐκπαιδευτικῶν γενικά) εἶναι 20 %, *στά δεύτερα* 2,5 % καί πάλι δέν ὑπολογίζονται οἱ δάσκαλοι τῶν θρησκευτικῶν.

Нач. школа в СПб. уч. округе (18. I. 1911):

	Ч. в училищ.	Положение законоучителей… Ч. по учащих. м.	ж.	Σ	Число учащихся м.	д.	Σ	Средн. на 1 [illegible]	Средн. на 1 [illegible]	[illegible]	Ч. во учащих в высш. ср. образ. м.	ж.	всего	Средн. годовое вознагр. учащ. м.	ж.	Расход в рублях	[illegible] на 1 уч-ся в руб.
Города:																	
Городск. одн.	329	14	864	878	22.590	22.721	45.361	2,6	12,4	7	1	670	671 (75%)	916	924	2.434.216	54
Двухкл. III	133	36	298	334	2678	2.071	4.749	3,5	15,2	8	16	209	225 (67%)	453	609	183.174	39
Ц.-пр. одн.	177	42	232	274	5.568	5.522	11.090	2,6	12,7	8	1	50	51 (18%)	352	302	189.725	17
Селения:																	
Земские одн.	2545	1506	2845	4.351	101.644	49.606	151.250	2,4	10,1	9	15	856	871 (20%)	393	374	2.627.078	17
Дв. III р.	33	5	49	54	547	479	1026	2,8	12,1	6	—	37	37 (68%)	280	267	23.944	23
Ц.-пр. одн.	2586	852	1.948	2800	61.174	30.211	91.385	2,4	9,6	9	11	59	70 (2,5%)	287	301	1.102.913	12

% к общему ч-лу учащих

Πίνακας «Τά δημοτικά σχολεῖα τῆς ἐκπαιδευτικῆς περιφέρειας Πετρούπολης (18.I.1911)», πού ἔγραψε ὁ Β.Ι. Λένιν. — Τέλη τοῦ 1913

Ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά μπορεῖ νά δεῖ κανείς πόσο ἀξιολύπητη εἶναι ἡ κατάσταση στά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά σχολειά!

Ἡ ἀπογραφή συγκέντρωσε ἐπίσης στοιχεῖα γιά τό συνωστισμό στά σχολειά: πόσοι τετραγωνικοί πήχεις ἐπιφάνειας καί πόσοι κυβικοί πήχεις χώρου ἀντιστοιχοῦν κατά μέσο ὅρο στόν κάθε μαθητή.

Στά σχολειά τῶν ζέμστβο ἀντιστοιχοῦν 2,6 τετραγωνικοί πήχεις ἐπιφάνειας καί 10,1 κυβικοί πήχεις χώρου, στά ἐκκλησιαστικά-ἐνοριακά 2,4 τετραγωνικοί πήχεις ἐπιφάνειας καί 9,6 κυβικοί πήχεις χώρου.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς αἴθουσας πρέπει νά εἶναι ἕξι φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῶν παραθυριῶν. Ὅμως στήν πραγματικότητα εἶναι 9 φορές μεγαλύτερη, δηλαδή τά σχολειά δέν εἶναι μόνο στενόχωρα, ἀλλά καί *σκοτεινά*.

Ἐννοεῖται, τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι πάρα πολύ πενιχρά. Τό Ὑπουργεῖο ἔκανε τό πᾶν νά *μή* συγκεντρωθοῦν λεπτομερῆ, ἀκριβῆ, πλήρη στοιχεῖα γιά τήν ἄθλια κατάσταση τῶν σχολειῶν μας.

Παρ' ὅλα αὐτά ἡ ἀξιοθρήνητη, ἡ ἄθλια κατάσταση τῶν ἐκκλησιαστικῶν-ἐνοριακῶν σχολειῶν φαίνεται καθαρά κι' ἀπ' αὐτά ἀκόμη τά ἐλλιπῆ, τά ἐπίσημα-κουτσουρεμένα, τά ἄσχημα ἐπεξεργασμένα στοιχεῖα.

Ἕνα ἀπό τά πιό ζωτικά καθήκοντα τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πολιτιστικο-διαφωτιστικῶν καί ἐπαγγελματικῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων στό ἐπικείμενο Πανρωσικό συνέδριο λαϊκῆς ἐκπαίδευσης εἶναι νά προβάλλουν καί νά φωτίσουν ὁλόπλευρα τό ζήτημα τῆς κατάστασης τῶν σχολειῶν μας καί τῶν δασκάλων.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 10, 18 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

Ο κ. ΓΚΟΡΣΚΙ
ΚΑΙ ΜΙΑ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

Ὁ κ. Γκόρσκι ἐξακολουθεῖ νά ὑπερασπίζει ἀπό τή λικβινταριστική ἐφημερίδα τό ἐξόφθαλμο λάθος τῆς εφτάδας, πού ψήφισε τή θλιβερή παράγραφο γιά τίς «ἀξιόποινες πράξεις». Τοῦ κάκου ὅλες οἱ μανοῦβρες, κ. Γκόρσκι! Τοῦ κάκου λέτε ὅτι σᾶς εἶναι ἄγνωστο τό σχέδιο τοῦ Φ. Ντ. Τό σχέδιο αὐτό εὔκολα μπορεῖτε νά τό βρεῖτε μέσω τῆς Σύνταξης τῆς ἐφημερίδας σας. Ὁ Φ. Ντ. ἄς μήν παίζει τό ρόλο μάρτυρα, πού «εἶναι ἀδύνατο νά βρεθεῖ». Αὐτό θά ἦταν γελοῖο.

Τοῦ κάκου ὁ κ. Γκόρσκι προσπαθεῖ νά διαβεβαιώσει, ὅτι δῆθεν ὁ Λένιν, ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ «μέ τή σιωπή τους» ἀνάλαβαν εὐθύνη γιά τό σχέδιο τοῦ Φ. Ντ. καί τῶν φίλων του. Οἱ τρεῖς αὐτοί συγγραφεῖς θά χρειάζονταν ἀπό 10 γραμματεῖς ὁ καθένας καί ἀπό μιά ἰδιαίτερη ἐφημερίδα, γιά νά διαψεύδουν κάθε ἀνοησία πού βγαίνει στό φῶς τῆς ἡμέρας.

Τοῦ κάκου ὁ κ. Γκόρσκι κρύβεται πίσω ἀπό τίς πλάτες τῶν *χειρότερων* (ἀπό τούς πιθανούς) σοσιαλιστῶν, πού *θά μείωναν* τήν τιμωρία γιά τίς «ἀξιόποινες πράξεις», ἄν δέν τίς διάγραφαν τελείως. Ὑπάρχει μιά ὡραία λατινική παροιμία πού λέει: «λάθος κάνει κάθε ἄνθρωπος, ἐπιμένει ὅμως στό λάθος μόνο ὁ βλάκας».

Θυμηθεῖτε τήν παροιμία αὐτή, κ. Γκόρσκι καί κ. Φ. Ντ. καί συμβουλέψτε τήν εφτάδα ν' ἀποσύρει ἀπό τό νομοσχέδιο τήν ὀχτωβριστική παράγραφο γιά «ἀξιόποινες πράξεις».

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 10,
18 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ

Ποτέ ὥς τά τώρα τό βασικό χαρακτηριστικό τῶν δημοσιολόγων τῆς «Νόβαγια Λικβιντάτορσκαγια Γκαζέτα», ἡ ὑποκρισία, ὑποκινούμενη ἀπό τήν ἀνίσχυρη μοχθηρία, δέν πῆρε τέτιες διαστάσεις, ὅπως ἔγινε στά ἄρθρα τους ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου [99].

Ὥς ποῦ ἔφτασαν φαίνεται καί μόνο ἀπ' τό ὅτι ὕστερα ἀπό τά πρῶτα ἄρθρα τους σχετικά μέ τό θέμα αὐτό, ὁ γραμματέας τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ὁ Χούισμανς, ἀναγκάστηκε νά ἐξουσιοδοτήσει τό σύντροφο Ποπόφ νά μεταβιβάσει στούς ρώσους ἐργάτες τή διαμαρτυρία του γιά τίς ἀπόπειρες τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» «νά ἐκμεταλλευτεῖ γιά τά φραξιονιστικά της συμφέροντα τήν ἔλλειψη ἐνημέρωσης» τῶν ρώσων ἀναγνωστῶν, νά μεταβιβάσει τή διαμαρτυρία του γιά τήν «ἀπόλυτη ἀνακρίβεια καί τήν ἔλλειψη ἀντικειμενικότητας» σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τίς εἰδήσεις πού δημοσιεύουν οἱ λικβινταριστές γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου.

Ὕστερα ἀπό τόν τόσο ἠχηρό... χαρακτηρισμό πού δέχτηκαν οἱ δημοσιολόγοι τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἀπό τό στόμα τοῦ γραμματέα τοῦ Γραφείου, ἐμεῖς μποροῦμε μέ τή μεγαλύτερη ἠρεμία νά ἀντιπαρέλθουμε τίς ἀπόπειρές τους νά *μᾶς* κατηγορήσουν ὅτι διαστρεβλώνουμε τόν ἀληθινό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν στό Λονδίνο. Οἱ ἄνθρωποι πού κατηγορήθηκαν δημόσια ἀπό τό γραμματέα τοῦ Γραφείου ὅτι «ἐκμεταλλεύονται γιά τά φραξιονιστικά τους συμφέροντα» τίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου καί δείχνουν ἀπέναντι στίς ἀποφάσεις αὐτές «ἔλλειψη ἀντικειμενικότητας», μποροῦν νά φωνάζουν ὅσο θέλουν γιά τό σεβασμό τους ἀπέναντι στή Διεθνή κτλ., ὅμως ζήτημα εἶναι, ἄν θά τούς πιστέψει κανείς. Ὁ κάθε ἐργάτης ξέρει τώρα τό ἀληθινό ὄνομα τῶν ταχυδακτυλουργῶν πού χρησιμοποιεῖ ὁ κ. Ντ., γιά νά βγάλει μέ μεγάλο κόπο καί προσπάθειες

ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου τόσο τίς «μεθόδους ἀνοικοδόμησης» τοῦ κόμματος, ὅσο καί τήν «καταδίκη» τῶν ἕξι καί τήν «ἀπόριψη» τῶν «ἀξιώσεών» μας καί τήν «ἀναγνώριση» τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ χαρακτήρα τῆς λεβίτσα. Οἱ φιλολογικές ταχυδακτυλουργίες σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου δέν ἀποτελοῦν καί ἔνδειξη σεβασμοῦ ἀπέναντι στίς ἀποφάσεις αὐτές, κ. Ντ.!

Πόσο μεγάλη εἶναι ὅμως ἡ σύγχυση τῶν ταχυδακτυλουργῶν αὐτῶν! Γιά δέστε, πῶς εἶναι ἀναγκασμένοι σέ κάθε βῆμα νά ἀνασκευάζουν τόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους!

1) στό φύλ. ἀρ. 102 ὁ κ. Ντ. ἀνακοινώνει θριαμβευτικά: «Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο *καταδίκασε* τήν ἀποχώρηση τῶν 6 βουλευτῶν ἀπό τήν ὁμάδα». Στό μεθεπόμενο φύλλο, ἀρ. 104, ἕνας ἄλλος ταχυδακτυλουργός, ὁ κ. Λ. Σ., δηλώνει τό ἴδιο θριαμβευτικά: «Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο δέν διατύπωσε οὔτε ἐπαίνους, *οὔτε μομφές*». Καί — σημειῶστε το! — κι' οἱ δυό ἀξιοσέβαστοι ἄντρες εἶναι μέ τό παραπάνω ἱκανοποιημένοι ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου: ὁ ἕνας, ἐπειδή τό Γραφεῖο «καταδίκασε» κι' ὁ ἄλλος, ἐπειδή δέν πῆρε καμιά καταδικαστική ἀπόφαση! Μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς εἰκόνα μεγαλύτερης σύγχυσης;

Καί εἶχαν κάθε λόγο νά πάθουν σύγχυση οἱ κ. κ. λικβινταριστές! Γιατί τό βασικό σημεῖο τῆς ἀπόφασης τοῦ Γραφείου λέει χωρίς διφορούμενα: *πρίν ἀπό κάθε πρακτικό βῆμα γιά τήν ἑνότητα πρέπει νά προηγηθεῖ ἕνα προκαταβολικό ξεκαθάρισμα τῶν διαφωνιῶν πού ὑπάρχουν.*

Καί ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶναι ἀπόλυτα σωστή.

Ἄν δέν θέλουμε στό ὄνομα τῆς «ἑνότητας» νά δόσουμε στήν ἐργατική τάξη ἕνα ἄμορφο μίγμα ἀπό τά πιό διαφορετικά στοιχεῖα, ἄν θέλουμε τήν πραγματική ἑνότητα *στή δουλιά*, τότε ἡ πρώτη μας ὑποχρέωση εἶναι νά ξεκαθαρίσουμε μέ ἀκρίβεια «τά σημεῖα διαφωνίας». Ἄς ξεκαθαριστοῦν μέ τή βοήθεια καί «μιᾶς γενικῆς ἀνταλλαγῆς γνωμῶν» «τά σημεῖα διαφωνίας» καί τότε θά φανεῖ καθαρά, ἄν μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά ὁποιαδήποτε πρακτικά βήματα πρός τήν ἑνότητα. Ἔτσι τοποθετεῖ τό ζήτημα ἡ ἀπόφαση τοῦ Γραφείου. Καί μεῖς τήν τοποθέτηση αὐτή τοῦ ζητήματος τή χαιρετίζουμε ἀνεπιφύλακτα. Στήν πρόταση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου ἐμεῖς ἀπαντήσαμε, καλώντας τούς ἐργάτες νά συζητήσουν ἀκόμη μιά φορά ἤρεμα καί προσεκτικά τίς διαφωνίες καί νά ποῦν τή γνώμη τους στά ἐπίμαχα σημεῖα. Ὑποσχεθήκαμε νά βοηθήσουμε ἀπό τήν πλευρά μας μέ κάθε τρόπο τούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ, γιά νά κατατοπιστοῦν

σχετικά μέ τίς διαφωνίες πού ὑπάρχουν. Ἡ ἀπόφαση πού δημοσιεύεται στό φύλ. ἀρ. 9 τῆς «Προλετάρσκαγια Πράβντα» δίνει μιά ἀπόλυτα σωστή σύνοψη τῶν θέσεων πού μᾶς χωρίζουν ἀπό τούς λικβινταριστές *. Τέτια πρέπει νά εἶναι ἡ ἀπάντησή μας στήν πρόταση τοῦ Γραφείου καί, φυσικά, δέν ὑπῆρχε καί δέν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος γιά ἐκείνους, πού βλέπουν στά σοβαρά τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου νά προκαλέσει «μιά γενική ἀνταλλαγή γνωμῶν σχετικά μέ τά σημεῖα διαφωνίας».

Ὅμως — κι' αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος! — γιά τούς κ.κ. λικβινταριστές δέν ὑπάρχει τίποτε πιό δυσάρεστο, πιό ἀνεπιθύμητο καί πιό ἀπαράδεκτο ἀπό τό ξεκαθάρισμα τῶν διαφωνιῶν στόν τομέα τῆς θεωρίας, τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης, πού εἶναι σήμερα οἱ κυρίαρχες. Ὅλες οἱ πλαστογραφίες, οἱ διαστρεβλώσεις καί οἱ βρισιές τους σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου ἀποβλέπουν ἀποκλειστικά στό *νά καταχωνιάσουν* τό αἴτημα αὐτό τῆς ἀπόφασης γιά προκαταβολικό ξεκαθάρισμα τῶν διαφωνιῶν. Ὁ κ. Λ. Σ., ὅσο καί ὁ κ. Ντ. προτρέχουν, δείχνοντας τό μεγαλύτερο ζῆλο: μά δέν μποροῦμε τάχα «νά ἑνωθοῦμε» κάπως χωρίς «πιστοποιητικά» μέ «ἐρωτηματολόγιο» γιά τίς ἰδέες ἐκείνων πού ἑνώνονται; Δέν μποροῦμε τάχα νά ἀποφύγουμε αὐτές τίς «περικοπές ἀπό παλιά περιοδικά καί ἐφημερίδες», — ἐνδιαφέρεται ὁ κ. Λ. Σ. Δέν μποροῦμε νά ξεχάσουμε τό «παρελθόν»; — δηλώνει γρήγορα-γρήγορα ὁ κ. Ντ. Ἐμεῖς τούς καταλαβαίνουμε θαυμάσια: δέν βρίσκει τίποτε τό εὐχάριστο ὁ κ. Λ. Σ. στίς ἀναμνήσεις γιά ἄρθρα σχετικά μέ τήν παράνομη ὀργάνωση (ἀρ. φύλ. 15 (101) τῆς «Λούτς») καί ὁ κ. Ντ. στίς ἀναμνήσεις σχετικά μέ τό σύνθημα τῆς «πάλης γιά τή νομιμότητα». Καί μεῖς προσχωροῦμε ἀνεπιφύλακτα στήν απόφαση τοῦ Γραφείου, ἐφόσον προτείνει νά μήν ἀνασκαλεύουμε τά λάθη τοῦ παρελθόντος. Ἀμνηστία γιά τά «λάθη τοῦ παρελθόντος», ὅπως ζητοῦν οἱ κ.κ. λικβινταριστές, ἐμεῖς δέν θά ἀρνηθοῦμε νά δόσουμε. Τό παρελθόν δέν μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτό-καθαυτό, μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ σημερινή καί ἡ αὐριανή δουλιά. Καί γι' αὐτήν ἀκριβῶς τή δουλιά θέλουμε νά ξέρουμε: *θά συνεχιστεῖ* στά λικβινταριστικά ὄργανα ἡ συκοφαντική ἐκστρατεία ἐνάντια στήν παράνομη δουλιά; *Θά ἐξακολουθήσουν* νά θεωροῦν ἀκατάλληλα γιά σήμερα τά «τρία κήτη»; Θά ἐξακολουθήσουν νά ὑπερασπίζουν τή διαστρέβλωση πού ἔκαναν στό πρόγραμμα οἱ «αὐγουστιανοί» κτλ.;

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 228-230. *Ἡ Σύντ.*

Τό ξεκαθάρισμα τῶν ζητημάτων αὐτῶν καί τοῦ βαθμοῦ τῶν διαφωνιῶν μας πάνω σ' αὐτά ἀποτελεῖ, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου, *τόν προκαταβολικό* ὅρο γιά ἕνα ὁποιοδήποτε βῆμα πρός τά μπρός στό ἔργο τῆς ἑνότητας — ἄν δέν καταλαβαίνουμε τήν «ἑνότητα» λικβινταριστικά, σάν ἕνα χωρίς ἰδέες ἀνακάτεμα στόν ἴδιο σωρό ὅλων ἐκείνων, πού τούς κατέβηκε νά αὐτοονομάζονται σοσιαλδημοκράτες.

«Τά σημεῖα τῶν κατηγοριῶν ἔχουν ἤδη διατυπωθεῖ», ἀστράφτει καί βροντᾶ ὁ κ. Λ. Σ. Δέν θά θέλαμε νά θυμίσουμε ἐδῶ τήν παροιμία: «ὅποιος ἔχει τή μύγα, μυγιάζεται», ὅμως γιατί τέλος πάντων ὁ κ. Λ. Σ. παίρνει γιά «κατηγορίες» τούς ἁπλούς ὅρους εἰρήνης; Ἐμεῖς λέμε: ἡ ὀργάνωση πού θά δημιουργηθεῖ μέ τήν ἕνωση, πρέπει νά στηρίζεται στίς τάδε καί τίς τάδε ἀρχές: στήν ἀναγνώριση τοῦ παλιοῦ προγράμματος, μιᾶς ὁρισμένης μορφῆς ὀργάνωσης, τῶν ἀκουτσούρευτων συνθημάτων, μιᾶς τολμηρῆς τακτικῆς κτλ. Καί σεῖς δηλώνετε ἀμέσως ὅτι ἡ διατύπωση αὐτή τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς καί τῶν καθηκόντων τῆς ὀργάνωσης δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἕνας «πλήρης κατάλογος λικβινταριστικῶν ἁμαρτημάτων». Σᾶς λυπούμαστε πολύ, ὅμως δέν ξέρουμε οὔτε ἐμεῖς, οὔτε τό Γραφεῖο ἄλλο τρόπο νά συγκροτήσουμε νέες ὀργανώσεις, ἐκτός ἀπό τό ξεκαθάρισμα τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς τους κτλ.

Ὡστόσο, ἐμεῖς πέσαμε καί σ' ἕνα ἄλλο πιό βαρύ ἁμάρτημα. Δέν προβάλαμε ἁπλῶς τούς ὅρους γιά τή δημιουργία τῆς ὀργάνωσης, δηλαδή δέν ξεκαθαρίσαμε ἁπλῶς τούς ὅρους εἰρήνης, ἀλλά καί ὑποβάλαμε τούς ὅρους αὐτούς στήν κρίση τῶν ἐργατῶν.

Ἐμεῖς ἐπιμένουμε ὅτι γιά τήν ἐκπλήρωση τῆς ἀπόφασης τοῦ Γραφείου δέν ὑπάρχει κανένας ἄλλος δρόμος ἐκτός ἀπό τό δρόμο πού ἐμεῖς διαλέξαμε.

Τό Γραφεῖο καλεῖ *ὅλους* ἐκείνους, πού αὐτοονομάζονται σοσιαλδημοκράτες νά ξεκαθαρίσουν τίς διαφωνίες πού μᾶς χωρίζουν κι' αὐτό θά εἶναι τό προκαταρκτικό βῆμα γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῆς ἑνότητας.

Ἡ ἀπόφαση πού δημοσιεύσαμε ἀπαντοῦσε στήν ἔκκληση τοῦ Γραφείου μέ ἕναν «κατάλογο» ἀπόψεων πάνω στά βασικά ζητήματα τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης καί μέ τήν ὑποβολή αὐτοῦ τοῦ «καταλόγου» μας στούς συντρόφους ἐργάτες γιά συζήτηση. Ἄν οἱ κ.κ. λικβινταριστές ἀκολουθοῦσαν τό παράδειγμά μας, θά εἴχαμε σ' ἕνα λίγο-πολύ κοντινό μέλλον καθαρά διατυπωμένες τίς γνῶμες ὅλων τῶν πλευρῶν καί θά ξεκαθαριζόταν μέ ἀκρίβεια ποιά πλευρά ἔχει τήν ὑποστήριξη

τῆς πλειοψηφίας τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν. Τό καθῆκον πού ἔβαλε τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο στό ρωσικό προλεταριάτο θά προχωροῦσε γιά τή λύση του. Οἱ λικβινταριστές ὅμως θά ἐξακολουθήσουν, φυσικά, νά ξεφεύγουν ὥς τό τέλος ἀπ' αὐτό τό δρόμο γιά τόν ἁπλούστατο λόγο ὅτι τόσο ἡ σαφής διατύπωση τῶν πολιτικῶν τους ἀπόψεων, ὅσο καί ἡ ὑποβολή τους στήν κρίση τῶν πλατιῶν κύκλων τῶν ἐργατῶν εἶναι ἐξίσου ἐπιζήμιες γιά τά συμφέροντα τοῦ κύκλου τους.

Στίς συνθῆκες αὐτές θά προσπαθήσουν ἀναπόφευκτα νά ὑποκαταστήσουν τό ἀκριβολογημένο «ξεκαθάρισμα τῶν διαφωνιῶν» πού ἀπαιτεῖ τό Γραφεῖο μέ μικρόψυχους, προσωπικούς καυγάδες, μέ διαστρεβλώσεις καί πλαστογραφίες πού τό μόνο ἀποτέλεσμά τους θά εἶναι νά δυσκολέψουν τή δουλιά του καί ἔτσι νά προκαλοῦν διαρκῶς μαθήματα «ἀντικειμενικότητας» σάν κι' αὐτά, πού βρέθηκε κιόλας στήν ἀνάγκη νά κάνει στούς κ.κ. λικβινταριστές ὁ γραμματέας τῆς Διεθνοῦς.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 11, 19 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

Ο ΕΘΝΙΚΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Γιά νά βοηθήσει τόν κ. Μογκιλιάνσκι, πού τά ἔχει μπλέξει, ἡ Σύνταξη τῆς φιλελεύθερης «Ρέτς» δημοσίευσε τελευταῖα (ἀρ. φύλ. 340) ἀνυπόγραφη, δηλαδή ἐπίσημη δήλωση τῆς Σύνταξης γιά ἕνα σοβαρό ζήτημα, τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν.

Ὁ κ. Μογκιλιάνσκι, ἀποφεύγοντας νά δόσει ἄμεση ἀπάντηση, βεβαίωνε ὅτι ἡ ἄποψή του «δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τήν ἄρνηση τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν». Τώρα ἡ «Ρέτς» δηλώνει ἐπίσημα ὅτι στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, στήν § 11, δίνεται «μιά ἄμεση, ἀκριβολογημένη καί ξεκάθαρη ἀπάντηση στό ζήτημα τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλεύθερης *πολιτιστικῆς* αὐτοδιάθεσης».

Ἡ ὑπογραμμισμένη ἀπό μᾶς λέξη ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, ἀκριβῶς γιατί καί τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ κ. Μογκιλιάνσκι καί ἡ ἀπάντηση σ' αὐτόν τοῦ κ. Ντοντσόφ καί ἡ πολεμική τοῦ κ. Μογκιλιάνσκι ἐνάντια στόν κ. Ντοντσόφ *δέν* κάνουν λόγο γιά «πολιτιστική» αὐτοδιάθεση. Γινόταν λόγος γιά *πολιτική* αὐτοδιάθεση τῶν ἐθνῶν, δηλαδή γιά τό δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ τῶν ἐθνῶν, ἐνῶ μέ τόν ὅρο «πολιτιστική αὐτοδιάθεση» (παράλογος, πομπώδης συνδυασμός λέξεων, πού ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ *ὅλη* τήν ἱστορία τῆς δημοκρατίας) οἱ φιλελεύθεροι ἐννοοῦν οὐσιαστικά μόνο τήν ἐλευθερία τῶν γλωσσῶν.

Ἡ «Ρέτς» δηλώνει τώρα ὅτι ἡ «Προλετάρσκαγια Πράβντα» συγχέει τάχα ἀθεράπευτα τήν αὐτοδιάθεση μέ τό «σεπαρατισμό», μέ τόν ἀποχωρισμό τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου ἔθνους.

Ποιός εἶναι στήν περίπτωση αὐτή ἐκεῖνος πού παρουσιάζει ἀθεράπευτη (ἤ ἴσως καί σκόπιμη...) σύγχυση;

Θά τολμήσουν ἄραγε οἱ φωτισμένοι μας «συνταγματικοί-δημοκράτες» νά ἀρνηθοῦν ὅτι σ' ὅλη τήν ἱστορία τῆς διεθνοῦς δημοκρατίας, ἰδιαίτερα ἀπό τά μέσα τοῦ 19ου αἰώνα, λέγοντας αὐτοδιάθεση τῶν ἐθνῶν σημαίνει ἀκριβῶς *πολιτική* αὐτοδιάθεση,

δηλαδή δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ καί σχηματισμοῦ αὐτοτελοῦς ἐθνικοῦ κράτους;

Θά τολμήσουν ἄραγε οἱ φωτισμένοι μας «συνταγματικοί-δημοκράτες» νά ἀρνηθοῦν ὅτι τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, τό 1896, ἐπαναλαβαίνοντας τήν καθιερωμένη δημοκρατική ἀρχή (τό συνέδριο βέβαια δέν περιορίστηκε σ' αὐτήν), ἐννοοῦσε τήν *πολιτική* ἀκριβῶς — καί ὄχι κάποια «πολιτιστική» — αὐτοδιάθεση;

Θά τολμήσουν ἄραγε οἱ φωτισμένοι μας «συνταγματικοί-δημοκράτες» νά ἀρνηθοῦν ὅτι, λ.χ., ὁ Πλεχάνοφ, ὅταν ἔγραφε ἀπό τό 1902 ἀκόμη γιά τήν αὐτοδιάθεση, ἐννοοῦσε ἀκριβῶς τήν πολιτική αὐτοδιάθεση;

Σᾶς παρακαλοῦμε νά ἐξηγηθεῖτε μέ περισσότερες λεπτομέρειες, κύριοι, μήν κρύβετε ἀπό τόν «ὄχλο» τούς καρπούς τοῦ «διαφωτισμοῦ» σας!

Πάνω στήν οὐσία τοῦ προβλήματος ἡ «Ρέτς» δηλώνει:

«*Πραγματικά οἱ καντέτοι ποτέ δέν ἐπιχείρησαν νά ὑπερασπίσουν τό δικαίωμα τοῦ «ἀποχωρισμοῦ τῶν ἐθνῶν» ἀπό τό ρωσικό κράτος*».

Θαυμάσια! Εὐχαριστοῦμε γιά τήν εἰλικρίνεια καί τήν πέρα γιά πέρα δήλωση ἀρχῶν! Ἐφιστοῦμε τήν προσοχή τῶν ἐφημερίδων «Ροσσίγια», «Νόβογε Βρέμια», «Ζέμστσινα»[100] κτλ. σ' αὐτή τή δήλωση «ὑπερνομιμοφροσύνης» τοῦ ἡμιεπίσημου ὀργάνου τῶν καντέτων!

Ὅμως μή θυμώνετε, κύριοι καντέτοι, ἄν γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο πρέπει νά σᾶς ὀνομάσουμε *ἐθνικοφιλελεύθερους*. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἕνα ἀπό τά βάθρα τοῦ σωβινισμοῦ σας καί τοῦ ἰδεολογικοπολιτικοῦ συνασπισμοῦ σας μέ τούς Πουρισκέβιτς (ἤ τῆς ἰδεολογικοπολιτικῆς σας ἐξάρτησης ἀπ' αὐτούς). Οἱ Πουρισκέβιτς καί ἡ τάξη τους καλλιεργοῦν στήν ἀμόρφωτη μάζα τήν «ἀκράδαντη» συναίσθηση τοῦ «δικαιώματος» «τράβα τον καί μήν τόν ἀφήνεις». Οἱ κύριοι καντέτοι σπούδασαν ἱστορία καί ξέρουν περίφημα σέ τί... γιά νά ἐκφραστοῦμε μαλακά... «πογκρομοειδεῖς» ἐνέργειες ὁδήγησε συχνά ἡ ἐφαρμογή στήν πράξη αὐτοῦ τοῦ «προαιώνιου δικαιώματος». Ὁ δημοκράτης δέν θά μποροῦσε νά εἶναι δημοκράτης (καί δέν μιλᾶμε πιά γιά προλεταριακή δημοκρατία), χωρίς νά κηρύσσει συστηματικά στίς μεγαλορωσικές ἀκριβῶς μάζες καί στή ρωσική ἀκριβῶς γλώσσα, τήν «αὐτοδιάθεση» τῶν ἐθνῶν μέ τήν πολιτική καί ὄχι τήν «πολιτιστική» ἔννοια.

Τόν ἐθνικοφιλελευθερισμό τόν χαρακτηρίζει ἀκριβῶς τό γεγονός ὅτι παντοῦ καί πάντοτε ὑποστηρίζει τίς θέσεις (καί τά ὅρια) πού καθορίζονται ἀπό τήν τάξη τῶν Πουρισκέβιτς καί περιφρουροῦνται (συχνά ἐνάντια στίς ἀπαιτήσεις τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καί τοῦ «πολιτισμοῦ») μέ τίς μεθόδους τῶν Πουρισκέβιτς. Στήν πράξη αὐτό σημαίνει προσαρμογή στά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων καί στίς χειρότερες ἐθνικιστικές προλήψεις τοῦ κυρίαρχου ἔθνους, ἀντί νά γίνεται συστηματική πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς προλήψεις.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 12,
20 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

Ο ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΣ ΣΑΝ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Τελευταῖα στή ναρόντνικη ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης «Σέβερναγια Μίσλ» δημοσιεύτηκε μιά ἀνταπόκριση ἀπό τή Ρίγα, πού μιλοῦσε γιά τήν πορεία τῆς καμπάνιας ὑπέρ τῶν ἀσφαλίσεων. Ὁ συντάκτης της, Μπ. Μπράινες, ἔγραφε ἀνάμεσα στ' ἄλλα:

«Μποϋκοταριστικό ρεῦμα παρατηρεῖται μόνο στούς τσαγκάρηδες, ὅπου δημιουργήθηκαν μποϋκοταριστικές ὁμάδες. Κύριοι ἐμπνευστές τῶν μποϋκοταριστικῶν ὁμάδων εἶναι, δυστυχῶς, οἱ ναρόντνικοι. Στίς ἄλλες ἐπιχειρήσεις ἡ καμπάνια διεξάγεται χαλαρά».

Ἡ εἰλικρινής αὐτή ὁμολογία χύνει ἄπλετο φῶς στή σημερινή κατάσταση καί τήν πολιτική σημασία τοῦ ναροντνικισμοῦ στή Ρωσία. Ἡ ὀρθότητα τῆς ἐκτίμησης, πού ἔκανε γιά τό ναροντνικισμό ἡ σύσκεψη τῶν μαρξιστῶν * ἐπιβεβαιώνεται ἀναπάντεχα καί ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα ἀπό τούς ἴδιους τούς ναρόντνικους.

Γιά σκεφτεῖτε μονάχα: μιά ἀριστερή-ναρόντνικη ἐφημερίδα δημοσιεύει, ἐπειδή δέν μποροῦσε νά κάνει καμιά διάψευση, τή *λύπη* τοῦ ἀνταποκριτῆ της, γιατί *οἱ ναρόντνικοι* εἶναι *οἱ «κύριοι ἐμπνευστές»* τῶν μποϋκοταριστικῶν ὁμάδων!

Νά ἕνα δεῖγμα πολιτικῆς ἀποσύνθεσης τοῦ ναροντνικισμοῦ. Νά ἕνα χαρακτηριστικό γιά τή Ρωσία δεῖγμα ἀκομματικότητας καί ἀδιαφορίας ἀπέναντι στήν κομματικότητα. Καί χρειάζεται νά σταθοῦμε σ' αὐτό, γιατί τό παράδειγμα ἀπό τή ζωή ἑνός «ξένου» κόμματος μᾶς δείχνει πολύ παραστατικά τίς ἀληθινές αἰτίες ἑνός κακοῦ, πού γενικά εἶναι ἐξαιρετικά διαδομένο καί μᾶς βασανίζει πολύ.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 61-62. *Ἡ Σύντ.*

Τόν καιρό τῆς ἀντεπανάστασης ἀνάμεσα στούς ναρόντνικους διαμορφώθηκαν πολλά καί διάφορα ρεύματα καί ὁμάδες, στήν οὐσία σχεδόν ἀνεξάρτητες ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή καί στούς ναρόντνικους καί στούς μαρξιστές ἐπέδρασαν, ὅπως φαίνεται, οἱ ἴδιες γενικές αἰτίες πού ἔχουν τή ρίζα τους σ' ὅλη τήν ἱστορική κατάσταση τοῦ καθεστῶτος τῆς 3 τοῦ Ἰούνη. Ἀνάμεσα στούς ναρόντνικους ξεχωριστά παρουσιάστηκαν, λ.χ., στόν τύπο καί ὁμάδες πολύ πιό λικβινταριστικές ἀπό τίς δικές μας (ἐκδόσεις τοῦ 1908-1910 στό Παρίσι) καί ὁμάδες μέ ἐντελῶς ἀναρχικό χαρακτήρα καί πολύ ἐπιφανεῖς δημοσιολόγοι τῆς ναροντνικιστικῆς κατεύθυνσης κατάντησαν νά βγάζουν λόγους σάν φιλελεύθεροι καί ἐξωμότες (ὁ κ. Β. Τσερνόφ στό περιοδικό «Ζαβέτι») κτλ.

Παρ' ὅλα αὐτά, ὅμως, τυπικά καί μπροστά στόν ξένο κόσμο οἱ ναρόντνικοι δείχνουν πολύ πιό «*ἑνιαῖοι*» ἀπ' τούς μαρξιστές. Στούς ναρόντνικους δέν ὑπάρχει ἀνοιχτή διάσπαση, δέν γίνεται σκληρή, ἐπίμονη, συστηματική καί μακρόχρονη ἐσωτερική πάλη, ἀνάμεσά τους διατηρεῖται διαρκῶς — κρίνοντας ἀπό πρώτη ματιά — κάποια γενική σύνδεση, σέ ὅλα τους τά ἔντυπα βλέπεις διαρκῶς νά ἐπικαλοῦνται ἀλαζονικά τή ναροντνικιστική «ἑνότητα» πού τήν ἀντιπαραθέτουν στή μαρξιστική (καί ἰδιαίτερα στήν «μπολσεβίκικη») «ροπή γιά φαγωμάρες καί διασπάσεις».

Ὅποιος θέλει νά καταλάβει τό νόημα καί τή σημασία τῶν ὅσων συντελοῦνται μέσα στό ἐργατικό κίνημα καί στό σοσιαλισμό τῆς Ρωσίας, ὀφείλει νά σκεφτεῖ πολύ-πάρα πολύ τήν ἀντιπαράθεση αὐτή, πού γίνεται ἀνάμεσα στίς «μαρξιστικές διασπάσεις» καί στή «ναροντνικιστική ἑνότητα».

Σέ μᾶς, ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί στούς παραμαρξιστές ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετές ὁμάδες, ὁμαδοῦλες καί ὁμαδίτσες, πού στήν οὐσία εἶναι σχεδόν ἀνεξάρτητες ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη καί κηρύσσουν μέ ζῆλο τήν «ἑνότητα» — (στό πνεῦμα τῶν ναρόντνικων) — καί καταδικάζουν μέ ἀκόμη μεγαλύτερο ζῆλο τίς «μαρξιστικές διασπάσεις».

Τί συμβαίνει λοιπόν; Πρέπει νά ζηλεύουμε ἐμεῖς τή «ναροντνικιστική ἑνότητα»; Πρέπει νά ἀναζητοῦμε τά αἴτια τῆς αναφερόμενης παραπάνω διαφορᾶς στά προσωπικά ἐλαττώματα «ὁρισμένων» «ἀρχηγῶν» (μέθοδος πολύ διαδομένη) ἤ στήν ἄσχημη ροπή τῶν μαρξιστῶν γιά «δογματισμό», «ἔλλειψη ἀνοχῆς» κτλ.;

Ἄς ρίξουμε μιά ματιά στά γεγονότα. Τά γεγονότα μᾶς λένε ὅτι οἱ ναρόντνικοι εἶναι πολύ πιό ἀνεκτικοί καί συμβιβαστικοί, ὅτι εἶναι πιό «ἑνιαῖοι», ὅτι σ' αὐτούς ἡ ἀφθονία τῶν ὁμάδων δέν

συνοδεύεται ἀπό ἀπότομες διασπάσεις. Ταυτόχρονα ὅμως τά γεγονότα μᾶς λένε ἐντελῶς ἀναμφισβήτητα ὅτι οἱ ναρόντνικοι εἶναι *ἀνίσχυροι* πολιτικά, δέν ἔχουν ὀργανωμένους καί στέρεους δεσμούς μέ τίς μάζες, δέν μποροῦν νά διεξάγουν *καμιά* μαζική πολιτική δράση. Τό παράδειγμα τῶν ναρόντνικων-μποϋκοταριστῶν τῆς Ρίγας μᾶς δείχνει ἁπλῶς πολύ ἀνάγλυφα κάτι πού δέν ἐκδηλώθηκε μόνο στήν καμπάνια τῶν ἀσφαλίσεων, ἀλλά καί στίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας καί στό ἀπεργιακό κίνημα καί στόν ἐργατικό (καί πλατύτερα στό δημοκρατικό γενικά) τύπο καί στά συνδικάτα κτλ. Στό φύλ. ἀρ. 2, λ.χ., τῆς ἀριστερῆς-ναρόντνικης ἐφημερίδας «Σέβερναγια Μίσλ» διαβάζουμε:

«*Πρός τιμήν τῶν μαρξιστῶν πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι σήμερα ἔχουν στίς ἑνώσεις*» (*πρόκειται γιά τά συνδικάτα*) «*μεγάλη ἐπιροή, ἐνῶ ἐμεῖς, οἱ ἀριστεροί ναρόντνικοι, δροῦμε σ' αὐτά χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο καί γι' αὐτό δέν φανήκαμε σχεδόν πουθενά*».

Τί παράξενα πράγματα εἶναι αὐτά! Οἱ συμβιβαστικοί, ἀνεκτικοί, «ἑνιαῖοι», χωρίς διασπάσεις, πλατιοί, ὄχι δογματικοί ναρόντνικοι *δέν ἔχουν* νά παρουσιάσουν *παρά τή φλογερή τους ἐπιθυμία καί προσπάθεια* — οὔτε καμπάνιες ἀσφαλίσεων, οὔτε ἐπιροή στά συνδικάτα, οὔτε ὀργανωμένη ὁμάδα στήν Κρατική δούμα. Καί οἱ «δογματικοί» μαρξιστές, «πού διασπῶνται χωρίς τέλος» καί φαίνονται ἔτσι σάν νά ἐξασθενίζουν, βλέπουμε νά ὀργανώνουν μιά ὑπέροχη καμπάνια στίς ἐκλογές τῆς IV Δούμας, βλέπουμε νά δουλεύουν μέ ἐπιτυχία στά συνδικάτα, βλέπουμε νά κάνουν μιά περίφημη καί καλά συντονισμένη καμπάνια γιά τίς ἀσφαλίσεις καί νά διεξάγουν μιά ὄχι ἄσχημη δουλιά στό ἀπεργιακό κίνημα, βλέπουμε νά παίρνουν ἑνιαῖες, συνεπεῖς ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀποφάσεις, πού τίς ἀκολουθεῖ ὁμόθυμα, σταθερά, μέ πεποίθηση ἡ φανερή καί ἀναμφισβήτητη πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν.

Τί παράξενα πράγματα! Μήπως, στ' ἀλήθεια, ὁ «συμφιλιωτισμός» τῶν ναρόντνικων καί ὅλα τ' ἄλλα ὑπέροχα ψυχικά τους χαρίσματα δέν εἶναι παρά ἕνα ἄκαρπο ἄνθος;

Ἀκριβῶς, ἄκαρπο ἄνθος! Τήν «ἑνότητα» τῶν διανοουμενίστικων μικροομάδων κάθε ἀπόχρωσης οἱ ναρόντνικοι τήν ἐξαγοράζουν μέ τήν πλήρη πολιτική τους ἀδυναμία μέσα στίς μάζες. Καί σέ μᾶς, τούς μαρξιστές, οἱ μικροομάδες πού φωνάζουν περισσότερο ἀπό ὅλους γιά ἑνότητα — οἱ τροτσκιστές, οἱ λικβινταρι-

στές, οἱ «συμφιλιωτιστές», οἱ «τισκικοί» — ἐκπροσωποῦν *ἐπίσης* τή διανοουμενίστικη ἀδυναμία, ἐνῶ οἱ πραγματικές, μή ἐπινοημένες, ζωντανές πολιτικές καμπάνιες (γιά τίς ἐκλογές, τίς ἀσφαλίσεις, τόν καθημερινό τύπο, γιά τίς ἀπεργίες κτλ.) δείχνουν τή συσπείρωση τῆς *πλειοψηφίας* τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν γύρω σ' ἐκείνους, πού τούς βρίζουν περισσότερο ἀπό ὅλους καί μέ τό μεγαλύτερο ζῆλο καί σφοδρότητα γιά «διασπαστές».

Τό συμπέρασμα εἶναι καθαρό κι' ὅσο κι' ἄν δυσαρεστεῖ τίς ἀναρίθμητες διανοουμενίστικες ὁμαδοῦλες, ἡ πορεία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος *θά ἐπιβάλει* τήν ἀναγνώρισή του. Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι οἱ προσπάθειες νά δημιουργηθεῖ «ἑνότητα» μέ τή «συμφωνία» ἤ τήν «ἕνωση» τέτιων διανοουμενίστικων μικροομάδων, πού *στήν πράξη* ἀκολουθοῦν κατευθύνσεις *ἐπιζήμιες* γιά τό ἐργατικό κίνημα (ναροντνικισμός, λικβινταρισμός κτλ.), οἱ προσπάθειες αὐτές δέν ὁδηγοῦν παρά σέ πλήρη ἀποσύνθεση καί ἀδυναμία. Καί ὁ ναροντνικισμός καί ὁ λικβινταρισμός τό *ἀπόδειξαν* αὐτό μέ τό θλιβερό τους παράδειγμα.

Μόνο *ἐνάντια* σ' αὐτές τίς ὁμάδες, τίς ὁμαδοῦλες καί τίς ὁμαδίτσες διαμορφώνεται (μέ σκληρή πάλη, ἀναπόφευκτη μέσα στίς ἀστικές συνθῆκες καί στό χάος τῶν μικροαστικῶν ταλαντεύσεων) ἡ πραγματική ἑνότητα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν μέ τήν καθοδήγηση τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν προλετάριων.

Κι' ἐδῶ οἱ ἁπλοϊκοί ἄνθρωποι προβάλλουν τό ἐρώτημα: πῶς θά διακρίνει κανείς τίς διανοουμενίστικες μικροομάδες, πού κάνουν ζημιά στό ἐργατικό κίνημα, τό ἀποσυνθέτουν καί τό καταδικάζουν σέ ἀδυναμία, ἀπό τίς ὁμάδες ἤ τήν ὁμάδα ἐκείνη πού ἐκφράζει ἰδεολογικά τό ἐργατικό κίνημα καί, συσπειρώνοντάς το, τό ἑνώνει καί τό δυναμώνει; Ὑπάρχουν μόνο δυό μέσα γιά νά γίνει αὐτή ἡ διάκριση: ἡ θεωρία καί ἡ πρακτική πείρα. Πρέπει νά ἀναλύσουμε στά σοβαρά τό θεωρητικό περιεχόμενο τῶν τέτιων *ρευμάτων σκέψης*, ὅπως εἶναι ὁ ναροντνικισμός καί ὁ λικβινταρισμός (τά κυριότερα ἀπό τά μικροαστικά ρεύματα πού ἀποσυνθέτουν τό ἐργατικό κίνημα). Πρέπει νά μελετήσουμε προσεκτικά τήν πρακτική πείρα τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀπό τήν ἄποψη τῆς συσπείρωσης τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν γύρω ἀπό ὁλοκληρωμένες, καλά μελετημένες ἀποφάσεις ἀρχῶν, πού μποροῦν νά ἐφαρμοστοῦν καί στίς ἐκλογές καί στίς ἀσφαλίσεις καί στή δουλιά τῶν συνδικάτων καί στό ἀπεργιακό κίνημα καί στήν «παράνομη δουλιά» κτλ.

Ὅποιος ἐμβαθύνει στή θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, ὅποιος ἐξετάσει ἀπό κοντά τήν πρακτική πείρα τῶν τελευταίων χρόνων, θά

καταλάβει ὅτι στή Ρωσία συντελεῖται μιά συσπείρωση τῶν στοιχείων ἑνός πραγματικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος *σέ πεῖσμα* τῶν παρδαλῶν, πολυθόρυβων, φωνακλάδικων (καί στήν πράξη κούφιων καί ἐπιζήμιων) μικροομάδων τῶν ναρόντνικων, τῶν λικβινταριστῶν κτλ. Ἡ ἀποσύνθεση τῶν μικροομάδων αὐτῶν, τό ξέκομμά τους ἀπό τό προλεταριάτο γεννάει τήν ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 12, 20 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΓΙΑ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΑΟΥΤΣΚΙ[101]

῾Ο Κ. Κάουτσκι κατάλαβε (ἐπιτέλους!) ὅτι ὁ τισκικός ὅμιλος τοῦ «Τίσκα» καί τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ δέν ἐκπροσωπεῖ τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, ὅτι πρέπει νά ὑπολογίζει τίς ὁμάδες τῆς Βαρσοβίας καί τοῦ Λότζ.

Εἶναι καλό ὅτι ὁ Κάουτσκι ἐπιτέλους κατάλαβε ὁρισμένα γεγονότα γνωστά *ἀπό χρόνια* στά μαρξιστικά στελέχη τῆς Ρωσίας. Ὅμως ἀκριβῶς τό περιστατικό ὅτι ἡ Ρόζα Λ. καί ὁ Τίσκα μπόρεσαν νά παρουσιάζουν *πολλά χρόνια* γιά πραγματικότητα κάτι τό *εἰκονικό*, δείχνει πόσο ἄσχημα εἶναι πληροφορημένοι οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες, μαζί τους καί ὁ Κάουτσκι!

῾Ο Κάουτσκι παρουσιάζεται ἀκόμη λιγότερο γνώστης τῆς κατάστασης, ὅταν γράφει ὅτι τό ΠΠΣ - «λεβίτσα», «ἀπ᾽ ὅ,τι τοῦ εἶναι γνωστό», ἀποσχίστηκε τάχα ἀπό τό ΠΠΣ «πραβίτσα», γιά νά περάσει *ὁλοκληρωτικά* σέ σοσιαλδημοκρατικές θέσεις. Γνωστό εἶναι — μποροῦμε νά ποῦμε δῶ — ὅτι *δέν εἶναι καθόλου* γνωστό στόν Κάουτσκι, αὐτή τή φορά, τό ζήτημα γιά τό ὁποῖο γράφει. Συνιστοῦμε στόν ἀναγνώστη νά διαβάσει ἔστω καί τό ἄρθρο τοῦ Ἔνριχ Κάμενσκι: «Ἀπό τόν ἐθνικισμό στό λικβινταρισμό» («Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 10). — ῾Ο ἀρθρογράφος εἶναι πολωνός καί *ξέρει* καλά τό ζήτημα γιά τό ὁποῖο γράφει. Ἀπό τό ἄρθρο αὐτό οἱ ἀναγνῶστες θά δοῦν ὅτι τά μέλη τοῦ ΠΠΣ - λεβίτσα *δέν* εἶναι καθόλου σοσιαλδημοκράτες. Καί πραγματικά θά ἦταν γελοῖο καί νά σκεφτεῖ κανείς ὅτι ἄνθρωποι, πού ἐπιθυμοῦν καί *εἶναι ἱκανοί* νά ὑποστηρίξουν ὁλοκληρωτικά σοσιαλδημοκρατικές θέσεις, διατηροῦν τό «δικό τους» πρόγραμμα καί τόν τίτλο ἑνός μή σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

῾Η μελλοντική «ἀνταλλαγή γνωμῶν» ἀνάμεσα σ᾽ *ὅλες* τίς σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες τῆς Ρωσίας καί τῆς Πολωνίας, μέ τή μεσολάβηση τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, θά διευκρινίσει τό λάθος τοῦ Κάουτσκι

καί θά δείξει ὅτι *ὅλοι* οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες *δέν* θεωροῦν, δέν μποροῦν νά θεωροῦν τό ΠΠΣ - λεβίτσα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Θά προσθέσουμε ὅτι ὁ Κάουτσκι δέν βγάζει τσιμουδιά γιά νά διαψεύσει (ἄν καί γράφει ἀκριβῶς στό «Vorwärts» («Ἐμπρός»)) τή διατύπωση, πού ἔδοσε ἡ «Vorwärts» στό λόγο του γιά τήν «ἐξαφάνιση τοῦ παλιοῦ κόμματος» τῆς Ρωσίας. Καί τό τερατῶδες αὐτό λάθος τοῦ Κάουτσκι θά τό ξεσκεπάσει ἐπίσης ἡ ἐπικείμενη «ἀνταλλαγή γνωμῶν».

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 12, 20 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

Η «ΝΟΒΟΓΕ ΒΡΕΜΙΑ» ΚΑΙ Η «ΡΕΤΣ» ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ὅπως θά ἔπρεπε νά τό περιμένει κανείς, ἡ ἐφημερίδα «Νόβογε Βρέμια» ἐνδιαφέρθηκε γιά τήν πολεμική ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες καί τούς καντέτους πάνω στό ζήτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν. Στό φύλ. ἀρ. 13 563, τό κύριο ὄργανο τοῦ μεγαλορωσικοῦ ἐθνικισμοῦ γράφει:

«Ὅ,τι γιά τούς σοσιαλδημοκράτες ἀποτελεῖ ἀξίωμα πολιτικῆς σοφίας» (δηλαδή ἡ ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, τοῦ ἀποχωρισμοῦ), «τώρα ἀρχίζει νά προκαλεῖ διαφωνίες ἀκόμη καί στούς κύκλους τῶν καντέτων».

Παρ' ὅλο αὐτό τό μαυροεκατονταρχίτικο κέντρισμα πού γίνεται στούς φιλελευθέρους («ἀκόμη καί»), ἡ «Νόβογε Βρέμια» ἀναγκάζεται νά παραθέσει τή δήλωση τῆς «Ρέτς» ὅτι «οἱ καντέτοι ποτέ δέν ἀνάλαβαν νά ὑπερασπίσουν τό δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ τῶν ἐθνῶν ἀπό τό ρωσικό κράτος».

Ἡ δήλωση αὐτή εἶναι τόσο καθαρή, ὥστε νά ἀναγκάζεται ἡ «Νόβογε Βρέμια» νά τά στριφογυρίζει. Γράφει:

«Ἡ ἐλαστική ἔννοια τῆς πολιτιστικῆς αὐτοδιάθεσης, κρίνοντας ἀπό τά γεγονότα, διαφέρει, σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τῶν καντέτων, ἀπό τήν ὑπεράσπιση τοῦ σεπαρατισμοῦ, ὅπως φαίνεται, μόνο στούς τρόπους δράσης».

Ὅμως ἡ ἴδια ἡ «Νόβογε Βρέμια» ἔχει καταλάβει θαυμάσια τή διαφορά ἀνάμεσα στήν παράλογη «πολιτιστική» αὐτοδιάθεση καί στήν πραγματική, δηλαδή *στήν πολιτική* αὐτοδιάθεση, γιατί παρακάτω διαβάζουμε:

«Πραγματικά οἱ κ.κ. καντέτοι ποτέ δέν ἀνάλαβαν νά ὑπερασπίσουν τό δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ τῶν ἐθνῶν ἀπό τό ρωσικό κράτος... παρά μόνο μέ τόν ἀσύγκριτα πιό πολιτισμένο τρόπο τῆς χρηματοδότησης ἀπό μέρους τῶν ἀλλογενῶν καί τῶν ἑβραίων τῶν δικῶν τους ὀργάνων τοῦ τύπου».

Ἡ παλιά, ξεφτισμένη, γελοία μέθοδος τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν νά κατηγοροῦν τούς φιλελευθέρους ὅτι παίρνουν βοήθεια ἀπό τούς ἑβραίους! Ὡστόσο δέν πρέπει ἐξαιτίας τῶν ἠλίθιων αὐτῶν μεθόδων νά ξεχνᾶμε τήν οὐσία: καί ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ἡ «Νόβογε Βρέμια» κατάλαβε πέρα γιά πέρα τή διαφορά ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες καί στούς καντέτους, ἀναγνωρίζοντας ὅτι οἱ καντέτοι δέν ἀνάλαβαν νά ὑπερασπίσουν *τό δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ*.

Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες εἶναι διαφορά ἀνάμεσα σέ ἐθνικοφιλελευθέρους καί σέ συνεπεῖς δημοκράτες.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 16, 25 τοῦ Δεκέμβρη 1913

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

Η ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΥΜΑ

Τό γράμμα τοῦ Λομτατίτζε ἀπ' ἀφορμή τήν πάλη ἀνάμεσα στήν ἑξάδα καί στήν ἑφτάδα στήν ὁμάδα τῆς Δούμας δημοσιεύεται περίεργα στή λικβινταριστική ἐφημερίδα δίπλα στόν ἀπολογισμό ὅτι ὑπέρ τῶν λικβινταριστῶν τάχθηκαν 3 701 ἄτομα (ἀρ. φύλ. 75, σελ. 2). 'Αφήνουμε τήν ἐξακρίβωση τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ γιά ἄλλο ἄρθρο, σημειώνουμε μόνο ὅτι ἡ «Ζά Πράβντου» *τρεῖς μέρες πρίν* ἀπ' αὐτό (ἀρ. φύλ. 26) ἀνακοίνωσε τόν ἀριθμό 5 000, πού δέν τόν διάψευσαν οἱ ἀντιφρονοῦντες.

Φαίνεται καθαρά *ξανά καί ξανά* ὅτι ἡ ἑφτάδα ἀντιπροσωπεύει τή μειοψηφία τῶν ἐργατῶν.

Γι' αὐτό τά «βαριά λόγια» τοῦ Λομτατίτζε προξενοῦν πολύ ἄσχημη ἐντύπωση. Νά βρίζεις, νά φέρνεις ξανά στή μνήμη διάφορα ἐπεισόδια τῆς παλιᾶς, τῆς πιό σκληρῆς πάλης, νά φωνάζεις: «εἶναι αὐθάδεια, εἶναι ἀνοησία, εἶναι κυνισμός» κτλ. κτλ. — ὅλα αὐτά εἶναι σημάδια πολύ μεγάλης ἀδυναμίας καί ἀνίσχυρης ἔξαψης.

Παραμένει ἀδιάψευστο καί ἀδιάβλητο, 1) ὅτι ὑπέρ τῆς ἑξάδας εἶναι ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν· 2) ὅτι ἡ ἑφτάδα *δέν ἀναγνωρίζει* τή θέληση καί τίς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας, δέν ἀναγνωρίζει καί τό καθοδηγητικό ὄργανο πού ἐκλέγεται μέ πλειοψηφία.

Νιώθεις καθαρά ἀμηχανία, ντροπή γιά λογαριασμό τοῦ ἐξερεθισμένου Λομτατίτζε, ὅταν διαβάζεις στά γραφτά του:

«Μᾶς ὑπόδειξαν αὐτοί (οἱ ἕξι) ἔστω καί μιά περίπτωση πού οἱ πολιτικές ἐνέργειες στή Δούμα ἦρθαν σέ σύγκρουση μέ τά συμφέροντα τῆς ὑπόθεσής μας, τῶν συνθημάτων μας, τῶν παραδόσεών μας;!»

Τό πάθος τοῦ Λομτατίτζε προξενεῖ ψεύτικη ἐντύπωση, ἀφοῦ ξέρουμε ὅτι ὄχι μόνο ἡ ἑξάδα, ἀλλά καί τό ἀναγνωριζόμενο ἀπό

αὐτούς ἀνώτερο καθοδηγητικό ὄργανο *ὑπόδειξε* ἐπίσημα, μ' ὅλους τούς τύπους, ἀπό καιρό ἔστω καί τό γεγονός ὅτι ἡ ἑφτάδα *παραβιάζει τό πρόγραμμα!*

Ὁ Λομτατίτζε μέ τόν ἀδέξιο ἐρεθισμό του, μέ τά ἄστοχα ἐρωτήματά του ὑπογραμμίζει μόνο πιό χτυπητά τή βαθιά πραγματικά *οὐσία* ὅλης τῆς διένεξης, τήν πάλη τῶν *ἀκομματικῶν* κατά *τῆς κομματικότητας*. Σ' αὐτό βρίσκεται ἡ οὐσία. Καί αὐτό δέν εἶναι ἀστεῖο, δέν εἶναι μικροπράγματα, ἀλλά εἶναι τό πιό σοβαρό καί τό πιό φλέγον ζήτημα.

Δέν πάει στόν παράδεισο ὁ καθένας, πού λέει «κύριε! κύριε!». Δέν δουλεύει πραγματικά γιά τήν ἑνότητα, ὁ καθένας πού φωνάζει, χτυπώντας τό στῆθος, γιά ἑνότητα καί ἑνότητα.

Τί σημαίνει ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης;

Πρίν ἀπ' ὅλα καί κυρίως σημαίνει ἑνότητα τῆς πολιτικῆς της ὀργάνωσης, τοῦ συνόλου της. Μόνο μιά *τέτια* ἑνότητα μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει πραγματική ἑνότητα καί τῆς ὁμάδας στή Δούμα καί ὅλων γενικά τῶν ἐκδηλώσεων καί ὅλου τοῦ ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Οἱ λικβινταριστές παραβίασαν αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἑνότητα, ὅπως ἀναγνώρισαν ἐπανειλημμένα οἱ ἐπίσημες ἀποφάσεις τοῦ κόμματος, ἀρχίζοντας ἀπό τό 1908. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Παρακάμπτοντας τό ζήτημα αὐτό, ὁ Λομτατίτζε δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά ἀποκαλύπτει τό λάθος του.

Ἡ ἑφτάδα φταίει ὁλοκληρωτικά γιά τή διάσπαση, γιατί *αὐτή* παραβίασε τό πρόγραμμα, *αὐτή* τάχθηκε ὑπέρ τῶν λικβινταριστῶν, πού διαλύουν τό κόμμα, *αὐτή* δέν λογάριασε τίς ἐπίσημες ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας, *αὐτή* παραβιάζει τή θέληση τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν. Ἄλλη διέξοδος δέν ὑπάρχει παρά μόνο νά συναισθανθεῖ τό φταίξιμό της, νά ἀναγνωρίσει σάν ἐκπρόσωπο τῆς πλειοψηφίας τούς ἕξι καί νά ἀρχίσει συστηματική προσέγγιση μαζί τους μέ τό κλείσιμο συμφωνιῶν.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 17,
29 τοῦ Δεκέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Ὁ κ. Μάρτοφ *ἐπιβεβαίωσε* τό γεγονός πού εἶχε τονιστεῖ κιόλας στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ὅτι δηλαδή ἐγώ δέν ἤμουν στήν *ὑποεπιτροπή* γιά τίς ἀπεργίες καί ὅτι στήν *ἐπιτροπή* τάχθηκα *ἐνάντια* στήν «ποινική εὐθύνη» *. Μοῦ μένει τώρα νά προσθέσω μόνο ἕνα πράγμα: ἐγώ δέν ὑποστήριξα καθόλου μόνο τήν «ἐλάττωση» τῆς ποινῆς, ὅπως «θυμᾶται» ὁ κ. Μάρτοφ, ἀλλά ὑποστήριξα, ἐννοεῖται, ὅτι εἶναι *ἀπόλυτα ἀπαράδεκτο* ἕνα τέτιο σημεῖο. Καί δέν εἶχα ἀνάγκη νά ὑποβάλω τροποποιήσεις, γιατί στό προσχέδιο πού συζητούσαμε τότε *δέν ὑπῆρχε καθόλου* ἕνα τέτιο σημεῖο καί μόνο ὁ κ. Φ. Ντάν προσπάθησε χωρίς ἐπιτυχία νά τό προτείνει (ἀκόμη καί ὁ Λ. Μάρτοφ τόλμησε τότε νά φέρει ἀντιρήσεις στόν κ. Φ. Ντάν).

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 17,
29 τοῦ Δεκέμβρη 1913
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα»

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 195-196. *Ἡ Σύντ.*

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞ ΜΕ ΤΟΝ ΕΝΓΚΕΛΣ[102]

Ἡ ἔκδοση τῆς ἀλληλογραφίας τῶν ἐπιφανῶν θεμελιωτῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, πού τήν εἶχαν ἀπό παλιά ὑποσχεθεῖ, εἶδε, ἐπιτέλους, τό φῶς. Ὁ Ἔνγκελς ἐμπιστεύθηκε τήν ἔκδοση στόν Μπέμπελ καί τόν Μπέρνσταϊν καί ὁ Μπέμπελ λίγο πρίν πεθάνει πρόλαβε νά τελειώσει τό δικό του μέρος τῆς συντακτικῆς δουλιᾶς.

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, πού τήν ἔβγαλε πρίν ἀπό μερικές βδομάδες στή Στουτγάρδη· τό ἐκδοτικό τοῦ Ντίτς, ἀποτελεῖται ἀπό τέσσερις μεγάλους τόμους. Σ' αὐτούς μπῆκαν συνολικά 1 386 γράμματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, πού πιάνουν ἕνα τεράστιο χρονικό διάστημα, ἀπό τό 1844 ὥς τό 1883.

Ἡ συντακτική δουλιά, δηλ. ἡ σύνταξη τῶν προλόγων τῆς ἀλληλογραφίας κατά περιόδους, ἔγινε ἀπό τόν Ἔντ. Μπέρνσταϊν. Ὅπως θά ἔπρεπε νά περιμένουμε, ἡ δουλιά αὐτή δέν εἶναι ἱκανοποιητική, οὔτε ἀπό τεχνική, οὔτε ἀπό ἰδεολογική πλευρά. Ὁ Μπέρνσταϊν δέν θά ἔπρεπε νά καταπιαστεῖ — ὕστερα ἀπό τή θλιβερῆς φήμης «ἐξέλιξή» του πρός τίς ἀκραῖες ὀπορτουνιστικές ἀντιλήψεις — μέ τή σύνταξη ἐπιστολῶν πού εἶναι ὁλότελα διαποτισμένες μέ ἐπαναστατικό πνεῦμα. Οἱ πρόλογοι τοῦ Μπέρνσταϊν εἶναι ἀλλοῦ κενοί περιεχομένου κι' ἀλλοῦ ἐντελῶς λαθεμένοι, λογουχάρη, ὅταν, ἀντί ἑνός ἀκριβοῦς, ξεκάθαρου, ἀνοιχτοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν ὀπορτουνιστικῶν λαθῶν τοῦ Λασσάλ καί τοῦ Σβάιτσερ, πού ξεσκεπάζονται ἀπό τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, συναντᾶς ἐκλεκτικές φράσεις καί ἐπιθέσεις σάν αὐτή: «Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δέν εἶχαν πάντα δίκιο, καταφερόμενοι ἐνάντια στόν Λασσάλ» (τόμ. III, σελ. XVIII) ἤ: ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ὁσοναφορᾶ τήν τακτική «βρίσκονταν πιό κοντά» τάχα πρός τόν Σβάιτσερ παρά στόν Λῆμπκνεχτ (τόμ. IV, σελ. X). Οἱ ἐπιθέσεις αὐτές δέν ἔχουν κανένα ἄλλο περιεχόμενο ἐκτός ἀπό τήν κάλυψη καί τόν ἐξωραϊσμό τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Δυστυχῶς, ἡ ἐκλεκτική

στάση ἀπέναντι στόν ἰδεολογικό ἀγώνα τοῦ Μάρξ ἐνάντια σέ πολλούς ἀντιπάλους του διαδίδεται ὁλοένα καί περισσότερο ἀνάμεσα στή σημερινή γερμανική σοσιαλδημοκρατία.

Ἀπό τεχνική πλευρά, δέν ἔχει συνταχθεῖ ἱκανοποιητικά ὁ πίνακας περιεχομένων, ἕνας καί γιά τούς τέσσερις τόμους (λογουχάρη, ἔχουν παραλειφθεῖ τά ὀνόματα τοῦ Κάουτσκι, τοῦ Στίρλινγκ)· οἱ σημειώσεις σέ ὁρισμένα γράμματα εἶναι πολύ φτωχές καί χάνονται στούς προλόγους τοῦ συντάκτη, ἀντί νά μποῦν πλάι στά ἀντίστοιχα γράμματα, ὅπως τό ἔκανε αὐτό ὁ Ζόργκε, κτλ.

Ἡ ἀλληλογραφία στοιχίζει πάρα πολύ ἀκριβά — 20 περίπου ρούβλια γιά τούς τέσσερις τόμους. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς μποροῦσε καί ἔπρεπε νά ἐκδοθεῖ ὁλόκληρη ἡ ἀλληλογραφία μέ λιγότερη πολυτέλεια καί σέ πιό προσιτή τιμή καί ἐκτός ἀπ' αὐτό νά ἐκδοθεῖ — γιά πλατιά κυκλοφορία ἀνάμεσα στούς ἐργάτες — ἀπάνθισμα τῶν πιό βασικῶν ἀπό ἄποψη ἀρχῶν σημείων.

Ὅλες αὐτές οἱ ἐλλείψεις τῆς ἔκδοσης ἀποτελοῦν βέβαια ἐμπόδιο στό νά γνωρίσει κανείς τήν ἀλληλογραφία. Αὐτό εἶναι λυπηρό, γιατί ἡ ἐπιστημονική καί πολιτική ἀξία της εἶναι τεράστια. Δέν εἶναι μόνο ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς πού προβάλλουν ἐδῶ μπροστά στόν ἀναγνώστη ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα μέ ὅλο τους τό μεγαλεῖο. Τό πλουσιότατο θεωρητικό περιεχόμενο τοῦ μαρξισμοῦ ἐκτίθεται κατά τόν πιό παραστατικό τρόπο, ἐπειδή ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἐπανέρχονται πολλές φορές μέ τά γράμματά τους στίς πιό διαφορετικές πλευρές τῆς διδασκαλίας τους, ὑπογραμμίζοντας καί ἑρμηνεύοντας — κάποτε συζητώντας καί προσπαθώντας νά πείσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο — τό πιό καινούργιο (σέ σχέση μέ τίς προηγούμενες ἀντιλήψεις), τό πιό σπουδαῖο, τό πιό δύσκολο.

Μπροστά στά μάτια τοῦ ἀναγνώστη ξετυλίγεται μέ καταπληκτική ζωντάνια ἡ ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ὅλου τοῦ κόσμου, στίς πιό σοβαρές στιγμές καί στά πιό βασικά σημεῖα. Ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξία ἔχει ἡ ἱστορία *τῆς πολιτικῆς* τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τά πιό διαφορετικά γεγονότα πού διαδραματίζονταν στίς διάφορες χῶρες τοῦ παλιοῦ καί τοῦ νέου κόσμου, σέ διαφορετικές ἱστορικές στιγμές, συζητοῦν τό πιό θεμελιακό σχετικά μέ *τήν τοποθέτηση* τῶν ζητημάτων, πού ἔχουν σχέση μέ *τά πολιτικά* καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Καί ἡ ἐποχή πού ἀγκαλιάζει ἡ ἀλληλογραφία εἶναι ἴσα-ἴσα ἐποχή τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία, ἐποχή τῆς ἐμφάνισης τοῦ ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κινήματος, ἐποχή τοῦ καθορισμοῦ τῶν

βάσεων τῆς προλεταριακῆς τακτικῆς καί πολιτικῆς. Ὅσο πιό συχνά τυχαίνει νά παρατηροῦμε στίς μέρες μας, πόσο ὑποφέρει ἀπό τόν ὀπορτουνισμό τό ἐργατικό κίνημα τῶν διαφόρων χωρῶν σάν ἀποτέλεσμα τῆς στασιμότητας καί τοῦ σαπίσματος τῆς ἀστικῆς τάξης, σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπορόφησης τῆς προσοχῆς τῶν ἐργατικῶν ἡγετῶν ἀπό τά μικροζητήματα τῆς ἡμέρας κτλ. — τόσο πιό πολύτιμο εἶναι τό πλουσιότατο ὑλικό τῆς ἀλληλογραφίας, πού δείχνει μιά βαθύτατη κατανόηση *τῶν βασικῶν* ἀναμορφωτικῶν σκοπῶν τοῦ προλεταριάτου καί ἕναν ἐξαιρετικά εὐλύγιστο προσδιορισμό τῶν συγκεκριμένων καθηκόντων τακτικῆς, ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐπαναστατικῶν αὐτῶν σκοπῶν καί χωρίς τήν παραμικρότερη παραχώρηση στόν ὀπορτουνισμό ἤ στήν ἐπαναστατική φρασεολογία.

Ἄν δοκιμάσουμε νά καθορίσουμε μέ μιά λέξη, ἄς ποῦμε, τή συνισταμένη ὅλης τῆς ἀλληλογραφίας, τότε τό κεντρικό σημεῖο, ὅπου καταλήγει ὅλο τό σύστημα τῶν ἰδεῶν πού ἀναπτύσσονται καί συζητοῦνται ἐδῶ, εἶναι ἡ λέξη *διαλεκτική*. Ἡ ἐφαρμογή τῆς ὑλιστικῆς διαλεκτικῆς στήν ἐπεξεργασία ὅλης τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἀπό τή βάση της — στήν ἱστορία, στίς φυσικές ἐπιστῆμες, στή φιλοσοφία, στήν πολιτική καί τακτική τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος — νά τί ἐνδιαφέρει περισσότερο ἀπ' ὅλα τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, νά ποῦ εἰσάγουν τό πιό οὐσιαστικό καί τό πιό καινούργιο, νά ποῦ βρίσκεται τό μεγαλοφυές τους βῆμα πρός τά μπρός στήν ἱστορία τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης.

Στή συνέχεια τῆς ἔκθεσης σκοπεύουμε νά δόσουμε, ὕστερα ἀπό τή γενική ἀνασκόπηση τῆς ἀλληλογραφίας, μιά σκιαγραφία ἀπό τίς πιό ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις καί σκέψεις τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, χωρίς νά ἔχουμε διόλου τήν ἀξίωση ὅτι ἐξαντλοῦμε ὁλόκληρο τό περιεχόμενο τῶν ἐπιστολῶν.

Ι. ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Ἡ ἀλληλογραφία ἀρχίζει μέ τά γράμματα τοῦ 24χρονου Ἔνγκελς πρός τόν Μάρξ τό 1844. Ἡ τοτινή κατάσταση στή Γερμανία προβάλλει ἐξαιρετικά ἀνάγλυφα. Ἡ πρώτη ἐπιστολή, γραμμένη στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη 1844, στάλθηκε ἀπό τό Μπάρμεν, ὅπου ζοῦσε ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἔνγκελς καί ὅπου γεννήθηκε ὁ ἴδιος. Ὁ Ἔνγκελς τότε δέν εἶχε ἀκόμη συμπληρώσει τά 24 χρόνια. Πλήττει μέσα στήν οἰκογενειακή ἀτμόσφαιρα καί θέλει νά

φύγει μακριά. Ὁ πατέρας εἶναι δεσποτικός, θρῆσκος ἐργοστασιάρχης, ἀγανακτισμένος γιά τά τρεχάματα τοῦ γιοῦ του σέ πολιτικές συγκεντρώσεις καί γιά τίς κομμουνιστικές του πεποιθήσεις. Ἄν δέν ἦταν ἡ μητέρα, πού τήν ἀγαπῶ πολύ — γράφει ὁ Ἔνγκελς — δέν θ' ἄντεχα οὔτε καί τίς λίγες μέρες, πού μένουν ὥς τήν ἀναχώρησή μου. Δέν μπορεῖς νά φανταστεῖς — παραπονεῖται στόν Μάρξ — τί μικρόλογοι ὑπολογισμοί, τί φόβοι γεμάτοι δεισιδαιμονίες προβάλλονται ἐδῶ, στήν οἰκογένεια, ἐνάντια στήν ἀναχώρησή μου[103].

Ὅσο ὁ Ἔνγκελς ἔμενε στό Μπάρμεν — ὅπου τόν κρατοῦσε ἕνα διάστημα μιά ἐρωτική ἱστορία — ὑποχωρεῖ στόν πατέρα του καί δυό περίπου ἑβδομάδες πηγαίνει καί δουλεύει στό γραφεῖο τοῦ ἐργοστασίου (ὁ πατέρας του ἦταν ἐργοστασιάρχης). «Τό ἐμπόριο εἶναι ἀχρειότητα — γράφει στόν Μάρξ — ἀχρεία εἶναι ἡ πόλη Μπάρμεν, ἀχρεία καί ἡ παραμονή ἐδῶ, ἀλλά ἰδιαίτερα ἀχρεῖο εἶναι νά εἶσαι ὄχι μόνο ἀστός, ἀλλά μάλιστα καί ἐργοστασιάρχης, δηλαδή ἀστός πού παλεύει δραστήρια ἐνάντια στό προλεταριάτο». Παρηγοριέμαι — συνεχίζει ὁ Ἔνγκελς — δουλεύοντας τό βιβλίο μου γιά τήν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης (τό βιβλίο αὐτό βγῆκε, ὅπως εἶναι γνωστό, τό 1845 καί εἶναι ἀπό τά καλύτερα ἔργα τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς φιλολογίας). «Μπορεῖ ἀκόμη, ὄντας κομμουνιστής, νά παραμένεις στίς ἐξωτερικές ἐκδηλώσεις ἀστός καί ἐμπορικό ὑποζύγιο, ἄν δέν ἀσχολεῖσαι μέ τή φιλολογική δράση, ὅμως νά κάνεις πλατιά κομμουνιστική προπαγάνδα καί ν' ἀσχολεῖσαι ταυτόχρονα καί μέ τό ἐμπόριο, μέ βιομηχανικές ὑποθέσεις, αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει. Θά φύγω. Καί ἐπιπλέον ἡ ἀποβλακωτική αὐτή ζωή τῆς οἰκογένειας, ὁλότελα χριστιανο-πρωσσικῆς, — δέν μπορῶ πιά νά τό ὑποφέρω, τελικά ἐδῶ θά γινόμουν ἕνας γερμανός φιλισταῖος γιά νά μπάζω τό φιλισταϊσμό στόν κομμουνισμό»[104]. Ἔτσι ἔγραφε ὁ νεαρός Ἔνγκελς. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1848 ἡ ζωή τόν ἀνάγκασε νά γυρίσει στό γραφεῖο τοῦ πατέρα καί νά γίνει γιά πολλά χρόνια «ἐμπορικό ὑποζύγιο», μπόρεσε ὅμως ν' ἀντέξει, νά δημιουργήσει μιά ἀτμόσφαιρα ὄχι χριστιανο-πρωσσική, ἀλλά ἐντελῶς διαφορετική, συντροφική, μπόρεσε νά γίνει σ' ὅλη του τή ζωή ἀμείλικτος ἐχθρός τῆς «εἰσαγωγῆς τοῦ φιλισταϊσμοῦ στόν κομμουνισμό».

Ἡ κοινωνική ζωή τῆς γερμανικῆς ἐπαρχίας τό 1844 μοιάζει μέ τή ρωσική στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα, πρίν τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Ὅλοι ρίχνονται στήν πολιτική, ὅλοι διαπνέονται ἀπό ἀντιπολιτευτική διάθεση ἀπέναντι στήν κυβέρνηση, οἱ πάστορες

Переписка Маркса и Энгельса.

Энгельс как один из основателей коммунизма. 1)

Давно обещанное издание переписки знаменитых основателей научного социализма наконец увидело свет. Энгельс завещал издание Бебелю и Бернштейну, и Бебель успел перед своей смертью закончить свою часть редакционной работы.

Переписка Маркса и Энгельса, вышедшая несколько недель тому назад в Штутгарте у Дитца, представляет из себя четыре больших тома. В них вошло всего 1386 писем Маркса и Энгельса за громадный промежуток времени от 1844 по 1883 год.

Редакторская работа, т. е. составление предисловий к переписке за отдельные периоды, выполнена Эд. Бернштейном. Как и следовало ожидать, эта работа неудовлетворительна ни с технической ка

1) Начало неоконченной статьи, написанной в 1913 или в начале 1914 года.

Ἡ πρώτη σελίδα
τοῦ χειρογράφου τοῦ
Β.Ι. Λένιν
«Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ
μέ τόν Ἔνγκελς». —
Τέλη τοῦ 1913
Σμίκρυνση

κεραυνοβολοῦν τή νεολαία γιά ἀθεϊσμό, τά παιδιά τῶν ἀστικῶν οἰκογενειῶν δημιουργοῦν σκηνές στούς γονεῖς τους ἐπειδή «συμπεριφέρονται ἀριστοκρατικά στήν ὑπηρέτρια ἤ στούς ἐργάτες».

Τό γενικό ἀντιπολιτευτικό πνεῦμα ἐκφράζεται μέ τό ὅτι ὅλοι αὐτοκαλοῦνται κομμουνιστές. «Στό Μπάρμεν ὁ διευθυντής τῆς ἀστυνομίας εἶναι κομμουνιστής» — γράφει ὁ Ἔνγκελς στόν Μάρξ. Πῆγα στήν Κολωνία, στό Ντύσελντορφ, στό Ἔλμπερφελντ — παντοῦ σέ κάθε βῆμα πέφτεις πάνω σέ κομμουνιστές! «Ἕνας φλογερός κομμουνιστής ζωγράφος πού κάνει γελοιογραφίες, τό ἐπίθετό του Ζέελ, φεύγει σέ δυό μῆνες γιά τό Παρίσι. Θά τοῦ δόσω τή διεύθυνσή σας. Θά ἀρέσει σ᾽ ὅλους σας, ἐνθουσιώδης τύπος, ἀγαπάει τή μουσική, θά εἶναι χρήσιμος σάν γελοιογράφος»[105].

«Ἐδῶ στό Ἔλμπερφελντ γίνονται θαύματα. Χτές (γράφτηκε στίς 22 τοῦ Φλεβάρη 1845) στήν πιό μεγάλη αἴθουσα, στό καλύτερο ἑστιατόριο τῆς πόλης, εἴχαμε τήν τρίτη κομμουνιστική συγκέντρωση. Στήν πρώτη πῆραν μέρος 40 ἄτομα, στή δεύτερη 130, στήν τρίτη 200 — τό λιγότερο. Στίς συγκεντρώσεις αὐτές ἀντιπροσωπεύτηκε ὁλόκληρο τό Ἔλμπερφελντ καί τό Μπάρμεν, ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἀριστοκρατία τοῦ χρήματος καί τελειώνοντας στούς μικρομαγαζάτορες κι᾽ ἔλειπε μόνο τό προλεταριάτο».

Ἔτσι καταλέξη γράφει ὁ Ἔνγκελς. Στή Γερμανία ὅλοι τότε ἦταν κομμουνιστές — ἐκτός ἀπό τό προλεταριάτο. Ὁ κομμουνισμός ἦταν ἡ μορφή μέ τήν ὁποία ἐκφράζανε ὅλοι τίς ἀντιπολιτευτικές τους διαθέσεις καί περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους ἡ ἀστική τάξη. «Ἡ πιό στενοκέφαλη, ἡ πιό νωθρή, ἡ πιό φιλισταϊκή μερίδα τοῦ πληθυσμοῦ, πού δέν ἐνδιαφερόταν γιά τίποτε στόν κόσμο, ἀρχίζει νά ἐνθουσιάζεται ἀνοιχτά μέ τόν κομμουνισμό»[106]. Οἱ κυριότεροι προπαγανδιστές τοῦ κομμουνισμοῦ ἦταν τότε ἄνθρωποι ὅπως οἱ δικοί μας ναρόντνικοι, οἱ «σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες», οἱ «λαϊκοί-σοσιαλιστές» κτλ. κτλ., δηλαδή στήν οὐσία καλοπροαίρετοι ἀστοί, ἀγανακτισμένοι λίγο-πολύ ἐνάντια στήν κυβέρνηση.

Καί σέ μιά τέτια ἀτμόσφαιρα, μέσα ἀπό ἀναρίθμητες ψευτοσοσιαλιστικές κατευθύνσεις καί ὁμάδες, ὁ Ἔνγκελς μπόρεσε ν᾽ ἀνοίξει τό δρόμο του πρός *τόν προλεταριακό* σοσιαλισμό, χωρίς νά φοβᾶται τή ρήξη μέ τή μάζα τῶν καλῶν ἀνθρώπων, τῶν φλογερῶν ἐπαναστατῶν, ὅμως κακῶν κομμουνιστῶν.

1846. Ὁ Ἔνγκελς στό Παρίσι. Τό Παρίσι ἔβραζε τότε ἀπό τούς πολιτικούς ἀγῶνες καί τίς συζητήσεις διάφορων σοσιαλιστικῶν θεωριῶν. Ὁ Ἔνγκελς μελετάει μέ δίψα τό σοσιαλισμό, γνω-

ρίζεται προσωπικά μέ τόν Καμπέ, τόν Λουί Μπλάν καί μέ ἄλλους ἐπιφανεῖς σοσιαλιστές. Τρέχει στίς συντάξεις ἐφημερίδων καί στούς ὁμίλους.

Ἡ κύρια προσοχή του εἶναι στραμμένη στήν πιό σοβαρή καί πιό διαδομένη τότε σοσιαλιστική θεωρία, τόν προυντονισμό. Καί *πρίν* ἀκόμη δεῖ τό φῶς ἡ «Φιλοσοφία τῆς ἀθλιότητας» τοῦ Προυντόν (1846, Ὀχτώβρης· ἡ ἀπάντηση τοῦ Μάρξ — ἡ περίφημη «Ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» — εἶδε τό φῶς τό 1847) ὁ Ἔνγκελς κριτικάρει μέ ἀνελέητη δηκτικότητα καί μέ ἐξαιρετική βαθύτητα τίς βασικές ἰδέες τοῦ Προυντόν, μέ τίς ὁποῖες ἰδιαίτερα καταγινόταν τότε ὁ γερμανός σοσιαλιστής Γκρύν. Ἡ θαυμάσια γνώση τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας (ὁ Μάρξ τήν ἔμαθε πολύ ἀργότερα) καί τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας ἐπιτρέπει στόν Ἔνγκελς νά ἐπικαλεστεῖ ἀμέσως (γράμμα τῆς 16 τοῦ Σεπτέβρη 1846) παραδείγματα τῆς χρεοκοπίας στήν Ἀγγλία τῶν περιβόητων «ἐργασιακῶν ἀγορῶν» τοῦ Προυντόν [107]. Ὁ Προυντόν *ντροπιάζει* τό σοσιαλισμό, λέει μέ ἀγανάκτηση ὁ Ἔνγκελς, σύμφωνα μέ τόν Προυντόν οἱ ἐργάτες πρέπει *νά ἐξαγοράσουν* τό κεφάλαιο!

Ὁ εἰκοσαεξάχρονος Ἔνγκελς συντρίβει κυριολεκτικά τόν «ἀληθινό σοσιαλισμό» — τήν ἔκφραση αὐτή τή βρίσκουμε στό γράμμα του τῆς 23 τοῦ Ὀχτώβρη 1846, πολύ πρίν ἀπό τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» — καί θεωρεῖ σάν κυριότερο ἐκπρόσωπο τοῦ «ἀληθινοῦ σοσιαλισμοῦ» τόν Γκρύν. «Ἀντιπρολεταριακή, μικροαστική, φιλισταϊκή» θεωρία, «κούφιες φράσεις», διάφοροι «πανανθρώπινοι» πόθοι, «δεισιδαιμονικός φόβος ἀπέναντι στό «χοντροκομμένο» κομμουνισμό» (Löffel-Kommunismus — καταλέξη: «κομμουνισμός τῆς κουτάλας» ἤ κομμουνισμός τῆς ἀδηφαγίας»), «εἰρηνικά σχέδια νά κάνουν εὐτυχισμένη» τήν ἀνθρωπότητα — νά οἱ χαρακτηρισμοί τοῦ Ἔνγκελς πού ἀφοροῦν *ὅλες* τίς μορφές τοῦ προμαρξικοῦ σοσιαλισμοῦ.

«Τρεῖς βραδιές — γράφει ὁ Ἔνγκελς — λογομαχούσαμε γιά τόν προυντονισμό· ὅλοι σχεδόν, μέ τόν Γκρύν ἐπικεφαλῆς, ἦταν ἐναντίον μου. Τό κυριότερο πού ἔπρεπε ν' ἀποδείξω ἦταν ἡ ἀναγκαιότητα τῆς βίαιης ἐπανάστασης» (23 τοῦ Ὀχτώβρη 1846). Στό τέλος ἐξοργίστηκα καί στρίμωξα τούς ἀντιπάλους μου σέ σημεῖο, πού ἀναγκάστηκαν νά ταχθοῦν ἀνοιχτά κατά τοῦ κομμουνισμοῦ. Ζήτησα νά γίνει ψηφοφορία στό ζήτημα, ἄν εἴμαστε κομμουνιστές ἤ ὄχι. Μεγάλη ἦταν ἡ ἀγανάκτηση τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γκρύν πού ἄρχισαν νά βεβαιώνουν ὅτι συγκεντρώθηκαν νά συζητήσουν τήν «εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητας» καί ὅτι πρέπει φυσικά νά ξέρουν *τί ἀκριβῶς* εἶναι ὁ κομμουνισμός. Τούς ἔδοσα τότε τόν πιό ἁπλό

ορισμό, γιά νά μήν ἐπιτρέψω ὑπεκφυγές ἀπό τήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Καθόρισα — γράφει ὁ Ἔνγκελς — τίς ἐπιδιώξεις τῶν κομμουνιστῶν μέ τόν παρακάτω τρόπο: 1) νά ὑπερασπίζουν τά συμφέροντα τῶν προλετάριων ἐνάντια στά συμφέροντα τῶν ἀστῶν· 2) νά τό πραγματοποιήσουν αὐτό, καταργώντας τήν ἀτομική ἰδιοκτησία καί ἀντικαθιστώντας την μέ τήν κοινή περιουσία· 3) νά μήν ἀναγνωρίζουν ἄλλο μέσο πραγματοποίησης τῶν σκοπῶν αὐτῶν ἐκτός ἀπό τή βίαιη, τή δημοκρατική ἐπανάσταση (γράφτηκε 1½ χρόνο πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1848)[108].

Ἡ συζήτηση τέλειωσε ἀφοῦ ἡ συγκέντρωση, μέ 13 ψήφους ὑπέρ καί 2 τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γκρύν κατά, δέχτηκε τόν ορισμό τοῦ Ἔνγκελς. Στίς συγκεντρώσεις αὐτές ἔπαιρναν μέρος 20 περίπου μαραγκοί-βιοτέχνες. Ἔτσι στό Παρίσι πρίν ἀπό 67 χρόνια ἔμπαιναν οἱ βάσεις τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας.

Ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο, στό γράμμα τῆς 24 τοῦ Νοέμβρη 1847, ὁ Ἔνγκελς γράφει στόν Μάρξ ὅτι κατάρτισε πρόχειρο σχέδιο τοῦ «Κομμουνιστικοῦ μανιφέστου», τασσόμενος, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἐνάντια στή μορφή κατήχησης, πού λογάριαζαν νά τοῦ δόσουν προηγούμενα. «Ἀρχίζω — γράφει ὁ Ἔνγκελς — ἀπό τό ζήτημα, τί εἶναι κομμουνισμός κι' ἔπειτα περνῶ κατευθείαν στό προλεταριάτο — ἱστορία τῆς προέλευσής του, διαφορά ἀπό τούς προηγούμενους δουλευτές, ἀνάπτυξη τῆς ἀντίθεσης προλεταριάτου καί ἀστικῆς τάξης, κρίσεις, συμπεράσματα». «Στό τέλος ἡ κομματική πολιτική τῶν κομμουνιστῶν»[109].

Τό ἱστορικό αὐτό γράμμα τοῦ Ἔνγκελς γιά τό πρῶτο πρόχειρο σχέδιο τοῦ ἔργου, πού ἔκανε τό γύρο ὅλου τοῦ κόσμου καί εἶναι ὥς τά τώρα σωστό σ' ὅλα τά βασικά σημεῖα, ζωντανό καί ἐπίκαιρο, σάν νά γράφτηκε χτές, δείχνει παραστατικά ὅτι δικαιολογημένα βάζουν πλάι-πλάι τά ὀνόματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς σάν ὀνόματα τῶν θεμελιωτῶν τοῦ σύγχρονου σοσιαλισμοῦ.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ 1913

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1920 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 268
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΗΣ Ν. Κ. ΚΡΟΥΠΣΚΑΓΙΑ «ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΛΑΪΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»

Στίς πολιτισμένες χῶρες ἀγράμματοι σχεδόν δέν ὑπάρχουν. Ἐκεῖ προσπαθοῦν νά προσελκύσουν τό λαό στά σχολειά. Ἐνθαρρύνουν μέ κάθε τρόπο τό ἄνοιγμα βιβλιοθηκῶν. Ἐνῶ σέ μᾶς τό Ὑπουργεῖο τῆς λαϊκῆς — συγγνώμη — «παιδείας» καταφεύγει στίς πιό ἀπεγνωσμένες προσπάθειες, στά πιό ἐπαίσχυντα ἀστυνομικά μέτρα, γιά *νά δυσκολέψει* τό ἔργο τῆς ἐκπαίδευσης, γιά *νά ἐμποδίσει* τό λαό νά μορφωθεῖ! Σέ μᾶς τό Ὑπουργεῖο κατάστρεψε τίς σχολικές βιβλιοθῆκες!! Σέ καμιά πολιτισμένη χώρα τοῦ κόσμου δέν ἐξακολουθοῦν νά ἰσχύουν ἰδιαίτεροι κανονισμοί *κατά* τῶν βιβλιοθηκῶν, δέν ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει ἕνας τέτιος ἐπαίσχυντος θεσμός, ὅπως *ἡ λογοκρισία*. Ὅμως σέ μᾶς, ἐκτός ἀπό τίς γενικές διώξεις τοῦ τύπου, ἐκτός ἀπό τά ἄγρια μέτρα *κατά* τῶν βιβλιοθηκῶν γενικά, ἐκδίδονται ἑκατό φορές πιό καταπιεστικοί κανονισμοί *κατά* τῶν λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν! Αὐτό εἶναι μιά κατάφωρη πολιτική *συσκότιση* τοῦ λαοῦ, μιά κατάφωρη πολιτική τῶν τσιφλικάδων πού θέλουν *τήν ἀποκτήνωση* τῆς χώρας. Ὁρισμένοι πλούσιοι, ὅπως ὁ Παβλενκόφ, θυσίασαν χρήματα γιά τίς λαϊκές βιβλιοθῆκες. Τώρα ἡ κυβέρνηση τῶν ἄγριων τσιφλικάδων κατάστρεψε τίς βιβλιοθῆκες. Δέν εἶναι ἄραγε καιρός νά καταλάβει ὁ καθένας πού θέλει *νά βοηθήσει* τή μόρφωση στή Ρωσία, ὅτι δέν πρέπει νά θυσιάζει χρήματα γιά τίς βιβλιοθῆκες πού ὑπάγονται στό Ὑπουργεῖο καί πού εἶναι καταδικασμένες νά καταστραφοῦν, ἀλλά γιά τόν ἀγώνα γιά τίς πολιτικές ἐλευθερίες, χωρίς τίς ὁποῖες ἡ Ρωσία θά πνίγεται στήν ἀγριότητα;

Γράφτηκε τό Γενάρη τοῦ 1914

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

4 000 ΡΟΥΒΛΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ 6ΩΡΗ ΕΡΓΑΣΙΜΗ ΜΕΡΑ

Αὐτό εἶναι τό μαχητικό σύνθημα τῶν ἀμερικανῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Ἐμεῖς, λένε, ἔχουμε μόνο ἕνα πολιτικό ζήτημα κι' αὐτό εἶναι τό ζήτημα τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἐργάσιμης μέρας τους.

Στό ρῶσο ἐργάτη θά φανεῖ ἀπό πρώτη ματιά ἐξαιρετικά παράξενη καί ἀκατανόητη ἡ ἀναγωγή αὐτή ὅλων τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ζητημάτων σέ ἕνα μόνο ζήτημα. Ὅμως στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, στό πιό προηγμένο κράτος, μέ πλήρη σχεδόν πολιτική ἐλευθερία καί τούς πιό ἀναπτυγμένους δημοκρατικούς θεσμούς, μέ τεράστιες ἐπιτυχίες στήν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας, εἶναι ἐντελῶς φυσικό νά προβάλλεται σέ πρώτη γραμμή τό ζήτημα τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Στήν Ἀμερική, χάρη στήν πλήρη πολιτική ἐλευθερία, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά ὑπολογίζεται ὅλη ἡ παραγωγή τῶν ἀγαθῶν τῆς χώρας καί νά γίνεται ὁ στατιστικός ὑπολογισμός τῆς παραγωγῆς καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Καί ὁ ὑπολογισμός αὐτός, πού στηρίζεται σέ ἀδιαφιλονίκητα στοιχεῖα, δείχνει ὅτι στήν Ἀμερική ὑπάρχουν, σέ στρογγυλούς ἀριθμούς, 15 ἑκατομμύρια ἐργατικές οἰκογένειες.

Ὅλες μαζί οἱ ἐργατικές αὐτές οἰκογένειες παράγουν κάθε χρόνο εἴδη κατανάλωσης ἀξίας 60 δισεκατομμυρίων, δηλαδή 60 000 ἑκατομμυρίων ρουβλιῶν. Ἔτσι ἀναλογοῦν 4 000 ρούβλια τό χρόνο σέ κάθε ἐργατική οἰκογένεια.

Σήμερα, ὅμως, μέ τήν καπιταλιστική κοινωνική συγκρότηση, μόνο τό μισό τῆς τεράστιας αὐτῆς παραγωγῆς, μόνο τά 30 000 ἑκατομμύρια πηγαίνουν στούς ἐργάτες, πού ἀποτελοῦν τά ἐννιά δέκατα τοῦ πληθυσμοῦ. Τό ἄλλο μισό τό ἰδιοποιεῖται ἡ τάξη τῶν καπιταλιστῶν πού μαζί μέ ὅλους τούς ὑπερασπιστές της καί τά παράσιτά της δέν ἀποτελεῖ παρά τό ἕνα δέκατο τοῦ πληθυσμοῦ.

Στήν Ἀμερική, ὅπως καί στίς ἄλλες χῶρες, ὀργιάζει ἡ ἀνερ-

γία καί αὐξάνει διαρκῶς ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς. Ἡ ἀνέχεια τῶν ἐργατῶν γίνεται ὅλο καί πιό βασανιστική καί ἀβάστακτη. Ἡ ἀμερικανική στατιστική ἔδειξε ὅτι *οἱ μισοί περίπου* ἐργάτες δέν δουλεύουν *ὅλο* τόν ἐργάσιμο χρόνο. Καί ἀκόμη τί τεράστιος ὄγκος κοινωνικῆς ἐργασίας σπαταλιέται, ἐξαιτίας τῆς διατήρησης τῆς παράλογης, καθυστερημένης καί κατατεμαχισμένης μικρῆς παραγωγῆς, ἰδιαίτερα στή γεωργία καί στό ἐμπόριο!

Ἡ χρησιμοποίηση μηχανῶν στήν Ἀμερική, ἐπειδή ὑπάρχει πλήρης πολιτική ἐλευθερία καί ἐξαφανίστηκαν οἱ τσιφλικάδες, ἔχει πάρει μεγαλύτερη ἀνάπτυξη ἀπό ὁποιοδήποτε ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Μόνο στήν ἀμερικανική βιομηχανία ἐπεξεργασίας ἡ ἰσχύς τῶν μηχανῶν ὑπολογίζεται συνολικά *σέ 18 ἑκατομμύρια* ἀτμόιππους. Ταυτόχρονα ἡ ἔρευνα ὅλων τῶν πηγῶν δύναμης σέ ὑδατοπτώσεις ἔδειξε, σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση τῆς 14 τοῦ Μάρτη 1912, ὅτι ἡ Ἀμερική μπορεῖ ἀμέσως, μέ τή μετατροπή τῆς δύναμης τῶν ὑδατοπτώσεων σέ ἠλεκτρισμό, νά ἔχει καί ἄλλα *60 ἑκατομμύρια* ἵππους!

Ἡ χώρα ἔχει καί τώρα ἄπειρα πλούτη καί μπορεῖ νά τά *τριπλασιάσει* ἀμέσως, μπορεῖ *νά τριπλασιάσει* τήν παραγωγικότητα τῆς κοινωνικῆς της ἐργασίας καί νά ἐξασφαλίσει ἔτσι *σ' ὅλες* τίς ἐργατικές οἰκογένειες ἕνα ὑποφερτό ἐπίπεδο εἰσοδήματος, ἄξιο γιά μιά λογική ἀνθρώπινη ὕπαρξη καί μιά ἐργάσιμη μέρα ὄχι ὑπερβολικῆς διάρκειας — 6 ὧρες τήν ἡμέρα.

Ἐξαιτίας ὅμως τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνικῆς συγκρότησης, πλάι στή φρικτή ἀνεργία καί τήν ἀθλιότητα στίς μεγάλες πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, μά καί στά χωριά, πλάι στήν ἄσκοπη κατασπατάληση τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας, βλέπουμε τήν πρωτοφανή πολυτέλεια τῶν δισεκατομμυριούχων, τῶν πλουσίων, πού οἱ περιουσίες τους μετριῶνται μέ δισεκατομμύρια, μέ χιλιάδες ἑκατομμύρια.

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἀμερικῆς διαφωτίζεται γοργά καί ἑνώνεται σ' ἕνα ἰσχυρό προλεταριακό κόμμα. Ἡ συμπάθεια ἀπέναντι σ' αὐτό μεγαλώνει ἀνάμεσα σ' ὅλους τούς ἐργαζόμενους. Δουλεύοντας μέ θαυμάσιες μηχανές, βλέποντας σέ κάθε τους βῆμα τά θαύματα τῆς τεχνικῆς καί τίς ἔξοχες ἐπιτυχίες τῆς ἐργασίας, χάρη στήν ὀργάνωση τῆς μεγάλης παραγωγῆς, οἱ μισθωτοί σκλάβοι τῆς Ἀμερικῆς ἀρχίζουν νά νιώθουν καθαρά τά καθήκοντά τους καί νά διατυπώνουν ἁπλές, χειροπιαστές, ἄμεσες διεκδικήσεις: νά ἐξασφαλίσουν 4 000 ρούβλια εἰσόδημα σέ κάθε ἐργατική οἰκογένεια καί 6ωρη ἐργάσιμη μέρα.

Ὁ στόχος αὐτός τῶν ἀμερικανῶν ἐργατῶν μπορεῖ νά ἐπιτευ-

χθεῖ στό ἀκέραιο καί σέ κάθε ἄλλη πολιτισμένη χώρα τοῦ κόσμου. Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό, ἀπαιτεῖται νά ὑπάρχουν μέσα στή χώρα οἱ θεμελιακές προϋποθέσεις τῆς ἐλευθερίας...

Καί δέν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος γιά ἕνα ἐλεύθερο μέλλον ἀπό ἐκεῖνο πού περνᾶ ἀπό τή δική τους, τήν ἐργατική ὀργάνωση, τή μορφωτική, τή συνδικαλιστική, τή συνεταιριστική καί τήν πολιτική.

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 19,
1 τοῦ Γενάρη 1914
Ὑπογραφή: Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Προλετάρσκαγια Πράβντα

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΖΕΜΣΤΒΟ

(Ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Πένζας. Συμπεράσματα τῆς ἐκτιμητικῆς-στατιστικῆς ἔρευνας τοῦ κυβερνείου Πένζας. Σειρά III. Ἔρευνα γιά τή γαιοκτησία. Μέρος II. Ἀπογραφή τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας κατά ἀγροτικό νοικοκυριό. Μέρος I. Πληροφοριακά στοιχεῖα γιά τά χωριά καί πίνακες κατά κοινότητες σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς γενικῆς ἀπογραφῆς τῶν νοικοκυριῶν. Τεῦχ. 3: Νομός Κράσναγια Σλομπόντα. Πένζα, 1913. Τιμή 1 ρούβλι. Σελίδες Χ + 191.)

Τό ζέμστβο τῆς Πένζας κάνει ἐκτιμητική-στατιστική ἔρευνα μέ ἕνα τόσο ὁλοκληρωμένο καί λεπτομερειακό πρόγραμμα, πού παρουσιάζει ἐξαιρετικά σπουδαῖο ἐνδιαφέρον γιά ὅποιον μελετάει τό οἰκονομικό σύστημα τῆς Ρωσίας.

Γίνεται γενική ἀπογραφή *ὅλων* τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν μέ βάση ἕνα *συνοπτικό* δελτίο γιά κάθε νοικοκυριό. Σέ συνέχεια τό ἕνα νοικοκυριό στά τρία περιγράφεται μέ βάση ἕνα πιό ὁλοκληρωμένο *σύντομο* δελτίο· τό ἕνα νοικοκυριό στά ἐννιά περιγράφεται μέ βάση ἕνα ἀκόμη πιό ὁλοκληρωμένο δελτίο κατά νοικοκυριό, τό λεγόμενο *λεπτομερειακό* δελτίο· τό ἕνα νοικοκυριό στά *εἴκοσι ἑφτά* περιγράφεται μέ βάση ἕνα ἀκόμη πιό ὁλοκληρωμένο *εἰδικό* δελτίο κατά νοικοκυριό· τέλος, 25 νοικοκυριά τοῦ νομοῦ (ἀποτελοῦν κατά προσέγγιση, νομίζω, περίπου τό $^{1}/_{1000}$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυριῶν) γίνονται ἀντικείμενο πολύ λεπτομερειακῆς περιγραφῆς σ' ὅ,τι ἀφορᾶ *τόν προϋπολογισμό* τους.

Συνολικά ἔχουμε *πέντε* βαθμίδες λιγότερο ἤ περισσότερο λεπτομερειακῆς ἔρευνας, μέ τήν προσθήκη ὅτι τό πιό ὁλοκληρωμένο πρόγραμμα περιλαβαίνει ὑποχρεωτικά καί ὅλα τά ζητήματα τοῦ λιγότερο ὁλοκληρωμένου προγράμματος. Στόν πρόλογο οἱ συντάκτες καθορίζουν μέ τά παρακάτω λόγια τό βαθμό πληρότητας καθενός ἀπό *τά πέντε* αὐτά εἴδη περιγραφῆς:

«Ὁ προϋπολογισμός ἀγκαλιάζει ὅλη τήν παραγωγή καί τήν κατανάλωση τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ.

Ἡ εἰδική περιγραφή μελετάει κατά νοικοκυριό τήν πούληση καί τήν ἀγορά τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καί τήν κίνηση τῆς κτηνοτροφίας (μέ εἰδικό ἐρωτηματολόγιο), καθώς καί ὅλα τά ζητήματα πού περιέχει τό λεπτομερειακό δελτίο κατά νοικοκυριό.

Στό λεπτομερειακό δελτίο κατά νοικοκυριό ἀπαριθμοῦνται ὅλα τά κτήματα, οἱ ἐπιχειρήσεις καί οἱ ἀσχολίες τῶν μελῶν τοῦ νοικοκυριοῦ, καταγράφονται τά στοιχεῖα γιά τό φύλο, τήν ἡλικία, τίς γραμματικές γνώσεις τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας, ἡ ἀξία τῶν ζώων ἐργασίας καί τῶν σύνεργων, καθώς καί τῶν κτιρίων, παίρνονται ὑπόψη τά ἔσοδα ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις καί τίς μή ἀγροτικές ἀσχολίες, ἡ σοδιά καί τά ἔξοδα γιά ἐργατικά χέρια.

Στό σύντομο δελτίο κατά νοικοκυριό καταχωροῦνται μόνο τά στοιχεῖα γιά τό φύλο, τήν ἡλικία καί τίς γραμματικές γνώσεις τῆς οἰκογένειας, ἀπαριθμοῦνται τά κτήματα, οἱ ἐπιχειρήσεις καί οἱ ἀσχολίες, τά ζῶα ἐργασίας καί τά σύνεργα.

Στό συνοπτικό δελτίο κατά νοικοκυριό καταγράφεται ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας καί ἡ ὑποδιαίρεσή τους κατά φύλο, ὁ ἀριθμός τῶν ἀντρῶν πού δουλεύουν, τά κτήματα, οἱ ἐπιχειρήσεις τῆς οἰκογένειας ἐκτός ἀπό τή μίσθωση, τά βασικά ζῶα, οἱ γραμματικές γνώσεις καί οἱ βιοτεχνικές ἀσχολίες τῶν ἀντρῶν πού δουλεύουν, καθώς καί ὁ ἀριθμός τῶν ἀγοριῶν καί τῶν κοριτσιῶν πού πᾶνε σχολειό».

Δυστυχῶς στήν ἔκδοση δέν ἐπισυνάπτονται καί πλήρεις κατάλογοι τῶν ζητημάτων πού περιλαβαίνονται καί στά πέντε εἴδη περιγραφῆς. Ἐπισυνάπτεται μόνο τό πιό σύντομο (τό «συνοπτικό») δελτίο πού δίνει (κατά προσέγγιση) μιά ὄχι λιγότερο λεπτομερειακή περιγραφή τοῦ νοικοκυριοῦ ἀπ' ὅ,τι τά δελτία τῶν ἀπογραφῶν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας πού καταρτίζονται μέ τό εὐρωπαϊκό σύστημα.

Ἄν οἱ στατιστικοί τῆς Πένζας ἐρευνήσουν ὅλο τό κυβερνεῖο μέ βάση τό προαναφερόμενο πρόγραμμα, τότε τά στοιχεῖα πού θά συγκεντρωθοῦν θά εἶναι — μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς ὑπερβολή — σχεδόν ἰδανικά. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι στό κυβερνεῖο ὑπάρχουν 270 000 νοικοκυριά (στήν πραγματικότητα, ἴσως, εἶναι περισσότερα). Τότε θά εἴχαμε 90 000 περιγραφές μέ στοιχεῖα γιά τή μίσθωση, γιά ὅλα τά ζῶα ἐργασίας καί τά σύνεργα· ἔπειτα θά εἴχαμε 30 000 περιγραφές μέ στοιχεῖα γιά τή σοδιά (*κάθε νοικοκυριοῦ*), γιά τά ἔξοδα σέ ἐργατικά χέρια, γιά τήν ἀξία τῆς κινητῆς περιουσίας, καθώς καί τῶν κτιρίων· θά εἴχαμε ἀκόμη 10 000 περιγραφές ἀγοραπωλησίας ἀγροτικῶν προϊόντων, καθώς καί «κίνησης τῆς κτηνοτροφίας» (δηλ. ἀκριβή ἴσως περιγραφή τῶν συνθηκῶν συντήρησης καί διατροφῆς τῶν ζώων, παραγωγικότητας τῆς κτηνοτροφίας κτλ.)· τέλος, θά εἴχαμε *250* προϋπολογισμούς πού, παίρνοντας ὑπόψη τίς 10 τυπικές ὁμάδες ἀγροτικοῦ

νοικοκυριοῦ, θά ἔδιναν μιά *ἐξαντλητική* περιγραφή *τῆς κάθε* ὁμάδας μέ 25 προϋπολογισμούς γιά τήν κάθε ὁμάδα, δηλαδή τόσους, ὅσοι ἐπαρκοῦν ἀπόλυτα γιά νά ἔχουμε ἕνα σταθερό μέσο ὅρο.

Μέ δυό λόγια, ἄν ἐκληρωνόταν τό πρόγραμμα αὐτό, ἡ ἀγροτική οἰκονομία τοῦ κυβερνείου Πένζας θά εἶχε μελετηθεῖ ὑπέροχα καί ἀσύγκριτα καλύτερα ἀπ' ὅ,τι στίς δυτικοευρωπαϊκές ἀπογραφές (πού, εἶναι ἀλήθεια, δέν ἀγκαλιάζουν κυβερνεῖα, ἀλλά ὁλόκληρη τή χώρα στό σύνολό της).

Τό πᾶν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπό *τήν ἐπεξεργασία* τῶν ὑπέροχων αὐτῶν στοιχείων. Αὐτή εἶναι ἡ κυριότερη δυσκολία. Κι' αὐτό εἶναι τό πιό ἀδύνατο σημεῖο τῆς δικῆς μας στατιστικῆς τῶν ζέμστβο, στατιστικῆς, πού εἶναι περίφημη σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐπιμελημένη καί λεπτομερειακή ἐργασία της. Τά στοιχεῖα γιά τό καθένα ἀπό τά 300 000 νοικοκυριά (ἤ γιά τό καθένα ἀπό τά 90 000, ἀπό τά 30 000, ἀπό τά 10 000 νοικοκυριά) μπορεῖ νά εἶναι περίφημα, ὅμως γιά τούς ἐπιστημονικούς σκοπούς, γιά τήν κατανόηση τῆς οἰκονομίας τῆς Ρωσίας τά στοιχεῖα αὐτά μπορεῖ νά πᾶνε σχεδόν ἐντελῶς χαμένα, ἄν ἡ ἐπεξεργασία τους δέν γίνει σέ ἱκανοποιητικό βαθμό. Γιατί οἱ γενικοί μέσοι ἀριθμοί κατά κοινότητα, κατά ἐπαρχία, κατά νομό, κατά κυβερνεῖο δείχνουν πολύ λίγα πράγματα.

Στή Ρωσία τώρα ἀκριβῶς συντελεῖται τό προτσές τοῦ καπιταλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς μισομεσαιωνικῆς γεωργίας (πατριαρχικῆς καί δουλοπάροικης). Τό προτσές αὐτό ἄρχισε νά διαγράφεται πρίν ἀπό μισό καί πάνω αἰώνα. Στό τεράστιο αὐτό χρονικό διάστημα ἡ οἰκονομική φιλολογία τῆς Ρωσίας συγκέντρωσε ἕνα τεράστιο ὄγκο ἀπό ξεχωριστά *στοιχεῖα* γιά τά διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ προτσές αὐτοῦ. Ὅλη ἡ οὐσία τώρα εἶναι: τά πολλά αὐτά στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς τῶν ζέμστβο, πού εἶναι ὑπέροχα ἀπό τήν πλευρά τῆς λεπτομερειακῆς, τῆς προσεκτικῆς συγκέντρωσης καί τοῦ ἐλέγχου, *νά δουλευτοῦν* ὅπως χρειάζεται. Πρέπει νά δουλευτοῦν ἔτσι, πού νά *δοθεῖ ἀπάντηση*, ἀκριβής, ἀντικειμενική, στηριγμένη στόν ὑπολογισμό τῶν πολλῶν στοιχείων, ἀπάντηση *σ' ὅλα* τά ζητήματα, πού τά *ὑπόδειξε* ἤ τά σκιαγράφησε σέ διάστημα μισοῦ καί πλέον αἰώνα ἡ ἀνάλυση τῆς μετά τή μεταρύθμιση οἰκονομίας τῆς Ρωσίας (καί σήμερα ἡ ἀγροτική νομοθεσία τοῦ Στολίπιν βάζει κι' ἕνα σωρό ἀκόμη ἐξαιρετικά ἐνδιαφέροντα ζητήματα γιά *τή μετεπαναστατική* οἰκονομία τῆς Ρωσίας).

Τά στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς πρέπει νά δουλευτοῦν μέ τέτιο

τρόπο, ὥστε τό προτσές ἐξάλειψης τῆς παλιᾶς δουλοπάροικης οἰκονομίας, πού στηριζόταν στίς ἀγγαρεῖες, στήν ξεπληρωμή μέ δουλιά, στή φυσική οἰκονομία, καθώς καί τό προτσές ἀντικατάστασής της ἀπό τήν ἐμπορευματική, καπιταλιστική γεωργία *νά μπορεῖ* νά μελετηθεῖ μέ βάση τά στοιχεῖα αὐτά. Κανένας ἐγγράμματος (ἀπό πολιτικοοικονομική ἄποψη) ἄνθρωπος στή Ρωσία δέν μπορεῖ σήμερα νά ἀμφιβάλλει ὅτι τό προτσές αὐτό συντελεῖται. Ὅλο τό ζήτημα εἶναι, *πῶς* πρέπει νά δουλευτοῦν τά ὑπέροχα αὐτά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς τῶν νοικοκυριῶν, γιά νά *μήν πᾶνε χαμένα*, γιά νά μπορεῖ κανείς νά μελετήσει μέ τή βοήθειά τους *ὅλες* τίς πλευρές αὐτοῦ τοῦ ἐξαιρετικά πολύπλοκου καί πολύμορφου προτσές.

Γιά νά ἀνταποκριθεῖ σ' αὐτούς τούς ὅρους, ἡ ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων τῆς ἀπογραφῆς τῶν νοικοκυριῶν πρέπει νά δόσει ὅσο τό δυνατό περισσότερους, ὅσο τό δυνατό πιό ὀρθολογικά καί λεπτομερειακά καταρτισμένους *ὁμαδικούς καί συνδυασμένους πίνακες* γιά τήν ξεχωριστή μελέτη *ὅλων τῶν τύπων* νοικοκυριοῦ, πού διαμορφώθηκαν — ἤ *διαμορφώνονται* (κι' αὐτό δέν ἔχει μικρότερη σπουδαιότητα) — στή ζωή. Χωρίς πολύπλευρους καί ὀρθολογικά καταρτισμένους ὁμαδικούς καί συνδυασμένους πίνακες τά πλουσιότατα στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς τῶν νοικοκυριῶν θά πᾶνε πραγματικά χαμένα. Ἐδῶ βρίσκεται ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς σύγχρονης στατιστικῆς, πού τελευταῖα πάσχει ὅλο καί πιό συχνά ἀπό κάποιον, θά ἔλεγα, «στατιστικό κρετινισμό», πίσω ἀπό τά δέντρα ἐξαφανίζεται τό δάσος, πίσω ἀπό τούς σωρούς τῶν ἀριθμῶν ἐξαφανίζονται οἱ *οἰκονομικοί τύποι* τῶν φαινομένων, τύποι πού μποροῦν νά βγοῦν στήν ἐπιφάνεια *μόνο* μέ πολύπλευρους καί ὀρθολογικά καταρτισμένους ὁμαδικούς καί συνδυασμένους πίνακες.

Καί γιά νά μποροῦν τά στοιχεῖα αὐτά νά καταρτιστοῦν *ὀρθολογικά*, ἀπαιτεῖται πρίν ἀπ' ὅλα νά παρακολουθηθεῖ τό προτσές ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ σέ ὅλες του τίς διακλαδώσεις καί μορφές. Καί ἡ ἐπεξεργασία μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὀρθολογική μόνο ὅταν μᾶς ἐπιτρέπει νά ξεχωρίσουμε τόν τύπο τοῦ φυσικοῦ νοικοκυριοῦ, πού διατηρήθηκε περισσότερο καί τίς διάφορες βαθμίδες ἀντικατάστασής του ἀπό τό ἐμπορευματικό καί τό καπιταλιστικό ἀγροτικό νοικοκυριό (στίς διάφορες περιοχές ἡ ἐμπορευματική γεωργία παίρνει διαφορετικές μορφές, τραβώντας στήν παραγωγή γιά τήν ἀγορά πότε τή μιά καί πότε τήν ἄλλη πλευρά τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας). Πρέπει νά ξεχωριστοῦν ἰδιαίτερα λεπτομερειακά οἱ διάφοροι μεταβατικοί τύποι νοικο-

κυριοῦ ἀπό τήν ὁλοκληρωτική φυσική γεωργία ὥς τό *πούλημα* τῆς ἐργατικῆς δύναμης (οἱ λεγόμενες «βιοτεχνικές ἀσχολίες» εἶναι πούλημα ἐργατικῆς δύναμης), καθώς καί τήν *ἀγορά* της. Πρέπει νά ξεχωριστοῦν ἰδιαίτερα λεπτομερειακά οἱ διάφοροι τύποι νοικοκυριῶν ἀνάλογα μέ τό βαθμό εὐπορίας τους (ἀνάλογα μέ τό βαθμό συσώρευσης κεφαλαίου καί *τῆς δυνατότητας* σχηματισμοῦ καί συσώρευσής του), ἔπειτα ἀνάλογα μέ τίς διαστάσεις ὅλης τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, καθώς καί ἀνάλογα μέ τίς διαστάσεις ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν κλάδων τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, πού στή δοσμένη περιοχή καί στό δοσμένο χρόνο μποροῦν εὐκολότερα νά μετατραποῦν σέ *ἐμπορευματική* γεωργία ἤ *ἐμπορευματική* κτηνοτροφία κτλ. κτλ.

Τό βασικό πρόβλημα κατά τή μελέτη τῆς σύγχρονης γεωργικῆς οἰκονομίας βρίσκεται ἀκριβῶς σ' αὐτό τό μετασχηματισμό τῆς φυσικῆς οἰκονομίας σέ *ἐμπορευματική* καί τά ἀναρίθμητα λάθη καί προλήψεις τῆς ἐπίσημης, φιλελεύθερης-καθηγητικῆς, μικροαστικῆς-ναροντνικιστικῆς καί ὀπορτουνιστικῆς «θεωρίας» πηγάζουν ἀπό τό γεγονός ὅτι δέν κατανοήθηκε αὐτή ἡ ἀντικατάσταση ἤ δέν ἔγινε δυνατό νά παρακολουθηθεῖ στίς ἐξαιρετικά ποικίλες μορφές της.

Κρίνοντας ἀπό τήν παραπάνω συλλογή, ἡ δουλιά τῶν στατιστικῶν τῆς Πένζας γίνεται ἀπό ἀνθρώπους πού δέν βλέπουν τή δουλιά τους σάν ὑπάλληλοι, ἀπό ἀνθρώπους πού πραγματικά ἐνδιαφέρονται καί εἶναι ἱκανοί νά κάνουν μιά ἐπιστημονική ἔρευνα τεράστιας ἀξίας, ἡ δουλιά αὐτή προκαλεῖ παρ' ὅλα αὐτά μιά ἐντύπωση ὑπερβολικῆς στατιστικῆς ρουτίνας ἤ «στατιστικῆς μανίας» καί ἔλλειψης πολιτικοοικονομικῆς λογικῆς καί ἀντίληψης.

Ἡ συλλογή πού ἐξετάζουμε περιέχει πρίν ἀπ' ὅλα πληροφοριακά στοιχεῖα γιά τά χωριά. Τά στοιχεῖα αὐτά πιάνουν κάτι λιγότερο ἀπό τό $^{1}/_{10}$ τοῦ βιβλίου. Τά ὑπόλοιπα $^{9}/_{10}$ εἶναι γεμάτα ἀπό πίνακες κατά κοινότητες. Σέ κάθε ὁμάδα ἀγροτῶν (μέ βάση τίς διαστάσεις τῆς γαιοκτησίας) τῆς κάθε κοινότητας στό κάθε χωριό ἀφιερώνεται ἰδιαίτερη ὁριζόντια σειρά (συνολικά εἶναι 1 009 στό νομό), πού περιέχει 139 κάθετες στῆλες. Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι ἀσυνήθιστα λεπτομερειακά. Ἀσφαλῶς τά $^{9}/_{10}$ ἀπ' τά στοιχεῖα αὐτά δέν θά χρειαστοῦν γιά κανενός εἴδους πληροφορίες, ἀκόμη καί στούς πιό περίεργους κατοίκους τῆς περιοχῆς.

Ὅμως ἡ ἐξαιρετική λεπτομέρεια μετατρέπεται πιά σέ κάτι πού προσεγγίζει τή στατιστικομανία, ὅταν βλέπουμε τίς στῆλες 119-139, δηλαδή *εἰκοσιμιά* στῆλες, πού δίνουν γιά καθεμιά ἀπό

τίς χίλιες ὑποδιαιρέσεις κατά νομό *σχετικούς ἀριθμούς*, δηλαδή ὑπολογισμένες ἑκατοστιαῖες ἀναλογίες!!! Οἱ στατιστικοί ἔκαναν γιά ἕνα μόνο νομό χιλιάδες καί δεκάδες χιλιάδες ὑπολογισμούς, πού ἀκόμη καί γιά τούς ντόπιους, δέν θά χρειαστοῦν παρά σέ ἐντελῶς ἐξαιρετικές περιπτώσεις. Οἱ στατιστικοί ἔκαναν 15-20 περίπου χιλιάδες ὑπολογισμούς καί ἀπό αὐτούς ἀσφαλῶς δέν θά χρειαστοῦν παρά δέκα-εἴκοσι καί *μόνο* γιά τούς ντόπιους, τή στιγμή μάλιστα πού οἱ τελευταῖοι θά μποροῦσαν νά κάνουν καί *μόνοι* τους τούς ἀπαραίτητους γι' αὐτούς ὑπολογισμούς, ἄν θά παρουσιαζόταν — πράγμα μάλλον ἀπίθανο — μιά τέτια ἀνάγκη.

Ἡ τεράστια ἐργασία, πού τή σπατάλησαν στά χαμένα οἱ στατιστικοί, ἐλαττώνει ἔτσι τή συνολική ποσότητα ἐργασίας, πού (μέ τίς σημερινές δυνάμεις καί τό σημερινό προϋπολογισμό — οἱ προϋπολογισμοί τῶν ζέμστβο γιά τή στατιστική εἶναι πολύ πενιχροί!) μποροῦν νά ἀφιερώσουν στήν ἔρευνα. Ἡ παραπάνω συλλογή περιέχει χιλιάδες ἀριθμούς στατιστικῆς «πολυτέλειας», πού δέν χρειάζεται σέ κανέναν καί δέν δίνει *οὔτε ἕνα* συμπέρασμα. Ὅλα τά συμπεράσματα ἀναβάλλονται γιά ἄλλα τεύχη. Ἐμεῖς, πρῶτο, δέν εἴμαστε σίγουροι, ἄν θά ἐκδοθοῦν τά ἄλλα αὐτά τεύχη καί δέν μποροῦν νά εἶναι σίγουροι γι' αὐτό οὔτε καί οἱ ρῶσοι στατιστικοί τῶν ζέμστβο, πού ἐξαρτιῶνται πάρα πολύ ἀπό τήν ἀστυνομική αὐθαιρεσία. Καί, δεύτερο, χωρίς *τόν ἔλεγχο* τῶν πολύπλευρων ὁμαδικῶν καί συνδυασμένων πινάκων κατά νομούς, δέν μπορεῖ ποτέ νά καταρτιστεῖ ἕνα ἐντελῶς ἱκανοποιητικό ἀπό ἐπιστημονική ἄποψη σύστημα ἀθροιστικῶν κατά κυβερνεῖα ὁμαδικῶν καί συνδυασμένων πινάκων.

Γιά τήν ὥρα ἔχουμε μπροστά μας ἕνα θλιβερό γεγονός, τήν ἀσήμαντη, σχεδόν μηδαμινή ἐπιστημονική ἀξία τῆς στατιστικῆς συλλογῆς τῶν ζέμστβο, γιά τήν ὁποία κατασπαταλήθηκε τεράστιος ὄγκος δουλιᾶς καί ἡ ὁποία περιέχει ἕνα σωρό ἐξαιρετικά πλούσια, πολύτιμα, νέα *(τά ἀποτελέσματα τοῦ νόμου τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη!)* στοιχεῖα πού δέν συνοψίστηκαν, δέν συνδέθηκαν, δέν ταξινομήθηκαν καί δέν συνδυάστηκαν.

Θά σημειώσουμε μερικές τουλάχιστον ταξινομήσεις, πού θά μποροῦσαν καί θά ἔπρεπε νά εἶχαν γίνει, γιά νά ἀξιοποιηθεῖ τό πλουσιότατο ὑλικό τῆς στατιστικῆς τῶν ζέμστβο. Καλό θά ἦταν νά χωριστεῖ ὁ νομός καί τό κυβερνεῖο σέ τομεῖς, ἀνάλογα μέ τό βαθμό διάδοσης τῆς ἐμπορευματικῆς γεωργίας διαφόρων εἰδῶν (παραγωγή οἰνοπνεύματος ἀπό σιτηρά καί πατάτες· πούληση προϊόντων γάλατος· ἐλαιοτριβεῖα· εἰδικά ἐμπορεύσιμα φυτά κτλ. κτλ.)· ἔπειτα, ἀνάλογα μέ τά μή γεωργικά καί τά πλανόδια

ἐπαγγέλματα, ἀνάλογα μέ τίς συνθῆκες τοῦ τσιφλικάδικου νοικοκυριοῦ (ἄν βρίσκονται κοντά σέ μεγάλα τσιφλικάδικα νοικοκυριά ἤ ὄχι, ἄν ἐπικρατεῖ ἡ δουλοπάροικη οἰκονομία, ἡ οἰκονομία τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά, τῆς ἀγγαρείας, τοῦ μισακάρικου, τῆς μορτῆς κτλ. ἤ τό καπιταλιστικό τσιφλικάδικο νοικοκυριό, πού στηρίζεται στήν ἐλεύθερη μίσθωση)· ἔπειτα, ἀνάλογα μέ τό βαθμό ἀνάπτυξης τοῦ ἐμπορίου καί γενικά τῆς καπιταλιστικῆς κυκλοφορίας (ἐξαιρετικά σπουδαία διαίρεση, πού πρέπει ὁπωσδήποτε νά γίνει ἀπό τήν ἄποψη τῆς στοιχειώδους πολιτικῆς οἰκονομίας καί πού εἶναι εὔκολο νά γίνει, ἄν καί συνήθως δέν τήν κάνουν, εἶναι ἡ ταξινόμηση τῶν χωριῶν ἀνάλογα μέ τήν ἀπόστασή τους ἀπό τή σιδηροδρομική γραμμή, ἀπό τά παζάρια, ἀπό τά ἐμπορικά κέντρα κτλ.)· ἀνάλογα μέ τό μέγεθος τῶν χωριῶν (στό νομό Κράσναγια Σλομπόντα σέ 278 χωριά ὑπάρχουν 30 000 νοικοκυριά κι᾽ ἀπ᾽ αὐτά πάνω ἀπό 9 000 βρίσκονται στά 19 μεγαλύτερα χωριά — ἀσφαλῶς ἐκεῖ οἱ συνθῆκες δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι ἐξαίρετες).

Θά ἦταν καλό καί ἀπαραίτητο νά ταξινομηθοῦν κατά ὁμάδες τά νοικοκυριά ὄχι μόνο ἀνάλογα μέ τή γαιοκτησία, ἀλλά καί ἀνάλογα μέ τήν ἔκταση τῆς καλλιεργούμενης ἐπιφάνειας (οἱ συντάκτες λένε στόν πρόλογο ὅτι στό κυβερνεῖο Πένζας τό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη βασίζεται «κυρίως σέ ἰδιόκτητη κι᾽ ὄχι σέ νοικιασμένη γῆ», αὐτό ὅμως εἶναι μιά πολύ χοντρική ἐκτίμηση, ἐνῶ τό ζήτημα τῆς μίσθωσης ἔχει τεράστια σημασία καί ἀπαιτεῖ λεπτομερειακή ἐπεξεργασία)· ἔπειτα, ἀνάλογα μέ τήν ἔκταση πού καλλιεργεῖται μέ ἐμπορεύσιμα φυτά, ὅπου καί ἐφόσον εἶναι δυνατό νά διαπιστωθοῦν καί νά ξεχωριστοῦν· παρακάτω, ἀνάλογα μέ τίς «βιοτεχνικές ἀσχολίες» (ὄχι μέ τή χοντροκομμένη ἐκείνη μορφή, στήν ὁποία περιορίζονται συνήθως, παίρνοντας — λές καί τό κάνουν γιά νά κοροϊδέψουν τήν πολιτική οἰκονομία — «τά νοικοκυριά μέ τούς βιομήχανους» καί χωρίς αὐτούς, ἀλλά παίρνοντας ὑποχρεωτικά ὑπόψη τή θέση τοῦ προσώπου στή βιοτεχνική ἀσχολία: νοικοκυριά, πού δίνουν μεγάλο, μέσο καί μικρό ἀριθμό μισθωτῶν ἐργατῶν πού ξενοδουλεύουν, νοικοκυριά μέ μικρές καί μεγάλες ἐπιχειρήσεις καί μέ ἀσήμαντη, μέση καί μεγάλη μίσθωση ἐργατῶν κτλ.)· ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν ζώων τοῦ νοικοκυριοῦ (αὐτό ὥς ἕνα σημεῖο γίνεται ἤδη στή συλλογή) κτλ.

Δέκα, ἄς ποῦμε, συνδυασμένοι πίνακες, πού θά χώριζαν τά νοικοκυριά σέ δέκα (πάλι κατά προσέγγιση) ὁμάδες ἀνάλογα μέ τά διάφορα γνωρίσματα διείσδυσης τοῦ καπιταλισμοῦ στή γεωργία, θά ἔδιναν — ἄν ὑπολογίσουμε 80 κάθετες στῆλες —

8 000 νέους ὑπολογισμούς, δηλαδή θά ἔπιαναν πολύ λιγότερο χῶρο ἀπό τούς 20 000 ἐντελῶς ἄχρηστους ὑπολογισμούς τῶν ἑκατοστιαίων ἀναλογιῶν γιά κάθε χωριστή κοινότητα.

Καί ἡ ἐπιστημονική σημασία αὐτῶν τῶν ποικιλόμορφων συνδυασμένων πινάκων, πού θά ἔπαιρναν ἔτσι ὑπόψη τήν τεράστια ποικιλία τῶν μορφῶν ὑποταγῆς τῆς γεωργίας καί τοῦ γεωργοῦ στήν ἀγορά, θά ἦταν τεράστια. Μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς καμιά ὑπερβολή ὅτι θά ἐπέφεραν ὁλόκληρη ἐπανάσταση στήν ἐπιστήμη γιά τήν οἰκονομία τῆς γεωργίας.

«Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 1,
Γενάρης τοῦ 1914
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Προσβεστσένιγε»

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

«Ἐκθέματα σχετικά μέ τήν προστασία τῆς ἐργασίας στήν Πανρωσική ἔκθεση ὑγιεινῆς τῆς Πετρούπολης τοῦ 1913». *Πετρούπολη. 1913. Σελίδες 78. Ἡ τιμή δέν ἀναγράφεται*

Αὐτή ἡ ἐξαιρετικά χρήσιμη ἔκδοση δίνει μιά συνοπτική περιγραφή τοῦ ὑλικοῦ πού ἐκτέθηκε στήν Πανρωσική ἔκθεση ὑγιεινῆς γιά τά ζητήματα προστασίας τῆς ἐργασίας. Ἡ ἔκδοση προσφέρει ἕνα σωρό πολύτιμα στατιστικά στοιχεῖα γιά μιά σειρά ζητήματα τῆς ἐργατικῆς ζωῆς — ἀριθμός ἐργατῶν σέ ὁρισμένους κλάδους τῆς βιομηχανίας, γυναικεία καί παιδική ἐργασία, ἐργάσιμη μέρα καί μεροκάματο, ὅροι ὑγιεινῆς καί προστασία τῆς ἐργασίας, νοσηρότητα καί θνησιμότητα τῶν ἐργατῶν, ἀλκοολισμός, ἀσφάλιση τῶν ἐργατῶν κτλ. κτλ.

Τό βιβλίο συνοδεύεται μέ μιά θαυμάσια βιβλιογραφία πάνω στά ζητήματα προστασίας τῆς ἐργασίας.

Μιά ἀνεπάρκεια τοῦ βιβλίου εἶναι ὅτι σέ πολλές περιπτώσεις λείπουν οἱ ἀπόλυτοι ἀριθμοί (ἀναφέρονται μόνο οἱ σχετικοί ἀριθμοί) καί ἕνα γενικό *εὑρετήριο*, πού θά ἐπέτρεπε νά βρίσκει κανείς γρήγορα τά ἀντίστοιχα στοιχεῖα γιά κάθε ξεχωριστό ζήτημα.

Θά ἦταν εὐχῆς ἔργο νά ἐξαλειφθοῦν στίς ἑπόμενες ἐκδόσεις οἱ ἀνεπάρκειες αὐτές. Ὅλοι ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιά τό ἐργατικό ζήτημα, ὅλες οἱ συνδικαλιστικές, ἀσφαλιστικές καί ἄλλες ἐργατικές ὀργανώσεις θά χρησιμοποιήσουν, χωρίς ἀμφιβολία, τό βιβλίο αὐτό. Στίς ἑπόμενες ἐκδόσεις του θά μποροῦσε καί θά ἔπρεπε νά μεταβληθεῖ σέ μιά συστηματική συλλογή ὑλικῶν σχετικά μέ τήν κατάσταση καί τήν προστασία τῆς ἐργασίας στή Ρωσία.

«Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 1,
Γενάρης τοῦ 1914
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Προσβεστσένιγε»

ΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

13-26 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ (26 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ — 8 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ) 1914[110]

Ἡ εἰσήγηση καί ὁ τελικός λόγος δημοσιεύτηκαν γιά πρώτη φορά στίς 14 τοῦ Μάη καί στίς 24 τοῦ Ἰούλη 1915 στή λεττονική γλώσσα στήν ἐφημερίδα «Stradniekc», ἀρ. φύλ. 37 καί 63 (Βοστώνη)

Στή ρωσική γλώσσα δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας Μετάφραση ἀπό τά λεττονικά

Τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή σχέση τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας πρός τό ΣΔΕΚΡ δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1957 (ὄχι ὁλόκληρο) στό περιοδικό «Ζητήματα τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ». τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1
ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

Λένιν (ἀντιπρόσωπος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας). Ὁ σ. Μπράουν εἶπε ὅτι δέν πρέπει νά σκαλίζουμε τά παλιά, ἄχρηστα χαρτιά. Αὐτό εἶναι σωστό. Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτά, εἶναι ἀπαραίτητο νά στηριζόμαστε σέ ντοκουμέντα καί σέ ἄλλα ἐπιβεβαιωμένα γεγονότα. Ὅταν γνωριστεῖ κανείς ἀπό κοντά μέ τή δράση τοῦ ΣΔΕΚΡ στά τελευταῖα δυό χρόνια, γίνεται ὁλοφάνερη ἡ ὕπαρξη τοῦ λικβινταρισμοῦ, πού ἐμπόδιζε τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ κόμματος. Ἄν δέν γνωρίσουμε τίς πολιτικές αἰτίες τῆς διάσπασης τοῦ κόμματος, τότε δέν θά καταλάβουμε καί τή σημερινή κατάσταση συγχύσεων. Ἤδη στή συνδιάσκεψη τοῦ 1908 καί ἀργότερα καί στήν ὁλομέλεια τοῦ 1910 τονιζόταν ὅτι ὑπάρχουν στό κόμμα ρεύματα μέ λαθεμένη γραμμή. Ἀπό τή μιά μεριά ὁ ὀτζοβισμός, πού δέν κατάλαβε τίς νέες συνθῆκες τῆς Ρωσίας, ἀπό τήν ἄλλη ὁ λικβινταρισμός, πού ἀπαρνεῖται τό κόμμα, εἴτε ὑποτιμάει τή σημασία τοῦ παράνομου κόμματος. Τά ρεύματα αὐτά ἐμφανίστηκαν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ λικβινταρισμός εἶναι πλατύ φαινόμενο. Ἀνάμεσα στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες (ναρόντνικους) ἐμφανίστηκαν τό 1906 ἀκόμη ἄνθρωποι πού προσπάθησαν νά νομιμοποιήσουν τό κόμμα. Αὐτό εἶναι καιροσκοπική πολιτική προσαρμογῆς πού τή βλέπουμε στούς καντέτους. Τέτιο ἀκριβῶς πνεῦμα καιροσκοπισμοῦ κυριαρχεῖ στό λικβινταρισμό τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Μόνο μέ τήν πάλη κατά τοῦ λικβινταρισμοῦ μποροῦμε νά δημιουργήσουμε γερό κόμμα. Γι' αὐτό τό ζήτημα μίλησε καθαρά ἡ συνδιάσκεψη τοῦ 1908. Τό κόμμα διασπάστηκε μετά τήν ὁλομέλεια. Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ μετά τήν ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτρο-

πῆς[111], χωρίς νά συγκαλέσει ὁλομέλεια, διαλύθηκε τό ἴδιο ἀργότερα. Εἴμασταν ἀναγκασμένοι νά ἀνασυγκροτήσουμε τό κόμμα σέ συνθῆκες πάλης κατά τῶν λικβινταριστῶν καί αὐτό τό πραγματοποίησε ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη. Ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν μέσα στήν ἐργατική κουρία, ὅμως ὁ σ. Μπράουν τήν ἀπόφαση αὐτή τήν ὀνόμασε ἀσιατική. Ὡστόσο, μιά τέτια ἀπόφαση εἶναι τό πιό συνεπές συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ ὁλομέλεια. Τή συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη τήν καταδίκασαν ἀπό ὅλες τίς πλευρές.

Πῶς ὅμως ἔχει ἡ ὑπόθεση στήν πραγματικότητα σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη; Ἄν πραγματικά ἦταν συνδιάσκεψη μόνο τῶν διασπαστῶν, τότε θά ἔπρεπε ὅλο τό κόμμα νά ἑνωθεῖ καί νά ἀποδείξει ὅτι ἡ συνδιάσκεψη αὐτή δέν ἀντιπροσωπεύει τό κόμμα. Ὅμως αὐτό δέν ἔγινε. Ὁ σ. Μπράουν εἶπε: Οἱ πλατιές μάζες δέν ἀκολουθοῦν τόν Λένιν. Ὅμως ἕνας σοβαρός ἄνθρωπος δέν λύνει τό ζήτημα μ' αὐτό τόν τρόπο. Πρέπει νά βλέπουμε τά γεγονότα σ' ὅλο τους τό πλάτος. Γιά ποιό πράγμα ὅμως μιλοῦν τά γεγονότα; Δημοσιεύτηκαν τά στοιχεῖα γιά τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν στήν ἐργατική κουρία: στίς ἐκλογές γιά τή ΙΙ Δούμα ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων ψήφισαν τά 47% τῶν ψηφοφόρων, στίς ἐκλογές γιά τήν ΙΙΙ Δούμα τά 50 %, στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα τά 67 %. Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι ἀναμφισβήτητα, μαρτυροῦν ὅτι οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Γενάρη ἦταν σωστές. Ὅ,τι ἀποφάσισε ἡ συνδιάσκεψη, πραγματοποιήθηκε στίς ἐκλογές. Ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας ἀκολουθεῖ τούς μπολσεβίκους καί αὐτό ἀποδείχνει ὅτι ἡ πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν ἦταν ἀπαραίτητη. Τώρα καί ὁ νόμιμος τύπος ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν εἶναι ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων.

Σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ σ. Μπράουν, ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου ψήφισε τίς διεκδικήσεις πού πρότεινε αὐτός: τό σύνθημα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καί τήν ἀνάγκη ὕπαρξης παράνομου κόμματος. Ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, τότε γιατί ὁ σ. Μπράουν θέλει νά φύγει ἀπό τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή, πού τή δημιούργησε ἡ συνδιάσκεψη αὐτή; Αὐτό δέν δείχνει πολιτική σύνεση καί σταθερότητα στήν πολιτική δράση. Ὁ σ. Μπράουν εἶπε ὅτι τώρα ὑπάρχουν μόνο μερικοί λικβινταριστές ἀνάμεσα στούς λόγιους, ὅμως λικβινταρισμός γενικά δέν ὑπάρχει. Ὅμως γιά ποιό πράγμα μιλοῦν οἱ ἐπιθέσεις τῆς ἐφημερίδας «Λούτς» κατά τοῦ παράνομου κόμματος, ἡ πάλη της κατά τῶν μελῶν τοῦ κόμματος;

Οἱ λικβινταριστές δέν ἐκπλήρωσαν αὐτό πού ὑποσχέθηκαν στόν σ. Μπράουν: δέν ὑποστήριξαν τό σύνθημα τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας καί τήν ἀνάγκη ὕπαρξης παράνομου κόμματος. Οἱ λεττονοί θέλουν νά φύγουν ἀπό τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Αὐτό ἐπίσης ἀποδείχνει ὅτι ὁ συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου ἦταν μόνο ἕνα εἰκονικό πλάσμα. Εἶναι ἀστεῖο, μάλιστα εἶναι δημαγωγία νά μιλᾶς γιά ἑνότητα μέ τούς λικβινταριστές ἄν δέν ἀποκηρύξουν τίς σημερινές τους ἀπόψεις καί ἄν δέν ἀκολουθήσουν διαμετρικά (τελείως) ἀντίθετες ἀπόψεις. Ἐφόσον ὁ λικβινταρισμός παραμένει αὐτός πού εἶναι, ἑνότητα δέν μπορεῖ νά γίνει. Ὅσοι εἶναι ὑπέρ τοῦ νόμιμου κόμματος, δέν μποροῦν νά ἑνωθοῦν μέ ἐκείνους πού εἶναι ὑπέρ τοῦ παράνομου κόμματος. Τώρα ὑπάρχουν δυό κόμματα, τό ἕνα εἶναι τό πραγματικό κόμμα, τό ἄλλο εἶναι εἰκονικό πλάσμα, κούφια ἐπινόηση. Τό εἰκονικό αὐτό κόμμα εἶναι μιά ὁμάδα διανοουμένων, πού ἁπλῶς ἀποδιοργανώνουν τούς ἐργάτες μέ τίς ἐπιθέσεις τους κατά τοῦ παράνομου κόμματος. Ἡ ἐφημερίδα «Λούτς» μάλιστα δέν συνενώνει ὅλους τούς λόγιους τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου, ἀλλά μόνο τούς λικβινταριστές. Κατά τῶν λικβινταριστῶν μόνο πάλη μπορεῖ νά γίνει.

«Δημαγωγία», «ἑνότητα», «διασπαστές» ὅλα αὐτά εἶναι μόνο μεγάλα λόγια· καί ὁ παπαγάλος μπορεῖ νά ἐπαναλάβει τέτια λόγια. Ὅμως πρέπει νά κοιτάζουμε κατάματα τά γεγονότα. Ἡ «Πράβντα» σέ διάστημα ἑνός χρόνου συνένωσε 2000 περίπου ἐργατικές ὁμάδες καί ἡ «Λούτς» μόνο 550. Τό ὄργανο πού τάσσεται ὑπέρ τοῦ παράνομου κόμματος συγκέντρωσε 4 φορές περισσότερους ὀπαδούς ἀπό ὅ,τι ἡ ἐφημερίδα «ὅλων τῶν ρευμάτων». Τά γεγονότα ἀποδείχνουν ὅτι αὐτοί, οἱ μπολσεβίκοι, ἕνωσαν τήν πλειοψηφία τῶν ρώσων ἐργατῶν. Ἡ σύσκεψη πού συνῆλθε τό καλοκαίρι ἀπόδειξε τό ἴδιο πράγμα.

Κατηγοροῦν τόν Λένιν ὅτι διάσπασε τήν ὁμάδα τῆς Δούμας. Ὅμως ἐπί ἕνα ὁλόκληρο χρόνο οἱ 6 βουλευτές παλεύουν κατά τοῦ λικβινταρισμοῦ μέσα στήν ὁμάδα. Τούς μπολσεβίκους τούς ὑποστηρίζει ἡ πλειοψηφία, τούς ὑποστηρίζει τό κόμμα. Ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας πρέπει νά ὑποταχθεῖ στήν πλειοψηφία τοῦ κόμματος, πρέπει νά ἐνεργεῖ μαζί μέ τό κόμμα. Ἄν αὐτοί δέν τό κάνουν, τότε τοποθετοῦν τόν ἑαυτό τους ἔξω ἀπό τό κόμμα, γύρω ἀπό τό κόμμα. Παντοῦ εἶναι καθιερωμένο νά πειθαρχεῖ ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα στίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος. Ἔτσι πρέπει νά εἶναι καί στή Ρωσία. Οἱ βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας δέν εἶναι τίποτε φλύαροι σοσιαλδημοκράτες, ἀλλά στελέχη τοῦ κόμματος πού ὀφείλουν νά ὑποτάσσονται στό κόμμα.

Όλοι όσοι ακολουθούν τούς λικβινταριστές αποτελούν εικονικό πλάσμα, φρασεολογία, βρισιά. Τί συνέβη μετά τή διάσπαση τής ομάδας; Υπέρ τών έξι βουλευτών συγκεντρώθηκαν 6 000 υπογραφές, υπέρ τών εφτά 2 000. Αυτά μπορεί οποιοσδήποτε νά τά διαβάσει στόν τύπο. Ο Μάρτοφ είπε ότι τήν εφτάδα τήν υποστηρίζουν οι οργανισμοί τών μαρξιστών, όμως αυτοί είναι τέτιοι οργανισμοί, πού δέν αντιπροσωπεύουν τίς μάζες τών μελών τοΰ κόμματος, αποτελούν μόνο ένα εικονικό πλάσμα.

Οι μπολσεβίκοι είναι υπέρ τής ενότητας. Όμως, ποιοί είναι αυτοί πού δέν μπορούν νά μπουν στό παράνομο κόμμα; Η ενότητα τοΰ παράνομου κόμματος είναι απαραίτητη. Ενότητα από τά κάτω.

Όμως, ενάντια σ' εκείνους πού καταπολεμούν τό παράνομο κόμμα, πού υποτιμούν τή σημασία τοΰ κόμματος αυτοΰ, ενάντια σ' όλους αυτούς μένει μόνο νά αγωνιστούμε. Ας εγγυηθούν ότι τό παράνομο κόμμα θά παραμείνει άθικτο, ότι τό σύνθημα τής λαοκρατικής δημοκρατίας δέν θά κηλιδωθεί, τότε μόνο μπορεί νά γίνει ενότητα καί από τά πάνω καί από τά κάτω. Δέν ξέρω τί γίνεται στήν Ασία, όμως στήν Ευρώπη διασπαστές ονομάζουν εκείνους πού δέν αναγνωρίζουν τήν πλειοψηφία. Διασπαστές είναι ή μειοψηφία πού δέν υποτάσσεται στίς αποφάσεις τής πλειοψηφίας.

2

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

Λένιν. Μέ κατηγοροῦν γιά «δημαγωγικές μεθόδους», γιά διάσπαση κτλ. Ὅμως πῶς ἐνήργησαν οἱ ἀντίπαλοι; Αὐτοί πάντοτε ρίχνουν λάσπη στούς μπολσεβίκους. Γιά παράδειγμα μποροῦμε νά ἀναφέρουμε ἔστω καί τό ἄθλιο φυλλάδιο τοῦ Μάρτοφ[112]. —Ἐγώ διατύπωσα μόνο τή γνώμη μου, ὅταν εἶπα ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θά πάρουν μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου. Ὅμως γιά τό ζήτημα αὐτό θά πρέπει ἀκόμη νά ἀποφασίσει καί ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, ὅπου παρευρίσκονται ἐργάτες. Αὐτοί θά ἀποφασίσουν γιά τό ζήτημα αὐτό καί ὄχι ὁ Λένιν. —Ὅσοι λένε ὅτι λικβινταρισμός δέν ὑπάρχει, δέν σέβονται τό συνέδριο. Στίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος, ἀκόμη ἀπό τό 1908 λέγεται καθαρά τί εἶναι λικβινταρισμός. Οἱ ἀποφάσεις αὐτές δέν ἀκυρώθηκαν, εἶναι ἀπαραίτητο νά τίς παίρνουμε ὑπόψη μας. Τώρα οἱ ἀπόψεις τῶν λικβινταριστῶν προπαγανδίζονται ἀπό τίς ἐφημερίδες τοῦ «συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου». Οἱ ὀπαδοί τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς βεβαιώνουν ἐδῶ ὅτι δέν ἐπιτίθενται κατά τοῦ κόμματος, ὅμως τί λέει ἡ ἐφημερίδα τους; Τέτια παραδείγματα ὑπάρχουν πολλά. Καί ὁ συμφιλιωτιστής Ἄν θέλησε νά γράψει κατά τῆς ἀκομμάτιστης προπαγάνδας, ὅμως ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἐπέμεινε στή γνώμη της. Δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἑνότητα μέ ἐκείνους πού ὑπερασπίζουν τίς ἀπόψεις τῆς ἐφημερίδας «Λούτς». Ἡ πάλη γιά «νόμιμο ἐργατικό κόμμα», εἶναι λικβινταρισμός. —Πρέπει νά πᾶμε στή συνδιάσκεψη πού συγκαλεῖται, ὅμως ὄχι γιά νά ἑνωθοῦμε μέ τούς λικβινταριστές, ἀλλά γιά νά τούς ξεσκεπάσουμε καί νά ἀποδείξουμε ὅτι ὁ συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου εἶναι εἰκονικό πλάσμα. —Ὁ λικβινταριστικός τύπος στενεύει τά συνθήματα, περιορίζει τήν ἐπαναστατική τακτική. Οἱ λικβινταριστές δέν ἔχουν κανένα ἀπολύτως

παράνομο ἔντυπο, τέτιο ἔχουν μόνο οἱ μπολσεβίκοι. Ὅτι ὑπάρχουν ὀργανώσεις τῶν μπολσεβίκων στή Ρωσία, φαίνεται ἀπό τό τελευταῖο (31) φύλλο τῆς ἐφημερίδας. Οἱ ἐκλογές γιά τήν IV Κρατική δούμα ἔδειξαν ἐπίσης ὅτι ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν ἀκολουθεῖ τούς μπολσεβίκους. Αὐτά εἶναι στοιχεῖα πού μποροῦν ὅλοι νά τά ἐλέγξουν. Αὐτό τό μαρτυράει καί ἡ ὑλική ὑποστήριξη τῶν ἐφημερίδων. — Οἱ φωνές γιά ἑνότητα δέν ἔχουν ἀκόμη καμιά σημασία, πρέπει νά ξέρεις νά ἑνώνεις. Οἱ μπολσεβίκοι στή Ρωσία συνένωσαν τήν πλειοψηφία, ἐνῶ ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου, ἀντίθετα, τίποτε δέν συνένωσε. Ἀπό αὐτή φεύγει ὁ Μπράουν, φεύγει ὁ Τρότσκι — ὁ «συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου» καταρρέει. Ὁ Μπουριάνοφ ἐπίσης δέν ἔμεινε μέ τούς 7 βουλευτές. — Γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἑνότητα, εἶναι ἀπαραίτητο νά καταδικαστοῦν οἱ λικβινταριστές.

3

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΔΕΚΡ

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Ζιεμέλης

1. Ἡ συνένωση ὅλων τῶν πραγματικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων καί ἡ αὐστηρή ἑνότητα τοῦ κόμματος στή Ρωσία εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία, ἰδιαίτερα σήμερα, πού ὁ ἀγώνας τῆς ἐργατικῆς τάξης πλαταίνει ὅλο καί πιό πολύ. Ἡ ἑνότητα αὐτή μπορεῖ νά γίνει μόνο ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες ἐκείνους, πού ἀναγνωρίζουν στή δράση τους:

α) ὅτι τό ΣΔΕΚΡ στή δοσμένη στιγμή μπορεῖ νά ὑπάρξει μόνο παράνομα καί ὅτι ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά μποῦν στήν παράνομη κομματική ὀργάνωση·

β) ὅτι ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά κάνει προπαγάνδα στίς μάζες στό πνεῦμα τῶν ἐπαναστατικῶν διεκδικήσεων τοῦ 1905, καλώντας τούς ἐργάτες νά μποῦν πρωτοπορία ὅλου τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος καί νά ἀγωνιστοῦν γιά νέα ἐπανάσταση.

Τό συνέδριο ἀναγνωρίζει ὅτι σέ κάθε πόλη πρέπει νά ὑπάρχει μιά *ἑνωμένη σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση*, στήν ὁποία πρέπει νά μποῦν οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνοτήτων καί ἡ ὁποία πρέπει νά διεξάγει δουλιά σέ ὅλες τίς γλῶσσες πού μιλάει τό τοπικό προλεταριάτο. Τό συνέδριο καλεῖ τούς σοσιαλδημοκράτες ὅλων τῶν ἐθνοτήτων νά ἀγωνιστοῦν δραστήρια γιά μιά πραγματική, σταθερή, πραγματοποιούμενη ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐργάτες ἀπό τά κάτω, ἀληθινά προλεταριακή ἑνότητα.

2. Στό κέντρο τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή διάρκεια τῶν τελευταίων 5 χρόνων ὑπάρχει τό ζήτημα γιά τό *ρεῦμα τῶν λικβινταριστῶν*. Ἤδη στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ 1908, πρίν ἀπό κάθε διάσπαση, τό κόμμα ψήφισε ἀπόφαση, σύμφωνα

μέ τήν ὁποία, λέγοντας λικβινταρισμό, ἐννοεῖ τήν προσπάθεια ὁρισμένου τμήματος τῆς κομματικῆς διανόησης νά διαλύσει τήν ὑπάρχουσα ὀργάνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ καί νά τήν ἀντικαταστήσει μέ μιά ἄμορφη ἕνωση στά πλαίσια τῆς νομιμότητας μέ κάθε θυσία, ἔστω καί ἄν χρειαστεῖ νά ἐξαγοραστεῖ ἡ νομιμότητα αὐτή μέ τό ἀντίτιμο τῆς ἀνοιχτῆς ἀπόριψης τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς καί τῶν παραδόσεων τοῦ κόμματος.

Τό Γενάρη τοῦ 1910 ἡ συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ἀντιπροσωπεύτηκαν ὅλες οἱ κατευθύνσεις καί ὅλα τά ρεύματα τοῦ κόμματος, ὁ λικβινταρισμός καταδικάστηκε καί πάλι *ὁμόφωνα* ἀπ' ὅλο τό κόμμα σάν «ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο», πού ἐκφράστηκε στήν ἄρνηση τοῦ παράνομου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, στήν ὑποτίμηση τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας του, στίς ἀπόπειρες νά κουτσουρευτοῦν τά καθήκοντα τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς καί τά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τά λοιπά.

Ἡ ἀπόπειρα ἀπό μέρους τῶν συμφιλιωτιστῶν γιά συνένωση μέ κάθε θυσία μέ τούς λικβινταριστές (συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου 1912) ἀποδείχτηκε ἀνώφελη καί οἱ ἴδιοι οἱ συνενωτές ἔπεσαν σέ ἰδεολογική-πολιτική ἐξάρτηση ἀπό τούς λικβινταριστές.

Τό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας καταδικάζει καθαρά τή λικβινταριστική κατεύθυνση καί ἀποφασίζει νά ἀνακαλέσει τόν ἀντιπρόσωπό της ἀπό τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή, πού δέν διαχώρισε τίς εὐθύνες της ἀπό τούς λικβινταριστές.

3. Τό συνέδριο ἀναθέτει στήν Κεντρική Ἐπιτροπή νά ἔλθει σέ ἐπαφή μέ τίς ὀργανώσεις ἐκεῖνες πού ἡ πολιτική τους γραμμή συμπίπτει μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου γιά τήν ὀργάνωση πλατιῶν πολιτικῶν ἐκδηλώσεων.

4. Τό συνέδριο χαιρετίζει τήν πρωτοβουλία τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου νά βάλει στήν ἡμερήσια διάταξη τήν ὑπόθεση τῆς ἑνότητας στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία καί ἀναθέτει στήν Κεντρική Ἐπιτροπή νά συμβάλλει σ' αὐτό, προβαίνοντας σ' ὅλες τίς σχετικές ἐνέργειες καί ὑπερασπίζοντας τίς ἀπόψεις πού διατυπώνονται στήν ἀπόφαση αὐτή.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΑΡΑΓΕ ΜΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ;

Οἱ φιλελεύθεροι διαφέρουν ἀπό τούς ἀντιδραστικούς, κατά τό ὅτι ἀναγνωρίζουν, τουλάχιστο γιά τή στοιχειώδη ἐκπαίδευση, τό δικαίωμα τῆς διδασκαλίας στή μητρική γλώσσα. Συμφωνοῦν ὅμως ἀπόλυτα μέ τούς ἀντιδραστικούς ὅτι πρέπει νά ὑπάρχει μιά ὑποχρεωτική κρατική γλώσσα.

Τί σημαίνει ὑποχρεωτική κρατική γλώσσα; Πρακτικά αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ γλώσσα τῶν μεγαλορώσων, πού ἀποτελοῦν *τή μειοψηφία* τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ρωσίας, εἶναι ὑποχρεωτική γιά ὅλο τόν ὑπόλοιπο πληθυσμό τῆς Ρωσίας. Σέ κάθε σχολειό ἡ διδασκαλία τῆς κρατικῆς γλώσσας πρέπει νά εἶναι *ὑποχρεωτική*. Ὅλες οἱ ὑποθέσεις μέ τό Δημόσιο πρέπει νά γίνονται ὑποχρεωτικά στήν κρατική γλώσσα κι' ὄχι στή γλώσσα τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ.

Πῶς δικαιολογοῦν τήν ἀνάγκη μιᾶς ὑποχρεωτικῆς κρατικῆς γλώσσας τά κόμματα πού τήν ὑπερασπίζουν;

Τά «ἐπιχειρήματα» τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν εἶναι, βέβαια, λακωνικά: ὅλους τούς ἀλλογενεῖς πρέπει νά τούς κρατᾶμε γερά ἀπ' τό λαιμό καί νά μήν τούς ἀφήνουμε «νά ἀνασάνουν». Ἡ Ρωσία πρέπει νά εἶναι ἀδιαίρετη καί ὅλοι οἱ λαοί ὀφείλουν νά ὑποτάσσονται στό μεγαλορωσικό στοιχεῖο, γιατί οἱ μεγαλορῶσοι ἦταν, λέει, ἐκεῖνοι πού δημιούργησαν καί συνένωσαν τή ρωσική γῆ. Γι' αὐτό καί ἡ γλώσσα τῆς ἄρχουσας τάξης πρέπει νά γίνει ὑποχρεωτική γλώσσα τοῦ κράτους. Οἱ κύριοι Πουρισκέβιτς δέν θά εἶχαν μάλιστα ἀντίρηση νά ἀπαγορεύσουν ὁλότελα τίς «σκυλίσιες διαλέκτους», πού χρησιμοποιοῦν τά 60% περίπου τοῦ μή μεγαλορωσικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ρωσίας.

Ἡ στάση τῶν φιλελευθέρων εἶναι πολύ «πιό πολιτισμένη» καί πολύ «πιό λεπτή». Ὑποστηρίζουν ὅτι μέσα σέ ὁρισμένα πλαίσια (λ.χ. στήν κατώτερη ἐκπαίδευση) πρέπει νά ἐπιτρέπεται ἡ μη-

τρική γλώσσα. Ταυτόχρονα ὅμως ὑποστηρίζουν τόν ὑποχρεωτικό χαρακτήρα τῆς κρατικῆς γλώσσας. Αὐτό, λένε, εἶναι ἀπαραίτητο γιά τό συμφέρον τοῦ «πολιτισμοῦ», γιά τό συμφέρον τῆς «ἑνιαίας» καί «ἀδιαίρετης» Ρωσίας κτλ.

«Κρατική συγκρότηση σημαίνει κατοχύρωση τῆς πολιτιστικῆς ἑνότητας... Στόν κρατικό πολιτισμό περιλαβαίνεται ὁπωσδήποτε καί ἡ κρατική γλώσσα... Βάση τῆς κρατικῆς συγκρότησης εἶναι ἡ ἑνότητα τῆς ἐξουσίας καί ἡ κρατική γλώσσα εἶναι τό ὄργανο τῆς ἑνότητας αὐτῆς. Ἡ κρατική γλώσσα ἔχει τήν ἴδια ἀναγκαστική καί ὑποχρεωτική γιά ὅλους ἰσχύ, ὅπως καί ὅλες οἱ ἄλλες μορφές κρατικῆς συγκρότησης.

Ἄν εἶναι γραφτό νά παραμείνει ἡ Ρωσία ἑνιαία καί ἀδιαίρετη, τότε πρέπει νά ὑπερασπιζόμαστε σταθερά τή ρωσική φιλολογική γλώσσα, σάν κάτι τό κρατικά σκόπιμο».

Νά ἡ τυπική φιλοσοφία τοῦ φιλελευθέρου γιά τήν ἀνάγκη μιᾶς κρατικῆς γλώσσας.

Τά λόγια πού παραθέτουμε τά πήραμε ἀπό τό ἄρθρο τοῦ κ. Σ. Πατράσκιν, πού δημοσιεύτηκε στή φιλελεύθερη ἐφημερίδα «Ντέν»[113] (ἀρ. φύλ. 7). Γιά τίς σκέψεις αὐτές καί γιά ἀπόλυτα εὐνόητους λόγους ἡ μαυροεκατονταρχίτικη «Νόβογε Βρέμια» ἀντάμειψε τό συντάκτη τοῦ ἄρθρου μ' ἕνα θερμό φιλί. Ὁ κ. Πατράσκιν διατυπώνει ἐδῶ «ἐντελῶς ὑγιεῖς σκέψεις», δήλωσε ἡ ἐφημερίδα τοῦ Μένσικοφ (ἀρ. φύλ. 13 588). Γιά τέτιες ἐξαιρετικά «ὑγιεῖς» σκέψεις οἱ μαυροεκατονταρχίτες ἐγκωμιάζουν πάντοτε καί τό ἐθνικοφιλελεύθερο περιοδικό «Ρούσκαγια Μίσλ». Καί πῶς νά μήν τό ἐγκωμιάζουν, ἀφοῦ οἱ φιλελεύθεροι προπαγανδίζουν μέ «πολιτισμένα» ἐπιχειρήματα ὅ,τι ἀρέσει τόσο πολύ στούς ἀνθρώπους τῆς «Νόβογε Βρέμια»;

Ἡ ρωσική γλώσσα εἶναι μεγάλη καί δυνατή, μᾶς λένε οἱ φιλελεύθεροι. Μά εἶναι λοιπόν δυνατό νά μή θέλετε νά ξέρουν ὅλοι ὅσοι ζοῦν σ' ὁποιαδήποτε ἀκρινή περιοχή τῆς Ρωσίας, αὐτή τή μεγάλη καί δυνατή γλώσσα; Εἶναι δυνατό νά μή βλέπετε ὅτι ἡ ρωσική γλώσσα θά πλουτίσει τή φιλολογία τῶν ἀλλογενῶν, θά τούς δόσει τή δυνατότητα νά ἐπικοινωνήσουν μέ τίς μεγάλες πολιτιστικές ἀξίες κτλ.;

Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά, κύριοι φιλελεύθεροι — τούς ἀπαντᾶμε. Ἐμεῖς ξέρουμε καλύτερα ἀπό σᾶς ὅτι ἡ γλώσσα τοῦ Τουργκένιεφ, τοῦ Τολστόι, τοῦ Ντομπρολιοῦμποφ, τοῦ Τσερνισέβσκι εἶναι μεγάλη καί δυνατή. Ἐμεῖς θέλουμε περισσότερο ἀπό σᾶς νά καθιερωθεῖ μιά ὅσο τό δυνατό στενότερη ἐπικοινωνία καί ἀδελφική ἑνότητα ἀνάμεσα στίς καταπιεζόμενες τάξεις ὅλων χωρίς ἐξαίρεση τῶν ἐθνῶν πού κατοικοῦν τή Ρωσία. Καί μεῖς

ὑποστηρίζουμε, ἐννοεῖται, ὅτι κάθε κάτοικος τῆς Ρωσίας πρέπει νά ἔχει τή δυνατότητα νά μάθει τή μεγάλη ρωσική γλώσσα.

Ἐμεῖς ἕνα μόνο δέν θέλουμε: τό στοιχεῖο *τοῦ καταναγκασμοῦ*. Δέν θέλουμε νά σπρώχνουμε τούς ἀνθρώπους στόν παράδεισο μέ τό βούρδουλα. Γιατί ὅσο ὄμορφα λόγια κι' ἄν πεῖτε γιά «πολιτισμό», ἡ *ὑποχρεωτική* κρατική γλώσσα εἶναι συνυφασμένη μέ τόν καταναγκασμό, μέ τή βίαιη ἐπιβολή. Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ἡ μεγάλη καί δυνατή ρωσική γλώσσα δέν ἔχει ἀνάγκη νά τή μάθει κανείς ὁπωσδήποτε *μέ τήν ἀπειλή τοῦ βούρδουλα*. Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία, ὅλη γενικά ἡ πορεία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὁδηγεῖ στήν ἀμοιβαία προσέγγιση ὅλων τῶν ἐθνῶν. Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι μετακινοῦνται ἀπό τή μιά ἄκρη τῆς Ρωσίας στήν ἄλλη, ἡ ἐθνική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ ἀνακατεύεται, ἡ ἀπομόνωση καί ἡ ἐθνική ἀρτηριοσκλήρωση πρέπει νά ἐκλείψουν. Ὅσοι ἀπό τίς συνθῆκες τῆς ζωῆς καί τῆς δουλιᾶς τους ἔχουν ἀνάγκη νά ξέρουν τή ρωσική γλώσσα, θά τή μάθουν καί χωρίς βούρδουλα. Ἀντίθετα, ὁ καταναγκασμός (βούρδουλας) δέν θά ἔχει παρά μόνο ἕνα ἀποτέλεσμα: θά δυσκολέψει τή διάδοση τῆς μεγάλης καί δυνατῆς ρωσικῆς γλώσσας στίς ἄλλες ἐθνικές ὁμάδες καί, τό κυριότερο, θά ὀξύνει τήν ἔχθρα, θά δημιουργήσει ἄπειρες νέες προστριβές, θά δυναμώσει τόν ἐρεθισμό, τήν ἔλλειψη ἀμοιβαίας κατανόησης κτλ.

Σέ ποιόν χρειάζονται ὅλα αὐτά; Ὁ ρωσικός λαός, ἡ ρωσική δημοκρατία δέν τά χρειάζονται ὅλα αὐτά. Ὁ ρωσικός λαός δέν ἀναγνωρίζει *καμιά* ἐθνική καταπίεση, ἔστω κι' ἄν πρόκειται «γιά τό συμφέρον τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς κρατικῆς συγκρότησης».

Νά γιατί οἱ ρῶσοι μαρξιστές λένε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο: *νά μήν ὑπάρχει* καμιά ὑποχρεωτική κρατική γλώσσα καί ταυτόχρονα νά ἐξασφαλιστοῦν γιά τόν πληθυσμό σχολειά ὅπου ἡ διδασκαλία θά γίνεται σ' ὅλες τίς τοπικές γλῶσσες καί νά καταχωρηθεῖ στό Σύνταγμα ἕνας βασικός νόμος πού νά κηρύσσει ἀπαράδεκτα ὁποιαδήποτε προνόμια ἑνός ἀπό τά ἔθνη καί ὁποιεσδήποτε παραβιάσεις τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐθνικῆς μειονότητας...*

«Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 14 (32), 18 τοῦ Γενάρη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα»

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 59-60. *Ἡ Σύντ.*

ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Στόν σ. Χούισμανς

Σύμφωνα μέ τήν προσωπική Σας παράκληση, γράφω τήν παρακάτω σύντομη έκθεση (bref rapport) προσωπικά άπό μέρους μου καί ζητῶ προκαταβολικά συγγνώμη γιά τά κενά τῆς έκθεσης αὐτῆς (rapport), πού ὀφείλονται σέ παντελή ἔλλειψη χρόνου. Ἡ ΚΕ τοῦ κόμματός μας θά βρεῖ, πιθανότατα, τήν εὐκαιρία νά στείλει στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου τήν ἐπίσημη ἔκθεσή της * καί νά διορθώσει ἐνδεχόμενα λάθη τῆς προσωπικῆς μου ἔκθεσης.

Ποιές εἶναι οἱ διαφωνίες (dissentiments) ἀνάμεσα στήν ΚΕ τοῦ κόμματός μας καί *τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή;* Αὐτό εἶναι τό ἐρώτημα. Οἱ διαφωνίες μποροῦν νά συνοψιστοῦν στά παρακάτω ἕξι σημεῖα:

I

Τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας ἱδρύθηκε τό 1898 σάν *παράνομο* κόμμα καί τέτιο παράμεινε *πάντα.* Καί σήμερα τό κόμμα μας δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει παρά μόνο σάν παράνομο, γιατί στή Ρωσία ἀκόμη καί τό κόμμα τῶν μετριοπαθῶν φιλελευθέρων δέν ἔχει νομιμοποιηθεῖ.

Ὅμως πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ρωσίας εἶχαν παράνομο ὄργανο τύπου στό ἐξωτερικό[114]. Ὕστερα ἀπό τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης οἱ φιλελεύθεροι τῆς γύρισαν τίς πλάτες καί ἀπορίπτουν μέ ἀγανάκτηση τήν ἰδέα τοῦ παράνομου τύπου. Καί νά, πού ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἐμφανίζεται στήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματός μας ἡ ἰδέα τῆς ἀπάρνησης τοῦ παράνομου κόμματος, *τῆς διάλυσής του* (ἀπό δῶ καί ἡ ὀνομασία «*λικβινταριστές*»), *τῆς ἀντικατάστασής* του μέ ἕνα νόμιμο («ἀνοιχτό») κόμμα.

* Βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 212-214. *Ἡ Σύντ.*

῾Ολόκληρο τό κόμμα μας καταδίκασε δυό φορές καί τό 1908 καί τό 1910, *ἐπίσημα* καί κατηγορηματικά τό λικβινταρισμό. Στό σημεῖο αὐτό ἡ διαφωνία μας εἶναι ἀνυποχώρητα ἀπόλυτη. Δέν μποροῦμε νά ἀνασυγκροτήσουμε καί νά ἀνοικοδομήσουμε παράνομο κόμμα μαζί μ᾿ ἐκείνους πού δέν πιστεύουν σ᾿ αὐτό καί δέν θέλουν καθόλου νά τό ἀνοικοδομήσουν.

῾Η ᾿Οργανωτική ᾿Επιτροπή καί ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1912, πού τήν ἔκλεξε, *στά λόγια* παραδέχονται τό παράνομο κόμμα. *Στήν πράξη* ὅμως ἡ ἐφημερίδα τῶν λικβινταριστῶν, πού βγαίνει στή Ρωσία (ἡ «Λούτς» καί ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» στά 1912-1913) μετά τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Αὐγούστου ἐξακολουθοῦσε *νά ἐπιτίθεται* ἀπό τό νόμιμο τύπο ἐνάντια στήν ἴδια τήν ὕπαρξη παράνομου κόμματος (πολλά ἄρθρα τῶν Λ. Σ., Φ. Ντ., Ζασούλιτς κ. ἄ.).

῎Ετσι, ἐκεῖνο πού μᾶς χωρίζει ἀπό τήν ΟΕ εἶναι ὁ εἰκονικός της χαρακτήρας, τό γεγονός ὅτι στά λόγια δέν παραδέχεται πώς εἶναι λικβινταριστική, ἐνῶ στήν πράξη καλύπτει καί ἐξωραΐζει τήν ὁμάδα τῶν λικβινταριστῶν τῆς Ρωσίας.

᾿Από τήν ΟΕ μᾶς χωρίζει τό γεγονός ὅτι δέν θέλει (καί δέν μπορεῖ, γιατί εἶναι ἀνίσχυρη ἀπέναντι στήν ὁμάδα τῶν λικβινταριστῶν) νά καταδικάσει κατηγορηματικά καί ἀμετάκλητα τό λικβινταρισμό.

Δέν μποροῦμε ν᾿ ἀνοικοδομήσουμε παράνομο κόμμα διαφορετικά, παρά μόνο παλεύοντας ἐνάντια στούς ἀνθρώπους πού τοῦ ἐπιτίθενται ἀπό τό νόμιμο τύπο. Στή Ρωσία ὑπάρχουν τώρα (ἀπό τό 1912) *δυό* καθημερινές ἐργατικές ἐφημερίδες πού βγαίνουν στήν Πετρούπολη: ἡ μιά ἐκπληρώνει τίς ἀποφάσεις τοῦ παράνομου κόμματος, τίς ἐφαρμόζει στήν πράξη («Πράβντα»). ῾Η ἄλλη («Λούτς» καί «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα») ἐπιτίθεται ἐνάντια στό παράνομο κόμμα, τό κοροϊδεύει καί ὑποβάλλει στούς ἐργάτες τήν ἰδέα ὅτι εἶναι ἄχρηστο. ῞Οσο ἡ ἐφημερίδα αὐτή τῆς ὁμάδας τῶν λικβινταριστῶν δέν ἀλλάζει ριζικά τήν κατεύθυνσή της ἤ ὅσο ἡ ΟΕ δέν τήν καταδικάζει κατηγορηματικά καί δέν κόβει τούς δεσμούς μ᾿ αὐτήν, ἡ ἑνότητα τοῦ παράνομου κόμματος μέ τήν ὁμάδα πού πολεμᾶ τήν ὕπαρξη τοῦ παράνομου κόμματος εἶναι ἀδύνατη.

II

᾿Από τούς λικβινταριστές μᾶς χωρίζουν οἱ ἴδιες διαφωνίες πού χωρίζουν παντοῦ τούς ρεφορμιστές ἀπό τούς ἐπαναστάτες. Στή χώρα μας ὅμως τίς διαφωνίες αὐτές τίς ὀξύνει ἰδιαίτερα καί

τίς κάνει ἀνειρήνευτες τό γεγονός ὅτι οἱ λικβινταριστές καταπολεμοῦν ἀπό τό νόμιμο τύπο τά ἐπαναστατικά συνθήματα. Εἶναι ἀδύνατη ἡ ἑνότητα μέ μιά ὁμάδα πού δηλώνει, λ.χ., ἀπό τό νόμιμο τύπο, ὅτι τό σύνθημα τῆς δημοκρατίας ἤ τῆς δήμευσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων δέν εἶναι κατάλληλο γιά ζύμωση μέσα στίς μάζες. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε ν' ἀντικρούσουμε ἀπό τό νόμιμο τύπο αὐτή τήν προπαγάνδα, πού — ἀντικειμενικά — ἰσοδυναμεῖ μέ προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί πέρασμα σέ ὑποχωρήσεις ἀπέναντι στό φιλελευθερισμό καί τή μοναρχία.

Καί ἡ ρωσική μοναρχία εἶναι τέτια, πού θά χρειαστοῦν μιά σειρά ἀκόμη ἐπαναστάσεις γιά νά διδαχτοῦν οἱ ρῶσοι τσάροι τό συνταγματισμό.

Εἶναι ἀδύνατη ἡ ἑνότητα τοῦ παράνομου κόμματός μας, πού ὀργανώνει παράνομα ἐπαναστατικές ἀπεργίες καί διαδηλώσεις, μέ μιά ὁμάδα ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, πού στό νόμιμο τύπο ἀποκαλοῦν τό ἀπεργιακό κίνημα «ἀπεργιακή παραφορά».

III

Μᾶς χωρίζει τό ἐθνικό ζήτημα. Αὐτό μπαίνει μέ μεγάλη ὀξύτητα στή Ρωσία. Τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας μέ κανένα τρόπο δέν ἀναγνωρίζει τή λεγόμενη «ἐξωεδαφική ἐθνική αὐτονομία». Ἡ ὑπεράσπισή της ἰσοδυναμεῖ στήν πράξη μέ τό κήρυγμα ἑνός ραφιναρισμένου ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ. Παράλληλα, ἡ συνδιάσκεψη τῶν λικβινταριστῶν τοῦ Αὐγούστου (1912), παραβιάζοντας κατάφωρα τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, ἀναγνωρίζει αὐτή τήν «ἐξωεδαφική ἐθνική αὐτονομία». Ὁ σ. Πλεχάνοφ πού κρατᾶ οὐδέτερη στάση ἀνάμεσα στήν ΚΕ καί τήν ΟΕ, ἐξεγέρθηκε ἐνάντια στήν παραβίαση αὐτή τοῦ προγράμματος καί τήν ὀνόμασε προσαρμογή τοῦ σοσιαλισμοῦ στόν ἐθνικισμό.

Μᾶς χωρίζει τό γεγονός ὅτι ἡ ΟΕ δέν θέλει ν' ἀποσύρει τήν ἀπόφασή της πού παραβιάζει τό κομματικό μας πρόγραμμα.

IV

Μᾶς χωρίζει σέ συνέχεια τό ἐθνικό ζήτημα ἀπό ὀργανωτική ἄποψη. Τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης καταδίκασε κατηγορηματικά τό χωρισμό τῶν συνδικάτων κατά ἐθνότητες. Καί ἡ πείρα τῆς Αὐστρίας ἔδειξε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά γίνει ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη διάκριση ἀνάμεσα στά συνδικάτα καί στό πολιτικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου.

Τό κόμμα μας πάντα ὑποστήριζε τήν ἄποψη τῆς ἑνιαίας, τῆς διεθνικῆς ὀργάνωσης τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τό 1908, πρίν ἀπό τή διάσπαση, τό κόμμα ἐπανάλαβε ξανά τήν ἀπαίτηση νά συγχωνευτοῦν ὅλες οἱ τοπικές ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις.

Ἀπό τήν Μπούντ, ξεχωριστή ὀργάνωση τῶν ἑβραίων ἐργατῶν πού ὑποστηρίζει τήν ΟΕ, μᾶς χωρίζει τό γεγονός ὅτι ἡ Μπούντ, παρά τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος, ἀρνεῖται νά διακηρύξει κατηγορηματικά τήν ἀρχή τῆς ἑνότητας ὅλων τῶν τοπικῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων καί νά ἐφαρμόσει τήν ἕνωση αὐτή στήν πράξη.

Πρέπει νά τονιστεῖ ὅτι ἡ Μπούντ ἀρνεῖται νά πραγματοποιήσει τήν ἕνωση αὐτή ὄχι μόνο μέ τίς ὀργανώσεις, πού ἀνήκουν στή δική μας ΚΕ, ἀλλά καί μέ τό Λεττονικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί μέ τήν Πολωνική σοσιαλδημοκρατία καί μέ τό Πολωνικό σοσιαλιστικό κόμμα (λεβίτσα). Γι' αὐτό, ὅταν ἡ Μπούντ παριστάνει τόν ἑνωτικό, ἐμεῖς τό ἀποκρούουμε αὐτό καί δηλώνουμε ὅτι διασπαστής εἶναι ἀκριβῶς ἡ Μπούντ, πού δέν πραγματοποιεῖ τή διεθνική ἑνότητα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν στίς τοπικές ὀργανώσεις.

V

Μᾶς χωρίζει ἀπό τήν ΟΕ τό βῆμα πού αὐτή ἔκανε, ἡ ὑπεράσπιση δηλ. τῆς συμμαχίας λικβινταριστῶν καί Μπούντ μέ τό μή σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ΠΠΣ (λεβίτσα) — *ἐνάντια* καί στίς δυό μερίδες τῆς Πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἡ Πολωνική σοσιαλδημοκρατία ἀνῆκε στό κόμμα μας ἀκόμη ἀπό τό 1906-1907.

Τό ΠΠΣ (λεβίτσα) *π ο τ έ* δέν ἀνῆκε στό κόμμα μας.

Ἡ ΟΕ κάνει μιά κατάφωρη διασπαστική ἐνέργεια, ὅταν συμμαχεῖ μέ τό ΠΠΣ *ἐνάντια* καί στίς δυό μερίδες τῆς Πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἡ ΟΕ καί οἱ ὀπαδοί πού ἔχει ἀνάμεσα στούς βουλευτές τῆς Δούμας διαπράττουν μιά κατάφωρη διασπαστική ἐνέργεια, ὅταν δέχονται στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας τόν μή σοσιαλδημοκράτη Γιαγγέλο, μέλος τοῦ ΠΠΣ, παρά τίς ἐπίσημες διαμαρτυρίες καί τῶν δυό μερίδων τῆς Πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Μᾶς χωρίζει ἀπό τήν ΟΕ τό γεγονός ὅτι ἡ ΟΕ δέν θέλει νά καταδικάσει καί νά διαλύσει τή διασπαστική αὐτή συμμαχία μέ τό ΠΠΣ (λεβίτσα).

VI

Τέλος, ἀπό τήν ΟΕ καί ἀπό πολλές ὁμάδες καί εἰκονικές ὀργανώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ μᾶς χωρίζει τό γεγονός ὅτι οἱ ἀντίπαλοί μας δέν ἐπιθυμοῦν νά παραδεχτοῦν ἀνοιχτά, τίμια καί ἀνεπιφύλακτα ὅτι τό κόμμα μας τό ὑποστηρίζει ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Στό γεγονός αὐτό ἐμεῖς δίνουμε τεράστια σημασία, γιατί στό ἐξωτερικό διαδίνουν συχνά, μέ ἀναπόδεικτες δηλώσεις πού δέν στηρίζονται σέ ἀκριβῆ, ἐπιδεκτικά ἐλέγχου στοιχεῖα, κατάφωρες ἀναλήθειες γιά τήν κατάσταση στή Ρωσία.

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ οἱ ἀντίπαλοί μας ἀναγνωρίζουν ὅτι ἔχουν μέ μᾶς ἀνειρήνευτες διαφωνίες (καί τότε οἱ λόγοι τους γιά ἑνότητα εἶναι ὑποκριτικοί), ἤ δέν βλέπουν τέτιες ἀνειρήνευτες διαφωνίες (καί τότε πρέπει νά ἀναγνωρίσουν εἰλικρινά τήν ἀναμφισβήτητη πλειοψηφία μας, ἄν δέν θέλουν νά θεωρηθοῦν διασπαστές).

Καί μέ ποιά φανερά καί ἐλέγξιμα στοιχεῖα μπορεῖ *νά ἀποδειχτεῖ* ποιόν ἀκολουθεῖ ἡ πραγματική πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν καί ὀργανωμένων σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας;

Πρῶτο, μέ τίς ἐκλογές γιά τήν Κρατική δούμα.

Δεύτερο, μέ τά στοιχεῖα πού δίνουν καί οἱ δυό σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες γιά ὅλο τό 1912 καί γιά ὅλο σχεδόν τό 1913.

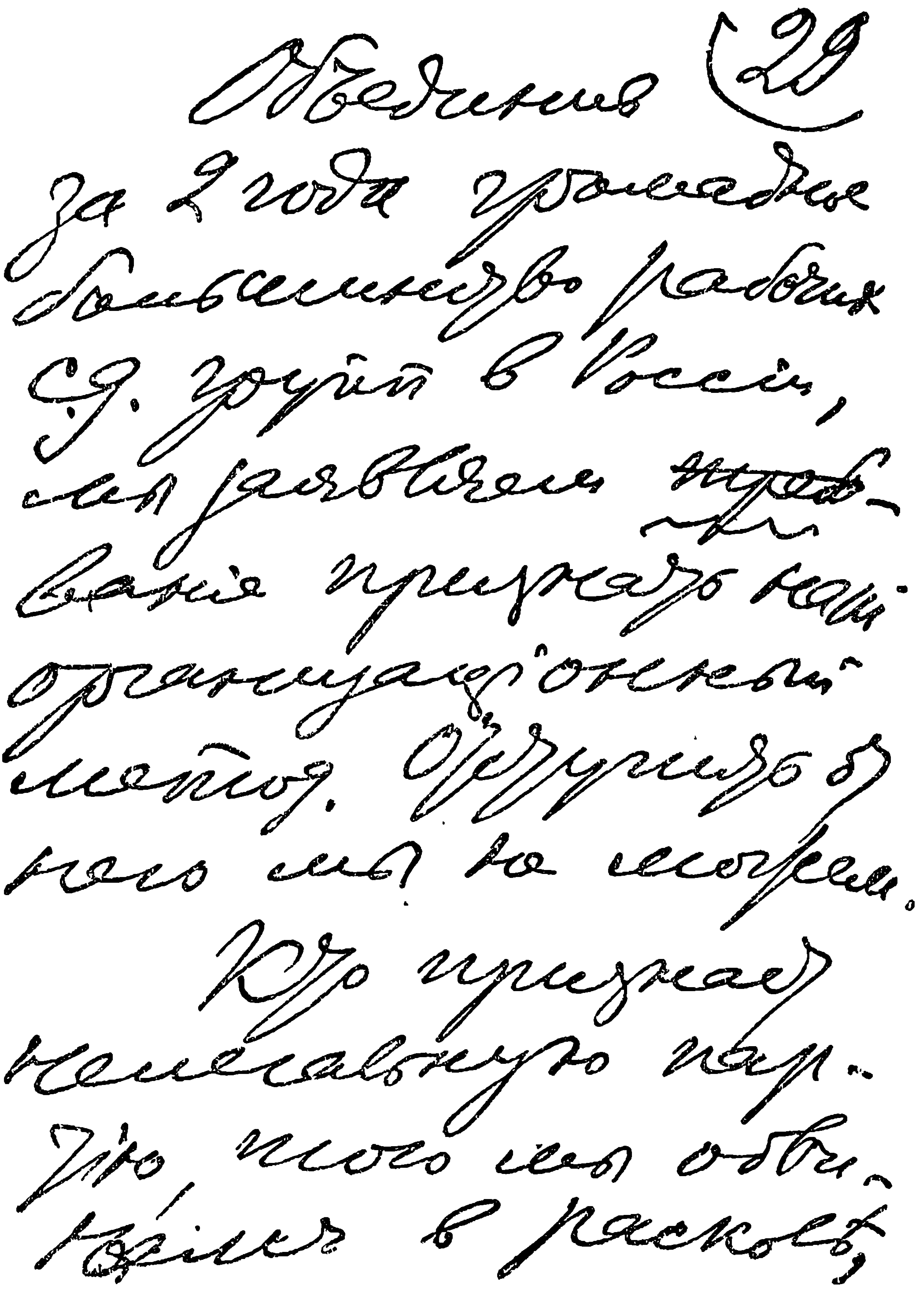
Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς ὅτι οἱ καθημερινές ἐφημερίδες καί τῶν δυό κατευθύνσεων στήν Πετρούπολη ἔδοσαν μέσα σέ δυό χρόνια τό μοναδικά σοβαρό ὑλικό πάνω στά ἐπίμαχα ζητήματά μας.

Τρίτο, εἶναι τά στοιχεῖα γιά τίς ἀνοιχτές δηλώσεις τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας (στίς σελίδες *καί τῶν δυό* ἐφημερίδων) ὑπέρ τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἀπό τίς δυό σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες τῆς Δούμας.

Καί οἱ τρεῖς αὐτές κατηγορίες στοιχείων ἔχουν δημοσιευτεῖ στήν ἐπίσημη ἔκθεση τῆς ΚΕ μας πρός τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο (σύνοδος τῆς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1913). Θά ἐπαναλάβω συνοπτικά τά στοιχεῖα αὐτά.

Πρῶτο. Στίς ἐκλογές τῆς ΙΙ Δούμας (1907) οἱ «μπολσεβίκοι» (δηλαδή οἱ ὀπαδοί μας) εἶχαν τά 47% ὅλων τῶν βουλευτῶν τῆς ἐργατικῆς κουρίας Στήν ΙΙΙ Δούμα (1907-1912) τά 50% στήν IV Δούμα τά 67 %.

Δεύτερο. Σέ 21 μῆνες ἀπό τήν 1 τοῦ Γενάρη 1912 ὥς τήν 1 τοῦ Ὀχτώβρη 1913, δημοσιεύτηκαν στίς δυό ἐργατικές ἐφημε-

Объединив (29)
за 2 года громадное
большинство рабочих
С.Д. групп в России,
мы завоевали ~~преоб~~ при-
знание признать нас
организационным цен-
тром. Отрицать э-
того никто не может.
Кто признает
нелегальную пар-
тию, того мы обви-
няем в расколе,

Οἱ σελίδες 29-30 τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἔκθεση στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο». — 31 τοῦ Γενάρη-1 τοῦ Φλεβάρη 1914

(30)

если онъ не
желаетъ признать
нашъ организаціон-
ный методъ, подтвер-
жденный длительнымъ
опытомъ и волей
большинства созна-
тельныхъ рабочихъ.

Таковъ мой
краткій докладъ.

С с.-д. при- Н. Ленинъ.
вѣтомъ

Брюссель 31/I–1/II. 1914.

ρίδες τῆς Πετρούπολης οἱ ἀπολογισμοί εἰσφορῶν τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων: 556 ὁμάδες τῶν λικβινταριστῶν καί *ὅλων* τῶν συμμάχων τους καί 2 181 ὁμάδες τοῦ δικοῦ μας κόμματος.

Τρίτο. Ὑπέρ τῆς δικῆς μας ὁμάδας στή Δούμα τάχθηκαν (ὥς τίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1913), *βάζοντας τίς ὑπογραφές τους*, 4 850 ἐργάτες, ἐνῶ ὑπέρ τῶν λικβινταριστῶν (καί ὅλων τῶν συμμάχων τους, τῆς Μπούντ, τῶν καυκάσιων κτλ. κτλ.) τάχθηκαν 2 539.

Αὐτά τά ἀκριβῆ καί ἐλέγξιμα στοιχεῖα ἀποδείχνουν ὅτι ἐμεῖς μέσα σέ δυό χρόνια *συνενώσαμε*, παρά τίς ἀνήκουστες δυσκολίες τοῦ παράνομου κόμματος στή Ρωσία, *τή συντριπτική πλειοψηφία* τῶν ἐργατικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων τῆς Ρωσίας. (Ἡ ὑπεροχή μας στήν ἔκδοση παράνομων ἐντύπων καί στήν ὀργάνωση παράνομων αὐστηρά κομματικῶν συνδιασκέψεων εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη.)

Ἔχοντας ἑνώσει μέσα σέ δυό χρόνια τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων τῆς Ρωσίας, διατυπώνουμε τήν ἀπαίτηση νά ἀναγνωριστεῖ ἡ δική μας ὀργανωτική μέθοδος. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ὑποχωρήσουμε ἀπό αὐτήν.

Κατηγοροῦμε γιά διασπαστή ὅποιον ἀναγνωρίζει τό παράνομο κόμμα, δέν θέλει ὅμως νά ἀναγνωρίσει τή δική μας ὀργανωτική μέθοδο, πού τήν ἐπιβεβαίωσε ἡ δίχρονη πείρα καί ἡ θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν.

Αὐτή εἶναι ἡ σύντομη ἔκθεσή μου.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς *Ν. Λένιν*

Βρυξέλλες 31.I. - 1.II.1914.

Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΕ ΠΝΕΥΜΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Τό μποϋκοτάρισμα ἤ, πιό σωστά, ἡ θορυβώδης ριζοσπαστική φλυαρία, πού γίνεται ὅλο καί περισσότερο τό μοναδικό περιεχόμενο τῶν λικβινταριστικῶν γραπτῶν, ἀποσπᾶ ὄχι σπάνια τήν προσοχή τῶν ἀναγνωστῶν ἀπό τό κήρυγμα *ἀρχῶν* τῶν λικβινταριστῶν. Αὐτό ἀκριβῶς θέλουν καί οἱ φιλελεύθεροι ἐργατικοί πολιτικοί: πίσω ἀπό τίς θορυβώδεις καί ἠχηρές φράσεις, πίσω ἀπό τό πυροτέχνημα μιᾶς γενικῆς ριζοσπαστικῆς φρασεολογίας νά περάσουν ἀπαρατήρητες οἱ ἀστικές προστυχιές πού στρέφονται *ἐνάντια* στή μαρξιστική ὀργάνωση.

Ὅμως τούς συνειδητούς ἐργάτες δέν θά τούς ξεγελάσει ὁ θόρυβος πού ξεσηκώνουν μέ τίς παιδαριώδεις «πολιτικές καμπάνιες» τους οἱ καταστροφεῖς τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες ἐκτιμοῦν πρίν ἀπ' ὅλα καί περισσότερο ἀπ' ὅλα τήν προσήλωση στίς ἀρχές τοῦ κάθε ἔντυπου ὀργάνου. Τί ἀκριβῶς διδάσκουν στούς ἐργάτες μέ τό πρόσχημα τῶν «ἀντιπολιτευτικῶν» ἐξορμήσεων καί κραυγῶν, μέ τό πρόσχημα τῆς περιφρούρησης τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων; Αὐτό εἶναι τό πιό βασικό, τό κύριο καί, γιά νά κυριολεκτήσουμε, τό μοναδικά οὐσιαστικό ζήτημα γιά τόν κάθε σκεπτόμενο ἐργάτη. Γιατί ὁ σκεπτόμενος ἐργάτης ξέρει ὅτι οἱ πιό ἐπικίνδυνοι στό ρόλο τοῦ συμβουλάτορα εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι οἱ φιλελεύθεροι φίλοι τῶν ἐργατῶν, πού ἀναλαβαίνουν νά περιφρουρήσουν τά συμφέροντά τους, ἐνῶ στήν πράξη καταστρέφουν τήν ταξική αὐτοτέλεια τοῦ προλεταριάτου καί τήν ὀργάνωσή του.

Γι' αὐτό ἄμεσο χρέος μας εἶναι ν' ἀνοίξουμε τά μάτια τῶν ἐργατῶν καί νά τούς δείξουμε μέ τί τρόπο οἱ λικβινταριστές διαλύουν τήν ὀργάνωση. Ρίξτε, λ.χ., μιά ματιά στό προγραμματικό πρωτοχρονιάτικο κύριο ἄρθρο τοῦ λικβινταριστικοῦ ὀργάνου. Νά τί μᾶς ἀραδιάζει:

«Ἡ ἐργατική τάξη βαδίζει γιά ἕνα πολιτικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, πού νά δρᾶ νόμιμα, νά εἶναι ἀρκετά ἰσχυρό καί πλατύ, νά μήν μπορεῖ κανένα πολιτικό καθεστώς νά τοῦ ἀφαιρεῖ τελείως τά δικαιώματα, νά μήν μπορεῖ νά τοῦ στερεῖ τή δυνατότητα νά ἐκπληρώνει τίς κανονικές του λειτουργίες στόν τομέα τῆς πολιτικῆς καθοδήγησης».

Νά μιά «*κανονική*» φιλελεύθερη φλυαρία σ' ὅλη της τή λαμπρότητα! Κανένας μυαλωμένος φιλελεύθερος δέν θ' ἀρνηθεῖ νά σηκώσει καί τά δυό του χέρια μπροστά σ' αὐτή τήν ὑπέροχη διατύπωση, πίσω ἀπό τήν ὁποία ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα *κρύβει* τό γεγονός ὅτι «τραβάει» καί ἐπιδιώκει νά διαλύσει ὅ,τι ἔχει ἐπιτύχει μέ τόσους κόπους τό προλεταριάτο τά τελευταῖα εἴκοσι χρόνια στό ἔργο τῆς μαρξιστικῆς συσπείρωσης.

Καί παρακάτω ἀκόμη πιό ἀνοιχτά:

«Ὁ δρόμος γιά ἕνα νόμιμο πολιτικό κόμμα δράσης εἶναι ταυτόχρονα καί δρόμος γιά τήν κομματική ἑνότητα».

Ἀκόμη ἀπό τό 1908, ἀκόμη καί τό 1910 τονίστηκε χιλιάδες καί χιλιάδες φορές μέ τίς πιό ἐπίσημες καί τίς πιό κατηγορηματικές δηλώσεις ὅτι οἱ λόγοι τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἀποτελοῦν ἀπάρνηση τοῦ παλιοῦ, διάλυσή του. Καί ὅμως οἱ κ.κ. λικβινταριστές συνεχίζουν ἀτάραχοι τό χαβά τους, ἐλπίζοντας νά ξεγελάσουν μέ τίς κραυγές τους γιά «ἑνότητα» κάποιους καθυστερημένους, πολύ καθυστερημένους ἀνθρώπους.

Οἱ προδότες ὅλου τοῦ μαρξιστικοῦ παρελθόντος νά φωνάζουν γιά «νόμιμο κόμμα» καί «ἑνότητα»!.. Μά αὐτό εἶναι ἐμπαιγμός τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Εἶναι ἐμπαιγμός ἀκόμη καί «τῆς αὐγουστιάτικης» συνδιάσκεψης τοῦ 1912, ὅπου μιά χούφτα ἀφελεῖς πίστεψαν ὅτι οἱ λικβινταριστές ἀποκήρυξαν τό ἐπαίσχυντο φιλελεύθερο σύνθημα τοῦ νόμιμου κόμματος.

Ὅμως ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος, ὅτι δηλαδή ἡ παρέα τῶν φιλελεύθερων καλαμαράδων, ὅλοι αὐτοί οἱ κ.κ. Φ. Ντ., Γκάμμα, Λ. Μ., Ἔμ-Ἔλ, Ρακίτιν κτλ. κτλ., διεξάγουν τή φιλελεύθερη πάλη *τους* γιά τή διάλυση τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης, ἀγνοώντας συνειδητά τίς ἀποφάσεις καί τοῦ 1908 καί τοῦ 1910 καί ἐπιδιώκοντας νά ἐξαπατήσουν τούς μή συνειδητούς ἐργάτες. Θά βρεθοῦν, ἀκόμη, λέει, καθυστερημένοι ἄνθρωποι πού θά πιστέψουν τίς ἐπαγγελίες γιά «νόμιμο κόμμα» καί δέν θά καταλάβουν ὅτι ἔχουν μπροστά τους μιά παραλλαγή τῆς φιλελεύθερης πάλης ἐνάντια στήν ὕπαρξη μιᾶς πραγματικῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης! Καί ὅσο θά ὑπάρχουν καθυστερημένοι ἄνθρωποι, ἡ χούφτα τῶν φιλελεύθερων καλαμαράδων, πού σβή-

νουν τό παρελθόν, θά συνεχίσει τή βρώμικη δουλίτσα της ὅσες φορές κι' ἄν τῆς ἐπαναλάβουν ὅτι ἡ «ἑνότητα» μ' αὐτούς, πού θέλουν τή διάλυση καί τήν ἀποδιοργάνωση, εἶναι παραλογισμός καί ἀπάτη.

Ὁ συντάκτης τοῦ πρωτοχρονιάτικου «κύριου ἄρθρου» τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας δέν εἶναι καθόλου μόνος. Τόν ἀκολουθοῦν ὅλοι οἱ λικβινταριστές, λ.χ., ὁ κ. Π. Κάρποφ πού στό φύλ. ἀρ. 5 (123) τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» μᾶς βεβαιώνει ὅτι

«ἡ ὑπερνίκηση (ὅλων τῶν ἐμποδίων πού μπαίνουν στό δρόμο τῆς ὀργάνωσης ἐργατικῶν συνεδρίων) δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ πιό γνήσια πάλη γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι, δηλαδή γιά τή νομιμότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού συνδέεται στενά μέ τήν πάλη γιά τή νόμιμη ὕπαρξη ἑνός ἐργατικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος».

Κανένας φιλελεύθερος, ἀκόμη καί κανένας ὀχτωβριστής δέν θά ἀρνηθεῖ νά ἐκδηλώσει τή συμπάθειά του ἀπέναντι στήν πάλη γιά τή νομιμότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος! Κανένας φιλελεύθερος δέν θά βγάλει λέξη ἐνάντια στό «νόμιμο κόμμα», θά ὑποστηρίξει μάλιστα τούς κήρυκες τοῦ κόμματος αὐτοῦ, θεωρώντας τους σάν τούς καλύτερους συνεργούς του στό ἔργο τῆς ἀποβλάκωσης τῶν ἐργατῶν.

Ἐμεῖς, ἐκπληρώνοντας τό χρέος μας, δέν θά πάψουμε νά ἐπαναλαβαίνουμε στούς συνειδητούς ἐργάτες: τό κήρυγμα ἑνός νόμιμου ἐργατικοῦ κόμματος εἶναι κούφια φιλελεύθερη φλυαρία πού διαφθείρει τούς ἐργάτες καί διαλύει τή μαρξιστική ὀργάνωση. Ἡ ὕπαρξη καί ἡ ἀνάπτυξη τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς εἶναι *ἀδύνατη* χωρίς τήν ἀποφασιστική καί ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στούς ἀνθρώπους, πού ἐπιδιώκουν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις νά διαλύσουν τό μαρξιστικό ἐκεῖνο ὀργανισμό, στόν ὁποῖο ἡ ἄνοδος τῶν τελευταίων δυό χρόνων μετάγγισε καινούργιους ὑγιεῖς ζωντανούς χυμούς.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 9,
31 τοῦ Γενάρη 1914
Ὑπογραφή: Κ. Τ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
με τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Στό γράμμα του πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 16 τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ὁ Α. Μπογκντάνοφ ἔκρυψε τή βασική αἰτία τῆς διάστασής του μέ τήν «Πράβντα».

Ἡ αἰτία αὐτή εἶναι ὅτι ἀπό πολλά χρόνια τώρα ὁ Α. Μπογκντάνοφ ἐκδηλώνεται πολέμιος τῆς φιλοσοφίας τοῦ μαρξισμοῦ καί ὑπερασπιστής τῶν ἀστικο-ἰδεαλιστικῶν ἀντιλήψεων ἐνάντια στόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

Γι᾽ αὐτό τό λόγο οἱ μαρξιστές-μπολσεβίκοι θεώρησαν ὑποχρέωσή τους ἐδῶ καί μερικά χρόνια νά ἀντιταχθοῦν στόν Μπογκντάνοφ. Γιά τόν ἴδιο λόγο διεξάγουν δημοσιογραφικό ἀγώνα ἐνάντια στόν Μπογκντάνοφ οἱ μενσεβίκοι-μαρξιστές μέ ἐκπρόσωπό τους τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Τέλος, γιά τόν ἴδιο λόγο ἐπῆλθε διακοπή σχέσεων τοῦ Μπογκντάνοφ ἀκόμη καί μέ τή λεγόμενη ὁμάδα «Βπεριόντ».

Πραγματικά, ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς συνεργασίας τοῦ Μπογκντάνοφ στήν «Πράβντα» ἐμεῖς ἀμφιβάλαμε, ἄν θά κρατηθεῖ καί δέν θά μεταφέρει τήν πάλη του ἐνάντια στή φιλοσοφία τοῦ μαρξισμοῦ στίς σελίδες τῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας. Δυστυχῶς, ὁ Α. Μπογκντάνοφ ἔσπευσε νά ἐπιβεβαιώσει τούς φόβους μας. Ἀφοῦ δημοσίευσε στήν «Πράβντα» μερικά ἐκλαϊκευτικά ἄρθρα πάνω σέ ἀβλαβῆ θέματα, ἔστειλε σέ λίγο στή Σύνταξη τό ἄρθρο «Ἰδεολογία», πού ἄρχιζε — μέ τήν πιό «ἐκλαϊκευτική» μορφή — τήν πάλη ἐνάντια στή φιλοσοφία τοῦ μαρξισμοῦ. *Ἡ Σύνταξη ἀρνήθηκε νά δημοσιεύσει τό ἀντιμαρξιστικό αὐτό ἄρθρο. Κι᾽ αὐτό προκάλεσε ἀκριβῶς τή σύγκρουση.*

Συμβουλεύουμε τόν Α. Μπογκντάνοφ, ἀντί νά παραπονιέται γιά τά «οἰκογενειακά» ἔθιμα, *νά δημοσιεύσει τό προαναφερόμενο* ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Ἰδεολογία» (ἡ λικβινταριστική ἐφημερίδα δέν θά ἀρνηθεῖ βέβαια νά φιλοξενήσει ἕνα ἀντιμαρξιστικό ἄρθρο). Καί τότε ὅλοι οἱ μαρξιστές θά δοῦν ποιά εἶναι ἡ πραγματι-

κή διαφορά μας μέ τόν Μπογκντάνοφ, γιά τήν όποία δέν εἶπε *οὔτε λέξη* στό μακροσκελές γράμμα του.

Ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι οἱ ἐργάτες ἵδρυσαν τήν ἐφημερίδα τους γιά *νά ὑπερασπίζει* τό μαρξισμό καί ὄχι γιά νά ἐπιτρέπουν νά διαστρεβλώνεται ἀπό τίς στῆλες της ὁ μαρξισμός μέ τό πνεῦμα τῶν ἀστῶν «σοφῶν».

Ἐπίσης χαιρόμαστε πολύ, πού ὁ Α. Μπογκντάνοφ ἀνακίνησε καί πάλι τό ζήτημα τοῦ ἄρθρου του σχετικά μέ τήν ὁμάδα «Βπεριόντ», πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα», τό περασμένο καλοκαίρι. Μιά πού τό θέλει ὁ Α. Μπογκντάνοφ θά ἔχει (στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε») μέ τόν πιό λεπτομερειακό τρόπο τήν ἐξήγηση σχετικά μέ τό πόσες ἀναλήθειες περιεῖχε αὐτό τό ἄρθρο καί πόσο μεγάλη ζημιά προκάλεσε στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας ἡ τυχοδιωκτική αὐτή ὁμάδα[115].

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 9,
31 τοῦ Γενάρη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΙΚΟΥΣ ΟΡΟΥΣ «ΕΝΟΤΗΤΑΣ»

Κάθε κρίση όποιουδήποτε κινήματος, κάθε σημεῖο στροφῆς του παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον (καί εἶναι ἰδιαίτερα ὠφέλιμο γιά ὅσους παίρνουν μέρος στό κίνημα), γιατί σ' αὐτό ἐκδηλώνονται ἔντονα καί καθαρά οἱ βασικές τάσεις, οἱ βασικοί νόμοι τοῦ κινήματος.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου νά ὀργανωθεῖ «ἀνταλλαγή γνωμῶν» ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς ὁμάδες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας σημαίνει ἐπίσης μιά ὁρισμένη κρίση ἤ σημεῖο στροφῆς τοῦ κινήματος. Ἡ «ἔντιμη» — σύμφωνα μέ τή διατύπωση τῆς ἀπόφασης τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου — δηλαδή ἡ εἰλικρινής «ἀνταλλαγή γνωμῶν» μπροστά σ' ἕνα ἔγκυρο διεθνές σῶμα εἶναι ὁπωσδήποτε ὠφέλιμο πράγμα. Θά ἀναγκάσει *ὅλους* νά δοῦν πιό καθαρά, πιό βαθιά *τήν πορεία* τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας.

Πρέπει νά εἴμαστε ἰδιαίτερα καί ἐξαιρετικά εὐγνώμονες στό γνωστό ἀρχηγό τῶν λικβινταριστῶν, τόν κ. Φ. Ντ., γιατί δημοσίευσε *μόνος του* στό φύλ. ἀρ. 108 τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» μιά ἐξαιρετικά πολύτιμη ἔκθεση τῶν ἀπόψεών του γιά τήν «ἕνωση», ἔκθεση σκεπασμένη μόνο μέ ἕνα ἐλαφρότατο πέπλο συμβατικότητας καί συστολῆς. Τούς καλύτερους χαιρετισμούς μας στόν κ. Φ. Ντ.! Εἶναι πολύ πιό εὐχάριστο νά συζητᾶς μέ *τόν ἴδιο* τόν ἀντίπαλό σου παρά μέ συγχυσμένους ἤ ἀνίσχυρους ἐνδιάμεσους κτλ.!

Ὁ κ. Φ. Ντ. ἐκθέτει καί συγκρίνει μέ πολύ ἀξιέπαινη εἰλικρίνεια *δυό* ἀπόψεις γιά τήν ἕνωση: τή μιά, «βαθιά λαθεμένη», τήν ἀπορίπτει, τήν ἄλλη τήν ἐγκρίνει καί τήν ἐφαρμόζει.

Νά πῶς ἐκθέτει ὁ ἴδιος ὁ κ. Φ. Ντ. τήν πρώτη ἄποψη:

«Μπορεῖ νά κάνει κανείς τόν παρακάτω συλλογισμό: οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στά σοσιαλδημοκρατικά ρεύματα τῆς Ρωσίας εἶναι μηδαμινές. Γι' αὐτό,

ξεκινώντας ἀπό τή μηδαμινότητά τους, πρέπει, μέ τή βοήθεια τῆς Διεθνοῦς, νά βροῦμε κάποια *ὀργανωτική μορφή* γιά τήν ἕνωση — θέλετε ὁμοσπονδία, θέλετε ἕναν ὁρισμένο διακανονισμό, περιορισμό τῶν δικαιωμάτων τῆς κάθε πλειοψηφίας. Ἀπό τή στιγμή πού θά βρεθεῖ μιά *ἐξωτερική μορφή* «ἑνότητας» ἀποδεκτή ἀπ᾽ὅλους, οἱ ἀσήμαντες διαφωνίες «θά ἐκλείψουν» μόνες τους. Ὑπομονή καί θ᾽ ἀγαπηθοῦμε!»

Τήν ἄποψη αὐτή ὁ κ. Φ. Ντ. τή χαρακτηρίζει «βαθιά λαθεμένη», χωρίς νά κατονομάζει ὅμως — ἄγνωστο γιατί — τούς ὀπαδούς της (τόν Τρότσκι, τόν Κάουτσκι καί ὅλους γενικά τούς «συμφιλιωτιστές»). Ἴσως ὁ πέπλος τῆς συμβατικότητας ἤ τῆς συστολῆς ἐμπόδισε τόν κ. Φ. Ντ. νά ἀναφέρει τά πασίγνωστα ὀνόματα τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς τῆς «βαθιά λαθεμένης» ἰδέας! Ἡ ἀπόκρυψη ὅμως τῆς ἀλήθειας *στήν πράξη* δέν ὠφελεῖ παρά μόνο τούς ἐχθρούς τῆς ἐργατικῆς τάξης!

Ἔτσι, λοιπόν, οἱ ἀπόψεις τῶν συμφιλιωτιστῶν εἶναι «βαθιά λαθεμένες». Γιατί;

Ἀπαντώντας στό ἐρώτημα αὐτό ὁ κ. Φ. Ντ. σκεπάζει τρεῖς φορές μέ τόν πέπλο τό ντροπαλό προσωπάκι του. «Θά ἔχουμε ἔκρηξη», — λέει — «θά φτάσουμε σέ διάλυση», «*ἄσχετα ἄν οἱ διαφωνίες εἶναι μεγάλες ἤ μικρές!!*»

Ἡ φράση αὐτή, πού τήν ὑπογραμμίσαμε δυό φορές, προδίνει ὁλοκληρωτικά τόν κ. Φ. Ντ.. Τό σουβλί δέν μπορεῖς νά τό κρύψεις στό σακί, πολύ περισσότερο στόν «πέπλο».

Σέ μιά τόσο μεγάλη εἰλικρίνεια, κ. Φ. Ντ., οἱ μικρές ὑπεκφυγές εἶναι ἀνώφελες καί γελοῖες. Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ οἱ διαφωνίες εἶναι *μηδαμινές ἤ δέν εἶναι;* Πέστε το λοιπόν καθαρά. Μέσος δρόμος ἐδῶ δέν ὑπάρχει, γιατί πρόκειται ἀκριβῶς γιά τό ἄν εἶναι *δυνατή* ἡ ἑνότητα (*ναί, εἶναι δυνατή*, ἄν οἱ διαφωνίες εἶναι μηδαμινές εἴτε μικρές) ἤ εἶναι ἀδύνατη (*ὄχι, εἶναι ἀδύνατη*, ἄν οἱ διαφωνίες *δέν* εἶναι «μηδαμινές»).

Καταδικάζοντας τήν ἄποψη ὅτι οἱ διαφωνίες εἶναι «μηδαμινές», ὁ κ. Φ Ντ. παραδέχτηκε *μ᾽ αὐτό* ὅτι οἱ διαφωνίες εἶναι οὐσιαστικές. Φοβήθηκε ὅμως νά τό πεῖ ἀνοιχτά (τί θά πεῖ ἡ «ἐφτάδα»; Τί θά ποῦν ὁ Τρότσκι, οἱ μπουντιστές, ὁ Ἄν καί ὅλοι οἱ συμφιλιωτιστές;). Προσπάθησε νά κρύψει τήν ἀπάντησή του μέσα σέ μακροσκελεῖς-μακροσκελέστατους, σέ ἀνιαρούς-ἀνιαρότατους συλλογισμούς *γιά τή δεύτερη* ἄποψη σχετικά μέ τήν ἑνότητα.

Ὡστόσο καί ἀπ᾽ αὐτούς τούς μακροσκελεῖς συλλογισμούς εὔκολο εἶναι νά βγάλει κανείς τή συνοπτική οὐσία τοῦ ζητήματος:

«Ἡ πλατφόρμα αὐτή (δηλαδή, ἡ ἐπιθυμητή, ἡ παραδεκτή γιά τόν κ. Φ.

Ντ.) πρέπει νά ἐξασφαλίσει στούς μή λενινιστές τήν πλήρη δυνατότητα νά κάνουν στά πλαίσια μιᾶς ἑνιαίας σοσιαλδημοκρατίας προπαγάνδα καί πάλη γιά τή νόμιμη ὕπαρξη τῆς σοσιαλδημοκρατίας».

Ἀρκετά, ὑπεραρκετά, κ. Φ. Ντ.! Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης κι' ὄχι οἱ κούφιες φράσεις καί οἱ πομπώδεις διακηρύξεις.

Νά ἐξασφαλιστεῖ στούς λικβινταριστές πλήρης δυνατότητα πάλης ἐνάντια στήν παράνομη ὀργάνωση — νά σέ τί συνοψίζεται ἡ «πλατφόρμα» τοῦ κ. Φ. Ντ., γιατί ὁ καθένας καταλαβαίνει μιά χαρά ὅτι πίσω ἀπό τό φύλλο συκῆς τῆς «πάλης γιά νόμιμη ὕπαρξη» θέλουν νά κρύψουν τήν ἀπό καιρό γνωστή σ' ὅλους τούς ἐργάτες πάλη ἐνάντια στήν «παράνομη ὀργάνωση».

Νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος καί ὅλοι αὐτοί οἱ Τρότσκι, οἱ Ἄν, οἱ μπουντιστές, οἱ συμφιλιωτιστές, οἱ «ἑφταδικοί» κ.ἄ., ὅλοι αὐτοί εἶναι καλοί ἄνθρωποι, ὅμως πολιτικά μηδενικά. Ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης βρίσκεται στήν ὁμάδα τοῦ κ. Φ. Ντ., στήν «παλιά» λικβινταριστική ὁμάδα.

Οἱ διαφωνίες τῆς μαρξιστικῆς ὀργάνωσης μέ τήν ὁμάδα αὐτή εἶναι τελείως ἀσυμφιλίωτες, γιατί δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά συμφωνία (καί πολύ περισσότερο γιά ἑνότητα) ὄχι μόνο μέ ὅσους ἀρνοῦνται τήν «παράνομη ὀργάνωση», ἀλλά καί μ' ἐκείνους πού ταλαντεύονται στό ζήτημα αὐτό. Οἱ ἐργάτες ἔχουν καταλάβει ἀπό καιρό τήν οὐσία τῆς γραμμῆς τῶν κ. λικβινταριστῶν καί τούς *πέταξαν* ἀπό τίς *θέσεις* πού κατεῖχαν *σ' ὅλους* τούς τομεῖς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ὑπῆρξε ἕνας καιρός πού ἡ μαρξιστική ὀργάνωση καταδίκαζε τούς λικβινταριστές (1908-1909). Ὁ καιρός αὐτός πέρασε προπολλοῦ. Ὑπῆρξε ἕνας καιρός πού ἡ μαρξιστική ὀργάνωση κήρυσσε τή συγχώρεση καί τήν εἰρήνη σέ ὅσους ἦταν ἕτοιμοι νά ἀποκηρύξουν τό λικβινταρισμό (1910-1911). Ὁ καιρός αὐτός πέρασε προπολλοῦ. Ὑπῆρξε ἕνας καιρός πού ἡ μαρξιστική ὀργάνωση ἀνασυγκροτοῦσε τήν ὀργάνωσή της *ἐνάντια* στούς λικβινταριστές (1912-1913). Κι' αὐτός ὁ καιρός πέρασε ἐπίσης. Ἄρχισε τώρα μιά καινούργια περίοδος, ὅπου ἡ μαρξιστική ὀργάνωση *κατάκτησε* τή συντριπτική πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν ἐνάντια στούς καθελογῆς λικβινταριστές καί τούς συμμάχους *τους* μαζί.

Αὐτό τό ἀπόδειξαν ἀδιαφιλονίκητα γεγονότα. Ἀπό τά 47 % τῶν ψήφων τῆς ἐργατικῆς κουρίας στίς ἐκλογές τῆς ΙΙ Δούμας οἱ μπολσεβίκοι ἔφτασαν τά 50 % στήν ΙΙΙ Δούμα καί τά 67 % στήν IV Δούμα (φθινόπωρο 1912). Σέ 21 μῆνες, ἀπό τήν 1 τοῦ Γε-

νάρη 1912 ὥς τήν 1 τοῦ Ὀχτώβρη 1913, τό κόμμα συσπείρωσε *δυό χιλιάδες* ἐργατικές ὁμάδες, ἐνῶ οἱ λικβινταριστές καί *ὅλοι* οἱ σύμμαχοί τους μόνο *πεντακόσιες*. Οἱ κ.κ. Φ. Ντ. καί οἱ φίλοι του ὄχι μόνο δέν δοκίμασαν νά διαψεύσουν τά ἀδιαφιλονίκητα αὐτά γεγονότα, ἀλλά καί ἀναγνώρισαν *μόνοι τους*, μέ τό στόμα τοῦ κ. Ρακίτιν στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», ὅτι οἱ *ἐργατικές μάζες* ἀκολουθοῦν τούς μπολσεβίκους.

Εἶναι φανερό ὅτι ὅποιος προτείνει στή μαρξιστική ὀργάνωση μιά «πλατφόρμα» πού δίνει στούς λικβινταριστές τήν «πλήρη δυνατότητα» νά διαλύσουν τήν ὀργάνωση αὐτή — ὅποιος «στό ὄνομα τῆς ἑνότητας» δέν θέλει νά ἀναγνωρίσει καί νά σεβαστεῖ τή θέληση τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, αὐτός ἁπλῶς καί μόνο χλευάζει τήν «ἑνότητα».

Θέλετε ἑνότητα; Ἀποκηρύξτε ἀνεπιφύλακτα τό λικβινταρισμό, τήν «πάλη γιά νόμιμη ὕπαρξη», δηλῶστε εἰλικρινά ὅτι ὑποτάσσεστε στήν πλειοψηφία. Δέν θέλετε; — κάνετε ὅπως σᾶς ἀρέσει, μά τότε νά μήν κλαῖτε, ἄν ὕστερα ἀπό μερικούς μῆνες μείνετε τελείως χωρίς ἐργάτες, ἄν γίνετε πιά ὄχι «παρακομματικοί», ἀλλά «παρακαντέτοι» διανοούμενοι.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 12,
4 τοῦ Φλεβάρη 1914
Ὑπογραφή: Κ. Τ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Στήν Αὐστρία τό ἐθνικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας συζητήθηκε καί ψηφίστηκε στό συνέδριο τοῦ Μπρνό τό 1899. Εἶναι ἐξαιρετικά διαδομένη ἡ λαθεμένη γνώμη ὅτι στό συνέδριο αὐτό ἐγκρίθηκε τάχα ἡ λεγόμενη «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία». Τό ἀντίθετο. Στό συνέδριο ἡ πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία *ἀπορίφθηκε ὁμόφωνα.*

Οἱ νότιοι σλάβοι σοσιαλδημοκράτες πρότειναν στό συνέδριο τοῦ Μπρνό (βλέπε σελ. XV τῶν ἐπίσημων πρακτικῶν στά γερμανικά) ἕνα πρόγραμμα πολιτιστικῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας, πού ἐκφράζεται μέ τά παρακάτω λόγια:

(§ 2) «κάθε λαός, πού ζεῖ στήν Αὐστρία, *ἄσχετα ἀπό τά ἐδάφη πού κατοικοῦν τά μέλη του,* ἀποτελεῖ αὐτόνομη ὁμάδα, πού διαχειρίζεται μέ πλήρη αὐτοτέλεια ὅλες τίς ἐθνικές (γλωσσικές καί πολιτιστικές) ὑποθέσεις της».

Οἱ λέξεις πού ὑπογραμμίζουμε ἐκφράζουν μέ ἰδιαίτερη σαφήνεια *τήν οὐσία* τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» (πού τή λένε καί ἐξωεδαφική): τό κράτος πρέπει νά καθιερώσει τό διαχωρισμό τῶν ἐθνῶν σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐκπαίδευση κτλ., μέ ἐλεύθερη ἐγγραφή τοῦ καθενός σ' ὁποιοδήποτε ἔθνος θέλει.

Τό πρόγραμμα αὐτό τό ὑπεράσπισαν στό συνέδριο καί ὁ Κρίσταν καί ὁ Ἐλενμπόγκεν, ἄνθρωπος μέ κύρος. Κατόπιν ὅμως τό ἀπόσυραν. Δέν πῆρε οὔτε μιά ψῆφο. Ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος, ὁ Βίκτωρ Ἄντλερ, εἶπε: «... ἀμφιβάλλω, ἄν θά βρεθεῖ κάποιος, πού θά θεωρήσει σήμερα τό σχέδιο αὐτό πρακτικά ἐφαρμόσιμο» (σελ. 82 τῶν πρακτικῶν).

Ἀνάμεσα στίς βασικές ἀντιρήσεις πού διατυπώθηκαν, ἡ ἀντίρηση τοῦ Πρέισλερ λέει τά ἑξῆς: «οἱ προτάσεις τῶν συντρόφων Κρίσταν καί Ἐλενμπόγκεν θά εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νά διαιωνιστεῖ καί νά εἰσαχθεῖ καί στήν πιό μικρή κοινότητα καί στήν πιό μηδαμινή ὁμάδα ὁ σωβινισμός» (σελ. 92, στό ἴδιο).

Ἡ 3η παράγραφος τοῦ προγράμματος πού ψηφίστηκε στό συνέδριο τοῦ Μπρνό, ἡ σχετική μέ τά παραπάνω, λέει:

«οἱ αὐτοδιοικούμενες *περιοχές* ἑνός καί τοῦ ἴδιου ἔθνους σχηματίζουν μαζί μιά ἑνιαία-ἐθνική ἕνωση, πού λύνει ἐντελῶς αὐτόνομα τίς ἐθνικές της ὑποθέσεις».

Αὐτό εἶναι ἕνα πρόγραμμα *ἐδαφικό*, πού γιά τό λόγο αὐτό *ἀποκλείει* ἄμεσα, λ.χ., *τήν ἑβραϊκή* πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία. Ὁ κυριότερος θεωρητικός τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας», ὁ Ὄττο Μπάουερ, ἀφιέρωσε στό βιβλίο του (1907) ἕνα *εἰδικό κεφάλαιο*, γιά νά ἀποδείξει, ὅτι δέν μπορεῖ νά ζητάει κανείς «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» γιά τούς ἑβραίους.

Μιλώντας στήν οὐσία τοῦ ζητήματος, πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι οἱ μαρξιστές ὑποστηρίζουν τήν πλήρη ἐλευθερία τῶν ἑνώσεων, μαζί καί τῶν ἑνώσεων ὁποιωνδήποτε ἐθνικῶν περιοχῶν (νομῶν, ἐπαρχιῶν, χωριῶν κτλ.). Ὅμως οἱ σοσιαλδημοκράτες σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦν νά συμφωνήσουν *νά καθιερώνονται* μέ νόμο τοῦ κράτους ἑνιαῖες *ἐθνικές ἑνώσεις* στό ἐσωτερικό ἑνός κράτους.

Ἀκριβῶς στή Ρωσία *ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων (καθώς καί ἡ Μπούντ, πού οὐσιαστικά εἶναι φερέφωνό τους) *ἀποδέχτηκαν* τό πρόγραμμα τῆς «ἐξωεδαφικῆς (πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς) αὐτονομίας», πού τό ἀπόριψαν ὅλοι οἱ θεωρητικοί τῆς Αὐστρίας καί τό συνέδριο τῶν αὐστριακῶν σοσιαλδημοκρατῶν!!

Τό γεγονός αὐτό, πού οἱ μπουντιστές συχνά καί γιά ἐντελῶς εὐνόητους λόγους προσπάθησαν νά τό ἀρνηθοῦν, εἶναι εὔκολο νά τό ἐπαληθεύσει κανείς ἄν συμβουλευτεῖ τό γνωστό βιβλίο: «Μορφές τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος» (Πετρούπολη, 1910) — βλέπε ἐπίσης καί τό «Προσβεστσένιγε», 1913, τεῦχ. 3.

Τό γεγονός αὐτό δείχνει μέ σαφήνεια ὅτι ἡ πιό καθυστερημένη καί ἡ πιό μικροαστική κοινωνική διάρθρωση τῆς Ρωσίας ὁδήγησε στό νά μολυνθεῖ σέ ἀσύγκριτα μεγαλύτερο βαθμό ἕνα μέρος τῶν μαρξιστῶν ἀπό τόν ἀστικό ἐθνικισμό.

Τίς ἐθνικιστικές ταλαντεύσεις τῆς Μπούντ τίς καταδίκασε ἐπίσημα καί ἀνεπιφύλακτα *τό δεύτερο* ἀκόμη συνέδριο (1903), πού *ἀπόριψε χωρίς περιστροφές* τήν τροποποίηση τοῦ μπουντιστῆ Γκόλντμπλατ γιά «δημιουργία ἱδρυμάτων, πού νά ἐγγυῶνται τήν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τῶν ἐθνοτήτων» (ψευδώνυμο «τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας»).

Στή συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου 1912 τῶν λικβινταριστῶν οἱ μενσεβίκοι τοῦ Καυκάσου, πού μιά δεκαετία πάλευαν ἀποφασι-

στικά ἐνάντια στήν Μπούντ, κατρακύλησαν καί οἱ ἴδιοι στόν ἐθνικισμό κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ὅλης *ἐθνικιστικῆς* ἀτμόσφαιρας τῆς ἀντεπανάστασης. Καί τότε δέν τούς καταδίκασαν *μόνο* οἱ μπολσεβίκοι, κάθε ἄλλο. Τούς καταδίκασε κατηγορηματικά καί ὁ μενσεβίκος Πλεχάνοφ, πού ὀνόμασε τήν ἀπόφασή τους «προσαρμογή τοῦ σοσιαλισμοῦ στόν ἐθνικισμό».

«Οἱ σύντροφοι τοῦ Καυκάσου — ἔγραφε ὁ Πλεχάνοφ — πού ἄρχισαν νά μιλᾶνε γιά πολιτιστική αὐτονομία, ἀντί γιά πολιτική αὐτονομία, ἐπιβεβαίωσαν ἁπλῶς τό γεγονός τῆς ἀπερίσκεπτης ὑποταγῆς τους στήν ἡγεμονία τῆς Μπούντ».

Τήν «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία», ἐκτός ἀπό τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων, τήν Μπούντ καί τούς λικβινταριστές, τήν ἀποδέχτηκε μόνο ἡ συνδιάσκεψη τῶν μικροαστικῶν ἐθνικῶν κομμάτων, πού ἀκολουθοῦν ἀριστεροναροντνικιστική κατεύθυνση. Ὅμως καί δῶ τό πρόγραμμα αὐτό τό ἀποδέχτηκαν 4 κόμματα (τό «Σέρπ» — σοσιαλιστικό ἑβραϊκό ἐργατικό κόμμα, ἡ λευκορωσική γκρομάντα, τό ντασνακτσιουτιούν καί οἱ γεωργιανοί σοσιαλιστές-φεντεραλιστές» [116]), ἐνῶ τά 2 πιό μεγάλα κόμματα *κράτησαν ἀποχή:* κράτησαν ἀποχή καί οἱ ρῶσοι ἀριστεροί ναρόντνικοι καί τά πολωνικά «φράκι» (ΠΠΣ)!

Οἱ ρῶσοι ἀριστεροί ναρόντνικοι ἐκφράστηκαν ἰδιαίτερα ἐνάντια στίς *καταναγκαστικές*, κρατικές-νομικές ἑνώσεις τῶν ἐθνοτήτων, πού πρόβλεπε τό περιβόητο σχέδιο τῆς Μπούντ.

Ἀπό τή σύντομη αὐτή ἱστορική ἀνασκόπηση γίνεται κατανοητό, γιατί οἱ συσκέψεις τῶν μαρξιστῶν καί τοῦ Φλεβάρη καί τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1913 καταδίκασαν κατηγορηματικά τή μικροαστική καί ἐθνικιστική ἰδέα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» *.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 13,
5 τοῦ Φλεβάρη 1914
Ὑπογραφή: Μ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 273, 277-279 καί σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 59. *Ἡ Σύντ.*

ΕΝΑΣ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΣΙΦΛΙΚΑΣ ΓΙΑ ΤΗ «ΝΕΑ ΡΩΣΙΑ ΤΩΝ ΖΕΜΣΤΒΟ»

Μέσα στό θόρυβο τῶν συνηθισμένων φιλελεύθερων φράσεων ξεχνιέται πολύ συχνά στή χώρα μας ἡ ἀληθινή ταξική θέση τῶν πραγματικῶν «ἀφεντικῶν» τοῦ φιλελεύθερου κόμματος. Ὁ πρίγκιπας Εὐγένιος Τρουμπετσκόι ἀποκαλύπτει ὑπέροχα τή θέση αὐτή στό τεῦχ. 12 τοῦ «Ρούσκαγια Μίσλ», δείχνοντας παραστατικά μέχρι ποιό βαθμό στή χώρα μας ἔχουν σήμερα πλησιάσει μεταξύ τους σέ ὅλα τά σοβαρά ζητήματα οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες τύπου Τρουμπετσκόι καί οἱ δεξιοί τσιφλικάδες τύπου Πουρισκέβιτς.

Ἕνα ἀπ' αὐτά τά σοβαρότατα ζητήματα εἶναι ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν. Ὁ ἐκλαμπρότατος φιλελεύθερος τσιφλικάς λέει γι' αὐτήν:

> «Ἀπό τήν ἀρχή τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Στολίπιν ὅλες οἱ φροντίδες τῆς κυβέρνησης γιά τό χωριό καθορίζονται ἀπό δυό κυρίως κίνητρα: τό φόβο τοῦ πουγκατσοφισμοῦ, πού προξένησε τόσες συμφορές τό 1905 καί τήν ἐπιδίωξη νά δημιουργηθεῖ, σάν ἀντίβαρο στόν πουγκατσοφισμό, ἕνας νέος τύπος ἀγρότη, τύπος εὔπορου ἀγρότη, πού γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο θά ξέρει νά ἐκτιμάει τήν ἰδιοκτησία καί θά εἶναι ἀπρόσιτος στήν ἐπαναστατική προπαγάνδα...».

Καί μόνο μέ τή λεξούλα «πουγκατσοφισμός» ὁ φιλελεύθερός μας ἀποκαλύπτει τήν πλήρη ταύτισή του μέ τούς Πουρισκέβιτς. Ἡ μόνη διαφορά εἶναι ὅτι οἱ Πουρισκέβιτς προφέρουν τή λέξη αὐτή μέ τόνο ἄγριο καί ἀπειλές, ἐνῶ οἱ Τρουμπετσκόι τήν προφέρουν ἀλά Μανίλοφ, μελιστάλακτα, ἁπαλά, μέ φράσεις γιά πολιτισμό, μέ ἀηδιαστικά-ὑποκριτικές ἀναφωνήσεις γιά «νέα κοινωνική ζωή τῶν ἀγροτῶν» καί «ἐκδημοκρατισμό τοῦ χωριοῦ» καί μέ συγκινητικούς λόγους γιά τά θεῖα.

Μέ τή νέα ἀγροτική πολιτική ἡ ἀγροτική ἀστική τάξη ἀναπτύσσεται πολύ πιό γρήγορα ἀπό πρίν. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβή-

τητο. Ἡ ἀγροτική ἀστική τάξη δέν μπορεῖ νά μήν ἀναπτύσσεται, ὁποιοδήποτε κι' ἄν εἶναι τό πολιτικό καί τό ἀγροτικό καθεστώς τῆς Ρωσίας, γιατί ἡ Ρωσία εἶναι χώρα καπιταλιστική, χώρα πού ἔχει τραβηχτεῖ ὁλοκληρωτικά στήν τροχιά τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Ὁ φιλελεύθερος πριγκιπίσκος θά τό ἤξερε αὐτό, ἄν εἶχε ἔστω καί στοιχειώδεις γνώσεις γιά «τίς βασικές ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ», γιά τίς ὁποῖες μιλάει μέ ἀπροσμέτρητο θράσος καί μέ ἐξίσου ἀπροσμέτρητη ἀγραμματοσύνη. Ὅμως ὁ πριγκιπίσκος καταβάλει ὅλες τίς προσπάθειες νά συγκαλύψει τό βασικό ζήτημα, δηλ. ποιά εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ *χωρίς* τούς κάθε λογῆς Πουρισκέβιτς καί ποιά *σέ συνθῆκες* παντοκρατορίας τῆς τάξης τους. Τόν πριγκιπίσκο τόν θαμπώνουν οἱ ἐπιτυχίες τῶν συνεταιρισμῶν, ἡ καλλιέργεια χορτονομῆς, ἡ «ἄνοδος τῆς εὐημερίας», ὅμως δέν λέει οὔτε λέξη γιά τήν ἀκρίβεια τῆς ζωῆς, οὔτε γιά τή μαζική καταστροφή τῶν ἀγροτῶν, οὔτε γιά τήν ἀπελπιστική ἀθλιότητα καί τούς λιμούς, οὔτε γιά τήν ξεπληρωμή μέ δουλιά κτλ. «Οἱ ἀγρότες ἀστοποιοῦνται» — αὐτό τό βλέπει ὁ πριγκιπίσκος κι' αὐτό τόν ἐνθουσιάζει, ὅμως τό ὅτι οἱ ἀγρότες γίνονται μισθωτοί ἐργάτες μέσα σέ συνθῆκες διατήρησης τῶν ὑποδουλωτικῶν σχέσεων τῆς δουλοπαροικίας, αὐτό δέν θέλει νά τό δεῖ ὁ φιλελεύθερος τσιφλικάς μας.

«Ἡ πρώτη ἐπαφή τῆς διανόησης — γράφει — μέ τίς πλατιές ἀγροτικές μάζες ἔγινε τό 1905 ἤδη, ὅμως αὐτό τότε εἶχε ἐντελῶς διαφορετικό χαρακτήρα, εἶχε χαρακτήρα καταστρεπτικό καί ὄχι δημιουργικό. Τότε ἡ συνένωση γινόταν μέ μοναδικό σκοπό τήν ἀπό κοινοῦ καταστροφή τῶν παλιῶν μορφῶν ζωῆς καί γι' αὐτό ἦταν ἐπιφανειακή. Ὁ δημαγωγός-διανοούμενος δέν ἔμπαζε τό δικό του αὐτοτελές περιεχόμενο στή συνείδηση τῶν ἀγροτῶν καί στή ζωή τῶν ἀγροτῶν, μάλλον ὁ ἴδιος καθοδηγοῦνταν ἀπό τά ἔνστικτα τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τά κολάκευε καί προσάρμοζε σ' αὐτά τό κομματικό του πρόγραμμα καί τήν κομματική του τακτική».

Γνώριμα λόγια τῶν Πουρισκέβιτς! Ἕνα μικρό παράδειγμα: ἄν σέ 2 000 ντεσιατίνες γῆς τῶν κυρίων Τρουμπετσκόι ἱδρυθοῦν 80 χοῦτορ ἀγροτῶν ἀπό 25 ντεσιατίνες τό καθένα, αὐτό θά εἶναι «καταστροφή»· ἄν ὅμως ἱδρυθοῦν καμιά δεκαριά-εἰκοσαριά τέτια χοῦτορ στή γῆ τῶν καταστραμμένων ἀγροτῶν τῆς κοινότητας, αὐτό θά εἶναι «δημιουργία». Ἔτσι δέν εἶναι, ἐκλαμπρότατε πρίγκιπα; Μήπως δέν μαντεύετε ὅτι στήν πρώτη περίπτωση ἡ Ρωσία θά ἦταν πραγματικά «ἀστικοδημοκρατική», ἐνῶ στή δεύτερη θά παραμένει γιά πολλές δεκαετίες Ρωσία τῶν Πουρισκέβιτς;

Ὅμως ὁ φιλελεύθερος πρίγκιπας, προσπαθώντας νά ξεφύγει ἀπό τά δυσάρεστα ἐρωτήματα, διαβεβαιώνει τούς ἀναγνῶστες ὅτι οἱ μεγάλοι γαιοκτήμονες, πουλώντας τή γῆ, «γρήγορα, πολύ γρήγορα» θά ἐξαφανιστοῦν ὁριστικά.

«Ἄν ἡ κυβέρνηση μέ τά μέτρα της δέν ἐπιταχύνει πολύ τή μελλοντική ἐπανάσταση, τότε, ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἐπέλθει, τό πρόβλημα τῆς «ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτρίωσης» θά ἔχει πάψει γενικά νά ἀποτελεῖ πρόβλημα, ἐπειδή δέν θά ὑπάρχει πιά σχεδόν τίποτε γιά ἀπαλλοτρίωση».

Σύμφωνα μέ τήν τελευταία στατιστική τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν[117], τό 1905, 30 000 τσιφλικάδες εἶχαν 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες κι' ἄλλες τόσες τά 10 000 000 ἀγρότες. Τί τόν νοιάζει ὅμως τό φιλελεύθερο πρίγκιπα! Αὐτός θέλει νά διαβεβαιώσει τούς ἀναγνῶστες ὅτι οἱ Πουρισκέβιτς θά ἐξαφανιστοῦν πολύ «γρήγορα», ἀκριβῶς γιά νά ὑπερασπίσει τούς Πουρισκέβιτς. Αὐτόν τόν ἐνδιαφέρει σοβαρά μόνο τό ὅτι

«στό χωριό θά ὑπάρχουν ἀρκετοί ἄνθρωποι πού νά ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἰδιοκτησία, ὥστε νά παλέψουν ὄχι μόνο ἐνάντια στήν πουγκατσοφική, ἀλλά καί ἐνάντια σέ κάθε σοσιαλιστική προπαγάνδα».

Εὐχαριστοῦμε γιά τήν εἰλικρίνεια!

«Καί ποιό θά εἶναι λοιπόν τό ἀποτέλεσμα;» — ρωτάει ὁ φιλελεύθερος πρίγκιπας. «Θά ἀναδιαπαιδαγωγήσει ἄραγε ἡ κυβέρνηση μέ τή βοήθεια τῆς διανόησης» (πού μπαίνει στούς συνεταιρισμούς κτλ.) «τούς ἀγρότες σέ καλοπροαίρετους μικροτσιφλικάδες, ἤ, ἀντίθετα, θά τούς διαπαιδαγωγήσει ἡ διανόηση μέ τή βοήθεια τῶν κυβερνητικῶν δανείων;»

Ὁ πρίγκιπας ἐλπίζει ὅτι δέν θά γίνει οὔτε τό ἕνα, οὔτε τό ἄλλο. Ὅμως αὐτός εἶναι ἁπλῶς ἕνας ὑποκριτικός τρόπος ἔκφρασης. Στήν πραγματικότητα, ὅπως εἴδαμε, εἶναι ὑπέρ τῆς ἀναμόρφωσης τῶν ἀγροτῶν μέ τό πνεῦμα τῆς μετατροπῆς τους σέ «καλοπροαίρετους μικροτσιφλικάδες», διαβεβαιώνοντας ὅτι «ἡ διανόηση θά συνδεθεῖ μέ τή γῆ» καί ὅτι δέν θά βρεθεῖ θέση γιά τό «δημαγωγικό ἀγροτικό πρόγραμμα» τῶν σοσιαλιστῶν (πού, σύμφωνα μέ τή γνώμη τῆς Αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητας, εἶναι ριζικά ἀντίθετες μέ τίς «βασικές ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ» — μή γελᾶς, ἀναγνώστη!).

Δέν εἶναι παράξενες οἱ τέτιες ἀντιλήψεις ἑνός τσιφλικᾶ. Δέν εἶναι παράξενη ἡ ἀγανάκτησή του γιά τήν αὔξηση τοῦ ἀθεϊσμοῦ, ὅπως καί οἱ θεοφοβούμενοι λόγοι του. Ἐκπληκτικό εἶναι ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη στή Ρωσία τέτιοι ἀνόητοι ἄνθρωποι, πού δέν

καταλαβαίνουν ὅτι, ὅσο καιρό οἱ τσιφλικάδες καί οἱ πολιτικοί αὐτοῦ τοῦ εἴδους θά δίνουν τόν τόνο σ' ὅλο τό φιλελεύθερο κόμμα, μαζί καί στό καντέτικο, θά εἶναι γελοῖο νά ἐλπίζει κανείς ὅτι ἡ πραγματική ὑπεράσπιση τῶν λαϊκῶν συμφερόντων μπορεῖ νά γίνει «μέ τή συμμετοχή» τῶν φιλελευθέρων καί τῶν καντέτων.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 13, 5 τοῦ Φλεβάρη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πούτ Πράβντι»

Ο ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

Τά δεκάχρονα ἀπό τό θάνατο τοῦ φιλελευθερο-ναρόντνικου συγγραφέα Μιχαηλόβσκι ἔδοσαν ἀφορμή στούς ναρόντνικους νά ἀνακινήσουν τήν παλιά διαμάχη γύρω ἀπό τή σημασία τῆς πάλης τοῦ μαρξισμοῦ ἐνάντια στούς ναρόντνικους. Ἡ διαμάχη αὐτή παρουσιάζει ὄχι λίγο ἐνδιαφέρον: πρῶτο, ἱστορικό ἐνδιαφέρον, γιατί στήν προκειμένη περίπτωση γίνοταν λόγος γιά τήν ἐμφάνιση τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία· δεύτερο, θεωρητικό, γιατί ἡ διαμάχη ἀφοροῦσε τά βασικά προβλήματα τῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ· τρίτο, πρακτικό ἐνδιαφέρον, μιά καί ἡ ἀριστερο-ναρόντνικη ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης κάνει ἀπόπειρες νά τραβήξει τούς ἐργάτες μέ τό μέρος της. Ὁ ναρόντνικος κ. Ρακίτνικοφ γράφει:

«Βέβαια, κανένας δέν θά θέσει σήμερα τό ζήτημα μέ τή μορφή πού τό ἔθεταν στήν 7η καί 8η δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα: ὅτι ἡ Ρωσία θά παρακάμψει τή φάση» (δηλαδή, τή βαθμίδα, τήν περίοδο) «τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ Ρωσία βρίσκεται κιόλας στή φάση αὐτή».

Ἡ ἐνδιαφέρουσα αὐτή δήλωση ἑνός ἀριστεροῦ-ναρόντνικου μᾶς μπάζει ἀμέσως στήν «οὐσία» τοῦ ζητήματος. Εἶναι σωστό ὅτι μόνο στήν 7η καί στήν 8η δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα ἔλεγαν ὅτι «ἡ Ρωσία θά παρακάμψει τή φάση τοῦ καπιταλισμοῦ»; Ὄχι, δέν εἶναι καθόλου σωστό. Καί στήν 9η καί στή 10η δεκαετία μιλοῦσαν γι' αὐτό οἱ ναρόντνικοι γενικά, οἱ δημοσιολόγοι τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» ἰδιαίτερα (δηλαδή τῆς ὁμάδας Μιχαηλόβσκι). Φτάνει νά ἀναφέρουμε, λ.χ., τόν κ. Νικολάι-ον.

Γιατί λοιπόν ὁ κ. Ρακίτνικοφ *ἔκρυψε* ἀπό τούς ἀναγνῶστες τήν 9η καί τή 10η δεκαετία; Μήπως μόνο καί μόνο γιά νά συγκαλύψει τά λάθη τῶν ναρόντνικων καί νά διευκολύνει ἔτσι τή διά-

δοσή τους ἀνάμεσα στούς ἐργάτες; Ἡ μέθοδος αὐτή εἶναι πολύ ἄσχημη καί θά πᾶνε πολύ ἄσχημα οἱ δουλιές ἐκείνου πού χρησιμοποιεῖ τέτιες μεθόδους.

Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῆς θεωρίας ὅτι «ἡ Ρωσία θά παρακάμψει τή φάση τοῦ καπιταλισμοῦ», τῆς θεωρίας τοῦ Μιχαηλόβσκι καί τῆς ὁμάδας του, πού διατηρήθηκε ὥς τήν τελευταία δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα;

Ἡ θεωρία αὐτή ἦταν θεωρία ἑνός οὐτοπικοῦ, μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλαδή ἕνα *ὀνειροπόλημα* μικροαστῶν διανοουμένων, πού ἀναζητοῦσαν διέξοδο ἀπό τόν καπιταλισμό *ὄχι στήν ταξική πάλη* τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, ἀλλά σέ *ἐκκλήσεις* πρός «ὅλο τό λαό», πρός τήν «κοινωνία» *δηλαδή πρός τήν ἴδια τήν ἀστική τάξη.*

Σέ ὅλες τίς χῶρες, πρίν ἐμφανιστεῖ τό ἐργατικό κίνημα, ἐπικρατοῦσαν τέτιες «σοσιαλιστικές» θεωρίες, πού στήν πράξη δέν ἦταν παρά ἕνα ὀνειροπόλημα μικροαστῶν θεωρητικῶν, γιά νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τήν ταξική πάλη, γιά νά τά βγάλουν πέρα χωρίς αὐτή. Σ' ὅλες τίς χῶρες, ὅπως καί στή Ρωσία, τό συνειδητό ἐργατικό κίνημα χρειάστηκε νά κάνει ἐπίμονο ἀγώνα ἐνάντια στίς θεωρίες αὐτές τοῦ μικροαστικοῦ «σοσιαλισμοῦ», πού ἀνταποκρίνεται στή θέση καί στίς ἀπόψεις τῶν μικρονοικοκυρέων.

Τό ἐργατικό κίνημα δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καί νά ἀναπτύσσεται μέ ἐπιτυχία, ὅσο δέν ἀνασκευαστεῖ ἡ θεωρία αὐτή τῶν ἀγαθῶν νοικοκυρέων γιά τή δυνατότητα «νά παρακαμφθεῖ» ὁ καπιταλισμός. Στήν προσπάθειά του νά συγκαλύψει τό βασικό λάθος τῆς ὁμάδας Μιχαηλόβσκι, ὁ κ. Ρακίτνικοφ μπερδεύει ἔτσι τή θεωρία *τῆς ταξικῆς πάλης*. Στό μεταξύ μόνο ἡ θεωρία αὐτή ἔδειξε στούς ἐργάτες τή διέξοδο ἀπό τήν κατάστασή τους, τούς ἔδειξε μέ τί τρόπο οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες μποροῦν καί πρέπει νά πετύχουν τήν ἀπελευθέρωσή τους.

«Ἡ Ρωσία βρίσκεται κιόλας στή φάση τοῦ καπιταλισμοῦ» — γράφει ὁ κ. Ρακίτνικοφ.

Ἡ ὑπέροχη αὐτή ὁμολογία ἰσοδυναμεῖ μέ ἀναγνώριση τοῦ θεμελιακοῦ λάθους τοῦ Μιχαηλόβσκι καί τῆς ὁμάδας του.

Καί ὄχι μόνο αὐτό. Ἰσοδυναμεῖ μέ πλήρη ἀποκήρυξη τοῦ ναροντνικισμοῦ.

Οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι πού συμφωνοῦν μέ τήν ὁμολογία αὐτή, παλεύουν πιά ἐνάντια στούς μαρξιστές ὄχι σάν ναρόντνικοι ἀλλά σάν ὀπορτουνιστές τοῦ σοσιαλισμοῦ, σάν ὀπαδοί τῶν μικροαστικῶν παρεκκλίσεων ἀπό τό σοσιαλισμό.

Καί πραγματικά, ἄν «ἡ Ρωσία βρίσκεται κιόλας στή φάση

τοῦ καπιταλισμοῦ», αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι χώρα καπιταλιστική. Συνεπῶς καί σ' αὐτήν, ὅπως καί σέ κάθε καπιταλιστική χώρα, *οἱ μικρονοικοκύρηδες* — μαζί καί οἱ ἀγρότες — εἶναι μικροαστοί. Δηλαδή καί σ' αὐτή, ὅπως καί σέ κάθε καπιταλιστική χώρα, μόνο ἡ ταξική πάλη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν ἐνάντια στήν ἀστική τάξη εἶναι ὁ δρόμος γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Στό πρόγραμμά τους οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι (χωρίς νά μιλᾶμε γιά τούς φίλους τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο») δέν τόλμησαν ὥς τά τώρα νά παραδεχτοῦν ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι καπιταλιστική χώρα. Ὁ κ. Ρακίτνικοφ ὑπερασπίζει τό ναροντνικισμό, παραδίνοντας στούς μαρξιστές τό πρόγραμμα τῶν ναρόντνικων! Μάταιη ὑπεράσπιση.

Ὁ κ. Ρακίτνικοφ συζητάει μέ τούς μαρξιστές ὄχι σάν ναρόντνικος, ἀλλά σάν ὀπορτουνιστής, ὅταν λέει:

> «τό νά ὑποστηρίζεις τό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη δέν σημαίνει καθόλου ὅτι παλεύεις στά χαμένα ἐνάντια στήν ἀναπότρεπτη οἰκονομική ἀνάπτυξη. *Καί αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἄποψη τήν ἀκολουθοῦν ὅλο καί περισσότεροι σοσιαλιστές τῆς Δύσης*».

Ὑπογραμμίσαμε τίς λέξεις πού προδίνουν ὁλοκληρωτικά τόν καημένο τόν «ἀριστερό-ναρόντνικο»! Εἶναι γνωστό ὅτι στή Δύση *μόνο* ἡ τάξη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν κατόρθωσε, σάν τάξη, νά δημιουργήσει σοσιαλιστικά κόμματα. Εἶναι γνωστό ὅτι *ἡ ἀγροτιά* στή Δύση, σάν τάξη, δέν δημιουργεῖ σοσιαλιστικά, ἀλλά ἀστικά κόμματα. Εἶναι γνωστό ὅτι δέν εἶναι οἱ σοσιαλιστές, ἀλλά οἱ ὀπορτουνιστές τῆς Δύσης, πού ὑποστηρίζουν τό νοικοκυριό τῶν μικροαστῶν.

«Νά ὑποστηρίζεις τό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη»!.. Ρίξτε μιά ματιά γύρω σας. Οἱ ἀγρότες *νοικοκύρηδες* ἱδρύουν ἑνώσεις γιά νά πουλᾶνε πιό ἀκριβά τό στάρι, τό σανό, τό γάλα, τό κρέας, γιά νά μισθώνουν πιό φτηνά ἐργάτες. Ὅσο πιό ἐλεύθεροι εἶναι οἱ ἀγρότες, ὅσο περισσότερη γῆ ἔχουν, τόσο πιό καθαρά φαίνεται αὐτό.

Ὁ κ. Ρακίτνικοφ πάει νά ἐπιβάλει στήν τάξη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν τήν «ὑποστήριξη τοῦ νοικοκυριοῦ» τῶν μικροαστῶν. «Σοσιαλισμός» νά σοῦ πετύχει!!

Οἱ μισθωτοί ἐργάτες ὑποστηρίζουν μόνο τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στούς φεουδάρχες καί τή δουλοπαροικία — κι' αὐτό δέν μοιάζει καθόλου, μά καθόλου μ' ἐκεῖνο πού θέλει ὁ κ. Ρακίτνικοφ.

Στή Ρωσία τά μεγάλα χρόνια, 1905—1907, ἀπόδειξαν ὁριστικά ὅτι ἡ τάξη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν ἦταν ἡ μόνη πού πάλεψε καί συσπειρώθηκε σάν σοσιαλιστική δύναμη. Ἡ ἀγροτιά ἐνεργοῦσε καί συσπειρωνόταν σάν ἀστικοδημοκρατική δύναμη. Κάθε μέρα ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ κάνει ὅλο καί πιό χτυπητή τή διαφορά τῶν τάξεων.

Τό κήρυγμα τῶν «ἀριστερῶν-ναρόντνικων» στήν πράξη καταλήγει στή διαφθορά καί στήν ἀποδιοργάνωση τοῦ κινήματος τῆς τάξης τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν μέ μικροαστικά συνθήματα. Καλύτερα θά ἦταν ἄν οἱ κ.κ. ἀριστεροί ναρόντνικοι ἀσχολοῦνταν μέ δημοκρατική δουλιά ἀνάμεσα στούς ἀγρότες —γιά τή δουλιά αὐτή κάνουν καί ἄνθρωποι πού *δέν* εἶναι σοσιαλιστές.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 15,
18 τοῦ Φλεβάρη 1914
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΕΘΝΙΚΙΣΜΟ»

«Στόν καιρό μας», ὅταν γίνονται ἀπόπειρες νά σκηνοθετηθεῖ μιά δεύτερη ὑπόθεση Μπέιλις, πρέπει νά παρακολουθοῦμε πιό συχνά τήν προπαγάνδα τῶν ἐθνικιστῶν. Τό πρόσφατο δεύτερο συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων τῆς «Πανρωσικῆς ἐθνικῆς ἕνωσης» ἔδειξε μέ ἐξαιρετική παραστατικότητα τί λογῆς εἶναι ἡ προπαγάνδα αὐτή.

Καί θά ἦταν μεγάλο λάθος νά νομίζουμε ὅτι ἡ σημασία τῆς προπαγάνδας αὐτῆς εἶναι μηδαμινή, ἐπειδή εἶναι εἰκονική (πλασματική) ὅλη αὐτή ἡ «Πανρωσική ἕνωση», πού τήν ἀντιπροσωπεύουν ὅλο κι᾿ ὅλο 21 ἀντιπρόσωποι ἀπ᾿ ὅλες τίς γωνιές τῆς Ρωσίας. Ἡ «Πανρωσική ἐθνική ἕνωση» εἶναι μηδαμινή καί πλασματική, ὅμως τό κήρυγμά της τό ὑποστηρίζουν ὅλα τά δεξιά κόμματα καί ὅλα *τά ἐπίσημα* ἱδρύματα, τό κήρυγμά της γίνεται σέ κάθε σχολειό τῆς ὑπαίθρου, σέ κάθε στρατώνα, σέ κάθε ἐκκλησία.

Νά μιά εἴδηση ἐφημερίδας σχετικά μέ μιά εἰσήγηση ἀπ᾿ αὐτές πού ἔγιναν σ᾿ αὐτό τό συνέδριο στίς 2 τοῦ Φλεβάρη:

«Ὁ Σαβένκο, μέλος τῆς Κρατικῆς δούμας, διάβασε εἰσήγηση γιά τό «μαζεπισμό», ἔτσι ὀνομάζεται στό γλωσσικό ἰδίωμα τῶν ἐθνικιστῶν τό οὐκρανικό κίνημα. Ὁ ὁμιλητής θεωρεῖ ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνες τίς τάσεις γιά σεπαρατισμό (δηλαδή, γιά ἀποχωρισμό ἀπό τό κράτος), πού ὑπάρχουν στούς λευκορώσους καί τούς οὐκρανούς. Τό οὐκρανικό κίνημα ἰδιαίτερα ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο καί χειροπιαστό κίνδυνο γιά τήν ἑνότητα τῆς Ρωσίας. Τό ἄμεσο πρόγραμμα τῶν οὐκρανῶν συνοψίζεται στό φεντεραλισμό καί τήν αὐτονομία τῆς Οὐκρανίας.

Οἱ οὐκρανοί συνδέουν τίς ἐλπίδες τους γιά πραγματοποίηση τῆς αὐτονομίας μέ τή συντριβή τῆς Ρωσίας στό μελλοντικό πόλεμο μέ τήν Αὐστροουγγαρία καί τή Γερμανία. Πάνω στά ἐρείπια τῆς μεγάλης Ρωσίας θά ἱδρυθοῦν κάτω ἀπό τό σκῆπτρο τῶν Ἁψβούργων καί μέσα στά πλαίσια τῆς Αὐστροουγγαρίας ἡ αὐτόνομη Πολωνία καί ἡ αὐτόνομη Οὐκρανία.

Ἄν οἱ οὐκρανοί κατορθώσουν πραγματικά νά ἀποσπάσουν 30 ἑκατομ-

μύρια μικρορώσους ἀπό τό ρωσικό λαό, τότε θά ἐπέλθει τό τέλος τῆς μεγάλης ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. (Χειροκροτήματα.)»

Γιατί ὅμως αὐτός ὁ «φεντεραλισμός» δέν ἐμποδίζει τήν ἑνότητα οὔτε τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, οὔτε τῆς Ἑλβετίας; Γιατί ἡ «αὐτονομία» δέν ἐμποδίζει τήν ἑνότητα τῆς Αὐστροουγγαρίας; Γιατί «ἡ αὐτονομία» ἑδραίωσε καί μάλιστα γιά πολύν καιρό τήν ἑνότητα τῆς Ἀγγλίας καί πολλῶν ἀπό τίς ἀποικίες της;

Ὁ κ. Σαβένκο παρουσίασε μέ ἐξαιρετικά ἀνόητο τρόπο τόν «ἐθνικισμό» πού ὑπερασπίζει ὁ ἴδιος καί ἔτσι διευκόλυνε στό ἔπακρο τήν ἀνασκευή τῶν ἰδεῶν του. Τήν ἑνότητα τῆς Ρωσίας, βλέπετε, τήν «ἀπειλεῖ» ἡ αὐτονομία τῆς Οὐκρανίας, ἐνῶ τήν ἑνότητα τῆς Αὐστροουγγαρίας τήν *ἑδραιώνει* τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα καί ἡ αὐτονομία ὁρισμένων περιοχῶν της! Τί παράξενα πράγματα εἶναι αὐτά; Καί δέν θά ἀναρωτηθοῦν ἄραγε ἐκεῖνοι πού διαβάζουν καί ἀκοῦν τό «ἐθνικιστικό» κήρυγμα, γιατί δέν μπορεῖ *νά ἑδραιωθεῖ* ἡ ἑνότητα τῆς Ρωσίας *μέ* τήν αὐτονομία τῆς Οὐκρανίας;

Μέ τή συκοφαντική ἐκστρατεία κατά τῶν «ἀλλογενῶν» ὁ τσιφλικάδικος καί ἀστικός ἐθνικισμός ἐπιδιώκει νά διαιρέσει καί νά διαφθείρει τήν ἐργατική τάξη, γιά νά μπορεῖ εὐκολότερα νά τήν ἀποκοιμίζει. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες ἀπαντοῦν σ' αὐτό, ὑπερασπίζοντας *στήν πράξη* τήν πλήρη ἰσοτιμία καί τήν *ἑνότητα* τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων.

Ὀνομάζοντας ἀλλογενεῖς τούς λευκορώσους καί τούς οὐκρανούς, οἱ κ.κ. ἐθνικιστές ξεχνοῦν νά προσθέσουν ὅτι οἱ μεγαλορῶσοι (οἱ μοναδικοί μή «ἀλλογενεῖς») στή Ρωσία δέν ξεπερνοῦν τά 43 % τοῦ πληθυσμοῦ. Ἄρα οἱ «ἀλλογενεῖς» ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία! Πῶς λοιπόν ἡ μειοψηφία μπορεῖ νά κρατάει τήν πλειοψηφία, χωρίς νά παρέχει *πλεονεκτήματα* σ' αὐτή τήν πλειοψηφία, πλεονεκτήματα πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἐθνικῆς ἰσοτιμίας, τοπικῆς καί περιοχικῆς αὐτονομίας;

Καταδιώκοντας τούς οὐκρανούς κ.ἄ. γιά «σεπαρατισμό», γιά τάσεις ἀποχωρισμοῦ, οἱ ἐθνικιστές ὑπερασπίζουν ἔτσι *τά προνόμια* τῶν μεγαλορώσων τσιφλικάδων καί τῆς μεγαλορωσικῆς ἀστικῆς τάξης νά ἔχουν «δικό τους» κράτος. Ἡ ἐργατική τάξη εἶναι ἐνάντια σέ *κάθε* προνόμιο. Γι' αὐτό καί ὑπερασπίζει *τό δικαίωμα* αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν.

Οἱ συνειδητοί ἐργάτες δέν κηρύσσουν τόν ἀποχωρισμό. Ξέρουν τά πλεονεκτήματα πού παρουσιάζουν τά μεγάλα κράτη καί ἡ ἕνωση μεγάλων μαζῶν ἐργατῶν. Τά μεγάλα ὅμως κράτη μπο-

ροῦν νά εἶναι δημοκρατικά μόνο ὅταν ὑπάρχει ἡ πιό πλήρης ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί μιά τέτια ἰσοτιμία σημαίνει καί *δικαίωμα* γιά ἀποχωρισμό.

Ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἐθνική καταπίεση καί τά ἐθνικά προνόμια συνδέεται ἀδιάρηκτα μέ τήν ὑπεράσπιση τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 17,
20 τοῦ Φλεβάρη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

Η ΑΓΡΟΤΙΑ ΚΑΙ Η ΜΙΣΘΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δέν ὑπάρχει πιό συνηθισμένη φράση μέσα στούς ναρόντνικους ἀπό τή φράση ὅτι οἱ μαρξιστές βάζουν τούς ἐργαζόμενους «νά χτυπιοῦνται κούτελο μέ κούτελο», χωρίζοντας τούς μισθωτούς ἐργάτες ἀπό τούς ἀγρότες καί ἀντιπαραθέτοντας τούς πρώτους στούς δεύτερους. Καί δέν ὑπάρχει φράση πιό ψεύτικη, πού νά συγκαλύπτει τήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τοῦ νοικοκύρη, τοῦ μικροαστοῦ, τοῦ ἐκμεταλλευτῆ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν ἀπ' αὐτή τή φράση.

Νά μερικά ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ἀπό τή μοσχοβίτικη ἔκδοση τῆς στατιστικῆς τῶν ζέμστβο γιά τό 1913 («Οἰκονομική-στατιστική συλλογή», τεῦχ VII, Μόσχα, 1913). Οἱ στατιστικοί τῆς Μόσχας ἐρεύνησαν τή λαχανοκηπουρική καί τήν κηπουρική τοῦ νομοῦ Μόσχας. Ἡ ἔρευνα περιέλαβε πάνω ἀπό 5 000 νοικοκυριά, πού οἱ στατιστικοί τά χώρισαν σέ 7 τομεῖς, ἀνάλογα μέ τήν ἀπόστασή τους ἀπό τή Μόσχα καί τό βαθμό ἐντατικότητας τῆς παραγωγῆς τοῦ νοικοκυριοῦ (δηλαδή ἀνάλογα μέ τή δαπάνη μεγάλης ποσότητας κεφαλαίων καί ἐργασίας σέ κάθε ντεσιατίνα).

Ἐρευνήθηκε ἀρκετά λεπτομερειακά τό πρόβλημα τῶν ἐργατῶν πού μισθώνουν οἱ ἀγρότες. Καί τί διαπιστώθηκε;

Ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες, ἀνέρχεται στά 67 % (δηλαδή πάνω ἀπό τά δυό τρίτα τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυριῶν) στούς τέσσερις πρώτους τομεῖς· στούς ὑπόλοιπους τομεῖς κυμαίνεται ἀπό 43 % ὥς 64 %. Ἀπό δῶ φαίνεται καθαρά ὅτι τή συντριπτική πλειονότητα τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν τῆς περιφέρειας Μόσχας τήν ἀποτελοῦν νοικοκυριά μικρῶν καπιταλιστῶν πού μισθώνουν ἐργάτες.

Ἀκόμη πιό ἐνδιαφέροντα εἶναι τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες γιά ἕνα χρόνο ἤ γιά μιά ὁρισμένη περίοδο. Τό ποσοστό τῶν νοικοκυριῶν αὐτῶν ἦταν:

Στόν	I	τομέα	26,6 %
»	II	»	16,7 %
»	III	»	16,4 %
»	IV	»	19,0 %
»	V	»	9,9 %
»	VI	»	5,0 %
»	VII	»	6,4 %

Κατά γενικό κανόνα ὅσο πιό ἐντατική εἶναι ἡ παραγωγή σ' ἕνα τομέα, τόσο μεγαλύτερο εἶναι τό ποσοστό τῶν ἀγροτῶν πού μισθώνουν ἐργάτες γιά ἕνα χρόνο ἤ γιά μιά ὁρισμένη περίοδο.

Τά στοιχεῖα ὅμως τά σχετικά μέ ὁλόκληρους τομεῖς βάζουν μαζί καί τούς φτωχούς καί τούς πλούσιους ἀγρότες τοῦ κάθε τομέα. Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι συνεπῶς πολύ χοντρικά καί *ἐξωραΐζουν* τήν πραγματικότητα, *συγκαλύπτοντας* τήν ἀντίθεση ἀνάμεσα στή φτώχια καί στόν πλοῦτο, ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη.

Ἄς πάρουμε τά στοιχεῖα γιά τίς ὁμάδες νοικοκυριῶν ἀνάλογα μέ τή γαιοχρησία (δηλαδή ἀνάλογα μέ τήν ἔκταση τῆς καλλιεργούμενης γῆς). Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι πολύ πιό σίγουρα ἀπ' ὅ,τι τά στοιχεῖα τῆς κατά κλήρους γαιοκτησίας. Ἡ τέτια μορφή γαιοκτησίας *ἀκόμη καί στήν περιοχή τῆς Μόσχας* διατηρεῖ ὥς τά σήμερα δουλοπαροικο-γραφειοκρατικό χαρακτήρα: ἀνάμεσα στούς ἀγρότες μέ μικρό κλῆρο ὑπάρχουν πλούσιοι πού παίρνουν γῆ μέ μίσθωση, ἐνῶ ἀνάμεσα στούς ἀγρότες μέ μεγάλο κλῆρο ὑπάρχει φτωχολογιά πού προσφέρει τόν κλῆρο γιά μίσθωση, καθώς καί φτωχολογιά χωρίς γῆ, σωστότερα χωρίς νοικοκυριό.

Σ' ὅλους τούς τομεῖς τό ποσοστό τῶν ἀγροτῶν χωρίς νοικοκυριό, πού μισθώνουν ἐργάτες, ἰσοῦται μέ μηδέν. Κι' αὐτό εἶναι εὐνόητο. Ὁ ἀγρότης πού δέν ἔχει νοικοκυριό εἶναι ὁ ἴδιος προλετάριος.

Ἀγρότες μέ νοικοκυριό μικρότερο ἀπό μισή ντεσιατίνα: τό ποσοστό τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες κυμαίνεται ἀπό τό 0 (μηδέν) ὥς τά 57 % (παίρνουμε τή μιά ἀπό τίς τρεῖς ὑποομάδες γιά νά μήν μπλέξουμε τό ζήτημα).

Νοικοκυρέοι ἀπό 1/2 ὥς 1 ντεσιατίνα γῆ: τό ποσοστό τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες, κυμαίνεται ἀπό 0 ὥς 100 %.

Νοικοκυρέοι ἀπό 1 ὥς 3 ντεσιατίνες γῆ: τό ποσοστό τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες κυμαίνεται ἀπό 46 % ὥς 100 % (στούς διάφορους τομεῖς).

Νοικοκυρέοι ἀπό 3 ὥς 5 ντεσιατίνες γῆ: τό ποσοστό τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες κυμαίνεται ἀπό 66 % ὥς 97 %.

Νοικοκυρέοι ἀπό 5 ὥς 10 ντεσιατίνες γῆ: τό ποσοστό τῶν νοικοκυριῶν πού μισθώνουν ἐργάτες κυμαίνεται ἀπό 75 % ὥς 100 %.

Ἀπό δῶ βλέπουμε ξεκάθαρα ὅτι οἱ ἀγρότες πού δέν ἔχουν νοικοκυριό εἶναι οἱ ἴδιοι προλετάριοι (μισθωτοί ἐργάτες). Καί ὅσο πιό σημαντικό εἶναι τό νοικοκυριό, *τόσο πιό συχνά* ἐφαρμόζεται ἡ ἐκμετάλλευση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας: ἀκόμη καί στήν κατηγορία τῶν νοικοκυρέων μέ 3-5 ντεσιατίνες τά $^{2}/_{3}$ *καί πάνω* τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυρέων ἐκμεταλλεύονται μισθωτή ἐργασία!!

Νά ἕνα ἁπλό, πασίγνωστο καί ἐξόφθαλμο γεγονός πού τό διαστρεβλώνουν οἱ ναρόντνικοι. Αὐτό πού γίνεται στήν περιοχή τῆς Μόσχας γίνεται — σέ πολύ μικρότερο βαθμό — παντοῦ. Ὁ καθένας ξέρει ὅτι *ἡ κάθε* πόλη, *τό κάθε* βέρστι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τραβοῦν τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη στήν ἐμπορευματική καί καπιταλιστική κυκλοφορία. Μόνο οἱ «ἀριστεροί-ναρόντνικοι» δέν θέλουν νά δοῦν τήν ἀλήθεια πού ἐκμηδενίζει τή μικροαστική τους θεωρία.

Ἡ ἀλήθεια αὐτή λέει ὅτι *τό κάθε* βέρστι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, *τό κάθε* καινούργιο μαγαζί στό χωριό, *ὁ κάθε* συνεταιρισμός πού διευκολύνει τήν ἀγορά τῶν προϊόντων, *ἡ κάθε* φάμπρικα κτλ. τραβοῦν τό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη στήν ἐμπορευματική κυκλοφορία. Κι' αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ἀγρότες *διασπῶνται* σέ προλετάριους καί σέ *μικρονοικοκυρέους* πού χρησιμοποιοῦν μισθωτούς ἐργάτες.

Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά βελτίωση στό ἀγροτικό νοικοκυριό, χωρίς νά ἐνταθεῖ ἡ ἐκμετάλλευση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας ἀπό τά νοικοκυριά πού βελτιώνονται.

Συνεπῶς, μόνο οἱ μαρξιστές ὑπερασπίζουν τά συμφέροντα τῆς ἐργασίας, ξεχωρίζοντας τούς προλετάριους, τούς μισθωτούς ἐργάτες καί στήν πόλη καί στό χωριό.

Ἀντίθετα, οἱ ναρόντνικοι ὑπερασπίζουν (στήν πράξη) τά συμφέροντα *τῶν ἐκμεταλλευτῶν* τῆς μισθωτῆς ἐργατικῆς δύναμης, ὅταν μιλοῦν γιά «ἀγροτιά», «ἀγροτικό νοικοκυριό», γιατί, ὅσο περισσότερο ὁ ἀγρότης μοιάζει μέ «νοικοκύρη», *τόσο πιό εντατικά ἐκμεταλλεύεται* τή μισθωτή ἐργασία.

Τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης (πού πίσω της σέρνονται τυφλά οἱ ναρόντνικοι) ἀπαιτοῦν *νά μπερδεύεται* τό ἀγροτικό προλεταριάτο μέ τήν ἀγροτική ἀστική τάξη.

Τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ἀπαιτοῦν νά καταπολεμοῦμε τό μπέρδεμα αὐτό, ἀπαιτοῦν νά χαράζουμε μιά ξεκάθαρη

διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στίς τάξεις *παντοῦ* μαζί καί στούς ἀγρότες. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ἐξαπατοῦμε καί τόν ἑαυτό μας καί τούς ἄλλους μέ κουβέντες γιά «ἀγροτιά»: πρέπει νά μάθουμε οἱ ἴδιοι, νά τό διδάξουμε καί στούς ἀγρότες ὅτι ἀκόμη καί μέσα στήν ἀγροτιά γίνεται κάθε μέρα καί πιό βαθύ τό χάσμα ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 17,
20 τοῦ Φλεβάρη 1914
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

Ο κ. ΣΤΡΟΥΒΕ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ»

Ὁ κ. Στροῦβε ἀνήκει στούς πιό εἰλικρινεῖς ἀντεπαναστάτες φιλελευθέρους. Γι' αὐτό εἶναι συχνά πολύ διδακτικό νά παρακολουθήσουμε ἀπό κοντά τούς πολιτικούς συλλογισμούς ἑνός συγγραφέα, πού ἐπιβεβαίωσε ἰδιαίτερα παραστατικά τή μαρξιστική ἀνάλυση τοῦ ὀπορτουνισμοῦ (γιατί ὁ κ. Στροῦβε, ὅπως εἶναι γνωστό, ἄρχισε ἀπό τόν ὀπορτουνισμό, ἀπό τήν «κριτική τοῦ Μάρξ» καί μέσα σέ λίγα χρόνια κατρακύλησε ὥς τόν ἀντεπαναστατικό ἀστικό ἐθνικοφιλελευθερισμό).

Στό τεῦχος τοῦ Γενάρη τοῦ «Ρούσκαγια Μίσλ» ὁ κ. Στροῦβε ἐκθέτει τίς σκέψεις του γιά τήν «ἐξυγίανση τῆς ἐξουσίας». Ἀναγνωρίζει πρίν ἀπ' ὅλα τή *χρεοκοπία* τῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν, καθώς καί ὅλης τῆς ἀντίδρασης τοῦ 1907-1914 καί τοῦ ὀχτωβρισμοῦ. Ἡ ἀντίδραση «μπλέχτηκε σέ κρίση» — γράφει ὁ κ. Στροῦβε. Οἱ ἀπόπειρες ἀναδρομῆς σέ παλαιότερες μεταρυθμίσεις, σάν τή μετατροπή τῆς Δούμας σέ συμβουλευτικό-νομοθετικό σῶμα, θά ἔχουν, κατά τή γνώμη του, σάν ἀποτέλεσμα «νά ὁδηγήσουν τήν ἐξουσία στήν ἴδια ἀκριβῶς κατάσταση, ὅπου βρισκόταν ἤδη πρίν ἀπό τό 1905», μέ τήν οὐσιώδη διαφορά ὅτι ὁ λαός ἔχει γίνει τώρα διαφορετικός. «Οἱ συμπάθειες καί τά ἔνστικτα τῶν λαϊκῶν μαζῶν τό 1905 μετατοπίστηκαν πρός τήν πλευρά τῆς διανόησης».

Αὐτά γράφει ἕνας ἀπό τούς «βεχιστές», σφοδρός ἀντίπαλος τῆς ἐπανάστασης καί ὀπαδός τῶν πιό σκοταδιστικῶν θεωριῶν. Καί εἶναι ἀναγκασμένος νά ἀναγνωρίσει ὅτι *οἱ μάζες* ἀριστεροποιήθηκαν, ὅμως ὁ φιλελεύθερος αὐτός δέν τολμάει νά πεῖ μέ μεγαλύτερη εἰλικρίνεια, μέ μεγαλύτερη σαφήνεια καί ἀκρίβεια, ποιές τάξεις μέσα σ' αὐτές τίς μάζες καί μέ ποιά κόμματα τάχθηκαν!

«Ὁ λαός μας δέν διαμορφώθηκε ἀκόμη καί δέν διαχωρίστηκε ἀκόμη. Τό ὅτι γιά πολύ καιρό ἦταν καθυστερημένος καί μονομιᾶς, θά ἔλεγε κανείς, ἔγινε ἐπαναστάτης, δέν δείχνει καθόλου τί λογῆς θά γίνει, ὅταν θά μπορέσουν νά ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ δυνατότητες πού κρύβονται μέσα του».

Νά ἕνα ὑπόδειγμα φράσεων πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἀστοί γιά *νά συγκαλύψουν* τίς δυσάρεστες γι᾿ αὐτούς ἀλήθειες. Μέ τή λέξη λαός ὑπονοεῖται καθαρά ἐδῶ ἡ ἀγροτιά, γιατί ἡ ἀστική τάξη (χωρίς νά μιλᾶμε γιά τούς τσιφλικάδες) καί ἡ ἐργατική τάξη ἔχουν ἀρκετά διαμορφωθεῖ καί ἀρκετά καθοριστεῖ. Ὁ φιλελεύθερος δέν τολμάει νά ἀναγνωρίσει ἀνοιχτά ὅτι *ἡ ἀστική ἀγροτιά* «δέν διαμορφώθηκε ἀκόμη», *παρά* τίς σπασμωδικές προσπάθειες τῆς νέας ἀγροτικῆς πολιτικῆς.

«Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ διέξοδος ἀπό τήν κατάσταση πού ἔχει δημιουργηθεῖ;» — ρωτάει ὁ κ. Στροῦβε καί ἀπαντάει: «Μόνο δυό διέξοδοι μπορεῖ νά ὑπάρχουν: εἴτε βαθμιαῖο φούντωμα τῆς κρατικῆς ἀναταραχῆς, ὅπου οἱ μεσαῖες τάξεις καί τά μετριοπαθῆ στοιχεῖα πού τίς ἐκφράζουν...» (ἔτσι λοιπόν, τά μετριοπαθῆ στοιχεῖα «ἐκφράζουν» τίς μεσαῖες τάξεις; — Αὐτό γραμματικά δέν εἶναι καί τόσο σωστό, εἶναι ὅμως ἀρκετά καθαρό ἀπό πολιτική ἄποψη· ποιά λοιπόν στοιχεῖα «ἐκφράζουν» τήν ἀγροτιά καί τούς ἐργάτες;) «θά ἀπωθηθοῦν ξανά σέ δεύτερη μοίρα ἀπό τήν αὐθόρμητη πίεση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, πού θά τίς ἐμπνέουν τά στοιχεῖα τῶν ἄκρων, εἴτε θά ἔχουμε *ἐξυγίανση τῆς ἐξουσίας*. Μέ τήν πρώτη διέξοδο δέν πρόκειται νά ἀσχοληθοῦμε τώρα. Στίς ρωσικές συνθῆκες ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε συνειδητά τήν ἄποψη, πού μᾶς ἀποκλείει τή δυνατότητα τόσο νά ἐπιδιώκουμε ἐνεργά μιά τέτια διέξοδο, ὅσο καί νά τήν ἐπιθυμοῦμε ἁπλῶς...» (Εὐχαριστοῦμε γιά τήν εἰλικρίνεια, κ. Στροῦβε! Ἀπ᾿ αὐτόν θά μποροῦσαν οἱ λικβινταριστές μας νά διδαχτοῦν εὐθύτητα καί εἰλικρίνεια, ἀντί νά στριφογυρίζουν, ὅπως κάνει ὁ Λ. Μ. στό «Νάσα Ζαριά» τοῦ Γενάρη.)

«...Γι᾿ αὐτό δέν μᾶς μένει παρά νά βάλουμε ἀνοιχτά μπροστά στήν κοινωνική συνείδηση τή δεύτερη διέξοδο, σάν ἕνα ἄμεσο πρόβλημα πού πρέπει νά λυθεῖ μέ τίς κοινές προσπάθειες ὅλων τῶν προοδευτικῶν καί ταυτόχρονα καί τῶν συντηρητικῶν δυνάμεων».

Γιά τή δεύτερη διέξοδο ὁ κ. Στροῦβε δέν μπορεῖ νά πεῖ τίποτε, ἀπολύτως τίποτε, ἐκτός ἀπό κούφιες φράσεις. Ἡ ἀστική τάξη εἶναι ὑπέρ τῆς μετριοπάθειας, οἱ μάζες ὑπέρ τῶν «ἀκροτήτων» — ὅλα αὐτά ὁ φιλελεύθερος εἶναι ἀναγκασμένος νά τά ὁμολογήσει. Ποιά ὅμως εἶναι ἡ κοινωνική διάρθρωση (καθεστώς, συγκρότηση) τῆς «ἐξουσίας» πού πρόκειται νά ἐξυγιανθεῖ, τί εἶδος

θά εἶναι τό ταξικό της στήριγμα, τί ἔγιναν οἱ τσιφλικάδες, πού βασίλευαν καί κυβερνοῦσαν ἀδιαίρετα πρίν ἀπό τήν ἀστική τάξη, ὅλα αὐτά ὁ κ. Στροῦβε φοβᾶται ἀκόμη καί νά τά σκεφτεῖ. Ἀνημποριά, ἀδυναμία, ἔλλειψη ἰδεῶν — νά ποιά θά εἶναι τά ἀναπόφευκτα χαρακτηριστικά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ὅσο θά κοψομεσιάζεται (ὅπως ὁ κ. Στροῦβε καί Σία) μπροστά στούς Πουρισκέβιτς.

«Ὅσο κι' ἄν αὐτό φαίνεται παράξενο — γράφει ὁ κ. Στροῦβε — ὅμως δέν μποροῦμε νά εὐχηθοῦμε τίποτε ἄλλο στήν ἐξουσία παρά νά ξεχάσει ὅτι ὑπῆρξαν κάποτε συμβάντα καί γεγονότα καί διαθέσεις πού συνηθίζεται νά τά ὀνομάζουν ρωσική ἐπανάσταση».

Ὑπέροχη, βαθυστόχαστη, ἔξυπνη, σοβαρή πολιτική συμβουλή! Ἄς «ξεχάσει ἡ ἐξουσία» — μήπως δέν ξεχνοῦν μερικές φορές οἱ γέροι ὅ,τι γίνεται σ' αὐτούς καί γύρω τους;

Ἐξ ἰδίων κρίνουν τά ἀλλότρια οἱ ἄνθρωποι πού ἐκπροσωποῦν τά ἄθλια γεράματα τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 18,
21 τοῦ Φλεβάρη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΟΙ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ Ν. Κ. ΜΙΧΑΗΛΟΒΣΚΙ

Τά δεκάχρονα ἀπό τό θάνατο τοῦ Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι (πέθανε στίς 28 τοῦ Γενάρη 1904) σημειώθηκαν μέ τή δημοσίευση πλήθους ἐγκωμιαστικῶν ἄρθρων στίς φιλελευθερο-ἀστικές καί ναρόντνικες (δηλαδή ἀστικοδημοκρατικές) ἐφημερίδες. Δέν εἶναι παράξενο ὅτι οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ ἀστοί δημοκράτες ἐγκωμιάζουν τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι, εἶναι ὅμως ἀδύνατο νά μή διαμαρτυρηθοῦμε γιά τήν κατάφωρη διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας καί τή διαφθορά τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, πού γίνεται, ὅταν προσπαθοῦν νά παρουσιάσουν τόν Μιχαηλόβσκι γιά σοσιαλιστή καί νά ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἀστική του φιλοσοφία καί κοινωνιολογία μποροῦν νά συμβιβαστοῦν μέ τό μαρξισμό.

Ὁ Μιχαηλόβσκι ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς καλύτερους ἐκπροσώπους καί ἐκφραστές τῶν ἀντιλήψεων τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στό τελευταῖο τρίτο τοῦ περασμένου αἰώνα. Ἡ ἀγροτική μάζα, πού ἀποτελεῖ στή Ρωσία τό μοναδικό σοβαρό καί μαζικό (χωρίς νά ὑπολογίσουμε τούς μικροαστούς τῆς πόλης) φορέα τῶν ἀστικοδημοκρατικῶν ἰδεῶν, τότε βρισκόταν ἀκόμη βυθισμένη σέ βαθύ ὕπνο. Οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι ἀπό τίς γραμμές της καί οἱ λεγόμενοι ραζνοτσίντσι, ἄνθρωποι γεμάτοι συμπάθεια ἀπέναντι στή δύσκολη κατάστασή της — κυρίως ἡ σπουδάζουσα νεολαία, οἱ δάσκαλοι καί ἄλλοι ἐκπρόσωποι τῆς διανόησης — προσπαθοῦσαν νά διαφωτίσουν καί νά ἀφυπνίσουν τίς κοιμώμενες ἀγροτικές μάζες.

Ἡ μεγάλη ἱστορική ὑπηρεσία, πού πρόσφερε ὁ Μιχαηλόβσκι στό ἀστικοδημοκρατικό κίνημα πρός ὄφελος τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Ρωσίας ἦταν ὅτι συμπαθοῦσε θερμά τούς ἀγρότες γιά τήν καταπίεση στήν ὁποία ὑποβάλλονταν, πάλευε δραστήρια ἐνάντια στίς κάθε λογῆς ἐκδηλώσεις τῆς δουλοπαροικιακῆς καταπίεσης, ὑποστήριζε στό νόμιμο, ἀνοιχτό τύπο, ἄν καί μέ ὑπαινιγμούς, τή συμπάθεια καί τό σεβασμό ἀπέναντι στήν «παράνομη»

ὀργάνωση, ὅπου δροῦσαν οἱ πιό συνεπεῖς καί ἀποφασιστικοί δημοκράτες ραζνοτσίντσι καί βοηθοῦσε μάλιστα ὁ ἴδιος ἄμεσα αὐτό τό παράνομο κίνημα. Στίς μέρες μας, ὄχι μόνο οἱ φιλελεύθεροι, ἀλλά καί οἱ λικβινταριστές — τόσο ἀπό τούς ναρόντνικους («Ρούσκογε Μπογκάτστβο»), ὅσο καί ἀπό τούς μαρξιστές — κρατοῦν μιά στάση ἐπονείδιστη καί πολλές φορές στάση ἐξωμότη ἀπέναντι στό παράνομο κίνημα, δέν μποροῦμε νά μή μνημονεύσουμε μέ ἕνα καλό λόγο τήν ὑπηρεσία αὐτή τοῦ Μιχαηλόβσκι.

Ὁ Μιχαηλόβσκι ὅμως, ἐνῶ ἦταν θερμός ὀπαδός τῆς ἐλευθερίας καί τῶν καταπιεζόμενων ἀγροτικῶν μαζῶν, συμμεριζόταν καί ὅλες τίς ἀδυναμίες τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ κινήματος. Νόμιζε ὅτι ἡ μεταβίβαση ὅλης τῆς γῆς στούς ἀγρότες — ἰδιαίτερα χωρίς ἀποζημίωση — εἶναι κάτι τό «σοσιαλιστικό» καί γι' αὐτό θεωροῦσε τόν ἑαυτό του «σοσιαλιστή». Ἐννοεῖται αὐτό εἶναι μεγάλο λάθος, πού τό ξεσκέπασε πέρα γιά πέρα καί ὁ Μάρξ καί ἡ πείρα *ὅλων* τῶν πολιτισμένων χωρῶν, ὅπου οἱ ἀστοί δημοκράτες, ὥς τήν πλήρη κατάρευση τῆς δουλοπαροικίας καί τῆς ἀπολυταρχίας θεωροῦσαν τούς ἑαυτούς τους «σοσιαλιστές». Ἡ μεταβίβαση ὅλης τῆς γῆς στούς ἀγρότες, ἰδιαίτερα μέ τούς παραπάνω ὅρους, εἶναι ἕνα μέτρο πολύ ὠφέλιμο σέ συνθῆκες κυριαρχίας τῶν δουλοπάροικων-τσιφλικάδικων σχέσεων, τό μέτρο ὅμως αὐτό εἶναι ἀστικοδημοκρατικό. Στίς μέρες μας κάθε σκεπτόμενος σοσιαλιστής τό ξέρει αὐτό. Ὅλη ἡ παγκόσμια πείρα ἀπόδειξε ὅτι ὅσο περισσότερη (κι' ὅσο φτηνότερη) γῆ ἔπαιρναν οἱ ἀγρότες ἀπό τούς φεουδάρχες εὐγενεῖς, ὅσο περισσότερη ἦταν ἡ «γῆ καί ἡ ἐλευθερία», τόσο *πιό γοργά* προχωροῦσε ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, τόσο *πιό γρήγορα* ἐκδηλωνόταν *ἡ ἀστική* φύση τοῦ ἀγρότη. Ἄν ὁ κ. Ν. Ρακίτνικοφ (στό φύλ. ἀρ. 3 τῆς «Βέρναγια Μίσλ») δέν κατάλαβε ὥς τώρα ὅτι ἡ ὑποστήριξη ἀπό τό προλεταριάτο *τῆς ἀστικο*δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια στούς φεουδάρχες δέν εἶναι καθόλου «σοσιαλισμός», δέν μᾶς μένει παρά νά χαμογελάσουμε γι' αὐτή του τήν ἀφέλεια. Εἶναι ἀνιαρό νά ἀνασκευάζεις τά λάθη, πού ἀπό καιρό τά ἔχουν ἀνασκευάσει ὅλοι οἱ συνειδητοί ἐργάτες.

Ὄχι μόνο στήν περιοχή τῆς οἰκονομίας, ἀλλά καί στή φιλοσοφία καί στήν κοινωνιολογία οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Μιχαηλόβσκι ἦταν *ἀστικοδημοκρατικές* ἀντιλήψεις, συγκαλυμμένες μέ μιά *δῆθεν* «σοσιαλιστική» φρασεολογία. Τέτια ἦταν ἡ «φόρμουλά» του γιά τήν «πρόοδο», ἡ θεωρία του τῆς «πάλης γιά τήν ἀτομικότητα» κτλ. Στή φιλοσοφία ὁ Μιχαηλόβσκι ἔκανε *ἕνα βῆμα*

πρός τά πίσω σέ σύγκριση μέ τόν Τσερνισέβσκι, τό μεγαλύτερο ἐκπρόσωπο τοῦ οὐτοπικοῦ σοσιαλισμοῦ στή Ρωσία. Ὁ Τσερνισέβσκι ἦταν ὑλιστής καί ὥς τίς τελευταῖες του μέρες (δηλαδή ὥς τήν 9η δεκαετία τοῦ 19ου αἰώνα) κορόιδευε τίς μικροϋποχωρήσεις πού ἔκαναν ἀπέναντι στόν ἰδεαλισμό καί τό μυστικισμό οἱ «θετικιστές» τῆς μόδας (καντιανοί, μαχιστές κτλ.). Ἀντίθετα ὁ Μιχαηλόβσκι σερνόταν ἀκριβῶς πίσω ἀπό τούς θετικιστές αὐτούς. Καί ὥς τά σήμερα ἀκόμη οἱ ἀντιδραστικές αὐτές φιλοσοφικές ἀντιλήψεις κυριαρχοῦν ἀνάμεσα στούς μαθητές τοῦ Μιχαηλόβσκι, ἀκόμη καί ἀνάμεσα στούς πιό «ἀριστερούς» ναρόντνικους (σάν τόν κ. Τσερνόφ).

Τό ὅτι ὁ «σοσιαλισμός» τοῦ Μιχαηλόβσκι καί τῶν ναρόντνικων δέν εἶναι παρά ἀστικοδημοκρατική φρασεολογία, τό ἀπόδειξε ὁριστικά ἡ πείρα τῆς δράσης ὅλων τῶν τάξεων καί τῆς μαζικῆς τους πάλης στά 1905-1907. Ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν τόσο στήν Ι, ὅσο καί στή ΙΙ Δούμα *δέν* ἀκολούθησε τούς ἀριστερούς ναρόντνικους, ἀλλά «τούς τρουντοβίκους» καί «τούς λαϊκούς σοσιαλιστές». Αὐτό εἶναι γεγονός πού δέν ἐπιτρέπεται νά τό ξεχνᾶμε ἤ νά τό διαστρεβλώνουμε. Καί, ὕστερα ἀπό τούς μαρξιστές, ἀκόμη καί οἱ ἴδιοι οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι, μέ ἐκπροσώπους τους, λ.χ., τούς κ.κ. Βιχλιάγεφ, Τσερνόφ κ.ἄ., ἀναγκάστηκαν νά ἀναγνωρίσουν τόν ἀστικό χαρακτήρα τῶν τρουντοβίκων λαϊκῶν σοσιαλιστῶν!!

Μερικοί ἐργάτες, οἱ ὁποῖοι συμπαθοῦν τούς ἀριστερούς-ναρόντνικους, ἄς ζητήσουν ἀπό τούς δασκάλους τους *ὅλα* τά ἔργα, πού ἔγραψαν οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι στά 1906-1907 *ἐνάντια* στούς «τρουντοβίκους λαϊκούς σοσιαλιστές».

Ἡ μαζική δράση τῶν ἀγροτῶν στά χρόνια αὐτά ἀπόδειξε ὁριστικά ὅτι ἡ ἀγροτιά ἀκολουθεῖ ἀκριβῶς *ἀστικοδημοκρατικές* θέσεις. Οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι, στήν καλύτερη περίπτωση, δέν ἀποτελοῦν παρά μιά μικρή πτέρυγα τῆς ἀγροτικῆς (δηλαδή τῆς ἀστικῆς) δημοκρατίας στή Ρωσία. Οἱ ἐργάτες ὑποστήριζαν καί θά ὑποστηρίζουν τούς ἀγρότες (ἐνάντια στούς φεουδάρχες), ὅμως τό μπέρδεμα αὐτῶν τῶν τάξεων, τό μπέρδεμα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας μέ τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο εἶναι ἀντιδραστικός τυχοδιωκτισμός. Ἐνάντια σ' αὐτό τόν τυχοδιωκτισμό θά παλεύουν ἀποφασιστικά ὅλοι οἱ συνειδητοί ἐργάτες, ἰδιαίτερα τώρα, πού ἡ μεγάλη πείρα τοῦ μαζικοῦ ἀγώνα στά 1905-1907 ἀπόδειξε πέρα γιά πέρα τό διαχωρισμό τῶν τάξεων, διαχωρισμό, πού ἐκδηλώνεται κάθε μέρα ὅλο καί πιό καθαρά στά χωριά μας.

Ὁ Μιχαηλόβσκι γιά πολύ καιρό, πάνω ἀπό δέκα χρόνια,

ἦταν ὁ νοῦς καί ἡ ψυχή τῆς ὁμάδας τῶν δημοσιολόγων τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο». Καί τί βγῆκε λοιπόν ἀπ᾽ αὐτή τήν ὁμάδα στά μεγάλα χρόνια 1905-1907;

Βγῆκαν οἱ πρῶτοι λικβινταριστές μέσα ἀπό τίς γραμμές τῆς δημοκρατίας!

Ὁρισμένοι ἐργάτες πού συμπαθοῦν τούς ἀριστερούς-ναρόντνικους, ἄς ζητήσουν ἀπό τούς δασκάλους τους τό τεῦχος τοῦ Αὐγούστου 1906 τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» καί ὅλα τά γραφτά τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων, ὅπου ἀποκαλοῦσαν τήν ὁμάδα αὐτή «σοσιαλ-καντέτους» κτλ.!

Ἀπό τήν ὁμάδα Μιχαηλόβσκι βγῆκαν οἱ πρῶτοι λικβινταριστές, πού ἀνακήρυξαν τό φθινόπωρο τοῦ 1906 τό «νόμιμο κόμμα», ἀπαρνήθηκαν τήν «παράνομη ὀργάνωση» καί τά συνθήματά της — 2-3 χρόνια πρίν ἀπό τούς δικούς μας, τούς μαρξιστές, λικβινταριστές. Καί τί βγῆκε ἀπό τό «νόμιμο κόμμα» τῶν κ.κ. Μιακότιν, Πεσεχόνοφ καί τῶν ἄλλων συνεργατῶν τοῦ Μιχαηλόβσκι; Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἔπαψε ἐντελῶς νά ὑπάρχει ὁποιοδήποτε κόμμα, ὅτι ἡ «νόμιμη» ὁμάδα τῶν ναρόντνικων ὀπορτουνιστῶν ἀποσπάστηκε ἐντελῶς ἀπό τίς μάζες.

Ὁ Μιχαηλόβσκι πού δέν ἀπαρνήθηκε ποτέ τήν παράνομη ὀργάνωση (ἤ πιό σωστά: πού πέθανε λίγο καιρό πρίν περάσει ἡ ὁμάδα του στό λικβινταρισμό), δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὁλοκληρωτικά ὑπεύθυνος γιά τόν ἄθλιο καί ἀξιοκαταφρόνητο ὀπορτουνισμό τῶν κ.κ. Πεσεχόνοφ, Μιακότιν καί Σίας. Ὅμως δέν εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι στό φύλ. ἀρ. 3 τῆς «Βέρναγια Μίσλ», πού εἶναι ἀφιερωμένο στόν Μιχαηλόβσκι, βλέπουμε ξανά τό σάπιο συνασπισμό (συμμαχία) τῶν «ἀριστερῶν» ναρόντνικων μέ τούς «σοσιαλ-καντέτους» τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο»; Κι᾽ ἄν θυμηθοῦμε τί ἔγραφε ὁ Μιχαηλόβσκι στόν Λαβρόφ γιά τή στάση του ἀπέναντι στούς ἐπαναστάτες, δέν θά πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι οἱ «σοσιαλ-καντέτοι», σέ γενικές γραμμές εἶναι οἱ πιστοί συνεχιστές του;

Ἐμεῖς τιμοῦμε τόν Μιχαηλόβσκι γιά τήν εἰλικρινή, γεμάτη ταλέντο πάλη του ἐνάντια στή δουλοπαροικία, τή «γραφειοκρατία» (μέ συγχωρεῖτε γιά τήν ὄχι ἀκριβή λέξη) κτλ., γιά τό σεβασμό του ἀπέναντι στήν παράνομη ὀργάνωση καί τή βοήθειά του ἀπέναντι σ᾽ αὐτή, ὄχι ὅμως καί γιά τίς ἀστικοδημοκρατικές του ἀντιλήψεις, οὔτε γιά τίς ταλαντεύσεις του ἀπέναντι στό φιλελευθερισμό, οὔτε γιά τήν ὁμάδα του τῶν «σοσιαλ-καντέτων» τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο».

Ἡ ἀστική δημοκρατία τῆς Ρωσίας, δηλαδή κατά κύριο λόγο

ἡ ἀγροτιά, ταλαντεύεται ἀνάμεσα στούς φιλελεύθερους ἀστούς καί τό προλεταριάτο ἐξαιτίας τῆς ταξικῆς της θέσης κι' ὄχι τυχαῖα. Καθῆκον τῶν ἐργατῶν εἶναι νά ἀπαλλάξουν τήν ἀγροτιά ἀπό τήν ἐπιροή τῶν φιλελευθέρων, παλεύοντας ἀμείλικτα ἐνάντια στίς «ναροντνικιστικές» διδασκαλίες.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 19,
22 τοῦ Φλεβάρη 1914
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΓΙΑ ΤΟΝ Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ

Ἡ Σύνταξη πῆρε ἕνα γράμμα ὑπογραμμένο ἀπό 13 «ἀριστερούς-μπολσεβίκους», μέ τήν ἐπικεφαλίδα «Τιφλίδα-Καύκασος». Μέ τό γράμμα αὐτό οἱ συντάκτες του ζητοῦν νά μάθουν γιά τή στάση τῆς Σύνταξης ἀπέναντι στή συνεργασία τοῦ Α. Μπογκντάνοφ. Οἱ ἐπιστολογράφοι αὐτοονομάζονται «ἰδεολογικοί ὀπαδοί τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ»» καί ὁ τόνος τους εἶναι καθαρά καί κατηγορηματικά ἐχθρικός ἀπέναντι στήν ἐφημερίδα μας.

Παρ' ὅλα αὐτά νομίζουμε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐξηγηθοῦμε μιά γιά πάντα μαζί τους.

Γιατί ἔγινε ἀδύνατη ἡ συνεργασία τοῦ Α. Μπογκντάνοφ στίς ἐργατικές ἐφημερίδες καί τά περιοδικά πού ἀκολουθοῦν τήν ἄποψη τοῦ συνεποῦς μαρξισμοῦ; — Ἐπειδή ὁ Α. Μπογκντάνοφ δέν εἶναι μαρξιστής.

Οἱ ἐπιστολογράφοι, ἀκολουθώντας τό δρόμο πού τούς ὑπόδειξε ὁ ἴδιος ὁ Μπογκντάνοφ μέ τό γράμμα του τό δημοσιευμένο σέ μιά λικβινταριστική ἐφημερίδα, ζητοῦν νά βροῦν τήν ἐξήγηση τῆς ἐξαφάνισης τοῦ Α. Μπογκντάνοφ ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐφημερίδων μας σέ κάποια προσωπικά ἐλατήρια, στήν ὕπουλη συμπεριφορά ὁρισμένων προσώπων κτλ. Ὅλα αὐτά εἶναι καθαρές ἀνοησίες, πού δέν ἀξίζει τόν κόπο οὔτε νά τίς ἐξετάσει κανείς, οὔτε νά τίς ἐξηγήσει. Τό ζήτημα εἶναι πολύ πιό ἁπλό καί καθαρό.

Ἄν οἱ ἐπιστολογράφοι δέν ἐνδιαφέρονταν γιά «πρόσωπα», ἀλλά γιά τό ἱστορικό τῶν ὀργανωτικῶν καί ἰδεολογικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στούς μαρξιστές, θά ἤξεραν ὅτι ἀπό τό Μάη ἀκόμη τοῦ 1909 ἡ ἐξουσιοδοτημένη συνέλευση τῶν μπολσεβίκων, ὕστερα ἀπό ἐξονυχιστική καί παρατεταμένη προκαταρκτική συζήτηση, δήλωσε ὅτι *δέν φέρνει τήν εὐθύνη* γιά τίς φιλολογικοπολιτικές ἐκδηλώσεις τοῦ Α. Μπογκντάνοφ[118]. Ἄν οἱ ἐπιστολογράφοι ἔδιναν μικρότερη σημασία στά μικροαστικά κουτσομπολιά καί τίς φλυαρίες κι' ἔπαιρναν περισσότερο ὑπόψη τήν ἰδεολογική

πάλη ἀνάμεσα στούς μαρξιστές, θά ἤξεραν ὅτι ὁ Α. Μπογκντάνοφ διαμόρφωσε στά βιβλία του ἕνα ὁρισμένο κοινωνικοφιλοσοφικό σύστημα κι' ὅτι ἐνάντια στό σύστημα αὐτό, ἐφόσον ἦταν μή μαρξιστικό καί ἀντιμαρξιστικό, τάχθηκαν *ὅλοι* οἱ μαρξιστές ἀνεξάρτητα ἀπό ὁμάδες. Ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἱστορία τοῦ μαρξισμοῦ καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας ξέρουν, κι' ὅποιος δέν τό ξέρει *εἶναι ὑποχρεωμένος* νά τό μάθει, νά τό μελετήσει καί νά τό καταλάβει, ὅτι πίσω ἀπό τό ζήτημα τῆς συνεργασίας τοῦ Α. Μπογκντάνοφ στήν ἐργατική ἐφημερίδα βρίσκεται ἕνα πιό οὐσιῶδες ζήτημα, ἕνα ζήτημα ἀρχῶν γιά τή σχέση ἀνάμεσα στή φιλοσοφία τοῦ Μάρξ καί στή διδασκαλία τοῦ Α. Μπογκντάνοφ. Τό ζήτημα αὐτό ἐξετάστηκε, ἀναλύθηκε, ἐξηγήθηκε ἀναλυτικά σέ βιβλία, μπροσοῦρες καί ἄρθρα. Ἡ πολιτική ἄποψη γιά τή συνεργασία τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου δημοσιολόγου στόν ἐργατικό τύπο βρίσκεται σέ τοῦτο: πρέπει νά κρίνεις γι' αὐτόν ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ὕφους, τῆς ὀξύνοιας, τοῦ ἐκλαϊκευτικοῦ ταλέντου τοῦ δοσμένου συγγραφέα, ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τοῦ γενικοῦ του προσανατολισμοῦ, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ *τί* προσφέρει μέ τή διδασκαλία του στίς ἐργατικές μάζες. Οἱ μαρξιστές πιστεύουν ὅτι ὅλη ἡ συγγραφική δράση τοῦ Α. Μπογκντάνοφ συνοψίζεται στήν προσπάθεια νά ποτίσει τή συνείδηση τοῦ προλεταριάτου μέ τίς ἐξωραϊσμένες ἰδεαλιστικές ἀντιλήψεις τῶν ἀστῶν φιλοσόφων.

Ὅποιος νομίζει ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἔτσι, ὅτι στή διαμάχη γιά τίς φιλοσοφικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ δέν ἔχει δίκιο ὁ Πλεχάνοφ, οὔτε ὁ Ἰλίν, ἀλλά ὁ Μπογκντάνοφ, αὐτός ὀφείλει νά ὑπερασπίσει ἀνοιχτά τό σύστημα τοῦ Μπογκντάνοφ κι' ὄχι νά ὑποδείχνει ὅτι τοῦτο ἤ ἐκεῖνο τό ἐκλαϊκευτικό ἄρθρο τοῦ Μπογκντάνοφ μπορεῖ νά βρεῖ τή θέση του στίς στῆλες μιᾶς ἐργατικῆς ἐφημερίδας. Ὅμως ἐμεῖς δέν ξέρουμε νά ὑπάρχουν ὑπερασπιστές τοῦ συστήματος τοῦ Μπογκντάνοφ στίς γραμμές τῶν μαρξιστῶν. Ἐνάντια στή διδασκαλία του τάχθηκαν ὄχι μόνο οἱ «φραξιονιστές» ἀντίπαλοί του, ἀλλά καί οἱ πρώην συνεργάτες του στήν πολιτική ὁμάδα.

Ἔτσι ἔχουν τά πράγματα μέ τόν Μπογκντάνοφ. Οἱ ἀπόπειρές του «νά ἀλλάξει» καί «νά διορθώσει» τό μαρξισμό κρίθηκαν ἀπό τούς μαρξιστές καί χαρακτηρίστηκαν ξένες πρός τό πνεῦμα τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος. Οἱ ὁμάδες μέ τίς ὁποῖες συνεργάστηκε δήλωσαν ὅτι δέν ἔχουν καμιά εὐθύνη γιά τή φιλολογική καί τήν κάθε ἄλλη δράση του. Ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά μπορεῖ νά φέρνεται κανείς ὅπως τοῦ ἀρέσει ἀπέναντι στόν Μπογκντάνοφ,

τό νά ζητάει ὅμως γι' αὐτόν θέση στίς στῆλες τοῦ ἐργατικοῦ τύπου, πού ἔχει προορισμό νά διαδίνει πλατιά τίς στοιχειώδεις ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ, σημαίνει ὅτι δέν καταλαβαίνει οὔτε τό μαρξισμό, οὔτε τή διδασκαλία τοῦ Μπογκντάνοφ, οὔτε τά καθήκοντα τῆς μαρξιστικῆς διαφώτισης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν.

Στό ἔργο αὐτό τῆς διαφώτισης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, πού στήν ὑπηρεσία του βρίσκεται ἡ ἐφημερίδα μας, δέν ἀκολουθοῦμε τόν ἴδιο δρόμο μέ τόν Μπογκντάνοφ, γιατί ἐμεῖς ἔχουμε διαφορετική ἀντίληψη γι' αὐτή τή διαφώτιση. Νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος, πού γιά ἰδιοτελεῖς σκοπούς συσκοτίζεται μέ ὑπαινιγμούς γιά προσωπικά ἐλατήρια. Ὅσοι ἐργάτες πονοῦν γιά τόν *προσανατολισμό* τῆς ἐφημερίδας τους, πρέπει νά ἀπορίψουν, σάν ἄχρηστα σκουπίδια, ὅλες αὐτές τίς ἀπόπειρες νά ἀναχθεῖ τό ζήτημα σέ «προσωπικά» τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου δημοσιολόγου, ὀφείλουν νά ξεκαθαρίσουν στό μυαλό τους τό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα τῆς διδασκαλίας τοῦ Μπογκντάνοφ. Κι' ὅταν ἀρχίσουν νά τό ξεκαθαρίζουν, θά φτάσουν γρήγορα στό ἴδιο συμπέρασμα πού καταλήξαμε κι' ἐμεῖς: ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ μαρξισμός κι' ἐντελῶς διαφορετικό πράγμα ἡ διδασκαλία τοῦ Μπογκντάνοφ. Καί μιά ἐργατική ἐφημερίδα ἔχει καθῆκον νά καθαρίζει τή συνείδηση τοῦ προλεταριάτου ἀπό τίς ἀστικο-ἰδεαλιστικές προσμίξεις καί ὄχι νά σερβίρει ἀπό τίς στῆλες της τό δυσκολοχώνευτο αὐτό μίγμα.

Θά μᾶς ποῦν ὅμως ὅτι παρ' ὅλα αὐτά ἡ «Πράβντα» ἔχει δημοσιεύσει ἀρκετά ἄρθρα τοῦ Α. Μπογκντάνοφ. Ναί, τά ἔχει δημοσιεύσει.

Ὅμως, ὅπως ἔγινε τώρα φανερό σ' ὅλους, αὐτό ἦταν ἁπλῶς λάθος, ἀναπόφευκτο σέ μιά τόσο καινούργια δουλιά, ὅπως ἡ ἔκδοση τῆς πρώτης ἐργατικῆς ἐφημερίδας στή Ρωσία. Οἱ σύντροφοι πού καθοδηγοῦσαν τή δουλιά αὐτή, ἐλπίζανε ὅτι στά ἐκλαϊκευτικά ἄρθρα πού πρότεινε ὁ Μπογκντάνοφ στήν ἐφημερίδα, ἡ προπαγάνδα τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων τοῦ μαρξισμοῦ θά ἀπωθήσει σέ δεύτερη μοίρα τά εἰδικά γνωρίσματα τῆς διδασκαλίας τοῦ Μπογκντάνοφ. Ὅπως θά ἔπρεπε νά περιμένει κανείς, αὐτό δέν ἔγινε. Ὕστερα ἀπό τά πρῶτα ἄρθρα — λίγο-πολύ οὐδέτερα — παρουσιάστηκε ἕνα ἄρθρο, ὅπου ὁ Μπογκντάνοφ προσπαθοῦσε ἀνοιχτά νά μετατρέψει τήν ἐργατική ἐφημερίδα σέ ὄργανο προπαγάνδας ὄχι τοῦ μαρξισμοῦ, ἀλλά τοῦ δικοῦ του ἐμπειριομονισμοῦ. Ὅπως φαίνεται, ὁ Α. Μπογκντάνοφ ἔδινε στό ἄρθρο του αὐτό τόσο μεγάλη σημασία, ὥστε ὕστερα ἀπ' αὐτό, δηλ. ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1913, νά μή στείλει κανένα πιά ἄρθρο.

Καί τότε τό ζήτημα τῆς συνεργασίας μπῆκε μπροστά στή

Σύνταξη σάν ζήτημα άρχής καί λύθηκε μέ τή γνωστή στούς άναγνῶστες ἔννοια.

Λίγα λόγια τώρα γιά τήν ὁμάδα «Βπεριόντ», πού ἡ ἐφημερίδα μας τήν ἀποκάλεσε «τυχοδιωκτική» *.

Οἱ ἐπιστολογράφοι, ἐπειδή δέν ξέρουν νά σκέπτονται πολιτικά, ἀλλά σκέπτονται σάν μικροαστοί, εἶδαν κι' ἐδῶ κάποιον προσωπικό ὑπαινιγμό γιά τά μέλη τῆς ὁμάδας. Κι' αὐτό ἐπίσης εἶναι ἀνοησία. Οἱ μαρξιστές ὀνομάζουν «τυχοδιωκτική» τήν πολιτική τῶν ὁμάδων, πού δέν στηρίζονται στό ἔδαφος τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, λ.χ. τῶν ἀναρχικῶν, τῶν τρομοκρατῶν-ναρόντνικων κτλ. Κανένας δέν θά τολμήσει νά ἀμφισβητήσει τίς παρεκκλίσεις τῶν βπεριοντοφικῶν πρός τήν πλευρά τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ, τήν ἀνεκτικότητά τους ἀπέναντι στή «θεοπλασία» τοῦ Λουνατσάρσκι, στόν ἰδεαλισμό τοῦ Μπογκντάνοφ, στά θεωρητικο-αναρχικά καμώματα τοῦ Στ. Βόλσκι κτλ. Μιά καί ἡ πολιτική τῶν βπεριοντοφικῶν ξεστράτισε πρός τόν ἀναρχισμό καί τό συνδικαλισμό, κάθε μαρξιστής θά τήν ὀνομάσει πολιτική τυχοδιωκτισμοῦ.

Αὐτό εἶναι γεγονός πού τό ἐπιβεβαίωσε τό ὁλοκληρωτικό ξέφτισμα τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Μόλις ἀναζωογονήθηκε τό ἐργατικό κίνημα, ἡ ὁμάδα αὐτή — ἕνα μάζωμα ἀπό ἑτερογενῆ στοιχεῖα χωρίς καθορισμένη πολιτική γραμμή, χωρίς κατανόηση τῶν βάσεων τῆς ταξικῆς πολιτικῆς καί τοῦ μαρξισμοῦ — διαλύθηκε χωρίς ν' ἀφήσει ἴχνη.

Τό ἐργατικό κίνημα θά βαδίσει μπροστά κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ μαρξισμοῦ, παραμερίζοντας τίς ὁμάδες αὐτές, παραμερίζοντας τούς «ἐμπειριομονιστές», τούς «θεοπλάστες», τούς «ἀναρχικούς» κτλ.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 21,
25 τοῦ Φλεβάρη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 302 *Ἡ Σύντ.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΒΕΤΕΡΑΝ: «ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΤΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ»

Δημοσιεύουμε μέ εὐχαρίστηση τό ἄρθρο τοῦ σ. Βετεράν, πού δίνει μιά ἱστορική σκιαγραφία τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος στή Λεττονία γενικά καί τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν εἰδικά. Θά μᾶς ἦταν ἐξαιρετικά εὐπρόσδεκτα τά σχέδια τροποποιήσεων ἤ συμπληρώσεων τῶν λεττονῶν μαρξιστῶν στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τοῦ καλοκαιριοῦ (1913). Οἱ λεττονοί σοσιαλδημοκράτες εἶχαν παλιές συμπάθειες ἀπέναντι στήν Μπούντ, συμπάθειες πού ἄρχισαν νά κλονίζονται, *πρῶτο*, ἐξαιτίας τῆς θεωρητικῆς κριτικῆς πού τούς ἔκαναν οἱ μαρξιστές· καί δεύτερο, ἐξαιτίας τοῦ πρακτικοῦ σεπαρατισμοῦ τῶν μπουντιστῶν ἰδιαίτερα μετά τό 1906. Εὐχόμαστε νά συνεχιστεῖ ἡ συζήτηση μέσα στούς λεττονούς σοσιαλδημοκράτες γιά τό ἐθνικό ζήτημα καί νά καταλήξει σέ ἐντελῶς συγκεκριμένες ἀποφάσεις.

Ὅσο γιά τήν οὐσία τῶν παρατηρήσεων τοῦ σ. Βετεράν, θέλουμε νά σημειώσουμε μόνο τοῦτο δῶ. Ἡ παραπομπή μας στήν Ἑλβετία * δέν τοῦ φαίνεται πειστική, γιατί ἐκεῖ καί τά τρία ἔθνη εἶναι ἐξαρχῆς ἔθνη μέ ἱστορία καί ἰσότιμα. Ὅμως παράδειγμα καί πρότυπο γιά «ἔθνη χωρίς ἱστορία» δέν θά βροῦμε πουθενά (ἐκτός ἀπό τήν οὐτοπία) παρά μόνο στά ἱστορικά ἔθνη. Καί τήν ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν τή βάζουν σάν προϋπόθεση καί οἱ ἴδιοι οἱ ὀπαδοί τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας». Συνεπῶς ἡ πείρα τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητας μᾶς λέει ὅτι *σέ συνθῆκες* πραγματικῆς ἰσοτιμίας τῶν ἐθνῶν καί συνεποῦς δημοκρατισμοῦ ἡ «πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία» εἶναι περιττή, ἐνῶ, ὅταν *δέν* ὑπάρχουν οἱ συνθῆκες αὐτές παραμένει οὐτοπία καί ἡ προπαγάνδισή της ἀποτελεῖ κήρυγμα ἑνός ἐκλεπτισμένου ἐθνικισμοῦ.

«Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 2, Φλεβάρης 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε»

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 116-117. *Ἡ Σύντ.*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΣ»[119]

Ἡ προτεινόμενη στόν ἀναγνώστη συλλογή ἀποτελεῖται ἀπό ἄρθρα γραμμένα στά 1909-1914. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐποχή πού τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας περνοῦσε ἐξαιρετικά μεγάλες δυσκολίες. Ὡστόσο οἱ μαρξιστές δέν ἱκανοποιοῦνταν καί δέν μποροῦσαν νά ἱκανοποιηθοῦν ἁπλῶς καί μόνο μέ τό νά ὑποδείχνουν τίς δυσκολίες αὐτές, ἁπλῶς καί μόνο μέ τό νά κάνουν παράπονα γιά τό γενικό ξεχαρβάλωμα, τή γενική ἀποσύνθεση κτλ. Ἔπρεπε νά καθοριστεῖ ποιές ἦταν οἱ οἰκονομικές καί πολιτικές αἰτίες τοῦ ξεχαρβαλώματος ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἰδιαίτερου σταδίου τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, ποιά ἡ *ταξική* σημασία τοῦ πιό πλατιοῦ ρεύματος πού ἐνσάρκωνε τήν ἀποσύνθεση αὐτή, συγκεκριμένα *τοῦ λικβινταριστικοῦ* ρεύματος.

Τή βασική ἀπάντηση στό σπουδαιότατο αὐτό γιά τό ἐργατικό κίνημα ζήτημα τήν ἔδοσαν οἱ μαρξιστές τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 μέ τίς τελείως συγκεκριμένες, ὁλοκληρωμένες καί ἐπίσημες ἀποφάσεις τους. Οἱ ἀποφάσεις αὐτές ἔπρεπε νά ἐξηγοῦνται, νά διαδίδονται καί νά ἐφαρμόζονται στά καθημερινά ζητήματα τοῦ οἰκονομικοῦ καί τοῦ πολιτικοῦ κινήματος. Στά ἄρθρα πού συγκεντρώσαμε σέ τούτη τή συλλογή γίνεται ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἐπεξεργασία — δυστυχῶς, γιά λόγους «ἀνεξάρτητους ἀπό τή Σύνταξη», μέ τρόπο πολύ ἀτελή.

Σήμερα, ὕστερα ἀπό δυό σχεδόν χρόνια ζωῆς τοῦ καθημερινοῦ μαρξιστικοῦ τύπου τῆς Πετρούπολης, τό ζήτημα τῆς σημασίας καί τῆς ἐκτίμησης τοῦ λικβινταρισμοῦ, ὄχι μόνο στή θεωρία, ἀλλά καί στήν πράξη, *μεταβιβάζεται* ὁλοκληρωτικά πιά — ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι — στήν κρίση τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν. Κι' αὐτό ἀποτελεῖ πολύ μεγάλο εὐτύχημα γιά τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας καί πολύ σοβαρή ἔνδειξη τῆς ὡριμότητάς του. Οἱ ἴδιοι οἱ συνειδητοί ἐργάτες ἀναζητοῦν καί θά βροῦν τελικά

τήν ἀλήθεια, θά καθορίσουν τήν ταξική σημασία τοῦ λικβινταρισμοῦ, θά ἐλέγξουν μέ τήν πείρα τοῦ μαζικοῦ κινήματός τους τήν ἀξιολόγησή του, θά ἐπεξεργαστοῦν τίς κατάλληλες μεθόδους γιά τήν καταπολέμησή του.

Μέ τήν ἔκδοση τούτης τῆς συλλογῆς θά θέλαμε νά βοηθήσουμε ὅλους τούς ἐργάτες πού ἐνδιαφέρονται γιά τίς τύχες τοῦ κινήματος τῆς τάξης τους. Τά ἄρθρα δέν εἶναι καταχωρημένα ἐδῶ μέ χρονολογική σειρά, ἀλλά κατά *θέματα* μέ τή σειρά (κατά προσέγγιση) τοῦ περάσματος ἀπό τή θεωρία στήν πράξη.

Στήν πρώτη σειρά (1ο μέρος) μπαίνουν τά βασικά ζητήματα πού ἄν δέν λυθοῦν, οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά μιά μελετημένη τακτική καί πολιτική γενικά. Σ' αὐτά ὁ ἀναγνώστης θά βρεῖ τήν ἐκτίμηση τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς καί τῆς ταξικῆς σημασίας, πού ἔχει ἡ πάλη τῶν μαρξιστικῶν ρευμάτων, σέ συνέχεια τήν ἀνάλυση τοῦ ζητήματος τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου σέ σύνδεση μέ τήν κριτική τοῦ κύριου «ἔργου» τῶν λικβινταριστῶν («Τό κοινωνικό κίνημα»), τέλος, ἄρθρα γιά τό ζήτημα τῆς «ἀριστεροποίησης» τῆς ἀστικῆς τάξης.

Παρακάτω ἀκολουθοῦν (2ο μέρος) τά ἄρθρα γιά τήν ἐκλογική καμπάνια, γιά τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τῆς IV Δούμας καί τήν τακτική μέσα στή Δούμα.

Ἔπειτα ἀκολουθεῖ (3ο μέρος) τό ζήτημα γιά «τό νόμιμο κόμμα» καί τό ἀδιάρηκτα συνδεμένο μ' αὐτό ζήτημα τῆς ἑνότητας.

Τό τέταρτο μέρος εἶναι ἀφιερωμένο στή φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική μέ τούς διάφορους τρόπους ἐφαρμογῆς της. Ὕστερα ἀπό μιά γενική ἐκτίμηση τοῦ ρεφορμισμοῦ, ἐξετάζονται ἐδῶ τά ζητήματα τῶν «μερικότερων διεκδικήσεων», τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι, τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, τῆς στάσης τῶν λικβινταριστῶν ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους καί ἀντίστροφα.

Τέλος, τό τελευταῖο θέμα (5ο μέρος) εἶναι: οἱ λικβινταριστές καί τό ἐργατικό κίνημα. Σ' αὐτό ὁ ἀναγνώστης θά βρεῖ καί τήν ἐκτίμηση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τοῦ 1905-1907, πού δίνει στό κυριότερο ἔργο του ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ λικβινταρισμοῦ (ὁ Κολτσόφ) καί τήν ἀνάλυση τοῦ ζητήματος τῆς πρακτικῆς στάσης τῶν ἐργατῶν ἀπέναντι στούς λικβινταριστές καί τά πιό ἐπίκαιρα ὑλικά γιά τήν ἱστορία τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στή Δούμα.

Στό «κλείσιμο» γίνεται προσπάθεια νά βγοῦν μερικά γενικά συμπεράσματα γιά τήν πάλη τῶν ρευμάτων μέσα στό σύγχρονο ἐργατικό κίνημα.

Θέλουμε νά ἐλπίζουμε ὅτι ἡ συλλογή μας θά διευκολύνει τούς ἐργάτες νά βροῦν καί νά μελετήσουν τά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τά ἐπίμαχα ζητήματα. Ἐννοεῖται ὅτι πάρα πολλά καί πολύ σπουδαῖα ἄρθρα *δέν μπορέσαμε* νά τά δόσουμε. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, σέ μιά συλλογή ἄρθρων διαφόρων συγγραφέων, πού ἔχουν γραφτεῖ σέ μιά σειρά χρόνια, εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ ἐπαναλήψεις. Ὑπάρχουν φυσικά καί ἀτομικές ἀποχρώσεις ἀνάμεσα στούς συγγραφεῖς. Ὅμως ὅλα τά ἄρθρα τους στό σύνολο εἶναι ἁπλῶς σχόλιο (ἐπεξήγηση), ἐφαρμογή τῶν ἐπίσημων μαρξιστικῶν ἀποφάσεων, πού ἡ ἀποδοχή τους ξεχωρίζει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τούς συνειδητούς ὀργανωμένους ἐργάτες-μαρξιστές ἀπό τούς λικβινταριστές τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί ἀπό τούς ἀνθρώπους πού ξεκόβουν ἀπ' αὐτό. Ἕνας ἀπό τούς κυριότερους σκοπούς μας εἶναι νά ἐξηγηθοῦν καί νά ἐλεγχθοῦν οἱ ἀποφάσεις αὐτές καί νά διευκολυνθεῖ ἡ πραγματοποίηση διορθώσεων καί συμπληρώσεων, πού ἔγιναν ἴσως ἀναγκαῖες μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου.

Φλεβάρης 1914.

Δημοσιεύτηκε τό 1914 στή συλλογή: «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός», μέρος ΙΙ, ἔκδ. «Πριμπόι», Πετρούπολη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς συλλογῆς

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΦΙΛΟΝΙΚΙΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ

Τήν περασμένη Παρασκευή ή «Πούτ Πράβντι» (άρ. φύλ. 18) δημοσίευσε ένα άρθρο μέ τόν τίτλο «Ό κ. Στρούβε γιά τήν «έξυγίανση τής έξουσίας»» *. Στό άρθρο της αυτό ή εφημερίδα κατατοπίζει τούς άναγνώστες της σχετικά μέ τήν εκτίμηση, πού κάνει στήν πολιτική κατάσταση τής Ρωσίας ένας άπό τούς πιό άνοιχτούς καί συνεπεΐς άντεπαναστάτες φιλελευθέρους.

Τήν άλλη μέρα ή έφημερίδα «Ρέτς» δημοσίευσε μιά τεράστια έπιφυλλίδα «άρχών» τοϋ κ. Μιλιουκόφ «ένάντια» στόν κ. Στρούβε άπ' άφορμή πάλι τό ίδιο τό άρθρο τοϋ Στρούβε γιά τήν έξυγίανση τής έξουσίας. Θά είναι ωφέλιμο νά σταθοϋμε στή φιλονικία αυτών τών δυό φιλελευθέρων, πρώτο, γιατί ή φιλονικία άφορά σπουδαιότατα ζητήματα τής ρωσικής πολιτικής καί, δεύτερο, γιατί ή φιλονικία άποκαλύπτει *δυό πολιτικούς τύπους* άστών παραγόντων. Καί είναι τύποι πού γιά πολύ καιρό, γιά δεκαετίες, θά έχουν ουσιαστική πολιτική σημασία στή Ρωσία, τύποι πού έχουν τήν ίδια σημασία καί σ' όλες τίς καπιταλιστικές χώρες. Τό προλεταριάτο έχει χρέος, γιά τό δικό του συμφέρον, νά γνωρίσει τούς τύπους αυτούς.

Τά τελευταία χρόνια ό κ. Στρούβε διατύπωσε μέ ίδιαίτερη σαφήνεια τήν άποψή του στό βιβλίο «Βέχι»[120]. Είναι ή άποψη ενός άντεπαναστάτη φιλελευθέρου, όπαδοϋ τής θρησκείας (καί τοϋ φιλοσοφικοϋ ίδεαλισμοϋ, τοϋ πιό σίγουρου καί τοϋ πιό «έπιστημονικοϋ» δρόμου πρός τή θρησκεία), εχθρού τής δημοκρατίας. Είναι μιά καθαρή, σαφής άποψη, πού δέν έχει προσωπική, άλλά ταξική σημασία, γιατί στήν πραγματικότητα *όλη ή μάζα* τής όχτωβριστικής καί *τής καντέτικης* άστικής τάξης στή Ρωσία άκολουθοϋσε στά 1907-1914 άκριβώς τήν άποψη αυτή.

---

* Βλ. σέ τοϋτο τόν τόμο, σελ. 325-327. *Ή Σύντ.*

Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι καί ἡ ὀχτωβριστική καί ἡ καντέτικη ἀστική τάξη κάνουν στροφή πρός τά δεξιά, μακριά ἀπό τή δημοκρατία. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ἡ ἀστική τάξη αὐτή φοβᾶται περισσότερο τό λαό παρά τήν ἀντίδραση. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ἡ στροφή αὐτή δέν ἀποτελεῖ κάτι τό τυχαῖο, ἀλλά προκλήθηκε ἀπό τήν ταξική πάλη ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ὁ Στροῦβε κι᾽ ὕστερα ἀπ᾽ αὐτόν ὁ Μακλάκοφ εἶπαν ἁπλῶς μέ μεγαλύτερη εἰλικρίνεια ἀπό τούς ἄλλους καντέτους τήν ἀλήθεια γιά τήν τάξη τους, γιά τό κόμμα τους.

Ἡ ἀλήθεια αὐτή εἶναι καρφί στά μάτια ἐκείνων τῶν διπλωματῶν τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων (μ᾽ ἐπικεφαλῆς τόν Μιλιουκόφ), πού θεωροῦν ἀπαραίτητο νά ἐρωτοτροποῦν μέ τή δημοκρατία, ἔχοντας τή γνώμη ὅτι ἡ δημοκρατία αὐτή δέν ἔχει παίξει ἀκόμη πέρα γιά πέρα τό ρόλο της κι᾽ ὅτι ἡ ἀστική τάξη θά βρεθεῖ ἴσως στήν ἀνάγκη νά ζήσει καί νά δράσει μέσα σέ μιά τάξη πραγμάτων, πού δέν θά τή δημιουργοῦν μόνο οἱ Πουρισκέβιτς, ἀλλά — ποῦ ξέρεις τί μπορεῖ νά γίνει — μέσα σέ μιά τάξη πραγμάτων πού θά τή δημιουργεῖ ἡ δημοκρατία, «ὁ ὄχλος», «ὁ δρόμος», οἱ ἐργάτες.

Ὁ κ. Μιλιουκόφ, ἀκολουθώντας τήν ἴδια γραμμή μέ τόν κ. Στροῦβε καί τόν κ. Μακλάκοφ, θέλει νά τή συγκαλύπτει, νά παρουσιάζεται ἐξωραϊσμένος μπροστά στήν κοινή γνώμη, νά ἐξαπατᾶ τή δημοκρατία καί νά τή σέρνει ἀπό τό χαλινάρι. Γι᾽ αὐτό ὁ κ. Μιλιουκόφ *καμώνεται* ὅτι λογομαχεῖ μέ τή συλλογή «Βέχι», ὅτι λογομαχεῖ μέ τόν Στροῦβε, ὅτι ἀντικρούει τόν Μακλάκοφ, ἐνῶ στήν *πραγματικότητα* διδάσκει ἁπλῶς τόν Στροῦβε καί τόν Μακλάκοφ, πῶς νά κρύβουν μέ περισσότερη πονηριά τίς σκέψεις τους.

Ἡ οὐσία τῆς μεγάλης ἐπιφυλλίδας τοῦ κ. Μιλιουκόφ κατά τοῦ Στροῦβε εἶναι ἡ κατηγορία ὅτι ὁ Στροῦβε ἔχει δημιουργήσει «ἀδιέξοδη σύγχυση».

Κι᾽ αὐτό εἰπώθηκε μέ κακία καί θυμό — δέν εἶναι ἔτσι;

Ποῦ βρίσκεται ὅμως ἡ σύγχυση; Στό γεγονός ὅτι ὁ Στροῦβε εἶναι «αἰσιόδοξος» καί πιστεύει στήν ἐξυγίανση τῆς ἐξουσίας, ἄν καί ὁ ἴδιος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐξουσία δέν βγάζει διδάγματα ἀπό τά «τραντάγματα» καί ἔτσι τά καθιστᾶ ἀναπόφευκτα. Κατά τόν Στροῦβε δυό λύσεις ὑπάρχουν: ἤ «ταραχές» ἤ ἐξυγίανση τῆς ἐξουσίας. Τήν πρώτη λύση ὁ Στροῦβε δέν θέλει οὔτε νά τήν «ἐπιδιώκει ἐνεργά» οὔτε καί νά τήν «εὔχεται».

Πραγματικά ὑπάρχει σύγχυση στόν Στροῦβε, ὅμως στόν ἴδιο

ἀκριβῶς βαθμό *ὑπάρχει καί στόν Μιλιουκόφ*. Γιατί καί τό Κόμμα τῶν καντέτων — μέ τόν Μιλιουκόφ ἀρχηγό του — τό ἴδιο δέν μπορεῖ οὔτε «νά εὔχεται» τήν πρώτη λύση, οὔτε «νά τήν ἐπιδιώκει ἐνεργά».

Αὐτό δέν τό ἀποδείχνουν τά λόγια (εἶναι ἀνόητοι ὅσοι στήν πολιτική κρίνουν τούς ἀνθρώπους καί τά κόμματα ἀπό τά λόγια τους), ἀλλά *τά ἔργα*, δηλαδή *ὅλη ἡ ἱστορία* τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων ἀπό τό 1905 ὥς τό 1914, μιά ὁλόκληρη σχεδόν δεκαετία.

Τό Κόμμα τῶν καντέτων περισσότερο φοβᾶται νά πάει μέ τό μέρος τῶν ἐργατῶν (στά ζητήματα τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ, ἐννοεῖται), παρά νά ἐξαρτιέται ἀπό τούς Πουρισκέβιτς.

Αὐτό ἰσχύει γιά ὁλόκληρο τό κόμμα, γιά ὁλόκληρη τήν ἀστική τάξη καί τήν καντέτικη καί τήν ὀχτωβριστική καί ὁ Μιλιουκόφ γίνεται ἁπλούστατα γελοῖος, ὅταν προσπαθεῖ νά κατηγορήσει γι' αὐτό μόνο τόν Στροῦβε.

Ἡ ἱστορική πείρα ὅλων τῶν χωρῶν μᾶς δείχνει ὅτι ἡ ἀστική τάξη, πού ἐπιθυμεῖ τήν πρόοδο, ταλαντεύεται ἀνάμεσα σέ δυό δρόμους: ἤ νά πάει μέ τό μέρος τῶν ἐργατῶν ἤ νά ἐξαρτιέται ἀπό τούς Πουρισκέβιτς. Σέ ὅλες τίς χῶρες — κι' ὅσο πιό πολιτισμένη κι' ἐλεύθερη εἶναι μιά χώρα τόσο πιό ἔντονα — παρατηροῦνται δυό τύποι πολιτικῶν τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ ἕνας τύπος τραβάει ἀπροκάλυπτα πρός τή θρησκεία, πρός τούς Πουρισκέβιτς, πρός τήν ἀνοιχτή πάλη ἐνάντια στή δημοκρατία καί μέ θεωρητική συνέπεια προσπαθεῖ νά αἰτιολογήσει τήν τάση αὐτή. Ὁ ἄλλος τύπος εἰδικεύεται στό *νά συγκαλύπτει* τήν ἴδια αὐτή τάση μέ *ἐρωτοτροπίες* ἀπέναντι στή δημοκρατία.

Διπλωμάτες σάν τόν Μιλιουκόφ ὑπάρχουν παντοῦ καί οἱ ἐργάτες πρέπει νά ξέρουν νά διακρίνουν ἀμέσως τήν «οὐρά τῆς ἀλεποῦς».

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 25,
1 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

Η «ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ» ΑΓΡΟΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΓΗΣ

Οἱ φλυαρίες τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων γιά τήν «ἐργαζόμενη» ἀγροτιά ἀποτελοῦν τόσο κατάφωρη ἀπάτη καί διαφθορά *τῆς σοσιαλιστικῆς* συνείδησης τῶν ἐργατῶν, ὥστε εἶναι ἀπαραίτητο νά σταθοῦμε πολλές φορές στήν ἀνάλυση τῆς ἀπάτης αὐτῆς. Ὅσο μεγαλύτερη ἐπίδειξη κάνουν οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοί μας μέ κούφιες γενικές φράσεις καί γλυκανάλατους λόγους, τόσο μεγαλύτερη σημασία ἔχει νά τούς ἀντιπαραθέτει κανείς ἀκριβολογημένα στοιχεῖα γιά τό ἀγροτικό νοικοκυριό.

Ὁ ἀριστερός-ναρόντνικος τίποτε ἄλλο δέν φοβᾶται τόσο, ὅσο *τά ἀκριβολογημένα* στοιχεῖα γιά τήν ἀγροτική ἀστική τάξη καί τό ἀγροτικό προλεταριάτο.

Ἄς πάρουμε τά στοιχεῖα τῆς τελευταίας στατιστικῆς τῶν ζέμστβο γιά τούς ἀγρότες τῆς περιοχῆς τῆς Μόσχας[121]. Ἐδῶ ἡ ἀγροτική οἰκονομία πῆρε, σέ μεγάλο συγκριτικά βαθμό, ἐμπορευματικό χαρακτήρα, χάρη στήν ἐξαιρετικά μεγάλη ἀνάπτυξη τῆς κηπουρικῆς καί τῆς λαχανοκομίας. Τό παράδειγμα αὐτό μιᾶς περιοχῆς, πιό ἀναπτυγμένης ἀπό τήν ἄποψη κυριαρχίας τῆς ἀγορᾶς, μᾶς δείχνει πολύ πιό παραστατικά *τά βασικά* χαρακτηριστικά *κάθε* ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ στίς συνθῆκες κυριαρχίας τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὁ πρῶτος τομέας ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ τῆς περιοχῆς Μόσχας (παίρνουμε μόνο τόν πρῶτο τομέα, γιατί οἱ στατιστικοί δέν ἔδοσαν δυστυχῶς γενικά συμπεράσματα) ἀγκαλιάζει *πάνω ἀπό 2 χιλιάδες* ἀγροτικά νοικοκυριά. Ὁ ἀριθμός αὐτός εἶναι ἀρκετά μεγάλος, γιά νά μελετηθοῦν οἱ χαρακτηριστικές σχέσεις ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀστική τάξη στούς κόλπους τῆς «ἐργαζόμενης» ἀγροτιᾶς.

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι ἡ καπιταλιστική γεωργία διαμορφώνεται ἐδῶ πάνω σ' ἕνα συνηθισμένο ἔδαφος καί μέ νοικοκυριά ἐξαιρετικά μικρῶν διαστάσεων, 2 336 ἀγροτικά νοικοκυριά ἔχουν

4 253 ντεσιατίνες κληρουχικῆς γῆς, δηλαδή κατά μέσο ὅρο λιγότερο ἀπό 2 ντεσιατίνες τό νοικοκυριό. Ἄν προσθέσουμε 1 761 ντεσιατίνες πού παίρνονται μέ νοίκι καί ἀφαιρέσουμε 625 ντεσιατίνες πού παραχωροῦνται μέ νοίκι, ἔχουμε 5 389 ντεσιατίνες, δηλαδή πάνω ἀπό 2 ντεσιατίνες τό νοικοκυριό. Καί ὡστόσο τά δυό τρίτα τῶν ἀγροτῶν ἔχουν μισθωτούς ἐργάτες!

Ὅσο ὑψηλότερο εἶναι τό ἐπίπεδο τῆς τεχνικῆς στή γεωργία, ὅσο ἐντατικότερη ἡ καλλιέργεια, ὅσο μεγαλύτερη ἡ ἐπίδραση τῆς ἀγορᾶς, τόσο συχνότερα συναντοῦμε *μεγάλη* παραγωγή σέ *μικρά* κομμάτια γῆς. Αὐτό τό ξεχνᾶνε διαρκῶς οἱ ἀστοί καθηγητές καί οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοί μας πού θαυμάζουν τά μικρά (σέ ἔκταση γῆς) νοικοκυριά καί *συγκαλύπτουν* τόν καπιταλιστικό χαρακτήρα τῶν σύγχρονων μικρῶν νοικοκυριῶν πού χρησιμοποιοῦν μισθωτούς ἐργάτες.

Ἄς δοῦμε τήν ἐμπορευματική κυκλοφορία τῆς κληρουχικῆς γῆς. Ἀπό τούς ἀριθμούς τῶν μισθώσεων καί τῶν ἐκμισθώσεων γίνεται φανερό ὅτι ἡ ἐμπορευματική αὐτή κυκλοφορία εἶναι ἀρκετά σημαντική. Ἡ μισή σχεδόν γῆ πού νοικιάζεται προέρχεται ἀπό *τούς κλήρους*. Συνολικά παραχωροῦνται μέ νοίκι 625 ντεσιατίνες *κληρουχικῆς γῆς*, ἐνῶ νοικιάζονται 845 ντεσιατίνες. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ παλιά κληρουχική γαιοκτησία, πού ἀπ' ὅλο τό χαρακτήρα της συνδέεται μέ τή δουλοπαροικία καί τό μεσαίωνα, γίνεται *ἐμπόδιο* γιά τή σύγχρονη ἐμπορευματική καί καπιταλιστική κυκλοφορία. Ὁ καπιταλισμός *σπάει* τήν παλιά κληρουχική γαιοκτησία. Τό νοικοκυριό δέν προσαρμόζεται στόν *κρατικό* κλῆρο, ἀπαιτεῖ *ἐλεύθερη* ἐμπορευματική κυκλοφορία τῆς γῆς, ἐλεύθερη μίσθωση καί ἐκμίσθωσή της σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀγορᾶς, σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀστικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος.

Ας πάρουμε τό ἀγροτικό προλεταριάτο. Σ' αὐτό πρέπει νά κατατάξουμε πρίν ἀπ' ὅλα τά 405 νοικοκυριά (ἀπό τά 2 336), πού δέν ἔχουν καθόλου γῆ ἤ ἔχουν μισή περίπου ντεσιατίνα τό νοικοκυριό. Τά 405 αὐτά νοικοκυριά ἔχουν 437 ντεσιατίνες κληρουχική γῆ. Αὐτά ὅμως ἀνήκουν στή φτωχολογιά, σχεδόν ὅλα δέν ἔχουν ἄλογο. Δέν ἔχουν δυνάμεις νά κρατήσουν νοικοκυριό. Καί γι' αὐτό νοικιάζουν σέ ἄλλους 375 ντεσιατίνες, δηλ. τό μεγαλύτερο μέρος τῆς γῆς τους καί οἱ ἴδιοι γίνονται μισθωτοί ἐργάτες: ἀπό τά 405 νοικοκυριά τά 376 «δίνουν» εἴτε ἐργάτες γῆς, εἴτε βιομηχανικούς ἐργάτες πού ξεκόβουν ἀπό τή γεωργία.

Ἄς πάρουμε τήν πιό πλούσια ἀγροτική ἀστική τάξη. 526 νοικοκυριά ἔχουν τό καθένα πάνω ἀπό 3 ντεσιατίνες: γιά τήν

κηπουρική καί τή λαχανοκομία αὐτό σημαίνει καπιταλιστική γεωργία. Ἀπό τούς 526 νοικοκυρέους οἱ 509 μισθώνουν ἐργάτες. Σέ 1 706 ἐργάτες τῶν οἰκογενειῶν τους ἀναλογοῦν 1248 μισθωτοί ἐργάτες (μέ τό χρόνο ἤ τήν ἐποχή), χωρίς νά λογαριάσουμε καί τούς μεροκαματιάρηδες (51 χιλιάδες δουλεμένα μεροκάματα).

Αὐτοί ἔχουν 1 540 ντεσιατίνες, δηλ. λιγότερο ἀπό 3 ντεσιατίνες κλῆρο τό κάθε νοικοκυριό. Νοικιάζουν ὅμως σέ ἄλλους μόνο 42 ντεσιατίνες, ἐνῶ παίρνουν ἀπό ἄλλους μέ νοίκι 1 102 ντεσιατίνες κι' ἀπ' αὐτές οἱ 512 ντεσιατίνες προέρχονται ἀπό κλήρους! «Συγκεντρώνοντας» ἔτσι γῆ αὐτοί οἱ «ἐργαζόμενοι» ἀγρότες, πού ἔχουν *ἀπό τρεῖς* ἐργάτες μέλη *τῆς οἰκογένειας* κατά νοικοκυριό, μετατρέπονται σέ τυπικούς ἀστούς: μέ δυόμιση κατά μέσο ὅρο *μισθωτούς* ἐργάτες τό νοικοκυριό καί μέ ἑκατό σχεδόν δουλεμένα μεροκάματα. Ἡ ἀγοραπωλησία *τῶν προϊόντων* τῆς γῆς ὁδηγεῖ στήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγοραπωλησίας *τῆς ἴδιας τῆς γῆς* (μίσθωση καί ἐκμίσθωση) σέ συνέχεια καί στήν ἀγοραπωλησία *τῆς ἐργατικῆς δύναμης*.

Σκεφτεῖτε τώρα καλά τόν ἰσχυρισμό τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων ὅτι ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς ἀποτελεῖ τάχα «ἀφαίρεση τῆς γῆς» ἀπό τήν ἐμπορευματική κυκλοφορία! Αὐτό εἶναι ἕνα πεντακάθαρο μικροαστικό παραμύθι. Στήν πραγματικότητα γίνεται ἀκριβῶς τό ἀντίθετο: ἡ τέτια κατάργηση *θά δυνάμωνε* σέ τεράστιο βαθμό τό τράβηγμα τῆς γῆς στήν ἐμπορευματική κυκλοφορία. Θά ἀπελευθερώνονταν τά κεφάλαια πού ξοδεύονται σήμερα γιά ἀγορά γῆς, θά ἐξαλείφονταν τά δουλοπαροικιακά καί γραφειοκρατικά (ὑπαλληλικά) ἐμπόδια γιά τήν ἐλεύθερη μεταβίβαση τῆς γῆς ἀπό χέρι σέ χέρι, θά ἀναπτυσσόταν μέ μεγαλύτερη ἀκόμη ἔνταση ὁ καπιταλισμός, δηλ. ἡ παραχώρηση μέ νοίκι τῆς γῆς ἀπό τό προλεταριάτο καί ἡ «συγκέντρωση» τῆς γῆς στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἕνα μέτρο ὠφέλιμο ἀπό τήν ἄποψη τῆς πάλης ἐνάντια στούς ἀφέντες τσιφλικάδες οἱ ἀριστεροί-ναρόντνικοι τό παρουσιάζουν γιά «σοσιαλισμό», ἐνῶ στήν πραγματικότητα εἶναι ἕνα ἀστικό μέτρο. Τόσο οἱ προλετάριοι ἀγρότες ὅσο καί οἱ ἀστοί ἀγρότες ἔχουν *κοινά* συμφέροντα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες — αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Αὐτό τό ξέρει ὁ κάθε ἐργάτης-μαρξιστής, ὅμως τό *νά συσκοτίζει* κανείς τή συνείδηση τῆς ταξικῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη μέ φλυαρίες γιά «ἐργαζόμενη» ἀγροτιά, θά πεῖ ὅτι περνάει μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης, θά πεῖ ὅτι πηγαίνει μέ τό μέρος τῶν ἐχθρῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τά νοικοκυριά τῆς περιοχῆς Μόσχας μᾶς δείχνουν — ἀκριβῶς σάν νά εἶναι κάτω ἀπό μεγεθυντικό φακό — ἐκεῖνο πού γίνεται *παντοῦ* στή Ρωσία μέ πιό ἀδύνατη καί λιγότερο καθορισμένη μορφή. Παντοῦ καταντᾶ πιά ἐξαίρεση ὁ ἀγρότης πού δέν μισθώνεται ἤ δέν μισθώνει («ἐργάτη») ὁ ἴδιος. Κάθε μέρα φέρνει, ἀκόμη καί στούς πιό ἀπόμερους τόπους, ὅλο καί μεγαλύτερη ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου, ὅλο καί μεγαλύτερη διεύρυνση τοῦ χάσματος ἀνάμεσα στούς προλετάριους (μισθωτούς ἐργάτες) καί στούς μικρονοικοκυρέους, τούς μικροαστούς, τούς ἀγρότες.

Τό καθῆκον τοῦ προλετάριου τῆς πόλης εἶναι ν' ἀναπτύσσει μιά ξάστερη συνείδηση τῆς ταξικῆς αὐτῆς ἀντίθεσης, πού *σκεπάζεται* στό χωριό ἀπό τίς ἰδιομορφίες τῆς γεωργίας καί τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας. Τό καθῆκον τῆς ἀστικῆς τάξης, πού ξωπίσω της σέρνονται ἀπερίσκεπτα καί οἱ μικροαστοί ἀριστεροί-ναρόντνικοι, εἶναι *νά δυσκολεύει* τή συνείδηση αὐτῆς τῆς ταξικῆς ἀντίθεσης, μέ κούφια, χωρίς περιεχόμενο καί τελείως ψεύτικη φρασεολογία γιά «ἐργαζόμενη» ἀγροτιά.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 26,
2 τοῦ Μάρτη 1914
Ὑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

Τόν τελευταῖο καιρό, ἀπ' ἀφορμή τούς λόγους τοῦ Β. Μακλάκοφ στή Δούμα καί τά ἄρθρα του στίς ἐφημερίδες ὑπέρ τοῦ «νέου» σχεδίου ἑνοποίησης τῆς τακτικῆς τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν, εἰπώθηκαν ὄχι λίγα γιά ἀναζωογόνηση τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τό γεῦμα τοῦ ζέμστβο στή Μόσχα ἐνίσχυσε μέ τή σειρά του αὐτές τίς συζητήσεις.

Ἀξίζει νά σημειωθεῖ, ὅτι στήν περίπτωση αὐτή τόνιζαν ἰδιαίτερα ὅτι κι' αὐτός ἀκόμη ὁ Β. Μακλάκοφ, ὁ πιό μετριοπαθής φιλελεύθερος πού κλίνει πρός τόν ὀχτωβρισμό, ἔπαψε «νά πιστεύει ὅτι μπορεῖ νά βρεθεῖ διέξοδος ἀπό τό ἀδιέξοδο χωρίς ἐπαναστατικές ἐκρήξεις καί καταστροφές». Αὐτά ἔγραφε κατά λέξη στό κύριο ὄργανο τῶν φιλελευθέρων, τή «Ρέτς», ὁ κ. Σινγκαριόφ, πού μαζί μέ τόν κ. Μιλιουκόφ ἔκανε κριτική *δῆθεν «ἀπό τ' ἀριστερά»* στούς «δεξιούς» καντέτους Β. Μακλάκοφ καί Π. Στροῦβε.

Ὅμως οἱ διαμάχες ἀνάμεσα στούς καντέτους εἶναι τρομερά μικρόλογες. Φιλονικοῦσαν, ἄν εἶναι καινούργια ἤ ὄχι ἡ πρόταση πού ἔγινε στούς ὀχτωβριστές νά περάσουν στήν ἀντιπολίτευση, ἄν ἀξίζει τόν κόπο νά ἐπαναληφθεῖ γιά ἑκατό καί μιά φορές ἡ πρόταση, πού ἔγινε ἑκατό φορές καί δέν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα. Μέσα ἀπό τό θόρυβο αὐτῶν τῶν χωρίς κανένα ἀπολύτως περιεχόμενο φιλονικιῶν περνάει σχεδόν ἀπαρατήρητη ἡ γενική καί βασική *φροντίδα* τῶν φιλελευθέρων, πού δέν φρενάρει τήν ὑπόθεση ἀπελευθέρωσης τῆς Ρωσίας λιγότερο ἀπ' ὅ,τι οἱ ταλαντεύσεις τῶν ὀχτωβριστῶν. Ὅλο φιλονικεῖτε μέ τούς ὀχτωβριστές καί γιά τούς ὀχτωβριστές, κύριοι φιλελεύθεροι! Γιά κοιτάξτε ὡστόσο καί τόν ἑαυτό σας.

Νά μιά μικρή πολιτική ἐγκυκλοπαίδεια, πού τήν ἔβγαλε ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς» μέ τόν τίτλο «Ἐπετηρίδα» τοῦ 1914. Στήν ἐγκυκλοπαίδεια αὐτή συνεργάζονται οἱ πιό ἐπιφανεῖς καί ὑπεύθυνοι καντέτοι, οἱ ἀναγνωρισμένοι ἀρχηγοί τοῦ κόμματος, μέ ἐπικεφα-

λῆς τούς κ.κ. Μιλιουκόφ καί Σινγκαριόφ. Στήν ἀνασκόπηση «τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς» (τοῦ κ. Ἰζγκόγεφ) διαβάζουμε τήν παρακάτω ἐκτίμηση ἀρχῶν γιά τά βασικά προβλήματα τῆς ρωσικῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς:

«Οἱ διοικητικές ἀρχές μέ τόν ὑπερβολικό τους ζῆλο ἀπλῶς ἐξασθενίζουν τίς ἀντεπαναστατικές δυνάμεις μέσα στήν ἴδια τήν κοινωνία».

Δέν εἶναι γελοῖο, κύριοι καντέτοι, νά ἐκτοξεύετε μύδρους ἐνάντια στούς ὀχτωβριστές, τή στιγμή πού μέσα στίς ἴδιες τίς ἐκδόσεις σας κηρύσσεται ὁ πιό γνήσιος ὀχτωβρισμός;

Τό ἀποτέλεσμα «τοῦ ἀπεγνωσμένου καί παράλογου» ἀγώνα τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐνάντια στά μορφωτικά ἱδρύματα — γράφει ὁ κ. Ἰζγκόγεφ — εἶναι

«ἡ διαστροφή τῆς ζωῆς, πού ὁδηγεῖ στήν ἐξασθένιση τῆς καθαρά κοινωνικῆς (!) δραστηριότητας, ἡ ὁποία ἐπεξεργάζεται τά πνευματικά ἀντίδοτα ἐνάντια στίς ἰδέες, πού ἀπειλοῦν πραγματικά τή χώρα».

Αὐτό δέν εἶναι πιά τόνος ὀχτωβριστῆ, εἶναι στ' ἀλήθεια τόνος εἰσαγγελέα, τόνος ἀλά Σεγκλοβίτοφ. Καί σάν νά θέλει νά ἐξηγήσει πιό παραστατικά τί εἴδους εἶναι αὐτές «οἱ ἰδέες πού ἀπειλοῦν τή χώρα», ὁ φιλελεύθερός μας λέει:

«Εἶναι εὐνόητος (ἀπό τήν ἄποψη τῆς διαστροφῆς τῆς ζωῆς ἀπό τόν παραλογισμό τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν) ὁ λόγος πού στίς ἐργατικές συνελεύσεις καί στά συνδικάτα οἱ μπολσεβίκοι κατορθώνουν νά ἔχουν ὑπεροχή ἀπέναντι στούς πιό ἤρεμους καί πιό πολιτισμένους ἀρχηγούς (!;) τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος».

Τόν πολιτικό αὐτό χαρακτηρισμό γιά τούς λικβινταριστές οἱ φιλελεύθεροι τόν ἐπαναλαβαίνουν ἀμέτρητες φορές. Στήν πραγματικότητα ἐδῶ δέν ἔχουμε τίποτε ἄλλο ἀπό μιά πολιτική συμμαχία φιλελευθέρων καί λικβινταριστῶν. Οἱ λικβινταριστές, ὅταν γυρίζουν τίς πλάτες στήν παράνομη ὀργάνωση καί προπαγανδίζουν ἕνα νόμιμο κόμμα, κάνουν μέσα στίς γραμμές τῶν ἐργατῶν ἴσα-ἴσα ἐκεῖνο, ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού χρειάζονται οἱ φιλελεύθεροι.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 29,
6 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΟΙ ΝΑΡΟΝΤΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ ΣΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

(ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΟΜΟΛΟΓΙΕΣ)

Στά τελευταῖα φύλλα τῆς ἐφημερίδας τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων, παράλληλα μέ τά παράπονα γιά τό «φραξιονισμό» μας (τῶν πραβντιστῶν), βρίσκουμε πολύτιμες ὁμολογίες μερικῶν ναρόντνικων ὅτι στό σπουδαῖο ζήτημα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος ἡ ἄποψή τους συμπίπτει μέ τίς ἀπόψεις τῶν λικβινταριστῶν. Ἐμεῖς πάντα τό ὑποστηρίζαμε αὐτό. Ὅμως εἶναι ἐξαιρετικά εὐχάριστο ν' ἀκούει κανείς μιά τέτια ὁμολογία ἀπό τό στόμα τῶν ἀντιπάλων.

— «Στό ζήτημα αὐτό ἔχουμε πολύ μεγάλες διαφωνίες μέ τούς μπολσεβίκους, γιατί αὐτοί βλέπουν τό συνδικάτο σάν τσιφλίκι τους(!)... Ἐνῶ ἡ ἄποψη τῶν «μενσεβίκων» (οἱ ναρόντνικοι, ἄγνωστο γιατί, λένε «μενσεβίκοι» ἀντί «λικβινταριστές») γιά τό συνδικάτο σάν ὀργάνωση ἐξωφραξιονιστική, ταυτίζεται μέ τή δική μας (τή ναρόντνικη). Ἔτσι ἴσως ἐξηγοῦνται καί οἱ καλές μας σχέσεις μέ τούς μενσεβίκους στήν προηγούμενη δουλιά». Αὐτά ἔγραφε ἡ «Βέρναγια Μίσλ», ἀρ. φύλ. 6.

— «Ἡ γραμμή τῶν διοικήσεων τῶν συνδικάτων πού βρίσκονταν πάντα στά χέρια τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων δέν διέφερε καθόλου ἀπ' τή γραμμή τῶν λεγόμενων λικβινταριστικῶν συνδικάτων», πρόσθετε ἡ ἴδια ἀριστερή-ναρόντνικη ἐφημερίδα.

Ἐξαιρετικά εἰλικρινεῖς καί πολύτιμες ὁμολογίες! Οἱ «τρομερά ἀριστεροί» ναρόντνικοί μας, ὅπως ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι, ἀκολουθοῦν, καθώς βλέπετε, στό συνδικαλιστικό κίνημα τήν ἴδια ὁλότελα γραμμή μέ τούς λικβινταριστές.

Ἔτσι ἐξηγοῦνται καί οἱ συνασπισμοί (συμμαχίες, συμφωνίες) τῶν λικβινταριστῶν μέ τούς ναρόντνικους ἐνάντια στούς μαρξιστές, γιά τούς ὁποίους συνασπισμούς μίλησε ἐπανειλημμένα ὁ τύπος μας.

Ἡ ναρόντνικη ἐφημερίδα «Στόικαγια Μίσλ» μάλιστα ὑπερασπίζει ἀπροκάλυπτα τούς συνασπισμούς αὐτούς τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων μέ τούς λικβινταριστές ἐνάντια στούς μαρξιστές.

— Τώρα στήν περίοδο τῆς ὑπεροχῆς τῶν πραβντιστῶν στίς ἐπαγγελματικές ὀργανώσεις... δέν ὑπάρχει τίποτε τό τρομερό, οὔτε τό παράξενο στίς προσωρινές συμφωνίες τῶν ναρόντνικων μέ τούς λουτσιστές — αὐτά γράφει ἡ «Στόικαγια Μίσλ» ἀρ. φύλ. 2 *.

Οἱ λικβινταριστές δέν εἶναι τόσο εἰλικρινεῖς. Ξέρουν ὅτι «αὐτό» τό κάνουν, ὅμως γι' «αὐτό» δέν μιλᾶνε. Νά αὐτοαποκαλοῦνται σοσιαλδημοκράτες καί ταυτόχρονα νά συμμαχοῦν μέ ἕνα ξένο κόμμα ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατία — μιά τέτια «τακτική» μπορεῖ νά τήν ἐφαρμόζει κανείς μόνο στά κρυφά.

Τά πράγματα ὅμως δέν ἀλλάζουν μ' αὐτό. Ἡ συμμαχία τῶν λικβινταριστῶν μέ τούς ναρόντνικους στό συνδικαλιστικό κίνημα (καί στούς πολιτιστικούς συλλόγους) εἶναι *γεγονός*. Καί μέ τή σημερινή κατάσταση πραγμάτων αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο. Τούς λικβινταριστές καί τούς ναρόντνικους τούς ἑνώνει ἡ ἐχθρική στάση ἀπέναντι στό συνεπή μαρξισμό σέ ὅλες τίς σφαῖρες δράσης. Στή συνδικαλιστική δουλιά ὅμως τούς ἑνώνει τό γεγονός ὅτι καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι ἐκπροσωποῦν τήν «οὐδετερότητα *τῆς ἀδυναμίας*», τήν «οὐδετερότητα *τῆς ἀνάγκης*». Οὔτε οἱ λικβινταριστές οὔτε οἱ ναρόντνικοι ἔχουν σοβαρή ἐπιροή μέσα στό συνδικαλιστικό κίνημα. Σάν ἀδύναμη μειοψηφία προσπαθοῦν νά πετύχουν «ἰσότητα» μέ τούς μαρξιστές. Μόνο ἀπό τή σκοπιά τῆς οὐδετερότητας μπορεῖ νά ὑπερασπίσει κανείς «θεωρητικά» μιά τέτια ἀπαίτηση. Ἀπό δῶ ἀκριβῶς πηγάζει καί ἡ «οὐδετερότητα» ὅλων τῶν ὁμάδων πού ἔχουν ἀδύνατη ἐπιροή μέσα στό ἐργατικό κίνημα.

Οἱ ναρόντνικοι λένε ὅτι ἑνώνονται μέ τούς λικβινταριστές *«ἀποκλειστικά μέ βάση τήν ὑπεράσπιση τοῦ ἐξωφραξιονισμοῦ τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων ἀπό τίς ὑπέρμετρες ἀξιώσεις τῶν πραβντιστῶν»* («Στόικαγια Μίσλ», ἀρ. φύλ. 2 καί 4).

* Ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου κ. Μπορίς Βορονοφ, παριστάνοντας τόν κατάπληκτο, διηγεῖται σάν ἀπίστευτο «φραξιονισμό» τό γεγονός ὅτι στίς συνεδριάσεις τῆς διοίκησης ἑνός συνδικάτου «συζητοῦνται ζητήματα ἐνίσχυσης τοῦ τύπου τῶν πραβντιστῶν, τεχνικά ζητήματα τῆς Σύνταξης (πῶς νά ὀργανωθεῖ καλύτερα τό τμῆμα ἀνταποκριτῶν κτλ.)». Τί φρίκη! Τί ἔγκλημα νά ἐνισχύεις μέ ἀνταποκρίσεις κτλ. μιά ἐφημερίδα πού συνενώνει τά ἐννέα δέκατα τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν! Πῶς λοιπόν ὕστερα ἀπ' αὐτό νά μή ριχτοῦν οἱ ναρόντνικοι στήν ἀγκαλιά τῶν λικβινταριστῶν...

Σέ τί συνίστανται λοιπόν αὐτές οἱ «ἀξιώσεις» τῶν πραβντιστῶν; Μήπως ἔκλεισαν τίς πόρτες ὁποιουδήποτε συνδικάτου ἤ σωματείου στούς ἐργάτες πού ἔχουν διαφορετικές πολιτικές ἀντιλήψεις; Μήπως κόλησαν καμιά «ταμπέλα» σέ κανένα συνδικάτο; Μήπως διέσπασαν κάποια ὀργάνωση; Τίποτε ἀπ᾿ ὅλα αὐτά! Οἱ ἀντίπαλοί μας δέν παρουσίασαν καί δέν θά μπορέσουν νά παρουσιάσουν ἔστω καί ἕνα μόνο *γεγονός*. «῾Υπέρμετρες ἀξιώσεις» τῶν πραβντιστῶν ὀνομάζουν τό ὅτι οἱ πραβντιστές δέν θέλουν νά προσχωρήσουν στή μικροαστική πολιτική τῶν ναρόντνικων καί τῶν λικβινταριστῶν, ἐνῶ *μέσα στό ἑνιαῖο συνδικάτο*, ὑποτασσόμενοι νομιμόφρονα στήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν, παλεύουν νά ἀνεβεῖ ἡ ἐπιροή τῶν μαρξιστικῶν ἰδεῶν τους.

Δέν πέσαμε ποτέ στά ἁμαρτήματα πού μᾶς καταλογίζουν. Σ᾿ αὐτά ἔχουν πέσει ἴσα-ἴσα οἱ ναρόντνικοι καί οἱ λικβινταριστές. Νά τά γεγονότα. Πρίν ἀπό κάμποσα χρόνια οἱ ναρόντνικοι εἶχαν ὑπεροχή στό συνδικάτο τῶν σιδηροδρομικῶν. Αὐτό ἔγινε, γιατί στηρίχτηκαν ὄχι στούς ἐργάτες, ἀλλά στούς σιδηροδρομικούς ὑπαλλήλους καί γιά ὁρισμένες ἄλλες τυχαῖες αἰτίες. Τί ἔκαναν λοιπόν οἱ ναρόντνικοι; «Κόλησαν» ἀμέσως μιά «ταμπέλα» στό συνδικάτο, τό ἀνάγκασαν νά δεχτεῖ τήν ἰδιαίτερη «πλατφόρμα» τους, ἐκτόπισαν τούς σοσιαλδημοκράτες καί τούς ἐξωκομματικούς καί τούς ἀνάγκασαν νά ἱδρύσουν δικό τους παράλληλο συνδικάτο.

Αὐτό ἦταν πραγματικά μιά «ὑπέρμετρη ἀξίωση». Τήν πρώτη τυχαία νίκη ἔσπευσαν νά τήν κατοχυρώσουν, κολώντας μιά ταμπέλα. Ἄν οἱ ναρόντνικοι δέν κάνουν τό ἴδιο καί σέ ἄλλα συνδικάτα, δέν τό κάνουν ὄχι γιατί εἶναι πολύ ἐνάρετοι, ἀλλά γιατί παντοῦ ἡ ἐπιροή τους στούς ἐργάτες εἶναι *ἐξαιρετικά ἀδύνατη*.

Τό ἴδιο ἀκριβῶς ἰσχύει καί γιά τούς λικβινταριστές. Ὅταν εἶχαν στά χέρια τους τό συνδικάτο τῶν μεταλλουργῶν, τό μετάτρεψαν σέ παράρτημα τῶν λικβινταριστῶν. Στό ὄργανο τοῦ συνδικάτου δημοσίευαν προκλητικά ἄρθρα ἐνάντια στήν παράνομη ὀργάνωση (βλ. «Νάς Πούτ», τεῦχ. 20, σελ. 2, «Μεταλλίστ», τεῦχ. 3 καί ἄλλα[122]) — ἄν καί καμιά γενική συνέλευση τῶν μελῶν δέν ἐνέκρινε σέ κανένα σημεῖο τή γραμμή τῶν λικβινταριστῶν.

Αὐτά εἶναι τά πραγματικά γεγονότα. «῾Υπέρμετρες ἀξιώσεις» τῶν πραβντιστῶν ὀνομάζουν τό γεγονός ὅτι οἱ πραβντιστές προσπαθοῦν νά πετύχουν τή λύση τῶν ζητημάτων ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐργάτες μέ τήν πλειοψηφία τῶν ψήφων. Ἄν στή γενική συνέλευση τῶν μεταλλουργῶν τάσσονται μέ τούς πραβντιστές 3 000 ἄνθρωποι καί μέ τούς λικβινταριστές καί τούς ναρόντνι-

κους μαζί μιά-δυό ἑκατοντάδες, τότε πρέπει ν' ἀναγνωρίσουμε, στό ὄνομα δῆθεν τοῦ «μή φραξιονισμοῦ», τήν ἰσότητα ἀνάμεσα στούς ἀριθμούς 3000 καί 200! Αὐτό εἶναι τό νόημα τοῦ «μή φραξιονισμοῦ» τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ναρόντνικων.

Ἐμεῖς δέν ὑπερασπίζουμε τήν οὐδετερότητα, εἴμαστε ἀντίπαλοί της. Ὅμως ἐμεῖς δέν ἐνεργούσαμε ὅπως ἐνεργοῦν οἱ ναρόντνικοι καί οἱ λικβινταριστές, ὅταν παίρνουν τυχαῖα τήν πλειοψηφία σ' ἕνα ὁποιοδήποτε συνδικάτο. Μόνο οἱ ἀδύνατες, οἱ χωρίς ἀρχές ὁμάδες μέ τήν πρώτη «νίκη» τά χάνουν ἐντελῶς καί βιάζονται μέ πλειοψηφία καμιά δεκαριά ψήφων «νά ἑδραιώσουν» τή νίκη τους. «Μέ συγκίνηση καί βιασύνη», γιά νά μή χάσουν τήν εὐκαιρία, ἀναθεωροῦν βιαστικά τίς «ἀρχές» τους, ξεχνοῦν τήν οὐδετερότητά τους καί κολᾶνε ταμπέλες. Οἱ μαρξιστές δέν ἐνεργοῦν ἔτσι. Οἱ μαρξιστές δέν εἶναι τυχαῖοι ἐπισκέπτες στό ἐργατικό κίνημα. Ξέρουν ὅτι ἀργά ἤ γρήγορα ὅλα τά συνδικάτα θά ἀκολουθοῦν μαρξιστικές θέσεις. Πιστεύουν ὅτι τό μέλλον ἀνήκει στίς ἰδέες τους καί δέν ζορίζουν τά γεγονότα, δέν κεντρίζουν τά συνδικάτα, δέν κολᾶνε ταμπέλες, δέν διασποῦν τά συνδικάτα.

Μέ ἠρεμία καί πεποίθηση κάνουν τή μαρξιστική τους προπαγάνδα. Ὑπομονητικά, μέ βάση τά διδάγματα τῆς ζωῆς, διδάσκουν στούς ἐργάτες τό μαρξισμό. Καί καμιά συναλλαγή ἀνάμεσα στίς χωρίς ἀρχές ὁμάδες δέν θά τούς ἀναγκάσει νά παρεκλίνουν ἀπό τό δρόμο τους αὐτό.

Ὑπῆρξε καιρός πού οἱ σημερινοί λικβινταριστές ἀπαιτοῦσαν νά εἶναι τά συνδικάτα κομματικά καί νά ἀντιπροσωπεύονται ὀργανωτικά μέσα στό κόμμα. Ὑπῆρξε καιρός πού οἱ ναρόντνικοι ὑποχρέωναν τό συνδικάτο τῶν σιδηροδρομικῶν νά ὁρκίζεται ἐπίσημα στό πρόγραμμά τους. Τώρα καί οἱ δυό πέρασαν στήν ἄλλη ἄκρη καί ὑποστηρίζουν τήν οὐδετερότητα. Αὐτό τούς ἀνάγκασε νά τό κάνουν ἡ πολιτική ἀδυναμία τῆς θέσης τους.

Ἐμεῖς ἀκολουθοῦμε τόν παλιό μας δρόμο, πού τό διακήρυξε ἀπό καιρό καί τόν ὑποστηρίζει τό σύνολο τῶν μαρξιστῶν. Οἱ λικβινταριστές ἔχουν ὅλο τό δικαίωμα νά κλείνουν συμμαχία μέ τούς ναρόντνικους. Ἡ συμμαχία ὅμως αὐτή εἶναι συμμαχία χωρίς ἀρχές, συμμαχία ἀδυναμίας. Ὁ δρόμος πού προτείνεται στά συνδικάτα ἀπό τό συνασπισμό τῶν λικβινταριστῶν-ναρόντνικων δέν εἶναι ὁ δρόμος τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 30,
7 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΕΥΣΕΒΕΙΣ ΠΟΘΟΙ

Τελευταῖα δημοσιεύτηκε στίς φιλελεύθερες ἐφημερίδες καί σχολιάστηκε εὐνοϊκά ἡ ἔκκληση τοῦ Κ. Ἀρσένιεφ νά δοθεῖ μεγαλύτερη προσοχή στή συγκέντρωση στοιχείων γιά τίς διοικητικές ἐκτοπίσεις.

«Ὅσο πολλές κι' ἄν εἶναι — ἔγραφε ὁ Κ. Ἀρσένιεφ — οἱ περιπτώσεις διοικητικῆς παρανομίας καί αὐθαιρεσίας πού δημοσιεύονται στίς ἐφημερίδες, ἕνα σωρό ἄλλες περιπτώσεις, ὄχι λιγότερο ἐξοργιστικές, περνοῦν ἀδημοσίευτες καί ἀπαρατήρητες. Τό κενό αὐτό θά μποροῦσε νά καλυφθεῖ σέ σημαντικό βαθμό, ἄν ἔμπαινε κάποιο σύστημα στή συγκέντρωση τῶν σχετικῶν στοιχείων. Μόνο τυχαῖα καί γι' αὐτό λειψά, γίνονται γνωστά τά αἴτια τῶν διοικητικῶν ἐκτοπίσεων καί συλλήψεων, πού ὥς τώρα ἐφαρμόζονται σέ πολύ πλατιά κλίμακα, ἰδιαίτερα στούς ἐργάτες. Τυχαῖα φτάνουν ὥς τόν τύπο καί εἰδήσεις γιά τήν κατάσταση τῶν ἐκτοπισμένων στούς τόπους ἐξορίας»

Τό σωστό, σωστό! Τά φιλελεύθερα κόμματα, τά φιλελεύθερα μέλη τῆς Δούμας, οἱ φιλελεύθεροι δικηγόροι, οἱ φιλελεύθεροι δημοσιογράφοι, οἱ διάφορες ὁμάδες φιλελευθέρων κτλ. ἔχουν πέρα γιά πέρα τή δυνατότητα νά συγκεντρώνουν καί νά δημοσιεύουν καί στά ὅρια τοῦ δυνατοῦ καί ἔξω ἀπ' αὐτά τά ὅρια ἐξαιρετικά πλήρη καί συστηματικά στοιχεῖα γιά *κάθε* περίπτωση ἀπό ἐκεῖνες πού «ἐφαρμόζονται σέ πολύ πλατιά κλίμακα, ἰδιαίτερα μέσα στούς ἐργάτες».

Νά λ.χ. ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς» «χαιρέτισε θερμά ὅλες αὐτές τίς συμβουλές καί τίς ἐκκλήσεις τοῦ ἀξιότιμου κοινωνικοῦ παράγοντα Κ. Ἀρσένιεφ».

Καί τί σᾶς ἐμποδίζει νά τό κάνετε αὐτό κύριοι; Νά τό πεῖ κανείς ἄλλος, ὅμως ἐσεῖς ἔχετε ὅλες τίς δυνατότητες καί τά μέσα νά ὀργανώσετε μιά συστηματική συγκέντρωση καί δημοσίευση πληροφοριῶν γιά τό «καθημερινό φαινόμενο» τῆς ρωσικῆς ζωῆς, πού σᾶς ἀγαναχτεῖ ὅλους, πού ὅλοι σας τό καταδικάζετε κι' ὅλοι σας διαρκῶς μιλᾶτε γι' αὐτό! Γιά κοιτάξτε ὅμως: καμιά φιλελεύ-

θερη ἐφημερίδα, πού εἶναι 1000 φορές πιό «ἐξασφαλισμένη» (ἀπό ὅλες τίς ἀπόψεις) σέ περίπτωση πού θ᾽ ἀντιμετώπιζε κάθε λογῆς φραγμούς κι᾽ ἐμπόδια, δέν συγκεντρώνει ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά *ὅλες* τίς ἐκτοπίσεις καί τίς συλλήψεις.

Πρέπει νά τό ποῦμε: οἱ φιλελεύθεροί μας εἶναι μαστόροι στό νά διατυπώνουν καλοπροαίρετους εὐσεβεῖς πόθους, γιά νά δημοσιεύουν ὅμως στό ἴδιο τό «Βέστνικ Ἐβρόπι» τοῦ Ἀρσένιεφ, στήν ἴδια τή «Ρούσκιγε Βέντομοστι» ἤ στή «Ρέτς» τά ὀνόματα ὅλων τῶν ἐκτοπιζομένων, πληροφορίες γι᾽ αὐτούς, συστηματικά στοιχεῖα γιά τήν τύχη τους — αὐτό δέν τό κάνουν.

Τό «νά ὑποστηρίζει» κανείς στά λόγια τίς ἐκκλήσεις εἶναι, ὅπως φαίνεται, πιό εὔκολο (καί πιό ἀκίνδυνο) παρά νά *κάνει* κάτι γιά *τήν ἐκπλήρωση* τῶν ἐκκλήσεων...

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 32,
9 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΕΝΑΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

Ὁ φιλελεύθερος καθηγητής κ. Τουγκάν-Μπαρανόβσκι ξεσπάθωσε ἐνάντια στό σοσιαλισμό. Αὐτή τή φορά ἐξετάζει τό ζήτημα ὄχι ἀπό τήν πολιτικοοικονομική του ἄποψη, ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τῶν γενικῶν σκέψεων περί ἰσότητας (ἴσως οἱ γενικές αὐτές σκέψεις νά φάνηκαν στόν καθηγητή πιό κατάλληλες γιά τίς θρησκευτικο-φιλοσοφικές συζητήσεις στίς ὁποῖες πῆρε μέρος).

«Ἄν πάρουμε τό σοσιαλισμό — διακήρυξε ὁ κ. Τουγκάν — ὄχι σάν οἰκονομική θεωρία, ἀλλά σάν ἰδανικό τῆς ζωῆς, εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι συνδέεται μέ τό ἰδανικό τῆς ἰσότητας, ὅμως ἡ ἰσότητα εἶναι μιά ἔννοια, πού δέν βγαίνει ἀπό τήν πείρα καί τό λογικό».

Αὐτός εἶναι συλλογισμός ἑνός φιλελεύθερου ἐπιστήμονα, πού ἐπαναλαβαίνει ἐπιχειρήματα σέ ἀπίστευτο βαθμό τριμμένα καί χιλιοειπωμένα: ἡ πείρα καί τό λογικό δείχνουν, τάχα, ὁλοφάνερα ὅτι οἱ ἄνθρωποι *δέν* εἶναι ἴσοι, ἐνῶ ὁ σοσιαλισμός στηρίζει τό ἰδανικό του στήν ἰσότητα. Συνεπῶς ὁ σοσιαλισμός, βλέπετε, εἶναι παραλογισμός, ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν πείρα καί τό λογικό καί τά λοιπά.

Ὁ κ. Τουγκάν ἐπαναλαβαίνει τήν παλιά μέθοδο τῶν ἀντιδραστικῶν: στήν ἀρχή διαστρέφουν τό σοσιαλισμό ἀποδίδοντας σ' αὐτόν παραλογισμούς καί ὕστερα ἀντικρούουν θριαμβευτικά τούς παραλογισμούς αὐτούς! Ὅταν λένε ὅτι ἡ πείρα καί τό λογικό δείχνουν πώς οἱ ἄνθρωποι *δέν* εἶναι ἴσοι, μέ τήν ἰσότητα ἐννοοῦν τήν ἰσότητα *τῶν ἱκανοτήτων* ἤ *τήν ὁμοιότητα* τῶν σωματικῶν δυνάμεων καί τῶν πνευματικῶν ἱκανοτήτων τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι μέ τήν ἔννοια αὐτή οἱ ἄνθρωποι *δέν* εἶναι ἴσοι. Κανένας λογικός ἄνθρωπος καί κανένας σοσιαλιστής δέν τό ξεχνάει αὐτό. Μιά *τέτια* ἰσότητα μόνο μέ τό σοσιαλισμό δέν ἔχει *καμιά* σχέση. Ἄν ὁ κ. Τουγκάν δέν ξέρει καθόλου *νά σκέ-*

πτεται, πάντως ὅμως *ξέρει* νά διαβάζει καί, ἄν πάρει τό γνωστό ἔργο ἑνός ἀπό τούς θεμελιωτές τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, τοῦ Φρίντριχ Ἔνγκελς, ἐνάντια στόν Ντύρινγκ, ὁ κ. Τουγκάν θά μποροῦσε νά διαβάσει ἐκεῖ μιά εἰδική ἐπεξήγηση ὅτι μέ τόν ὅρο ἰσότητα στόν οἰκονομικό τομέα εἶναι ἀνοησία νά ἐννοοῦμε κάτι ἄλλο ἐκτός ἀπό *τήν ἐκμηδένιση τῶν τάξεων*. Ὅταν ὅμως οἱ κύριοι καθηγητές καταπιάνονται νά ἀνασκευάσουν τό σοσιαλισμό, τότε δέν ξέρεις τί νά θαυμάσεις περισσότερο, τήν κουταμάρα τους, τήν ἀμάθειά τους ἤ τήν ἀσυνειδησία τους.

Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ν' ἀρχίσουμε ἀπό τό ἄλφα μιά καί ἔχουμε νά κάνουμε μέ τόν κ. Τουγκάν.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες λέγοντας ἰσότητα στόν πολιτικό τομέα ἐννοοῦν *τήν ἰσοτιμία*, ἐνῶ στόν οἰκονομικό τομέα, ὅπως εἰπώθηκε ἤδη, ἐννοοῦν *τήν ἐκμηδένιση τῶν τάξεων*. Οἱ σοσιαλιστές ὅμως οὔτε κάν διανοοῦνται νά ἐγκαθιδρύσουν ἰσότητα ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους μέ τήν ἔννοια τῆς ἰσότητας δυνάμεων καί ἱκανοτήτων (σωματικῶν καί πνευματικῶν).

Ἰσοτιμία σημαίνει διεκδίκηση ἴσων πολιτικῶν δικαιωμάτων γιά *ὅλους* τούς πολίτες τοῦ κράτους, πού ἔφτασαν σέ μιά ὁρισμένη ἡλικία καί δέν πάσχουν οὔτε ἀπό συνηθισμένη, οὔτε ἀπό φιλελευθερο-καθηγητική ἀμβλύνοια. Οἱ πρῶτοι πού διατύπωσαν αὐτή τή διεκδίκηση δέν εἶναι καθόλου οἱ σοσιαλιστές, οὔτε τό προλεταριάτο, μά *ἡ ἀστική τάξη*. Ἡ πασίγνωστη ἱστορική πείρα ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου τό μαρτυρεῖ αὐτό καί ὁ κ. Τουγκάν θά μποροῦσε εὔκολα νά τό μάθει, ἄν δέν ἐπικαλοῦνταν τήν «πείρα» ἀποκλειστικά γιά νά ἐξαπατήσει τούς φοιτητές καί τούς ἐργάτες, γιά νά φανεῖ μέ τήν «ἐκμηδένιση» τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀρεστός στούς κρατοῦντες.

Ἡ ἀστική τάξη διατύπωσε τή διεκδίκηση *τῆς ἰσότητας* τῶν δικαιωμάτων γιά ὅλους τούς πολίτες στήν πάλη ἐνάντια στά προνόμια τοῦ μεσαίωνα, τῆς φεουδαρχίας, τῆς δουλοπαροικίας καί τῶν προνομιούχων κοινωνικῶν στρωμάτων. Στή Ρωσία, λ.χ., σέ ἀντίθεση ἀπό τήν Ἀμερική, τήν Ἑλβετία κτλ., διατηροῦνται ἀκόμη καί σήμερα τά προνόμια τῶν εὐγενῶν σέ ὅλη τήν πολιτική ζωή καί στίς ἐκλογές τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου καί στίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί στήν τοπική διοίκηση καί στόν τομέα τῶν φόρων καί σέ πολλά πολλά ἄλλα.

Ἀκόμη κι' ὁ πιό στενοκέφαλος καί καθυστερημένος μπορεῖ νά καταλάβει ὅτι τά διάφορα ἄτομα πού ἀνήκουν στό στρῶμα τῶν εὐγενῶν, *δέν* ἔχουν τίς ἴδιες σωματικές καί πνευματικές ἱκανότητες, ὅπως *δέν* εἶναι ἴσοι μεταξύ τους καί οἱ ἄνθρωποι πού

ἀνήκουν στό «φορολογούμενο», «καθυστερημένο», «κατώτερο» ἤ «χωρίς προνόμια» ἀγροτικό στρῶμα. Ὅμως σχετικά μέ τά *δικαιώματά* τους ὅλοι οἱ εὐγενεῖς εἶναι *ἴσοι*, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἀγρότες εἶναι ἴσοι σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων.

Καταλαβαίνει τώρα ὁ σοφός καί φιλελεύθερος καθηγητής κ. Τουγκάν τή διαφορά ἀνάμεσα στήν ἰσότητα μέ τήν ἔννοια τῆς ἰσοτιμίας καί τήν ἰσότητα μέ τήν ἔννοια τῆς ἰσότητας τῶν δικαιωμάτων καί τῶν ἱκανοτήτων;

Καί τώρα ἄς περάσουμε στήν ἰσότητα μέ τήν οἰκονομική ἔννοια. Στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως καί στά ἄλλα προηγμένα κράτη, δέν ὑπάρχουν μεσαιωνικά προνόμια. Ὅλοι οἱ πολῖτες εἶναι ἴσοι ἀπό τήν ἄποψη τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἶναι ὅμως ἴσοι *ἀπό τήν ἄποψη τῆς θέσης τους στήν κοινωνική παραγωγή;*

—Ὄχι, κ. Τουγκάν, δέν εἶναι ἴσοι! Ὁρισμένοι ἔχουν στήν ἰδιοκτησία τους γῆ, φάμπρικες, κεφάλαια καί ζοῦν σέ βάρος τῆς ἀπλήρωτης δουλιᾶς τῶν ἐργατῶν· αὐτοί ἀποτελοῦν μιά μηδαμινή μειοψηφία. Ἄλλοι καί συγκεκριμένα ἡ τεράστια μάζα τοῦ πληθυσμοῦ δέν ἔχουν κανένα μέσο παραγωγῆς καί ζοῦν μόνο πουλώντας τήν ἐργατική τους δύναμη· αὐτοί εἶναι οἱ προλετάριοι.

Εὐγενεῖς δέν ὑπάρχουν στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, ἐνῶ οἱ ἀστοί καί οἱ προλετάριοι ἔχουν *ἴσα* πολιτικά δικαιώματα. Ὅμως *δέν* εἶναι ἴσοι ὡς πρός *τήν ταξική* τους θέση: ὁρισμένοι ἀποτελοῦν τήν τάξη τῶν καπιταλιστῶν, ἔχουν στήν ἰδιοκτησία τους τά μέσα παραγωγῆς καί ζοῦν σέ βάρος τῆς ἀπλήρωτης δουλιᾶς τῶν ἐργατῶν· οἱ ἄλλοι ἀποτελοῦν τήν τάξη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν, τῶν προλετάριων, δέν ἔχουν μέσα παραγωγῆς καί ζοῦν πουλώντας τήν ἐργατική τους δύναμη στήν ἀγορά.

Νά ἐξαλείψεις τίς τάξεις, σημαίνει νά βάζεις *ὅλους* τούς πολίτες στήν *ἴδια* σχέση ἀπέναντι στά *μέσα παραγωγῆς* ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, σημαίνει ὅτι γιά ὅλους τούς πολίτες εἶναι *τό ἴδιο* προσιτή ἡ δουλιά στά κοινωνικά μέσα παραγωγῆς, στήν κοινωνική γῆ, στίς κοινωνικές φάμπρικες κτλ.

Ἡ ἐξήγηση αὐτή τοῦ τί εἶναι σοσιαλισμός ἦταν ἀπαραίτητη, γιά νά φωτιστεῖ ὁ σοφός φιλελεύθερος καθηγητής κ. Τουγκάν, πού, ἄν σφιχτεῖ λιγάκι, ἴσως νά καταλάβει τώρα ὅτι εἶναι ἀνόητο νά περιμένει κανείς σέ μιά σοσιαλιστική κοινωνία *ἰσότητα* τῶν δυνάμεων καί τῶν ἱκανοτήτων τῶν ἀνθρώπων.

Μέ λίγα λόγια: ὅταν οἱ σοσιαλιστές μιλᾶνε γιά ἰσότητα, ἐννοοῦν πάντα τήν *κοινωνική* ἰσότητα, τήν ἰσότητα τῆς κοινωνικῆς

θέσης καί σέ καμιά περίπτωση τήν ἰσότητα τῶν σωματικῶν καί πνευματικῶν ἱκανοτήτων τῶν διαφόρων ἀνθρώπων.

Ὁ ἀναγνώστης, ἴσως, θά ρωτήσει μέ ἀπορία: πῶς μπόρεσε νά συμβεῖ ἔτσι, ὥστε νά ξεχάσει ἕνας σοφός φιλελεύθερος καθηγητής τίς στοιχειώδεις αὐτές ἀλήθειες, πού εἶναι γνωστές ἀπό μιά ὁποιαδήποτε ἔκθεση τῶν ἀπόψεων τοῦ σοσιαλισμοῦ; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἁπλῆ: *τά προσωπικά* γνωρίσματα τῶν σημερινῶν καθηγητῶν εἶναι τέτια, πού ἀνάμεσά τους μπορεῖ νά συναντήσει κανείς ἀκόμη καί ἐξαιρετικά κουτούς ἀνθρώπους σάν τόν Τουγκάν. *Ἡ κοινωνική* ὅμως θέση τῶν καθηγητῶν στήν ἀστική κοινωνία εἶναι τέτια, πού ἐπιτρέπει νά ἀσκοῦν τό λειτούργημα αὐτό μόνο ἐκεῖνοι πού πουλᾶνε τήν ἐπιστήμη, θέτοντάς την στήν ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τοῦ κεφαλαίου, μόνο ἐκεῖνοι πού δέχονται νά λένε ἐνάντια στούς σοσιαλιστές τίς πιό ἀπίθανες κουταμάρες, τούς πιό ξετσίπωτους παραλογισμούς καί σαχλαμάρες. Ἡ ἀστική τάξη τά συγχωρεῖ ὅλα αὐτά στούς καθηγητές, ἀρκεῖ μόνο ν' ἀσχολοῦνται μέ τήν «ἐκμηδένιση» τοῦ σοσιαλισμοῦ.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 33,
11 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΚΑΙ Η ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Ὅσα συμβαίνουν σήμερα στήν ἀγγλική βουλή σχετικά μέ τό νομοσχέδιο γιά τό ἰρλανδικό *χόμρουλ* (αὐτοδιοίκηση ἤ, ἀκριβέστερα, αὐτονομία τῆς Ἰρλανδίας), παρουσιάζουν ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον τόσο ἀπό τήν ἄποψη τῶν ταξικῶν σχέσεων, ὅσο καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς διασάφησης τοῦ ἐθνικοῦ καί τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος.

Αἰῶνες ἡ Ἀγγλία κρατοῦσε ὑπόδουλη τήν Ἰρλανδία, προκαλοῦσε στούς ἰρλανδούς ἀγρότες ἀνήκουστα μαρτύρια μέ τήν πείνα καί τόν ἀργό θάνατο ἀπό τήν πείνα, τούς ἔδιωχνε ἀπό τή γῆ τους, τούς ἀνάγκαζε κατά ἑκατοντάδες χιλιάδες καί ἑκατομμύρια ν' ἀφήνουν τόν τόπο τους καί νά μεταναστεύουν στήν Ἀμερική. Στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα ὁ πληθυσμός τῆς Ἰρλανδίας ἦταν $5^1/_2$ ἑκατομμύρια, σήμερα εἶναι μόνο $4^1/_3$. Ἡ Ἰρλανδία ἐρημώθηκε. Στή διάρκεια τοῦ 19ου αἰώνα πάνω ἀπό 5 ἑκατομμύρια ἰρλανδοί μετανάστευσαν στήν Ἀμερική καί σήμερα στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ὑπάρχουν *περισσότεροι* ἰρλανδοί ἀπ' ὅ,τι στήν Ἰρλανδία!

Οἱ ἀνήκουστες συμφορές καί τά ἀφάνταστα μαρτύρια τῶν ἰρλανδῶν ἀγροτῶν εἶναι ἕνα διδακτικό παραδειγματάκι, πού δείχνει ὥς ποῦ φτάνουν οἱ τσιφλικάδες καί οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί τοῦ «κυρίαρχου ἔθνους». Ὡς ἕνα σημαντικό βαθμό ἡ Ἀγγλία δημιούργησε τή «λαμπρή» οἰκονομική της ἀνάπτυξη, τήν «ἄνθιση» τῆς βιομηχανίας καί τοῦ ἐμπορίου της μέ τέτια κατορθώματα σέ βάρος τῆς ἰρλανδικῆς ἀγροτιᾶς, πού θυμίζουν τήν ἀρχόντισσα τῆς ρωσικῆς δουλοπαροικίας Σαλτιτσίχα.

Ἡ Ἀγγλία «ἄνθιζε», ἡ Ἰρλανδία ἀργοπέθαινε καί ἔμενε καθυστερημένη, μισοβάρβαρη, καθαρά γεωργική, χώρα πάμπτωχων-γεωργῶν-ἐνοικιαστῶν. Ὅσο ὅμως κι' ἄν ἐπιθυμοῦσε ἡ «φωτισμένη καί φιλελεύθερη» ἀστική τάξη τῆς Ἀγγλίας νά διαιωνίσει τήν ὑποδούλωση τῆς Ἰρλανδίας καί τήν ἐξαθλίωσή της, ἡ μεταρύθμιση παρ' ὅλα αὐτά ζύγωνε μέ ἀναγκαιότητα — καί πιό

πολύ ἀκόμη, γιατί τά ἐπαναστατικά ξεσπάσματα τῆς πάλης τοῦ ἰρλανδικοῦ λαοῦ γιά λευτεριά καί γῆ γίνονταν ὅλο καί πιό ἀπειλητικά. Τό 1861 σχηματίσθηκε ἡ ἰρλανδική ἐπαναστατική ὀργάνωση τῶν «*φενιάνων*». Οἱ ἰρλανδοί μετανάστες στήν Ἀμερική τή βοηθοῦσαν μέ κάθε μέσο.

Ἀπό τό 1868, ὅταν ἀνάλαβε ἡ κυβέρνηση τοῦ Γλάδστον, τοῦ ἥρωα αὐτοῦ τῶν φιλελευθέρων ἀστῶν καί τῶν στενοκέφαλων μικροαστῶν, ἀρχίζει *ἡ ἐποχή τῶν μεταρυθμίσεων* στήν Ἰρλανδία, ἐποχή, πού παρατάθηκε αἰσίως ὥς τά σήμερα, δηλ. μισόν αἰώνα περίπου. Ὤ, οἱ σοφοί πολιτικοί ἄντρες τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης ξέρουν «νά σπεύδουν βραδέως» στίς «μεταρυθμίσεις» τους!

Ὁ Κάρλ Μάρξ ζοῦσε τότε πάνω ἀπό 15 χρόνια στό Λονδίνο καί παρακολουθοῦσε μέ πολύ μεγάλο ἐνδιαφέρον καί μέ πολύ μεγάλη συμπάθεια τόν ἀγώνα τῶν ἰρλανδῶν. Στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1867 ἔγραφε στόν Φρίντριχ Ἔνγκελς: «Προσπάθησα μέ κάθε τρόπο νά προκαλέσω κάποια ἐκδήλωση συμπάθειας τῶν ἄγγλων ἐργατῶν ἀπέναντι στόν ἀγώνα τῶν φενιάνων. Παλιότερα θεωροῦσα ἀδύνατο τόν ἀποχωρισμό τῆς Ἰρλανδίας ἀπό τήν Ἀγγλία. Τώρα τόν θεωρῶ ἀναπόφευκτο, ἀκόμη κι' ἄν μετά τόν ἀποχωρισμό γίνει δμοσπονδία...»[123]. Στό γράμμα τῆς 30 τοῦ Νοέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου ὁ Μάρξ ἐπανέρχεται καί πάλι στό ἴδιο θέμα: «...Προβάλλει τό ἐρώτημα, τί συμβουλή πρέπει νά δόσουμε στούς ἄγγλους ἐργάτες; Κατά τή γνώμη μου, ἡ ἀκύρωση τῆς ἕνωσης (ἀκύρωση τῆς ἕνωσης τῆς Ἰρλανδίας) πρέπει νά ἀποτελέσει ἄρθρο τοῦ προγράμματός τους», «μέ λίγα λόγια πρέπει νά ξαναμπεῖ ἡ διεκδίκηση τοῦ 1783, μόνο νά δημοκρατικοποιηθεῖ καί νά προσαρμοστεῖ στίς σύγχρονες συνθῆκες. Ὁ ἀποχωρισμός τῆς Ἰρλανδίας εἶναι ἡ μοναδικά νόμιμη καί γι' αὐτό ἡ μοναδικά δυνατή μορφή ἀπελευθέρωσης τῆς Ἰρλανδίας, πού πρέπει νά μπεῖ στό πρόγραμμα *τοῦ ἀγγλικοῦ* ἐργατικοῦ κόμματος»[124]. Καί ὁ Μάρξ ἀπόδειχνε σέ συνέχεια ὅτι οἱ ἰρλανδοί χρειάζονται τήν αὐτοδιοίκηση καί τήν ἀνεξαρτησία ἀπό τήν Ἀγγλία, ἔχουν ἀνάγκη ἀπό ἀγροτική ἐπανάσταση καί τελωνειακούς δασμούς ἐνάντια στήν Ἀγγλία.

Αὐτό ἦταν τό πρόγραμμα πού πρότεινε ὁ Κ. Μάρξ στούς ἄγγλους ἐργάτες, γιά τήν ἐλευθερία τῆς Ἰρλανδίας, τήν ἐπιτάχυνση τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης καί τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄγγλων ἐργατῶν· γιατί οἱ ἄγγλοι ἐργάτες δέν μποροῦσαν νά πετύχουν ἐλευθερία, ἐφόσον βοηθοῦσαν (ἤ ἀκόμη καί ἐπέτρεπαν) νά κρατιέται ἕνας ἄλλος λαός στή σκλαβιά.

Ἀλοίμονο ὅμως! Γιά μιά σειρά εἰδικούς ἱστορικούς λόγους οἱ ἄγγλοι ἐργάτες στό τελευταῖο τρίτο τοῦ 19ου αἰώνα βρέθηκαν κάτω ἀπό τήν ἐξάρτηση τῶν φιλελευθέρων καί διαποτίστηκαν ἀπό τό πνεῦμα τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς. Δέν βρέθηκαν ἐπικεφαλῆς τῶν λαῶν καί τῶν τάξεων πού ἀγωνίζονται γιά λευτεριά, ἀλλά στήν οὐρά τῶν ἐλεεινῶν λακέδων τοῦ μπεζαχτᾶ, τῶν κυρίων ἄγγλων φιλελευθέρων.

Καί οἱ φιλελεύθεροι παρατείνανε *μισό αἰώνα* τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἰρλανδίας, πού δέν ἔχει τερματιστεῖ ἀκόμη καί σήμερα! Ὁ ἰρλανδός ἀγρότης μόλις τόν 20ό αἰώνα ἄρχισε νά μετατρέπεται ἀπό ἐνοικιαστή σέ ἐλεύθερο ἰδιοκτήτη γῆς, ὅμως οἱ κ.κ. φιλελεύθεροι τοῦ ἐπιβάλανε νά πληρώσει *ἀποζημίωση μέ βάση μιά «δίκαιη» ἐκτίμηση!* Ἑκατομμύρια καί ἑκατομμύρια φόρους πληρώνει καί θά πληρώνει γιά πολλά χρόνια ἀκόμη ὁ ἰρλανδός ἀγρότης στούς ἄγγλους τσιφλικάδες γιά νά τούς ἀνταμείψει, γιατί ἐπί πολλούς αἰῶνες τόν λήστευαν καί τόν ἔφερναν σέ κατάσταση χρόνιου λιμοῦ. Οἱ ἄγγλοι φιλελεύθεροι ἀστοί ἀνάγκασαν τούς ἰρλανδούς ἀγρότες νά ἀνταμείψουν γι' αὐτό τούς τσιφλικάδες μέ μετρητό παραδάκι...

Τώρα συζητιέται στή βουλή ὁ νόμος γιά τό *χόμρουλ* (αὐτοδιοίκηση) τῆς Ἰρλανδίας. Στήν Ἰρλανδία ὅμως ὑπάρχει μιά βόρεια ἐπαρχία, τό Ὄλστερ (ἤ Οὔλστερ, ὅπως ὄχι σωστά τό γράφουν κάποτε)· στήν ἐπαρχία αὐτή κατοικοῦν καί διαμαρτυρόμενοι, πού ἦρθαν ἀπό τήν Ἀγγλία, σέ διάκριση ἀπό τούς καθολικούς ἰρλανδούς. Καί νά πού οἱ ἄγγλοι συντηρητικοί μ' ἐπικεφαλῆς τόν μαυροεκατονταρχίτη-τσιφλικά Πουρισκέβιτς..., δηλαδή τόν Κάρσον, ξεσήκωσαν ἕνα λυσσασμένο οὐρλιαχτό ἐνάντια στήν αὐτονομία τῆς Ἰρλανδίας. Αὐτονομία, λέει, σημαίνει νά μποῦν οἱ κάτοικοι τοῦ Ὄλστερ κάτω ἀπό ἀλλόθρησκους καί ἀλλογενεῖς! Ὁ λόρδος Κάρσον ἀπειλοῦσε μέ ἐξέγερση καί ὀργάνωνε ἔνοπλες συμμορίες μαυροεκατονταρχιτῶν.

Ἐννοεῖται, ἡ ἀπειλή αὐτή δέν εἶναι παρά κούφια λόγια. Δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά ἐξέγερση μιᾶς χούφτας ἀλητῶν. Ἐπίσης δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος καί γιά «καταπίεση» τῶν διαμαρτυρομένων ἀπό τήν ἰρλανδική Βουλή (τήν ἐξουσία τῆς Βουλῆς τήν καθορίζει *ὁ ἀγγλικός* νόμος).

Τό πράγμα εἶναι ἁπλό καί καθαρό: οἱ τσιφλικάδες-μαυροεκατονταρχίτες *τρομοκρατοῦν* τούς φιλελευθέρους.

Καί οἱ φιλελεύθεροι δειλιάζουν, ὑποκλίνονται μπροστά στούς μαυροεκατονταρχίτες, κάνουν παραχωρήσεις, προτείνουν νά διεξαχθεῖ *εἰδική παλλαϊκή ψηφοφορία* (τό λεγόμενο δημοψήφισμα)

στό Ὄλστερ καί ν' ἀναβληθεῖ γιά *ἔξι* χρόνια ἡ μεταρύθμιση γιά τό Ὄλστερ!

Τά παζαρέματα ἀνάμεσα στούς φιλελευθέρους καί στούς μαυροεκατονταρχίτες συνεχίζονται. Ἡ μεταρύθμιση περιμένει: περίμεναν μισόν αἰώνα οἱ ἰρλανδοί, ἄς περιμένουν ἀκόμη, δέν θά «ἀδικήσουμε» δά τούς τσιφλικάδες!

Βέβαια, ἄν οἱ φιλελεύθεροι ἀπευθύνονταν στό λαό τῆς Ἀγγλίας, στό προλεταριάτο, ἡ μαυροεκατονταρχίτικη συμμορία τοῦ Κάρσον θά διαλυόταν ἀμέσως καί θά ἐξαφανιζόταν. Ἡ εἰρηνική καί πλήρης ἐλευθερία τῆς Ἰρλανδίας θά ἐξασφαλιζόταν.

Ὅμως μπορεῖ νά περάσει ἀπό κανενός τό μυαλό ὅτι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί θά μποροῦσαν ν' ἀπευθυνθοῦν στό προλεταριάτο γιά νά τοῦ ζητήσουν βοήθεια ἐνάντια στούς τσιφλικάδες; Οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ἀγγλίας εἶναι κι' αὐτοί λακέδες τοῦ μπεζαχτᾶ, ἱκανοί μόνο νά ὑποκλίνονται μπροστά στούς Κάρσον.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 34,
12 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑΙΗΛΟΡ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΥΠΟΔΟΥΛΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΗ[125]

Ὁ καπιταλισμός δέν μπορεῖ οὔτε στιγμή νά σταθεῖ στήν ἴδια θέση. Πρέπει νά προχωρεῖ κι' ὅλο νά προχωρεῖ. Ὁ ἀνταγωνισμός, πού ὀξύνεται ἐξαιρετικά σέ ἐποχές κρίσης σάν τή δική μας, τόν ἀναγκάζει νά ἐφευρίσκει ὅλο καί νέα μέσα γιά νά φτηναίνει τήν παραγωγή. Καί ἡ κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου μετατρέπει ὅλα τά μέσα αὐτά σέ ὄργανο παραπέρα καταπίεσης τοῦ ἐργάτη.

Τό σύστημα Ταίηλορ εἶναι ἕνα ἀπ' τά μέσα αὐτά.

Τελευταῖα στήν Ἀμερική οἱ ὀπαδοί τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐφάρμοζαν μεθόδους σάν τίς παρακάτω.

Στό χέρι τοῦ ἐργάτη δένουν μιά ἠλεκτρική λαμπίτσα. Φωτογραφίζουν τίς κινήσεις τοῦ ἐργάτη καί μελετοῦν τίς κινήσεις τῆς λαμπίτσας. Διαπιστώνουν ὅτι ὁρισμένες κινήσεις εἶναι «παραπανίσιες» καί ὑποχρεώνουν τόν ἐργάτη νά ἀποφεύγει τίς κινήσεις αὐτές, δηλαδή νά δουλεύει πιό ἐντατικά, νά μή χάνει οὔτε ἕνα δευτερόλεπτο γιά ξεκούραση.

Καταρτίζουν ὁλόκληρα σχέδια γιά νέα ἐργοστασιακά κτίρια, ὥστε νά μή χάνεται οὔτε ἕνα παραπανίσιο λεπτό, ὅταν γίνεται ἡ μεταφορά τῶν ὑλικῶν στό ἐργοστάσιο, ἡ μεταφορά τους ἀπό τό ἕνα τμῆμα τοῦ ἐργοστασίου στό ἄλλο, ἡ ἐξαγωγή τοῦ ἕτοιμου προϊόντος. Ὁ κινηματογράφος χρησιμοποιεῖται συστηματικά γιά τή μελέτη τῆς δουλιᾶς τῶν καλύτερων ἐργατῶν καί γιά τήν αὔξηση τῆς ἐντατικότητας τῆς ἐργασίας, δηλαδή γιά μεγαλύτερο «ζόρισμα» τοῦ ἐργάτη.

Λογουχάρη, μιά ὁλόκληρη μέρα φωτογράφιζαν τή δουλιά ἑνός ἐφαρμοστῆ. Ἀφοῦ μελέτησαν τίς κινήσεις του, ἔβαλαν ἕνα εἰδικό κάθισμα τόσο ψηλό, ὥστε ὁ ἐφαρμοστής νά μή χάνει χρόνο στό σκύψιμο. Ἐξασφάλισαν στόν ἐφαρμοστή ἕνα παιδί γιά βοηθό. Τό παιδί ἔπρεπε νά τοῦ δίνει τό κάθε κομμάτι τῆς μηχανῆς μ' ἕνα ὁρισμένο, τόν πιό κατάλληλο τρόπο. Σέ λίγες μέρες ὁ ἐφαρμοστής ἐκτελοῦσε τή δουλιά αὐτή τῆς συναρμολόγησης τῆς

μηχανῆς στό *ἕνα τέταρτο* τοῦ χρόνου πού κατανάλωνε προηγούμενα.

Τί ἐπιτυχία στήν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας!.. ὅμως τήν πληρωμή τοῦ ἐργάτη δέν τήν ἀνεβάζουν στό τετραπλάσιο, ἀλλά μόνο κατά μιάμιση φορά, τό πολύ-πολύ κι' αὐτό *μόνο στήν ἀρχή.* Μόλις οἱ ἐργάτες συνηθίσουν στό καινούργιο σύστημα, κατεβάζουν ξανά τήν πληρωμή στό προηγούμενο ἐπίπεδο. Ὁ καπιταλιστής βγάζει τεράστια κέρδη, ἐνῶ ὁ ἐργάτης δουλεύει τέσσερις φορές πιό ἐντατικά, ἐξαντλώντας τά νεῦρα καί τούς μῦς του τέσσερις φορές πιό γρήγορα.

Τόν ἐργάτη πού πρωτοπιάνει δουλιά τόν ὁδηγοῦν στόν κινηματογράφο τοῦ ἐργοστασίου, πού τοῦ δείχνει ἕνα «ὑποδειγματικό πρότυπο» γιά τήν ἐκτέλεση τῆς δουλιᾶς του. Ἀναγκάζουνε τόν ἐργάτη «νά εὐθυγραμμιστεῖ» μέ τό πρότυπο αὐτό. Ὕστερα ἀπό μιά ἑβδομάδα τοῦ δείχνουν στόν κινηματογράφο τή δική του τή δουλιά καί τή συγκρίνουν μέ τό «πρότυπο».

Ὅλες αὐτές οἱ τεράστιες τελειοποιήσεις γίνονται *ἐνάντια* στόν ἐργάτη καί ὁδηγοῦν στή μεγαλύτερη καταπόνηση καί καταπίεση τοῦ ἐργάτη καί περιορίζονται στόν ὀρθολογιστικό, λογικό καταμερισμό τῆς ἐργασίας *στό ἐσωτερικό τοῦ ἐργοστασίου.*

Γεννιέται φυσιολογικά ἡ σκέψη: καί ὁ καταμερισμός τῆς ἐργασίας μέσα σ' ὁλόκληρη τήν κοινωνία; Τί τεράστια ποσότητα ἐργασίας χάνεται σήμερα ἀπό τήν ἀκαταστασία, τό χάος ὁλόκληρης τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς! Πόσος χρόνος χάνεται γιά νά φτάσει ἡ πρώτη ὕλη στόν ἐργοστασιάρχη, περνώντας μέσα ἀπό ἑκατοντάδες ἐνδιάμεσους ἀγοραστές καί μεταπράτες, χωρίς νά εἶναι γνωστές οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἀγορᾶς! Ὄχι μόνο ὁ χρόνος, ἀλλά καί τά ἴδια τά προϊόντα χάνονται καί χαλᾶνε. Καί ἡ ἀπώλεια χρόνου καί δουλιᾶς γιά νά φτάσουν τά ἕτοιμα προϊόντα στούς καταναλωτές, ἀφοῦ περάσουν μέσα ἀπό ἕνα σωρό μικρούς μεσάζοντες, πού κι' αὐτοί δέν μποροῦν νά ξέρουν τίς ἀνάγκες τῶν ἀγοραστῶν καί κάνουν ἕνα σωρό ὄχι μόνο περιττές κινήσεις, ἀλλά καί περιττές ἀγορές, ταξίδια καί τά λοιπά καί τά παρόμοια!

Τό κεφάλαιο ὀργανώνει καί βάζει τάξη στή δουλιά τῆς φάμπρικας, γιά νά καταπιέζει περισσότερο τόν ἐργάτη, γιά νά αὐξάνει τά κέρδη του. Τήν ἴδια στιγμή ὅμως σέ ὁλόκληρη τήν κοινωνική παραγωγή παραμένει καί μεγαλώνει τό χάος, πού ὁδηγεῖ στίς κρίσεις, ὅταν τά συσσωρευμένα πλούτη δέν βρίσκουν ἀγοραστές, ἐνῶ ἑκατομμύρια ἐργάτες χάνονται καί πεινοῦν, γιατί δέν βρίσκουν δουλιά.

Τό σύστημα Ταίηλορ — χωρίς νά ξέρουν καί χωρίς νά τό θέλουν οἱ δημιουργοί του — προετοιμάζει τήν ἐποχή, πού τό προλεταριάτο θά πάρει στά χέρια του ὁλόκληρη τήν κοινωνική παραγωγή καί θά ὁρίσει τίς δικές του, τίς ἐργατικές ἐπιτροπές γιά τό σωστό καταμερισμό καί τή σωστή ρύθμιση ὁλόκληρης τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Ἡ μεγάλη παραγωγή, οἱ μηχανές, οἱ σιδηρόδρομοι, τά τηλέφωνα — ὅλα αὐτά δίνουν ἄπειρες δυνατότητες νά περιοριστεῖ στό ἕνα τέταρτο ὁ ἐργάσιμος χρόνος τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν καί νά τούς ἐξασφαλίσει τέσσερις φορές μεγαλύτερη εὐημερία ἀπό τή σημερινή.

Καί οἱ ἐπιτροπές τῶν ἐργατῶν μέ τή βοήθεια τῶν συνδικάτων θά κατορθώσουν νά ἐφαρμόσουν τίς ἀρχές αὐτές τοῦ λογικοῦ καταμερισμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ὅταν αὐτή θά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ὑποδούλωσή της στό κεφάλαιο.

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 35,
13 τοῦ Μάρτη 1914
Ὑπογραφή: Μ. Μ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»
πού παραβλήθηκε μέ τό χειρόγραφο

«ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ» ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΑΝΤΕΤΩΝ ΣΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ

Οἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν κιόλας πολλά γιά τή σύσκεψη πού ἔγινε τήν 1 τοῦ Μάρτη, τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κυβέρνησης μαζί μέ μερικούς βουλευτές τῆς Δούμας. Ἡ σημασία ὅμως τῆς σύσκεψης αὐτῆς ἀπό τήν ἄποψη τῆς θέσης καί τῶν καθηκόντων τῆς «ἀντιπολίτευσης» μέσα στή Δούμα ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά ἔχει φωτιστεῖ ἀρκετά.

Θά θυμίσουμε ὅτι ἀκριβῶς πρίν ἀπό τήν πρώτη τοῦ Μάρτη σέ μιά σειρά ὄργανα τοῦ φιλελεύθερου τύπου καί στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα καί στήν ἐπαρχία, ἀνακινήθηκε καί συζητήθηκε ἔντονα τό γενικό ζήτημα τῆς νεκρικῆς σιγῆς μέσα στή Δούμα, τῆς ἀδυναμίας της καί τῆς ἔλλειψης ζωτικότητάς της, τῆς φυγῆς τῶν βουλευτῶν ἀπό τή Δούμα, τῶν καθηκόντων τῆς ἀντιπολίτευσης κτλ.

Ἀκριβῶς πρίν ἀπό τήν πρώτη τοῦ Μάρτη οἱ πιό ἐπιφανεῖς ἀρχηγοί τοῦ «συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ» κόμματος, οἱ κ.κ. Μιλιουκόφ καί Σινγκαριόφ, τάχθηκαν ἀπό τόν τύπο καί τῶν δυό πρωτευουσῶν καί ἐνάντια στόν κ. Στροῦβε, ἀπ' ἀφορμή τίς ἐκκλήσεις του γιά «ἐξυγίανση τῆς ἐξουσίας» καί ἐνάντια στό δεξιό καντέτο Β. Μακλάκοφ ἀπ' ἀφορμή τίς «ἀπαισιοδοξο-αισιόδοξες» ἐκκλήσεις του γιά μιά συμφωνία μέ τούς ὀχτωβριστές. Ἀκριβῶς πρίν ἀπό τήν πρώτη τοῦ Μάρτη ὁ κ. Μιλιουκόφ προσπαθοῦσε μέ ὅλες του τίς δυνάμεις νά παρουσιάσει τόν ἑαυτό του ἀντίπαλο τοῦ «βεχισμοῦ», δηλαδή τῶν συνεπῶν καί ἀπροκάλυπτων ἰδεῶν τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Ἡ σύνθεση καί ὁ χαρακτήρας τῆς σύσκεψης τῆς πρώτης τοῦ Μάρτη ἀπόδειξαν ξανά καί ξανά ὅτι ὅλες αὐτές οἱ μικροεπιφυλάξεις τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων ἀπέναντι στόν Στροῦβε καί στόν Β. Μακλάκοφ, ὅλες αὐτές οἱ προσπάθειες νά

παραστήσουν τόν ἑαυτό τους «ἀριστερότερο» ἀπ' τούς πολιτικούς πού ἀναφέραμε, δέν εἶναι παρά ὑποκρισία καί ἐξαπάτηση τῆς δημοκρατίας. *Στήν πραγματικότητα* στή σύσκεψη αὐτή θριάμβευσε ἀνάμεσα στούς φιλελευθέρους ἡ πολιτική ἀκριβῶς τῶν «βεχιστῶν», ἡ πολιτική ἀκριβῶς τῶν κ.κ. Στροῦβε καί Β. Μακλάκοφ καί ὄχι τῶν ἐπίσημων ἀρχηγῶν καί διπλωματῶν τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, τῶν κ.κ. Μιλιουκόφ, Σινγκαριόφ καί Σίας.

Στή σύσκεψη πῆραν μέρος μόνο ἐκπρόσωποι τῶν κυβερνητικῶν κομμάτων καί τῆς φιλελεύθερης-ἀστικῆς ἀντιπολίτευσης· οὔτε οἱ σοσιαλδημοκράτες, οὔτε οἱ τρουντοβίκοι (ἀστική δημοκρατία) κλήθηκαν σ' αὐτή (ἐπειδή τάχα αὐτοί «ἀπό ἄποψη ἀρχῶν εἶναι ἀντιμιλιταριστές καί καταψηφίζουν πάντα ὅλες τίς πολεμικές πιστώσεις», στήν πραγματικότητα ὅμως, ἐπειδή δέν ἤθελαν νά ἀντιμετωπίσουν μιά αἰτιολογημένη καί δημόσια ἄρνηση, πού θά τήν εἶχαν σίγουρη τουλάχιστο ἀπό τήν πλευρά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν).

Ὅταν οἱ βουλευτές τῆς ἀντιπολίτευσης «*ἀποπειράθηκαν*» — ὅπως ἀνακοινώνει μέ ὑπερεπίσημο τόνο ἡ «Ρέτς» — «*νά ἀνακινήσουν καί τό ζήτημα τῆς ἐσωτερικῆς μας πολιτικῆς*», τούς δηλώθηκε ὅτι ἡ συζήτηση πρέπει νά περιοριστεῖ μόνο στίς πολεμικές πιστώσεις καί ὅτι «στή σημερινή σύσκεψη οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς κυβέρνησης δέν θεωροῦν δυνατό νά δόσουν ἐξηγήσεις γιά τά ζητήματα τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς».

«*Ὡστόσο* — ἔγραφε ἡ «Ρέτς», — ὁρισμένοι βουλευτές, ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί οἱ Ι. Ν. Ἐφρέμοφ, Α. Ι. Σινγκαριόφ καί ἄλλοι, *ἔθιξαν* στούς λόγους τους καί ζητήματα πού ἀφοροῦν τήν ἐσωτερική μας κατάσταση».

Ἀκόμη περισσότερο — εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ποῦμε ἀπ' ἀφορμή αὐτή τή δήλωση — ὁ ρόλος τῶν καντέτων, τῶν συνταγματικῶν-δημοκρατικῶν βουλευτῶν ἦταν ἄστοχος, γελοῖος, παράλογος καί ἀνάξιος. Ἄν τό κόμμα τους ὀνομαζόταν μετριοπαθές φιλελεύθερο-μοναρχικό κόμμα — δηλ. ἄν εἶχε ἕναν τίτλο πού νά ἐκφράζει σωστά τήν ταξική οὐσία καί τήν πραγματική πολιτική φύση του — τότε ἡ συμπεριφορά τῶν καντέτων βουλευτῶν θά ἦταν ἀπό κομματική ἄποψη φυσιολογική! Ὅμως γιά ἀνθρώπους, πού θέλουν νά θεωροῦνται δημοκράτες, γιά ἀνθρώπους, ἀπό τούς ὁποίους ἀκόμη καί οἱ πιό δεξιοί, σάν τόν Β. Μακλάκοφ, δηλώνουν δημόσια ὅτι *ἔχασαν τήν πίστη τους* «στή δυνατότητα νά βρεθεῖ διέξοδος ἀπό τό ἀδιέξοδο χωρίς ἐπαναστατικές ἐκρήξεις καί καταστροφές» (ἔτσι ἀκριβῶς διατύπωσε τίς

απόψεις τοῦ Β. Μακλάκοφ *ὁ ἴδιος* ὁ κ. Σινγκαριόφ στή «Ρέτς», ἀρ. φύλ. 55, τῆς 26 τοῦ Φλεβάρη — στό ἴδιο πνεῦμα ἔγραφε καί *ὁ ἴδιος* ὁ κ. Μιλιουκόφ στό φύλλο τῆς 25 τοῦ Φλεβάρη) — γιά τέτιους ἀνθρώπους ἡ συμμετοχή σέ σύσκεψη μαζί μέ τούς δεξιούς καί τούς ὀχτωβριστές ἀποτελοῦσε δημόσιο ράπισμα.

Οἱ κύριοι καντέτοι ἔδοσαν οἱ ἴδιοι στόν ἑαυτό τους αὐτό τό ράπισμα. Μέ τή συμμετοχή τους ἀπαρνήθηκαν δημόσια τά ἴδια τους τά λόγια γιά τό «χάσιμο τῆς πίστης». Διατράνωσαν δημόσια ὅτι εἶναι ἕτοιμοι ν' ἀποδείξουν πόσο *εἶναι ζωντανή ἡ πίστη τους*, πράγμα πού ἰσοδυναμεῖ μέ τήν προθυμία *τους* νά ὑπηρετοῦν καί νά ἐξυπηρετοῦν.

Γιατί, ποιός ἄλλος, ἄν ὄχι οἱ καντέτοι, καταλαβαίνουν περίφημα καί τήν ἀδιάρηκτη σύνδεση τῆς ἐσωτερικῆς μέ τήν ἐξωτερική πολιτική καί τή σημασία τῆς «χορήγησης» τῶν πιστώσεων...

«Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 36,
14 τοῦ Μάρτη 1914

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πούτ Πράβντι»

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΠΡΟΧΕΙΡΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ[126]

Ἀπόφαση πάνω στό ἐθνικό ζήτημα

I. 1. Εἶναι ἐπιτακτική ἀνάγκη νά καθοριστεῖ διεξοδικά καί σέ ὅλες τίς λεπτομέρειες ἡ στάση μας ἀπέναντι στό ἐθνικό ζήτημα γιά λόγους

(α) ἱστορικούς (ἀντικειμενικούς): ὁ ἀντιδραστικός ἐθνικισμός καί ὁ ἀστικο-προοδευτικός (μάλιστα ἀστικο-δημοκρατικός) ἐθνικισμός τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἐποχῆς

(β) τῆς κομματικῆς ζωῆς: διάσπαση τῆς Μπούντ, ὁ σεπαρατισμός της, οἱ συνασπισμοί της μέ *μή* σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, πού διατηροῦν ἐθνικιστικά γνωρίσματα (P.P.S.), ἡ διάλυσή της σάν ἀποτέλεσμα τῆς συμβιβαστικῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης[127]. Ἀποσύνθεση τῆς «ὁμοσπονδίας τοῦ χειρότερου τύπου»[128].

II. 2. Ἡ § γιά αὐτοδιάθεση σημαίνει *μόνο* πολιτικό ἀποχωρισμό.

{ 3. Εἶναι ἀναγκαία ἡ § αὐτή γιά τή Ρωσία ἐξαιτίας

(α) τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας

(β) τῆς ὕπαρξης καταπιεζόμενων ἐθνῶν στίς ἀκραῖες περιοχές

(γ) τῆς μή ἀποπεράτωσης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στήν Ἀνατολική Εὐρώπη γενικά, στή Ρωσία ἰδιαίτερα.

(δ) τῆς ὕπαρξης τοῦ πιό ἀντιδραστικοῦ κρατικοῦ καθεστῶτος *(μοναρχίας)* στή Ρωσία σέ σύγκριση καί μέ τή Δύση καί μέ τήν Ἀνατολή.

4. Ἡ ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης σημαίνει *μόνο*
   (α) διεκδίκηση νά λυθεῖ τό ζήτημα δημοκρατικά, à la Νορβηγία
   (β) διεξαγωγή πάλης καί ἐνάντια στούς μαυροεκατονταρχίτες καί ἐνάντια στούς *φιλελευθέρους*, πού ἀρνοῦνται τό δικαίωμα αὐτό, διαπαδαγώγηση τῶν μαζῶν (ὁ μουζίκος!) σέ ἀντιεθνικιστικό πνεῦμα.
5. Τό δικαίωμα αὐτό δέν ἀποκλείει καθόλου τήν ἀνεξάρτητη προλεταριακή ἐκτίμηση, ἀλλά, ἀντίθετα, τήν ἀπαιτεῖ.
6. Τό παράδειγμα τῆς Πολωνίας καί τῆς Φιλλανδίας τό 1905 δείχνει *προσέγγιση* τῶν τσιφλικάδικων καί ἀστικο-ἐθνικιστικῶν κομμάτων μέ *τή μοναρχία* τοῦ Νικολάου Β', δείχνει τήν ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν τῆς Πολωνίας καί τῆς Φιλλανδίας ἀπό τήν ἐθνικιστική ἀστική τάξη τῆς χώρας τους, δείχνει ὅτι οἱ ἐργάτες πού θά προτιμοῦσαν τήν πολιτική (καί ἰδεολογική) προσέγγιση μέ τήν ἀστική *τους* τάξη *ἀπό τήν ἑνότητα* μέ τό προλεταριάτο τῶν ἄλλων ἐθνῶν, θά πρόδιναν καί τό σοσιαλισμό καί τή δημοκρατία *καί τήν πατρίδα τους*.

I.

7. Ἀπόλυτη ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί τῶν γλωσσῶν. Ἐξασφάλιση τῆς ἐκμάθησης τῆς γλώσσας γιά τόν τοπικό πληθυσμό μέ ἔξοδα τοῦ κράτους.
8. Νά ἀποριφθεῖ ἡ «κρατική» γλώσσα.
9. Ἀναδιοργάνωση τῆς διοικητ. διαίρεσης τοῦ κράτους.
10. Γενικός νόμος τοῦ κράτους πού νά ἐγγυᾶται τά δικαιώματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων κτλ.

V.

11. Ἀρνητική στάση ἀπέναντι στήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία
    (α) εἶναι ἐσφαλμένο ἰδεολογικά-πολιτικά τό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ»
    (β) ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό διεθνισμό τοῦ προλεταριάτου
    (γ) παρασύρει τίς μάζες στίς ἰδέες τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ
    (δ) ἀποσπᾶ ἀπό τά καθήκοντα τῆς σ[υγκεντρωτικῆς] δημοκρατικῆς ἐπανάστασης (ὑποδείχνει τό δρό-

μο δῆθεν τοῦ ἐθνικοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἐνῶ στήν πραγματικότητα εἶναι κατορθωτή μόνο ἡ σ[υγκεντρωτική] δημοκρατική ἐπανάσταση)

(ε) προπαγάνδιση τοῦ συνθήματος αὐτοῦ *ἀπό ὅλα* τά ἀστικά κόμματα ἑνός ἀπό τά ἔθνη (τοῦ ἑβραϊκοῦ) πού βρίσκεται σέ κατάσταση κάστας

(ζ) ἡ διαίρεση τοῦ προλεταριάτου (τῶν ἐθνῶν πού ζοῦν μαζί) στήν ἐκπαίδευση εἶναι ἐπιζήμια, χρειάζεται συνένωση.

V. 12. Συγχώνευση τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν σέ ὅλες τίς ὀργανώσεις.

13. Ὄχι ὁμοσπονδιακή συγκρότηση τοῦ κόμματος, ἀλλά ἑνιαία (Καύκασος etc.).

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1913

Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1937 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΠΟΡΟΝΙΝ (1913)[129]

Περίληψη τῆς εἰσήγησης γιά τίς τοπικές ὀργανώσεις

12/XII.

Γενικό θέμα — τά γεγονότα τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος καί τῆς κομματικῆς ζωῆς ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ 1913. Οἱ ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης. Εἰδικά προβάλλουν πιό πολύ τά παρακάτω σημεῖα:

1. Ἡ γενική ἀπεργία γιά τίς 9 τοῦ Γενάρη 1914. Ἡ ἀπόφαση τῆς σύσκεψης. Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀπεργίας. Τά συνθήματά της (λαοκρατική δημοκρατία, 8ωρη ἐργάσιμη μέρα, δήμευση της τσιφλικάδικης γῆς). Ἐντατική προετοιμασία τῆς ἀπεργίας.

2. *Ἡ καμπάνια γιά τίς ἀσφαλίσεις*. Ἐντατική διάδοση τοῦ περιοδικοῦ «Ζητήματα ἀσφαλίσεων». — Δημιουργία κομματικῶν πυρήνων σέ *ὅλα* τά ταμεῖα καί σέ *ὅλες* τίς διοικήσεις. Προώθηση δικῆς μας, κομματικῆς πλειοψηφίας στίς διοικήσεις (τό ἴδιο στά συνδικάτα, στίς λέσχες, etc. etc).

3. *Ἡ ἑξάδα καί ἡ ἑφτάδα*. Οἱ κύριες βάσεις τῆς διάσπασης: (α) λικβινταρισμός = διάλυση τοῦ κόμματος. *Γι' αὐτό γίνεται πάλη*. Ἡ ἑφτάδα *κλίνει* πρός τόν λικβινταρισμό· (β) ἡ ἑφτάδα *δέν ἀναγνωρίζει* τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος· (γ) ἀποδείχτηκε ὅτι *ἡ πλειοψηφία τοῦ κόμματος* εἶναι ὑπέρ τῆς ἑξάδας. Βασικοί ἀριθμοί ἀπό τήν «Πράβντα». Νά ἔχουμε μαζί μας ἐφημερίδες μέ *στοιχεῖα* γιά τή διάσπαση. (Εἶναι ἀπαραίτητο νά συνεχιστεῖ *ἐντατικά* ἡ ψήφιση ἀποφάσεων ὑπέρ τῆς ἑξάδας.)

4. Τό συνέδριο τοῦ κόμματος. Ἡ ἀναγκαιότητά του. Συμμετοχή σ' αὐτό *ὅλων* τῶν παράνομων κομματικῶν πυρήνων. Ἡ

προετοιμασία του: βασικό *τ ά χ ρ ή μ α τ α*. Νά συγκεντρωθεῖ *τό κεφάλαιο* γιά τό συνέδριο (κυρίως μέσω τῶν βουλευτῶν). Καθῆκον: μέχρι τήν ἄνοιξη ἡ κάθε ὁμάδα εἴτε ἕνωση ὁμάδων νά συγκεντρώσει *διπλό ποσό* σέ σύγκριση μέ τά ἔξοδα (τά ἔξοδα γιά ἕναν ἀντιπρόσωπο εἶναι 150 ρ. Ἡ κάθε ὁμάδα εἴτε ἡ ἕνωση ὁμάδων πού βρίσκονται κοντά ἡ μιά μέ τήν ἄλλη πρέπει νά συγκεντρώσει 300 ρ.).

5. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀναπτύξουμε τίς συνδέσεις — νά τίς δυναμώσουμε (νά διδάξουμε πῶς νά γίνεται ἡ ἀλληλογραφία μέ τό Γραφεῖο τῆς Πετρούπολης καί τοῦ ἐξωτερικοῦ). Ἡ ἀλληλογραφία κουτσαίνει: *ἀπ' αὐτό οἱ μεταφορές* βρίσκονται σέ ἄσχημη κατάσταση. Ἔμπιστα πρόσωπα πρέπει νά ὑπάρχουν παντοῦ.

6. Ἀπό τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης νά γίνει ἀνασκόπηση τῶν κύριων σημείων. Λογουχάρη, στό ἐθνικό ζήτημα: (α) πάλη ἐνάντια σέ κάθε ἐθνικισμό, μάλιστα ἐνάντια καί στόν ἐκλεπτυσμένο (πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία)· (β) ἑνότητα τῶν ἐργατῶν *ὅλων* τῶν ἐθνοτήτων· (γ) πάλη ἐνάντια στό *μεγαλορωσικό* μαυροεκατονταρχίτικο ἐθνικισμό. (Τό ἴδιο σύντομα καί γιά τίς ὑπόλοιπες ἀποφάσεις.)

7. Παράνομος καί νόμιμος τύπος. Νά δυναμώσει ὁ ἔρανος. Ὁ νόμιμος ἀναπόφευκτα *θά χαθεῖ:* ὅλες οἱ δυνάμεις γιά τή δημιουργία παράνομου (βλ. «Ἀνακοίνωση», σελ. 9-10 ἰδιαίτερα).

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Νοέμβρη
(12 τοῦ Δεκέμβρη 1913)

Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1923
στό βιβλίο: «Ἀπό τήν ἐποχή τῆς
«Ζβεζντά» καί τῆς «Πράβντα»
(1911-1914)», ἔκδ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό ἀντίγραφο, πού τό ἔγραψε
ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ [130]

Τό ἐθνικό ζήτημα

(Θέσεις ἀπό μνήμης)

Α) Ἡ σημασία τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος στή σημερινή στιγμή.
Β) Ἡ ἱστορική θέση τῶν ἐθνικῶν κινημάτων (resp. * ἡ ἱστορική τοποθέτηση τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος).
Γ) Οἱ δυό θεωρίες στό ἐθνικό ζήτημα.
Δ) Ἡ αὐτοδιάθεση τῶν ἐθνῶν.
Ε) Ἡ ἰσοτιμία καί ἡ ἐγγύηση τῶν δικαιωμάτων τῆς μειονότητας. Ἡ αὐτονομία.
ΣΤ) Ἡ πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία.
Ζ) Ἡ ἐθνική ἀρχή στήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος.

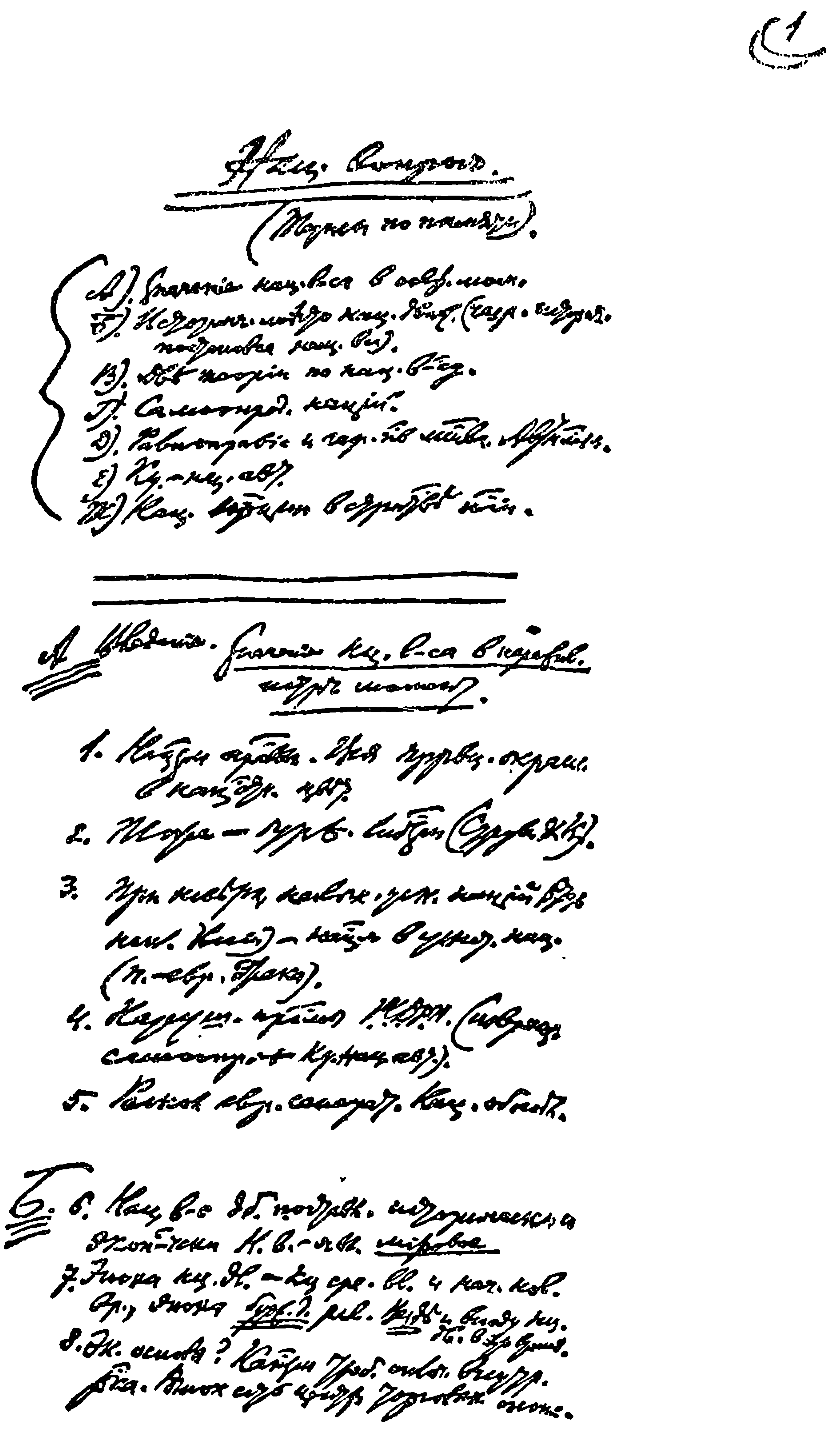
Α. Εἰσαγωγή.

Ἡ σημασία τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος στήν ἱστορική στιγμή πού περνᾶμε

1. Ὁ ἐθνικισμός τῆς κυβέρνησης. Ὅλη ἡ ἀντεπανάσταση χρωματίστηκε μέ ἐθνικιστικό χρῶμα.
2. Ἐπίσης — ὁ ἀστικός φιλελευθερισμός (Στροῦβε καί Σία).
3. Σέ συνθῆκες ἀπίστευτης, ἀνήκουστης καταπίεσης τῶν ἐθνῶν (57 % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ρωσίας) — ἐθνικισμός στά καταπιεζόμενα ἔθνη (πανευρωπαϊκός καυγάς).
4. Παραβίαση τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ (διαστρέβλωση τῆς αὐτοδιάθεσης + πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία).

---

* — respective — εἴτε, ἀντίστοιχα. *Ἡ Σύντ.*

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου
τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τό ἐθνικό ζήτημα (Θέσεις ἀπό μνήμης)».
Γενάρης τοῦ 1914

Σμίκρυνση

5. Διάσπαση τοῦ ἑβραϊκοῦ σεπαρατισμοῦ. Ἐθνική ἀπομόνωση.

Β. 6. Τό ἐθνικό ζήτημα πρέπει νά τοποθετηθεῖ ἱστορικά καί οἰκονομικά. Τό ἐθνικό ζήτημα εἶναι *παγκόσμιο* φαινόμενο.

7. Ἡ ἐποχή τῶν ἐθνικῶν κινημάτων — τέλος τοῦ μεσαίωνα καί ἀρχές τῶν νέων χρόνων, ἐποχή *τῶν ἀστικοδημοκρατικῶν* ἐπαναστάσεων. *Παντοῦ* — ἐθνικά κινήματα σ' αὐτή τήν περίοδο.

8. Οἰκονομικές βάσεις; Ὁ καπιταλισμός ἀπαιτεῖ ἑνότητα τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἀγορά εἶναι κέντρο τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων. *Ἡ γλώσσα* εἶναι τό κύριο ὄργανο τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων.

9. Ἑνότητα τῶν ἐθνικῶν περιοχῶν (ἀναδημιουργία τῆς γλώσσας, ἐθνική ἀφύπνιση etc.) καί δημιουργία *ἐθνικοῦ κράτους*. Ἡ οἰκονομική του ἀναγκαιότητα.

10. Πολιτικό ἐποικοδόμημα πάνω στήν οἰκονομία. Δημοκρατισμός, κυριαρχία τοῦ ἔθνους. *Inde** τό «*ἐθνικό κράτος*»...

11. Τό ἐθνικό κράτος — *παγκόσμιος κανόνας* (Κ. Κάουτσκι στό Ι, 18 ** σελ. *23* καί *23-25* «Internationalität»), ὅμως τό «*πολυεθνικό κράτος εἶναι ἐξαίρεση*»[131].

Ὁ Κ. Κάουτσκι γιά τόν Ο. Μπάουερ: ὁ. Μπάουερ *ὑποτιμάει* τήν τάση γιά ἐθνικό κράτος.

(«τή δύναμη Drang») | Αὐτό ΝΒ |

| Σέ παρένθεση: ορισμένοι νομίζουν ὅτι ἐθνικό κράτος σημαίνει *πιό μεγάλος* ἐθνικισμός ἀπό τήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία. Ἀφελής καί ἀστεία πλάνη! Τό ἐθνικό κράτος εἶναι κανόνας στήν πείρα τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Ἡ πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία εἶναι ἐπινόηση τῶν ἀδαῶν διανοουμένων, πού πουθενά δέν πραγματοποιήθηκε. |

* — ἀπό δῶ. *Ἡ Σύντ.*

** Παραπομπή στή 18η σελίδα τοῦ πρώτου τετραδίου πάνω στό ἐθνικό ζήτημα. *Ἡ Σύντ.*

12. Ἡ ἐποχή τῶν ἐθνικῶν (ἀστικοδημοκρατικῶν) ἐπαναστάσεων τοῦ 19ου αἰώνα (Ἰταλία-Γερμανία). Στή Δυτική Εὐρώπη τέλειωσε. *Στήν Ἀνατολική μόλις ἄρχισε καί στήν Ἀσία...*

Γ. Δυό θεωρίες τοῦ μαρξισμοῦ στό ἐθνικό ζήτημα.

13. Ἐμφάνιση τῶν προλεταριακῶν κομμάτων στά ἐθνικά κράτη. Ἡ καθυστερημένη Ἀνατολή. Οἱ «*θεωρίες*» τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος. (Δόθηκε λίγη προσοχή στή *θεωρητική* βάση. Κ. Κάουτσκι + Ο. Μπάουερ.)

14. *Ο. Μπάουερ*. Ἔθνος = Kulturgemeinschaft *. Τό σύνθημα τοῦ «ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ» ((σάν κόκκινη κλωστή)). Ὁ ἐθνικός χαρακτήρας — τό κύριο. (Πλῆθος ἐπιφυλάξεων, ὅμως αὐτό δέν εἶναι τό βασικό.)

(Ἡ ἐκτίμηση τοῦ Κάουτσκι: Kulturgemeinschaft = τό κύριο λάθος τοῦ Ο. Μπάουερ.)

15. «Ὁ σοσιαλισμός θά δυναμώσει τήν ἀρχή τῆς ἐθνότητας» (Ο. Μπάουερ. I, 5 ** — σελ. *532 τοῦ βιβλίου του.*)

16. Τό ριζικό λάθος τοῦ Μπάουερ εἶναι ὁ ἐκλεπτυσμένος ἐθνικισμός. Καθαρούτσικος, χωρίς ἐκμετάλλευση, χωρίς τσακωμούς ἐθνικισμός.

NB Ὁ Προυντόν καθάριζε τόν καπιταλισμό, τόν ἐξιδανίκευε, τόν ἔβαφε ἐλαφρά, ὁ Ο. Μπάουερ τόν ἐθνικισμό.

17. Ἡ πολιτική τῶν κυρίαρχων τάξεων εἶναι «συντηρητική-ἐθνική», ἡ δική μας «ἐξελικτική-ἐθνική» (Ο. Μπάουερ).

18. «Ἐμᾶς δέν μᾶς ἱκανοποιεῖ ὁ παλιός διεθνισμός» (Ο. Μπάουερ)
(Ο. Μπάουερ I, 6).

19. ΣΣ *** τοῦ Ο. Μπάουερ
(α) ἡ ἰδεαλιστική θεωρία γιά τό ἔθνος
(β) τό σύνθημα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ (= ἀστικό)
(γ) ἐθνικισμός καθαρισμένος, ἐκλεπτυσμένος, ἀπόλυτος, μέχρι καί τό σοσιαλισμό
(δ) πλήρης λήθη τοῦ διεθνισμοῦ.

Σ = *ἐθνικός ὀπορτουνισμός* (Πάννεκουκ).

---

* — πολιτιστική κοινότητα. *Ἡ Σύντ.*

** Ἀπό δῶ καί κάτω γίνεται παραπομπή στήν 5η, 6η καί 7η σελίδα τοῦ πρώτου τετραδίου γιά τό ἐθνικό ζήτημα. *Ἡ Σύντ.*

*** — Summa summarum — Γενικό συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*

20. Ὁ πελαγωμένος Μπάουερ, ξεσκεπασμένος ἀπό τόν *Κ. Κάουτσκι.*

(α) Eigentümlich und hinfällig *, στό ὅτι ὁ Μπάουερ μιλάει συνεχῶς γιά ἐθνικό πολιτισμό. (I, 17) (σελ. 15 Internationalität)

(β) «Nie ist eine rein nationale Kultur weniger möglich gewesen» (ibidem, 15 Internationalität) **

ἐκτόπιση:

		ἀγγλ.		γαλλ.		γερμ.	
— Παράδειγμα:	1800:	20	—	30	—	30	(Σ = 80)
	1900:	125	—	40	—	70	(Σ = 235)

((παγκόσμια γλώσσα, ἴσως, θά εἶναι ἡ ἀγγλική, ἴσως ὅμως + ρωσική))

NB (γ) «Ὁ διεθνισμός μας δέν εἶναι εἰδική μορφή ἐθνικισμοῦ πού διαφέρει ἀπό τόν ἀστικό ἐθνικισμό, μέ τό ὅτι δέν εἶναι ἐπιθετικός καί παραδέχεται τήν ἰσοτιμία etc., ἀλλά εἶναι οἰκονομικά καί πολιτικά ἑνιαῖος κοινωνικός ὀργανισμός» (ibidem, σελ. 7).

NB Αὐτή ἡ ἄποψη ἐξαφανίστηκε στόν Ο. Μπάουερ μέ τήν «Betonung der nationalen Kultur» ***.

(δ) Τό ἔθνος δέν εἶναι Kultur-, δέν εἶναι Schicksal-, ἀλλά Sprachgemeinschaft ****.

(ε) Στόν Ο. Μπάουερ προκύπτει «*δυνάμωμα τῆς ἐθνικῆς πλευρᾶς*»...

NB (ζ) ΣΣ (στόν Κ. Κάουτσκι) — gewaltige Ueberschätzung des nationalen... Momentes (**35** Internationalität). Völlige Vernachlässigung internationalen *****.

* —Ἡ ἰδιομορφία καί τό ἀδύνατο σημεῖο συνίσταται. *Ἡ Σύντ.*

** — «Καμιά φορά ὁ καθαρά ἐθνικός πολιτισμός δέν ἦταν λιγότερο κατορθωτός» (στό ἴδιο, 15 «Διεθνισμός»). *Ἡ Σύντ.*

*** — «μέ τήν ὑπογράμμιση τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ». *Ἡ Σύντ.*

**** — κοινότητα πολιτισμοῦ, τύχης, εἶναι κοινότητα γλώσσας. *Ἡ Σύντ*

***** — τεράστια ὑπερβολή τῆς ἐθνικῆς... πλευρᾶς (35 Διεθνισμός). Πλήρης λήθη τοῦ διεθνισμοῦ. *Ἡ Σύντ.*

21. Στόν Κ. Κάουτσκι Sprache und Territorium *
ἱστορικοοικονομική θεωρία
τότε **ἐθνικό κράτος**
στό ἀστικο-**δημοκρατικό**
— καί **κίνημα** NB
τώρα **διεθνισμός τώρα.**

Δ. Ἡ § 9 τοῦ *προγράμματος* = πολιτική αὐτοδιάθεση.

22. Ἡ σημασία της ἀπό ἄποψη ἀρχῶν καί ἡ φρασεολογία ὅλης τῆς παγκόσμιας δημοκρατίας ἀπό τό 1848 = πολιτικός ἀποχωρισμός, δημιουργία ἐθνικοῦ κράτους.

23. Ἡ σημασία της ἀπό τήν ἄποψη τῆς *ἱστορίας* τῶν ἐθνικῶν κινημάτων σέ ὅλο τόν κόσμο = δημιουργία ἐθνικοῦ κράτους.

24. Περίεργες (γιά γέλια!) ἀπόπειρες νά ἑρμηνευτεῖ διαφορετικά αὐτή ἡ §!! *Ἡ δημοκρατική ἀρχή* στό ἐθνι-
(α) (α) κό ζήτημα εἶναι συνδεμένη *ἀδιάρρηκτα μέ τίς ἱστορικοοικονομικές* συνθῆκες τῶν ἐθνικῶν κινημάτων.

25. Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τή δημοκρατική ἀρχή ἀποτελεῖ προδοσία καί λήθη *ὅλης* τῆς ἱστορίας.
Δέν τελείωσε ἡ ἀστική ἐπανάσταση.
(β) (β) Ρωσία = ἐθνικό κράτος στά θεμέλια, στή βάση, στό κέντρο

Πσκόφ — Ροστόβ τοῦ Ντόν

Οἱ ἀκραῖες περιοχές — ἐθνικές.
Ὑπερβολική καταπίεση.
Δέν τελείωσε ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, πού εἶναι *ἀκατόρθωτη* χωρίς ἐθνικό κίνημα καί χωρίς ἐπιδίωξη ἵδρυσης *ἐθνικῶν* κρατῶν γενικά.

26. Ἡ διεθνής θέση τῆς Ρωσίας: δίπλα εἶναι ἡ Αὐστρία (μέ
(γ) (γ) ὄχι τελειωμένη τήν ἀστική ἐπανάσταση ὁσοναφορᾶ

* — ἡ γλώσσα καί τό ἔδαφος. *Ἡ Σύντ.*

τό ἐθνικό ζήτημα) καί ἡ ἀφυπνιζόμενη Ἀσία (δημοκρατική Κίνα).

Ὁ τσαρισμός εἶναι τό πιό ἀντιδραστικό κρατικό καθεστώς. Αὐτό κάνει ἐντελῶς ἀναπόφευκτο τό ἐθνικό κίνημα καί τήν ἀπαίτηση νά ἀναγνωρίσουν οἱ μεγαλορῶσοι τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης.

27. Συγκεκριμένο παράδειγμα. Ἡ Νορβηγία (6 αἰῶνες κάτω ἀπό τή Δανία). Στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα ἐποχή πολέμων τοῦ Ναπολέοντα *παραχωρήθηκε* (μέ βάση τό σύμφωνο ἀνάμεσα στή Σουηδία, τήν Ἀγγλία καί τή Ρωσία) στή *Σουηδία*, κατακτήθηκε στόν *πόλεμο* τῶν σουηδῶν μέ τούς νορβηγούς.

Προσαρτήθηκε στή Σουηδία. Διατήρησε *πλήρη* αὐτονομία (Σέιμ, στρατό, φόρους, δασμούς κτλ.). Δεκαετίες διενέξεων καί καυγάδων.

1905. Ἀρχή τῆς μεγάλης ἐπανάστασης στήν Ἀνατολική Εὐρώπη — *μισοτελειωμένη ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση* στό γειτονικό, δυτικοευρωπαϊκό, πολύ ἐλεύθερο κράτος. Ἀποτέλεσμα: **Ἡ νορβηγική ἐπανάσταση τοῦ 1905.**

Ἡ ἐπανάσταση τοῦ Αὐγούστου στή Νορβηγία. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Σέιμ (17 τοῦ Αὐγούστου 1905). Ἡ προπαγάνδα τῶν παπάδων καί τσιφλικάδων στή Σουηδία.

Δημοψήφισμα	5 ἑκ. σουηδοί
	καί 2 ἑκ. νορβηγοί.

Σύμφωνα μέ τό γειτονικό κράτος. Εἰρήνη καί πλήρης ἀποπεράτωση.

Ἡ ὑποχρέωση τοῦ σουηδοῦ ἐργάτη; Ὄχι μόνο γιά ἐλευθερία γενικά, ὄχι μόνο γιά αὐτονομία, ἀλλά ὑποχρεωτικά καί γιά τό **δικαίωμα** ἀποχωρισμοῦ.

28. 1905. Ἡ Φιλλανδία καί ἡ Πολωνία.

Συμφωνίες τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης μέ τή ρωσική ἀστική τάξη. Τά καθήκοντα τῶν ταξικῶν κομμάτων: Πάλη κατά τῶν ἐθνικιστικῶν συμφωνιῶν, ὑπέρ τῆς *συμμαχίας μέ τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας*.

29. Συμπέρασμα: (α) Ἡ σημασία τῆς § 9 ἀπό ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος.
(β) Ἐθνική καταπίεση στή Ρωσία, πού εἶναι ἐθνικό κράτος στή βάση καί μέ ἐθνική καταπίεση στίς ἀκρινές περιοχές.
(γ) Μισοτελειωμένη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία.
(δ) Ἡ διεθνής θέση τῆς Ρωσίας.
(ε) Ἀνεξάρτητα νά λύνεται τό ζήτημα γιά τόν ἀποχωρισμό, ὅμως εἶναι ὑποχρεωτική ἡ προπαγάνδα.

---

30. Ἡ ἰδιαίτερη θέση τῆς P.S.D.

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ σύνδεσε στενά τήν Πολωνία καί τή Ρωσία. Οἱ φάμπρικες τοῦ Λότζ δουλεύουν γιά τή ρωσική ἀγορά. Δέν εἶναι δική μας δουλιά νά δημιουργήσουμε νέο ταξικό κράτος. Μόνο!!

(α) Παρασιωπήθηκε: τελείωσε ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία καί στήν *Ἀνατολή; Ὄχι.*

(β) Ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης δέν βρίσκεται στήν Πολωνία καί στόν ἀποχωρισμό της, *ἀλλά στό ρῶσο μουζίκο.*

1863

XI. 1905

Ἀπόκρουση τοῦ ἐθνικισμοῦ τοῦ ρώσου μουζίκου ὄχι μόνο ὁσοναφορᾶ τό αἴτημα τῆς μή καταπίεσης τῶν ἐθνῶν, ὄχι μόνο ὁσοναφορᾶ τήν αὐτονομία ὑποχρεωτικά καί ὁσοναφορᾶ τό **δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ.**

Εἶναι ἀνοησία καί ἀντιδραστικότητα νά τό ἀρνιέσαι εἴτε νά τό ἐξασθενίζεις αὐτό.

Ἄρνηση *τοῦ δικαιώματος* ἀποχωρισμοῦ σημαίνει βοήθεια στόν τσαρισμό, *ἐνθάρρυνση* τοῦ ἐθνικισμοῦ τοῦ ρώσου μουζίκου. NB

(γ) Παράδειγμα: ἡ στάση τοῦ Marx ἀπέναντι στήν Πολωνία (Λοπάτιν) καί τήν Ἰρλανδία...[132]

Ὁ Marx γιά τήν Ἰρλανδία. *Δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐλεύθερος ὁ λαός πού καταπιέζει τήν ἐλευθερία ἄλλου λαοῦ.* NB

Ἀπό ποῦ προέρχεται ἡ ἀνοησία τῆς P.S.D.;
Ἐθνικισμός ἀπό τήν ἀνάποδη.
Τρόμαξαν ἀπό τούς παπούα.
Ἡ Κρακοβία — παράδειγμα.
Ὄχι μέ ἐκείνη τή γραμμή.
Ἡ ἱστορία τῆς ἐνέργειας τῆς P.S.D. μέ τήν ἀνόητη καί ἀντιδραστική της θεωρία.
1895: Κ. Κάουτσκι.
(α) Materialismus *einseitig* *
(β) Φοβᾶστε νά ἐνθαρρύνετε τόν ἐθνικισμό τῆς μικροαστικῆς τάξης; *Βοηθᾶτε τή ρωσική ἀντίδραση!*

1903. Ἡ ἐπιτροπή τοῦ II συνεδρίου vs ** Βάρσκι[133].

Ε. *Ἡ ἰσοτιμία τῶν ἐθνῶν καί τά δικαιώματα τῆς μειονότητας...*

31. Κανένα πλεονέκτημα σέ κανένα ἔθνος, σέ καμιά γλώσσα. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο ἀπό τήν ἄποψη τοῦ στοιχειώδους δημοκρατισμοῦ καί τῆς ἐργατικῆς ἀλληλεγγύης.
32. Κρατική γλώσσα. Εἶναι περιττή.

43 % μεγαλορῶσοι
17 μικρορῶσοί
6 λευκορῶσοι
66
6 πολωνοί
72 % σλάβοι.

33. Τό παράδειγμα τῆς Ἑλβετίας. Ἰδιαίτερο φυλλάδιο.

(α) τρεῖς γλῶσσες (70-22-7 %).
(β) Γκραουβύνδεν 100 000 κάτοικοι
$<$30 000 ρωμάνοι | 1 % | ***.

ad (γ) Τά δικαιώματα τῆς μειονότητας καί ὁ βασικός νόμος.
(δ) Ὑπόδειγμα λύσης τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος σέ *ἀστική* κοινωνία.

* Ὁ ὑλισμός εἶναι *μονόπλευρος*. *Ἡ Σύντ.*
** — versus — κατά, σέ σχέση μέ. *Ἡ Σύντ.*
*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 116-117. *Ἡ Σύντ.*

(Βέλγιο, *Φιλλανδία* etc.) | Δέν εἶναι ἐπινοήσεις |

34. Ἡ αὐτονομία τῶν περιοχῶν καί ἡ τοπική αὐτοδιοίκηση = γενική ἀρχή τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος. Τά σύνορα; Ἐθνικά + οἰκονομικά + βιοτικά etc.
35. Εἶναι πραγματοποιήσιμο ἄραγε; *Φορτουνάτοφ versus Μέντεμ.*

Τά ἐθνικά κέντρα πρέπει νά ὑπολογίζονται μέ βάση τό ἐλάχιστο ἔδαφος καί ὄχι τό μέγιστο.

Ἡ ἄποψη αὐτῶν «πού παρακάμπτουν» τόν Μέντεμ ἀπόλυτος ἐθνικισμός τῶν μικρῶν ἐθνικῶν νησίδων!!!

36. «Ἐάν ὅμως ξεκόψουμε μέ τήν οἰκονομία» (Μέντεμ).
37. Ἐγγύηση τῶν δικαιωμάτων τῆς μειονότητας. Βασικός νόμος τοῦ κράτους (σύγκρινε Μπρνό § 4).
38. Οἱ ἀντιρήσεις τοῦ Μέντεμ **I, 2** * NB))
39. Ἡ ἀναγκαιότητα ὕπαρξης ἑνός τέτιου νόμου (σύγκ. τήν Ἑλβετία) γενικοῦ, κεντρικοῦ.
40. Μόνο πανδημοκρατικό καί *συγκεντρωτικό* δημοκρατικό καθεστώς ἀποτελεῖ ἐγγύηση.

ΣΤ. *Πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία.*

Ὅροι:

{ ἐξωεδαφικός
προσωπικός
ἐθνικός }

41. Σέ τί συνίσταται τό σχέδιο; (1) Ἀπογραφή
(2) Σέιμ
(3) Ἀναγκαστική φορολογία
42. Ἡ πείρα τῆς Αὐστρίας (Μπρνό).

Τό πρόγραμμα τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Χρεοκοπία. Κληρικαλισμός. Ἀπραγματοποίητο.

Τό πρόγραμμα πάρθηκε $1/2$ **. *Ἡ ἀνοησία* φαίνεται *ἀμέσως.*

43. Οἱ βάσεις ἀρχῶν τοῦ σχεδίου.

---

* — Παραπομπή στή 2η σελίδα τοῦ πρώτου τετραδίου πάνω στό ἐθνικό ζήτημα. *Ἡ Σύντ.*

** — μεσοβέζικο. *Ἡ Σύντ.*

(Ο) Ἀπόλυτος, λαμπικαρισμένος ἐθνικισμός. Ὁδηγημένος ὥς τό τέλος.

(α) Τό σύνθημα *τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ*. Ἀστικό σύνθημα, ἀντιδραστικό versus τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τοῦ διεθνισμοῦ.

Ὁ ἐθνικός πολιτισμός καί ὁ διεθνιστικός πολιτισμός:

ἀπομόνωση	—	συσπείρωση
ἕνωση μέ τήν	—	ἕνωση μέ τή δημοκρατία καί
ἀστική τάξη, μέ	—	τούς σοσιαλιστές τῶν
τούς κληρικό-		ἄλλων χωρῶν.
φρονες etc.		

NB:
Ἐθνικό μουσεῖο στό Λβόφ = «ἐθνικός πολιτισμός»!!

(β) «Ἀφαίρεση ἀπό τήν εἰσαγωγή». **Οὐτοπία!** Ἡ μικροαστική της θεμελίωση. Ἐπινόηση ἀδαοῦς διανοουμένου.

«Ὄχι κατάληψη, ὄχι ὑποταγή στήν πλειοψηφία, ὄχι πάλη»
(Μέντεμ). Σύγκρ. *Κ. Κάουτσκι*.

(γ) Ἐθνικές κουρίες στήν ἐκπαίδευση. Ἐπιζήμιο. Οἱ νέγροι στήν Ἀμερική.

(δ) Ἡ ἀντικειμενική λογική: «ὄχι στή θέση, ἀλλά μαζί» μέ τή συγκεντρωτική δημοκρατία. Αὐστρία versus ἡ Ἑλβετία.

(ε) Ἡ ἀνισόμερη ταξική σύνθεση τῶν διαφόρων ἐθνῶν. Ὄχι διαίρεση, ἀλλά ἀποχωρισμός.

μουζίκικα ἔθνη
καί πόλεις

(ζ) Οἱ ἑβραῖοι εἶναι κυρίως ἔμποροι.

Τό σόφισμα τῶν μπουντιστῶν: ξεχωρίζουμε γιά *καθαρή* ταξική πάλη.

44. Ἐθνική αὐτονομία γιά τούς ἑβραίους;
Ο. Μπάουερ καί Κ. Κάουτσκι. «Κάστα».
Οἱ ὑπηρεσίες τῶν ἑβραίων στόν παγκόσμιο πολιτισμό καί *τά δυό* ρεύματα μέσα στούς ἑβραίους.

45. Οἱ ἑβραῖοι στή Ρωσία εἶναι ξεχωρισμένοι σέ κάστες.

Διέξοδος; (1) Ἑδραίωσή της ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς
(2) προσέγγιση μέ *τό δημοκρατικό σοσιαλιστικό* κίνημα τῶν χωρῶν τῆς διασπορᾶς[134].

«Νά πεταχτοῦν οἱ ἑβραῖοι ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἐθνῶν»...

46. 10 1/2 ἑκ. στόν κόσμο. Δυό μισά. Ὁ Ἄσερ γιά τή Βιέννη — 150 000.

47. *Ὅλα* τά ἀστικά κόμματα τῶν ἑβραίων τῆς Ρωσίας ἀποδέχτηκαν τήν πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία.

{ + μικροαστική δημοκρατία τοῦ 1907
+ Μπούντ; *(τμῆμα)* }

Γιά ποιό πασάλειμμα χρειάστηκε ἡ ἐπινόηση (μικροαστική ὀπορτουνιστική) τοῦ Μπάουερ;

Ζ. Ἡ ἐθνική ἀρχή ὀργάνωσης τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων.

Αὐστρία. Μόνο ἀπό τό Βίμπεργκ (1907). (Ὄττο Μπάουερ
I, 7. 1907.)
Ὄττο Μπάουερ I, 7 γιά τούς ἐχθρούς της
idem I, 8 *.

Διάσπαση καί *χρεοκοπία*. Οἱ τσέχοι σεπαρατιστές (τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης τοῦ 1910) καί ἡ συμπάθειά τους πρός τήν **Μπούντ**.

Ρωσία

«Ὁμοσπονδία τοῦ χειρότερου τύπου».	1898-1903. Ἔξοδος τῆς Μπούντ ἀπό τό κόμμα. 1903-1906 1907-1911. Μέντεμ ἰδιαίτερο φυλλάδιο

Συγχώνευση (Καύκασος, Ρίγα, Βίλνα).
Ἑνότητα ἀπό τά κάτω.

* Παραπομπή στήν 7η καί 8η σελίδα τοῦ πρώτου τετραδίου πάνω στό ἐθνικό ζήτημα. *Ἡ Σύντ.*

῾Η γλώσσα *:

1) Συγκρ. διάδοση τῶν γλωσσῶν.

Λιέγη: 2.II.1914
Ραμπινόβιτς: Τό ἐθνικό ζήτημα = «ἐπινόηση»

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 10 καί 20 τοῦ Γενάρη (23 τοῦ Γενάρη καί 2 τοῦ Φλεβάρη) 1914

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1937 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* ᾿Από δῶ καί ὥς τό τέλος τό γράψιμο ἔγινε μέ μολύβι στή δεύτερη σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ τετραδίου. Στό ἴδιο μέρος εἶναι γραμμένη ἡ διεύθυνση: «Parvis St-Grilles, Maison du Peuple. No 15 | 10 ἡ ὥρα ». *῾Η Σύντ.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

Περίληψη τῆς εἰσήγησης τῆς ΚΕ

1. Ἀνασυγκρότηση τοῦ παράνομου κόμματος, παλεύοντας ἐνάντια στούς λικβινταριστές.
2. Ἀποσύνθεση τοῦ παλιοῦ (μπουντιστές + λεττονοί + μενσεβίκοι = 3 ἀπό τούς 5). Ἀνάκληση τοῦ Πλεχάνοφ.
3. Ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη: οἱ ἐπιθέσεις ὅλων...
4. Ἐκλογές γιά τήν IV Κρατ. δούμα ((67%))... { Πετρούπολη. 3 κυβ. τοῦ κέντρου νότος }
5. Ὁ ἐργατικός τύπος... (2 000 καί 500) ((ἀπό τήν 1.I.1912 μέχρι τήν 1.X.1913)).
6. Ἀνασύσταση τῆς ΚΕ στή Ρωσία

{{ 1912 — 1 τήν ἄνοιξη τεράστια ἀποτυχία (ὅλο τόν καιρό) στό μεγαλύτερο μέρος *2-3*
1913 — 2 ὅλο τόν καιρό }
1/2 1913 — 3 ὅλο τόν καιρό } στό μεγαλύτερο μέρος 4-5 ((ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν)).

7. Ἡ ἕνωση τῶν μεταλλουργῶν (II σύσκεψη).

8. Ἡ καλοκαιρινή σύσκεψη **καί οἱ 6 vs *7** (Μάρτοφ)
στό τεῦχ. 10-11 τοῦ «**Νάσα Ζαριά**»
4800 versus 2500 { 1000 / 600 }

9. Ἀποκαταστάθηκε **ἡ πλειοψηφία.**

10. **Ἑνότητα; Ποιοῦ κόμματος;**

Γράφτηκε τό Γενάρη τοῦ 1914

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — versus — κατά, σέ σχέση μέ. *Ἡ Σύντ.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΤΕΛΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

Περίληψη τοῦ τελικοῦ λόγου:

1. Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο. Νά πᾶμε; (Ὁ Λένιν μέ τήν ΚΕ).
   ((Τά χρήματα τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ))
2. Τρεῖς ἄρν. παρ. *.
   { Δημοκρατία καί συνδιάσκεψη } | (1) ἡ «Λούτς» («ὑποτροπή») (2) Ζασούλιτς (3) Φ. Ντάν } nil** |
3. Τρία στοιχεῖα
   (1) οἱ βουλευτές 45-50-67 %.
   (2) 6 καί 7
   (3) **2000** καί **500** **ὁμάδες**
4. Οἱ ὀργανώσεις καί οἱ μάζες:
   ((*Ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη... 2 συσκέψεις...*)) ΚΟ
5. Ἡ ΚΕ στή Ρωσία
   {{ 1912 — 1913 — 1913 — }}

| Πετρούπολη. Ἐπιτροπή τοῦ Γραφείου Περιοχῆς Μόσχας. *Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας* (καί οἱ ὁμάδες) Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Κοστρομά Οὐράλια Ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ὀδησσοῦ Ἡ Ἐπιτροπή τοῦ Κιέβου |

| *Ἀποσύνθεση* στό ἐξωτερικό καί ἕνωση στή Ρωσία |

* Ἐδῶ ὅπως φαίνεται, πρέπει νά διαβαστεῖ «Οἱ τρεῖς ἀρνήσεις τῆς παράνομης ὀργάνωσης». *Ἡ Σύντ.*

** — nihil — τίποτε. *Ἡ Σύντ.*

I
- 1ο. Τό παράνομο κόμμα.
- 2ο. Πάλη στό νόμιμο τύπο μέ ἐπαναστατικά συνθήματα-
- 3ο. Τό ἐθνικό ζήτημα (α) πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία
  (β) ἐθνικές ὀργανώσεις.
- 4ο. Γιαγγέλο...

II
- 5ο. Methode d'organisation et la majorité *.

Γράφτηκε τό Γενάρη τοῦ 1914

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Ἡ μέθοδος ὀργάνωσης καί ἡ πλειοψηφία. *Ἡ Σύντ.*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

(Σεπτέμβρης 1913-Μάρτης 1914)

1913

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΣΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ («ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ») ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ, ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΠΟΡΟΝΙΝ ΣΤΙΣ 25 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ-1 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ (8-14 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ) 1913

Τά πρακτικά τῆς σύσκεψης τοῦ Πορόνιν δέν βρέθηκαν. Στίς ἀναφορές πρός τό διευθυντή τῆς Διεύθυνσης ἀστυνομίας Σ. Γ. Μπελέτσκι ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν ἄνοιξε μέ χαιρετιστήριο λόγο τή σύσκεψη στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη). Ἔκανε τόν ἀπολογισμό δουλιᾶς τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη), εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα στίς 26 καί 28 τοῦ Σεπτέμβρη (9 καί 11 τοῦ Ὀχτώβρη), γιά τό σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Βιέννης στίς 30 τοῦ Σεπτέμβρη (13 τοῦ Ὀχτώβρη) καί ἐκφώνησε τόν τελικό λόγο στό κλείσιμο τῆς σύσκεψης τήν 1 (14) τοῦ Ὀχτώβρη. Οἱ ἀναφορές αὐτές ἔχουν σύντομη περίληψη τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Λένιν (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ, βλ. ἐπίσης Α. Μπαντάγεφ «Οἱ μπολσεβίκοι στήν Κρατική δούμα», 1954, σελ. 179).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τρία γράμματα τοῦ Μ. Μ. Λιτβίνοφ. Σ' αὐτά ὑπάρχουν πληροφορίες γιά γράμματα τοῦ Λένιν. Σέ γράμμα μέ ἡμερομηνία 29 τοῦ Νοέμβρη (12 τοῦ Δεκέμβρη) 1913 ὁ Λιτβίνοφ γράφει: «Ἀγαπητέ φίλε, μόλις πῆρα τά πληρεξούσια καί τό γράμμα Σας μέ τήν ἀνακοίνωση τοῦ Χούισμανς». Ἀπό τό παραπέρα περιεχόμενο τοῦ γράμματος τοῦ Λιτβίνοφ φαίνεται ὅτι ὁ Λένιν ἐνδιαφερόταν γιά τήν προετοιμασία τῆς συνεδρίασης τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ γραφείου, πού ἔγινε στό Λονδίνο τήν 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη 1913 καί ρωτοῦσε τόν Λιτβίνοφ, ἄν πῆρε τίς μεταφράσεις στή γαλλική, ἀγγλική καί γερμανική γλώσσα τῆς εἰσήγησης καί τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή συνεδρίαση τοῦ ΔΣΓ.

Τήν ἴδια μέρα ὁ Λιτβίνοφ ἔγραφε στόν Λένιν σέ ἄλλο γράμμα: «Ἀγαπητέ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, πῆρα τό γράμμα Σας μέ τίς εἰδήσεις ἀπό τή Βιέννη», καί παρακάτω πληροφορεῖ ὅτι πῆρε ἀπό τή Λειψία τίς μεταφράσεις στά γερμανικά τῆς εἰσήγησης καί τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή συνεδρίαση τοῦ ΔΣΓ.

Στό τρίτο γράμμα τῆς 3 (16) τοῦ Δεκέμβρη 1913 ὁ Λιτβίνοφ ἔγραφε στόν Λένιν: «Πῆρα καί τά δυό δέματα 1) τά πρακτικά τῆς σύσκεψης καί 2) διάφορα ἄλλα ντοκουμέντα καί ἀποκόμματα. Ἀπό τό γράμμα Σας κατάλαβα ὅτι ὅλα τά ντοκουμέντα: εἰσήγηση, παράρτημα τῆς εἰσήγησης καί ἀποφάσεις μεταφράζονται στή γερμανική γλώσσα ἀπό τόν Ζαγκόρσκι στή Λειψία.Μέ μπερδεύει, ὅμως, ἡ φράση: «νά βρεῖτε ὁπωσδήποτε ἕναν καλό γερμανό μεταφραστή»».

1914

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΝΕΣΣΑ ΑΡΜΑΝΤ

Γιά τό γράμμα τοῦ Λένιν, πού γράφτηκε, πιθανόν, στίς ἀρχές τοῦ Γενάρη 1914, γνωρίζουμε ἀπό τό ὑστερόγραφο τοῦ γράμματος αὐτοῦ, πού διασώθηκε: σ' αὐτό ὁ Λένιν δίνει τή συγκατάθεσή του νά συμπεριληφθεῖ στόν κατάλογο τῶν ὁμιλητῶν στήν ἐπικείμενη συγκέντρωση τοῦ Παρισιοῦ, ἀφιερωμένη στήν ἐπέτειο τῶν γεγονότων τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1905 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Α. ΠΙΑΤΝΙΤΣΚΙ

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει γράμμα τοῦ Α. Α. Μπεκζαντιάν πρός τόν Λένιν μέ ἡμερομηνία 12 (25) τοῦ Ἀπρίλη 1914, στό ὁποῖο ἀναφέρεται: «Πῆρα γράμμα ἀπό τόν Ἄλμπερτ (Πιάτνιτσκι). Παρακαλεῖ νά σᾶς μεταδόσω ὅτι σᾶς ἔστειλε δυό γράμματα καί γι' αὐτό δέν καταλαβαίνει τό γράμμα σας τῆς 10.ΙΙΙ, στό ὁποῖο τόν ρωτᾶτε, ἄν πῆρε τό γράμμα τῆς 13.Ι».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

Τό τέταρτο συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας ἔγινε στίς 13-26 τοῦ Γενάρη (26 τοῦ Γενάρη-8 τοῦ Φλεβάρη) 1914 στίς Βρυξέλλες. Τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου δέν βρέθηκαν. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται ὁρισμένα ντοκουμέντα τοῦ Λένιν, πού πῆρε μέρος στό συνέδριο αὐτό: σημείωμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης, σημειώσεις γιά τήν πορεία τῶν συνεδριάσεων τοῦ συνεδρίου καί γιά τούς λόγους τῶν ὁμιλητῶν, περίληψη τῆς εἰσήγησης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τοῦ τελικοῦ λόγου καί ἄλλα. Σύντομη ἔκθεση τῆς εἰσήγησης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τοῦ τελικοῦ λόγου δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1915 στή λεττονική ἐφημερίδα «Στραντνιέκς», πού ἔβγαινε στήν Ἀμερική (Βοστώνη) (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 279-284).

ΛΟΓΟΣ ΣΤΟ IV ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΦΙΛΙΩΤΙΣΤΗ ΜΠΡΑΟΥΝ

Ὁ Λένιν μίλησε στίς 15 (28) τοῦ Γενάρη 1914. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται περίληψη ἀπό τόν Λένιν τοῦ λόγου τοῦ Γ. Ε. Γιανσόν (Μπράουν). Στό τέλος τῆς περίληψης ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Σ' αὐτό τό λόγο ἐγώ ἀπάντησα στήν ἴδια αὐτή συνεδρίαση, τῆς 28 τοῦ Γενάρη 1914».

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΖΑΡΙΑ ΠΡΟΒΟΛΖΙΑ»

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται γράμμα πρός τόν Λένιν τοῦ γραμματέα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά Προβόλζια» Σ. Μπελόφ, μέ ἡμερομηνία 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη) 1914. Ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ γράμματος φαίνεται ὅτι ὁ Λένιν πρότεινε στό περιοδικό τό θέμα: «Ἡ πάλη γιά τήν ἐλευθερία τοῦ τύπου» καί ρώτησε τί θέματα θά ἐπιθυμοῦσε τό περιοδικό γιά τό μέλλον. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὁ Λένιν παρακάλεσε νά τοῦ στείλουν ὅλα τά τεύχη τοῦ περιοδικοῦ, πού εἶχαν ἐκδοθεῖ. Ὁ Μπελόφ, ἀπαντώντας στό γράμμα, πληροφοροῦσε: «Μόλις πήραμε τό γράμμα Σας, στείλαμε μέ ἁπλό ταχυδρομεῖο δεματάκι ἀπό τρία ἀντίτυπα καί τῶν 5 τευχῶν, πού ἔχουν ἐκδοθεῖ».

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Φ. ΠΟΠΟΦ

Γιά τά γράμματα αὐτά ὁ Κάρλσον πληροφορεῖ τόν Β. Ι. Λένιν στίς 24 τοῦ Φλεβάρη (9 τοῦ Μάρτη) 1914: «Σήμερα ἤμουνα στόν Ποπόφ καί ἐκεῖνος μοῦ εἶπε ὅτι πῆρε τά γράμματά Σας». Στίς 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη) ὁ Ι. Φ. Ποπόφ γράφει ἀπό τίς Βρυξέλλες στόν Λένιν στήν Κρακοβία: «Πῆρα τά γράμματά Σας καί τό σχέδιο ἐνεργειῶν μέ τόν Βίνκ. Θά τά κάνω ὅλα, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις Σας καί θά στείλω λεπτομερή ἔκθεση, μόλις «ἡ ὑπόθεση μπεῖ μπροστά»» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. Μ. ΚΑΡΛΣΟΝ

Ὁ Κ. Μ. Κάρλσον («Ὀγκρέτης») σέ γράμμα πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 24 τοῦ Φλεβάρη (9 τοῦ Μάρτη) 1914 ἔγραφε: «Σεβαστέ σύντροφε! Πῆρα τό γράμμα Σας καί ἐκπλήρωσα ἀμέσως τήν παράκλησή Σας» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Β. ΡΟΜΑΝΟΦ

Ὁ Ν. Β. Ρομάνοφ σέ γράμμα πρός τόν Λένιν τῆς 3 (16) τοῦ Μάρτη 1914 πληροφοροῦσε: «Μόλις πῆρα τό γράμμα Σας πῆγα στόν Ποπόφ. Αὐτός λέει ὅτι Σᾶς ἔστειλε γράμμα τήν Πέμπτη τό βράδυ (12.ΙΙΙ). Ἀσφαλῶς θά τό πήρατε

τήν ἴδια μέρα, ὅπως μοῦ ἔγραφαν» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Μ. ΚΕΡΖΕΝΤΣΕΦ (ΛΕΜΠΕΝΤΕΦ)

Γιά τό γράμμα αὐτό, πού τό ἔγραψε ὁ Λένιν, προφανῶς, στίς ἀρχές τοῦ Μάρτη 1914, ξέρουμε ἀπό τήν ἀπάντηση τοῦ Κέρζεντσεφ πρός τόν Λένιν στήν Κρακοβία μέ ἡμερομηνία 8 (21) τοῦ Μάρτη : «Τό ἐνδιαφέρον Σας γιά τήν παιδαγωγική φιλολογία εἶναι τόσο καθολικό, πού δυσκολεύομαι νά κάνω ἐπιλογή» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ο. Ν. ΛΟΛΑ (Β. ΣΤΕΠΑΝΙΟΥΚ)

Τό γράμμα γράφτηκε τό Μάρτη τοῦ 1914. Κρίνοντας ἀπό τό ἀπαντητικό τοῦ Λόλα τῆς 10 (23) τοῦ Μάρτη, ὁ Λένιν στό γράμμα του ἐνδιαφερόταν γιά τήν οὐκρανική φιλολογία σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα, γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ πρώτου συνεδρίου τοῦ Ἐπαναστατικοῦ οὐκρανικοῦ κόμματος (ΕΟυΚ), πού ἔγινε τό 1901, γιά στοιχεῖα καταπιέσεων τῶν οὐκρανῶν στή Ρωσία καί παρακαλοῦσε τόν Λόλα νά συγκεντρώσει ὑλικό σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό γιά ὁμιλία στή Δούμα. Στό γράμμα του ὁ Λένιν ἔκανε κριτικές παρατηρήσεις σέ ἄρθρο τοῦ Λόλα, συνιστώντας νά καταδικάσει τό οὐκρανικό περιοδικό «Ντζβίν» (μενσεβίκικης κατεύθυνσης) γιά ἐθνικισμό. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι οἱ οὐκρανοί ἐθνικιστές Λεβίτσκι καί Γιουρκέβιτς ὄχι μόνο βρίσκονται κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ τσέχικου σεπαρατισμοῦ, ἀλλά καί συστηματικά τόν προπαγανδίζουν, ὑπερασπίζοντας τό χωρισμό τῶν ἐργατῶν κατά ἐθνικότητες. Ὁ Λένιν πρότεινε νά τούς κηρύξουν ἀμείλικτο πόλεμο (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Στό γράμμα πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ τῆς 1 τοῦ Ἀπρίλη (νέο ἡμερ.) 1914 ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ὁ Λόλα μοῦ ἔγραψε ὅτι συμφωνεῖ μαζί μου *κατά* τοῦ Γιουρκέβιτς, ὅμως ὁ Λόλα εἶναι ἀφελής. Στό μεταξύ ἡ ὑπόθεση δέν χωράει ἀναβολή. Εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό νά ἀκουστεῖ φωνή *ἀπό τό περιβάλλον τῆς οὐκρανικῆς σοσιαλδημοκρατίας* ὑπέρ τῆς ἑνότητας καί *κατά* τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἐργατῶν κατά ἔθνη...» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 35ος, σελ. 100).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΝΕΣΣΑ ΑΡΜΑΝΤ

Τό γράμμα γράφτηκε στίς 13 (26) τοῦ Μάρτη 1914. Σ' αὐτό ἔδινε χαρακτηρισμό τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας.

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται ἡ τελευταία, 5η σελίδα τοῦ γράμματος.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΠΡΟΣΒΕΣΤΣΕΝΙΓΕ»

Τεῦχ. 9, Σεπτέμβρης τοῦ 1913
Τεῦχ. 10, Ὀχτώβρης τοῦ 1913
Τεῦχ. 11, Νοέμβρης τοῦ 1913
Τεῦχ. 12, Δεκέμβρης τοῦ 1913
Τεῦχ. 1, Γενάρης τοῦ 1914
Τεῦχ. 2, Φλεβάρης τοῦ 1914
Τεῦχ. 3, Μάρτης τοῦ 1914

«ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 1913»

Ἔκδοση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, [Παρίσι], 1913

«ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΗ ΓΙΑ ΤΟ 1914»

Πετρούπολη, ἔκδ. «Πριμπόι», 1913

Τό ἡμερολόγιο τῆς τσέπης «Ὁδηγός ἐργάτη γιά τό 1914» βγῆκε στίς 14 (27) τοῦ Δεκέμβρη 1913. Σ' αὐτό συμπεριλήφθηκε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ἀπεργίες στή Ρωσία». Ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καί παρακολουθοῦσε προσεκτικά τή διάδοσή του. Στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1913 ἔγραφε στήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ: «Πῆρα 1 ἀντίτυπο ἀπό τό ἡμερολόγιο «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη». 5 000 ἀντίτυπα *ἤδη* διανεμήθηκαν!! Ζήτω!!» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 35ος, σελ. 96).

«ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ»
Τεῦχος 1-15 (28) τοῦ Γενάρη 1914

«ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΣ»

Συλλογή ἄρθρων γιά τά βασικά ζητήματα τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος. Μέρος ΙΙ. Πετρούπολη, ἔκδ. «Πριμπόι», 1914

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τόν πρόλογο καί τόν ἐπίλογο τῆς συλλογῆς «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός» (βλέπε σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 338-340 καί Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 242-250).

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τό σχέδιο τῆς συλλογῆς «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός», καθώς καί τό σχέδιο τοῦ προλόγου καί τοῦ ἐπιλόγου τῆς συλλογῆς, γραμμένα ἀπό τόν Λένιν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Ἕνας ἀπό τούς τίτλους τῆς καθημερινῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «*Πράβντα*», πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) 1912.

Ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἀνάγκη τῆς ἔκδοσης μιᾶς μαζικῆς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας πάρθηκε στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Σοβαρό ρόλο στήν προετοιμασία τῆς ἔκδοσης τῆς «Πράβντα» ἔπαιξε ἡ ἐφημερίδα «Ζβεζντά», πού ἀνάπτυξε ἀπό τά τέλη τοῦ 1911 πλατιά καμπάνια γιά τήν ἔκδοση μιᾶς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας. Ἡ «Ζβεζντά» δημοσίευε πολυάριθμα γράμματα καί ἄρθρα τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης, ὅπου πρότειναν νά ἱδρυθεῖ μιά τέτια ἐφημερίδα καί δήλωναν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νά τή συντηρήσουν μέ ἐθελοντικές εἰσφορές. Ἡ πρωτοβουλία τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης βρῆκε τή θερμή ἐπιδοκιμασία τῶν ἐργατῶν ὅλης τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Πράβντα» ἐμφανίστηκε στίς συνθῆκες τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, ὅταν σ' ὅλη τή χώρα ξαπλώθηκε ἕνα κύμα μαζικῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν ἀπό ἀφορμή τό ματοκύλισμα τοῦ Λένα. «*Ἀκριβῶς ὁ ἀπριλιάτικος ἐνθουσιασμός* τῶν ἐργατῶν — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν — δημιούργησε τήν ἐργατική ἐφημερίδα «Πράβντα»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 444).

Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ χρήματα πού μάζευαν οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες· κυκλοφοροῦσε σέ 40 χιλιάδες ἀντίτυπα καί τό τιράζ ὁρισμένων φύλλων ἔφτανε τίς 60 χιλιάδες. Τήν ἔκδοση τῆς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας ὁ Λένιν τή χαρακτήριζε σάν μεγάλο ἱστορικό ἔργο πού τό πραγματοποίησαν οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης.

Ὁ Λένιν ἀσκοῦσε τήν ἰδεολογική καθοδήγηση τῆς «Πράβντα», ἔγραφε σχεδόν καθημερινά στήν ἐφημερίδα, ἔδινε ὁδηγίες στή Συντακτική της ἐπιτροπή. Ἐπεδίωκε νά γράφεται ἡ ἐφημερίδα μέ μαχητικό, ἐπαναστατικό πνεῦμα, ἔκανε κριτική στή Συντακτική ἐπιτροπή γιά τή δημοσίευση ἄρθρων πού δέν ἦταν ἀρκετά σαφῆ σέ ζητήματα ἀρχῶν. Στήν «Πράβντα» δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 270 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν μέ διάφορα ψευδώνυμα: Β. Ἰλίν, Β. Φρέι, Κ. Τ., Β. Ι., Ι., Πραβντίστ, Στατίστικ, Τσιτάτελ, Μ. Ν. κ.ἄ.

Μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Πράβντα» καί δραστήριοι συνεργάτες της κατά διάφορα διαστήματα ἦταν οἱ: Ν. Ν. Μπατούριν,

Ντεμιάν Μπέντνι, Κ. Σ. Ἐρεμέγεφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Σ. Β. Μάλισεφ, Λ. Ρ. καί Β. Ρ. Μενζίνσκι, Β. Μ. Μόλοτοφ, Β. Ι. Νιέβσκι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ν. Ι. Ποντβόισκι, Ν. Ι. Πολετάγεφ, Μ. Α. Σαβέλιεφ, Κ. Ν. Σαμόιλοβα, Γ. Μ. Σβερντλόφ, Ν. Α. Σκρίπνικ, Ι. Β. Στάλιν, Π. Ι. Στούτσκα, Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα κ.ἄ. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν δραστήρια οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας. Στήν «Πράβντα» δημοσίευε τά ἔργα του ὁ Α. Μ. Γκόρκι.

Ἡ «Πράβντα» συνέδεε καθημερινά τό κόμμα μέ τίς πλατιές λαϊκές μάζες. Γύρω ἀπό τήν ἐφημερίδα δημιουργήθηκε μιά πολυάριθμη στρατιά ἐργατῶν ἀνταποκριτῶν. Σέ κάθε φύλλο τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύονταν δεκάδες ἐργατικές ἀνταποκρίσεις. Μέσα σέ δυό καί πάνω χρόνια δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 17 χιλιάδες ἐργατικές ἀνταποκρίσεις. Ἡ ἐφημερίδα ἔγραφε γιά τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων τῶν ἐργαζομένων, ἔφερνε παραδείγματα τῆς οἰκονομικῆς ἀνέχειας τῶν ἐργατῶν, φώτιζε τήν πορεία τῶν στάσεων καί τῶν ἀπεργιῶν, ἐφάρμοζε τήν πολιτική τοῦ κόμματος γιά τήν καθοδήγηση τοῦ ἀναπτυσσόμενου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, διαπαιδαγωγοῦσε τίς μάζες στό πνεῦμα τῆς προλεταριακῆς ἀλληλεγγύης, τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Ἡ «Πράβντα» εἶχε μεγάλο κύρος ἀνάμεσα στούς ἐργάτες. Σημαντικό μέρος διέθετε ἡ ἐφημερίδα γιά τό φώτισμα τῆς κατάστασης τῆς ἀγροτιᾶς στήν τσαρική Ρωσία. Στήν ἐφημερίδα ὑπῆρχε «ἀγροτική στήλη». Ἀπό τίς σελίδες τῆς «Πράβντα» ὁ Λένιν πάλευε μέ συνέπεια γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση, γιά τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά, ξεσκέπαζε τήν ἀντεπαναστατικότητα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἐφημερίδα ἔπαιξε σοβαρό ρόλο στήν ἐκλογική καμπάνια γιά τίς ἐκλογές τῆς IV Κρατικῆς δούμας.

Στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη (παλ. ἡμερ.) 1912 ἡ δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Πράβντα» συζητήθηκε εἰδικά στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε στήν Κρακοβία. Ἡ σύσκεψη ψήφισε τήν ἀπόφαση, πού τή σύνταξε ὁ Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν ἀναδιοργάνωση καί τή δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»», ὅπου καθορίζονταν τά μέτρα γιά τή βελτίωση τῆς λειτουργίας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς.

Στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Πράβντα» εἶχε συγκεντρωθεῖ σημαντικό μέρος τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος. Ἐδῶ ὀργανώνονταν συναντήσεις μέ τούς ἀντιπροσώπους τῶν τοπικῶν κομματικῶν πυρήνων, ἐδῶ ἔρχονταν οἱ πληροφορίες γιά τήν κομματική δουλιά στίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια, ἀπὸ δῶ διαβιβάζονταν οἱ κομματικές ὁδηγίες τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Πετρούπολης καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος.

Ἡ «Πράβντα» βρισκόταν κάτω ἀπό συνεχή ἀστυνομική καταδίωξη. Μόνο στόν πρῶτο χρόνο τῆς ὕπαρξής της οἱ συντάκτες της παραπέμφθηκαν 36 φορές σέ δίκη. Συνολικά οἱ συντάκτες κάθησαν στή φυλακή 48 περίπου μῆνες, κατασχέθηκαν 41 φύλλα τῆς ἐφημερίδας. Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση ὀχτώ φορές, ὅμως ἐξακολουθοῦσε νά βγαίνει μέ ἄλλους τίτλους: «Ραμπότσαγια Πράβντα», «Σέβερναγια Πράβντα», «Πράβντα Τρουντά», «Ζά Πράβντου», «Προλετάρσκαγια Πράβντα», «Πούτ Πράβντι», «Ραμπότσι», «Τρουντοβάγια Πράβντα». Στίς δύσκολες αὐτές συνθῆκες οἱ μπολσεβίκοι κατάφεραν νά βγάλουν 636 φύλλα τῆς «Πράβντα» σέ διάστημα δυό περίπου χρόνων. Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1914 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε.

Ἡ «Πράβντα» ἐπανεκδόθηκε μόνο μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. Ἀπό τίς 5 (18) τοῦ Μάρτη 1917 ἡ «Πράβντα» ἄρχισε νά βγαίνει σάν ὄργανο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στίς 5 (18) τοῦ Ἀπρίλη 1917 ὁ Λένιν, μόλις ἐπέστρεψε ἀπό τό ἐξωτερικό, μπῆκε στή Σύνταξη καί ἀνέλαβε τήν καθοδήγηση τῆς «Πράβντα». Ἀπό τόν Ἰούλη ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 ἡ «Πράβντα», καταδιωκόμενη ἀπό τήν ἀντεπαναστατική ἀστική κυβέρνηση, ἄλλαζε ἐπανειλημμένα τόν τίτλο της καί ἔβγαινε σάν «Λιστόκ «Πράβντι»», «Προλετάρι», «Ραμπότσι», «Ραμπότσι Πούτ». Μετά τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἀπό τίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη (9 τοῦ Νοέμβρη) 1917, τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος ἄρχισε νά βγαίνει μέ τόν παλιό του τίτλο, «Πράβντα».

Ἡ σημασία τῆς «Πράβντα» στήν ἱστορία τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος καί τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἐξαιρετικά μεγάλη. Ἡ ἐφημερίδα ἦταν ὁ συλλογικός προπαγανδιστής, διαφωτιστής καί ὀργανωτής τῆς πάλης γιά τήν ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος. Βρισκόταν στό κέντρο τῆς πάλης γιά τήν κομματικότητα, ἔκανε ἀποφασιστικό ἀγώνα κατά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν τροτσκιστῶν, ξεσκέπαζε τόν προδοτικό τους ρόλο.

Ἡ «Πράβντα» πάλευε κατά τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ καί κεντρισμοῦ. Ἡ ἐφημερίδα διαπαιδαγωγοῦσε τούς ἐργάτες στό πνεῦμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Συντελοῦσε σημαντικά στήν ἀνάπτυξη τοῦ κόμματος, στή συσπείρωση τῶν γραμμῶν του, στό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν του μέ τίς μάζες. Ἀποτέλεσμα τῆς δράσης τῆς «Πράβντα» ἦταν νά μποῦν τά γερά θεμέλια τοῦ μαζικοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος. Ἡ διαπαιδαγωγημένη ἀπό τήν «Πράβντα» γενιά τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν ἔπαιξε σοβαρό ρόλο στή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ «Πράβντα» κατέχει σπουδαιότατη θέση στήν ἱστορία τοῦ μπολσεβίκικου τύπου. Ἦταν ἡ πρώτη νόμιμη μαζική ἐργατική ἐφημερίδα καί σήμαινε ἕνα νέο στάδιο στήν ἀνάπτυξη τοῦ τύπου τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας καί τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου. Ἀπό τό 1914 ἡ ἡμέρα τῆς ἔκδοσης τοῦ πρώτου φύλλου τῆς «Πράβντα» ἔγινε ἡμέρα γιορτασμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ τύπου.

Ὁ Λένιν ἔδοσε ἐκτίμηση τῆς «Πράβντα» στά ἄρθρα: «Τά ἀποτελέσματα μισοῦ χρόνου δουλιᾶς», «Οἱ ἐργάτες καί ἡ «Πράβντα»», «Ἡ ἐργατική τάξη καί ὁ ἐργατικός τύπος», «Ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ὁδηγίες γιά τήν ἀντιπροσωπεία τῆς ΚΕ στή σύσκεψη τῶν Βρυξελλῶν», «Γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἡμέρας τοῦ ἐργατικοῦ τύπου», «Στή δέκατη ἐπέτειο τῆς «Πράβντα»» κ.ἄ. (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 441-455· τόμ. 22ος, σελ. 72-74· Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 338-345, 463-502, 513-520· τόμ. 33ος, σελ. 312-315). — *2*.

2 «*Τά τρία κήτη*» — συμβολική ἔκφραση στό νόμιμο μπολσεβίκικο τύπο καί τίς ἀνοιχτές νόμιμες συγκεντρώσεις, πού σήμαινε τά τρία βασικά («ἀκουτσούρευτα») ἐπαναστατικά συνθήματα: λαοκρατική δημοκρατία, ὀχτάωρη ἐργάσιμη μέρα, δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. — *2*.

3 Πρόκειται γιά τή συνδιάσκεψη τῶν λικβινταριστῶν, πού ἔγινε στή Βιέννη τόν Αὔγουστο τοῦ 1912· σ᾽ αὐτή διαμορφώθηκε ὁ ἀντικομματι-

κός συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου, πού ὀργανωτής του ἦταν ὁ Τρότσκι. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς Μπούντ, τῆς ἐπιτροπῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας, τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας καί τῶν μικροομάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ, — λικβινταριστῶν, τροτσκιστῶν, ὀτζοβιστῶν (τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», τῆς βιεννέζικης «Πράβντα» τοῦ Τρότσκι καί τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ»). Ἀπό τή Ρωσία ἔστειλαν ἀντιπροσώπους οἱ «ὁμάδες πρωτοβουλίας» τῶν λικβινταριστῶν τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας, ἡ ὀργάνωση τοῦ Κρασνογιάρσκ, ἡ «Σοσιαλδημοκρατική στρατιωτική ὀργάνωση τῆς Σεβαστούπολης», οἱ Συντακτικές ἐπιτροπές τῶν λικβινταριστικῶν ἐντύπων «Νάσα Ζαριά» καί «Νιέβσκι Γκόλος». Στή συνδιάσκεψη συμμετεῖχε ἐπίσης καί ἀντιπρόσωπος ἀπό τήν Ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς «Σπίλκα». Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἀντιπροσώπων ἀποτελοῦνταν ἀπό πρόσωπα πού ζοῦσαν στό ἐξωτερικό καί ἦταν ἀποσπασμένα ἀπό τήν ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, πρόσωπα πού δέν συνδέονταν ἄμεσα μέ τήν τοπική κομματική δουλιά.

Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἀντικομματικές, λικβινταριστικές ἀποφάσεις πάνω σ' ὅλα τά ζητήματα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς καί τάχθηκε κατά τῆς ὕπαρξης παράνομου κόμματος. Ἀπόκλεισε ἀπό τό ἐκλογικό πρόγραμμα τό σύνθημα τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, ἀντικαθιστώντας το μέ τό σύνθημα τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος καί τῆς κυρίαρχης Δούμας· ἡ συνδιάσκεψη, ἀπορίπτοντας τό σύνθημα τῆς δήμευσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων πρός ὄφελος τῶν ἀγροτῶν, πρόβαλε τό αἴτημα τῆς ἐπανεξέτασης τῆς ἀγροτικῆς νομοθεσίας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας· στή θέση τοῦ συνθήματος γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν ἡ συνδιάσκεψη ἔβαλε τό αἴτημα τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας, πού τό εἶχαν καταδικάσει οἱ ἀποφάσεις τῶν κομματικῶν συνεδρίων σάν ἐκδήλωση ἐθνικισμοῦ. Στό ζήτημα τῆς ἐκλογικῆς τακτικῆς ἡ συνδιάσκεψη ἀποδέχτηκε ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ ὑποστήριξη τῶν ὑποψηφίων τῶν φιλελεύθερων ἀστικῶν κομμάτων, πού ἀναλάβαιναν τήν ὑποχρέωση νά ὑποστηρίζουν τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα καί τήν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Τό πρόγραμμα πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη εἶχε καθαρά ὀπορτουνιστικό χαρακτήρα. Ἐκτίμησή του ἔκανε ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Ἡ πλατφόρμα τῶν ρεφορμιστῶν καί ἡ πλατφόρμα τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 170-181).

Ἡ προσπάθεια τῶν λικβινταριστῶν νά δημιουργήσουν ἕνα δικό τους κεντριστικό κόμμα στή Ρωσία δέν ὑποστηρίχθηκε ἀπό τούς ἐργάτες. Οἱ λικβινταριστές δέν μπόρεσαν νά ἐκλέξουν ΚΕ καί περιορίστηκαν στό σχηματισμό Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ ἀντιμπολσεβίκικος συνασπισμός πού σχηματίστηκε ἀπό ἑτερογενῆ στοιχεῖα καί πού ἡ δημιουργία του ἦταν τό κύριο καθῆκον τῆς συνδιάσκεψης, ἄρχισε νά καταρέει ἤδη μέσα στήν ἴδια τή συνδιάσκεψη. Ὁ βπεριοντοφικός ἐγκατέλειψε τή συνδιάσκεψη, χωρίς νά περιμένει τή λήξη τῶν ἐργασιῶν της, ὕστερα ἀπό λίγο ἀποχώρησαν οἱ λεττονοί σοσιαλδημοκράτες, σέ συνέχεια καί οἱ ὑπόλοιποι. Ὁ συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου κάτω ἀπό τά χτυπήματα τῶν μπολσεβίκων οὐσιαστικά διαλύθηκε ἤδη μέσα σέ 1 - 1 $^1/_2$ χρόνο. Γιά τή διάλυση τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ διάλυση «τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου»», «Ξεσκέπασμα τοῦ εἰκονικοῦ πλάσματος τοῦ Αὐγούστου», «Γιά τήν παραβίαση τῆς ἑνότητας πού καλύπτεται μέ κραυγές ὑπέρ τῆς ἑνότητας»

(Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 140-142, 163-166, 301-322). — *3.*

4 «*Κίεβσκαγια Μίσλ*» («Σκέψη τοῦ Κιέβου») — καθημερινή ἐφημερίδα ἀστικοδημοκρατικῆς κατεύθυνσης, πού ἔβγαινε στό Κίεβο ἀπό τό 1906 ὥς τό 1918. Μέχρι τό 1915 ἡ ἐφημερίδα κυκλοφοροῦσε μέ ἑβδομαδιαῖα εἰκονογραφημένα παραρτήματα· ἀπό τό 1917 ἔβγαινε σέ πρωινή καί ἀπογευματική ἔκδοση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀκολουθοῦσε τίς θέσεις τῶν ἀμυνιτῶν. — *5.*

5 *Καντέτοι* — μέλη τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ κύριου κόμματος τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης στή Ρωσία. Τό Κόμμα τῶν καντέτων ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905· ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀπό τσιφλικάδες παράγοντες τῶν ζέμστβο καί ἀπό ἀστούς διανοούμενους. Ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν καντέτων ἦσαν οἱ: Π. Ν. Μιλιουκόφ, Σ. Α. Μούρομτσεφ, Β. Α. Μακλάκοφ, Α. Ι. Σινγκαριόφ, Π. Μπ. Στροῦβε, Φ. Ι. Ροντίτσεφ κ.ἄ. Γιά τήν ἐξαπάτηση τῶν ἐργαζομένων μαζῶν οἱ καντέτοι πῆραν τόν ἀπατηλό τίτλο «Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», στήν πραγματικότητα ὅμως δέν προχωροῦσαν πιό πέρα ἀπό τό αἴτημα τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Οἱ καντέτοι θεωροῦσαν σάν κύριο σκοπό τους τήν πάλη κατά τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί προσπαθοῦσαν νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες φεουδάρχες. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου οἱ καντέτοι ὑποστήριζαν ἐνεργά τήν κατακτιτική ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 προσπάθησαν νά σώσουν τή μοναρχία. Οἱ καντέτοι, κατέχοντας καθοδηγητική θέση στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, ἐφάρμοζαν ἀντιλαϊκή, ἀντεπαναστατική πολιτική, ἀρεστή στούς ἀμερικανούς, ἄγγλους καί γάλλους ἰμπεριαλιστές. Μετά τή νίκη τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσης οἱ καντέτοι ἔγιναν ἄσπονδοι ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, πῆραν μέρος σέ ὅλες τίς ἔνοπλες ἀντεπαναστατικές ἐνέργειες καί ἐκστρατεῖες τῶν ἐπιδρομέων. Οἱ καντέτοι, ἀπό τό ἐξωτερικό ὅπου κατέφυγαν μετά τή συντριβή τῶν ἐπεμβασιῶν καί τῶν λευκοφρουριτῶν δέν σταμάτησαν τήν ἀντισοβιετική, ἀντεπαναστατική δράση τους. — 6.

6 Πρόκειται γιά τήν ἀγροτική μεταρύθμιση τοῦ Στολίπιν, πού πήγαινε νά δημιουργήσει στό πρόσωπο τῶν κουλάκων ἕνα σταθερό στήριγμα στό χωριό. Ἡ τσαρική κυβέρνηση δημοσίευσε στίς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1906 τό διάταγμα γιά τή διαδικασία ἐξόδου τῶν ἀγροτῶν ἀπό τήν κοινότητα καί τήν κατοχύρωση τῆς κληρουχικῆς γῆς γιά ἀτομική ἰδιοκτησία. Ἀφοῦ ἐπικυρώθηκε μέ ὁρισμένες τροποποιήσεις ἀπό τήν Κρατική δούμα καί τό Κρατικό Συμβούλιο, τό διάταγμα αὐτό ὀνομάστηκε νόμος τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1910. Σύμφωνα μέ τό νόμο αὐτό τοῦ Στολίπιν (πού ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπό τό ὄνομα τοῦ προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Π. Α. Στολίπιν) ὁ ἀγρότης μποροῦσε νά βγεῖ ἀπό τήν κοινότητα, νά πάρει τό γεωργικό του κλῆρο γιά ἀτομική ἰδιοκτησία, μποροῦσε νά πουλήσει τόν κλῆρο του. Ἡ ἀγροτική κοινότητα ἦταν ὑποχρεωμένη νά δόσει στούς ἀγρότες πού ἔβγαιναν ἀπό αὐτήν κλῆρο σ' ἕνα μέρος (χοῦτορ, ὄτρουμπ). Ἡ μεταρύθμιση τοῦ Στολίπιν δυνάμωσε τό προτσές τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στήν ἀγροτική οἰκονομία, τῆς διαφοροποίησης τῆς ἀγροτιᾶς καί ὄξυνε τήν ταξική πάλη στό χωριό.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔδοσε χαρακτηρισμό καί ἐκτίμηση τοῦ στολιπινισμοῦ

σέ μιά σειρά ἔργα του, συγκεκριμένα στό ἔργο «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τομ. 16ος, σελ. 205-435). — *7.*

7 «*Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» («Νέα Ἐργατική Ἐφημερίδα») — καθημερινή ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη στή θέση τῆς «Ζιβάγια Ζίζν» ἀπό τίς 8 (21) τοῦ Αὐγούστου 1913 ὥς τίς 23 τοῦ Γενάρη (5 τοῦ Φλεβάρη) 1914. Ὁ Λένιν ἐπανειλημμένα τήν ἀποκαλοῦσε «Νέα Λικβινταριστική Ἐφημερίδα». — *11.*

8 *Μπερνσταϊνισμός* — ἐχθρικό πρός τό μαρξισμό, ὀπορτουνιστικό ρεῦμα στή γερμανική καί τή διεθνή σοσιαλδημοκρατία· ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 19ου αἰώνα καί πῆρε τό ὄνομα τοῦ Ἐντ. Μπέρνσταϊν, πού ἦταν ὁ πιό ἀπροκάλυπτος ἐκπρόσωπος τῶν δεξιῶν-ὀπορτουνιστικῶν τάσεων στό Γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Στά 1896-1898 ὁ Μπέρνσταϊν δημοσίευσε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»), θεωρητικό ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, σειρά ἄρθρων μέ τόν τίτλο «Προβλήματα σοσιαλισμοῦ» καί κάτω ἀπό τή σημαία τῆς «ἐλευθερίας τῆς κριτικῆς» προσπαθοῦσε ν' ἀναθεωρήσει (ἀπό δῶ ὀνομάστηκε καί «ἀναθεωρητισμός») τίς φιλοσοφικές, οἰκονομικές καί πολιτικές βάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ καί νά τίς ἀντικαταστήσει μέ τίς ἀστικές θεωρίες τοῦ συμβιβασμοῦ τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων καί τῆς ταξικῆς συνεργασίας· ὁ Μπέρνσταϊν ἔκανε ἐπίθεση κατά τῆς διδασκαλίας τοῦ Μάρξ σχετικά μέ τήν ἐξαθλίωση τῆς ἐργατικῆς τάξης, τίς ἀναπτυσσόμενες ταξικές ἀντιθέσεις, τίς κρίσεις, τήν ἀναπόφευκτη κατάρρευση τοῦ καπιταλισμοῦ, τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί πρόβαλε τό πρόγραμμα τοῦ σοσιαλρεφορμισμοῦ, πού ἐκφραζόταν στή διατύπωση: «Τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε». Τό 1889 τά ἄρθρα τοῦ Μπέρνσταϊν βγῆκαν σέ ξεχωριστό βιβλίο μέ τόν τίτλο «Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας». Τό βιβλίο ὑποστηρίχθηκε ἀπό τή δεξιά πτέρυγα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ἀπό τά ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα τῶν ἄλλων κομμάτων τῆς II Διεθνοῦς, μαζί καί τῶν ρώσων «οἰκονομιστῶν».

Στά συνέδρια τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού ἔγιναν στή Στουτγάρδη (Ὀχτώβρης 1898), στό Ἀννόβερο (Ὀχτώβρης τοῦ 1899) καί στή Λυβέκη (Σεπτέμβρης τοῦ 1901) ὁ μπερνσταϊνισμός καταδικάστηκε, ἀλλά τό κόμμα δέν διαχώρισε τή θέση του ἀπό τόν Μπέρνσταϊν, κράτησε συμφιλιωτιστική στάση. Οἱ μπερνσταϊνικοί ἐξακολουθοῦσαν νά προπαγανδίζουν ἀνοιχτά τίς ἀναθεωρητικές τους ἰδέες στό περιοδικό «Sozialistische Monatshefte» («Σοσιαλιστική Μηνιαία Ἐπιθεώρηση») καί στίς κομματικές ὀργανώσεις.

Μόνο τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων μέ τόν Β. Ι. Λένιν ἐπικεφαλῆς ἔκανε συνεπή καί ἀποφασιστική πάλη κατά τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ καί τῶν ὀπαδῶν του στή Ρωσία. Ὁ Λένιν ἀπό τό 1899 ἤδη, στή «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» καί στό ἄρθρο «Τό πρόγραμμά μας» τάχθηκε κατά τῶν μπερνσταϊνικῶν· οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν «Μαρξισμός καί ἀναθεωρητισμός», «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης» καί ἄλλες (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167-180 καί 182-186· τόμ. 17ος, σελ. 15-26· τόμ. 20ός, σελ. 65-72) ἀφιερώθηκαν ἐπίσης στό ξεσκέπασμα τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ. — *12.*

9 «*Ρέτς*» («Λόγος»)— καθημερινή ἐφημερίδα, Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη) 1906 κάτω ἀπό τήν οὐσιαστική καθοδήγηση τῶν Π. Ν. Μιλιουκόφ καί Ι. Β. Γκέσσεν καί μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῶν Μ. Μ. Βινάβερ, Π. Ντ. Ντολγκοροῦκοφ, Π. Μπ. Στροῦβε καί ἄλλων. Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-Ἐπαναστατική ἐπιτροπή τῶν Σοβιέτ Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1918 ἐξακολουθοῦσε νά βγαίνει μέ διάφορους τίτλους: «Νάσα Ρέτς», «Σβομπόντναγια Ρέτς», «Βέκ», «Νόβαγια Ρέτς», «Νάς Βέκ». — *12.*

10 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἐπανεκλογή τῆς διοίκησης τῆς Ἕνωσης ἐργατῶν μετάλλου Πετρούπολης, πού ἔγινε στίς 25 τοῦ Αὐγούστου (7 τοῦ Σεπτέμβρη) 1913. Στή συνέλευση παραβρίσκονταν γύρω στίς τρεῖς χιλιάδες ἄτομα. Οἱ λικβινταριστές πού ἦταν στή συνέλευση, προσπάθησαν ν' ἀποδιοργανώσουν τίς ἐργασίες τῆς συνέλευσης καί νά στρέψουν τά μέλη της κατά τῆς μπολσεβίκικης διοίκησης τῆς Ἕνωσης, ἡ τεράστια ὅμως πλειοψηφία ψήφισε ἀπόφαση πού ἔκφραζε τίς εὐχαριστίες πρός τή διοίκηση γιά τή δουλιά της. Τό ψηφοδέλτιο τῶν λικβινταριστῶν συγκέντρωσε γύρω στίς 150 μόλις ψήφους. Τό μπολσεβίκικο ψηφοδέλτιο, πού εἶχε δημοσιευτεῖ προηγούμενα στήν ἐφημερίδα «Σέβερναγια Πράβντα», ψηφίστηκε ἀπό τή συντριπτική πλειοψηφία. — *14.*

11 *Νόμος τῆς 4 (17) τοῦ Μάρτη 1906* — προσωρινές διατάξεις γιά τούς συλλόγους, τά σωματεῖα καί τίς δημόσιες συγκεντρώσεις — ἐπέτρεπε τήν ὀργάνωση συλλόγων, σωματείων κτλ., ὅμως ταυτόχρονα ἔβαζε μιά σειρά ἐμπόδια πού οὐσιαστικά ἐκμηδένιζαν τό νόμο. Ὁ νόμος παρεῖχε στόν ὑπουργό Ἐσωτερικῶν τό δικαίωμα ὄχι μόνο νά διαλύει, κατά τήν κρίση του, τούς συλλόγους καί τά σωματεῖα, ἀλλά καί νά ἀπαγορεύει τήν ἵδρυση νέων ἑνώσεων, καθώς ἐπίσης καί ν' ἀπαγορεύει τίς δημόσιες συγκεντρώσεις.

Νόμος τῆς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη 1905 ὀνομάστηκαν οἱ προσωρινές διατάξεις, πού καθόριζαν ὅτι ἡ συμμετοχή στίς ἀπεργίες θεωροῦνταν ἀξιόποινο ποινικό ἀδίκημα. — *15.*

12 Στίς *3 (16) τοῦ Ἰούνη 1907* δημοσιεύτηκε τό τσαρικό διάγγελμα γιά τή διάλυση τῆς II Κρατικῆς δούμας καί γιά τίς τροποποιήσεις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ὁ νέος νόμος αὔξανε κατά πολύ τήν ἀντιπροσώπευση τῶν τσιφλικάδων καί τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης στή Δούμα καί μείωνε ἀρκετές φορές τόν ἀριθμό τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἀγροτῶν καί ἐργατῶν, πού κι' ἔτσι ἦταν μικρός. Αὐτό ἦταν κατάφωρη παραβίαση τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 (30) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 καί τοῦ Βασικοῦ νόμου τοῦ 1906, πού καθόριζαν ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν μποροῦσε νά ἐκδόσει νόμους χωρίς τήν ἔγκριση τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἡ III Κρατική δούμα, πού βγῆκε μέ βάση τό νόμο αὐτό καί συνῆλθε τήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη 1907, ἦταν ὡς πρός τή σύνθεσή της μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική.

Τό πολιτικό πραξικόπημα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη ἀποτέλεσε τήν ἀπαρχή τῆς περιόδου τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν. — *19.*

13 «*Γενισέισκαγια Μίσλ*» («Σκέψη τοῦ Γενισέι») — καθημερινή ἐφημερί-

δα φιλελευθεροαστικῆς κατεύθυνσης· ἔβγαινε στό Κρασνογιάρσκ ἀπό τό 1912 ὥς τό 1915. — *19.*

14 «*Γκραζντανίν*» («Πολίτης») — ἀντιδραστικό περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1872 ὥς τό 1914. Ἀπό τή δεκαετία 1880-1890 — ὄργανο τῶν ἄκρων μοναρχικῶν. Διευθυνόταν ἀπό τόν πρίγκιπα Μεστσέρσκι καί χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τήν κυβέρνηση. Εἶχε ἀσήμαντη κυκλοφορία, ὅμως ἀσκοῦσε ἐπιροή στούς ὑπαλληλο-γραφειοκρατικούς κύκλους. — *21.*

15 «*Ζιβάγια Ζίζν*» («Ζωντανή Ζωή») — καθημερινή νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 11 (24) τοῦ Ἰούλη 1913 καί ἦταν συνέχεια τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας «Λούτς». Συνολικά βγῆκαν 19 φύλλα. Τήν 1 (14) τοῦ Αὐγούστου ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε. Στή θέση τῆς «Ζιβάγια Ζίζν» ἀπό τίς 8 (21) τοῦ Αὐγούστου ἄρχισε νά βγαίνει ἡ «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Οὐσιαστικός διευθυντής τῆς «Ζιβάγια Ζίζν» καί τῆς «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἦταν ὁ Φ. Ι. Ντάν. — *23.*

16 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη *τό Ι συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ*, πού ἔγινε στό Μίνσκ ἀπό τήν 1 ὥς τίς 3 (13-15) τοῦ Μάρτη 1898. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 9 ἀντιπρόσωποι ἀπό 6 ὀργανώσεις: τῶν «Ἑνώσεων ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» Πετρούπολης, Μόσχας, Αἰκατερινοσλάβ καί Κιέβου, τῆς ὁμάδας τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» τοῦ Κιέβου καί τῆς Μπούντ. Τό συνέδριο ἔβγαλε Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος, ὅρισε ἐπίσημο ὄργανο τοῦ κόμματος τή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», δημοσίευσε «Μανιφέστο» καί ἀνακήρυξε τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» ἐκπρόσωπο τοῦ κόμματος στό ἐξωτερικό (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, ρωσ. ἔκδ., σελ. 11-15).

Ἡ σημασία τοῦ Ι συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ βρισκόταν στό ὅτι μέ τίς ἀποφάσεις καί τό «Μανιφέστο» του ἀνάγγειλε τήν ἵδρυση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας καί ἔτσι ἔπαιξε μεγάλο ἐπαναστατικό-προπαγανδιστικό ρόλο. Τό συνέδριο ὡστόσο δέν ψήφισε πρόγραμμα, δέν ἐπεξεργάστηκε καταστατικό τοῦ κόμματος. Ἡ ΚΕ πού ἐκλέχτηκε στό συνέδριο πιάστηκε λίγο ἀργότερα, τό τυπογραφεῖο τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἀνακαλύφθηκε καί γι' αὐτό τό λόγο τό συνέδριο δέν κατόρθωσε νά συνενώσει καί νά συνδέσει τούς ξεχωριστούς μαρξιστικούς ὁμίλους καί τίς ξεχωριστές μαρξιστικές ὀργανώσεις. Δέν ὑπῆρχε καθοδήγηση ἀπό ἕνα ἑνιαῖο κέντρο, οὔτε ἑνιαία γραμμή στή δουλιά τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων. — *23.*

17 «*Οἰκονομιστές*» — ὀπαδοί τοῦ «οἰκονομισμοῦ» — ὀπορτουνιστικοῦ ρεύματος μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία πού ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 19ου μέ ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα, ρωσική παραλλαγή τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ. Ἔντυπα ὄργανα τῶν «οἰκονομιστῶν» ἦταν ἡ ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ» (1897-1902) καί τό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (1899-1902). Προγραμματικό ντοκουμέντο τῶν «οἰκονομιστῶν», πού ὁ Λένιν τούς ὀνόμαζε ρώσους μπερνσταϊνικούς, ἦταν τό λεγόμενο «Credo», πού τό ἔγραψε τό 1899 ἡ Ε. Ντ. Κουσκόβα.

Οἱ «οἰκονομιστές περιόριζαν τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν οἰκονομική πάλη γιά τήν αὔξηση τοῦ μεροκάματου, τήν καλυτέρευση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας κτλ., ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ πολιτική πάλη εἶναι δουλιά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, θεωρώντας ὅτι τό κόμμα πρέπει ἁπλῶς νά παρακολουθεῖ τό αὐθόρμητο προτσές τοῦ κινήματος, νά εἶναι πρωτοκολλητής τῶν γεγονότων. Ὑποκλινόμενοι μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος οἱ «οἰκονομιστές» μείωναν τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, τῆς συνειδητότητας, ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία μπορεῖ νά ξεπηδήσει ἀπό τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα· ἀρνοῦνταν τήν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης στό ἐργατικό κίνημα ἀπ' ἔξω, ἀπό τό μαρξιστικό κόμμα καί ἔτσι ἄνοιγαν τό δρόμο στήν ἀστική ἰδεολογία. Οἱ «οἰκονομιστές» ὑπεράσπιζαν τή διασπορά καί τούς χειροτεχνικούς τρόπους δουλιᾶς στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, τάσσονταν ἐνάντια στήν ἀνάγκη δημιουργίας συγκεντρωτικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ «οἰκονομισμός» ἀπειλοῦσε νά ἀποτραβήξει τήν ἐργατική τάξη ἀπό τόν ταξικό ἐπαναστατικό δρόμο καί νά τή μετατρέψει σέ πολιτικό ἐξάρτημα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἀναλυτική κριτική τῶν ἀπόψεων τῶν «οἰκονομιστῶν» γίνεται στά ἔργα τοῦ Λένιν: «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» (στρέφεται κατά τοῦ Credo, γράφτηκε τό 1899 στήν ἐξορία τῆς Σιβηρίας καί ὑπογράφτηκε ἀπό 17 ἐξόριστους μαρξιστές), «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία», «Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό μιά «Profession de foi»», «Συζήτηση μέ τούς συνήγορους τοῦ «οἰκονομισμοῦ»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167-180, 246-279, 316-326· τόμ. 5ος, σελ. 366-377). Τήν ἰδεολογική συντριβή τοῦ «οἰκονομισμοῦ» ὁ Λένιν τήν ὁλοκλήρωσε μέ τό βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). Μεγάλο ρόλο στήν πάλη κατά τοῦ «οἰκονομισμοῦ» ἔπαιξε ἡ λενινιστική «Ἴσκρα». — *29.*

18 Ὁ Β. Ι. Λένιν, χαρακτηρίζοντας τήν ἐξέλιξη τοῦ τσαρισμοῦ στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν, παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς Πέμπτης (Πανρωσικῆς) συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, τοῦ 1908 «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος». Βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 195. — *31.*

19 Στό τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη ἀπό τίς 10 ὥς τίς 25 τοῦ Ἀπρίλη 1906, ἡ διατύπωση τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος πού ἔκανε ὁ Μάρτοφ καί ψηφίστηκε στό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀκυρώθηκε καί ψηφίστηκε ἡ διατύπωση τοῦ Λένιν, σύμφωνα μέ τήν ὁποία μέλος τοῦ κόμματος «θεωρεῖται ὅποιος παραδέχεται τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, ὑποστηρίζει τό κόμμα ὑλικά καί ἀνήκει σέ κάποια κομματική ὀργάνωση» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 135). — *31.*

20 Ἡ ἔκφραση «*στέλνω ἀπό τόν Πόντιο στόν Πιλάτο*» συνδέεται μέ τό όνο-

μα τοῦ Πόντιου Πιλάτου (Pontius Pilatus), ρωμαίου τοποτηρητῆ στήν Ἰουδαία ἀπό τό 26 ὥς τό 36 (μ.Χ.), πού φημιζόταν γιά τήν ὑποκρισία καί τήν ἀγριότητά του· σημαίνει νά καταδικάσεις ἕναν σέ μιά ἀτελείωτη γραφειοκρατία, γιατί καί τά δυό αὐτά ὀνόματα ἀνήκουν σέ ἕνα καί τό αὐτό πρόσωπο. Ἡ ἔκφραση αὐτή συχνά συναντιέται στόν Β. Ι. Λένιν. — *34.*

21 *Τό (Χ) συνέδριο τοῦ Μπρέστ τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος* ἔγινε στίς 10-16 (23-29) τοῦ Μάρτη 1913 στήν πόλη Μπρέστ (Γαλλία). — *35.*

22 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό τέταρτο συνέδριο τῶν ἐμποροβιομηχανικῶν ὑπαλλήλων, πού ἔγινε στή Μόσχα ἀπό τίς 29 τοῦ Ἰούνη ὥς τίς 3 τοῦ Ἰούλη (12-16 τοῦ Ἰούλη) 1913. Στό συνέδριο παραβρέθηκαν 378 ἀντιπρόσωποι. Οἱ μπολσεβίκοι στούς ὁποίους προσχώρησαν οἱ μισοί σχεδόν ἀντιπρόσωποι, ἐπηρέαζαν ἐπίσης καί τήν ἀριστερή-ναροντνικίστικη μερίδα τοῦ συνεδρίου, ἐξασφαλίζοντας ἔτσι τήν πλειοψηφία στό συνέδριο. Οἱ λικβινταριστές ἀντιπροσωπεύονταν ἀπό μιά μηδαμινή χούφτα. Οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου φωτίστηκαν λεπτομερειακά ἀπό τίς στῆλες τῆς «Πράβντα». Ὕστερα ἀπό ἐντολή τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν τό συνέδριο σταμάτησε τίς ἐργασίες του. — *39.*

23 «*Νάσα Ζαριά*» («Ἡ Αὐγή μας») — μηνιαῖο νόμιμο περιοδικό τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1914. Τό περιοδικό τό καθοδηγοῦσε ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί σ' αὐτό συνεργάζονταν οἱ: Φ. Ι. Ντάν, Σ. Ο. Τσεντερμπάουμ (Β. Γιεζόφ) καί ἄλλοι. Γύρω ἀπό τό «Νάσα Ζαριά» διαμορφώθηκε τό κέντρο τῶν λικβινταριστῶν τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπόφαση τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε τό 1912, τόνιζε ὅτι «ἡ μερίδα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού εἶναι συγκεντρωμένη γύρω στά περιοδικά «Νάσα Ζαριά» καί «Ντιέλο Ζίζνι», ἄρχισε νά ὑποστηρίζει ἀνοιχτά τό ρεῦμα πού ὅλο τό κόμμα τό ἔχει χαρακτηρίσει σάν προϊόν τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο» (Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 158). — *42.*

24 «*Λούτς*» («Ἀκτίνα») — καθημερινή νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 16 (29) τοῦ Σεπτέμβρη 1912 ὥς στίς 5 (18) τοῦ Ἰούλη 1913. Βγῆκαν 237 φύλλα. Ἡ ἐφημερίδα συντηροῦνταν βασικά ἀπό τίς προσφορές τῶν φιλελευθέρων. Ἡ ἰδεολογική καθοδήγηση τῆς ἐφημερίδας βρισκόταν στά χέρια τῶν Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Φ. Ι. Ντάν, Λ. Μάρτοφ, Α. Σ. Μαρτίνοφ. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας οἱ λικβινταριστές καταπολεμοῦσαν τήν ἐπαναστατική τακτική τῶν μπολσεβίκων, κήρυσσαν τό ὀπορτουνιστικό σύνθημα τῆς δημιουργίας τοῦ λεγόμενου «ἀνοιχτοῦ κόμματος», τάσσονταν κατά τῶν ἐπαναστατικῶν μαζικῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν, προσπαθοῦσαν νά ἀναθεωρήσουν τίς σπουδαιότερες θέσεις τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι «ἡ «Λούτς» εἶναι ὑποδουλωμένη στήν πολιτική τῶν φιλελευθέρων» καί τήν ἀποκαλοῦσε ὄργανο τῶν ἀποστατῶν. — *42.*

25 Ὁ Λένιν παραθέτει μέ ὁρισμένες ἀλλαγές ἀπόσπασμα ἀπό τό ποίημα τοῦ Ν. Α. Νεκράσοφ «Ὁ ἄνθρωπος τῶν 40-50 χρόνων»:

«Όμως κάποτε νά ἀποφεύγεις
τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς...»

(Ν. Α. Νεκράσοφ: Ἅπαντα σέ τρεῖς τόμους, τόμος δεύτερος, ρωσ. ἔκδ. Μόσχα, 1953, σελ. 99). — *42.*

26 *Σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν* (πού ὀνομάστηκε γιά λόγους συνωμοτικούς «καλοκαιρινή») ἔγινε στίς 23 τοῦ Σεπτέμβρη-1 τοῦ Ὀχτώβρη (6-14 τοῦ Ὀχτώβρη) 1913 στό χωριό Πορόνιν (κοντά στήν Κρακοβία), ὅπου ζοῦσε τότε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἦταν ἡ δεύτερη μετά τή συνδιάσκεψη τῆς Πράγας πλατιά σύσκεψη τῆς ΚΕ, ἡ ὁποία συνόψισε τά συμπεράσματα τῆς δουλιᾶς τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος γιά τό διάστημα πού μεσολάβησε ὕστερα ἀπό τή σύσκεψη τῆς ΚΕ στήν Κρακοβία καί καθόρισε τά καινούργια καθήκοντα τοῦ κόμματος.

Στή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν πῆραν μέρος 22 ἀντιπρόσωποι (17 μέ θετική καί 5 μέ συμβουλευτική ψῆφο). 16 ἀντιπρόσωποι (σχεδόν τά τρία τέταρτα) ἦταν ἀντιπρόσωποι τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων: ἀπό τήν Πετρούπολη οἱ Ἰνέσσα Ἀρμάντ, Α. Ε. Μπαντάγεφ καί Α. Β. Σότμαν· ἀπό τή Μόσχα καί τήν Κεντρική βιομηχανική περιοχή οἱ Φ. Α. Μπαλασόφ, Γ. Τ. Νοβοζίλοφ, Ρ. Β. Μαλινόβσκι καί Α. Ι. Λόμποφ (οἱ δυό τελευταῖοι ἀποδείχθηκαν προβοκάτορες)· ἀπό τό Αἰκατερινοσλάβ ὁ Γκ. Ι. Πετρόβσκι· ἀπό τό Χάρκοβο ὁ Μ. Κ. Μπουράνοφ· ἀπό τήν Κοστρομά ὁ Ν. Ρ. Σάγκοφ· ἀπό τό Κίεβο ἡ Ε. Φ. Ροζμίροβιτς («Γκαλίνα»)· ἀπό τά Οὐράλια ἡ Σ. Ι. Ντεριάμπινα («Σίμα», «Ἑλένα»).

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἡ Ν.. Κ. Κρούπσκαγια, ὁ Α. Α. Τρογιανόβσκι καί ἄλλοι ἀντιπροσώπευαν τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ, τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος — τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί τό περιοδικό «Προσβεστσένιγε». Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας ἀντιποσώώπευαν ταυτόχρονα τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις τῆς πόλης καί τῆς ἐκλογικῆς περιφέρειας ἀπ' ὅπου εἶχαν ἐκλεγεῖ στή Δούμα. Μέ δικαίωμα συμβουλευτικῆς ψήφου ἔπαιρναν μέρος οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας — οἱ «ροζλαμόβτσι» — Γ. Σ. Γκανέτσκι, Γκ. Κάμενσκι («Ντόμσκι») κ.ἄ.

Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς σύσκεψης ὑπῆρχαν τά παρακάτω ζητήματα:

1) Ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, ἔκθεση γιά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας, ἀπολογισμός δράσης τῆς ΚΕ, πού εἶχε ἐκλεγεῖ στή συνδιάσκεψη τῆς Πράγας· 2) Γιά τά καθήκοντα τῆς ζύμωσης στή σημερινή στιγμή· 3) Ὀργανωτικό ζήτημα καί γιά τό συνέδριο τοῦ κόμματος· 4) Γιά τό ἀπεργιακό κίνημα· 5) Γιά τόν κομματικό τύπο· 6) Γιά τήν κοινοβουλευτική δουλιά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν· 7) Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας· 8) Γιά τή δουλιά στούς νόμιμους συλλόγους· 9) Τό ἐθνικό ζήτημα· 10) Γιά τούς ναρόντνικους· 11) Γιά τό ἐπικείμενο διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο (στή Βιέννη). Τή σύσκεψη τήν καθοδηγοῦσε ὁ Β. Ι. Λένιν. Τήν ἄνοιξε μέ ἐναρκτήρια ὁμιλία, ἔκανε ἀπολογισμό δράσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα, γιά τήν ἐπικείμενη σύγκληση τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου στή Βιέννη. Ἐκτός ἀπ' αὐτά, ὁ Λένιν πῆρε μέρος στίς συζητήσεις γιά ὅλα σχεδόν τά ζητή-

ματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης, κρατοῦσε σημειώσεις ἀπό τίς ὁμιλίες τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, ἔκανε προτάσεις, ἔγραφε καί ἐπιμελοῦνταν τά σχέδια ἀποφάσεων.

Στίς ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων οἱ ἀντιπρόσωποι ἀντάλλασσαν τήν πείρα τους σχετικά μέ τή διεξαγωγή τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στίς συνθῆκες τῆς παρανομίας. Σ' αὐτές τονιζόταν ἡ ἐπιτυχής ἀνάπτυξη τῆς κομματικῆς δουλιᾶς καί στίς νόμιμες ὀργανώσεις-συνδικάτα, ἀσφαλιστικές ὀργανώσεις, ταμεῖα ἀσθενειῶν, συνεταιριστικούς συλλόγους κτλ., ὑπογραμμιζόταν ὁ ἐπιδέξιος συνδυασμός τῆς παράνομης κομματικῆς δουλιᾶς μέ τή νόμιμη. Οἱ ἐκθέσεις ἔδειχναν τήν τεράστια ἄνοδο τοῦ κύρους τῶν μπολσεβίκων μέσα στούς ἐργάτες. Οἱ ἐκθέσεις σημείωναν ὅτι στίς κομματικές ὀργανώσεις ἀναπτύχθηκε ἡ ἀνάδειξη ἐργατῶν ὀργανωτῶν καί προπαγανδιστῶν. Τό γεγονός αὐτό ἡ σύσκεψη τό χαρακτήρισε σάν μεγάλο βῆμα πρός τά μπρός στόν τομέα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος.

Ἡ σύσκεψη ὑπογράμμισε ὅτι τό πιό βασικό καί ἄμεσο καθῆκον δέν εἶναι μόνο τό δυνάμωμα τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, ἀλλά καί ἡ δημιουργία περιοχικῶν ἑνώσεων καί τονιζόταν μάλιστα ὅτι τό ζήτημα τῆς περιοχικῆς καί τῆς πανρωσικῆς καθοδήγησης πρέπει νά τό πάρουν στά χέρια τους οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες, πού πρέπει ν' ἀναδείξουν ἀπό τούς κόλπους τους ἔμπιστα πρόσωπα, ἀνθρώπους μέ συσσωρευμένη πείρα καθοδήγησης τῆς τοπικῆς κομματικῆς δουλιᾶς, ἐργάτες ἀπό τούς ὁποίους τό κόμμα θά μποροῦσε νά στρατολογήσει ὑποψήφιους γιά τά κεντρικά κομματικά ἀξιώματα. Στίς τοπικές ὀργανώσεις προτεινόταν νά ἀναδείξουν ὅσο τό δυνατό περισσότερα ἔμπιστα πρόσωπα σέ κάθε μεγάλο κέντρο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ὕστερα ἀπό τίς ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων ἔκανε ἀπολογισμό δράσης τῆς ΚΕ ὁ Β. Ι. Λένιν. Τό κείμενο τῆς εἰσήγησής του δέν βρέθηκε. Σύντομη περίληψη ἀπό ὁρισμένα μέρη τῆς ὁμιλίας τοῦ Λένιν παραθέτει στίς ἀναμνήσεις του ὁ Α. Ε. Μπαντάγεφ. Ὁ Λένιν στόν ἀπολογισμό τόνιζε ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί οἱ ἐπιτυχίες τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στή Ρωσία ἐπιβεβαίωσαν τήν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, πού χαράχθηκε στή συνδιασκεψη τῆς Πράγας τό 1912 καί στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε στήν Κρακοβία τό 1913. Οἱ ἐξαιρετικές ἐπιτυχίες στίς ἐκλογές τῆς IV Δούμας, ἡ ἔκδοση τῆς νόμιμης ἐφημερίδας «Πράβντα», οἱ ἐπιτυχίες στίς ἐκλογές διοίκησης τῆς ἕνωσης ἐργατῶν μετάλλου Πετρούπολης, τό ὑψηλό ἐπίπεδο τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος στή χώρα — ὅλα αὐτά ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος μέ τήν καθοδήγηση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. «Κι' ἐμεῖς — δήλωσε ὁ Λένιν στή σύσκεψη — μέ ἥσυχη τή συνείδηση μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τίς ὑποχρεώσεις πού ἀναλάβαμε τίς ἐκπληρώσαμε ὁλοκληρωτικά. Οἱ ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων μιλᾶνε γιά τή θέληση καί τήν προσπάθεια τῶν ἐργατῶν νά χτίσουν καί νά δυναμώσουν τίς ὀργανώσεις τους. Κι' ἄς ξέρουν οἱ ἐργάτες ὅτι μονάχα αὐτοί οἱ ἴδιοι μποροῦν νά δημιουργήσουν τήν ὀργάνωσή τους. Ἔξω ἀπ' αὐτούς, κανείς ἄλλος δέν θά τή δημιουργήσει» (Α. Μπαντάγεφ — «Οἱ μπολσεβίκοι στήν Κρατική δούμα», 1939, ρωσ. ἔκδ., σελ. 186). Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, γραμματέας τῆς ΚΕ, στήν ὁμιλία της στή σύσκεψη ἀνακοίνωσε γιά τήν ὀργανωτικοτεχνική δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς — γιά τήν ἀλληλογραφία, τίς συνδέσεις, τίς μεταφορές, γιά τά ἔμπιστα πρό-

σωπα καί τούς ἀντιπροσώπους τῆς ΚΕ, πού ὑπῆρχαν στήν πλειοψηφία τῶν μεγάλων πόλεων.

Πάνω στήν ἀπολογιστική ἔκθεση τῆς ΚΕ καί στίς ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων ἡ σύσκεψη πῆρε δυό ἀποφάσεις, πού τίς ἔγραψε ὁ Λένιν: «Γιά τά καθήκοντα τῆς ζύμωσης στή σημερινή στιγμή» καί «Γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα καί γιά τό συνέδριο τοῦ κόμματος», στίς ὁποῖες καθορίζονταν τά καθήκοντα τοῦ κόμματος καί οἱ βασικές μορφές τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στίς νέες ἱστορικές συνθῆκες. Ἡ σύσκεψη ὑπογράμμισε ὅτι μόνο μέ τό δυνάμωμα τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων καί τῆς νόμιμης καί μισονόμιμης σύνδεσης μέ τίς μάζες, μόνο μέ τήν πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν συμφιλιωτιστῶν θά μποροῦσε νά πραγματοποιηθεῖ ἡ πραγματική ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Στήν ἀπόφαση γιά τή δουλιά τῆς ζύμωσης ἡ σύσκεψη τόνιζε ὅτι βασικό καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι ἡ πλατιά ζύμωση μέσα στίς μάζες γιά τήν ἀνατροπή τοῦ τσαρισμοῦ, γιά τή λαοκρατική δημοκρατία καί ὅτι κύρια ἐπαναστατικά συνθήματα ἐξακολουθοῦν νά παραμένουν οἱ βασικές ἐπαναστατικές διεκδικήσεις τοῦ μπολσεβίκικου προγράμματος-μίνιμουμ: λαοκρατική δημοκρατία, 8ωρη ἐργάσιμη μέρα καί δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Ἡ σύσκεψη ἀποφάσισε νά ἀναπτυχθεῖ ἀμέσως καί παντοῦ πλατιά ζύμωση γιά τήν προετοιμασία τῆς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας, πού ἀποφασίστηκε νά συμπέσει μέ τή μέρα τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1914.

Ἕνα ἀπό τά κύρια ζητήματα τῆς σύσκεψης ἦταν τό ἐθνικό ζήτημα, πού κατεῖχε τήν ἐποχή ἐκείνη περίοπτη θέση ἀνάμεσα στ' ἄλλα ζητήματα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Ρωσίας.

Στήν εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα ὁ Λένιν ὑπογράμμισε ὅτι ἡ πάλη κατά τῆς ἐθνικῆς καταπίεσης συνδέεται ἀδιάρηκτα μέ τήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ, συνδέεται μέ τήν πάλη γιά τή λευτεριά καί τή δημοκρατία. Ἡ πάλη αὐτή μπορεῖ νά πετύχει μόνο ὅταν συσπειρωθοῦν οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας σέ ἑνιαῖες προλεταριακές ὀργανώσεις. Ἡ σύσκεψη, στηριζόμενη στό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, ἀπόριψε κατηγορηματικά τήν ὀπορτουνιστική διεκδίκηση τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπουντιστῶν τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας» καί ψήφισε τίς ἐπεξεργασμένες ἀπό τόν Λένιν προγραμματικές θέσεις γιά τό ἐθνικό ζήτημα. Ἡ σύσκεψη ἐπιβεβαίωσε ὅτι βασικό σύνθημα τοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα παραμένει τό σύνθημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, δηλ. τό δικαίωμα ἀποχωρισμοῦ καί δημιουργίας ἀνεξάρτητου κράτους· (τό δεύτερο μέρος τοῦ συνθήματος διατυπώθηκε γιά πρώτη φορά σέ κομματικό ντοκουμέντο), καί μάλιστα τό ζήτημα τῆς σκοπιμότητας τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου ἔθνους πρέπει νά λύνεται σέ κάθε ξεχωριστή περίπτωση αὐτοτελῶς, ἀφοῦ παίρνονται ὑπόψη τά συμφέροντα ὅλης τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καί τά συμφέροντα τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου γιά τό σοσιαλισμό. Ὁ Λένιν τήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης γιά τό ἐθνικό ζήτημα τή θεωροῦσε σάν προγραμματική διακήρυξη τοῦ κόμματος. Ἡ σύσκεψη πῆρε ἀπόφαση νά συμπεριληφθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ ἐπικείμενου συνεδρίου τοῦ κόμματος τό ζήτημα γιά τό ἐθνικό πρόγραμμα.

Στήν ἀπόφαση γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας ἡ σύσκεψη ἀπαίτησε τήν ἰσοτιμία τοῦ μπολσεβίκικου καί τοῦ μενσεβίκικου τμήματος τῆς ὁμάδας καί καταδίκασε κατηγορηματικά τίς ἐνέργειες τοῦ μενσεβίκικου τμήματος τῆς ὁμάδας, πού, ἐπωφελούμενο τήν τυχαία

πλειοψηφία τῆς μιᾶς ψήφου, παραβίαζε τά στοιχειώδη δικαιώματα τῶν μπολσεβίκων βουλευτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκπροσωποῦσαν τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. Μέ ὑπόδειξη τοῦ Λένιν καί τῆς ΚΕ τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1913 βγῆκαν ἀπό τήν ἑνιαία σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί σχημάτισαν ἀνεξάρτητη μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς Κρατικῆς δούμας (τή «Ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα»).

Στήν εἰσήγηση γιά τό ἐπικείμενο νά γίνει τό 1914 διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο στή Βιέννη ὁ Λένιν πρότεινε νά σταλοῦν στό συνέδριο ὅσο τό δυνατό περισσότεροι ἀντιπρόσωποι ἀπό τίς παράνομες καί νόμιμες ὀργανώσεις, σχεδιάζοντας νά γίνει ταυτόχρονα μέ τό διεθνές συνέδριο καί τό συνέδριο τοῦ κόμματος.

Ἡ σύσκεψη ἔκλεισε μέ τήν τελική ὁμιλία τοῦ Λένιν. Λόγω τῆς σοβαρότητας τῶν ζητημάτων πού συζητήθηκαν καί τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν, ἡ σύσκεψη τοῦ Πορόνιν εἶχε σημασία κομματικῆς συνδιάσκεψης. Τά πρακτικά τῆς σύσκεψης τοῦ Πορόνιν δέν βρέθηκαν. Ἡ ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψη καί οἱ ἀποφάσεις της δημοσιεύτηκαν σέ ξεχωριστή μπροσούρα («Ἀνακοίνωση καί ἀποφάσεις τῆς θερινῆς σύσκεψης τοῦ 1913 τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν»), πού βγῆκε στό ἐξωτερικό σέ ἔκδοση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Γιά συνωμοτικούς λόγους ὁρισμένες ἀποφάσεις δέν δημοσιεύτηκαν ὁλόκληρες: παραλείφθηκε τό σημεῖο 6 τῆς ἀπόφασης γιά τό ἀπεργιακό κίνημα καί τά σημεῖα 1-5 τῆς ἀπόφασης γιά τόν κομματικό τύπο. Τό πλῆρες κείμενο τῶν ἀποφάσεων δημοσιεύτηκε σέ παράνομη πολυγραφημένη ἔκδοση. Γιά τή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ Πορόνιν ὑπάρχουν τά στοιχεῖα τῆς διεύθυνσης ἀστυνομίας, πού ἦταν σ' ὅλες τίς λεπτομέρειες πληροφορημένη γιά τή σύσκεψη ἀπό τούς προβοκάτορες Μαλινόβσκι καί Λόμποφ. — *47.*

27 Ἀναφέρονται περικοπές ἀπό τήν ἀπόφαση «Γιά «τήν καμπάνια τοῦ ὑπομνήματος»», πού ψηφίστηκε στήν κομματική συνδιάσκεψη τῆς Πράγας (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 282).

Ἡ VI Πανρωσική συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔγινε στίς 5-17 (18-30) τοῦ Γενάρη 1912 στήν Πράγα καί οὐσιαστικά ἔπαιξε ρόλο συνεδρίου τοῦ κόμματος.

Στή συνδιάσκεψη ἀντιπροσωπεύθηκαν πάνω ἀπό 20 κομματικές ὀργανώσεις. Πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ἀπό τήν Πετρούπολη, τή Μόσχα, τήν Κεντρική βιομηχανική περιοχή, τό Σαράτοφ, τήν Τιφλίδα, τό Μπακού, τό Νικολάγεφ, τό Καζάν, τό Κίεβο, τό Αἰκατερινοσλάβ, τό Ντβίνσκ καί τή Βίλνα. Οἱ ἀστυνομικές διώξεις καί ἄλλες δυσκολίες ἐμπόδισαν τούς ἀντιπροσώπους τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τοῦ Αἰκατερινμπούργκ, τοῦ Τιουμέν, τῆς Οὐφά, τῆς Σαμάρας, τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, τοῦ Σόρμοβου, τοῦ Λουγκάνσκ, τοῦ Ροστόφ τοῦ Ντόν, τοῦ Μπαρναούλ κ.ἄ. νά πᾶνε στή συνδιάσκεψη. Οἱ ὀργανώσεις αὐτές ἔστειλαν γραφτές δηλώσεις προσχώρησης στή συνδιάσκεψη. Στή συνδιάσκεψη ἔπαιρναν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ — τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὀργάνωσης τοῦ Ἐξωτερικοῦ, τῆς ὁμάδας μεταφορῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μέ ἐξαί-

ρεση δυό κομματικούς-μενσεβίκους, ἡ σύνθεση τῶν ἀντιπροσώπων ἦταν μπολσεβίκικη. Ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους τῆς συνδιάσκεψης ἦταν ὁ Γκ. Κ. Ὀρτζονικίντζε ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς Τιφλίδας, ὁ Σ. Σ. Σπανταριάν ἀπό τό Μπακού, ὁ Ε. Π. Ὀνούφριγεφ ἀπό τήν Πετρούπολη, ὁ Φ.Ι. Γκολοστσέκιν ἀπό τή Μόσχα. Τήν Ἐπιτροπή τῆς Ὀργάνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ τήν ἀντιπροσώπευε ὁ Ν. Α. Σεμάσκο, τήν ὁμάδα μεταφορῶν τῆς ΚΕ ὁ Ι. Α. Πιάτνιτσκι.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔπαιρνε μέρος στή συνδιάσκεψη ἀπό μέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ.

Τή σύσκεψη τήν καθοδηγοῦσε ὁ Λένιν. Μίλησε στό ἄνοιγμά της πάνω στό ζήτημα τῆς ἀνακήρυξης σέ σῶμα τῆς συνδιάσκεψης, ἔκανε εἰσήγηση γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος, γιά τή δουλιά τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ἔκανε ἀνακοινώσεις καί πῆρε μέρος στή συζήτηση γιά τή δουλιά τοῦ ΚΟ, γιά τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πάλη γιά τήν καταπολέμηση τοῦ λιμοῦ, πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα, γιά τή δουλιά τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ καί σέ ἄλλα ζητήματα. Ὁ Λένιν ἦταν ὁ συντάκτης τῶν σχεδίων ἀποφάσεων γιά τά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνδιάσκεψης (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 127-163).

Ἡ εἰσήγηση τοῦ Λένιν «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος» καί ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης ἔδωσαν μιά βαθιά ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς κατάστασης στή χώρα, ἔδειξαν τήν ἄνοδο τῶν ἐπαναστατικῶν διαθέσεων τῶν μαζῶν. Ἡ συνδιάσκεψη ὑπογράμμισε, ὅτι τό καθῆκον κατάκτησης τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο, πού παίρνει μαζί του τήν ἀγροτιά, ἐξακολουθεῖ νά παραμένει καθῆκον τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

Σημαντικότατο ἔργο τῆς συνδιάσκεψης ἦταν τό ξεκαθάρισμα τοῦ κόμματος ἀπό τούς ὀπορτουνιστές. Τεράστια σημασία ἀπό ἄποψη ἀρχῶν καί ἀπό πρακτική πλευρά εἶχαν οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης «Γιά τό λικβινταρισμό καί τήν ὁμάδα τῶν λικβινταριστῶν», «Γιά τήν κομματική ὀργάνωση τοῦ ἐξωτερικοῦ». Οἱ λικβινταριστές ἦταν συγκεντρωμένοι γύρω ἀπό δυό νόμιμα περιοδικά — τό «Νάσα Ζαριά» καί τό «Ντιέλο Ζίζνι». Ἡ συνδιάσκεψη δήλωσε ὅτι «ἡ ὁμάδα τοῦ «Νάσα Ζαριά» καί τοῦ «Ντιέλο Ζίζνι» μέ τή διαγωγή της ἔθεσε ὁριστικά τόν ἑαυτό της ἔξω ἀπό τό κόμμα». Οἱ λικβινταριστές διαγράφηκαν ἀπό τό κόμμα. Ἡ συνδιάσκεψη καταδίκασε τή δράση τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ — τῶν μενσεβίκων-γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν, τῶν τροτσκιστῶν. Θεώρησε ὅτι εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο νά ὑπάρχει στό ἐξωτερικό μιά ἑνιαία κομματική ὀργάνωση, πού νά διεξάγει, κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο καί τήν καθοδήγηση τῆς ΚΕ τή δουλιά γιά τή βοήθεια τοῦ κόμματος καί ὑπόδειξε ὅτι οἱ ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ «πού δέν ὑποτάσσονται στό ρωσικό κέντρο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς, δηλ. στήν ΚΕ καί πού προκαλοῦν τήν ἀποδιοργάνωση, δημιουργώντας ἰδιαίτερες ἐπαφές μέ τή Ρωσία, παρακάμπτοντας τήν ΚΕ, δέν μποροῦν νά χρησιμοποιοῦν τό ὄνομα τοῦ ΣΔΕΚΡ». Οἱ ἀποφάσεις αὐτές ἔπαιξαν τεράστιο ρόλο στό δυνάμωμα τῆς ἑνότητας τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος στή Ρωσία.

Μεγάλο μέρος στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης κατέλαβε τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στήν ἐκλογική καμπάνια γιά τήν IV Κρατική δούμα. Ἡ συνδιάσκεψη ὑπογράμμισε ὅτι βασικό καθῆκον τοῦ κόμματος στίς ἐκλο-

γές καί τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας μέσα στήν ἴδια τή Δούμα ἦταν ἡ ταξική σοσιαλιστική προπαγάνδα καί ἡ ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ συνδιάσκεψη πρόβαλε σάν κύρια ἐκλογικά συνθήματα τοῦ κόμματος στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα τίς βασικές διεκδικήσεις τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ: λαοκρατική δημοκρατία, 8ωρη ἐργάσιμη μέρα, δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε τήν ἀπόφαση «Γιά τό χαρακτήρα καί τίς ὀργανωτικές μορφές τῆς κομματικῆς δουλιᾶς», ἐπικύρωσε τό σχέδιο ἀλλαγῶν τοῦ ὀργανωτικοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος, πού πρότεινε ὁ Λένιν, ἐνέκρινε σάν Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος, τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἐξέλεξε Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος καί συγκρότησε Ρωσικό γραφεῖο τῆς ΚΕ.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων, κόμματος νέου τύπου. Συνόψισε τά συμπεράσματα γιά μιά ὁλόκληρη ἱστορική περίοδο πάλης τῶν μπολσεβίκων κατά τῶν μενσεβίκων, κατοχύρωσε τή νίκη τῶν μπολσεβίκων. Οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές διώχτηκαν ἀπό τό κόμμα. Μέ βάση τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης συσπειρώθηκαν οἱ τοπικές κομματικές ὀργανώσεις. Ἡ συνδιάσκεψη ἑδραίωσε τό κόμμα σάν πανρωσικό ὄργανο. Καθόρισε τήν πολιτική γραμμή καί τήν τακτική τοῦ κόμματος στίς συνθῆκες τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου. Τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεκαθαρισμένο ἀπό τούς ὀπορτουνιστές, μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς νέας ἰσχυρῆς ἀνόδου τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Πράγας εἶχε μεγάλη διεθνή σημασία. Ἀποτέλεσε γιά τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῶν κομμάτων τῆς II Διεθνοῦς τό πρότυπο τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ὁδηγώντας τήν πάλη αὐτή ὥς τήν πλήρη ὀργανωτική ρήξη μέ τούς ὀπορτουνιστές. — *52.*

28 *Ἡ σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν* πού ὀνομάστηκε γιά λόγους συνωμοτικούς «σύσκεψη τοῦ Φλεβάρη» ἔγινε στήν Κρακοβία στίς 26 τοῦ Δεκέμβρη 1912-1 τοῦ Γενάρη 1913 (8-14 τοῦ Γενάρη 1913). Στίς ἐργασίες της πῆραν μέρος οἱ Β. Ι. Λένιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Ι. Β. Στάλιν, οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας Α. Ε. Μπαντάγεφ, Γκ. Ι. Πετρόβσκι, Σ. Ρ. Σάγκοφ, κ.ἄ. Στή σύσκεψη ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ παράνομες κομματικές ὀργανώσεις τῆς Πετρούπολης, τῆς περιοχῆς Μόσχας, τοῦ Νότου, τῶν Οὐραλίων καί τοῦ Καυκάσου. Ἡ σύσκεψη τῆς Κρακοβίας ἔγινε μέ τήν προεδρία τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἔκανε τίς εἰσηγήσεις: «Ἡ ἐπαναστατική ἄνοδος, οἱ ἀπεργίες καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος», «Γιά τή στάση μας ἀπέναντι στό λικβινταρισμό καί γιά τήν ἑνότητα» (τό κείμενο τῶν εἰσηγήσεων δέν διασώθηκε), σύνταξε καί θεώρησε ὅλες τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης καί ἔγραψε τήν «Ἀνακοίνωση» τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή σύσκεψη.

Ἡ σύσκεψη ψήφισε ἀποφάσεις γιά τά σπουδαιότατα ζητήματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος: γιά τά καθήκοντα τοῦ κόμματος σέ σύνδεση μέ τή νέα ἐπαναστατική ἄνοδο καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, γιά τή συγκρότηση τῆς παράνομης ὀργάνωσης, γιά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, γιά τήν καμπάνια τῶν ἀσφαλίσεων, γιά τόν κομματικό τύπο, γιά τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις, γιά τήν πάλη κατά τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τήν ἑνότητα τοῦ

κόμματος τοῦ προλεταριάτου (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 259-280).

Οἱ ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν ἑδραίωση τοῦ κόμματος καί τήν ἑνότητά του, στή διεύρυνση καί τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν τοῦ κόμματος μέ τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων, στήν ἐπεξεργασία τῶν νέων μορφῶν κομματικῆς δουλιᾶς στίς συνθῆκες τῆς αὐξανόμενης ἀνόδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῆς Κρακοβίας ἐπικυρώθηκαν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἀμέσως μετά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς σύσκεψης κυκλοφόρησαν σέ πολυγραφημένη ἔκδοση. Στό πρῶτο 15θήμερο τοῦ Φλεβάρη (ν. ἡμερ.) 1913 οἱ ἀποφάσεις μαζί μέ τήν «᾿Ανακοίνωση» τῆς ΚΕ γιά τή σύσκεψη ἐκδόθηκαν σέ ξεχωριστή μπροσούρα στό Παρίσι. Ἡ ἀπόφαση «Γιά τήν ἀναδιοργάνωση καί τή δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»», πού, φαίνεται, συζητήθηκε ἐπίσης στίς κλειστές συνεδριάσεις τῆς ΚΕ μετά τή λήξη τῆς σύσκεψης, γιά συνωμοτικούς λόγους δέν δημοσιεύτηκε. Ἡ ἀπόφαση διασώθηκε σέ ἀντίγραφο, γραμμένο μέ τό χέρι τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 279-280).

Τά πρακτικά τῆς σύσκεψης δέν διασώθηκαν. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχουν μόνο σύντομες περιληπτικές σημειώσεις τοῦ Λένιν ἀπό τήν πορεία τῶν συζητήσεων ὁρισμένων ζητημάτων καί ἕνα σύντομο σχέδιο τῆς εἰσήγησής του γιά τήν ἐπαναστατική ἄνοδο, τίς ἀπεργίες καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος. — *53*.

29 Ἡ σύγκληση *τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου* σχεδιαζόταν νά συμπέσει μέ τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο στή Βιέννη, πού εἶχε ὁριστεῖ γιά τόν Αὔγουστο τοῦ 1914. Γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου δημιουργήθηκε στό Ρωσικό κλιμάκιο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ὀργανωτική ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου. Ἀποφασίστηκε ἐπίσης νά δημιουργηθοῦν ἐπιτροπές στή Μόσχα, στόν Καύκασο, στό Νότο καί στά Οὐράλια. Πρίν ἀπ' τό συνέδριο ἔπρεπε νά προηγηθοῦν ὀργανωτικές περιοδεῖες τῶν στελεχῶν τῆς ΚΕ στίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις, καθώς καί ἐπισκέψεις ἐπιτόπου τῶν μπολσεβίκων βουλευτῶν-μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας. Ὁ Β. Ι. Λένιν καθόρισε ὁ ἴδιος τίς περιοχές, ὅπου θά ἔκανε δουλιά ὁ κάθε βουλευτής. Ὁ Πετρόβσκι ὕστερα ἀπό τήν Οὐκρανία ἔπρεπε νά πάει στήν Ἐσθονία, ὁ Μουράνοφ στά Οὐράλια, ὁ Σάγκοφ μετά τήν Κοστρομά στό Βλαντίμιρ. Ὁ Μπαντάγεφ, ἐκτός ἀπό τή δουλιά στήν Πετρούπολη, ἔπρεπε νά πάει στήν περιοχή τοῦ Βόλγα καί στόν Καύκασο.

Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1914 ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς Δούμας πῆρε ἐντολή ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν νά ἐντείνει τίς προετοιμασίες γιά τό συνέδριο τοῦ κόμματος. Μέ ἰδιαίτερη ἔνταση ἀναπτύχθηκε ἡ δουλιά γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου τήν ἄνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1914. Ἔγινε ἐπεξεργασία τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου, καθορίστηκε μάλιστα καί ἡ σύνθεσή του. Στό συνέδριο προβλέπονταν νά συζητηθοῦν τά παρακάτω ζητήματα: ἀπολογισμοί τῆς ΚΕ καί ἀπολογισμοί τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, ἡ πολιτική στιγμή, τά ὀργανωτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος, τά καθήκοντα τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, ἡ τακτική τοῦ κινήματος γιά τίς ἀσφαλίσεις, μερικές προσθῆκες στό πρόγραμμα-μίνιμουμ, τό ἐθνικό ζήτημα, γιά τούς λικβινταριστές σέ σύνδεση μέ τή σύ-

σκεψη τοῦ ΔΣΓ, ἡ συνεργασία στόν ἀστικό τύπο καί ἄλλα ἐπίκαιρα ζητήματα ἐκείνης τῆς περιόδου. Στά τέλη τοῦ Ἰούλη 1914 ἡ δουλιά τῆς προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου καί οἱ ἐκλογές γιά τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο εἶχαν σχεδόν τελειώσει. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀντιπροσώπων εἶχε ἐκλεγεῖ, οἱ ἐντολές ἦταν ἐπεξεργασμένες, τά πληρεξούσια εἶχαν συγκεντρωθεῖ. Εἶχε τελειώσει ἐπίσης καί ἡ ὀργάνωση τῆς τεχνικῆς δουλιᾶς-γιάφκες, δρομολόγια καί διαβατήρια. Ὅμως κηρύχτηκε ὁ πόλεμος καί ἡ λυσσασμένη ἀντίδραση πού ἐπακολούθησε ἄλλαξε ριζικά τήν κατάσταση στή χώρα. Τό κλείσιμο τῶν συνόρων ἀπό τίς ἀρχές κιόλας τοῦ πολέμου ἔκοψε κάθε ἐπαφή μέ τίς ἄλλες χῶρες. Τό τακτικό συνέδριο τοῦ κόμματος ἀναβλήθηκε γιά πιό εὐνοϊκό χρόνο. Σ' αὐτές τίς συνθῆκες δέν μπόρεσε νά γίνει καί τό Διεθνές συνέδριο. Ὅμως, ἄν καί τό συνέδριο τοῦ κόμματος δέν ἔγινε, οἱ προετοιμασίες γιά αὐτό ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στό δυνάμωμα καί τήν ἑδραίωση τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων. — *53.*

30 Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «*Νάς Πούτ*» («Ὁ Δρόμος μας»). Τήν ἀνάγκη νά ἐκδοθεῖ μιά νόμιμη ἐργατική ἐφημερίδα στή Μόσχα ὁ Λένιν τήν τόνιζε ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ 1912 ἀκόμη (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 448). Ταυτόχρονα ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀναγκαῖο νά δυναμώσει πρῶτα ἡ «Πράβντα» καί μετά νά ἐκδοθεῖ ἐφημερίδα στή Μόσχα — ἡ «Μοσκόβσκαγια Πράβντα», ὅπως τήν ὀνόμαζε σέ γράμμα του πρός τόν Α. Μ. Γκόρκι. Τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης κομματικοῦ ὀργάνου στή Μόσχα συζητήθηκε στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν στό Πορόνιν στίς 27 τοῦ Ἰούλη (9 τοῦ Αὐγούστου) 1913.

Μέσω τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Πράβντα» ὀργανώθηκε ἔρανος γιά τήν ἔκδοση ἐργατικῆς ἐφημερίδας στή Μόσχα. Στίς 24 τοῦ Νοέμβρη 1912 ἡ «Πράβντα» δημοσίευσε γράμμα μιᾶς ὁμάδας ἐργατῶν τῆς Μόσχας, στό ὁποῖο τονιζόταν ἡ σπουδαιότητα καί ἡ ἐπικαιρότητα τῆς ἔκδοσης ἐργατικῆς ἐφημερίδας στή Μόσχα. Οἱ ἐργάτες ἔκαναν ἔκκληση νά ὀργανωθοῦν ἔρανοι γιά τό ταμεῖο τῆς ἐφημερίδας. Ἡ ἔκκληση υἱοθετήθηκε καί ὑποστηρίχθηκε ἀπό τούς ἐργάτες. Ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας καθυστέρησε ἐξαιτίας τῶν συλλήψεων κομματικῶν στελεχῶν τῆς Μόσχας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς μοσχοβίτικης ἐργατικῆς ἐφημερίδας «Νάς Πούτ» βγῆκε στίς 25 τοῦ Αὐγούστου (7 τοῦ Σεπτέμβρη) 1913. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στήν ἐφημερίδα, ἔστελνε τά ἄρθρα του ταυτόχρονα καί στήν «Πράβντα» καί στή «Νάς Πούτ». Στήν ἐφημερίδα «Νάς Πούτ» δημοσιεύτηκαν πολλά ἄρθρα τοῦ Λένιν: «Ἡ ρωσική ἀστική τάξη καί ὁ ρωσικός ρεφορμισμός», «Ὁ ρόλος τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων καί τῶν τάξεων στό ἀπελευθερωτικό κίνημα», «Ὁ ταξικός πόλεμος στό Δουβλίνο», «Μιά βδομάδα ὕστερα ἀπό τά αἱματηρά γεγονότα τοῦ Δουβλίνου», «Ζητήματα ἀρχῶν τῆς πολιτικῆς», «Χάρρυ Κβέλτς» καί ἄλλα.

Ἀνάμεσα στούς συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας «Νάς Πούτ» ἦταν οἱ Α. Μ. Γκόρκι, Ντεμιάν Μπέντνι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, Ι. Β. Στάλιν, οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας Α. Ε. Μπαντάγεφ, Φ. Ν. Σαμόηλοφ, Ν. Ρ. Σάγκοφ.

Ἡ ἐφημερίδα «Νάς Πούτ» ἦταν πολύ δημοφιλής ἀνάμεσα στούς ἐργάτες, 395 ἐργατικές ὁμάδες ἐνίσχυσαν τήν ἐφημερίδα μέ χρηματικές

εἰσφορές. Ἡ ἐφημερίδα ὑποβαλλόταν συνεχῶς σέ ἀστυνομικές διώξεις καί στίς 12 (25) τοῦ Σεπτέμβρη 1913 κλείστηκε. Συνολικά βγῆκαν 16 φύλλα. Οἱ ἐργάτες τῆς Μόσχας ἀπάντησαν μέ ἀπεργία στό κλείσιμο τῆς ἐφημερίδας, ὅμως δέν κατορθώθηκε ἡ ἐπανέκδοσή της. — *55*.

31 «*Προσβεστσένιγε*» («Μόρφωση») — μηνιαῖο θεωρητικό νόμιμο περιοδικό τῶν μπολσεβίκων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1911 ὥς τόν Ἰούνη τοῦ 1914. Τό τιράζ τοῦ περιοδικοῦ ἔφτανε τίς 5 χιλιάδες ἀντίτυπα.

Τό περιοδικό βγῆκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν στή θέση τοῦ μπολσεβίκικου περιοδικοῦ «Μίσλ», πού ἔβγαινε στή Μόσχα καί τό εἶχε κλείσει ἡ τσαρική κυβέρνηση. Στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Β. Β. Βορόβσκι, Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Β. Μ. Μόλοτοφ, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ι. Β. Στάλιν, Μ. Α. Σαβέλιεφ. Τήν καθοδήγηση τοῦ λογοτεχνικοῦ τμήματος τοῦ «Προσβεστσένιγε» ὁ Λένιν τήν ἀνάθεσε στόν Α. Μ. Γκόρκι. Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε τό «Προσβεστσένιγε» ἀπό τό Παρίσι καί σέ συνέχεια ἀπό τήν Κρακοβία καί τό Πορόνιν, θεωροῦσε τά ἄρθρα, εἶχε τακτική ἀλληλογραφία μέ τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Στό περιοδικό δημοσιεύτηκαν οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν: «Οἱ τρεῖς πηγές καί τά τρία συστατικά μέρη τοῦ μαρξισμοῦ», «Κριτικά σημειώματα πάνω στό ἐθνικό ζήτημα», «Γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», «Γιά τήν παραβίαση τῆ ἑνότητας, πού καλύπτεται μέ κραυγές ὑπέρ τῆς ἑνότητας» κ.ἄ.

Τό περιοδικό ξεσκέπαζε τούς ὀπορτουνιστές-λικβινταριστές, τούς ὀτζοβιστές, τούς τροτσκιστές καθώς καί τούς ἀστούς ἐθνικιστές, φώτιζε τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης στίς συνθῆκες τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, προπαγάνδιζε τά μπολσεβίκικα συνθήματα στήν ἐκλογική καμπάνια γιά τήν IV Κρατική δούμα. Τό περιοδικό πάλευε ἐνάντια στόν ἀναθεωρητισμό καί τόν κεντρισμό στά κόμματα τῆς II Διεθνοῦς. Ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στή μαρξιστική διεθνιστική διαπαιδαγώγηση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας.

Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τό περιοδικό «Προσβεστσένιγε» κλείστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Τό φθινόπωρο τοῦ 1917 τό περιοδικό ἐπανεκδόθηκε, βγῆκε ὅμως μόνο ἕνα τεῦχος (διπλό), ὅπου δημοσιεύτηκαν οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν «Θά κρατήσουν ἄραγε οἱ μπολσεβίκοι τήν κρατική ἐξουσία;» καί «Σχετικά μέ τήν ἀναθεώρηση τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος». — *55*.

32 Πρόκειται κυρίως γιά τό νόμιμο μπολσεβίκικο βιβλιοεκδοτικό «Πριμπόι» πού ἱδρύθηκε στήν Πετρούπολη στίς ἀρχές τοῦ 1913 καί δούλευε κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ΚΕ.

Τό ἐκδοτικό «Πριμπόι» ἔπαιρνε θέση στά διάφορα ζητήματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Τό ἐκδοτικό, πού ἐμφανίστηκε στήν περίοδο τῆς λεγόμενης «καμπάνιας τῶν ἀσφαλίσεων», ἔβγαλε πολλά ἔντυπα γύρω στά ζητήματα τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων τῶν ἐργατῶν. Σέ συνέχεια τό ἐκδοτικό μέ τήν ἐντολή τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος ἔδοσε μεγάλη προσοχή στήν ἔκδοση ἐκλαϊκευτικῶν φυλλαδίων προπαγανδιστικοῦ χαρακτήρα, γύρω ἀπό κοινωνικοπολιτικά καί κομματικά ζητήματα. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1913 ἐκδόθηκε τό ἡμερολόγιο τσέπης «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη γιά τό 1914» μέ τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἱ ἀπεργίες στή Ρωσία»· τό 1914 ἐκδόθηκε ἡ συλλογή «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός» μέ ἄρθρα τοῦ

Λένιν, ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ὁ μαρξισμός» καί ἄλλα μαρξιστικά ἔργα.

Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, λόγω τῆς ἔντασης τῶν διωγμῶν τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης κατά τοῦ ἐργατικοῦ τύπου, τό ἐκδοτικό «Πριμπόι» ἀναγκάστηκε νά σταματήσει τή δράση του, πού τήν ξανάρχισε μόλις τό Μάρτη τοῦ 1917.

Τό 1917 τό ἐκδοτικό κυκλοφόρησε μιά σειρά ἐργασίες τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Γράμματα γιά τήν τακτική. Γράμμα 1ο» μέ παράρτημα τίς θέσεις τοῦ 'Απρίλη, «Τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάστασή μας», «Τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης», «Ὑλικό γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ κομματικοῦ προγράμματος», «Ἡ καταστροφή πού μᾶς ἀπειλεῖ καί πῶς πρέπει νά τήν καταπολεμήσουμε». Τό 1918 τό ἐκδοτικό «Πριμπόι» συγχωνεύτηκε μέ τό ἐκδοτικό «Κομμουνίστ», πού δημιουργήθηκε μέ τή συγχώνευση μιᾶς σειρᾶς ἐκδοτικῶν οἴκων («Βολνά», «Ζίζν ἰ ζνάνιγε» κ.ἄ.). — *55.*

33 *Τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ* — ἡ παράνομη ἐφημερίδα «*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*» («Σοσιαλδημοκράτης») ἔβγαινε ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1908 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1917. Τό πρῶτο φύλλο, πού προετοιμάστηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους καί πού ἕνας ἀριθμός ἀντιτύπων του εἶχε ἤδη τυπωθεῖ στή Βίλνα σέ ἰδιωτικό τυπογραφεῖο, κατασχέθηκε ἀπό τήν τσαρική ὀχράνα. Ὕστερα ἀπό λίγο ἔγινε στήν Πετρούπολη δεύτερη προσπάθεια ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας. Ἕνας μεγάλος ἀριθμός ἀντιτύπων ἔπεσε ξανά στά χέρια τῶν χωροφυλάκων. Σέ συνέχεια ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας μεταφέρθηκε στό ἐξωτερικό: τά φύλλα 2-32 (Φλεβάρης 1909-Δεκέμβρης 1913) βγῆκαν στό Παρίσι, τά φύλλα 33-58 (Νοέμβρης 1914-Γενάρης 1917) στή Γενεύη. Συνολικά κυκλοφόρησαν 58 φύλλα, ἀπό αὐτά τά 5 μέ παραρτήματα.

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἀποτελέστηκε, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς ἐκλεγμένης στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπό ἀντιπρόσωπους τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων καί τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Στήν πραγματικότητα καθοδηγητής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Τά ἄρθρα του στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» κατεῖχαν κεντρική θέση. Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 80 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε πάλη ὑπέρ τῆς συνεποῦς μπολσεβίκικης γραμμῆς κατά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ἕνα μέρος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (Κάμενεφ καί Ζηνόβιεφ) κρατοῦσε συμφιλιωτιστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, προσπαθώντας νά τορπιλίσει τή λενινιστική γραμμή. Οἱ μενσεβίκοι μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς Μάρτοφ καί Ντάν, ἀπό τή μιά σαμποτάριζαν τή δουλιά μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ Κεντρικοῦ 'Οργάνου, ἐνῶ ταυτόχρονα ὑπεράσπιζαν ἀνοιχτά τό λικβινταρισμό στήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». 'Εμπόδιζαν τούς κομματικούς-μενσεβίκους νά πάρουν μέρος στό ΚΟ. Ἡ ἀνειρήνευτη πάλη τοῦ Λένιν κατά τῶν λικβινταριστῶν ὁδήγησε τόν 'Ιούνη τοῦ 1911 στήν ἀποχώρηση τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. 'Από τό Δεκέμβρη τοῦ 1911 τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τή διεύθυνε ὁ Β. Ι. Λένιν.

Στά δύσκολα χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί στήν περίοδο τῆς νέας ἀνό-

δου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἡ ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἔπαιζε τεράστιο ρόλο στήν πάλη τῶν μπολσεβίκων κατά τῶν λικβινταριστῶν, τῶν τροτσκιστῶν, τῶν ὀτζοβιστῶν γιά τή διαφύλαξη τοῦ παράνομου μαρξιστικοῦ κόμματος, τήν ἑδραίωση τῆς ἑνότητάς του, τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν του μέ τίς μάζες.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἦταν τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος καί ἔπαιξε ἐξαιρετικά σπουδαῖο ρόλο στήν προπαγάνδιση τῶν μπολσεβίκικων συνθημάτων γιά τά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπανάστασης.

Στίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης», ὅπου ὁ Λένιν γιά πρώτη φορά διατύπωσε τό συμπέρασμα γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀρχικά σέ μερικές, εἴτε ἀκόμη καί σέ μιά, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Ἡ κυκλοφορία τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στή Ρωσία, ἡ ἀναδημοσίευση τῶν σπουδαιότερων ἄρθρων της στίς τοπικές μπολσεβίκικες ἐφημερίδες συντελοῦσαν στήν πολιτική διαφώτιση, στή διεθνιστική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, στήν πρετοιμασία τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπανάσταση.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐκτιμώντας ἐξαιρετικά τίς ὑπηρεσίες τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἔγραφε ἀργότερα ὅτι χωρίς τή μελέτη τῶν ἄρθρων πού εἶναι δημοσιευμένα σ' αὐτήν «δέν μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα κανείς συνειδητός ἐργάτης, πού θέλει *νά καταλάβει* τήν ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν τῆς διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς πρώτης νίκης της στίς 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1917» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 194). — *55.*

34 Πρόκειται γιά τήν παράγραφο 3 (ζ) τῆς ἀπόφασης «Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας», πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη (Πανρωσική) συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ τόῦ 1908 (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 200). Στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ 1908 ὁ Λένιν ὑπόβαλε δυό σχέδια πάνω στήν παράγραφο τῆς ἀπόφασης γιά τό ζήτημα τῆς ψήφισης τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 340-341). Στήν ἀπόφαση πού πάρθηκε οἱ ὅροι ψηφοφορίας στά ἄρθρα σχετικά μέ τίς δαπάνες γιά τίς πολιτιστικές ἀνάγκες καί τίς μεταρυθμίσεις καθορίζονταν μέ λιγότερη σαφήνεια ἀπ' ὅ,τι στά σχέδια τοῦ Λένιν. Στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τῆς ΚΕ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν στό Πορόνιν τό 1913 «Γιά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα» τό μέρος αὐτό ἐγκρίθηκε μέ μιά νέα, βελτιωμένη διατύπωση.— *56.*

35 *Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας* ἀποτελοῦνταν ἀπό 6 μπολσεβίκους-βουλευτές καί 7 μενσεβίκους. Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές Α. Ε. Μπαντάγεφ, Γκ. Ε. Πετρόβσκι, Μ. Κ. Μουράνοφ, Φ. Ι. Σαμόιλοφ, Ν. Ρ. Σάγκοφ καί Ρ. Β. Μαλινόβσκι (πού ὅπως ἀποκαλύφθηκε ἀργότερα ἦταν προβοκάτορας) εἶχαν ἐκλεγεῖ ἀπό τά ἕξι βασικά βιομηχανικά κέντρα, πού συγκέντρωναν τά τέσσερα πέμπτα τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. Οἱ μενσεβίκοι ἐκλέχτηκαν στή Δούμα ἀπό τά μή βιομηχανικά κυβερνεῖα. Στίς ἀρχές τῶν ἐργασιῶν τῆς Δούμας ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα ἦταν ἑνωμένη, ὅμως στούς κόλπους τῆς ὁμάδας οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές

ἔκαναν συνεχή πάλη κατά τῆς μενσεβίκικης ἑφτάδας, πού ἔβαζε ἐμπόδια στήν ἐπαναστατική δουλιά τῶν μπολσεβίκων. Ἡ δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, εἶχε μεγάλη σημασία, ἦταν πολύ σοβαρή καί ὑπεύθυνη. Ἀποτελοῦσε μιά ἀπό τίς σπουδαιότερες νόμιμες μορφές τῆς κομματικῆς δουλιᾶς. Οἱ βουλευτές τῶν ἐργατῶν ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας ἐξιστοροῦσαν τήν ἀλήθεια γιά τή βαριά κατάσταση τῶν ἐργαζομένων στήν τσαρική Ρωσία, προπαγάνδιζαν τίς ἐπαναστατικές ἰδέες, ἔκαναν ἐπαναστατική δουλιά μέσα στίς πλατιές λαϊκές μάζες. Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές συνδέονταν στενά μέ τήν ΚΕ τοῦ κόμματος, μέ τόν Β. Ι. Λένιν. Ὁ Λένιν παρακολουθοῦσε προσεκτικά τή δράση τους καί ἔκανε συγκεκριμένες ὑποδείξεις γιά ὅλα τά σοβαρά ζητήματα. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται πολλά ντοκουμέντα πού δείχνουν, πῶς ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε ἄμεσα τή δουλιά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τῆς ὁμάδας, πῶς προετοίμαζε τά σχέδια ὁμιλιῶν γιά τούς βουλευτές, κατάρτιζε τό σχέδιο ἐνεργειῶν τους. Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές πήγαιναν συχνά καί συναντοῦσαν τόν Λένιν καί οἱ συζητήσεις μαζί του βοηθοῦσαν τούς βουλευτές νά καθορίζουν σωστά τή γραμμή τῆς τακτικῆς τους στή Δούμα.

Τήν 1 (14) τοῦ Ὀχτώβρη 1913, μετά τή λήξη τῆς σύσκεψης τῆς ΚΕ στό Πορόνιν, ἔγινε κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν στενή συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος μαζί μέ τούς μπολσεβίκους-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας. Στή συνεδρίαση αὐτή συζητήθηκαν οἱ συγκεκριμένες ἐνέργειες, πού ἔπρεπε νά κάνουν οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές, ἐξαιτίας τῆς στάσης τῶν μενσεβίκων. Ἀποφασίστηκε μόλις φτάσουν οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές στή Ρωσία, νά ἀπαιτήσουν τελεσιγραφικά ἀπό τή μενσεβίκικη «ἑφτάδα» τήν ἀποκατάσταση ἰσοτιμίας στήν ὁμάδα. Ὁ Λένιν ἔγραψε τό κείμενο τῆς δήλωσης (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 82-84), πού οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές ἔπρεπε νά ὑποβάλουν στήν ὁμάδα, ἄν οἱ μενσεβίκοι δέν ἔδιναν θετική ἀπάντηση στό τελεσίγραφο τῶν μπολσεβίκων. Ἡ δήλωση αὐτή συζητήθηκε στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ.

Στίς 16 (29) τοῦ Ὀχτώβρη 1913 στήν πρώτη ἤδη συνεδρίαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, στίς ἀρχές τῆς δεύτερης συνόδου τῆς Κρατικῆς δούμας, οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές ἀξίωσαν τελεσιγραφικά ἀπό τούς μενσεβίκους πλήρη ἰσοτιμία ἀνάμεσα στήν «ἑξάδα» καί τήν «ἑφτάδα» κατά τή λύση ὅλων τῶν ζητημάτων μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. Οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές, ἐπειδή δέν πῆραν ἱκανοποιητική ἀπάντηση, ἐγκατέλειψαν τή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας καί τήν ἄλλη μέρα ἐπέδοσαν στήν «ἑφτάδα» τήν ἐπίσημη γραφτή «Δήλωση», πού εἶχε συνταχθεῖ μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ.

Ἡ «Δήλωση» αὐτή, ὑπογραμμένη ἀπό τούς μπολσεβίκους-βουλευτές, δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» τῆς 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη 1913 μέ ἔκκληση πρός τούς ἐργάτες νά συζητήσουν τά αἰτήματα τῆς «ἑξάδας» καί νά ὑποστηρίξουν τούς ἐργάτες βουλευτές στό ἔργο τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἑνότητας μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. Ἡ ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» μέ ὑπόδειξη τοῦ Λένιν ἔκανε πλατιά καμπάνια κατά τῆς ἀποδιοργανωτικῆς δράσης τῆς «ἑφτάδας». Ἐπεξηγοῦσε τό νόημα τῆς πάλης, πού γινόταν μέσα στήν ὁμάδα καί ἔφερνε ἀριθμητικά στοιχεῖα πού ἀπόδειχναν ὅτι ἡ τεράστια πλειοψηφία

τῶν ἐργατῶν βρίσκεται στό πλευρό τῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν. Τά στοιχεῖα αὐτά ἔδειχναν ὅτι τά ἐννέα δέκατα τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν βρίσκονταν σέ περιοχές, ὅπου εἶχαν ἐκλεγεῖ οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές καί μόνο τό ἕνα δέκατο βρίσκονταν σέ περιοχές πού ἔβγαλαν τούς μενσεβίκους βουλευτές.

Οἱ ἐργάτες ἀνταποκρίθηκαν ὁμόθυμα στήν ἔκκληση τῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν. Στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» ἄρχισαν νά καταφθάνουν πολυάριθμες ἀποφάσεις, πού ἔδειχναν ὅτι οἱ ἐργάτες τάσσονταν ἀποφασιστικά κατά τῆς ἀποδιοργανωτικῆς στάσης τῆς λικβινταριστικῆς «ἑφτάδας» καί ὑποστήριζαν θερμά τήν μπολσεβίκικη «ἑξάδα». «Ἐμεῖς οἱ ἐργάτες τῶν ἐργαστηρίων πυροβόλων τοῦ ἐργοστασίου Πουτίλοφ — ἔλεγε μιά ἀπό τίς πρῶτες ἀποφάσεις — πληροφορηθήκαμε ἀπό τίς ἐφημερίδες γιά τίς διαμάχες πού γίνονται μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Κρατικῆς δούμας καί θεωροῦμε σωστό τό αἴτημα τῶν ἕξι βουλευτῶν ἀπό τίς ἐργατικές κουρίες, πού ἄμεσα ἐκπροσωποῦν ὅλη τήν ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας καί ἀπαιτοῦμε ἀπό τούς ἑφτά βουλευτές νά ἀναγνωρίσουν, ὅτι οἱ ἕξι βουλευτές ἔχουν τό δικαίωμα νά καθοδηγοῦν τίς ἐργασίες γιά ὅλα τά ζητήματα τῆς ἐργατικῆς τακτικῆς».

Στίς 25 τοῦ Ὀχτώβρη (7 τοῦ Νοέμβρη) ἡ «ἑφτάδα» στήν ἐπίσημη ἀπάντησή της ἀρνήθηκε νά ἀναγνωρίσει τήν ἰσοτιμία μέ τήν «ἑξάδα». Τότε οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές ἔστειλαν δυό ἐκκλήσεις «Πρός ὅλους τούς ἐργάτες» (πού δημοσιεύτηκαν στά φύλ. ἀρ. 15 καί 20 τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» τῆς 20 καί 26 τοῦ Ὀχτώβρη (2 καί 8 τοῦ Νοέμβρη)), στίς ὁποῖες ἀφοῦ ἐξέθεταν τό ἱστορικό τῆς διάσπασης καλοῦσαν τούς ἐργάτες νά ὑποστηρίξουν τήν μπολσεβίκικη «ἑξάδα». Οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές, ἀπαντώντας στήν «ἑφτάδα», δήλωσαν ὅτι ἀνακηρύσσονται σέ ἀνεξάρτητη ὁμάδα καί πρότειναν ταυτόχρονα κοινές ἐνέργειες ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας.

Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε ὅλη τήν πάλη τῆς «ἑξάδας» γιά τήν ἀνεξάρτητη ὑπόστασή της μέσα στή Δούμα. Πρότεινε μάλιστα καί τήν ὀνομασία τῆς ξεχωριστῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας — «*Ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα*». Ἡ δήλωση τῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν («Ἀπάντηση στούς 7 βουλευτές») γιά τήν ἀνακήρυξη σέ ἀνεξάρτητη ὁμάδα τῆς IV Κρατικῆς δούμας δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 22 τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» στίς 29 τοῦ Ὀχτώβρη (11 τοῦ Νοέμβρη). Στό ἴδιο φύλλο τῆς ἐφημερίδας ὁ Λένιν δημοσίευσε μεγάλο ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Στοιχεῖα σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς πάλης μέσα στούς κόλπους τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 94-110), ὅπου ξεσκέπαζε τήν ἀποδιοργανωτική στάση τῆς μενσεβίκικης «ἑφτάδας».

Ἡ «ἑξάδα», ἀφοῦ ξεχωρίστηκε σέ ἀνεξάρτητη ὁμάδα, προσπαθοῦσε νά κάνει συντονισμένες ἐνέργειες μέ τήν «ἑφτάδα». Ἔγιναν προσπάθειες κοινῆς ἐνέργειας στή Δούμα πάνω στό ζήτημα τῆς ἀσφάλισης τῶν ἐργατῶν, τῆς ἐπεξεργασίας νομοσχεδίου γιά τήν ἀνάπαυση τῶν ἐμποροβιομηχανικῶν ὑπαλλήλων. Ὅμως, σέ ὅλες τίς προτάσεις τῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν ἡ «ἑφτάδα» ἀπαντοῦσε μέ ἄρνηση. Ὁ Τσχέιτζε ἐξονόματος τῆς «ἑφτάδας» σέ ἰδιαίτερο γράμμα πρός τή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» (πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 74 τῆς 3 (16) τοῦ Νοέμβρη 1913) δήλωσε ὅτι δέν πρόκειται νά κάνουν καμιά συμφωνία μέ τήν «ἑξάδα». Μάλιστα στή συνεδρίαση τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη) 1914 ἡ «ἑφτάδα» οὔτε κάν διαμαρτυρήθηκε κατά τῆς ἀπόφασης τῆς Δούμας,

πού ἀφαιροῦσε τό λόγο ἀπό τόν μπολσεβίκο-βουλευτή Γκ. Πετρόβσκι. Ὅταν ἡ «έφτάδα», ἐκμεταλλευόμενη τή θέση της σάν ἐπίσημα ἀναγνωρισμένης ὁμάδας, κατέλαβε ὅλες τίς θέσεις στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας, οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές προχώρησαν σέ πλήρη καί όριστική ρήξη μαζί της. Ἡ δήλωση γιά τήν ἀνακήρυξη ἀνεξάρτητης μπολσεβίκικης κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας ὑποβλήθηκε στό προεδρεῖο τῆς Κρατικῆς δούμας.

Ἡ πάλη ἀνάμεσα στήν «ἑξάδα» καί τήν «έφτάδα» ξεσήκωσε πλατιά τίς ἐργατικές μάζες, ἰδιαίτερα στήν Πετρούπολη. Στίς συνελεύσεις τῶν ἐργατῶν γίνονταν ὁμιλίες καί συζητήσεις γιά τό ζήτημα τῆς κατάστασης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Οἱ συνελεύσεις αὐτές ἔδειχναν ὅτι οἱ συμπάθειες τῶν ἐργατῶν ἦταν μέ τό μέρος τῶν μπολσεβίκων. Τίς μέρες αὐτές ἡ ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» δημοσίευσε πολυάριθμες ἀποφάσεις τῶν ἐργατῶν μέ τό γενικό τίτλο «Οἱ ἐργάτες μέ τό μέρος τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τους». Τό γενικό συμπέρασμα ἀπό τίς ἀποφάσεις αὐτές ἀναφέρεται στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ ἀπήχηση πού εἶχε στούς ἐργάτες ἡ δημιουργία Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στήν Κρατική δούμα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 406-413).

Ἡ δημιουργία ἀνεξάρτητης ὁμάδας διεύρυνε σημαντικά τίς δυνατότητες δράσης τῶν μπολσεβίκων στή Δούμα καί ἔδοσε μεγαλύτερες διαστάσεις στήν ἐξωκοινοβουλευτική δουλιά. Ὁ Λένιν ἔγραφε στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1913: «Πόσο ὑπέροχα ἀναπτύχθηκε ἡ καμπάνια ὑπέρ τῆς ἑξάδας καί κατά τῆς ἑφτάδας! Τί θαυμαστή συσπείρωση καί διαπαιδαγώγηση τῶν ἐργατῶν κατά τῶν φιλελεύθερων ἐργατικῶν πολιτικῶν! Τί ἐξαίσιο, τό πρῶτο στή Ρωσία, παράδειγμα ὅτι τό ἐργατικό κόμμα πραγματικά *ἀποφασίζει* γιά τήν τύχη τῆς *δικῆς* του ἀντιπροσώπευσης στή Δούμα! Αὐτό δέν εἶναι πιά μόνο μισοδιαβασμένος ὄχλος, αὐτό εἶναι ὀργανωμένη δύναμη. Ἡ σύσκεψη ἀποφάσισε, — ἡ ἑξάδα ἐφάρμοσε — οἱ χιλιάδες ὀργανωμένοι ἐνέκριναν, ἀφοῦ συζήτησαν καί ὑπόγραψαν,— νά τί λέγεται *κόμμα*...» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 48ος, σελ. 240-241).

Στήν ἐκστρατεία αὐτή ὁ Β. Ι. Λένιν, τό Μπολσεβίκικο κόμμα ἔδειξαν ἀνάγλυφα μέ τί τρόπο πρέπει νά δροῦν οἱ ἐργάτες βουλευτές γιά νά δημιουργήσουν συνθῆκες καλύτερης ἐκμετάλλευσης τοῦ κοινοβουλίου γιά τούς σκοπούς τῆς ἐπανάστασης. Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς IV Δούμας, δουλεύοντας κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση καί τόν ἔλεγχο τῆς ΚΕ, πραγματοποιοῦσε τή θέληση τοῦ κόμματος, τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. Ἡ δουλιά τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας στή Δούμα ἀποτέλεσε ὑπόδειγμα κοινοβουλευτικῆς δράσης τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος καί εἶχε τεράστια σημασία γιά ὅλο τό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. — *56*.

36 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε στό Λονδίνο τό 1907 καί τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης, πού εἶχε συγκληθεῖ τόν ἴδιο χρόνο. Οἱ ἀποφάσεις στρέφονταν κατά τῆς ὀπορτουνιστικῆς ἀρχῆς τῆς «οὐδετερότητας» τῶν συνδικάτων. — *58*.

37 *Ἡ Μπούντ* («Γενική ἑβραϊκή ἐργατική ἕνωση Λιθουανίας, Πολωνίας καί Ρωσίας») ὀργανώθηκε τό 1897 στό ἱδρυτικό συνέδριο τῶν ἑβραϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων, πού ἔγινε στή Βίλνα· συνένωνε τά μισο-

προλεταριακά κυρίως στοιχεῖα τῶν ἑβραίων ἐπαγγελματοβιοτεχνῶν τῶν δυτικῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1898) ἡ Μπούντ μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ «σάν αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη μόνο στά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν εἰδικά τό ἑβραϊκό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 14).

Ἡ Μπούντ ἦταν ὁ φορέας τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τοῦ σεπαρατισμοῦ μέσα στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 τό IV συνέδριο τῆς Μπούντ ἀποφάσισε νά τροποποιήσει τίς ὀργανωτικές σχέσεις μέ τό ΣΔΕΚΡ, πού εἶχαν καθοριστεῖ στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό συνέδριο δήλωσε στήν ἀπόφασή του ὅτι θεωρεῖ τό ΣΔΕΚΡ ὁμοσπονδιακή ἕνωση ἐθνικῶν ὀργανώσεων κι' ὅτι ἡ Μπούντ πρέπει νά μπεῖ σ' αὐτό σάν ὁμοσπονδιακό τμῆμα.

Ὅταν τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπόριψε τήν ἀξίωση τῆς Μπούντ νά ἀναγνωριστεῖ σάν ὁ μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ Μπούντ ἀποχώρησε ἀπό τό κόμμα. Τό 1906 μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος ἡ Μπούντ μπῆκε ξανά στό ΣΔΕΚΡ.

Μέσα στό ΣΔΕΚΡ οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν πάντα τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος («οἰκονομιστές», μενσεβίκους, λικβινταριστές), πάλευσαν κατά τῶν μπολσεβίκων καί τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Στήν προγραμματική διεκδίκηση τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν ἡ Μπούντ ἀντιπαράθετε τή διεκδίκηση τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἡ Μπούντ ἀκολουθοῦσε λικβινταριστική θέση, συμμετεῖχε ἐνεργά στή δημιουργία τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914-1918) οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν τίς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ. Τό 1917 ἡ Μπούντ ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση καί πάλευε στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου οἱ ἡγέτες τῆς Μπούντ συνενώθηκαν μέ τίς δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης. Ταυτόχρονα, ἀνάμεσα στά ἁπλᾶ μέλη τῆς Μπούντ σημειώθηκε στροφή ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό Μάρτη τοῦ 1921 ἡ Μπούντ αὐτοδιαλύθηκε καί ἕνα μέρος τῶν μελῶν της ἔγινε δεκτό στό ΚΚΡ (μπ.) μέ βάση τούς γενικούς κανόνες. — *59.*

38 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Αὐγούστου 1912 τῶν λικβινταριστῶν στή Βιέννη, πού δέχτηκε ὅτι μπορεῖ νά συνταιριαστεῖ μέ τό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ τό ὀπορτουνιστικό σύνθημα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας». — *59.*

39 *Ἐσέροι* (σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες) — μικροαστικό κόμμα τῆς Ρωσίας· ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 1901-ἀρχές τοῦ 1902 μέ τή συνένωση διάφορων ναροντνικιστικῶν ὁμάδων καί ὁμίλων. Οἱ ἐσέροι δέν ἔβλεπαν τίς ταξικές διαφορές ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τούς μικροϊδιοκτῆτες, συγκάλυπταν τόν ταξικό χαρακτήρα τῆς ἀγροτιᾶς καί τίς ἀντιθέσεις στούς κόλπους τῆς ἀγροτιᾶς, ἀρνοῦνταν τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Οἱ ἀπόψεις τῶν ἐσέρων ἦταν ἕνα ἐκλεκτικό μίγμα τῶν ἰδεῶν τοῦ ναροντνικισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ·

οἱ ἐσέροι προσπαθοῦσαν, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, νά διορθώσουν «τά κουσούρια τοῦ ναροντνικισμοῦ μέ τά μπαλώματα τῆς όπορτουνιστικῆς «κριτικῆς» τοῦ μαρξισμοῦ, κριτικῆς πού εἶναι σήμερα τῆς μόδας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 286).

Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων πρόβλεπε τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί τό πέρασμά της στή διάθεση τῶν κοινοτήτων, τήν ἐφαρμογή τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς» καί τῆς «ἐξισωτικῆς» γαιοχρησίας, καθώς καί τήν ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν. Στό πρόγραμμα αὐτό, πού οἱ ἐσέροι τό ὀνόμαζαν «κοινωνικοποίηση τῆς γῆς» στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρχε τίποτε τό σοσιαλιστικό. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἀναλύοντας τό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων, τόνιζε ὅτι ἡ διατήρηση τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί τοῦ ἀτομικοῦ νοικοκυριοῦ στήν κοινή γῆ δέν ἐξαλείφει τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου, δέν ἀπαλλάσσει τούς ἐργαζόμενους ἀγρότες ἀπό τήν ἐκμετάλλευση καί τήν καταστροφή· δέν μπορεῖ νά εἶναι μέσο σωτηρίας γιά τούς μικρούς ἀγρότες οὔτε ὁ συνεταιρισμός στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ, γιατί αὐτός συντελεῖ στόν πλουτισμό τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ. Ταυτόχρονα ὅμως ὁ Λένιν σημείωνε ὅτι τό αἴτημα τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας, ἐνῶ δέν ἦταν σοσιαλιστικό, εἶχε ἱστορικά προοδευτικό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό χαρακτήρα, γιατί στρεφόταν κατά τῆς ἀντιδραστικῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας.

Τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεσκέπαζε τίς προσπάθειες τῶν ἐσέρων νά προσποιοῦνται τούς σοσιαλιστές, ἔκανε ἐπίμονη πάλη κατά τῶν ἐσέρων, γιά νά κερδίσει τήν ἐπιροή πάνω στήν ἀγροτιά, ἀπόδειχνε ὅτι ἡ τακτική τους τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ἦταν ἐπιζήμια γιά τό ἐργατικό κίνημα. Ταυτόχρονα οἱ μπολσεβίκοι, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, ἔκλειναν μέ τούς ἐσέρους προσωρινές συμφωνίες γιά τήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ.

Ἡ ταξική ἀνομοιογένεια τῆς ἀγροτιᾶς καθόρισε τήν πολιτική καί ἰδεολογική ἀστάθεια καί τήν ὀργανωτική διασπορά τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων, τίς συνεχεῖς ταλαντεύσεις τους ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί τό προλεταριάτο. Ἀκόμη στά χρόνια τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπό τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀποσπάστηκε ἡ δεξιά πτέρυγα, πού δημιούργησε τό νόμιμο Λαϊκό-σοσιαλιστικό κόμμα ἐργασίας (ἐνέσοι), συγγενικό ὡς πρός τίς ἀπόψεις του μέ τούς καντέτους καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα, πού δημιούργησε τή μισοαναρχική ἕνωση τῶν «μαξιμαλιστῶν». Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν τό Κόμμα τῶν ἐσέρων βρισκόταν σέ πλήρη ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἀποσύνθεση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ πλειοψηφία τῶν ἐσέρων ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ ἐσέροι μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους ἀποτελοῦσαν τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστοτσιφλικάδικης Προσωρινῆς κυβέρνησης καί οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος (Κέρενσκι, Ἀφξέντιεφ, Τσερνόφ) συμμετεῖχαν σ' αὐτήν. Τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀρνήθηκε νά ὑποστηρίξει τό αἴτημα τῶν ἀγροτῶν γιά τήν ἐξάλειψη τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς· οἱ ἐσέροι ὑπουργοί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔστελναν καταδιωκτικά ἀποσπάσματα κατά τῶν ἀγροτῶν, πού εἶχαν καταλάβει τήν τσιφλικάδικη γῆ.

Στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῶν ἐσέρων δη-

μιούργησε τό 'Ανεξάρτητο κόμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων. Οἱ ἀριστεροί ἐσέροι, προσπαθώντας νά διατηρήσουν τήν ἐπιροή τους στίς ἀγροτικές μάζες, ἀναγνώρισαν τυπικά τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἦρθαν σέ συμφωνία μέ τούς μπολσεβίκους, γρήγορα ὅμως πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἐσέροι ἔκαναν ἀντεπαναστατική, ὑπονομευτική δουλιά, ὑποστήριζαν ἐνεργά τούς ἐπιδρομεῖς καί τούς λευκοφρουρίτες, ἔπαιρναν μέρος στίς ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες, ὀργάνωναν τρομοκρατικές ἐνέργειες κατά τῶν παραγόντων τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ὅταν τέλειωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, οἱ ἐσέροι συνέχιζαν τήν ἐχθρική δράση τους κατά τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους στό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί στό στρατόπεδο τῶν λευκοφρουριτῶν ἐμιγκρέδων. — *61.*

40 «*Ζαβέτι*» («Ὑποθῆκες») — μηνιαῖο νόμιμο φιλολογικό-πολιτικό περιοδικό ἐσέρικης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν 'Απρίλη τοῦ 1912 ὥς τόν 'Ιούλη τοῦ 1914. Συνεργάζονταν σ' αὐτό οἱ Β. Τσερνόφ, Μπ. Σάβινκοφ, Π. Σορόκιν, Α. Πεσεχόνοφ, 'Ιβάνοφ-Ραζοῦμνικ κ.ἄ. — *63.*

41 *Τρουντοβίκοι* ('Εργασιακή ὁμάδα) — ὁμάδα μικροαστῶν δημοκρατῶν στίς Κρατικές δοῦμες τῆς Ρωσίας, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό ἀγρότες καί διανοούμενους ναροντνικιστικῆς κατεύθυνσης. Ἡ ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων σχηματίστηκε τόν 'Απρίλη τοῦ 1906 ἀπό ἀγρότες βουλευτές τῆς Ι Κρατικῆς δούμας.

Οἱ τρουντοβίκοι πρόβαλαν τό αἴτημα τῆς κατάργησης ὅλων τῶν κοινωνικῶν καί ἐθνικῶν περιορισμῶν, τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν πόλεων καί τῶν ζέμστβο, τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν τρουντοβίκων ξεκινοῦσε ἀπό τίς ναροντνικιστικές ἀρχές «τῆς ἐξισωτικῆς» γαιοχρησίας: δημιουργία ἑνός παλλαϊκοῦ φόντου ἀπό τίς γαῖες τοῦ δημοσίου, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τῆς Αὐλῆς, τῶν μοναστηριῶν, καθώς καί ἀπό τίς ἰδιόκτητες γαῖες, ἄν ἡ ἔκταση τοῦ κτήματος ξεπερνοῦσε τήν καθορισμένη ἐργασιακή νόρμα· γιά τίς ἀπαλλοτριούμενες ἰδιόκτητες γαῖες προβλεπόταν ἀποζημίωση. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε τό 1906 ὅτι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος τοῦ τρουντοβίκου εἶναι ὁ ἀγρότης, πού «δέν τοῦ εἶναι ξένες οἱ τάσεις γιά συναλλαγή μέ τή μοναρχία, γιά νά βρεῖ τήν ἡσυχία του στό *δικό του* κομματάκι γῆς μέσα στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, ἀλλά τή στιγμή αὐτή δίνει τήν κύρια δύναμή του στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες γιά γῆ, στόν ἀγώνα ἐνάντια στό δουλοπαροικιακό κράτος γιά δημοκρατία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 25).

Στήν Κρατική δούμα οἱ τρουντοβίκοι ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες. Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές ὀφείς λονταν στήν ἴδια τήν ταξική φύση τῶν μικρονοικοκυρέων-ἀγροτῶν- 'Επειδή οἱ τρουντοβίκοι ὥς ἕνα βαθμό ἐκπροσωποῦσαν τίς ἀγροτικέ. μάζες, οἱ μπολσεβίκοι στή Δούμα ἐφάρμοζαν τακτική συμφωνιῶν μαζί τους πάνω σέ ὁρισμένα ζητήματα, γιά τή διεξαγωγή κοινῆς πάλης κατά τοῦ τσαρισμοῦ καί τῶν καντέτων. Τό 1917 ἡ ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων συγχωνεύτηκε μέ τό Κόμμα τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί ὑποστήριζε

ἐνεργά τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ τρουντοβίκοι τάχθηκαν μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης. — *63.*

42 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Πέμπτου (τοῦ Λονδίνου) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, τοῦ 1907, γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα (βλ. Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 164-165). —*68.*

43 *Ὀχτωβριστές* — μέλη τοῦ Κόμματος «Ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη»· ἱδρύθηκε στή Ρωσία μετά τή δημοσίευση τοῦ τσαρικοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Ἦταν κόμμα ἀντεπαναστατικό, πού ἐκπροσωποῦσε καί ὑποστήριζε τά συμφέροντα τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων, πού ὀργάνωναν τήν οἰκονομία τους μέ καπιταλιστικό τρόπο· ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν ὁ γνωστός βιομήχανος καί ἰδιοκτήτης σπιτιῶν τῆς Μόσχας Α. Ι. Γκουτσκόφ καί ὁ μεγαλοτσιφλικάς Μ. Β. Ροντζιάνκο. Οἱ ὀχτωβριστές ὑποστήριζαν πέρα γιά πέρα τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. — *74.*

44 *Προοδευτικοί* — πολιτική παράταξη τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης, πού στίς ἐκλογές γιά τίς κρατικές δοῦμες καί μέσα στίς Δοῦμες προσπαθοῦσε νά συνενώσει κάτω ἀπό τή σημαία τῆς «ἀκομματικότητας» στοιχεῖα ἀπό διάφορα ἀστοτσιφλικάδικα κόμματα καί ὁμάδες.

Στήν III Κρατική δούμα οἱ προοδευτικοί δημιούργησαν ὁμάδα, ὅπου μπῆκαν ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» καί τῶν «δημοκρατικῶν μεταρυθμίσεων». Ὁ φόβος μιᾶς νέας ἐπαναστατικῆς ἔκρηξης ἔσπρωχνε τούς προοδευτικούς νά ἐπικρίνουν τίς «ἀκρότητες» τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης πού, κατά τή γνώμη τους, δημιουργοῦσε μέ τήν ἀδιαλλαξία της τό ἔδαφος γιά τή δράση τῶν ἀριστερῶν, τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων. Τό 1912, στίς ἐκλογές γιά τήν IV Κρατική δούμα, οἱ προοδευτικοί συνασπίστηκαν μέ τούς καντέτους, βοηθώντας τους μέ τή δῆθεν ἀκομματικότητά τους νά ψαρεύουν τούς ψήφους τοῦ «ἀστοῦ ἐκλογέα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη» (Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 324).

Τό Νοέμβρη τοῦ 1912 οἱ προοδευτικοί σχημάτισαν αὐτοτελές πολιτικό κόμμα μέ τό παρακάτω πρόγραμμα: μετριοπαθές, στενά τιμοκρατικό σύνταγμα, μικρομεταρυθμίσεις, ὑπόλογη κυβέρνηση, δηλ. κυβέρνηση ὑπόλογη ἀπέναντι στή Δούμα, κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι ὡς πρός τή σύνθεση καί ὡς πρός τήν ἰδεολογία τους οἱ προοδευτικοί εἶναι «*ἕνα κράμα ὀχτωβριστῶν καί καντέτων*» καί χαρακτήριζε τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος τῶν προοδευτικῶν σάν ἐθνικοφιλελεύθερο. «Θά εἶναι — ἔγραφε — κόμμα τῆς «πραγματικῆς» καπιταλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, σάν αὐτό πού βλέπουμε καί στή Γερμανία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 342, 255).

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τό Κόμμα τῶν προοδευτικῶν δυνάμωσε τή δράση του, ἀπαιτώντας τήν ἀντικατάσταση τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας, τήν ἐπιστράτευση τῆς βιομηχανίας γιά τίς ἀνάγκες τοῦ μετώπου καί «ὑπόλογη κυβέρνηση» μέ συμμετοχή ἐκπροσώπων

τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη ὁρισμένοι ἡγέτες τοῦ κόμματος πῆραν μέρος στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης τό Κόμμα τῶν προοδευτικῶν ἔκανε δραστήρια πάλη κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Ἀνάμεσα στούς ἡγέτες τῶν προοδευτικῶν ἦταν οἱ γνωστοί ἐργοστασιάρχες τῆς Μόσχας Π. Π. Ριαμπουσίνσκι καί Α. Ι. Κονοβάλοφ, ὁ τσιφλικάς Ι. Ν. Ἐφρέμοφ. Οἱ προοδευτικοί ἔβγαζαν κατά καιρούς τά πολιτικά τους ὄργανα: τό περιοδικό «Μοσκόβσκι Ἐζενεντέλνικ» καί τίς ἐφημερίδες «Σλόβο», «Ρούσκαγια Μολβά» καί «Οὖτρο Ροσσίι». — *74.*

45 «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*» («Ρωσικά Χρονικά») — ἐφημερίδα· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1863 καί ἔκφραζε τίς ἀπόψεις τῆς μετριοπαθοῦς-φιλελεύθερης διανόησης. Στά 1880-1900 στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν συγγραφεῖς τοῦ δημοκρατικοῦ στρατοπέδου (Β. Γκ. Κορολένκο, Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Γκ. Ι. Οὐσπένσκι κ.ἄ.), δημοσιεύονταν ἔργα τῶν φιλελεύθερων ναρόντνικων. Ἀπό τό 1905 ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» συνδύαζε κατά τρόπο ἰδιόμορφο τό «*δεξιό* καντενισμό μέ ἕνα ναροντνικιστικό ἐπίχρισμα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 195). Τό 1918 ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» κλείστηκε μαζί μέ ἄλλες ἀντεπαναστατικές ἐφημερίδες. — *77.*

46 Στό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου Μαρξισμοῦ Λενινισμοῦ ὑπάρχουν στοιχεῖα γιά τήν προετοιμασία τῆς συλλογῆς «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός». Σέ ἀπόκομμα ἐφημερίδας τοῦ ἄρθρου «Κακή ὑπεράσπιση μιᾶς κακῆς ὑπόθεσης» ὁ Β. Ι. Λένιν ἔβαλε στόν τίτλο μιά συμπλήρωση, τόν ὑπότιτλο: «(ἤ: Ποῦ εἶναι τό κόμμα;)». — *79.*

47 Ὁ Λένιν στέλνοντας τό ἄρθρο «Ὑλικό σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς πάλης στούς κόλπους τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας» στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου», πρότεινε νά μπεῖ στό κυριακάτικο φύλλο τῆς 27 τοῦ Ὀχτώβρη (9 τοῦ Νοέμβρη) 1913 εἰδικό παράρτημα, ἀφιερωμένο ὁλοκληρωτικά στήν καμπάνια γιά τήν ὑποστήριξη τῆς μπολσεβίκικης «ἑξάδας». Τό φύλ. ἀρ. 22 τῆς «Ζά Πράβντου» μέ τό ἄρθρο τοῦ Λένιν δέν κυκλοφόρησε τήν Κυριακή ἀλλά τήν Τρίτη, στίς 29 τοῦ Ὀχτώβρη (11 τοῦ Νοέμβρη) 1913. Ὁ Λένιν, ὅταν ἔμαθε ὅτι κατασχέθηκε τό φύλλο αὐτό τῆς ἐφημερίδας, ἔστειλε γράμμα στήν Συντακτική ἐπιτροπή καί πρότεινε νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο «Ὑλικό» στά ἑπόμενα φύλλα. Ὅμως τό ἄρθρο δέν δημοσιεύτηκε γιά δεύτερη φορά στήν ἐφημερίδα. Ἀναδημοσιεύτηκε τό 1914 στή συλλογή «Μαρξισμός καί λικβινταρισμός» μέ τόν τίτλο «Ὑλικό σχετικά μέ τήν ἱστορία τῆς δημιουργίας τῆς Ρωσικῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στή Δούμα» μέ τήν προσθήκη τοῦ μέρους «Ἡ ἀπήχηση, πού εἶχε στούς ἐργάτες ἡ δημιουργία τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στήν Κρατική δούμα». — *94.*

48 «*Ζβεντά*» («Ἀστέρας») — μπολσεβίκικη νόμιμη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 16 (29) τοῦ Δεκέμβρη 1910 ὥς τίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) 1912. Ἀρχικά ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μιά φορά τή βδομάδα· ἀπό τίς 21 τοῦ Γενάρη (3 τοῦ Φλεβάρη) 1912 ἄρχισε νά βγαίνει

δυό φορές τή βδομάδα καί ἀπό τίς 8 (21) τοῦ Μάρτη τρεῖς φορές τή βδομάδα. Ἄμεσος συνεχιστής τῆς «Ζβεζντά» ἦταν ἡ ἐφημερίδα «Νιέβσκαγια Ζβεζντά», πού ἡ ἔκδοσή της ἀποφασίστηκε λόγω τῶν συνεχῶν κατασχέσεων τῆς «Ζβεζντά». Τό τιράζ τῆς «Ζβεζντά» στήν ἀρχή τῆς ἔκδοσής της ἔφτανε τίς 7-10 χιλιάδες ἀντίτυπα. Στίς μέρες τῶν γεγονότων τοῦ Λένα, τό 1912, τό τιράζ τῆς ἐφημερίδας ἔφτασε τίς 50-60 χιλιάδες ἀντίτυπα.

Τό ζήτημα τῆς ἐπανέκδοσης νόμιμου μαρξιστικοῦ τύπου πρόβαλε μέ ὀξύτητα, γιατί εἶχε ἀρχίσει ἡ ἀναζωογόνηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Ρωσία. Τό φθινόπωρο τοῦ 1910, στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου στήν Κοπεγχάγη, ἔγινε σύσκεψη, στήν ὁποία πῆραν μέρος οἱ Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Ν. Γκ. Πολετάγεφ, μπολσεβίκος, μέλος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας κ.ἄ. Στή σύσκεψη ἐπιτεύχθηκε συμφωνία γιά τήν ἔκδοση νόμιμου ὀργάνου στή Ρωσία καί τή συνεργασία σ' αὐτό τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Μέ βάση τή συμφωνία αὐτή στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ζβεζντά» μπῆκαν οἱ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς (ἀπό μέρους τῶν μπολσεβίκων), Ν. Ι. Ἰορντάνσκι (ἀπό μέρους τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων) καί Ι. Π. Ποκρόβσκι (ἀπό μέρους τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας). Σοβαρό ρόλο στήν ὀργάνωση τῆς ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας ἔπαιξε ὁ Ν. Γκ. Πολετάγεφ. Ἡ «Ζβεζντά» στήν περίοδο αὐτή θεωροῦνταν ὄργανο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Στό φύλ. ἀρ. 25 τῆς 11 (24) τοῦ Ἰούνη 1911 ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας προσωρινά σταμάτησε. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1911 ἡ «Ζβεζντά» βγαίνει ξανά μέ ἀλλαγές στή Συντακτική ἐπιτροπή, χωρίς τή συμμετοχή τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων.

Τήν ἰδεολογική καθοδήγηση τῆς «Ζβεζντά» τήν ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν· διατηροῦσε ἀλληλογραφία μέ τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, κατηύθυνε τή δουλιά τους, ἔκανε κριτική τῶν λαθῶν, ἰδιαίτερα τήν πρώτη περίοδο ὕπαρξης τῆς «Ζβεζντά», πάλευε γιά τή συνεπή μαρξιστική κατεύθυνση τῆς ἐφημερίδας. Στή «Ζβεζντά» καί στή «Νιέβσκαγια Ζβεζντά» δημοσιεύτηκαν 50 περίπου ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τίς ὑπογραφές: Β. Ἰλίν, Β. Φ., Οὐίλιαμ Φρέι, Φ. Λ-κο, Κ. Τ., Τ., Μπ. Κ., Μ. Σ., Π. Π., Ρ. Σίλιν, Ρ. Σ., Μπ. Γκ., Μή-φιλελεύθερος σκεπτικιστής, Κ. Φ., Φ. Φ., Μ. Μ. κ.ἄ.

Σοβαρή συντακτική καί ὀργανωτική δουλιά στή «Ζβεζντά» ἔκαναν οἱ Ν. Ν. Μπατούριν, Ν. Γκ. Πολετάγεφ, Κ. Σ. Ἐρεμέγεφ, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι. Συνεργάζονταν δραστήρια στήν ἐφημερίδα οἱ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Ντεμιάν Μπέντνι κ.ἄ. Στή «Ζβεζντά» δημοσιεύτηκαν πολλά ἄρθρα τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Στή δουλιά τῆς «Ζβεζντά» ὁ Λένιν προσέλκυσε τόν Α. Μ. Γκόρκι.

Μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν ἡ «Ζβεζντά» μετατράπηκε σέ μιά μαχητική μαρξιστική ἐφημερίδα. Ὑπεράσπιζε καί προπαγάνδιζε τίς ἀρχές τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, πάλευε κατά τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ γιά τήν ἑδραίωση τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος, γιά τήν ἐπαναστατική συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, ὑποστήριζε τό ἐκλογικό πρόγραμμα τῶν μπολσεβίκων στίς ἐκλογές γιά τήν IV Κρατική δούμα. Ἡ «Ζβεζντά» δημοσίευε τίς ὁμιλίες τῶν μελῶν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας καί τίς ἐπερωτήσεις τῆς ὁμάδας στή Δούμα. Ἡ ἐφημερίδα πάλευε δραστήρια γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἡ «Ζβεζντά» ἀποκατάστησε μόνιμα στενή σύνδεση μέ τούς ἐργάτες στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια· στή στήλη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε τίς πιό ἄμεσες ἀνάγκες τῶν ἐργατῶν. Ἡ «Ζβεζντά» εἶχε μεγάλο κύρος ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1912, λόγω τῆς ἀνόδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ ρόλος τῆς «Ζβεζντά» μεγάλωσε ἐξαιρετικά. Ἰδιαίτερα πλάτυνε ἡ στήλη τῶν ἐργατικῶν χρονικῶν, ὅπου δημοσιεύονταν ἀνταποκρίσεις πού ἐκδήλωναν τήν ἀπήχηση ἀπό τά γεγονότα τοῦ Λένα.Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύονταν πολυάριθμες εἰδήσεις ἀπό διάφορες πόλεις τῆς Ρωσίας γιά τίς ἀπεργίες, τίς διαδηλώσεις καί τίς συγκεντρώσεις, δημοσιεύονταν γράμματα ἐργατῶν πρός τή «Ζβεζντά», ψηφίσματα διαμαρτυρίας ἀπό τίς συγκεντρώσεις τῶν ἐργατῶν ἐνάντια στό ματοκύλισμα τοῦ Λένα.

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὑποχρεωμένη νά δουλεύει μέσα σέ συνθῆκες συνεχῶν διωγμῶν ἀπό μέρους τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης: κατασχέσεις τῶν φύλλων της, πρόστιμα, ἀπαγορεύσεις τῆς ἐφημερίδας, συλλήψεις τῶν συντακτῶν της. Στίς μέρες τῶν γεγονότων τοῦ Λένα, τό 1912, τό κάθε φύλλο τῆς «Ζβεζντά» κατασχόταν, ὅμως ἕνα μέρος τῶν ἀντιτύπων της πρόφταιναν νά τό κυκλοφορήσουν ἀνάμεσα στούς ἐργάτες πρίν τήν κατάσχεση.

Ἡ ἐφημερίδα «Ζβεζντά» δέν ἔβγαινε καθημερινά καί προοριζόταν γιά τά πρωτοπόρα στρώματα τοῦ προλεταριάτου. Ἦταν ἀπαραίτητο νά ἐκδοθεῖ μιά μπολσεβίκικη καθημερινή μαζική ἐφημερίδα. Ἡ «Ζβεζντά» ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν προπαγάνδιση τῆς ἔκδοσης ἑνός τέτιου ὀργάνου. Ὁ ἔρανος γιά τή δημιουργία κεφαλαίου ἔκδοσης τῆς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας, πού τόν ἄρχισε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ζβεζντά», βρῆκε θερμή ὑποστήριξη στίς ἐργατικές μάζες. Ἡ «Ζβεζντά» ἐνημέρωνε τακτικά τούς ἀναγνῶστες της γιά τήν ἀπήχηση πού εἶχε στούς ἐργάτες ὁ ἔρανος καί δημοσίευε ἀπολογισμούς γιά τά ποσά πού στέλνονταν γιά τό κεφάλαιο τῆς ἔκδοσης τοῦ νέου ἔντυπου ὀργάνου. Ἡ ἐφημερίδα «Ζβεζντά» προετοίμασε τή δημιουργία τῆς μαζικῆς νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Πράβντα». — *99.*

49 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς Πέμπτης (Πανρωσικῆς) συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 στό Παρίσι, τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ Γενάρη 1910 καί τῆς Ἕκτης Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ 1912 (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 195, 234-236, 283-284). — *103.*

50 «*Γκοροντσκόγε Ντιέλο*» («Ζητήματα τῆς Πόλης») — δεκαπενθήμερο περιοδικό τῶν καντέτων, ἀφιερωμένο στά ζητήματα τῆς οἰκονομίας καί τῆς διοίκησης τῆς Πόλης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1909 ὥς τό 1918. Τό περιοδικό ἔκφραζε τήν ἀντεπαναστατική οὐσία τῆς ἀστικῆς τάξης, τήν ἐπιδίωξή της ν' ἀφοπλίσει ἰδεολογικά τό προλεταριάτο, νά τό πείσει ὅτι ἡ πολιτική πάλη γιά τίς δημοκρατικές ἐλευθερίες εἶναι τάχα ἔργο τῆς ἀστικῆς κι' ὄχι τῆς ἐργατικῆς τάξης. — *111.*

51 Τό ἄρθρο «*Κριτικά σημειώματα πάνω στό ἐθνικό ζήτημα*» γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν τόν Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1913 καί δημοσιεύτηκε τόν ἴδιο χρόνο στό μπολσεβίκικο νόμιμο περιοδικό «Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 10, 11 καί 12.

Πρίν ἀπό τό ἄρθρο προηγήθηκαν διαλέξεις τοῦ Λένιν γιά τό ἐθνικό ζήτημα, πού ἔγιναν τό καλοκαίρι τοῦ 1913 σέ μιά σειρά πόλεις τῆς Ἑλβετίας: Ζυρίχη, Γενεύη, Λωζάνη καί Βέρνη.

Τό φθινόπωρο τοῦ 1913 ὁ Λένιν ἔκανε πλατιά εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε στό Πορόνιν. Μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Λένιν ψηφίστηκε ἀπόφαση πού γράφτηκε ἀπό τόν ἴδιο. Ὅταν τελείωσε ἡ σύσκεψη, ὁ Λένιν ἄρχισε νά δουλεύει τό ἄρθρο «Κριτικά σημειώματα πάνω στό ἐθνικό ζήτημα». — *113.*

52 «*Τσάιτ*» («Χρόνος») — ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Μπούντ, ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1912 (2 τοῦ Γενάρη 1913) ὥς τίς 5 (18) τοῦ Μάη 1914, στήν ἑβραϊκή γλώσσα. — *115.*

53 «*Ντζβίν*» («Καμπάνα») — μηνιαῖο νόμιμο ἐθνικιστικό περιοδικό μενσεβίκικης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν οὐκρανική γλώσσα στό Κίεβο ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1913 ὥς τά μέσα τοῦ 1914. Συνολικά βγῆκαν 18 τεῦχη. Στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Β. Βιννιτσένκο, Λ. Γιουρκέβιτς (Ριμπάλκα), Ντ. Ντοντσόφ, Σ. Πετλιούρα, Γκ. Ἀλέξινσκι, Π. Ἀξελρόντ, Λ. Τρότσκι κ.ἄ. Μόλις ἄρχισε ὁ πρῶτος παγκόσμιος ἰμπεριαλιστικός πόλεμος τό περιοδικό ἔπαψε νά βγαίνει. — *115.*

54 «*Ρούσκογε Σλόβο*» («Ρωσικός Λόγος») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1895 (τό πρῶτο, δοκιμαστικό φύλλο βγῆκε τό 1894). Τήν ἔβγαζε ὁ Ι. Ντ. Σίτιν. Τυπικά ἦταν ἀνεξάρτητη ἐφημερίδα, ὅμως ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό μετριοπαθεῖς φιλελεύθερες θέσεις. Ἡ ἐφημερίδα εἶχε πλατύ δίχτυ πληροφοριῶν. Ἦταν ἡ πρώτη ἐφημερίδα τῆς Ρωσίας, πού ἔστειλε δικούς της ἀνταποκριτές σέ ὅλες τίς μεγάλες πόλεις τῆς χώρας καί σέ πολλές πρωτεύουσες τοῦ κόσμου.

Τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε, γιατί δημοσίευε συκοφαντικές ἀντισοβιετικές εἰδήσεις. Ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1918 ἡ ἐφημερίδα γιά λίγο χρονικό διάστημα ἔβγαινε μέ τόν τίτλο «Νόβογε Σλόβο» καί «Νάσε Σλόβο». Τόν Ἰούλη τοῦ 1918 κλείστηκε ὁριστικά. — *116.*

55 Πρόκειται γιά τό Συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Αὐστρίας, πού ἔγινε στήν πόλη Μπρνό (τότε τῆς Αὐστρίας) ἀπό τίς 24 ὥς τίς 29 τοῦ Σεπτέμβρη 1899 (νέο ἡμερ.). Κεντρικό θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἦταν τό ἐθνικό ζήτημα. Στό συνέδριο προτάθηκαν δυό ἀποφάσεις, πού ἐκφράζανε διαφορετικές ἀπόψεις: 1) ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος, πού ὑπεράσπιζε γενικά τήν ἐδαφική αὐτονομία τῶν ἐθνῶν καί 2) ἡ ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Νοτιοσλαβικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού ὑπεράσπιζε τήν ἐξωεδαφική πολιτιστική-ἐθνική αὐτονομία.

Τό συνέδριο ἀπόριψε ὁμόφωνα τό πρόγραμμα τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας καί ψήφισε συμβιβαστική ἀπόφαση πού ἀναγνώριζε τήν ἐθνική αὐτονομία στά ὅρια τοῦ αὐστριακοῦ κράτους (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γύρω ἀπό τήν ἱστορία τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος στήν Αὐστρία καί στή Ρωσία», σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 307-309).

Ὁ Λένιν σημειώνει ὅτι στό συνέδριο προβλήθηκαν δυό ἐπιχειρήματα κατά τοῦ προγράμματος τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας:

πρῶτο, ὅτι αὐτό θά ὁδηγοῦσε στήν ἐνίσχυση τοῦ κληρικαλισμοῦ καί δεύτερο, ὅτι «θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τή διαιώνιση τοῦ σωβινισμοῦ, τό μπάσιμό του σέ κάθε μικρή κοινότητα, σέ κάθε μικρή ὁμάδα» — παρατίθενται περικοπές ἀπό τά ἐπίσημα πρακτικά τοῦ συνεδρίου τοῦ Μπρνό, σελ. 92. — *132*.

56 *ΣΕΕΚ* — Σοσιαλιστικό ἑβραϊκό ἐργατικό κόμμα — μικροαστική ἐθνικιστική ὀργάνωση· ἱδρύθηκε τό 1906. Βάση τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΕΕΚ ἦταν τό αἴτημα τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας τῶν ἑβραίων — τῆς δημιουργίας ἐξωεδαφικῶν ἑβραϊκῶν κοινοβουλίων (Σέιμ), ἁρμόδιων νά λύνουν τά ζητήματα τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης τῶν ἑβραίων στή Ρωσία. Τό ΣΕΕΚ συγγένευε μέ τούς ἐσέρους καί μαζί τους πάλευε κατά τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *132*.

57 *ΠΠΣ*— Πολωνικό σοσιαλιστικό κόμμα (Polska Partia Socjalistyczna) — ρεφορμιστικό ἐθνικιστικό κόμμα, πού ἱδρύθηκε τό 1892. Τό ΠΠΣ, προβάλλοντας τό σύνθημα ἀνεξαρτησία τῆς Πολωνίας καί μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πιλσούδσκι καί τούς ὀπαδούς του, ἔκανε σεπαρατιστική, ἐθνικιστική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς πολωνούς ἐργάτες καί προσπαθοῦσε νά τούς ἀποτραβήξει ἀπό τήν κοινή μέ τούς ρώσους ἐργάτες πάλη κατά τῆς ἀπολυταρχίας καί τοῦ καπιταλισμοῦ. Σ' ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ΠΠΣ, χάρη στήν ἐπίδραση τῶν ἁπλῶν ἐργατῶν, ἐμφανίζονταν μέσα στό κόμμα ἀριστερές ὁμάδες. Ὁρισμένες ἀπ' αὐτές προσχώρησαν ἀργότερα στήν ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Τό 1906 τό ΠΠΣ διασπάστηκε στό ΠΠΣ - «λεβίτσα» καί στό δεξιό, σωβινιστικό, τό λεγόμενο ΠΠΣ - «πραβίτσα» («ἐπαναστατική φράξια»). Τό ΠΠΣ - «λεβίτσα», κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων καί μέ τή συμβολή τῆς ΣΔΒΠ καί Λ (Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας), περνοῦσε βαθμιαῖα στίς συνεπεῖς ἐπαναστατικές θέσεις.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ΠΠΣ - «λεβίτσα» πῆρε διεθνιστική θέση καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1918 ἑνώθηκε μέ τή ΣΔΒΠ καί Λ. Τά ἑνωμένα κόμματα σχημάτισαν τό Κομμουνιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας (ἔτσι ὀνομαζόταν ὥς τό 1925 τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας).

Τό δεξιό ΠΠΣ στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου συνέχισε τήν πολιτική τοῦ ἐθνικοῦ-σωβινισμοῦ· συγκρότησε στό ἔδαφος τῆς Γαλικίας τίς πολωνικές λεγεῶνες πού πολέμησαν στό πλευρό τοῦ αὐστρογερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μέ τήν ἵδρυση τοῦ πολωνικοῦ ἀστικοῦ κράτους τό δεξιό ΠΠΣ ἑνώθηκε τό 1919 μέ τά τμήματα τοῦ ΠΠΣ, πού βρίσκονταν στά ἐδάφη τῆς Πολωνίας, τά ὁποῖα εἶχαν καταληφθεῖ προηγούμενα ἀπό τή Γερμανία καί τήν Αὐστρία καί πῆρε ξανά τό ὄνομα ΠΠΣ. Μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς τῆς κυβέρνησης, βοήθησε νά περάσει ἡ ἐξουσία στά χέρια τῆς πολωνικῆς ἀστικῆς τάξης, ἔκανε συστηματικά ἀντικομμουνιστική προπαγάνδα καί ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἐπίθεσης κατά τῆς σοβιετικῆς χώρας, τήν πολιτική ἁρπαγῆς καί καταπίεσης τῆς Δυτικῆς Οὐκρανίας καί τῆς Δυτικῆς Λευκορωσίας. Ὁρισμένες ὁμάδες τοῦ ΠΠΣ, πού διαφωνοῦσαν μέ τήν πολιτική αὐτή, προσχώρησαν στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας.

Μετά τό φασιστικό πραξικόπημα τοῦ Πιλσούδσκι (Μάης τοῦ 1926) τό ΠΠΣ τυπικά ἀνῆκε στήν κοινοβουλευτική ἀντιπολίτευση, οὐσιαστικά ὅμως δέν ἔκανε δραστήρια πάλη κατά τοῦ φασιστικοῦ καθεστῶ-

τος καί συνέχιζε τήν άντικομμουνιστική καί άντισοβιετική προπαγάνδα. Τά άριστερά στοιχεῖα τοῦ ΠΠΣ συνεργάζονταν τήν ἐποχή αὐτή μέ τούς πολωνούς κομμουνιστές, ὑποστηρίζοντας σέ μιά σειρά καμπάνιες τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου.

Στή διάρκεια τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου τό ΠΠΣ διασπάστηκε καί πάλι. Τό ἀντιδραστικό σωβινιστικό τμῆμα του, πού πῆρε τό ὄνομα «Wolnosc, Równosc, Niepodleglosc» («Ἐλευθερία, Ἰσότητα, Ἀνεξαρτησία») συμμετεῖχε στήν πολωνική ἀντιδραστική «κυβέρνηση» τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ ἕδρα τό Λονδίνο. Τό ἄλλο, τό ἀριστερό τμῆμα τοῦ ΠΠΣ πού πῆρε τό ὄνομα «Ἐργατικό κόμμα τῶν πολωνῶν σοσιαλιστῶν» (ΕΚΠΣ), μέ τήν ἐπίδραση τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας (ΕΚΠ), πού ἱδρύθηκε τό 1942, προσχώρησε στό λαϊκό μέτωπο πάλης κατά τῶν χιτλερικῶν κατακτητῶν, ἀγωνίστηκε γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Πολωνίας ἀπό τή φασιστική σκλαβιά καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης φιλικῶν σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ.

Τό 1944, μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Πολωλωνίας ἀπό τή γερμανική κατοχή καί τό σχηματισμό τῆς πολωνικῆς ἐπιτροπῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, τό ΕΚΠΣ ὀνομάστηκε καί πάλι ΠΠΣ καί μαζί μέ τό ΕΚΠ πῆρε μέρος στήν οἰκοδόμηση τῆς λαϊκοδημοκρατικῆς Πολωνίας. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1948 τό ΕΚΠ καί τό ΠΠΣ συνενώθηκαν καί ἀποτέλεσαν τό Ἑνοποιημένο ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας (ΕΕΚΠ). — *134.*

58 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ὁ μαρξισμός καί τό ἐθνικό ζήτημα», πού δημοσιεύτηκε στό νόμιμο μπολσεβίκικο περιοδικό «Προσβεστσένιγε» στά τεύχη 3, 4 καί 5 τοῦ 1913 μέ τόν τίτλο «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ἡ σοσιαλδημοκρατία». Στό τέταρτο κεφάλαιο τῆς ἐργασίας τοῦ Στάλιν ἀναφέρεται τό κείμενο τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος πού ψηφίστηκε στό συνέδριο τοῦ Αὐστριακοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος πού ἔγινε στό Μπρνό (βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 2ος, ρωσ. ἔκδ. 1946, σελ. 321-322). — *136.*

59 Τά στοιχεῖα πού ἀναφέρονται ὁ Λένιν τά πῆρε ἀπό τό στατιστικό κώδικα «Ἡμερήσια ἀπογραφή τῶν σχολειῶν στοιχειώδους ἐκπαίδευσης στήν Αὐτοκρατορία, πού ἔγινε στίς 18 τοῦ Γενάρη 1911. Ἔκδοση Ι, μέρος 2ο, ἐκπαιδευτική περιοχή Πετρούπολης. Κυβερνεῖα: Ἀρχάγγελσκ, Βολογκντά, Νόβγκοροντ, Ὀλόνετς, Πσκόφ καί Πετρούπολης» Πετρούπολη, 1913, σελ. 72. — *140.*

60 «*Przeglad Socjaldemokratyczny*» («Σοσιαλδημοκρατική Ἐπιθεώρηση») — περιοδικό πού τό ἔβγαζαν οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ στήν Κρακοβία ἀπό τό 1902 ὥς τό 1904 καί ἀπό τό1908 ὥς τό 1910. — *143.*

61 «*Βέστνικ Ἐβρόπι*» («Ἀγγελιοφόρος τῆς Εὐρώπης») — μηνιαῖο ἱστορικοπολιτικό καί λογοτεχνικό περιοδικό ἀστικοφιλελεύθερης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1866 ὥς τό 1918. Στό περιοδικό δημοσιεύονταν ἄρθρα πού στρέφονταν κατά τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν. — *146.*

62 Ὁ Λένιν ἐδῶ ἀναφέρεται στό ἄρθρο πού σκόπευε νά γράψει «Γιά τό

δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», τό ὁποῖο γράφτηκε τό Φλεβάρη-Μάη τοῦ 1914 καί δημοσιεύτηκε τόν 'Απρίλη-'Ιούνη στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε», τεύχ. 4, 5 καί 6 (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 365-424). — *148.*

63 Τό ἄρθρο «*Σχετικά μέ τή διάσπαση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας*» γράφτηκε σάν ἀπάντηση στό συκοφαντικό ἄρθρο γιά τή διάσπαση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, πού ἐμφανίστηκε ἀνυπόγραφο στή γερμανική σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα «Leipziger Volkszeitung» («Λαϊκή 'Εφημερίδα τῆς Λειψίας») στίς 15 τοῦ Νοέμβρη (νέο ἡμερ.) τοῦ 1913.

'Ο Λένιν ἐπιδίωξε νά ἐνημερώσει τή διεθνή σοσιαλδημοκρατία καί ἰδιαίτερα τή γερμανική γιά τήν πραγματική κατάσταση πραγμάτων μέσα στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας, ὅμως ἡ ὀπορτουνιστική καθοδήγηση τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος δέν δημοσίευσε τό ἄρθρο τῶν μπολσεβίκων στό Κεντρικό του Ὄργανο, στήν ἐφημερίδα «Vorwärts». Μόνο ὕστερα ἀπό μεγάλη καθυστέρηση ἡ «Leipziger Volkszeitung» δημοσίευσε τό ἄρθρο αὐτό τοῦ Λένιν, δικαιολογώντας αὐτή τήν ἀργοπορία μέ τήν ἔλλειψη χώρου καί «μέ ἄλλες αἰτίες». — *152.*

64 «*Βόλναγια Μίσλ*» («'Ελεύθερη Σκέψη») — μιά ἀπό τίς ὀνομασίες τῆς ἀριστερῆς ναροντνικιστικῆς (ἐσερικῆς) νόμιμης ἐφημερίδας «Ζιβάγια Μίσλ», πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1913 ὥς τόν 'Ιούλη τοῦ 1914· ἡ ἐφημερίδα ἄλλαζε πολλές φορές τόν τίτλο της: «Βέρναγια Μίσλ», «Μίσλ Τρουντά», «Σέβερναγια Μίσλ», «Στόικαγια Μίσλ» κ.ἄ. — *157.*

65 «*Ρούσκαγια Μίσλ*» («Ρωσική Σκέψη») — μηνιαῖο πολιτικό-φιλολογικό περιοδικό· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1880 ὥς τό 1918. Μέχρι τό 1905 εἶχε φιλελευθερο-ναροντνικιστική κατεύθυνση. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 τό περιοδικό ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό ἦταν κήρυκας τοῦ ἐθνικισμοῦ, τοῦ «βεχισμοῦ», τῆς παπαδοκρατίας, ὑπεράσπιζε τήν τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία. — *159.*

66 'Ο Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ὀνόμαζαν «βασιλικό-πρωσσικό κυβερνητικό σοσιαλισμό» τήν πολιτική τοῦ συμβιβασμοῦ μέ τήν κυβέρνηση τοῦ Βίσμαρκ, πού ἐφάρμοζε ὕστερα ἀπό τόν Λασσάλ ὁ ὀπαδός του Σβέιτσερ, διευθυντής τοῦ λασσαλικοῦ ὀργάνου «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *162.*

67 Στίς 23 τοῦ 'Οχτώβρη (5 τοῦ Νοέμβρη) 1913 στήν Κρατική δούμα συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς παραβίασης τοῦ νόμου τῆς 4 (17) τοῦ Μάρτη 1906 γιά τήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι. 'Ο βουλευτής Τουλιακόφ, μιλώντας ἀπό μέρους τῆς μενσεβίκικης ἑφτάδας, περιόρισε τό λόγο του στό ζήτημα τῆς «ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι». 'Ο μπολσεβίκος Μπαντάγεφ στήν ὁμιλία του εἶπε ὅτι τό σημερινό καθεστώς ἀφοῦ στερεῖ ἀπό τούς ἐργαζόμενους τήν ἐλευθερία τοῦ λόγου, σπρώχνει τούς ἐργάτες στήν παρανομία κι' ὅπως ἀκριβῶς «ἡ παρανομία τοῦ 1904 ὁδήγησε στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905», ἔτσι καί τούτη τή φορά τό κίνημα θά ὁδηγήσει σύντομα στό νά γκρεμιστεῖ τό σαπισμένο τσαρικό καθεστώς μαζί

μέ τή μαύρη, τσιφλικάδικη Δούμα — «μόνο τότε ἡ ἐργατική τάξη θά πραγματοποιήσει ὅλες αὐτές τίς ἐλευθερίες πού ἐπιδιώκει». Ἡ ὁμιλία αὐτή τοῦ Μπαντάγεφ διακόπηκε τρεῖς φορές ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Κρατικῆς δούμας Ροντζιάνκο.

Οἱ ὁμιλίες τοῦ Μπαντάγεφ καί τοῦ Τουλιακόφ δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 19, τῆς 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1913. — *163.*

68 Οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στήν Κεντρική Διοίκηση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας καί τήν ὀργάνωση τῆς Βαρσοβίας, πού ἦταν ἡ πιό ἰσχυρή καί συνεπής ἀπό ἐπαναστατική ἄποψη ὀργάνωση τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἄρχισαν ἀπό τό 1908, στό VI συνέδριο τοῦ κόμματος αὐτοῦ. Στό συνέδριο ἔγινε αὐστηρή κριτική στή γραμμή τῆς Κεντρικῆς διοίκησης μ' ἐπικεφαλῆς τή Ρ. Λούξεμπουργκ, τόν Λ. Τίσκα κ.ἄ., γιά τή χωρίς ἀρχές στάση τους μέσα στό ΣΔΕΚΡ, γιά τό ὅτι δέν ἐπέτρεπαν τήν κριτική ἀπό μέρους τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων κτλ. Τό συνέδριο ἔκφρασε δυσπιστία πρός τήν Κεντρική διοίκηση.

Τό 1912 ἡ Κεντρική Διοίκηση διάλυσε τήν Ἐπιτροπή Βαρσοβίας, χαρακτηρίζοντάς την «διασπαστική» («ροζλαμοβική»), πρόβαλλε ἐναντίον της ἀστήρικτες ὑπόνοιες ὅτι συνδέεται μέ τήν ὀχράνα καί διόρισε νέα Ἐπιτροπή τῆς Βαρσοβίας ἀπό ὀπαδούς της. Ἀπό τότε τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας διασπάστηκε.

Ὁ Λένιν παρακολουθοῦσε συστηματικά τήν πορεία τῆς πάλης στούς κόλπους τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Δημοσίευσε μιά σειρά ἄρθρα ἀφιερωμένα στή διάσπαση τοῦ πολωνικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ὄχι μόνο στό ρωσικό κομματικό τύπο, ἀλλά καί στόν πολωνικό, καθώς ἐπίσης μίλησε δημόσια στό Διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο κατά τῶν ἐπιθέσεων τῆς Κεντρικῆς διοίκησης ἐνάντια στήν ὀργάνωση τῆς Βαρσοβίας.

Οἱ «ροζλαμοβικοί» σέ πολλά βασικά σημεῖα συμφωνοῦσαν μέ τή γραμμή τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων, προσπαθοῦσαν νά συνδεθοῦν καί ὀργανωτικά μέ τούς μπολσεβίκους, παρά τίς διαφωνίες πού ὑπῆρχαν ἀνάμεσά τους πάνω στό ἐθνικό ζήτημα (οἱ «ροζλαμοβικοί» ἀκολουθοῦσαν τίς μισομενσεβίκικες θέσεις τῆς Λούξεμπουργκ). Οἱ «ροζλαμοβικοί» πῆραν μέρος στή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν («καλοκαιρινή») τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1913. Στή διάρκεια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) καί οἱ δυό ὁμάδες τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἑνώθηκαν σ' ἕνα ενιαῖο κόμμα, πού ἀκολουθοῦσε διεθνιστική θέση. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1918 τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας μαζί μέ τό ΠΠΣ - «λεβίτσα» ἵδρυσαν τό Κομμουνιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας. — *167.*

69 *Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο* (ΔΣΓ) — μόνιμο ἐκτελεστικό-πληροφοριακό ὄργανο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς· ἡ ἀπόφαση γιά τή δημιουργία τοῦ ΔΣΓ ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ὅλων τῶν χωρῶν πάρθηκε στό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, πού ἔγινε στό Παρίσι (Σεπτέμβρης 1900). Ἀντιπρόσωποι τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν στό ΔΣΓ εἶχαν ἐκλεγεῖ οἱ Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί Μπ. Ν. Κριτσέβσκι. Ἀπό τό 1905 ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Τό 1912 ἡ VI

Πανρωσική κομματική συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) ἐξέλεξε καί πάλι τόν Β. Ι. Λένιν ἀντιπρόσωπο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ. Μέσα στό Γραφεῖο ὁ Λένιν πάλευε ἀποφασιστικά κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ τῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Τό ΔΣΓ σταμάτησε τή δράση του τό 1914. — *167.*

70 Τό ζήτημα τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης συζητήθηκε στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου τό Δεκέμβρη τοῦ 1913. Ἀποφασίστηκε νά συγκληθεῖ τό συνέδριο τόν Αὔγουστο τοῦ 1914, γιά νά συμπέσει μέ τή μέρα τοῦ γιορτασμοῦ τῶν πενηντάχρονων τῆς Πρώτης Διεθνοῦς. Στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ὑπῆρχαν τά ἑξῆς ζητήματα: 1) ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς, 2) ὁ ἰμπεριαλισμός καί ἡ πάλη κατά τοῦ μιλιταρισμοῦ· στό ζήτημα αὐτό σάν ὑποθέματα εἶχαν συμπεριληφθεῖ: α) τό ἀνατολικό ζήτημα, β) τά ὑποχρεωτικά διαιτητικά δικαστήρια ἀνάμεσα στά ἔθνη καί γ) οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης, 3) ὁ ἀλκοολισμός, 4) ἡ ἀνεργία, 5) ἡ κατάσταση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων καί ἐξορίστων στή Ρωσία καί 6) διάφορα.

Ὁ ἀριθμός τῶν ἀντιπροσώπων δέν ἔπρεπε νά ὑπερβαίνει τόν ἀριθμό τῶν ψήφων τῆς χώρας περισσότερο ἀπό ἕξι φορές. Ἡ Ρωσία εἶχε 20 ψήφους, συνεπῶς ὄχι περισσότερους ἀπό 120 ἀντιπροσώπους καί γιά τά δυό ὑποτμήματα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν ἀριστερῶν-ναρόντνικων καί γιά τά συνδικάτα μαζί.

Τό ζήτημα τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης συζητήθηκε στή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν τῆς ΚΕ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν. Ὁ Λένιν, κάνοντας τήν εἰσήγηση στό θέμα αὐτό, πρότεινε νά παρθοῦν ὅλα τά μέτρα, ὥστε νά πᾶνε στό συνέδριο τῆς Βιέννης σάν ἀντιπρόσωποι σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες στήν πλειοψηφία τους.

Στά τέλη τοῦ Ἰούλη 1914 οἱ ἐκλογές γιά τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο εἶχαν σχεδόν τελειώσει, ὅμως ὁ παγκόσμιος πόλεμος πού εἶχε ἤδη ἀρχίσει ἐμπόδισε τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης. — *168.*

71 *Τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς στό Ἄμστερνταμ* ἔγινε ἀπό τίς 14 ὥς τίς 20 τοῦ Αὐγούστου 1904. Τό συνέδριο ἐξέτασε τά παρακάτω ζητήματα: 1) οἱ διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς· 2) ἡ ἑνότητα τῶν κομμάτων· 3) ἡ γενική ἀπεργία· 4) ἡ ἀποικιοκρατική πολιτική κ.ἄ. Στήν ἀπόφαση γιά τήν ἑνότητα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος τό συνέδριο σύστησε στούς ἐκπροσώπους τῶν διάφορων κατευθύνσεων, πού ὑπῆρχαν στό σοσιαλιστικό κίνημα τῆς Γαλλίας — τούς ζωρεσιστές καί τούς γκεντιστές, καθώς ἐπίσης καί στά διάφορα ἄλλα σοσιαλιστικά ρεύματα τῶν ἄλλων χωρῶν, νά ἑνωθοῦν σέ ἑνιαῖα σοσιαλιστικά κόμματα, γιά νά εἶναι ἀποτελεσματικός ὁ ἀγώνας κατά τοῦ καπιταλισμοῦ. Τό περιεχόμενο τῆς ἀπόφασης συνοψιζόταν στό ὅτι «ἦταν ἀνάγκη σέ κάθε χώρα νά ἀντιτάσσεται στά ἀστικά κόμματα ἕνα ἑνιαῖο σοσιαλιστικό κόμμα, ὅπως ἑνιαῖο εἶναι καί τό ἴδιο τό προλεταριάτο». Ὡστόσο ἡ ἀπόφαση δέν ξεκαθάριζε ὅτι ἡ ἑνότητα μποροῦσε νά γίνει μόνο στή βάση τῆς παραδοχῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, γιατί, χωρίς τόν ὅρο αὐτό, ἡ ἑνότητα θά σήμαινε ὑποταγή τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρεύματος στόν ὀπορτουνιστικό. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, παρά τό γεγονός ὅτι ἦταν κάποιο βῆμα πρός τά μπρός, στό σύνολό τους ἦταν μεσοβέζικες καί ἀποτελοῦσαν μιά παραπέρα παραχώρηση στόν ὀπορτουνισμό. Τό συνέδριο δέν ἔβαλε ζήτημα μετεξέλιξης τῆς μαζικῆς ἀπεργίας σέ ἔνοπλη ἐξέγερση, δέν ἀπόκρουσε τούς δεξιούς ὀπορτουνι-

στές, πού δικαίωναν τήν ἀποικιοκρατική πολιτική τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν. Τό συνέδριο, καταδικάζοντας τόν ἀναθεωρητισμό στά λόγια, στήν ἀπόφασή του δέν δήλωσε ὅτι ξεκόβει ἀπ' αὐτόν, ἀποσιώπησε τό ζήτημα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. — *169.*

72 *Τό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς στήν Κοπεγχάγη* ἔγινε ἀπό τίς 28 τοῦ Αὐγούστου ὥς τίς 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Σ' αὐτό ἀντιπροσωπεύτηκαν 33 χῶρες καί παραβρέθηκαν 896 ἀντιπρόσωποι.

'Απ' ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς τσεχικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπό τό Αὐστριακό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πάρθηκε ἀπόφαση γιά τήν ἑνότητα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Ἡ ἀπόφαση αὐτή, ὑπενθυμίζοντας ἀνάλογη ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Ἄμστερνταμ, γιά νά ὑπερασπιστεῖ τήν ἀρχή τῆς ἑνότητας, ἔφερνε τό παράδειγμα τῆς ἕνωσης τῶν γαλλικῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης τή σωστή ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀπόφαση γιά τήν ἑνότητα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, γιά τήν ἑνιαία ὀργάνωση τῶν συνδικάτων σέ κάθε κράτος· ἡ ἀπόφαση αὐτή στρεφόταν βασικά κατά τῆς τσεχικῆς ἀντιπροσωπείας, πού ἐπέμενε στήν ὀργάνωση τῶν συνδικάτων τῆς κάθε χώρας κατά ἐθνικότητες. Οἱ αὐστριακοί καί μαζί τους οἱ ἐκπρόσωποι καί τῶν ἄλλων ἐθνικοτήτων τῆς Αὐστρίας ἦταν ὑπέρ τῆς ἑνότητας τῶν συνδικάτων καί κατά τοῦ κατατεμαχισμοῦ τους κατά ἐθνότητες. Τό ζήτημα αὐτό συζητήθηκε στή δεύτερη ἐπιτροπή τοῦ συνεδρίου, πού ἀσχολοῦνταν μέ τήν ἐπεξεργασία τῶν ζητημάτων τῆς ἑνότητας τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος καί τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης. Ἡ ἐπιτροπή, σέ συνέχεια καί ἡ ὁλομέλεια τοῦ συνεδρίου τάχθηκαν κατά τῆς τσεχικῆς ἐθνικῆς χωριστικῆς τάσης στό συνδικαλιστικό κίνημα. Τό συνέδριο στήν ἀπόφαση γιά τήν ἑνότητα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τόνισε «ὅτι κάθε προσπάθεια κατατεμαχισμοῦ τῶν ἑνωμένων διεθνῶς συνδικάτων σέ ἐθνικά ξεχωρισμένα τμήματα θά ἔρθει σέ ἀντίθεση μέ τό πνεῦμα καί τό γράμμα τῆς ἀπόφασης τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου (δηλ. τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στά πολιτικά κόμματα καί τά συνδικάτα. *Ἡ Σύντ*). Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο καί ἡ Διεθνής γραμματεία τῶν συνδικάτων σέ περίπτωση πού προκύψουν ὁποιεσδήποτε διαφορές πάνω στό ζήτημα αὐτό καλοῦνται νά προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους ἄμεσα πρός τά ἐνδιαφερόμενα κόμματα γιά τή διευθέτηση τῆς διαφορᾶς στό πνεῦμα τῆς σύμπνοιας καί τῆς σοσιαλιστικῆς ἀδελφοσύνης».

Ὡστόσο, ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης γιά τήν ἑνότητα τῶν συνδικάτων δέν ἐφαρμόστηκε στήν Αὐστρία. Τήν εὐθύνη γι' αὐτό δέν τήν ἔφερναν μόνο οἱ τσέχοι, πού ἦταν ἀνοιχτοί ὀπαδοί τοῦ σεπαρατισμοῦ, ἀλλά καί οἱ αὐστριακοί «ραφιναρισμένοι ἐθνικιστές» τύπου Ο. Μπάουερ καί Ρέννερ μέ τή θεωρία τους τῆς «ἐθνικῆς αὐτονομίας». Ὁ Λένιν στά ἔργα του γιά τό ἐθνικό ζήτημα ἔδειξε ὅτι ἡ θεωρία αὐτή ὁδηγεῖ στό χωρισμό τοῦ προλεταριάτου σέ «ἐθνικές» ὀργανώσεις, πού ἀντιπαλεύουν ἡ μιά τήν ἄλλη κι' ἔτσι ἀποδυναμώνει τό προλεταριάτο. — *169.*

73 Πρόκειται γιά τή συνδιάσκεψη τῶν μικροαστικῶν, ἀριστερῶν-ναροντνικιστικῶν κομμάτων διαφόρων ἐθνῶν, ἤ *τή συνδιάσκεψη τῶν ἐθνικῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας*, πού ἔγινε στίς 16-20 τοῦ 'Απρίλη

1907 στή Φιλλανδία. Στή συνδιάσκεψη παραβρέθηκαν ἀντιπρόσωποι τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων, τοῦ ΠΠΣ, τῆς ἐπαναστατικῆς φράξιας τοῦ ΠΠΣ (φράκοι), τοῦ ἑβραϊκοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος (ΕΣΕΚ), τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν ὁμοσπονδιστῶν τῆς Γεωργίας, τῆς γκρομάντας τῆς Λευκορωσίας καί τοῦ Κόμματος Ντασνακτσουτιούν τῆς Ἀρμενίας. Ὅταν τελείωνε ἡ συνδιάσκεψη, ἔφτασε ἀντιπρόσωπος τῆς Λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἕνωσης, πού συμφώνησε μέ τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης.

Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε μιά σειρά ἀποφάσεις: γιά τή σύγκληση κάθε χρόνο συνεδρίου τῶν ἐθνικῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων, γιά τήν ὀργάνωση εἰδικῆς γραμματείας μέ σκοπό τήν ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων τῆς σύσκεψης, γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στά ἐθνικά σοσιαλιστικά κόμματα καί τή δημιουργία περιοδικοῦ ὀργάνου τῆς γραμματείας. Τά «Πρακτικά τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἐθνικῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας πού ἔγινε τό 1907 στίς 16-20 τοῦ Ἀπρίλη» ἐκδόθηκαν τό 1908 (Πετρούπολη, ἐκδοτικό «Σέιμ»). — *173.*

74 «*Σοτσιαλιστίτσεσκι Ἐζεμέσιατσνικ*» («Sozialistische Monatshefte») («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»)—περιοδικό, κύριο ὄργανο τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν καί ἕνα ἀπό τά ὄργανα τοῦ διεθνοῦς ἀναθεωρητισμοῦ. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1897 ὥς τό 1933. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914-1918) ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. — *177.*

75 «*Λεβίτσα*» *P.P.S.* (*ΠΠΣ* - «*λεβίτσα*») — Πολωνικό ἐργατικό κόμμα, ἱδρύθηκε τό 1906, ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τοῦ Πολωνικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (βλ. σημείωση 57). — *178.*

76 *Ὑπόθεση Μπέιλις* — προβοκατόρικη δίκη πού ὀργανώθηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση τό 1913 στό Κίεβο κατά τοῦ ἑβραίου Μπέιλις, τόν ὁποῖο κατηγόρησαν ψεύτικα ὅτι σκότωσε γιά θρησκευτικούς λόγους τό μικρό χριστιανόπουλο Γιουστσίνσκι (στήν πραγματικότητα ὁ φόνος εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπό μαυροεκατονταρχίτες).Μέ τή σκηνοθετημένη αὐτή δίκη ἡ τσαρική κυβέρνηση ἐπιδίωκε ν' ἀνάψει τόν ἀντισημιτισμό καί νά προκαλέσει ἀντιεβραϊκά πογκρόμ, μέ σκοπό ν' ἀποσπάσει τήν προσοχή τῶν μαζῶν ἀπό τό ἐπαναστατικό κίνημα πού ἀναπτυσσόταν στή χώρα. Ἡ δίκη προκάλεσε μεγάλη ἀναταραχή τῆς κοινῆς γνώμης. Σέ πολλές πόλεις ἔγιναν διαδηλώσεις διαμαρτυρίας τῶν ἐργατῶν. Τό δικαστήριο ἀθώωσε τόν Μπέιλις. — *180.*

77 Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή λεγόμενη «*Ὑπόθεση Ντρέυφους*», ἀξιωματικοῦ τοῦ γαλλικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, ἑβραίου τήν ἐθνικότητα, πού καταδικάστηκε τό 1894 ἀπό στρατοδικεῖο σέ ἰσόβια δεσμά μέ τήν καθαρά ψεύτικη κατηγορία γιά κατασκοπεία καί ἐσχάτη προδοσία. Ἡ καταδίκη τοῦ Ντρέϋφους, πού σκηνοθετήθηκε ἀπό τήν ἀντιδραστική στρατοκρατία, χρησιμοποιήθηκε ἀπό τούς ἀντιδραστικούς κύκλους τῆς Γαλλίας γιά τήν ὑποδαύλιση τοῦ ἀντισημιτισμοῦ καί τήν ἐπίθεση κατά τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καί τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν. Τό 1898, ὅταν οἱ σοσιαλιστές καί οἱ πρωτοπόροι ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας (ἀνάμεσα σ' αὐτούς ὁ Αἰμ. Ζολᾶ, ὁ Ζ. Ζωρές, ὁ Α. Φράνς καί ἄλλοι) ἄρχισαν ἐκστρατεία γιά ἀναθεώρηση τῆς δίκης Ντρέ-

ὕφους, ἡ ὑπόθεση πῆρε ἀμέσως καθαρά πολιτικό χαρακτήρα καί χώρισε τή Γαλλία σέ δυό στρατόπεδα: στούς ρεπουμπλικάνους καί τούς δημοκράτες ἀπό τό ἕνα μέρος καί στό συνασπισμό τῶν μοναρχικῶν, τῶν κληρικοφρόνων, τῶν ἀντισιμιτῶν καί τῶν ἐθνικιστῶν, ἀπό τό ἄλλο. Τό 1899, κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς κοινῆς γνώμης, ὁ Ντρέϋφους πῆρε χάρη καί ἀπελευθερώθηκε· καί μόνο τό 1906, ἔπειτα ἀπό ἀπόφαση τοῦ ἀναθεωρητικοῦ δικαστηρίου, κηρύχθηκε ἀθῶος καί ἐπανῆλθε στό στρατό. — *181.*

78 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἐκλεκτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. II, ρωσ. ἔκδ., 1955, σελ. 24. — *182.*

79 «*Βπεριόντ*» — ἀντικομματική ὁμάδα τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν· ὀργανώθηκε μέ πρωτοβουλία τῶν Α. Μπογκντάνοφ καί Γκ. Α. Ἀλέξινσκι τό Δεκέμβρη τοῦ 1909 μετά τή διάλυση τοῦ φραξιονιστικοῦ κέντρου τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν — τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι· εἶχε ὁμώνυμο ἔντυπο ὄργανο πού ἔβγαινε στή Γενεύη τό 1910-1911. Μετά τήν κομματική συνδιάσκεψη τῆς Πράγας οἱ βπεριοντοφικοί ἑνώθηκαν μέ τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί τούς τροτσκιστές στήν πάλη κατά τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνδιάσκεψης. Οἱ χωρίς ἀρχές ἀντικομματικές καί ἀντιμαρξιστικές ἐκδηλώσεις τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» ἀπομάκρυναν ἀπ' αὐτήν τούς ἐργάτες. «Ἡ ὁμάδα αὐτή — ἔγραφε ὁ Λένιν — εἶχε πάντοτε πολύ ἀσήμαντη ἐπιροή καί κρατιόταν στή ζωή ἀποκλειστικά καί μόνο χάρη στούς συμβιβασμούς της μέ κάθε λογῆς ἀποκομμένες ἀπό τή Ρωσία καί ἐντελῶς ἀνίσχυρες ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 219). Μή ἔχοντας στήριγμα στό ἐργατικό κίνημα, ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» οὐσιαστικά διαλύθηκε τό 1913-1914· τυπικά ἔπαψε νά ὑπάρχει μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. — *184.*

80 «*Σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου*» — γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου», πού τό ἔγραψε ὁ Λένιν μόλις ἔλαβε τίς πρῶτες εἰδήσεις γιά τίς ἀποφάσεις, πού εἶχε πάρει στή σύνοδο τοῦ Δεκέμβρη 1913 τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο τῆς II Διεθνοῦς πάνω στό ζήτημα τῆς ἑνοποίησης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τό ζήτημα αὐτό μπῆκε στή σύνοδο μέ πρωτοβουλία τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ (πού ἀντιπροσώπευε στό ΔΣΓ τή σοσιαλδημοκρατία τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας) μέ σκοπό τήν ὑποστήριξη τῶν ρώσων λικβινταριστῶν πού ἡττήθηκαν στήν πάλη τους κατά τῶν μπολσεβίκων. Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ στή δήλωση - γράμμα της, πού ἐπιδώθηκε στό ΔΣΓ τήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη 1913, φώτιζε μεροληπτικά καί λαθεμένα τήν κατάσταση τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐπιρίπτοντας τήν εὐθύνη τῆς διάσπασης στόν Λένιν καί τούς μπολσεβίκους. Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ κατηγοροῦσε ἐπίσης τόν Λένιν ὅτι προκάλεσε τάχα διάσπαση καί στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας. Πρότεινε νά μπεῖ τό ζήτημα τῆς ἑνότητας τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ προσεχοῦς Διεθνοῦς συνεδρίου στή Βιέννη.

Ἡ σύνοδος τοῦ Δεκέμβρη τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου ἔγινε στό Λονδίνο στίς 13 καί 14 τοῦ Δεκέμβρη 1913 (νέο ἡμερ.)· σ' αὐτή συζητήθηκαν τά ζητήματα τῆς ἑνοποίησης τῶν σοσιαλιστικῶν καί ἐργατικῶν κομμάτων τῆς Ἀγγλίας, τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης, τῶν

ρωσικῶν ὑποθέσεων κ.ἄ. Τό ζήτημα τῆς ἑνότητας τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας μπῆκε γιά συζήτηση στό τέλος τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου. Ἐπειδή ὁ καιρός δέν ἔπαιρνε, τό ζήτημα αὐτό δέν συζητήθηκε λεπτομερειακά καί τό Γραφεῖο περιορίστηκε νά πάρει τήν ἀπόφαση πού πρότεινε ὁ Κάουτσκι ἐξονόματος τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ ἀπόφαση ἀνάθετε στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ ΔΣΓ νά συγκαλέσει σύσκεψη ἀπό ἐκπροσώπους «ὅλων τῶν ὁμάδων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας — μαζί καί τῆς ρωσικῆς Πολωνίας — πού παραδέχονται τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος ἤ πού τό πρόγραμμά τους συμφωνεῖ μέ τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά ἀμοιβαία ἀνταλλαγή γνωμῶν (Aussprache) ἀπ' ἀφορμή τά ζητήματα πού τίς χωρίζουν». Ὁ Κάουτσκι, τεκμηριώνοντας τήν ἀπόφαση αὐτή, δήλωσε στήν ὁμιλία του τῆς 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ρωσίας πέθανε. Εἶναι ἀνάγκη νά ἀνασυγκροτηθεῖ, στηριζόμενο στήν προσπάθεια ἑνότητας τῶν ρώσων ἐργατῶν. Ὁ Λένιν στό ἄρθρο «Μιά καλή ἀπόφαση καί μιά ἄσχημη ὁμιλία» ἀποκάλυψε τό περιεχόμενο τῆς ἀπόφασης καί χαρακτήρισε τήν ὁμιλία τοῦ Κάουτσκι σάν τερατώδη (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 208). Ὁ Λένιν, πληροφορώντας τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ γιά τό φύλλο τῆς γερμανικῆς ἐφημερίδας «Vorwärts», ὅπου εἶχε δημοσιευτεῖ ἡ δήλωση τοῦ Κάουτσκι, ἔγραφε: «Πρέπει νά τό προμηθευτοῦμε... καί νά ὀργανώσουμε καμπάνια διαμαρτυρίας. Ἐμεῖς εἴμαστε *ὑ π έ ρ* τῆς ἀνταλλαγῆς γνωμῶν, *ὑ π έ ρ* τῆς ἀπόφασης τοῦ ΔΣΓ — **αὐτό NB** — ὅμως εἴμαστε ἐντελῶς ἀντίθετοι στήν *πρόστυχη* λογοκοπία τοῦ Κάουτσκι. Νά χτυπηθεῖ γι' αὐτό ἀλύπητα...» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 48ος, σελ. 238). Ὁ Λένιν σέ γράμμα τοῦ Γενάρη 1914 τόνιζε: «Τό πιό ἐπιθυμητό ἀπ' ὅλα εἶναι νά πάρει τό *τμῆμα* μιά *σ υ ν τ ρ ι π τ ι κ ή* κατά τοῦ Κάουτσκι ἀπόφαση (ἀποκαλώντας τή δήλωση τοῦ Κάουτσκι γιά τό θάνατο τοῦ κόμματος *ξετσίπωτη, θρασύτατη, τερατώδη, ἀμαθέστατη*)» (Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 48ος, σελ. 254).

Στήν ἴδια συνεδρίαση τοῦ ΔΣΓ τῆς 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη διαβάστηκε γράμμα τοῦ Πλεχάνοφ στό ὁποῖο αὐτός τόνιζε ὅτι ἡ διάσπαση στήν ὁμάδα τῆς Δούμας, πού ἔγινε ἀπό ὑπαιτιότητα τῶν λικβινταριστῶν, ἀποτελεῖ χτύπημα κατά τῆς ἑνότητας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί γιά τό λόγο αὐτό, σάν ἐκπρόσωπος ὅλου τοῦ κόμματος στό ΔΣΓ, ὑποβάλει τήν παραίτησή του. Στή θέση τοῦ Πλεχάνοφ μπῆκε στό ΔΣΓ ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, ἐκπρόσωπος τῆς λικβινταριστικῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Στή σύσκεψη πού ἔγινε σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ ΔΣΓ στίς Βρυξέλλες τόν Ἰούλη τοῦ 1914, οἱ καθοδηγητές τῆς ΙΙ Διεθνοῦς μέ τό πρόσχημα τοῦ «συμβιβασμοῦ» τῶν μπολσεβίκων μέ τούς λικβινταριστές ἀπαίτησαν ἀπό τούς μπολσεβίκους νά σταματήσουν τήν κριτική τους κατά τῶν λικβινταριστῶν. Οἱ μπολσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά ὑποταχθοῦν στήν ἀπαίτηση αὐτή καί συνέχισαν τήν ἀνειρήνευτη πάλη τους κατά τῶν λικβινταριστῶν, ἐχθρῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. — *186.*

81 *Ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή* δημιουργήθηκε τό Γενάρη τοῦ 1912 στή σύσκεψη τῶν λικβινταριστῶν-ἀντιπροσώπων τῆς Μπούντ, τῆς Ἐπιτροπῆς περιοχῆς Καυκάσου καί τῆς ΚΕ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Ἐνεργό μέρος στή δουλιά τῆς ΟΕ ἔπαιρναν, ἐκτός ἀπό τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις, οἱ Συντακτικές ἐπιτροπές τῆς «Πράβντα» τῆς Βιέννης καί τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμο-

κράτα»), ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ», ἀντιπρόσωποι τῆς «ὁμάδας πρωτοβουλίας» τῶν λικβινταριστῶν τῆς Πετρούπολης. Οὐσιαστικά καθοδηγητής τῆς ΟΕ ἦταν ὁ Τρότσκι. Ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή στήν ἀρχή ἦταν τό ἐπίσημο ὄργανο γιά τή σύγκληση τῆς ἀντικομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Αὐγούστου 1912, σέ συνέχεια ἔγινε καθοδηγητικό κέντρο τῶν μενσεβίκων· λειτουργοῦσε ὥς τίς ἐκλογές τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν μενσεβίκων, τόν Αὔγουστο τοῦ 1917. — *186.*

82 Τό ἄρθρο «*Ἡ οἰκονομική ἐξαθλίωση τῶν δημοδιδασκάλων*» γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, ἀπ' ἀφορμή τό Πανρωσικό συνέδριο γιά τή λαϊκή παιδεία, πού ἔπρεπε νά γίνει στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1913 στήν Πετρούπολη, στήν περίοδο τῶν χειμωνιάτικων διακοπῶν. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπεδίωκαν νά χρησιμοποιήσουν τό συνέδριο τῶν δασκάλων σάν μιά ἀπό τίς νόμιμες δυνατότητες γιά τή διάδοση τῶν μπολσεβίκικων ἰδεῶν καί τῶν ἐπαναστατικῶν διεκδικήσεων. Τό ἄρθρο αὐτό ἀπό τήν πλευρά τοῦ περιεχομένου του συνδεόταν στενά μέ τήν ἐργασία τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τήν πολιτική τοῦ Ὑπουργείου Λαϊκῆς Παιδείας» (Ἅπαντα 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 127-137). — *192.*

83 «*Νέα λικβινταριστική ἐφημερίδα*» ὁ Λένιν ὀνόμαζε εἰρωνικά τή μενσεβίκικη «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα» («Νέα ἐργατική ἐφημερίδα»). — *195.*

84 Πρόκειται γιά τήν Ἐπιτροπή βοήθειας πρός τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας γιά τήν κατάρτιση τῶν νομοσχεδίων· ἡ Ἐπιτροπή ὀργανώθηκε στό Παρίσι τό 1909 μέ τή συμμετοχή μπολσεβίκων καί μενσεβίκων. Δίπλα στήν Ἐπιτροπή δημιουργήθηκαν ὑποεπιτροπές, πού θά ἐπεξεργάζονταν τό νομοσχέδιο γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη μέρα, γιά τήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν, γιά τά συνδικάτα. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπεξεργάστηκαν ἀρκετά νομοσχέδια, ὅπως π.χ. γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη μέρα (τό «Ἐπεξηγηματικό σημείωμα» στό νομοσχέδιο τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν — βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 160-167), ὅμως λόγω τοῦ σαμποταρίσματος τῶν μενσεβίκων τά νομοσχέδια δέν ὑποβλήθηκαν. Τό νομοσχέδιο γιά τίς ἀπεργίες τό ἐπεξεργάστηκε ὁ μενσεβίκος Ντάν, πού συμπεριέλαβε σ' αὐτό τήν παράγραφο, ἡ ὁποία ἐπέτρεπε τήν ποινική δίωξη γιά τή συμμετοχή στίς ἀπεργίες. Κατά τή συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου στήν Ἐπιτροπή ὁ Λένιν τάχθηκε κατηγορηματικά κατά τῆς παραγράφου αὐτῆς. — *195.*

85 *Σιωνιστές-σοσιαλιστές* — μέλη τοῦ Σιωνιστικοῦ — σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, μικροαστικῆς ἑβραϊκῆς ἐθνικιστικῆς ὀργάνωσης πού ἱδρύθηκε τό 1904. Οἱ σιωνιστές-σοσιαλιστές θεωροῦσαν σάν κύριο καθῆκον τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου τήν πάλη γιά τήν ἀπόκτηση δικοῦ τους ἐδάφους καί τή δημιουργία δικοῦ τους ἐθνικοῦ κράτους. Προπαγάνδιζαν τήν ταξική συνεργασία μέ τήν ἑβραϊκή ἀστική τάξη, ἐπιδίωκαν ν' ἀπομονώσουν τούς ἑβραίους ἐργάτες ἀπό τό ἐπαναστατικό κίνημα τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου, προσπαθοῦσαν νά καλλιεργήσουν αἰσθήματα ἔχθρας ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῶν διαφόρων ἐθνοτήτων. Ἡ ἐθνικιστική δράση τῶν σιωνιστῶν-σοσιαλιστῶν συσκότιζε τήν ταξική συνείδηση τῶν ἑβραίων ἐργατῶν, προξενοῦσε μεγάλη ζημιά στό ἐργατικό κίνημα.

Μετά τήν άστικοδημοκρατική έπανάσταση τοΰ Φλεβάρη 1917 τό Σιωνιστικό-σοσιαλιστικό έργατικό κόμμα ένώθηκε μέ τό Σοσιαλιστικό έβραϊκό έργατικό κόμμα («ΣΕΕΚ») καί σχημάτισαν τό Ένωμένο έβραϊκό σοσιαλιστικό έργατικό κόμμα. — *198.*

86 Ό Β. Ι. Λένιν έχει ύπόψη τό άρθρο τοΰ Ι. Βετρόφ (Μ. Α. Σαβέλιεφ) «Ό διεθνισμός καί τό ζήτημα τής ένότητας», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. άρ. 1 τής έφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα» τής 7 (20) τοΰ Δεκέμβρη 1913, στό όποιο άναφερόταν: «Τελειώνοντας, δέν μποροΰμε νά μήν άναφέρουμε τό ψέμμα τών λικβινταριστών, πού ίσχυρίζονται ότι τό Γραφεΐο, έφόσον άρνήθηκε στήν έξάδα νά έχει ίδιαίτερη έκπροσώπηση, καταδίκασε τάχα τήν άρχή τής «ομοσπονδίας», όπως ζητοΰσαν οί 6 έργάτες βουλευτές στή σοσιαλδημοκρατική όμάδα. Τό αίτημα τής ίδιαίτερης έκπροσώπησης γιά τήν έξάδα δέν ύποβλήθηκε καθόλου στό Γραφεΐο γιά καθαρά τυπικούς λόγους. Καί γι' αύτό καί ή δήλωση τής έφημερίδας «Ν.Ρ.Γ.», ότι δήθεν τό Γραφείο καταδίκασε τήν έξάδα, άποτελεΐ άσύστολο ψέμμα τών λικβινταριστών, μέ τό όποιο προσπαθοΰν συστηματικά νά συσκοτίσουν τή συνείδηση τής έργατικής τάξης». — *201.*

87 «*Σλιάχι*» («Δρόμοι») — όργανο τής Ούκρανικής φοιτητικής ένωσης, έθνικιστικής κατεύθυνσης. Έβγαινε στό Λβόφ άπό τόν Άπρίλη τοΰ 1913 ώς τόν Μάρτη τοΰ 1914. — *204.*

88 «*Ρούσκογε Μπογκάτστβο*» («Ρωσικός Πλοΰτος») — μηνιαΐο περιοδικό, πού έβγαινε στήν Πετρούπολη άπό τό 1876 ώς τό 1918. Στίς άρχές τής δεκαετίας 1890-1900 τό περιοδικό πέρασε στά χέρια τών φιλελεύθερων ναρόντνικων μέ έπικεφαλής τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι. Γύρω άπό τό «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» συγκεντρώνονταν οί δημοσιολόγοι, πού έγιναν άργότερα έπιφανή μέλη τών κομμάτων τών έσέρων, τών «λαϊκών σοσιαλιστών» καί τών τρουντοβίκων στίς Κρατικές δοΰμες. Τό 1906 τό «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» έγινε όργανο τοΰ μισοκαντέτικου Λαϊκοσοσιαλιστικοΰ κόμματος έργασίας (τών ένέσων). — *206.*

89 «*Vorwärts*» («Έμπρός») — καθημερινή έφημερίδα, Κεντρικό Όργανο τοΰ Σοσιαλδημοκρατικοΰ κόμματος τής Γερμανίας· έβγαινε στό Βερολίνο άπό τό 1891, μέ άπόφαση τοΰ συνεδρίου τής Χάλλης τοΰ κόμματος καί μέ τόν τίτλο «Vorwärts Berliner Volksblatt», σάν συνέχεια τής έφημερίδας «Berliner Volksblatt» («Λαϊκή Έφημερίδα τοΰ Βερολίνου»), πού έβγαινε άπό τό 1884. Άπό τίς στήλες τής έφημερίδας ό Φ. Ένγκελς καταπολεμοΰσε κάθε έκδήλωση όπορτουνισμοΰ. Άπό τό δεύτερο μισό τής δεκαετίας 1890-1900, μετά τό θάνατο τοΰ Ένγκελς, ή Συντακτική έπιτροπή τής «Vorwärts» έπεσε στά χέρια τής δεξιάς πτέρυγας τοΰ κόμματος καί δημοσίευε συστηματικά άρθρα τών όπορτουνιστών. Ή «Vorwärts», κρατώντας μεροληπτική στάση στό ζήτημα τής πάλης κατά τοΰ όπορτουνισμοΰ καί τοΰ άναθεωρητισμοΰ, πού γινόταν στούς κόλπους τοΰ ΣΔΕΚΡ, ύποστήριζε τούς «οίκονομιστές» καί άργότερα, μετά τή διάσπαση τοΰ κόμματος, τούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τής άντίδρασης ή «Vorwärts» δημοσίευε τά συκοφαντικά άρθρα τοΰ Τρότσκι, χωρίς νά δίνει στόν Λένιν, στούς μπολσεβίκους τή δυνατότητα νά άντικρούσουν καί νά δίνουν μιάν άντικειμενική εικόνα τής κατάστασης στό κόμμα. Στήν περίοδο τοΰ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ή «Vorwärts»

ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Μετά τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ὥς τό 1933. — *208.*

90 Τό ἄρθρο «*Οἱ ἀπεργίες στή Ρωσία*» τό ἔγραψε ὁ Λένιν γιά τό ἡμερολόγιο τῆς τσέπης «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη γιά τό 1914», πού τό ἔβγαλε τό κομματικό ἐκδοτικό «Πριμπόι» στίς 14 (27) τοῦ Δεκέμβρη 1913. Στό ἡμερολόγιο δημοσιεύτηκαν ὁρισμένα ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιά τήν ἐργατική νομοθεσία τῆς Ρωσίας, γιά τό ρωσικό καί τό παγκόσμιο ἐργατικό κίνημα, γιά τά πολιτικά κόμματα, τά σωματεῖα καί τίς ἑνώσεις, γιά τόν τύπο κτλ., βιογραφικά στοιχεῖα γιά τόν Μάρξ, τόν Μπέμπελ, τόν Λασσάλ, τόν Τσερνισέβσκι (μέ φωτογραφίες) κ.ἄ. Εἶχε ἀποφασιστεῖ νά κατασχεθεῖ ὁ «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη», ὅμως ἡ ἔκδοση κυκλοφόρησε μιά μέρα πρίν προλάβει ἡ ἀστυνομία νά κάνει τήν κατάσχεση. Ὁ Λένιν, ὅταν πῆρε ἕνα ἀντίτυπο τοῦ «Ὁδηγοῦ τοῦ ἐργάτη», ἔγραψε στήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ ὅτι κυκλοφόρησαν ἤδη 5 000 ἀντίτυπα. Τό Φλεβάρη τοῦ 1914 κυκλοφόρησε ἡ δεύτερη, ξαναδουλεμένη, ἔκδοση τοῦ ἡμερολογίου, στό ὁποῖο ἔγιναν ὁρισμένες περικοπές καί ἀλλαγές, ὑπαγορευόμενες ἀπό τό καθεστώς τῆς λογοκρισίας καί πρόσθετε καινούργιο ὑλικό — κατάλογο βιβλίων γιά τήν αὐτομόρφωση. Συνολικά κυκλοφόρησαν 20 000 ἀντίτυπα τοῦ «Ὁδηγοῦ τοῦ ἐργάτη». — *210.*

91 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ ἀντιδραστικοῦ δημοσιολόγου Κατκόφ ἀπ' ἀφορμή τή δίκη τῶν ἐργατῶν, πού εἶχαν πάρει μέρος στίς ἀπεργίες τοῦ ἐργοστασίου Μορόζοφ τό 1885. Στή δίκη ἀποκαλύφθηκε ἡ συγκλονιστική εἰκόνα τῆς καταπίεσης καί τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν ἐργατῶν. Στά 101 ἐρωτήματα πού δόθηκαν στούς ἐνόρκους γιά τήν ἐνοχή τῶν κατηγορουμένων, οἱ τελευταῖοι ἔδοσαν 101 ἀρνητικές ἀπαντήσεις. Στίς 29 τοῦ Μάη 1886 στό φύλ. ἀρ. 146 τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ὁ Κατκόφ ἔγραφε: «Χτές στή θεοφύλακτη πόλη Βλαντίμιρ ἀντήχησαν 101 χαιρετιστήριοι πυροβολισμοί πρός τιμή τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος πού ἔκανε τήν ἐμφάνισή του στή Ρωσία». — *211.*

92 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή δήλωση τοῦ μπολσεβίκου-βουλευτῆ Φ. Ν. Σαμόηλοφ στή συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας στίς 26 τοῦ Νοέμβρη (9 τοῦ Δεκέμβρη) 1913, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τή συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου γιά τήν αὔξηση τοῦ μισθοῦ τῶν δασκάλων τῶν θρησκευτικῶν στίς κατώτερες γεωργικές σχολές. Ὑπάρχουν λόγοι νά ὑποθέσει κανείς ὅτι τό σχέδιο γράφτηκε ἤ πάντως θεωρήθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν.

Ἐξονόματος τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας ὁ Σαμόηλοφ δήλωσε:

«Παίρνοντας ὑπόψη:

1) ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία ὑπεράσπιζε πάντα τήν ἀρχή τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀπό τό κράτος καί τοῦ σχολειοῦ ἀπό τήν ἐκκλησία, πράγμα πού ὑλοποιοῦνταν ἰδιαίτερα στήν ἀπαίτηση νά καταργηθεῖ τελείως ἡ παράδοση τῶν θρησκευτικῶν στά σχολειά καί νά μή δίνεται καμιά ἐπιχορήγηση ἀπό τό κράτος γιά τή συντήρηση τοῦ κλήρου·

2) ὅτι στίς συνθῆκες τῆς ρωσικῆς πραγματικότητας ἀκριβῶς οἱ κληρικοί καί οἱ δάσκαλοι τῶν θρησκευτικῶν στά κατώτερα σχολειά ἦταν καί παραμένουν ἕνα ἀπό τά πιό σίγουρα στηρίγματα τῆς ἀντιδραστικῆς

πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης καί τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, πού προσπαθοῦν, ἐκμεταλλευόμενοι τό ἀφελές θρησκευτικό αἴσθημα τῶν παιδιῶν καί τοῦ πληθυσμοῦ, νά δικαιώσουν στά μάτια τῶν τελευταίων καί μέ τή βοήθεια τοῦ κύρους τῆς θρησκείας τήν ἴδια αὐτή ἀντιδραστική πολιτική·

3) ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία πάλευε πάντα γιά νά αὐξηθοῦν οἱ μισθοί πείνας τῶν δασκάλων τῶν λαϊκῶν σχολειῶν, δέν μπορεῖ ὡστόσο νά μή θεωρεῖ τήν προτεινόμενη τροπολογία στόν ἰσχύοντα νόμο σάν προσπάθεια νά δεθοῦν πιό στενά οἱ δάσκαλοι τῶν θρησκευτικῶν τῶν κατώτερων σχολειῶν μέ τό σημερινό σύστημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί γραφειοκρατικῆς ἱεραρχίας γιά τόν ἴδιο πάντα σκοπό τῆς ἀποχαύνωσης τῶν παιδιῶν καί στό ὄνομα τῆς ἴδιας πάντοτε ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς, τῆς ὁποίας εἶναι σίγουροι φορεῖς.

Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα, παίρνοντας ὅλα αὐτά ὑπόψη, θά καταψηφίσει τήν προτεινόμενη τροπολογία σχετικά μέ τόν καθορισμό προσαυξήσεων γιά τά χρόνια προϋπηρεσίας στό μισθό τῶν δασκάλων τῶν θρησκευτικῶν στά κατώτερα γεωργικά λαϊκά σχολειά» («Ζά Πράβντου» ἀρ. φύλ. 45 τῆς 27 τοῦ Νοέμβρη (10 τοῦ Δεκέμβρη) 1913). — *216.*

93 «*Περεντονοφισμός*» — ἀπό τό ὄνομα τοῦ καθηγητῆ Γυμνασίου Περεντόνοφ, ἥρωα τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Σολογκούμπ «Μικρός διάβολος». Ὁ Περεντόνοφ ἦταν ὁ τυπικός ἐκπρόσωπος τοῦ παλιοῦ προεπαναστατικοῦ γυμνασίου, ὅπου βασίλευε ἡ μούχλα, ἡ ρουτίνα, ἡ γραφειοκρατία, ἡ αὐθαιρεσία τῶν δασκάλων ἀπέναντι στούς ἀποβλακωμένους καί ἀποναρκωμένους ἀπό τό ὅλο σχολικό σύστημα μαθητές. Ὁ Λένιν δίνει χαρακτηρισμό τοῦ Περεντόνοφ στήν ἐργασία «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς τοῦ Ὑπουργείου Λαϊκῆς Παιδείας» (βλ. «Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 127-137). — *217.*

94 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ὁ μαρξισμός καί τό ἐθνικό ζήτημα», πού γράφτηκε στά τέλη τοῦ 1912-ἀρχές τοῦ 1913 στή Βιέννη καί δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε» τεῦχ. 3, 4 καί 5 τοῦ 1913 μέ τόν τίτλο «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ἡ σοσιαλδημοκρατία». Τό 1914 τό ἄρθρο βγῆκε σέ ξεχωριστή μπροσούρα μέ τόν τίτλο «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ὁ μαρξισμός» στό μπολσεβίκικο ἐκδοτικό «Πριμπόι» (Πετρούπολη). Ὅμως, μέ ἐντολή τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ἡ μπροσούρα τοῦ Στάλιν ἀφαιρέθηκε ἀπό ὅλες τίς δημόσιες βιβλιοθῆκες καί τά λαϊκά ἀναγνωστήρια. Ὁ Λένιν τόνιζε τή μεγάλη θεωρητική καί πολιτική σημασία τῆς ἐργασίας αὐτῆς (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 35ος, σελ. 60, 62). — *219.*

95 «*Ἴσκρα*» («Σπίθα») (παλιά) — ἡ πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική ἐφημερίδα, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν τό 1900 καί ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» βγῆκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1900 στή Λειψία· τά ἑπόμενα φύλλα ἔβγαιναν στό Μόναχο, ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1902 στό Λονδίνο καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1903 στή Γενεύη. Μεγάλη βοήθεια στήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας (ὀργάνωση μυστικοῦ τυπογραφείου, ἐξεύρεση ρωσικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων κτλ.) ἔδοσαν οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες Κ. Τσέτκιν, Α. Μπράουν κ.ἄ., ὁ πολωνός ἐπαναστάτης Γ. Μαρχλέβσκι, πού ζοῦσε ἐκεῖνα τά χρόνια στό

Μόναχο καί ὁ Γκ. Κβέλτς — ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας.

Τὴ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν οἱ Β.Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Λ. Μάρτοφ, Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Α. Ν. Πότρεσοφ καί Β. Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς στήν ἀρχή ἦταν ἡ Ι. Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί ἀργότερα, ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1901, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, πού κρατοῦσε καί ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τῆς «Ἴσκρα» βρίσκονταν τά ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων τῆς Ρωσίας κατά τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας· μεγάλη προσοχή δινόταν στά πιό σημαντικά γεγονότα τῆς διεθνοῦς ζωῆς, κυρίως τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν ἦταν στήν πραγματικότητα ὁ διευθυντής καί καθοδηγητής τῆς «Ἴσκρα», δημοσίευε ἄρθρα γιά ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε τό κέντρο συνένωσης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν. Σέ μιά σειρά πόλεις τῆς Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα κ.ἄ.) δημιουργήθηκαν ὁμάδες καί ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ λενινιστικῆς-ἰσκρικῆς κατεύθυνσης καί τό Γενάρη τοῦ 1902 στό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν στή Σαμάρα δημιουργήθηκε ἡ ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». Οἱ ἰσκρικές ὀργανώσεις ἐμφανίζονταν καί δούλευαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν—Ν. Ε. Μπάουμαν, Ι. Β. Μπάμπουσκιν, Σ. Ι. Γκοῦσεφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Π. Α. Κράσικοφ, Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ. Β. Λένγκνικ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ι. Ι. Ράντσενκο κ.ἄ.

Μέ τήν πρωτοβουλία καί τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος (δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 21 τῆς «Ἴσκρα») καί προετοίμασε τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόν καιρό τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου ἡ πλειοψηφία τῶν τοπικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας προσχώρησε στήν «Ἴσκρα», ἐνέκρινε τήν τακτική, τό πρόγραμμα καί τό ὀργανωτικό της σχέδιο, τήν ἀναγνώρισε σάν καθοδηγητικό της ὄργανο. Σέ εἰδική ἀπόφαση τό συνέδριο τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ἴσκρα» στήν πάλη γιά τό κόμμα καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἀμέσως μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος οἱ μενσεβίκοι μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ πῆραν τήν «Ἴσκρα» στά χέρια τους. Ἀπό τό 52ο φύλλο ἡ «Ἴσκρα» ἔπαψε νά εἶναι ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. — *220.*

96 «*Ζαριά*» («Αὐγή») — μαρξιστικό ἐπιστημονικο-πολιτικό περιοδικό. Τό ἔβγαζε νόμιμα στά 1901-1902 στή Στουτγάρδη ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». Βγῆκαν συνολικά 4 τεύχη (τρία σώματα) τοῦ «Ζαριά». Τό τεῦχ. 1 βγῆκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 (στήν πραγματικότητα βγῆκε στίς 10 (23) τοῦ Μάρτη), τό τεῦχ. 2-3 τό Δεκέμβρη τοῦ 1901 καί τό τεῦχ. 4 τόν Αὔγουστο τοῦ 1902. Τά καθήκοντα τοῦ περιοδικοῦ καθορίστηκαν στό «Σχέδιο δήλωσης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά»», πού τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν στή Ρωσία (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 327-338). Τό 1902, ὅταν παρουσιάστηκαν οἱ διαφω-

νίες καί οἱ διαμάχες μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ πρότεινε ἕνα σχέδιο χωρισμοῦ τοῦ περιοδικοῦ ἀπό τήν ἐφημερίδα (μέ σκοπό νά κρατήσει γιά τόν ἑαυτό του τή διεύθυνση τοῦ «Ζαριά»), ὅμως ἡ πρόταση δέν ἔγινε δεκτή καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῶν ὀργάνων αὐτῶν παρέμεινε πάντα κοινή.

Τό περιοδικό «Ζαριά» ἔκανε κριτική στό διεθνή καί τό ρωσικό ἀναθεωρητισμό καί ὑποστήριζε τίς θεωρητικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Στό «Ζαριά» δημοσιεύτηκαν οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν: «Εὐκαιριακά σημειώματα», «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ», «Οἱ κ.κ. «κριτικοί» στό ἀγροτικό ζήτημα» (τά τέσσερα πρῶτα κεφάλαια τῆς ἐργασίας «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ «κριτικοί τοῦ Μάρξ»»), «Ἐσωτερική ἀνασκόπηση», «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», καθώς καί τά ἔργα τοῦ Πλεχάνοφ: «Κριτική τῶν κρι τικῶν μας. Μέρος Ι. Ὁ κ. Π. Στροῦβε στό ρόλο τοῦ κριτικοῦ τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης», «Ὁ Cant κατά τοῦ Κάντ ἤ ἡ πνευματική διαθήκη τοῦ κ. Μπέρνσταϊν» κ.ἄ. — *224.*

97 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Πεσεχόνοφ Α. Β. «Πάνω σέ ἐπίκαιρα θέματα. Ἡ πλατφόρμα μας (τό περίγραμμα καί οἱ διαστάσεις της)», πού δημοσιεύτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 στό περιοδικό «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» τεῦχ. 8. Ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει ἐξουθενωτική κριτική τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ τοῦ Πεσεχόνοφ στό ἄρθρο του «Ἐσερικοί μενσεβίκοι» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 400-410). — *225.*

98 Πρόκειται γιά τήν παράγραφο 8 τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ψηφίστηκε στό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος. Σ' αὐτή διακηρύσσονταν τό δικαίωμα τοῦ λαοῦ νά σπουδάζει στή μητρική του γλώσσα· τό δικαίωμα τοῦ κάθε πολίτη νά μιλάει τή μητρική του γλώσσα στίς συγκεντρώσεις· ἡ καθιέρωση τῆς μητρικῆς γλώσσας σέ ἴση μοίρα μέ τήν ἐπίσημη γλώσσα τοῦ κράτους σέ ὅλα τά τοπικά κοινωνικά καί κρατικά ἱδρύματα (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. Ι, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 40). — *232.*

99 Ἡ λικβινταριστική «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ ΔΣΓ γιά τή σύγκληση σύσκεψης «ὅλων τῶν ὁμάδων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας» γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας τοῦ ΣΔΕΚΡ, δημοσίευσε τηλεγράφημα ἀπό τό Λονδίνο πού ἔλεγε ὅτι στή συνεδρίαση τοῦ ΔΣΓ ἀπορίφθηκε τάχα τό αἴτημα τῶν μπολσεβίκων νά στείλουν ἐκπρόσωπο τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας τῆς Κρατικῆς δούμας (τῆς «ἑξάδας») στό διεθνές τμῆμα τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Μέ ἐντολή τοῦ Λένιν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ στίς Βρυξέλλες ἀπευθύνθηκε στόν γραμματέα τοῦ ΔΣΓ Χούισμανς μέ τό ἐρώτημα, πῶς σκέπτεται νά ἀντιδράσει στή διαγωγή αὐτή τῶν λικβινταριστῶν. Ὁ Χούισμανς ἀναγκάστηκε νά διαψεύσει ἐπίσημα τήν ψεύτικη αὐτή ἀνακοίνωση τῆς«Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα». — *237.*

100 «*Ροσσίγια*» («Ρωσία») — καθημερινή ἐφημερίδα μέ ἀντιδραστικές, μαυροεκατονταρχίτικες ἀρχές. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1914. Ἀπό τό 1906 ἔγινε ὄργανο τοῦ

Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Ἡ ἐφημερίδα χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τά μυστικά κονδύλια («κονδύλια ἐξαγορᾶς») τῆς κυβέρνησης, πού βρίσκονταν στή διάθεση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τή «Ροσσίγια» «πουλημένη ἀστυνομική φυλλάδα».

«*Νόβογε Βρέμια*» («Νέοι Καιροί») — καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1868 ὥς τό 1917. Ἀνῆκε σέ διάφορους ἐκδότες καί ἄλλαζε συνεχῶς τήν πολιτική της κατεύθυνση. Στήν ἀρχή ἦταν μετριοπαθής-φιλελεύθερη, ἀπό τό 1876, ὅταν ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας ἔγινε ὁ Α. Σ. Σουβόριν, μετατράπηκε σέ ὄργανο τῶν ἀντιδραστικῶν κύκλων τῶν εὐγενῶν καί τῆς ὑπαλληλικῆς-γραφειοκρατίας. Ἀπό τό 1905 ἦταν ὄργανο τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε τήν ἀντεπαναστατική πολιτική τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί κυνηγοῦσε λυσσασμένα τούς μπολσεβίκους. Κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Μάρτη) 1917.

«*Ζέμστσινα*» — καθημερινή μαυροεκατονταρχίτικη ἐφημερίδα πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1909 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1917. Ὄργανο τῶν ἄκρων δεξιῶν βουλευτῶν τῆς Κρατικῆς Δούμας. — *243*.

101 Τό σχόλιο αὐτό ἀποτελεῖ ἐπίλογο στό γράμμα τοῦ Κάουτσκι, πού δημοσιεύτηκε στό Κεντρικό Ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, στήν ἐφημερίδα «Vorwärts» ἀρ. φύλ. 339, τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1914 (νέο ἡμερ.) ἀπ' ἀφορμή τόν ἀπολογισμό γιά τή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου καί πού ἀναδημοσιεύθηκε στή ρωσική γλώσσα στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 12, τῆς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1913 (παλ. ἡμερ.). Τό γράμμα τοῦ Κάουτσκι ἦταν ἀπάντηση σέ γράμμα τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Vorwärts». — *247*.

102 Τό ἄρθρο «*Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ μέ τόν Ἔνγκελς*» ἀποτελεῖ τήν ἀρχή μιᾶς μεγάλης ἐργασίας, πού σχεδίαζε νά γράψει ὁ Λένιν μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἔκδοσης, τό Σεπτέμβρη τοῦ 1913, στή γερμανική γλώσσα τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς σέ τέσσερεις τόμους μέ τόν τίτλο «Der Briefwechsel zwischen Frildrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883», herausgegeben von A. Bebel und Ed. Bernstein. Vier Bände, Stuttgart, 1913 («Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Φρίντριχ Ἔνγκελς καί τοῦ Κάρλ Μάρξ ἀπό τό 1844 ὥς τό 1883», πού ἐκδόθηκε ἀπό τόν Α. Μπέμπελ καί Ἔντ. Μπέρνσταϊν. Τέσσερις τόμοι, Στουτγάρδη, 1913). Ἡ «ἀλληλογραφία» αὐτή ἦταν ἡ μιά πρώτη προσπάθεια νά συγκεντρωθοῦν καί νά δημοσιευτοῦν ὅλα τά γράμματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, πού ἔγραψε ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Ὅμως ἡ ἔκδοση δέν ἦταν ἱκανοποιητική καί οὔτε πλήρης (σ' αὐτή περιλήφθηκαν 1386 γράμματα ἀπό τό συνολικό ἀριθμό τῶν 1500), μέ μεγάλες περικοπές τοῦ κειμένου, μέ ὄχι ἱκανοποιητικές ἐπιστημονικο-πληροφοριακές ὁδηγίες. Ὁ Λένιν μελετοῦσε βαθιά καί κράταγε μέ μεγάλη ἐπιμέλεια περιληπτικές σημειώσεις ἀπό τήν «Ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς». Σέ γράμμα τῆς 13 ἤ τῆς 14 τοῦ Νοέμβρη 1913 πρός τήν ἀδελφή του Μ. Ι. Οὐλιάνοβα ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Μόλις τέλειωσα τήν ἀνάγνωση τῶν τεσσά-

ρων τόμων τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Μάρξ μέ τόν Ἔνγκελς. Θέλω νά γράψω γι' αὐτήν στό «Προσβεστσένιγε». Ἔχει πολύ ἐνδιαφέρον» (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 420).

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει ἕνα μεγάλο τετράδιο μέ 76 σελίδες, ὅπου ὁ Λένιν ἔχει κάνει σύντομη περίληψη ἀπό 300 περίπου γράμματα τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς, κράτησε σημειώσεις ἀπό 15 σοβαρά ἀπό θεωρητική ἄποψη γράμματα καί κατάρτισε σύντομο πίνακα κατά θέματα τῶν σημειώσεων αὐτῶν. Διατηρήθηκαν ἐπίσης ὅλοι οἱ τέσσερις τόμοι τῆς «Ἀλληλογραφίας» πάνω στούς ὁποίους δούλεψε ὁ Λένιν, μέ τίς σημειώσεις πού ἔκανε (ὑπογραμμίσεις, πλαισιώσεις, N. B. κτλ.) στό κείμενο καί στά περιθώρια μέ τέσσερα διαφορετικά μολύβια. Ὅλα τά ὑλικά αὐτά ἐκδόθηκαν σέ ξεχωριστό βιβλίο (βλ. Β. Ι. Λένιν «Περίληψη τῆς Ἀλληλογραφίας τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς». Μόσχα. Κρατικό ἐκδοτικό, ρωσ. ἔκδ., 1959).

Ἡ ἐργασία τοῦ Λένιν «Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ μέ τόν Ἔνγκελς» προβλεπόταν νά δημοσιευτεῖ στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε» τό 1914· σχετική ἀνακοίνωση εἶχε γίνει ἀπό τήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 7, τῆς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1913, ὅμως τό ἄρθρο ἔμεινε μισοτελειωμένο καί δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα» μόνο στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1920, τή μέρα τῆς ἑκατοστῆς ἐπετείου ἀπό τή γέννηση τοῦ Ἔνγκελς. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου αὐτῆς ὁ Λένιν, ἑτοιμάζοντας τό ἄρθρο γιά δημοσίευση, πρόσθεσε στόν τίτλο τόν ὑπότιτλο: «Ὁ Ἔνγκελς σάν ἕνας ἀπό τούς θεμελιωτές τοῦ κομμουνισμοῦ»· ἐπίσης συνόδεψε τό ἄρθρο μέ τήν ὑποσημείωση «Ἀρχή ἑνός ἡμιτελοῦς ἄρθρου, πού γράφτηκε τό 1913 ἤ στίς ἀρχές τοῦ 1914». — *256.*

103 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, τόμ. XXI, ρωσ. ἔκδ., 1932, σελ. 1-4, 20. — *259.*

104 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 14, 15. — *259.*

105 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. XXI, ρωσ. ἔκδ., 1932, σελ. 1, 2, 3. — *260.*

106 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. XXI, ρωσ. ἔκδ. 1932, σελ. 14. — *260.*

107 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. XXI, ρωσ. ἔκδ., 1932, σελ. 33. — *261.*

108 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 19, 20, 21. — *262.*

109 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 35. — *262.*

110 *Τό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας* ἔγινε στίς 13-26 τοῦ Γενάρη (26 τοῦ Γενάρη-8 τοῦ Φλεβάρη) 1914 στίς Βρυξέλλες τοῦ Βελγίου. Στούς κόλπους τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας

γινόταν ὀξύτατη πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Στά τέλη τοῦ 1913 ὅλα τά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος πέρασαν στά χέρια τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν καί τῶν συμφιλιωτιστῶν. Οἱ λεττονοί μπολσεβίκοι, στηριζόμενοι στούς ἐργάτες μέ μπολσεβίκικες διαθέσεις, δημιούργησαν δική τους ὁμάδα μέ ὀργανωτικό κέντρο τό Γραφεῖο τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Τό Γραφεῖο ἔβγαζε τό ὄργανό του «Biletens» («Δελτίο»), πού καθοδηγοῦσε τήν πάλη γιά τή σύγκληση συνεδρίου.

Ὁ Β. Ι. Λένιν βοηθοῦσε τούς λεττονούς μπολσεβίκους στήν πάλη τους κατά τῆς λικβινταριστικῆς καθοδήγησης. Ἀπό τό Μάη ἀκόμη τοῦ 1913 μέ παράκληση τῶν λεττονῶν μπολσεβίκων ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό «Σχέδιο πλατφόρμας γιά τό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 204-212), πού ἐκδόθηκε ἀπό τό Γραφεῖο τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ΣΔΠΛ σέ ξεχωριστό φυλλάδιο. Δημοσιεύτηκε ἐπίσης καί στήν ἐφημερίδα «Τσίνιας μπίεντρς» τόν Αὔγουστο καί στό «Δελτίο» τό Νοέμβρη τοῦ 1913 μέ τόν τίτλο «Ἡ πλατφόρμα μας γιά τό IV συνέδριο τῆς ΣΔΠΛ». Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Δελτίου», κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν συμφιλιωτιστικῶν στοιχείων, πού συμμετεῖχαν σ' αὐτήν, δημοσίευσε τό σχέδιο, παραλείποντας τό σημεῖο πού ἦταν ἀφιερωμένο στό ἐθνικό ζήτημα καί ἔκοψε ἤ ἄλλαξε ὁρισμένα ἄλλα σημεῖα. Τό σχέδιο πλατφόρμας συζητήθηκε πλατιά στίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις, πράγμα πού βοήθησε τούς μπολσεβίκους τῆς Λεττονίας νά ἐπεξεργαστοῦν πρίν ἀπό τό συνέδριο σταθερές θέσεις ἀρχῶν γιά μιά σειρά σοβαρότατα ζητήματα.

Ἡ συνδιάσκεψη τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων τῆς ΣΔΠΛ κάλεσε στό συνέδριο τόν Β. Ι. Λένιν σάν ἐκπρόσωπο τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν μπολσεβίκων. Ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε ἐνεργό μέρος στήν προετοιμασία καί στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου. Πρίν ἀπό τό συνέδριο εἶχε συχνή ἀλληλογραφία μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Λεττονίας καί ταξίδεψε στό Βερολίνο καί στό Παρίσι, γιά νά συναντηθεῖ προσωπικά μαζί τους καί νά τούς κατατοπίσει πάνω στά ζητήματα τῆς προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου, τῆς σύνθεσής του, γιά τήν ἐνδεχόμενη ἔκβαση τῆς πάλης μέσα σ' αὐτό κτλ. Στό συνέδριο ὁ Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τή στάση τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας ἀπέναντι στό ΣΔΕΚΡ καί τή διάσπαση τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, πῆρε μέρος στίς συσκέψεις τῶν μπολσεβίκων-ἀντιπροσώπων καί τούς βοηθοῦσε νά προετοιμάσουν τά σχέδια ἀποφάσεων.

Τήν παραμονή τοῦ συνεδρίου, τό βράδυ τῆς 12 (25) τοῦ Γενάρη 1914, ὁ Λένιν ἔκανε στίς Βρυξέλλες διάλεξη γιά τούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου πάνω στό ἐθνικό ζήτημα. Στή διάλεξη ἀνάλυσε τή θεωρία καί τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων στό ἐθνικό ζήτημα. Ὁ Λένιν κάλεσε τούς μαρξιστές τῆς Λεττονίας νά δυναμώνουν τήν πραγματική κι' ὄχι τήν εἰκονική ἑνότητα τοῦ κόμματος, νά διαφυλάγουν τίς γραμμές του ἀπό τούς ταλαντευόμενους καί τούς λικβινταριστές, τούς ἀνοιχτούς προδότες τῆς ὑπόθεσης τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Στό συνέδριο παραβρέθηκαν 35 ἄτομα, ἀπό τά ὁποῖα 18 μέ θετική ψῆφο, 11 μέ συμβουλευτική καί 6 προσκαλεσμένοι. Στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ὑπῆρχαν 17 ζητήματα: Ἔκθεση τῆς ΚΕ καί ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων. Ἡ στάση ἀπέναντι στό ΣΔΕΚΡ καί ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας. Ἡ σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμμα-

τος. Οἱ συνδικαλιστικές ὀργανώσεις καί ἡ οἰκονομική πάλη. Τό συνεταιριστικό κίνημα. Πολιτιστικο-διαφωτιστικές καί ἄλλες ἐργατικές ὀργανώσεις. Οἱ ἀσφαλίσεις τῶν ἐργατῶν. Ἡ τοπική αὐτοδιοίκηση. Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Τό ἀγροτικό ζήτημα καί τό κίνημα τῶν ἐργατῶν γῆς καί ἄλλα ζητήματα.

Οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο δέν εἶχαν σταθερή πλειοψηφία. Ἀπό τούς 18 ἀντιπροσώπους μέ θετική ψῆφο 8 ἦταν μπολσεβίκοι, 8 μενσεβίκοι καί 2 συμφιλιωτιστές. Γι' αὐτό μιά σειρά βασικές ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου εἶχαν συμβιβαστικό, συμφιλιωτιστικό χαρακτήρα. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου χωρίστηκαν σέ δυό στρατόπεδα — τό μπολσεβίκικο μ' ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν καί τό μενσεβίκικο, πού εἶχε τήν ὑποστήριξη καί ἑνός τμήματος τῶν προσκαλεσμένων. Οἱ συμφιλιωτιστές μ' ἐπικεφαλῆς τόν Γιάνσον-Μπράουν ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί τούς μενσεβίκους καί ἔκαναν προτάσεις συμβιβαστικοῦ χαρακτήρα.

Ἡ πλειοψηφία τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου ἔκανε αὐστηρή κριτική στήν ΚΕ τῆς ΣΔΠΛ γιά τόν ὀπορτουνισμό της καί γιά τή συμμετοχή στόν τροτσκιστικό ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Οἱ μπολσεβίκοι-ἀντιπρόσωποι τόνιζαν ὅτι τό ἐργατικό κίνημα τῆς Λεττονίας ἀναπτύσσεται ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ΚΕ, παρά καί ἐνάντια στή ρεφορμιστική της τακτική.

Ἰδιαίτερα σκληρή πάλη ξέσπασε στό συνέδριο γύρω ἀπό τό ζήτημα τῆς στάσης τῆς ΣΔΠΛ ἀπέναντι στό ΣΔΕΚΡ καί τή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Ἐξονόματος τῆς ΚΕ τῶν μπολσεβίκων εἰσήγηση πάνω στό ζήτημα αὐτό ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν. Στήν εἰσήγησή του ὁ Λένιν φώτισε τήν πάλη κατά τοῦ λικβινταρισμοῦ στή Ρωσία καί μέ βάση ἀκριβῆ ἀντικειμενικά στοιχεῖα ἀπόδειξε ὅτι τά $^4/_5$ τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας συσπειρώθηκαν ἤδη γύρω ἀπό τό Μπολσεβίκικο κόμμα καί καταδίκασαν τούς λικβινταριστές. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀπόψεις τοῦ συμφιλιωτιστῆ Γιάνσον-Μπράουν, πού ἰσχυριζόταν ὅτι τάχα ὁ κίνδυνος τοῦ λικβινταρισμοῦ ἐξαφανίστηκε. Ἐφόσον, τόνιζε ὁ Λένιν, οἱ λικβινταριστές ἐξακολουθοῦν κατά τόπους τή διασπαστική τους δράση, ἡ πάλη ἐναντίον τους εἶναι ἀναπόφευκτη καί ἀπαραίτητη. Καμιά ἑνότητα δέν ἐπιτρέπεται μέ ὅσους διαλύουν τό κόμμα. Ὁ Λένιν ἐξήγησε ὅτι ἡ ἑνότητα μπορεῖ νά γίνει μόνο πάνω σέ βάσεις ἀρχῶν, στή βάση τῆς παραδοχῆς τῆς ἐπαναστατικῆς τακτικῆς καί τῆς πάλης κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ὁ Λένιν κάλεσε τούς λεττονούς σοσιαλδημοκράτες νά ξεκόψουν ἀποφασιστικά ἀπό τούς λικβινταριστές.

Τό συνέδριο ψήφισε τήν μπολσεβίκικη ἀπόφαση, πού τό σχέδιό της τό εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἡ ἀπόφαση καταδίκαζε τό λικβινταρισμό καί τό συμφιλιωτισμό, ὑποστήριξε τίς μπολσεβίκικες ἀρχές ἑνοποίησης τοῦ κόμματος καί ἀπαιτοῦσε τήν ἄμεση ρήξη μέ τόν ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Κατά τή συζήτηση τῆς ἀπόφασης οἱ μενσεβίκοι καί οἱ συμφιλιωτιστές κατάφεραν νά περάσουν τίς τροπολογίες τους. Ἔτσι ψηφίστηκε ἡ πρόταση τοῦ συμφιλιωτιστῆ Μπράουν, πού ὑποχρέωνε τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας προσωρινά «ὥσπου νά μπεῖ ἡ ὑπόθεση τῆς ἑνοποίησης σέ σταθερή βάση» νά μή συνδέεται ὀργανωτικά οὔτε μέ τήν ΚΕ οὔτε μέ τήν ΟΕ. Ψηφίστηκε τροπολογία πάνω στό ἄρθρο πού καταδίκαζε τό λικβινταρισμό, ἡ ὁποία ἔλεγε ὅτι ἡ κατηγορία γιά λικβινταρισμό δέν ἀφορᾶ τίς παράνομες ὀρ-

γανώσεις πού εἶχαν προσχωρήσει στήν ΟΕ. Γενικά ἡ ἀπόφαση καταδίκαζε τό λικβινταρισμό καί ἀπαιτοῦσε τήν ἀποχώρηση τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπό τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή τῶν λικβινταριστῶν.

Ἡ ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα, πρότεινε στούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Δούμας νά ὀργανώσουν τήν ἀπό κοινοῦ δουλιά μέ βάση τίς κομματικές ἀποφάσεις τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη 1908 καί τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ 1910, πού καταδίκαζαν τό λικβινταρισμό σάν ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπίδρασης στό προλεταριάτο. Παρά τίς ἰσχυρές συμφιλιωτιστικές τάσεις στό συνέδριο, ἡ ἀπόφαση αὐτή ψηφίστηκε ὁμόφωνα.

Ἡ ἀπόφαση γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος περιεῖχε τό αἴτημα τῆς δήμευσης ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, τῶν μοναστηριῶν καί τοῦ δημοσίου. Ἡ ἀπόφαση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα καί τό κίνημα τῶν ἐργατῶν γῆς ἀπαιτοῦσε νά δυναμώσει ἡ δουλιά τῆς ὀργάνωσης τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου καί ἡ καθοδήγηση τῆς πάλης του. Στό ἴδιο μπολσεβίκικο πνεῦμα ψηφίστηκαν οἱ ἀποφάσεις καί γιά τά ὑπόλοιπα ζητήματα — γιά τήν οἰκονομική πάλη καί τά συνδικάτα, γιά τίς ἀσφαλίσεις τῶν ἐργατῶν, γιά τήν τοπική αὐτοδιοίκηση, γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα.

Οἱ ἀποφάσεις τοῦ IV συνεδρίου τῆς ΣΔΠΛ ἦταν διαποτισμένες μέ τό πνεῦμα τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Τό συνέδριο ἀποφάσισε ὅτι βάση τῆς οἰκοδόμησης τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων πρέπει νά εἶναι ἡ ἀρχή τοῦ διεθνισμοῦ καί ὅτι σέ κάθε πόλη μπορεῖ νά ὑπάρχει μόνο μιά ἑνιαία σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση. Τό συνέδριο καταδίκασε τήν πολιτική ὑποκρισία καί τή διπλοπροσωπεία τῆς λεττονικῆς ἀστικῆς τάξης καί κάλεσε τό λεττονικό προλεταριάτο νά δυναμώνει τή διεθνιστική ἑνότητα, τήν ἑνότητα μέ τό προλεταριάτο τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων. Ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόφαση αὐτή ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε ὕστερα ἀπό τό συνέδριο: «... ἡ πείρα πολλῶν χρόνων στερέωσε πέρα γιά πέρα τήν πεποίθηση τῶν λεττονῶν μαρξιστῶν γιά τήν ὀρθότητα τῆς ἀρχῆς τῆς *διεθνικῆς ἑνότητας* τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης» (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 165). Ὁ Β. Ι. Λένιν χρησιμοποίησε πλατιά τίς ἀποφάσεις τοῦ IV συνεδρίου τῆς ΣΔΠΛ στήν πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν τροτσκιστῶν (βλ. τά ἄρθρα του «Οἱ λεττονοί ἐργάτες γιά τή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας», «Τό ξεσκέπασμα «τοῦ εἰκονικοῦ πλάσματος τοῦ Αὐγούστου»», «Οἱ λικβινταριστές καί τό λεττονικό ἐργατικό κίνημα», κ.ἄ.). Ὕστερα ἀπό τήν ἔντονη πάλη τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῶν λεττονῶν μπολσεβίκων τό συνέδριο πέτυχε παρά τίς συμφιλιωτιστικές τάσεις νά βγοῦν οἱ λεττονοί σοσιαλδημοκράτες ἀπό τό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Τήν ἀποχώρηση τῶν λεττονῶν ἀπό τό συνασπισμό αὐτό ὁ Λένιν τήν χαρακτήρισε σάν «θανάσιμο χτύπημα» κατά τῆς τροτσκιστικῆς ἕνωσης.

Τό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας πού ἔγινε μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν, ἀποτέλεσε σημεῖο στροφῆς στήν ἱστορία τῆς ΣΔΠΛ. Μεγάλη ἐπιτυχία ἦταν ἡ ἐκλογή στό συνέδριο Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πού ἀκολουθοῦσε μπολσεβίκικες θέσεις, καθώς ἐπίσης τό πέρασμα στά χέρια τῶν ὀπαδῶν τῶν μπολσεβίκων τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῆς ΣΔΠΛ «Cina».

Τά πρακτικά τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς

Λεττονίας δέν βρέθηκαν. Εἶναι γνωστό ὅτι αὐτά προετοιμάστηκαν γιά ἔκδοση ἀπό τόν Γιάνσον-Μπράουν καί ἔμειναν στίς Βρυξέλλες. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ἀνάμεσα στά ὑλικά τοῦ ἀρχείου τοῦ Πορόνιν-Κρακοβίας ὑπάρχουν λενινιστικά ντοκουμέντα πού ἀναφέρονται στό IV συνέδριο τῆς ΣΔΠΛ καί πού χαρακτηρίζουν τήν πάλη τοῦ Λένιν καί τῆς μπολσεβίκικης μερίδας τοῦ συνεδρίου κατά τῶν λικβινταριστῶν. Ἀνάμεσα στά ντοκουμέντα εἶναι οἱ ἰδιόχειρες σημειώσεις τοῦ Λένιν πάνω στήν ἡμερήσια διάταξη, οἱ σημειώσεις γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου καί γιά τούς λόγους τῶν ὁμιλητῶν, καθώς ἐπίσης καί τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή στάση τῆς ΣΔΠΛ ἀπέναντι στό ΣΔΕΚΡ, ἡ περίληψη τῆς εἰσήγησης καί ὁ τελικός λόγος (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 285-286, 392-395). Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν οἱ σημειώσεις τοῦ Λένιν γιά τούς λόγους τῶν ὁμιλητῶν καί τά σχόλια πάνω σ' αὐτές. Ἔτσι, π.χ. ὑπάρχει σημείωση τοῦ Λένιν ἀπ' ἀφορμή τήν ὁμιλία τοῦ Μπράουν στό συνέδριο τῆς 15 (28) τοῦ Γενάρη 1914. Στό μέρος ὅπου ὁ Μπράουν, ὑπερασπιζόμενος τό συμφιλιωτισμό του, λέει ὅτι ἡ συμφιλιωτιστική θέση εἶναι «πολύ λεπτή», ὁ Β. Ι. Λένιν γράφει: «*Ὅπου εἶναι λεπτή, ἐκεῖ καί σπάει!*». — *277.*

111 *Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς (ΓΕΚΕ)* δημιουργήθηκε ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τόν Αὔγουστο τοῦ 1908 σάν παγκομματική ἀντιπροσωπεία στό ἐξωτερικό (ἀποτελούμενη ἀπό τρία ἄτομα), πού ὑπαγόταν στό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ. Ὑποχρέωση τοῦ ΓΕΚΕ ἦταν νά κρατάει συνεχή ἐπαφή μέ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή πού δροῦσε στή Ρωσία καί τά μέλη τῆς ΚΕ πού δροῦσαν στό ἐξωτερικό, νά παρακολουθεῖ τή δράση τῶν ὁμάδων βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό καί τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου τους, νά δέχεται χρηματικές συνδρομές τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τό ταμεῖο τῆς ΚΕ καί νά ὀργανώνει χρηματικούς ἐράνους ὑπέρ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Γιά νά συνενώσει ὅλες τίς ὁμάδες βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό καί νά τίς ὑπαγάγει σέ μιάν ἑνιαία παγκομματική καθοδήγηση, ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Αὐγούστου ἀνάθεσε στό ΓΕΚΕ νά συγκαλέσει εἰδικό συνέδριο τῶν ὁμάδων αὐτῶν. Ὅμως τό ΓΕΚΕ δέν μπόρεσε νά συγκαλέσει συνέδριο μέσα στό 1909, γιατί ἀντιδροῦσε ἐπίμονα τό Κεντρικό Γραφεῖο τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού βρισκόταν στά χέρια τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ἡ ὁλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 τῆς ΚΕ ἀναδιοργάνωσε τό ΓΕΚΕ καί περιόρισε τό ρόλο του στήν καθοδήγηση τῶν γενικῶν ὑποθέσεων τοῦ κόμματος, ἐνισχύοντας ἀντίστοιχα τίς ἁρμοδιότητες τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τό ΓΕΚΕ καθορίστηκε ν' ἀποτελεῖται ἀπό 5 ἄτομα· ἀπό αὐτά τά 3 ἦταν ἀντιπρόσωποι τῶν Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων. Στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ μπῆκαν: ἀπό τούς μπολσεβίκους ὁ Α.Ι. Λιουμπίμοφ, ἀπό τούς μενσεβίκους ὁ Μπ. Ι. Γκόριεφ (Γκόλντμαν), ἀπό τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες ὁ Λ. Τίσκα, ἀπό τούς μπουντιστές ὁ Φ. Μ. Ἰόνοφ (Φ. Μ. Κόιγκεν) καί ἀπό τούς λεττονούς σοσιαλδημοκράτες ὁ Γ. Α. Μπέρζιν. Ἡ σύνθεση τοῦ ΓΕΚΕ ἄλλαξε γρήγορα: ἀπό τούς μπολσεβίκους μπῆκε ὁ Ν. Α. Σεμάσκο (Ἀλεξαντρόφ), ἀπό τούς μπουντιστές ὁ Μ. Ι. Λίμπερ καί ἀπό τούς λεττονούς σοσιαλδημοκράτες ὁ Σβάρτς (Γ. Ἐλιάς)· οἱ δυό τελευταῖοι ἦταν λικβινταριστές. Ἔτσι, στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ δημιουργήθηκε μιά σταθερή λικβινταριστική πλειοψηφία πού προσπαθοῦσε μέ

κάθε τρόπο ν' ἀποδιοργανώσει τή δουλιά τῶν κεντρικῶν κομματικῶν ὀργάνων. Ἡ ἀντικομματική θέση τοῦ ΓΕΚΕ ἐκδηλώθηκε ἰδιαίτερα καθαρά στή συστηματική ματαίωση σύγκλησης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ, πού ἐπίμονα τήν ἐπιδίωκαν οἱ μπολσεβίκοι, ἐπειδή οἱ λικβινταριστές δέν ἐκπλήρωναν τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ. Ἡ λικβινταριστική τακτική τοῦ ΓΕΚΕ ὑποχρέωσε τόν ἀντιπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων Ν. Α. Σεμάσκο νά ὑποβάλει (τό Μάη τοῦ 1911) δήλωση ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπό τό ΓΕΚΕ.

Ἡ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε τόν Ἰούνη τοῦ 1911 στό Παρίσι, πῆρε ἀπόφαση ἡ ὁποία καταδίκαζε τήν πολιτική γραμμή τοῦ ΓΕΚΕ. Στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης ἀναφερόταν ὅτι τό ΓΕΚΕ σέ πολλές πέριπτώσεις, ὅπως, λόγουχάρη, στό ζήτημα τῆς ἑνοποίησης τῶν ὁμάδων τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό, τῆς σύγκλησης ὁλομέλειας τῆς ΚΕ, στό ζήτημα τῆς ὑποστήριξης τῶν νόμιμων σοσιαλδημοκρατικῶν ἐκδόσεων στή Ρωσία καί πολλά ἄλλα ζητήματα, ἀκολούθησε πολιτική ἀντικομματική, φραξιονιστική, παραβιάζοντας τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τοῦ 1910. Ἡ σύσκεψη καταδίκασε τίς ἀντικομματικές ἐνέργειες τοῦ ΓΕΚΕ καί παρέπεμψε τό ζήτημα τῆς παραπέρα ὕπαρξής του γιά ἐπίλυση στήν προσεχή ὁλομέλεια.

Τό Νοέμβρη τοῦ 1911 ἀνακλήθηκε ἀπό τό ΓΕΚΕ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ἀργότερα ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τό Γενάρη τοῦ 1912 τό ΓΕΚΕ αὐτοδιαλύθηκε. — *280.*

112 Πρόκειται γιά τή συκοφαντική μπροσούρα τοῦ Μάρτοφ «Σωτῆρες ἤ καταλυτές; (Ποιός καί πῶς κατάστρεψε τό ΣΔΕΚΡ)», ἔκδοση τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», Παρίσι, 1911, στήν ὁποία ὁ Λένιν καί οἱ μπολσεβίκοι περιλούζονται μέ τέτια λάσπη, ὥστε καί ὁ Κ. Κάουτσκι πού ἔκλινε πρός τό λικβινταρισμό τήν ὀνόμασε «ἀηδιαστική». Σέ γράμμα του πρός τόν Α. Β. Λουνατσάρσκι τῆς 9 τοῦ Αὐγούστου 1911 ὁ Κ. Κάουτσκι ἔγραφε ἀπ' ἀφορμή τήν μπροσούρα τοῦ Μάρτοφ: «Ἐμεῖς, στόν Λένιν καί τούς ὀπαδούς του δέν βλέπουμε, ὅπως Ἐσεῖς, τήν αἰτία τῆς διάσπασης. Στίς ἐνέργειες τοῦ Λένιν βλέπουμε μόνο τήν ἀπάντηση στήν ἀηδιαστική μπροσούρα τοῦ Μάρτοφ ἐναντίον του, μπροσούρα πού θά ἦταν ἐντελῶς ἀνόητη, ἄν δέν ἐπεδίωκε νά προκαλέσει διάσπαση».

Ἀποσπάσματα ἀπό τό γράμμα αὐτό δημοσίευσε ὁ Πλεχάνοφ στό «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», τεῦχ. 15, Ὀχτώβρης 1911. — *283.*

113 «*Ντιέν*» («Ἡμέρα») — καθημερινή ἀστικοφιλελεύθερη ἐφημερίδα. Ἱδρύθηκε τό 1912 στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ι. Ντ. Σίτιν. Ἔβγαινε χρηματοδοτούμενη ἀπό τίς τράπεζες. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές, πού τήν πῆραν ὁλοκληρωτικά στά χέρια τους μετά τό Φλεβάρη τοῦ 1917. Στήν πρώτη περίοδο τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἡ ἐφημερίδα ἀκολουθοῦσε τίς θέσεις τοῦ ἀμυνιτισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀνοιχτή πάλη κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Μέ ἐντολή τῆς Στρατιωτικῆς-ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε γιά τήν ἀντεπαναστατική της δράση. — *288.*

114 Πρόκειται γιά τό δεκαπενθήμερο περιοδικό «*Ὀσβομποζντένιγε*», πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1902 ὥς τίς

5 (18) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό ἦταν ὄργανο τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί ὑποστήριζε τίς ἰδέες τοῦ μετριοπαθοῦς-μοναρχικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τό 1903 γύρω ἀπό τό περιοδικό σχηματίστηκε (καί τό Γενάρη τοῦ 1904 πῆρε τελειωτική μορφή) ἡ «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης», πού διατηρήθηκε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Οἱ «ὀσβομποζντέντσι» μαζί μέ τούς συνταγματικούς-ζέμτσι ἀποτέλεσαν τόν πυρήνα τοῦ Συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος (τῶν καντέτων), πού ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. — *290.*

115 Ἐδῶ ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τό ἄρθρο πού σχεδίαζε νά γράψει στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε» «Γιά τούς «βπεριοντοφικούς» καί γιά τήν ὁμάδα «Βπεριόντ»». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε ἀργότερα στό τεῦχ. 6 τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε», τό 1914 (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 455-461). — *302.*

116 «*Σοσιαλιστική γκρομάντα Λευκορωσίας*» — ἐθνικιστική ὀργάνωση. Ἐμφανίστηκε τό 1902 μέ τήν ὀνομασία «Ἐπαναστατική γκρομάντα Λευκορωσίας». Ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς Λευκορωσικῆς ἀστικῆς τάξης, τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κουλάκων, ἀρνιόταν τήν ἐπαναστατική ταξική πάλη, προσπαθοῦσε νά ἀποτραβήξει, νά ἀπομονώσει τό λευκορωσικό λαό ἀπό τή ρωσική ἐπαναστατική ἐργατική τάξη. Οἱ προσπάθειες αὐτές δέν εὕρισκαν καμιά ὑποστήριξη στίς ἐργατικές μάζες τοῦ λευκορωσικοῦ λαοῦ. Στό ἐθνικό ζήτημα ἐμφανιζόταν μέ τό αἴτημα τῆς «πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας». Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἡ «Σοσιαλιστική γκρομάντα Λευκορωσίας» ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἡ γκρομάντα Λευκορωσίας διασπάστηκε σέ μιά σειρά ἀντεπαναστατικές ὁμάδες, πού πάλευαν δραστήρια μαζί μέ τούς λευκοφρουρίτες καί τούς ξένους ἐπιδρομεῖς κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Ντασνακτσουτιοῦνοι—μέλη τοῦ ἐθνικιστικοῦ ἀστικοῦ κόμματος Ντασνακτσουτιούν. Ἱδρύθηκε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1891-1900 στήν Τουρκική Ἀρμενία μέ σκοπό τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀρμενίων τῆς Τουρκίας ἀπό τό ζυγό τοῦ σουλτάνου. Τό κόμμα αὐτό ἦταν ἕνα ἀστικοδημοκρατικό κράμα ἀπό ἐκπροσώπους διαφόρων τάξεων. Ἐκτός ἀπό τήν ἀστική τάξη, σημαντική θέση στό κόμμα κατεῖχε ἡ ἐθνική διανόηση, ὑπῆρχαν ἐπίσης ἀγρότες καί ἐργάτες, πού δέν τούς εἶχε ἐπηρεάσει ἡ σοσιαλδημοκρατική προπαγάνδα καί μιά μερίδα τοῦ λοῦμπεν-προλεταριάτου, πού ἀποτελοῦσε τά τμήματα τῶν λεγόμενων «ζινβόρι».

Στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 τό Ντασνακτσουτιούν μεταφέρει τή δράση του στόν Καύκασο καί προσεγγίζει τούς ἐσέρους. Ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κόμματος, πού σχημάτισε τήν ὁμάδα «Νέοι ντασνακτσουτιοῦνοι», προσχώρησε τό 1907 στό Κόμμα τῶν ἐσέρων.

Ἡ δράση τοῦ Ντασνακτσουτιούν εἶχε ἀντιλαϊκό χαρακτήρα. Μέ τήν ἐθνικιστική του προπαγάνδα προξενοῦσε τεράστια ζημιά στό ἔργο τῆς διεθνιστικῆς διαπαιδαγώγησης τοῦ προλεταριάτου καί τῶν ἐργαζομένων μαζῶν τῆς Ἀρμενίας καί ὅλης τῆς Ὑπερκαυκασίας.

Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ

ντασνάκοι ὑποστήριζαν τήν πολιτική τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀγωνίστηκαν σ' ἕνα ἀντεπαναστατικό συνασπισμό μέ τούς μενσεβίκους, τούς ἐσέρους καί τούς μουσαβατιστές, κατά τῶν μπολσεβίκων. Τό 1918-1920 οἱ ντασνάκοι μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀστικοεθνικιστικῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης τῆς Ἀρμενίας. Ὅλες οἱ πράξεις τους συντελοῦσαν στό νά μετατραπεῖ ἡ Ἀρμενία σέ ἀποικία τῶν ξένων ἰμπεριαλιστῶν καί σέ σημεῖο στήριξης τῶν ἀγγλογάλλων ἐπεμβασιῶν καί τῶν ρώσων λευκοφρουριττῶν στόν ἀγώνα κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Οἱ ἐργαζόμενοι τῆς Ἀρμενίας μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος καί τήν ἐνίσχυση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ ἀνάτρεψαν τό Νοέμβρη τοῦ 1920 τήν κυβέρνηση τῶν ντασνάκων. Μέ τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας οἱ ὀργανώσεις τοῦ Ντασνακτσουτιούν στήν Ὑπερκαυκασία συντρίφτηκαν καί διαλύθηκαν. — *309.*

117 Πρόκειται γιά τό βιβλίο «Στατιστική τῆς γαιοκτησίας γιά τό 1905. Σύνοψη στοιχείων γιά 50 κυβερνεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας». Πετρούπολη, ἔκδοση τῆς Κεντρικῆς στατιστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. — *312.*

118 Πρόκειται γιά τή *Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»*, πού ἔγινε στό Παρίσι στίς 8-17 (21-30) τοῦ Ἰούνη 1909. Στή σύσκεψη πῆραν μέρος 9 μέλη τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου — ἀνώτατου ὀργάνου τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, πού εἶχε ἐκλεγεῖ ἀπό τούς μπολσεβίκους-ἀντιπροσώπους τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό 1907. Στή Σύσκεψη συμμετεῖχαν ἐπίσης καί ἀντιπρόσωποι τῶν ὀργανώσεων τῆς Πετρούπολης, τῆς περιοχῆς Μόσχας καί τῶν Οὐραλίων. Ἡ σύσκεψη ἔγινε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν. Οἱ ὁμιλίες του πάνω σέ ὅλα τά βασικά θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης καθόρισαν τόν χαρακτήρα ὅλων τῶν ἐργασιῶν τῆς Σύσκεψης. Ἀντιπρόσωποι τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν στή Σύσκεψη ἦταν ὁ Α. Μπογκντάνοφ (Μαξίμοφ) καί ὁ Β. Λ. Σάντσερ (Μαράτ), πού τούς ὑποστήριζε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς περιοχῆς Μόσχας Β. Μ. Σουλιάτικοφ (Ντονάτ). Οἱ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ, Α. Ι. Ρίκοφ καί Π. Μ. Τόμσκι ἔπαιρναν σέ μιά σειρά ζητήματα συμφιλιωτιστική θέση.

Ἡ Σύσκεψη συζήτησε τά ζητήματα: γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό· γιά τίς θεοπλαστικές τάσεις μέσα στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας· γιά τή στάση ἀπέναντι στή δράση τῆς Δούμας παράλληλα μέ τούς ἄλλους τομεῖς τῆς κομματικῆς δουλιᾶς· τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα· γιά τήν κομματική σχολή πού ὀργανωνόταν στό νησί Κάπρι· γιά τήν ἑνότητα τῆς ὁμάδας· ἡ ζύμωση γιά ἕνα συνέδριο ἤ συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων χωριστά ἀπό τό κόμμα· γιά τήν ἀπόσχιση τοῦ Α. Α. Μπογκντάνοφ καί ἄλλα ζητήματα. Ὅλα αὐτά ἐξετάστηκαν προκαταρκτικά σέ χωριστή συνεδρίαση τῶν μπολσεβίκων, πού ἔγινε τίς παραμονές τῆς Σύσκεψης, χωρίς νά πάρουν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς ἀντιπολίτευσης τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν οὐλτιματιστῶν. Στή χωριστή αὐτή συνεδρίαση ὁ Β. Ι. Λένιν ἐνημέρωσε λεπτομερειακά τούς μπολσεβίκους γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος καί τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας. Οἱ θέσεις τοῦ Λένιν ἀποτέλεσαν τή βάση τῶν ἀποφάσεων πού ψήφισε ἡ Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι».

Ἡ Σύσκεψη καταδίκασε ἀποφασιστικά τόν ὀτζοβισμό-οὐλτιματισμό σάν ἐπιζήμιο καί ἐπικίνδυνο ρεῦμα μέσα στίς γραμμές τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ Σύσκεψη, ἀφοῦ ὑπογράμμισε στήν ἀπόφασή της πάνω στό ζήτημα αὐτό ὅτι ἡ θεωρία τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ ὑποκαθιστοῦν τήν προλεταριακή ἰδεολογία μέ τίς μικροαστικές ἀναρχοσυνδικαλιστικές τάσεις, δήλωσε ὅτι ὁ «μπολσεβικισμός, σάν διαμορφωμένο ρεῦμα μέσα στό ΣΔΕΚΡ, δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό» καί κάλεσε ὅλους τούς μπολσεβίκους «νά κάνουν τήν πιό ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς παρεκκλίσεις ἀπό τό δρόμο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 37).

Κατά τή συζήτηση τῶν θεμάτων σχετικά μέ τή ζύμωση γιά ἕνα ξεχωριστό ἀπό τό κόμμα συνέδριο ἤ συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων καί γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα καταδικάστηκε αὐστηρά «ἡ χοντροκομμένη φραξιονιστική δράση» τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν οὐλτιματιστῶν, ἡ μή κατανόηση ἀπό μέρους τους τοῦ καθήκοντος πού μπαίνει μπροστά στούς μπολσεβίκους γιά τή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ Σύσκεψη τόνισε ὅτι καθῆκον τῶν μπολσεβίκων εἶναι «ἡ προσέγγιση μέ τά μαρξιστικά καί κομματικά στοιχεῖα τῶν ἄλλων ὁμάδων, ὅπως αὐτό ὑπαγορεύεται ἀπό τούς κοινούς σκοπούς τῆς πάλης γιά τή διαφύλαξη καί τή στερέωση τοῦ ΣΔΕΚΡ» (σελ. 39-40).

Ἡ Σύσκεψη, ἀφοῦ ἐξέτασε τό ζήτημα τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι, διαπίστωσε ὅτι μέ τό πρόσχημα τῆς σχολῆς αὐτῆς οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ὀργανώνουν στό Κάπρι τό φραξιονιστικό τους κέντρο, παράλληλα «δέν ἐπιδιώκουν νά πετύχουν τούς σκοπούς τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, σάν ἰδεολογικοῦ ρεύματος μέσα στό κόμμα, ἀλλά δικούς τους ἰδιαίτερους, παραταξιακούς ἰδεολογικοπολιτικούς σκοπούς» (σελ. 42). Ἡ Σύσκεψη τάχθηκε κατηγορηματικά κατά τῆς διασπαστικῆς πολιτικῆς τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν καταδικάζοντας τή σχολή αὐτή σάν «νέο κέντρο τῆς ὁμάδας, πού ἀποσπᾶται ἀπό τούς μπολσεβίκους» (σελ. 41).

Ἡ σύσκεψη καταδίκασε αὐστηρά τίς φιλοσοφικές ἀπόψεις τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν, πού ἐκφράστηκαν ἰδιαίτερα καθαρά στό κήρυγμα τῆς θεοπλασίας. Στήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε γιά τή θεοπλασία τονιζόταν ὅτι ὁ μπολσεβικισμός δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τή θεοπλασία, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦν τή θεοπλασία σάν ρεῦμα πού ξεκόβει ἀπό τίς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Ὅταν ὁ Μπογκντάνοφ δήλωσε ὅτι δέν πρόκειται νά πειθαρχήσει στίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης οὔτε νά τίς ἐφαρμόσει, διαγράφηκε ἀπό τήν μπολσεβίκικη ὁμάδα σάν ἡγέτης καί ἐμπνευστής τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν, πού ἐπιβουλεύτηκε τήν ἑνότητα τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί ἀκολούθησε τό δρόμο τῆς ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμοῦ, τῆς ὑποκατάστασής του μέ τήν ἰδεαλιστική, ἀντιδραστική φιλοσοφία. Στήν ἀπόφαση «Σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στή δράση τῆς Δούμας παράλληλα μέ τούς ἄλλους τομεῖς τῆς κομματικῆς δουλιᾶς» πού ψήφισε ἡ Σύσκεψη τονιζόταν ἡ θέση γιά τή θεμελιακή διαφορά τῆς ἐπαναστατικῆς χρησιμοποίησης τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βήματος ἀπό τήν ὀπορτουνιστική καί δόθηκαν συγκεκριμένες ἐντολές γιά τή δουλιά τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης εἶχαν μεγάλη σημασία γιά ὁλόκληρο τό κόμμα. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές ἐναρμόνισαν καί ὁλοκλήρωσαν σέ μεγάλο βαθμό τήν πολιτική γραμμή, πού ἐπεξεργάστηκε τό κόμμα στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης. Ἡ ἰδεολογική πάλη πού ὁ εξή-

χθηκε στή Σύσκεψη γύρω ἀπό τά πιό φλέγοντα ζητήματα ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος, συνέβαλε στή μεγαλύτερη ἀκόμη συσπείρωση τῶν πραγματικά κομματικῶν στοιχείων γύρω ἀπό τούς μπολσεβίκους. Οἱ ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης ἐπιδοκιμάστηκαν ἀπό τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας καί ἔγιναν δεκτές σάν ὁδηγίες στή δράση τους. — *333.*

119 Ἡ ἐργασία «*Μαρξισμός καί λικβινταρισμός. Συλλογή ἄρθρων γιά τά βασικά ζητήματα τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος. Μέρος ΙΙ*» ἐκδόθηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1914 ἀπό τό κομματικό ἐκδοτικό «Πριμπόι». Στό χειρόγραφο τοῦ Λένιν γιά τό σχέδιο αὐτῆς τῆς συλλογῆς σημειώνονται τά ἄρθρα πού ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀπαραίτητα νά συμπεριληφθοῦν στή Συλλογή, καθώς καί ὁ κατάλογος τῶν φύλλων τῶν ἐφημερίδων, ἀπ' ὅπου ἔπρεπε νά παρθοῦν τά ἄρθρα αὐτά (στή συλλογή ὁ Λένιν ἄλλαξε τούς τίτλους μιᾶς σειρᾶς ἄρθρων). Σύμφωνα μέ τό σχέδιο αὐτό ἡ συλλογή ἔπρεπε ν' ἀποτελεστεῖ ἀπό δυό μέρη πού τό περιεχόμενό τους ἀνακοινώθηκε ἀπό τήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι» ἀρ. φύλ. 42 τῆς 21 τοῦ Μάρτη 1914.

Τό πρῶτο μέρος τῆς συλλογῆς δέν ἐκδόθηκε. Μερικές δεκάδες ἀντίτυπα τοῦ δεύτερου μέρους τῆς συλλογῆς, πού τό ἐκδοτικό δέν πρόλαβε νά πάρει ἔγκαιρα ἀπό τό τυπογραφεῖο, κατασχέθηκαν. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀντίτυπων κατορθώθηκε νά κυκλοφορήσει.

Στό δεύτερο μέρος τῆς συλλογῆς μπῆκαν, ἐκτός ἀπό τόν πρόλογο μέ ἡμερομηνία Φλεβάρης 1914 καί τόν ἐπίλογο, 14 ἐργασίες τοῦ Λένιν: «Τό νόμιμο κόμμα καί οἱ μαρξιστές» (βλ. «Ἐπίμαχα ζητήματα»), «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος», «Πῶς ὁ Π. Μπ.'Αξελρόντ ξεσκεπάζει τούς λικβινταριστές», «Γιά τό σεπαρατισμό τῆς Μπούντ» (βλ. «Οἱ σεπαρατιστές τῆς Ρωσίας καί οἱ σεπαρατιστές τῆς Αὐστρίας», «Ἀπόδειξε ἄραγε ἡ «Πράβντα» τό σεπαρατισμό τῶν μπουντιστῶν;»), «Μαρξισμός καί ρεφορμισμός», «Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί ὁ ρεφορμισμός», «Ἡ φιλελεύθερη στραβωμάρα. Ἀναγκαία διευκρίνιση» (βλ. «Σημειώσεις δημοσιολόγου»), «Οἰκονομική καί πολιτική ἀπεργία», «Συζήτηση γιά τήν «καντετοφαγία»», «Γιά τό χαρακτήρα καί τή σημασία τῆς πολεμικῆς μας κατά τῶν φιλελευθέρων», «Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί οἱ λικβινταριστές», «Ἡ ἐργατική τάξη καί ὁ ἐργατικός τύπος», «Ὑλικά γιά τήν ἱστορία σχηματισμοῦ τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας».

Ἡ τελευταία ἐργασία ἔχει καί ἕνα συμπλήρωμα γραμμένο εἰδικά γιά τή συλλογή — τό ἄρθρο «Ἡ ἀπήχηση πού εἶχε στούς ἐργάτες ἡ δημιουργία τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στήν Κρατική δούμα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 25ος). Τόν Ἰούνη τοῦ 1914 ὁ Λένιν πρόσθεσε στό ἄρθρο αὐτό μιά ὑποσημείωση, πού δίνει καινούργια στοιχεῖα γιά τά ποσά πού συγκεντρώθηκαν ἀπό εἰσφορές γιά τίς ἐφημερίδες τῶν μαρξιστῶν καί τῶν λικβινταριστῶν μέσω τῶν ὁμάδων τῆς Δούμας. — *338.*

120 «*Βέχι*» («Ὁρόσημα») — συλλογή ἄρθρων τῶν ἐπιφανῶν καντέτων δημοσιολόγων, ἐκπροσώπων τῆς ἀντεπαναστατικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης Ν. Α. Μπερντιάγεφ, Σ. Ν. Μπουλγκάκοφ, Μ. Ο. Γκέρσενζον, Α. Σ. Ἰζγκόγεφ, Μπ. Α. Κιστιακόβσκι, Π. Μπ. Στροῦβε καί Σ. Λ Φράνκ. Βγῆκε στή Μόσχα τήν ἄνοιξη τοῦ 1909. Κριτική ἀνάλυση καί

πολιτικό χαρακτηρισμό τῆς συλλογῆς τῶν καντέτων μαυροεκατονταρχιτῶν ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο «Γιά τή «Βέχι»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 168-179). — *341.*

121 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν «Οἰκονομική-στατιστική συλλογή. Τεῦχος VII. Ἡ λαχανοκομία καί ἡ κηπουρική στό νομό Μόσχας». Μόσχα, 1913. — *344.*

122 «*Μεταλλίστ*» («Μεταλλουργός») — ἑβδομαδιαῖο περιοδικό, ὄργανο τοῦ συνδικάτου μεταλλουργῶν. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ Ὀχτώβρη) 1911 ὥς τίς 12 (25) τοῦ Ἰούνη 1914. Βγῆκαν 45 τεῦχη. Ὡς τό 1913 ἡ διοίκηση τοῦ σωματείου καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ βρίσκονταν στά χέρια τῶν λικβινταριστῶν. Μετά τίς ἐπαναληπτικές ἐκλογές τῆς διοίκησης τοῦ σωματείου τό Μάη τοῦ 1913, ἡ καθοδήγηση τοῦ σωματείου καί ἡ σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ πέρασαν στούς μπολσεβίκους. Στά τεῦχη 7 (31), 8 (32), 10 (34) τοῦ 1913 δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἱ ἀπεργίες τῶν μεταλλουργῶν τό 1912». Στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Α. Ε. Μπαντάγεφ, Γκ. Ι. Πετρόβσκι. Τό «Μεταλλίστ» συνδεόταν στενά μέ τίς ἐργατικές μάζες καί ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στή συσπείρωσή τους γύρω ἀπό τό Μπολσεβίκικο κόμμα. Ἡ τσαρική κυβέρνηση καταδίωκε τό περιοδικό: ὁρισμένα τεῦχη κατασχέθηκαν· ὕστερα ἀπό τό 24ο τεῦχος ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ σταμάτησε γιά 4 μῆνες. Ἐξαιτίας τῆς λογοκρισίας τό περιοδικό ἄλλαζε τίτλους: «Κουζνέτς», «Ναντέζντα», «Γεντίνστβο», «Νάς Πούτ» κ.ἄ.

Ἐδῶ ὁ Λένιν ἐννοεῖ τά κύρια ἄρθρα τῶν περιοδικῶν «Νάς Πούτ» τεῦχ. 20 τῆς 11 τοῦ Αὐγούστου 1911 καί «Μεταλλίστ» τεῦχ. 3 τῆς 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1911. — *352.*

123 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, τόμ. XXIII, ρωσ. ἔκδ., 1932, σελ. 464. — *361.*

124 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 195. — *361.*

125 Τό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου «*Τό σύστημα Ταίηλορ — ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου στή μηχανή*» γιά ἕνα μεγάλο διάστημα ἦταν ἄγνωστο. Ἀνακαλύφθηκε μόλις τό 1959 ἀνάμεσα στά χειρόγραφα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Πούτ Πράβντι» τοῦ 1914, πού φυλάγονται στό Κεντρικό κρατικό ἱστορικό ἀρχεῖο τῆς ΕΣΣΔ στή Μόσχα, στή συλλογή «Ἀποδεικτικά στοιχεῖα» (σῶμα 1167). Ἡ συλλογή περιλαβαίνει πάνω ἀπό 15 χιλιάδες τέτια ὑλικά. Τό χειρόγραφο αὐτό, ὅπως καί πολλά ἄλλα ντοκουμέντα τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ μπολσεβίκικου τύπου — τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» κ.ἄ. — τά πῆρε ἡ Διεύθυνση τῆς ἀστυνομίας σάν ἀποδεικτικό στοιχεῖο τῆς ἀντικυβερνητικῆς δράσης τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα». — *364.*

126 Στίς 26 καί 28 τοῦ Σεπτέμβρη (9 καί 11 τοῦ Ὀχτώβρη) 1913 ὁ Β. Ι. Λένιν στή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν ἔκανε πλατειά εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα. Τό ἴδιο τό σχέδιο τῆς ἀπόφασης γιά τό ζήτημα αὐτό δέν διασώθηκε. Τό

σκαρίφημα αὐτό τῆς ἀπόφασης θά ἦταν, ὅπως φαίνεται, περίληψη αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ σχεδίου ἀπόφασης. — *373.*

127 Πρόκειται γιά τό «*Σχέδιο ὅρων τῆς ἑνοποίησης τῆς Μπούντ μέ τό ΣΔΕΚΡ*» πού ψηφίστηκε στό Τέταρτο (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό ὁποῖο ἔγινε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μέ τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ σχεδίου ἡ Μπούντ ἀναγνωριζόταν σάν «ὀργάνωση τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου, πού δέν περιορίζει τή δράση της σέ περιοχικά πλαίσια». Μέ τό ὄγδοο ἄρθρο ἡ Μπούντ ἀποκτοῦσε τό δικαίωμα νά ἔχει ἐκπροσώπηση στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἀντιπροσωπεία στά διεθνῆ σοσιαλιστικά συνέδρια («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 134-135). — *373.*

128 «*Ὁμοσπονδία τοῦ χειρότερου τύπου*» χαρακτηρίζονταν στίς ἀποφάσεις τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας τό 1912 οἱ ἀμοιβαῖες σχέσεις μέ τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις, πού ὑπῆρχαν στό ΣΔΕΚΡ ἀπό τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο, ὅταν οἱ «ἐθνικοί» δούλευαν «ἐντελῶς ξεχωριστά ἀπό τίς ρωσικές ὀργανώσεις», πράγμα πού εἶχε ἐξαιρετικά ἀρνητική ἐπίδραση σ' ὅλη τή δουλιά τοῦ ΣΔΕΚΡ. Παρόλο πού οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας, τῆς περιοχῆς Λεττονίας καί ἡ Μπούντ ἀνῆκαν στό ΣΔΕΚΡ, οὐσιαστικά ἦταν ἀπομονωμένες. Οἱ ἐκπρόσωποί τους δέν ἔπαιρναν μέρος στήν καθοδήγηση τῆς κομματικῆς δουλιᾶς γιά ὅλη τή Ρωσία· ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα βοηθοῦσαν τήν ἀντικομματική δράση τῶν λικβινταριστῶν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 141-142 καί τόμ. 22ος, σελ. 239-240). — *373.*

129 Ἡ περίληψη τῆς εἰσήγησης γιά τίς τοπικές ὀργανώσεις στάλθηκε ἀπό τόν Λένιν στήν Πετρούπολη στίς 29 τοῦ Νοέμβρη (12 τοῦ Δεκέμβρη) 1913. Ἡ περίληψη καταρτίστηκε γιά τούς μπολσεβίκους-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας, γιά νά μποροῦν ὅταν θά πήγαιναν στό διάστημα τῶν Χριστουγεννιάτικων διακοπῶν τῆς Δούμας στίς ἐπαρχίες τους, νά ἔχουν τήν περίληψη αὐτή σάν ὁδηγό στίς εἰσηγήσεις τους γιά τή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν. — *376.*

130 Τίς θέσεις τῆς διάλεξης γιά τό ἐθνικό ζήτημα τίς ἔγραψε ὁ Λένιν, ὅπως φαίνεται, μετά τή διάλεξή του στό Παρίσι στίς 10 (23) τοῦ Γενάρη 1914 (βλ. Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXX, σελ. 51-57). Μιά σημείωση στό ἐξώφυλλο τοῦ τετραδίου «Τό ἐθνικό ζήτημα III» δείχνει ὅτι ὁ Λένιν ἐπανέλαβε τή διάλεξη τοῦ Παρισιοῦ στή Λιέγη στίς 2 Φλεβάρη 1914 (νέο ἡμερ.). — *378.*

131 Τήν μπροσούρα τοῦ Κ. Κάουτσκι «Nationalität und Internationalität» («Ἐθνικότητα καί διεθνικότητα») ὁ Β. Ι. Λένιν τήν ἀναλύει στήν ἐργασία «Γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν». Βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 369-372. — *381.*

132 Βλ. τή σημείωση τοῦ Λένιν ἀπό τό βιβλίο «Der Briefwechsel zwischen Fr. Engels u. K. Marx», Bd. IV. Stuttgart, 1913, S. 292 στή Λενινιστική

συλλογή, τόμ. XVII, σελ. 291· βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, τόμ. XXIV, ρωσ. ἔκδ., 1931, σελ. 347-348. — *386.*

133 Στήν τρίτη συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ II συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τό πρόγραμμα ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας ὑπόβαλε πρόταση νά ψηφιστεῖ ἄρθρο πού νά ἐγγυᾶται «τήν ἐλευθερία τῆς πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης ὅλων τῶν ἐθνῶν πού ἀνήκουν στή σύνθεση τοῦ κράτους» (βλ. σημείωση πού κράτησε ὁ Λένιν ἀπό τή συνεδρίαση αὐτή στή λενινιστική συλλογή, τόμ. VI, σελ. 105). — *387.*

134 «*Ντιασπορά*» (ἑλληνικά-διασπορά) — ἑβραῖοι πού ζοῦν ἔξω ἀπό τήν Ἰουδαία. Στίς ἀρχές τοῦ VI αἰώνα π.χ. ὑπῆρχαν παροικίες τῶν ἑβραίων στήν Αἴγυπτο, στή Βαβυλωνία καί σέ ἄλλες χῶρες τῆς Μεσογείου. Ἀρχίζοντας ἀπό τόν III αἰώνα π.χ. ἡ διασπορά γρήγορα μεγάλωσε ἔτσι, πού τόν 1 αἰώνα π.χ. ὁ ἀριθμός τῶν ἑβραίων τῆς διασπορᾶς ἔφτασε τά 4 $^1/_2$ ἑκατομ. Στή Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία οἱ ἑβραῖοι τῆς διασπορᾶς ζοῦσαν σέ κοινότητες, φτιάχνοντας μερικές φορές ἑταιρίες χαρακτήρα δημοσίου δικαίου (ὅπως π.χ. στήν Ἀλεξάνδρεια), μερικές φορές μόνο ἰδιωτικές, θρησκευτικές ἑνώσεις (π.χ. στή Ρώμη). Οἱ ἑβραῖοι τῆς διασπορᾶς, ἀπό τή μιά μεριά, ἔκαναν μέ ἀρκετή ἐπιτυχία προπαγάνδα τοῦ ἰουδαϊσμοῦ καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά αὐτοί οἱ ἴδιοι ἔχαναν τίς ἐθνικές ἰδιομορφίες καί τή γλώσσα τους. — *390.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ή ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

---

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα στά ὁποῖα ὑπάρχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί πού φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς άρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότρεσοφ. Τ. I-IV, Πετρούπολη, τυπογραφεῖο «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1909-1914, 5 τ. — *339.*

— Τ. II. Μέρος I α) Ἡ διεθνής κατάσταση τῆς Ρωσίας πρίν τὴν ἐπανάσταση. β) Τό μαζικό κίνημα. 1909. VI. 341 σελ. — *339.*

Κρατική δούμα. Συνεδρίαση τῆς 23ης τοῦ Ὀχτώβρη. — «Ζά Πράβντου», Πετρούπολη, 1913, ἀρ. φύλ. 19, 25 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 2-3. — *162-163.*

Κρατική δούμα. Συνεδρίαση τῆς 22ης τοῦ Νοέμβρη. — «Ζά Πράβντου»• Πετρούπολη, 1913, ἀρ. φύλ. 42, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3. — *179, 180.*

Κρατική δούμα. Συνεδρίαση τῆς 26ης τοῦ Νοέμβρη. — «Ζά Πράβντου», Πετρούπολη, 1913, ἀρ. φύλ. 45, 27 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 2. — *216.*

[Credo]. — Στό βιβλίο: [Λένιν, Β. Ι.] Διαμαρτυρία τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν. Μέ ἐπίλογο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Ἔκδ. τῆς Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν. Γενεύη, τυπογρ. «Σογιούζ», 1899, σελ. 1-6. (ΣΔΕΚΡ. Ἀνάτυπο ἀπό τό τεῦχος 4-5 τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»). — *29-30.*

Λ. Μ. — *βλ.* Μάρτοφ, Λ.

Λ. Σ. — *βλ.* Κολτσόφ, Ντ.

[Λεβίτσκι, Β.] Ἡ ἐργατική μάζα καί ἡ ἐργατική διανόηση. — «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1913, τεῦχ. 9, σελ. 52-60. Ὑπογραφή: Γκ. Ρακίτιν. — *149-151, 306.*

— *Σχετικά μέ τίς εἰσφορές γιά τόν ἐργατικό τύπο.* — «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», Πετρούπολη 1913, ἀρ. φύλ. 24, 5 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1. Ὑπογραφή: Γκ. Ρ. — *68, 69.*

**[Λένιν, Β. Ι.] Ἀπόφαση πάνω στό ἐθνικό ζήτημα [πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1913].* — Στό βιβλ.: Ἀνακοίνωση καί ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1913. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. [Παρίσι, Δεκέμβρης] 1913, σελ. 20-23. (ΣΔΕΚΡ). — *138-139, 140, 147-148, 219, 222, 225, 309, 337, 377.*

— *Ἀπόφαση πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα καί γιά τό συνέδριο τοῦ κόμματος [πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1913].* — Στό ἴδιο βιβλ. σελ. 14. — *376-377.*

* — *Ἀποφάσεις [πού ψηφίστηκαν στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, πού ἔγινε τό καλοκαίρι τοῦ 1913].* — Στό ἴδιο βιβλίο, σελ. 12-24. — *190, 376-377.*

— *Ἀποφάσεις [πού ψηφίστηκαν στή σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν πού ἔγινε στήν Κρακοβία].* — Στο ἴδιο βιβλίο, σελ. 9-23. — *190.*

gresses zu Stuttgart]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Stuttgart. 18. bis 24. August 1907. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1907, S. 50—51. — *58, 229.*

Blocher, E. Die Nationalitäten in der Schweiz. — «Preußische Jahrbücher», Berlin, 1910, Bd. 140, Hft. III, Juni, S. 470—480. — *116-117, 137-138.*

**Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx und A. an F. A. Sorge u. Andere.* Stuttgart, Dietz, 1906. XII, 422 S. — *258.*

**Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx.* 1844 bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 1—4. Stuttgart, Dietz, 1913. 4 Bd. — *257, 263.*

*— Bd. 1. XX, 448 S. — *257, 258, 259-263.*

*— Bd. 2. XXIV, 429 S. — *257, 258.*

*— Bd. 3. XXIV, 442 S. — *162, 257-258, 361-362, 386. 1.*

*— Bd. 4. XX, 536 S. — *257-258, 386.*

«Der Čechoslavische Sozialdemokrat», Prag, 1913, Nr. 3, 15. April, S. 23. — *390.*

10-e Congrès National tenu à Brest les 23, 24 et 25 Mars 1913. Compte rendu sténographique. Au Siège du Conseil National. Paris, [1913]. 358 p. (Parti Socialiste. (Section Française de l'Internationale Ouvrière)). — *35, 36.*

Die Einheit der Gewerkschaftsbewegung. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Kopenhagen]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Kopenhagen. 28. August bis 3. September 1910. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1910, S. 43—44. — *168-169, 292-293, 390.*

Einheit der Partei. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1904, S. 32. — *168-169.*

Engels, F. Brief an das Brüsseler Komitee. Nr. II. 19. [16.] September 1846. — In: Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx. 1844 bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 1. Stuttgart, Dietz, 1913, S. 28—34. — *261.*

— *Brief an das Brüsseler Komitee.* Nr. III. 23. Oktober 1846. — Ibidem, S. 40—45. — *262-263.*

*— *[Brief an K. Marx].* Ende September 1844. — Ibidem, S. 1—4. — *259-260, 261.*

*— *[Brief an K. Marx].* 20. Januar 1845. — Ibidem, S. 10—14. — *260-261*

*Engels, F. [Brief an K. Marx]. 22. Februar 1845. — Ibidem, S. 14—18. — 261.

*— [Brief an K. Marx]. 24. November 1847. — Ibidem, S. 83—84. — 262-263.

— Die Lage der arbeitenden Klasse in England. Nach eigner Anschauung und authentischen Quellen. Leipzig, Wigand, 1845. 358 S. — 260.

«Frankfurter Zeitung», Frankfurt am Main. — 176.

Henry, R. La Suisse et la question des langues, avec une carte des groupes linguistiques et de cartons. Bern, 1907. 34 p. — 138.

Hourwich, I. Immigration and Labor. The Economic Aspects of European Immigration to the United States. New York — London, Putnam, 1912. XVII, 544 p. — 91-92.

Das Internationale Bureau. — «Vorwärts», Berlin, 1913, Nr. 333, 18. Dezember, S. 3. Unter der Rubrik: Aus der Partei. — 208-209, 266, 227, 251.

Internationale Regeln der sozialistischen Taktik. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1904, S. 31—32. — 168-169.

Die Internationale Sozialdemokratie und der Nationalitätenstreit in Österreich. [Die Resolution des Gesamtparteitages der Sozialdemokratie in Österreich, abgehalten zu Brünn]. — In: Verhandlungen des Gesamtparteitages der Sozialdemokratie in Österreich, abgehalten zu Brünn vom 24. bis 29. September 1899 im «Arbeiterheim». Nach dem stenorgaphischen Protokolle. Wien, Volksbuchhh. Brand, 1899, S. XV—XVI. — 136, 140, 146-148, 174, 220-221, 307, 308, 387, 388.

Die internationale Sozialdemokratie und der Nationalitätenstreit in Österreich. [Der Resolutionsentwurf der Exekutive der südslavischen sozialdemokratischen Partei, angetragen dem Gesamtparteitag der Sozialdemokratie in Österreich, abgehalten zu Brünn]. — Ibidem, S. XV. — 132, 135-136, 137-138, 173, 174-175, 220-221, 307, 308.

J. K. — *см.* Мархлевский, Ю. Ю.

Kautsky, K. Nationalität und Internationalität. [Stuttgart, Singer, 1908]. 36 S. (Ergänzungshefte zur «Neuen Zeit». Nr. 1. 1907/1908. Ausgegeben am 18. Januar 1908). — 125, 136-137, 221, 381, 382, 383, 384, 387, 389.

*— Nochmals das Internationale Bureau. — «Vorwärts», Berlin, 1913, Nr. 339, 24. Dezember, S. 3. Unter der Rubrik: Aus der Partei. — 250-251.

Proudhon, P. J. Système des contradictions économiques, ou Philosophie de la misère. Nouvelle édition. T. 1—2. Paris, Guillaumin, Marpon — Flammarion, 1846. 2 vol. — *130, 261-262.*

«*Przegląd Socjaldemokratyczny*», [Kraków], 1908, N 6, sierpień, s. 482—515; N 7, wrzesień, s. 597—631; N 8—9, październik — listopad, s. 687—710; N 10, grudzień, s. 795—818; 1909, *N 12, czerwiec, s. 136—163; N 14—15, sierpień — wrzesień, s. 351—376. — *143-145, 148.*

«*Sozialistische Monatshefte*», Berlin. — *177.*

Die Spaltung in der russischen sozialdemokratischen Dumafraktion. — «Leipziger Volkszeitung», 1913, Nr. 266, 15. November. 3. Beilage zu Nr. 266 «Leipziger Volkszeitung», S. 1. — *152-156, 177.*

**Statistical abstract of the United States.* 1911. No. 34. Prepared by the Bureau of the secretary of commerce and labor. Washington, 1912. 803 p. (Department of commerce and labor). — *91.*

«*The Times*», London, 1913, No. 40,341, October 13, p. 13. — *70-73.*

[Trotzki, L.] Aus dem russischen Parteileben. — «Vorwärts», Berlin, 1912, Nr. 72, 26. März. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1. — *209.*

Eine Wendung zum Besseren. — «Der Čechoslavische Sozialdemokrat», Prag, 1913, Nr. 3, 15. April, S. 23. Unter der Rubrik: Notizen. — *390.*

**Verhandlungen des Gesamtparteitages der Sozialdemokratie in Österreich, abgehalten zu Brünn vom 24. bis 29. September 1899 im «Arbeiterheim».* Nach dem stenographischen Protokolle. Wien, Volksbuchh. Brand, 1899. XX, 144 S. — *132, 135-136, 138, 139-140, 146-147, 173, 174, 220, 307-308, 388.*

«*Vorwärts*», Berlin, 1912, Nr. 72, 26. März. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1. — *209.*

— 1913, Nr. 306, 21. November. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. — *168-169.*

— 1913, Nr. 333, 18. Dezember, S. 3. — *208-209, 226, 227, 251.*

*— 1913, Nr. 339, 24. Dezember, S. 3. — *250-251.*

Zur Spaltung in der sozialdemokratischen Dumafraktion. — «Vorwärts», Berlin, 1913, Nr. 306, 21. November. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. Unter der Rubrik: Aus der Partei. — *168, 169.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

* Τά ὑπογραμμισμένα στήν παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

Ἄντλερ (Adler), *Βίκτορ* (1852-1918)— ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί τούς ἡγέτες τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας· ἄρχισε τήν πολιτική του δράση σάν ἀστός ριζοσπάστης· ἀπό τά μέσα τῆς δεκαετίας 1880-1890 συμμετεῖχε στό ἐργατικό κίνημα. Τό 1886 ἵδρυσε τήν ἐφημερίδα «Gleichheit» («Ἰσότητα»), ἀπό τό 1889 ἦταν διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας «Arbeiter-Zeitung» («Ἐργατική ἐφημερίδα»). Στήν περίοδο 1880-1900 εἶχε ἐπαφή μέ τόν Ἔνγκελς, γρήγορα ὅμως μετά τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς κατρακύλησε στό ρεφορμισμό καί ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Τήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Ἄντλερ κρατοῦσε κεντριστική θέση, προπαγάνδιζε τήν «ταξική εἰρήνη» καί πάλευε ἐνάντια στίς ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό 1918, μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στήν Αὐστρία, ἔκανε γιά λίγο καιρό ὑπουργός Ἐξωτερικῶν. — *307*.

Ἀξελρόντ, Π. Μπ. (1850-1928) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Τό 1883 πῆρε μέρος στήν ἵδρυση τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Ἀπό τό 1900 μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ δραστήριος μενσεβίκος. Τό 1905 ἔριξε τήν ὀπορτουνιστική ἰδέα νά συγκληθεῖ «ἐργατικό συνέδριο», πού τό ἀντιπαράθετε στό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν λικβινταριστῶν, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»· τό 1912 πῆρε μέρος στόν ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κεντριστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί ὑποστήριζε τήν Προσωρινή ἀστική κυβέρνηση. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Ἀπό τό ἐξωτερικό, ὅπου κατέφυγε, προπαγάνδιζε τήν ἔνοπλη ἐπέμβαση κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. — *43-45*.

Ἀρσένιεφ, Κ. Κ. (1837-1919) — φιλελεύθερος δημοσιολόγος καί κοινωνικός παράγοντας, δικηγόρος. Ἀρκετά χρόνια ἦταν αἱρετό μέλος τῶν ὀργάνων τῶν ζέμστβο. Ἀπό τό 1880 ἀσχολήθηκε μέ φιλολογική δουλιά, κρατοῦσε στό «Βέστνικ Ἐβρόπι» τήν ἐσωτερική ἀνασκόπηση. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κόμματος τῶν δημοκρατικῶν μεταρυθμίσεων. Ἔγραψε πολλές ἐργασίες, κυρίως πάνω σέ νομικά ζητήματα καί γιά τήν ἱστορία τῆς φιλολογίας. — *354*.

Ἄσερ, — *βλ.* Μπιρνμπάουμ, Νάταν.

Β

Βαντερβέλντε (Vandervelde), *Αἰμίλ* (1866-1938) — ἡγέτης τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Βελγίου, πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου τῆς II Διεθνοῦς, ὑποστήριζε ἄκρως ὀπορτουνιστικές θέσεις. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής· μπῆκε στήν ἀστική κυβέρνηση καί κατέλαβε διάφορες ὑπουργικές θέσεις. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 πῆγε στή Ρωσία γιά νά προπαγανδίσει τή συνέχιση τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Ὁ Βαντερβέλντε τήρησε

ἐχθρική στάση ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, βοήθησε ἐνεργά τήν ἔνοπλη ἐπέμβαση κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας· κατέβαλε πολλές προσπάθειες γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς II Διεθνοῦς. Στά 1925-1927 ἦταν ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου, πῆρε μέρος στήν ὑπογραφή τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λοκάρνο (1925), πού στρέφονταν κατά τῆς ΕΣΣΔ, πάλεψε δραστήρια κατά τῆς δημιουργίας ἑνιαίου ἀντιφασιστικοῦ μετώπου τῶν κομμουνιστῶν καί τῶν σοσιαλιστῶν. Ὁ Βαντερβέλντε ἔγραψε μιά σειρά βιβλία καί μπροσοῦρες. Στίς ἐργασίες του, ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, «ὁ μικροαστικός ἐκλεκτικισμός» προβάλλει «ἐνάντια στό μαρξισμό, ἡ σοφιστεία ἐνάντια στή διαλεκτική, ὁ φιλισταϊκός ρεφορμισμός ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 28ος, σελ. 302). — *187*.

Βάρσκι (Warski), *Ἄντολφ (Βαρσάβσκι, Α. Σ.)* (1868-1937) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ πολωνικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1880-1890 ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «Ἕνωσης ἐργατῶν τῆς Πολωνίας», πῆρε ἐνεργό μέρος στή δημιουργία τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί σέ συνέχεια τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μετά τό συνέδριο ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά 1909-1910 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν περίοδο αὐτή ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε τόν Βάρσκι σάν ἕναν «ἔμπειρο δημοσιολόγο, μαρξιστή μέ μυαλό καί θαυμάσιο σύντροφο» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 133). Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου διεθνιστής. Τό 1917 ἦταν μέλος τῆς καθοδήγησης τῆς ΣΔΒΠ καί Λ. Ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας καί μέλος τῆς ΚΕ του. Ἔβγαινε βουλευτής τοῦ πολωνικοῦ Σέιμ καί ἦταν πρόεδρος τῆς κομμουνιστικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας. Τό 1929 κατέφυγε στήν ΕΣΣΔ. Δούλεψε στό ἰνστιτοῦτο Μάρξ-Ἔνγκελς-Λένιν γιά τή συγγραφή τῆς ἱστορίας τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. — *387*.

Βέλιχοφ, Λ. Α. (γεν. τό 1875) — καντέτος, βουλευτής τῆς IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τήν Πετρούπολη. Στή Δούμα ἦταν γραμματέας τῶν ἐπιτροπῶν: οἰκονομικῶν καί τῶν δημοτικῶν ὑποθέσεων. Ἀπό τό 1909 ἐκδότης-διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ τῶν καντέτων «Γκοροντσκόγε Ντιέλο». Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἐπίτροπος τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στήν Ὀδησσό. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δίδασκε σέ μιά σειρά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς χώρας. Ἀπό τό 1923 ἦταν καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βορείου Καυκάσου στήν ἕδρα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. — *111-112*.

Βετεράν — *βλ.* Στούτσκα, Π. Ι.

Βινογκράντοφ, Π. Γκ. (1854-1925) — ἱστορικός, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καί ἀργότερα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης. Ὡς πρός τίς πολιτικές του ἀπόψεις ἀνῆκε στούς καντέτους. Τάχθηκε κατά τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, πράγμα πού ἐκδηλώθηκε καθαρά στά «Πολιτικά γράμματά» του, τά ὁποῖα δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» τῆς 5 Αὐγούστου τοῦ 1905. Στά γράμματα αὐτά ὁ Βινογκράντοφ, ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, «ὑπεράσπιζε μέ σπάνια παραστατικότητα τά συμφέροντα, τήν τακτική, τήν ψυχολογία τῆς ἰδιοτελοῦς ἀστικῆς τάξης». (Ἅπαντα

Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε δραστήρια κατά τοῦ σοβιετικοῦ κράτους, σέ συνέχεια λευκός ἐμιγκρές. — *195, 196, 236.*

Γκοῦρβιτς, Ι. Α. (1860-1924) — οἰκονομολόγος. Τό 1881 ἐξορίστηκε στή Σιβηρία γιά τήν ὑπόθεση τοῦ τυπογραφείου τῶν ναρόντνικων. Ὅταν γύρισε ἀπό τήν ἐξορία, ἔκανε ἐπαναστατική προπαγάνδα στούς ἐργάτες καί ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ πρώτου ἑβραϊκοῦ ἐργατικοῦ ὁμίλου στό Μίνσκ. Τό 1889 μετανάστευσε στήν Ἀμερική, ὅπου πῆρε ἐνεργό μέρος στό ἀμερικανικό συνδικαλιστικό καί σοσιαλδημοκρατικό κίνημα. Τά ἔργα του «Ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ ρωσικοῦ χωριοῦ» (1892, στή ρωσική γλώσσα ἐκδόθηκε τό 1896) καί «Immigration and Labor» («Ἐμιγκράτσια καί ἐργασία») (1912), ἐκτιμήθηκαν θετικά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900-1910 ἔγινε ἀναθεωρητής. — *91-92.*

Γκουτσκόφ, Α. Ι. (1862-1936) — Μεγαλοκαπιταλιστής, ὀργανωτής καί ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ὑποστήριζε τήν κυβερνητική πολιτική τῶν ἄγριων διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Στά 1910-1911 ἦταν πρόεδρος τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόμιου πολέμου ἔγινε πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πολεμικῆς βιομηχανίας καί μέλος τοῦ Εἰδικοῦ συμβουλίου ἄμυνας. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε ὑπουργός Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν στήν πρώτη ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Κορνίλοφ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολέμησε δραστήρια τή Σοβιετική ἐξουσία. Λευκός ἐμιγκρές. — *70, 128, 162.*

Γκριγκόριεφ, (Πατράσκιν), Σ. Π. (1875-1953) — λόγιος καί δημοσιολόγος. Ἀπό τό 1899 συνεργαζόταν σέ μιά σειρά ἀστικές ἐφημερίδες τῆς Σαμάρας καί τοῦ Σαράτοφ. Στά 1913-1917 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀστικοφιλελεύθερων ἐφημερίδων «Ντιέν» καί «Ρούσκογε Σλόβο». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε σέ οἰκονομική δουλιά στή Σαμάρα καί τή Μόσχα. Ἀπό τό 1922 ἐπαγγελματίας συγγραφέας, ἔγραψε πολλά βιβλία γιά τά παιδιά καί τή νεολαία. — *288.*

Γκρύν (Grün), *Κάρλ* (1817-1887) — γερμανός μικροαστός δημοσιολόγος, στά μέσα τῆς δεκαετίας 1840-1850 ἕνας ἀπό τούς κύριους ἐκπροσώπους τοῦ «ἀληθινοῦ σοσιαλισμοῦ». Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848-1849 ἦταν μικροαστός δημοκράτης, μέλος τῆς πρωσσικῆς Ἐθνοσυνέλευσης· τό 1850 κατέφυγε στίς Βρυξέλλες καί τό 1861 ἐπέστρεψε στή Γερμανία. Ὁ «ἀληθινός σοσιαλισμός» τοῦ Γκρύν ἦταν μιά οὐτοπική θεωρία, σύμφωνα μέ τήν όποία στή μελλοντική κοινωνία πού θά οἰκοδομηθεῖ μέ τή διαφώτιση, τήν ἀγάπη πρός τόν πλησίον κτλ., θά πραγματωθεῖ ἡ οὐσία τοῦ «ἀληθινοῦ» ἀνθρώπου, ὁ «ἀληθινός ἀνθρωπισμός». Ὁ Γκρύν συνταίριαζε τίς ἀφηρημένες, ἰδεαλιστικές πλευρές τῆς φιλοσοφίας τοῦ Λ. Φόυερμπαχ μέ τίς ἀναρχικές ἰδέες τοῦ Π. Ζ. Προυντόν. Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς ἐπέκριναν τόν «ἀληθινό σοσιαλισμό» σάν «ἔκφραση ἀντιδραστικῶν συμφερόντων, τῶν συμφερόντων τοῦ γερμανικοῦ μικροαστισμοῦ» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., σελ. 453). — *262-263.*

Γλάδστον (Gladstone), *Οὐΐλιαμ Ἔβαρτ* (1809-1898) — ἄγγλος πολιτι-

δεύτερης περιόδου. Τό 1920 ξέκοψε ἀπό τούς ἀριστερούς ἐσέρους καί ἀσχολήθηκε μέ ἐπιστημονική καί συγγραφική δουλιά. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἦταν ἐπιστημονικός συνεργάτης τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΣΟΣΔΡ (Σοβιετική Ὁμοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία Ρωσίας). Ἔγραψε πολλές οἰκονομικές ἐργασίες. — *63-64.*

Ζασούλιτς, Β. Ι. (1849-1919) — ἐπιφανής ἀγωνίστρια τοῦ ναροντνικισμοῦ καί ἀργότερα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Πῆρε μέρος στή δημιουργία καί τή δράση τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Τό 1900 μπῆκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ γίνεται μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου προσχωρεῖ στούς λικβινταριστές. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἀρνητική στάση. — *23-41, 291, 394.*

Ζέελ (Seel), *Ρίχαρντ* (1819-1875) — γερμανός ζωγράφος, στά 1845-1848 ζοῦσε στό Παρίσι καί γνωριζόταν μέ τόν Φ. Ἔνγκελς. Εἶναι γνωστός ἐπίσης σάν μουσικοσυνθέτης καί συγγραφέας. — *261.*

Ζιεμέλις — *βλ.* Μπέρζιν, Γ. Α.

Ζηνόβιεφ, Γκ. Ε. (Ραντομίσλσκι, Γκ. Ε. Σκ., Ν., Σκόπ., Ν.) (1883-1936) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1901. Ἀπό τό 1908 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 βρισκόταν ἐκπατρισμένος στό ἐξωτερικό, ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ τοῦ κόμματος, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Προλετάρι». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης κράτησε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, τούς ὀτζοβιστές καί τούς τροτσκιστές. Στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί τῆς διεξαγωγῆς τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης παρουσίασε ταλαντεύσεις· τόν Ὀχτώβρη 1917, μαζί μέ τόν Κάμενεφ, δημοσίευσε στή μισομενσεβίκικη ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» δήλωση ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί ἔτσι ἀποκάλυψε τά σχέδια τοῦ κόμματος στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἐπανειλημμένα τάχθηκε ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ κόμματος· τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τῆς δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων· τό 1925 ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης»· τό 1926 ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικο-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ. Τό Νοέμβρη τοῦ 1927 διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα γιά τή φραξιονιστική του δράση. Τό 1928 ἀποκαταστάθηκε καί τό 1932 διαγράφηκε ξανά ἀπό τό κόμμα. Τό 1933 ἀποκαταστάθηκε καί πάλι. Τό 1934 διαγράφηκε γιά τρίτη φορά ἀπό τό κόμμα γιά τήν ἀντικομματική δράση του. — *135, 236*

Ζόργκε (Sorge) *Φρίντριχ Ἄντολφ* (1828-1906) — γερμανός σοσιαλιστής, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ κινήματος, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς. Πῆρε μέρος. στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848-1849 στή Γερμανία. Μετά τήν ἧττα τῆς ἐπανά-

Ι

Κ

μιά σειρά ὑπεύθυνες θέσεις. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ κόμματος: τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τοῦ σχηματισμοῦ κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, τό 1925 ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», τό 1926 ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικο-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ. Τό 1927 τό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ.) τόν διέγραψε ἀπό τό κόμμα σάν δραστήριο παράγοντα τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1928 δήλωσε ὅτι ἀναγνωρίζει τά σφάλματά του καί ἀποκαταστάθηκε στό κόμμα, ὡστόσο δέν σταμάτησε τήν ἀντικομματική του δράση καί τό 1932 διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό ΠΚΚ (μπ.). Τό 1933 ἀποκαταστάθηκε ξανά στό κόμμα. Τό 1934 γιά τήν ἀντικομματική δράση του διαγράφηκε γιά τρίτη φορά ἀπό τό κόμμα. — *236*.

Κάμενσκι, Γκ. — *βλ.* Ντόμσκι, Γκ. Γκ.

Καμπέ (Kabet), *Ἐτιέν* (1788-1856) — γάλλος μικροαστός δημοσιολόγος, ἐπιφανής ἐκπρόσωπος τοῦ οὐτοπικοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ Καμπέ θεωροῦσε ὅτι οἱ ἀδυναμίες τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος μπορεῖ νά ἐξαλειφθοῦν χωρίς βία, μέ τόν εἰρηνικό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας. Τίς ἀπόψεις του τίς ἐξέθεσε στό βιβλίο «Ταξίδι στήν Ἰκαρία» (1840) καί προσπάθησε νά τίς πραγματοποιήσει καί πρακτικά μέ τή δημιουργία κομμουνιστικῆς κοινότητας στήν Ἀμερική, ὅμως τό πείραμά του κατέληξε σέ πλήρη ἀποτυχία. Ὁ Κ. Μάρξ ὀνόμαζε τόν Καμπέ «τόν πιό δημοφιλή, ἄν καί πολύ ἐπιφανειακό, ἐκπρόσωπο τοῦ κομμουνισμοῦ» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 146). — *262*.

Κάουτσκι (Kautsky), *Κάρλ* (1854-1938) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, στήν ἀρχή μαρξιστής, ἀργότερα ἀποστάτης τοῦ μαρξισμοῦ, θεωρητικός τῆς πιό ἐπικίνδυνης καί ἐπιζήμιας παραλλαγῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ — τοῦ κεντρισμοῦ (καουτσκισμοῦ). Διευθυντής τοῦ θεωρητικοῦ περιοδικοῦ τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»).

Ὁ Κάουτσκι ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό σοσιαλιστικό κίνημα ἀπό τό 1874. Οἱ ἀντιλήψεις του ἐκείνη τήν ἐποχή ἦταν ἕνα μίγμα λασσαλισμοῦ, νεομαλθουσιανισμοῦ καί ἀναρχισμοῦ. Τό 1881 γνωρίστηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή τους πέρασε στό μαρξισμό, ὡστόσο ἀπό τότε ἀκόμη παρουσίαζε ταλαντεύσεις πρός τήν πλευρά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ γιά τίς ὁποῖες τοῦ ἔγινε δριμύτατη κριτική ἀπό τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς. Στήν περίοδο 1880-1900 ἔγραψε μιά σειρά ἔργα γιά διάφορα ζητήματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας: «Ἡ οἰκονομική διδασκαλία τοῦ Κάρλ Μάρξ», «Τό ἀγροτικό ζήτημα» καί ἄλλα, πού ἔπαιξαν, παρά τά λάθη τους, θετικό ρόλο στήν προπαγάνδιση τοῦ μαρξισμοῦ. Ἀργότερα, στήν περίοδο τῆς πλατιᾶς ἀνάπτυξης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, πέρασε στίς θέσεις τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Κάουτσκι ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις, πού τίς συγκάλυπτε μέ διεθνιστική φρασεολογία. Εἶναι ὁ δημιουργός τῆς θεωρίας τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τάχθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί τή δικτατορία τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἔργα του «Ἡ χρεοκοπία τῆς ΙΙ Διεθνοῦς», «Ὁ ἰμπε-

Λ

πολέμου ὑποστήριζε τήν πολιτική προσαρτήσεων τοῦ τσαρισμοῦ· ζοῦσε στήν Ἑλβετία. — *115, 119-120, 123-124, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 148.*

Λομτατίτζε, Β. Μπ. (1879-1915) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης λικβινταριστής. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν ἀντιπρόσωπος τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Γκουρίας. Τό 1907 βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Κουταΐδας. Γιά τήν ὑπόθεση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς II Δούμας καταδικάστηκε σέ καταναγκαστικά ἔργα, πού ἀργότερα μετατράπηκαν σέ ἑπταετή φυλάκιση. — *254-255.*

Λοπάτιν, Γκ. Α. (1845-1918) — γνωστός ἐπαναστάτης-ναρόντνικος. Στή δεκαετία 1870-1880, ζώντας στό ἐξωτερικό, διατηροῦσε φιλικές σχέσεις μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς· ἐκλέχτηκε στό Γενικό συμβούλιο τῆς I Διεθνοῦς. «Λίγους ἀνθρώπους ἀγαπῶ καί ἐκτιμῶ τόσο, ὅσο αὐτόν» — ἔγραφε ὁ Κ. Μάρξ γιά τόν Λοπάτιν (Ἅπαντα, τόμ. XXVI, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 260). Μαζί μέ τόν Ν. Φ. Ντανιελσόν μετάφρασε στά ρωσικά τόν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου». Γιά τήν ἐπαναστατική του δράση πιάστηκε ἐπανειλημμένα. Τό 1887 καταδικάστηκε σέ θάνατο πού μετατράπηκε σέ καταναγκαστικά ἔργα ἐπ' ἀόριστο, ἐξέτισε τήν ποινή του στήν ἀπομόνωση τοῦ φρουρίου Σλίσσελμπουργκ. Τό 1905 ἀμνηστεύθηκε καί ἀφέθηκε ἐλεύθερος, ἀργότερα ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική. — *386.*

Λουκασέβιτς (Τουτσάπσκι) Π. Λ. (1869-1922) — συμμετεῖχε στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τό 1883. Συνεργαζόταν σέ μιά σειρά σοσιαλδημοκρατικά ἔντυπα. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους, στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἔφυγε ἀπό τούς μπολσεβίκους. Στά 1917-1918 διηύθυνε τή μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Γιούζνι Ραμπότσι» (Ὀδησσός). Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στήν Ἕνωση συνεταιρισμῶν τοῦ κυβερνείου Ὀδησσοῦ, ἀπό τό 1921 βιβλιοθηκάριος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Οὐκρανίας. — *126.*

Λουκόμσκι, Μ. Γ. (Ἕμ-Ἕλ) (1872-1931) — μενσεβίκος ὥς τό 1916, ἔπειτα ἐξωκομματικός, γιατρός. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου λικβινταριστής. Στά 1912-1913 μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μενσεβίκικης-λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας «Λούτς». Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν στρατιωτικός γιατρός στό μέτωπο. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στά ὄργανα τοῦ Ἐπιτροπάτου Ὑγιεινῆς. — *299.*

Λουνατσάρσκι, Λ. Β. (1875-1933) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης καί μετέπειτα ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Στό ἐπαναστατικό κίνημα μπῆκε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μπολσεβίκος. Ἦταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων «Βπεριόντ», «Προλετάρι» καί σέ συνέχεια τῆς «Νόβαγια Ζίζν». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό μαρξισμό, πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ», ζητοῦσε τή συνένωση τοῦ μαρξισμοῦ μέ τή θρησκεία. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Λουνατσάρσκι ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις. Στίς ἀρχές τοῦ 1917 προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «μεζραγιόντσι» καί μαζί μ' αὐτήν ἔγινε δεκτός στό

κόμμα στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ.). Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ὥς τό 1929 ἦταν Λαϊκός Ἐπίτροπος Παιδείας, ἔπειτα πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ. Τό 1930 ἔγινε ἀκαδημαϊκός. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1933 διορίστηκε πρεσβευτής τῆς ΕΣΣΔ στήν Ἰσπανία. Ἔγραψε πολλά ἔργα γιά τήν τέχνη καί τή λογοτεχνία. — *336.*

Λόυντ Τζώρτζ (Lloyd George), *Ντάβιντ* (1863-1945) — ἄγγλος κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης, ἀρχηγός τοῦ Κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Ἀπό τό 1890 μέλος τοῦ Κοινοβουλίου. Στά 1905-1908 ὑπουργός Ἐμπορίου· στά 1908-1915 ὑπουργός Οἰκονομικῶν. Ἔπαιζε σοβαρό ρόλο στόν καθορισμό τῆς πολιτικῆς γραμμῆς τῆς κυβέρνησης τῆς Ἀγγλίας, γραμμῆς, πού ἀπόβλεπε στήν προετοιμασία τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου. Καταπολεμοῦσε τό ἐπαναστατικό κίνημα τοῦ προλεταριάτου. Μέ κολακεῖες, μέ ψέμματα καί ὑποσχέσεις πρός τούς ἐργάτες προσπαθοῦσε νά ἀναχαιτίσει ἤ ν' ἀποτρέψει τή δημιουργία ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε ὅτι «ὁ Λόυντ Τζώρτζ ἐξυπηρετεῖ λαμπρά τήν ἀστική τάξη καί τήν ἐξυπηρετεῖ ἀκριβῶς *ἀνάμεσα* στούς ἐργάτες, διοχετεύει τήν ἐπιροή της *ἀκριβῶς* στό προλεταριάτο, ἐκεῖ πού εἶναι γι' αὐτήν περισσότερο ἀναγκαῖο καί περισσότερο δύσκολο νά ὑποτάξει ἠθικά τίς μάζες» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 106). Στά 1916-1922 ἦταν πρωθυπουργός, προσπαθοῦσε νά ἑδραιώσει τίς θέσεις τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν Ἐγγύς καί Μέση Ἀνατολή, στά Βαλκάνια, κατάπνιγε σκληρά τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα στίς ἀποικίες καί στίς ἐξαρτημένες χῶρες. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Ρωσία, ἕνας ἀπό τούς ἐμπνευστές καί ὀργανωτές τῆς στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἀποκλεισμοῦ, πού στρεφόταν ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος. Τό 1922, ὕστερα ἀπό μιά σειρά πολιτικές ἀποτυχίες, ὑπόβαλε παραίτηση, ὡστόσο μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του διατηροῦσε μιά ὁρισμένη πολιτική ἐπιροή. — *70-73.*

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), *Ρόζα* (1871-1919) — ἐπιφανής ἀγωνίστρια τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς II Διεθνοῦς. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική της δράση στά 1885-1890, ἦταν ἀπό τούς ἱδρυτές καί καθοδηγητές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας καί καταπολεμοῦσε τόν ἐθνικισμό στίς γραμμές τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἀπό τό 1897 ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, πάλευε ἐνάντια στό μπερνσταϊνισμό καί στό μιλλερανισμό. Ἡ Λούξεμπουργκ πῆρε μέρος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση (στή Βαρσοβία). Τό 1907 πῆρε μέρος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ὑποστήριξε τούς μπολσεβίκους. Ὡστόσο, στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἡ Λούξεμπουργκ κρατοῦσε συμφιλιωτιστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, τό 1912 κατέκρινε τή λεγόμενη «ροζλαμοβική» ἀντιπολίτευση μέσα στήν πολωνική σοσιαλδημοκρατία, πού στεκόταν πιό κοντά στούς μπολσεβίκους.

Ἀπό τίς πρῶτες μέρες τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πῆρε διεθνιστική θέση. Ἦταν ἀπό τούς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας στή Γερμανία τῆς ὁμάδας «Διεθνής», πού ἀργότερα μετονομάστηκε σέ ὁμάδα «Σπάρτακος» καί σέ συνέχεια σέ «Ἕνωση Σπάρτακου». Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία ἔπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό Ἱδρυτικό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Τό Γενάρη τοῦ 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε μέ διαταγή τῆς κυβέρνησης τοῦ Σάιντεμαν. Ὁ Λένιν, πού ἐκτιμοῦσε πολύ τή Ρ. Λούξεμπουργκ, ἔκανε ἐπανειλημμένα κριτική τῶν λα-

Μ

Ν

γαζόταν στίς μενσεβίκικες ἐφημερίδες. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐκδηλώθηκε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία ἀπό τίς στῆλες τοῦ μενσεβίκικου τύπου τῶν ἐμιγκρέδων. Ἀργότερα ζοῦσε στίς ΕΠΑ καί ἐξακολουθοῦσε νά ἀσχολεῖται μέ τή διαστρέβλωση τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ καί τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ. — *79-81*.

Νικολάι-ον — *βλ.* Ντανιελσόν, Ν. Φ.

Νικόλαος ὁ Β' (Ρομάνοφ) (1868-1918) — ὁ τελευταῖος ρῶσος αὐτοκράτορας, βασίλεψε ἀπό τό 1894 ὥς τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. Στίς 17 τοῦ Ἰούλη 1918 ἐκτελέστηκε στό Αἰκατερίνμπουργκ (Σβερντλόβσκ) μέ ἀπόφαση τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν τῆς περιοχῆς Οὐραλίων. — *374*.

Νίκων (Μπεσσόνοφ, Ν.) (1868-1919) — βουλευτής τῆς IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Βολίνσκι, στή Δούμα ἀνῆκε στήν ὁμάδα τῶν δεξιῶν. Τό 1913 διορίστηκε ἐπίσκοπος Γενισέι καί βοηθός ἐπισκόπου τοῦ Κρασνογιάρσκ. Τό 1917 παραιτήθηκε ἀπό τό ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος στίς γραμμές τῶν λευκοφρουριτῶν, ἔγινε ὑπουργός Θρησκευμάτων στήν ἀστικοεθνικιστική κυβέρνηση τοῦ Διευθυντηρίου τῆς Οὐκρανίας. — *8-10, 19-20*.

Ντ. — *βλ.* Ντάν, Φ. Ι.

Ντάβιντ (David), *Ἔντουαρντ* (1863-1930) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἰκονομολόγος. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ περιοδικοῦ τῶν γερμανῶν ἀναθεωρητῶν «Sozialistische Monatschefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»). Τό 1903 ἔβγαλε τό βιβλίο «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτική οἰκονομία», πού ὁ Β. Ι. Λένιν τό χαρακτήρισε σάν «τό κυριότερο ἔργο τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ στό ἀγροτικό ζήτημα». Ἀπό τό 1903 ἔβγαινε βουλευτής τοῦ Ράιχσταγκ. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1919 μπῆκε στήν πρώτη κυβέρνηση συνασπισμοῦ τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας, στά 1919-1920 ἦταν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, στά 1922-1927 κυβερνητικός ἀντιπρόσωπος στό Ἔσσεν, ὑποστήριζε τίς ρεβανσιστικές τάσεις τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἦταν ἐχθρός τῆς ΕΣΣΔ. Ὁ Β. Ι. Λένιν χαρακτήρισε τόν Ντάβιντ σάν ὀπορτουνιστή πού «ὅλη του ἡ ζωή εἶναι ἀφιερωμένη στήν ἀστική διαφθορά τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 242). — *153*.

Ντάν, Φ. Ι. (*Γκούρβιτς, Φ. Ι.*, Ντ., Φ. Ντ.) (1871-1947) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν μενσεβίκων. Πῆρε μέρος στό IV (Ἑνωτικό), στό V (τοῦ Λονδίνου) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί σέ μιά σειρά συνδιασκέψεις. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὁμάδας λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀμυνίτης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί τοῦ Προεδρείου τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς πρώτης περιόδου· ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική

Π

ταν σέ μιά σειρά μπολσεβίκικα ἔντυπα. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν αἰχμάλωτος στή Γερμανία. Τό 1918 ἐπέστρεψε στή Σοβιετική Ρωσία, δούλευε στήν ΕΑΕ, στά ὄργανα τύπου καί στίς θεατρικές ὀργανώσεις. Συγγραφέας ἔργων γιά τά ἐπαναστατικά γεγονότα τῆς Ρωσίας, ἔγραψε τό πολύ γνωστό θεατρικό ἔργο γιά τά νεανικά χρόνια τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἰκογένεια». — *237*.

Πότρεσοφ, Α. Ν. (1869-1934) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν θεωρητικός τοῦ λικβινταρισμοῦ, ἔπαιζε καθοδηγητικό ρόλο στά περιοδικά «Βοζροζντένιγε», «Νάσα Ζαριά» καί σέ ἄλλα ἔντυπα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό, ἐκεῖ συνεργαζόταν στό ἑβδομαδιαῖο περιοδικό τοῦ Κέρενσκι «Ντνί»· καταφερόταν ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. — *41, 208*.

Πουρισκέβιτς, Β. Μ. (1870-1920) — μεγαλοτσιφλικάς, φανατικός ἀντιδραστικός-μαυροεκατονταρχίτης, μοναρχικός. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ὀργάνωσης «Ἕνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ». Τό 1907 βγῆκε ἀπ' αὐτή τήν Ἕνωση καί σχημάτισε νέα μοναρχική ἀντεπαναστατική ὀργάνωση τό «Τάγμα τοῦ Ἀρχαγγέλλου Μιχαήλ». Βουλευτής τῆς ΙΙ, ΙΙΙ καί IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Βεσσαραβίας· ἔγινε πολύ γνωστός ἀπό τούς πογκρομιστικούς ἀντισημιτικούς λόγους του στή Δούμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δραστήριος πολέμιος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. — *6-7, 8, 78, 117, 122, 125, 128, 158, 161-162, 163, 180, 181, 183, 243, 244, 287, 310, 311, 312, 327, 342, 343, 362*.

Πρέισλερ (Preussler), *Ρόμπερτ* — αὐστριακός σοσιαλδημοκράτης. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν κεραμεικῆς βιομηχανίας. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου τῶν αὐστριακῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ἔγινε στό Μπρνό (1899.— *307*.

Προκοπόβιτς, Σ. Ν. (1871-1955) — ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890-1900 ἦταν ἐπιφανής ἐκπρόσωπος τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ἕνας ἀπό τούς πρώτους κήρυκες τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ στή Ρωσία. Ἀργότερα δραστήριο μέλος τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης». Στά 1906 ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ μισοκαντέτικου, μισομενσεβίκικου περιοδικοῦ «Μπέζ Ζαγκλάβιγια». Τό 1917 ἔγινε ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά ἀντισοβιετική δράση. — *29, 30, 42, 211*.

Προυντόν (Proudhon), *Πιέρ Ζοζέφ* (1809-1865) — γάλλος δημοσιολόγος, οἰκονομολόγος καί κοινωνιολόγος, θεωρητικός τῆς μικροαστικῆς τάξης, ἕνας ἀπό τούς θεμελιωτές τοῦ ἀναρχισμοῦ, στοιχειοθέτης. Τό 1840 δημοσίευσε τό βιβλίο «Τί εἶναι ἰδιοκτησία;». Ὁ Προυντόν ὀνειροπολοῦσε νά διαιωνίσει τή μικρή ἀτομική ἰδιοκτησία καί ἔκανε κριτική ἀπό μικροαστική σκοπιά στή μεγάλη καπιταλιστική ἰδιοκτησία. Πρότεινε νά ὀργανωθεῖ εἰδική

Τ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β.Ι. ΛΕΝΙΝ

(Σεπτέμβρης 1913-Μάρτης 1914)

1913

Σεπτέμβρης 1913-Μάρτης 1914. Ὁ Λένιν ζεῖ στή Γαλικία, στό χωριό Πορόνιν καί στήν Κρακοβία, συνεχίζει νά καθοδηγεῖ τή νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Πράβντα», τή δουλιά τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων στή Ρωσία, τή δράση τῶν μπολσεβίκων-βουλευτῶν τῆς IV Κρατικῆς δούμας. Καθοδηγεῖ τή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας, πηγαίνει καί κάνει διαλέξεις γιά τό ἐθνικό ζήτημα στό Παρίσι, στίς Βρυξέλλες, στή Λιέγη καί στή Λειψία.

Σεπτέμβρης, 12 (25) Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Μαρξισμός καί ρεφορμισμός» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πράβντα» Τρουντά», ἀρ. φύλ. 2.

Σεπτέμβρης, 13 (26). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ γαιορύθμιση καί ἡ ἀγροτική φτωχολογιά», «Πῶς ὁ ἐπίσκοπος Νίκων ὑπερασπίζει τούς οὐκρανούς;» καί «Σημειώσεις δημοσιολόγου» δημοσιεύονται στήν «Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 3.

Σεπτέμβρης, 17 (30). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πολιτισμένη βαρβαρότητα» δημοσιεύεται στήν «Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 6.

Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Α. Μ. Γκόρκι ἐκφράζει ἀνησυχίες γιά τήν κατάσταση τῆς ὑγείας του, τοῦ συνιστᾶ νά κάνει ἐπισταμένη θεραπεία· τόν πληροφορεῖ ὅτι βγῆκε ἡ νέα νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Νάς Πούτ».

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 17 (30) τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα Τρουντά» ἐφιστᾶ τήν προσοχή τῆς Σύνταξης στήν ἀνάγκη νά ἀλλάξουν τό ὕφος καί τό περιεχόμενο ἑνός μέρους τῶν χρονικῶν, νά πετύ-

χουν μεγαλύτερη νομιμότητα τῆς ἐφημερίδας καί νά καταφέρουν νά περνάει πιό εὔκολα ἀπό τή λογοκρισία.

Σεπτέμβρης, 23-24 ('Οχτώβρης, 6-7). Ὁ Λένιν κάνει ἰδιαίτερη προκαταρκτική σύσκεψη μέ τούς μπολσεβίκους-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας γιά ζητήματα τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς στή Δούμα.

Σεπτέμβρης, 23-'Οχτώβρης, 1 ('Οχτώβρης, 6-14). Ὁ Λένιν στό Πορόνιν καθοδηγεῖ τήν «καλοκαιρινή» σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν, προεδρεύει στίς συνεδριάσεις, γράφει καί θεωρεῖ τά σχέδια ἀποφάσεων, πού ψηφίζονται στή σύσκεψη, παίρνει μέρος στίς συζητήσεις, κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς εἰσηγήσεις καί τίς ὁμιλίες.

Σεπτέμβρης, 26 ('Οχτώβρης, 9). Στήν πρωϊνή συνεδρίαση τῆς σύσκεψης ὁ Λένιν κάνει ἀπολογισμό δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, στήν ὁποία συνοψίζει τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς τῆς ΚΕ ἀπό τόν καιρό τῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας τοῦ 1912, καθορίζει τά καθήκοντα τοῦ κόμματος καί τίς βασικές μορφές τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στίς νέες συνθῆκες. Στήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς σύσκεψης ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση γιά τό ἐθνικό ζήτημα.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Γιά τό μαυροεκατονταρχισμό» (κύριο ἄρθρο) καί «Σχετικά μέ τή ρωσική διοίκηση καί τίς ρωσικές μεταρυθμίσεις» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 14.

Σεπτέμβρης, 27 ('Οχτώβρης, 10). Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς συζητήσεις τῆς σύσκεψης πάνω στήν ἔκθεση γιά τήν κατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, ξεσκεπάζει τήν ἀντικομματική διαγωγή τῶν μενσεβίκων βουλευτῶν (τῆς «ἑφτάδας») καί τονίζει τή μεγάλη σημασία τῆς πολιτικῆς δουλιᾶς τῶν βουλευτῶν-μπολσεβίκων (τῆς «ἑξάδας»).

Σεπτέμβρης, 28 ('Οχτώβρης, 11). Στήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς σύσκεψης ὁ Λένιν συνεχίζει τήν εἰσήγησή του πάνω στό ἐθνικό ζήτημα.

Σεπτέμβρης, 29 ('Οχτώβρης, 12). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πῶς ἡ Β. Ζασούλιτς χαντακώνει τό λικβινταρισμό» δημοσιεύεται στό περιοδικό «Προσβεστσένιγιε», τεῦχ. 9.

Σεπτέμβρης, 29-30 ('Οχτώβρης, 12-13). Ὁ Λένιν γράφει τό προσχέδιο-ἀπόφαση τῆς σύσκεψης γιά τό ἐθνικό ζήτημα.

Ὁ Λένιν γράφει τίς τροπολογίες στήν ἀπόφαση γιά τό ἐθνικό ζήτημα.

Σεπτέμβρης, 30 'Οχτώβρης, 13). Στήν πρωϊνή συνεδρίαση τῆς σύσκεψης ψηφίζεται ἡ ἀπόφαση τοῦ Λένιν πάνω στό ἐθνικό ζήτημα.

Ὁ Λένιν κάνει ἔκθεση στή σύσκεψη γιά τό σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Βιέννης, προτείνει νά σταλοῦν ἀπό τή ρωσική ἀντιπροσωπεία στό συνέδριο ὄχι λιγότερα ἀπό 30 ἄτομα καί συμφωνεῖ νά γίνει ταυτόχρονα μέ τό σοσιαλιστικό συνέδριο καί κομματικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο καί κλείνει τή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν.

Ὀχτώβρης, 1 (14). Ὁ Λένιν καθοδηγεῖ τή συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, ὅπου συζητοῦνται τά πρακτικά μέτρα πού πρέπει νά πάρουν οἱ μπολσεβίκοι-βουλευτές τῆς Δούμας ἀπέναντι στούς μενσεβίκους βουλευτές· ἀποφασίζεται νά ὀργανωθεῖ ἡ δραπέτευση ἀπό τήν ἐξορία τοῦ Ι. Β. Στάλιν καί τοῦ Γ. Μ. Σβερντλόφ, καθώς καί ἄλλα ζητήματα.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τρουντοβίκος κι' αὐτός» δημοσιεύεται στήν «Πράβντα Τρουντά», ἀρ. φύλ. 18.

Ὀχτώβρης, 4 (17). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ πελαγωμένοι ἀκομματικοί» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 3.

Ὀχτώβρης, 7 (20). Ὁ Λένιν καί ἡ Κρούπσκαγια ἐπιστρέφουν ἀπό τό Πορόνιν στήν Κρακοβία.

Ὀχτώβρης, 12 (25). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ φιλελεύθεροι καί τό πρόβλημα τῆς γῆς στήν Ἀγγλία» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 8.

Ἀνάμεσα στίς 12 καί 18 (25 καί 31) τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» συμβουλεύει «νά κάνουν τήν ἐφημερίδα πιό νόμιμη» καί παρακαλεῖ νά στείλουν τά φύλλα τῆς ἐφημερίδας πού τοῦ λείπουν.

Νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» ὑποδείχνει νά δημοσιευτεῖ ὁ ἀπολογισμός τῶν χρηματικῶν εἰσφορῶν ὑπέρ τοῦ ταμείου τῆς ἐφημερίδας καί τονίζει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δυναμώσει ἡ νομιμότητά της· ἐνδιαφέρεται γιά τό τιράζ τῆς ἐφημερίδας καί γιά τόν ἀριθμό τῶν συνδρομητῶν.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 14 (27) τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» τῆς ὑποδείχνει τό λάθος πού ἔκανε μέ τήν ἀπρόσεκτη δημοσίευση τοῦ ἄρθρου «Ἡ σύσκεψη τῶν μαρξιστῶν» στό φύλ. ἀρ. 8 τῆς ἐφημερίδας, ὅπου γίνεται λεπτομερειακή περιγραφή τῆς δουλιᾶς τῆς παράνομης σύσκεψης τοῦ Πορόνιν

τῆς ΚΕ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν. (Ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου Μ. Ε. Τσερνομάζοφ, ὅπως ἀποκαλύφθηκε ἀργότερα, ἦταν πράκτορας τῆς ὀχράνας.)

Ὀχτώβρης, 15 (28). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Οἱ ὀχτωβριστές καί τό ἐργατικό κίνημα» καί «Γιά τήν «ἐπέτειο τῆς ρωσικῆς διανόησης»», δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 10.

Ὀχτώβρης, 17 (30). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Κακή ὑπεράσπιση μιᾶς κακῆς ὑπόθεσης» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 12.

Ὀχτώβρης, 18 (31). Στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 13, δημοσιεύεται ἡ «Δήλωση» πού ἔγραψε ὁ Λένιν πού ὑπόβαλαν οἱ μπολσεβίκοι βουλευτές στούς μενσεβίκους βουλευτές.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη (1 τοῦ Νοέμβρη). Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφαση τῆς ἐργατικῶν ὀργανώσεων γιά τόν τύπο, ἀπ' ἀφορμή τίς συκοφαντικές κατηγορίες τῶν λικβινταριστῶν κατά τοῦ στελέχους τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων Χ. (Κ. Α. Κομαρόβσκι).

Ὀκτώβρης, 20 (Νοέμβρης, 2). Ὁ Λένιν χαιρετίζει τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς IV Κρατικῆς δούμας γιά τήν ἐπιτυχή ἔναρξη τῆς καμπάνιας ὑπέρ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων.

Ἀνάμεσα στίς 20 καί 25 τοῦ Ὀχτώβρη (2 καί 7 τοῦ Νοέμβρη). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» χαιρετίζει τήν ἔναρξη τῆς ἀνοιχτῆς πάλης τῆς μπολσεβίκικης «ἑξάδας» τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν κατά τῆς ἀποδιοργανωτικῆς δράσης τῆς μενσεβίκικης «ἑφτάδας» καί ἀνακοινώνει τό παραπέρα σχέδιο πάλης μέχρι τό σχηματισμό ἀνεξάρτητης μπολσεβίκικης ὁμάδας στή Δούμα.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 21 τοῦ Ὀχτώβρη (3 τοῦ Νοέμβρη). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» ἐκφράζει τήν ἱκανοποίησή του γιά τήν ἔναρξη τῆς θαυμάσιας καμπάνιας ὑπέρ τῶν δικαιωμάτων τῶν μπολσεβίκων βουλευτῶν· ὑπογραμμίζει ὅτι θά ἦταν καλό νά ὀργανωθοῦν ἐργατικές ἐπιτροπές γιά νά κάνουν παραστάσεις στήν ὁμάδα τῆς Δούμας.

Ὀχτώβρης, 25 (Νοέμβρης, 7). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» τονίζει τήν ἀσυνεπή στάση τῆς μπολσεβίκικης «ἑξάδας» καί τή συμβουλεύει νά ἀνακηρυχθεῖ σέ ἀνεξάρτητη ὁμάδα τῆς Δούμας.

	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἑφτάδα» τῆς Δούμας» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 19.
Ὀχτώβρης, 26 (Νοέμβρης, 8).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί οἱ λικβινταριστές» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 20.
Νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη (9 τοῦ Νοέμβρη).	Ὁ Λένιν ὑποδείχνει στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» νά βγάλει κυριακάτικο φύλλο στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη (9 τοῦ Νοέμβρη) 1913 μέ παράρτημα ἀφιερωμένο στήν καμπάνια ὑπέρ τῆς μπολσεβίκικης «ἑξάδας».
Νωρίτερα ἀπό τίς 29 τοῦ Ὀχτώβρη (11 τοῦ Νοέμβρη).	Ὁ Λένιν ἐπεξεργάζεται τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου «Ὑλικά γιά τό ζήτημα τῆς πάλης μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας».
Ὀχτώβρης, 29 (Νοέμβρης, 11).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁ καπιταλισμός καί ἡ μετανάστευση τῶν ἐργατῶν» καί «Ὑλικά γιά τό ζήτημα τῆς πάλης μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 22.
Ἀνάμεσα στίς 29 τοῦ Ὀχτώβρη καί 15 τοῦ Νοέμβρη, (11 καί 28 τοῦ Νοέμβρη).	Ὁ Λένιν προτείνει στούς μπολσεβίκους-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας νά ἀποχωριστοῦν σέ ἀνεξάρτητη ὁμάδα καί συνιστᾶ νά ὀνομαστεῖ ἡ ὁμάδα: Ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα.
Ὀχτώβρης, 30 (Νοέμβρης, 12).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἕνας καντέτος ἰδιοκτήτης σπιτιῶν, πού σκέπτεται «σύμφωνα μέ τόν Μάρξ»» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 23.
Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 30 τοῦ Ὀχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη).	Σέ γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» ὁ Λένιν συγχαίρει ὅλα τά μαρξιστικά στελέχη γιά τή νίκη κατά τῶν ἀποδιοργανωτῶν τοῦ κόμματος — τῆς μενσεβίκικης «ἑφτάδας», μέ τή δημιουργία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στή Δούμα.
Ὀχτώβρης, 30-31 (Νοέμβρης 12-13).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν ἀδελφή του Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τῆς κάνει γνωστό ὅτι τέλειωσε τή μελέτη τῶν τεσσάρων τόμων τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Κ. Μάρξ μέ τόν Φ. Ἔνγκελς κι' ὅτι σχεδιάζει νά γράψει γι' αὐτήν ἄρθρο στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε».
Τέλη τοῦ Ὀχτώβρη.	Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Α. Μ. Γκόρκι τόν πληροφορεῖ γιά τήν ἀναζωογόνηση τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στούς νόμιμους ἐργατικούς συλλόγους. Τόν συμβουλεύει νά ἀσχοληθεῖ σοβαρά μέ τή θεραπεία του.

Ὀχτώβρης. Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις καί ὑπογραμμίσεις στό ἄρθρο τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ «Τό ἐθνικό ζήτημα καί ἡ αὐτονομία» πού δημοσιεύτηκε στό πολωνικό περιοδικό «Przeglad Socjaldemokratyczny» («Σοσιαλδημοκρατική Ἐπιθεώρηση») τό 1908 καί 1909 καί κρατάει ἀποσπάσματα μέ τό γενικό τίτλο «Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ γιά τήν αὐτοδιάθεση».

Ὀχτώβρης-Δεκέμβρης. Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Κριτικά σημειώματα πάνω στό ἐθνικό ζήτημα». Τό ἄρθρο δημοσιεύεται στά τεῦχη 10-11 καί 12 τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε».

Ἀρχές τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει στόν Α. Μ. Γκόρκι, κάνοντάς του κριτική γιά τίς θεοπλαστικές ἀπόψεις, πού ὁ τελευταῖος διατυπώνει στό ἄρθρο «Καί πάλι γιά τήν ὑπόθεση Καραμάζοφ», τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε στή «Νόβαγια Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 69, τῆς 29 τοῦ Ὀχτώβρη (11 τοῦ Νοέμβρη) 1913.

Ὁ Λένιν γράφει τά ἄρθρα «Ἡ ἐργατική μάζα καί ἡ ἐργατική διανόηση» καί «Σχετικά μέ τή διάσπαση τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας». Τό τελευταῖο δημοσιεύεται στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1913 στή γερμανική ἐφημερίδα «Leipziger Volkszeitung» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τῆς Λειψίας»), ἀρ. φύλ. 298.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» ὑποδείχνει τήν ἀνάγκη τῆς ἀναδημοσίευσης τοῦ ἄρθρου του «Ὑλικά γιά μέ τό ζήτημα τῆς πάλης μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δομύας», ἀπό τό 22ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» πού εἶχε κατασχεθεῖ.

Ἀργότερα ἀπό τίς 2 (15) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν ἐνδιαφέρεται γιά τά ζητήματα τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος στήν Ἀγγλία, μελετάει τό βιβλίο τοῦ Μ. Μπέερ «Ἡ ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Ἀγγλία» (Στουτγάρδη, 1913) καί κρατάει ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτό.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 3 (16) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα πρός τόν διευθυντή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» ἀπ' ἀφορμή τό κακογραμμένο ἄρθρο, πού εἶχε δημοσιευτεῖ στό φύλ. ἀρ. 25 τῆς ἐφημερίδας τῆς 1 τοῦ Νοέμβρη μέ ὑπογραφή «Δικός σας». Συμβουλεύει νά μήν παρασύρεται ἡ ἐφημερίδα σέ ἐκφράσεις τσουχτερές γιά νά μήν τήν κατασχέσουν. (Συντάκτης τοῦ ἄρθρου ἦταν ὁ Μ. Ε. Τσερνομάζοφ, πού ἀργότερα ξεσκεπάστηκε σάν προβοκάτορας.)

Ἀργότερα ἀπό τίς 10 (23) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις καί ὑπογραμμίσεις στό ἄρθρο τοῦ Κ. Μάρξ «Πολιτική ἀδιαφορία», καθώς καί στό ἄρθρο τοῦ Ι. Ι. Στεπάνοφ «Ὁ ἰμπεριαλισμός», πού

εἶχαν δημοσιευτεῖ στό τεῦχ. 10 τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» τοῦ 1913.

Ἀνάμεσα στίς 12 καί 15 (25 καί 28) τοῦ Νοέμβρη. Ἀπό μέρους τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Λένιν προτείνει στό ΔΣΓ νά βάλει στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνόδου τοῦ Δεκέμβρη τοῦ ΔΣΓ τό ζήτημα τῆς ἑνοποίησης τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας, καθώς ἐπίσης καί ἄν εἶναι σωστό νά ἀντιπροσωπεύεται ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Πολωνίας στό ΔΣΓ ἀπό τή Ρόζα Λούξεμπουργκ.

Νοέμβρης, 13 (16). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ἀριστεροί ναρόντνικοι σχετικά μέ τήν πάλη ἀνάμεσα στούς μαρξιστές» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 34.

Νωρίτερα ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν διαβάζει, κρατάει σημειώσεις, κάνει πλαισιώσεις καί ὑπογραμμίσεις στό ἄρθρο τοῦ Ν. Ροσκόφ «Ἡ σημερινή κατάσταση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος στή Ρωσία», πού εἶχε δημοσιευτεῖ στό λικβινταριστικό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», τεῦχ. 6 τοῦ 1913. Τό ἄρθρο αὐτό τό ἀναλύει κριτικά ὁ Λένιν στό ἔργο του «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί ἡ σημερινή κατάσταση τῆς Ρωσίας».

Νοέμβρης, 15 (28). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί ἡ σημερινή κατάσταση τῆς Ρωσίας (Σημειώσεις δημοσιολόγου)», «Δυό τρόποι διαμάχης καί πάλης», καί «Ἑνωτικοί» κι' αὐτοί»» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 36.

Μέσα τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Α. Μ. Γκόρκι ξεσκεπάζει τήν ἀντιδραστική οὐσία τῆς θεοπλασίας καί κάνει κριτική στίς ἀντιλήψεις τοῦ Γκόρκι πάνω στό ζήτημα αὐτό.

Ἀνάμεσα στίς 20 τοῦ Νοέμβρη καί 1 τοῦ Δεκέμβρη (3 καί 14 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα τοῦ ΣΔΕΚΡ πρός τό ΔΣΓ σάν παράρτημα τῆς ἔκθεσης τῆς ΚΕ «Πῶς ἐκτιμοῦν οἱ ρῶσοι ἐργάτες τή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας».

Νοέμβρης, 23 (6 τοῦ Δεκέμβρη). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Σ. Ρ. Σαουμιάν σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα.

Νοέμβρης, 28 (Δεκέμβρης, 11). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Γιά τήν «Πολιτιστική-ἐθνική» αὐτονομία» καί «Οἱ ὁμαδοῦλες τοῦ ἐξωτερικοῦ καί οἱ ρῶσοι λικβινταριστές» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 46.

Νοέμβρης, 29 (Δεκέμβρης, 12). Ὁ Λένιν στέλνει στήν Πετρούπολη «Περίληψη ἔκθεσης γιά τίς τοπικές ὀργανώσεις» σχετικά μέ τή σύσκεψη τοῦ Πορόνιν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁ καντέτος Μακλάκοφ καί ὁ σοσιαλδημοκράτης Πετρόβσκι» καί «Τό Τσάμπερν» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 47.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου», «Σχετικά μέ τίς ἐπικείμενες ἐνέργειες τοῦ Γραφείου».

Ἀργότερα ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις στήν ἔκθεση γιά τή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου πού ἔγινε στίς 13 καί 14 τοῦ Δεκέμβρη 1913 στό Λονδίνο· ἡ ἔκθεση τυπώθηκε σέ παράρτημα τοῦ τεύχ. 11 τοῦ «Bulletin périodique du Bureau Socialiste International» (Βρυξέλλες, 1914) («Περιοδικό δελτίο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου»).

Δεκέμβρης, 2 (15). Ὁ Λένιν γράφει πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» τό γράμμα «Σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου».

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη-ἀρχές τοῦ Γενάρη 1914. Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου» ἐκθέτει τούς ὅρους ἑνοποίησης τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων τῆς IV Κρατικῆς δούμας καί τούς ὅρους ἀποκατάστασης τῆς ἑνότητας τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ σχέση μέ τήν ἀπόφαση τῆς συνόδου τοῦ Δεκέμβρη τοῦ ΔΣΓ γιά τό ζήτημα τῆς ἑνοποίησης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Δεκέμβρης, 3 (16). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τήν ἐργατική ἑνότητα», δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 50.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζά Πράβντου» ἀπ' ἀφορμή τίς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τοῦ Δεκέμβρη τοῦ ΔΣΓ, πού ἀφοροῦν τό ζήτημα τῆς ἑνοποίησης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Προτείνει τό κείμενο δήλωσης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τήν ἀπόφαση αὐτή.

Νωρίτερα ἀπό τίς 4 (17) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν καταρτίζει πίνακα «Τά λαϊκά σχολειά στήν ἐκπαιδευτική περιφέρεια τῆς Πετρούπολης (18-I-1911)» μέ βάση τό βιβλίο «Ἡμερήσια ἀπογραφή τῶν δημοτικῶν σχολειῶν τῆς αὐτοκρατορίας», ἔκδ. I, μέρ. I, 1913.

Δεκέμβρης, 4 (17). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ οἰκονομική ἐξαθλίωση τῶν δημοδιδασκάλων» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ζά Πράβντου», ἀρ. φύλ. 51.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 5 (18) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις καί ὑπογραμμίσεις στό ἄρθρο «Die sozialistische Einigkeit in England» («Ἡ Σοσιαλιστική ἑνότητα στήν Ἀγγλία»), πού εἶχε δη-

μοσιευτεῖ στίς 17 τοῦ Δεκέμβρη στήν ἐφημερίδα «Leipziger Volkzeitung», ἀρ. φύλ. 292.

Ἀργότερα ἀπό τίς 5 (18) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ προτείνει νά ὀργανωθεῖ καμπάνια ἐντονότατης διαμαρτυρίας κατά τῆς συκοφαντικῆς δήλωσης τοῦ Κ. Κάουτσκι σχετικά μέ τήν κατάσταση τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δημοσιεύτηκε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1913 στήν ἐφημερίδα «Vorwärts», ἀρ. φύλ. 333.

Δεκέμβρης, 7 (20). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἐπίμονη ὑπεράσπιση μιᾶς ἄσχημης ὑπόθεσης», δημοσιεύεται στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 1.

Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Β. Σ. Βοϊτίνσκι ἀπορίπτει κατηγορηματικά τό ἄρθρο «Ὑπέρ τῆς κοινῆς σημαίας», πού προοριζόταν γιά δημοσίευση στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε»· ἐκφράζει μεγάλη ἱκανοποίηση γιά τήν καμπάνια πού ἀναπτυσσόταν μέ ἐπιτυχία ὑπέρ τῆς μπολσεβίκικης «ἑξάδας» τῆς Δούμας καί κατά τῆς μενσεβίκικης «ἑφτάδας».

Δεκέμβρης, 8 (21). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ρῶσοι ἐργάτες καί ἡ Διεθνής» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 2.

Δεκέμβρης, 10 (23). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πῶς οἱ λικβινταριστές ἐξαπατοῦν τούς ἐργάτες» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 3.

Δεκέμβρης, 11 (24). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ καντέτοι καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν» δημοσιεύεται στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 4.

Ἀργότερα ἀπό τίς 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν κάνει πλαισιώσεις καί σημειώσεις στό γράμμα τοῦ Κ. Κάουτσκι γιά τή συνεδρίαση τοῦ ΔΣΓ σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κατάστασης τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού εἶχε δημοσιευτεῖ στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1913 στήν ἐφημερίδα «Vorwärts», ἀρ. φύλ. 339.

Δεκέμβρης, 13 (26). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Μιά καλή ἀπόφαση καί μιά ἄσχημη ὁμιλία» δημοσιεύεται στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 6.

Δεκέμβρης 14 (27). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἐθνική σύνθεση τῶν μαθητῶν στό ρωσικό σχολειό» δημοσιεύεται στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 7.

Βγαίνει τό ἡμερολόγιο τσέπης «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη γιά τό 1914», πού τό εἶχε προετοιμάσει καί θεωρήσει ὁ Λένιν, ὅπου δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ἀπεργίες στή Ρωσία».

Δεκέμβρης, 15 (28). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό ἐθνικό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 32.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά ἕνα ἀπαράδεκτο λάθος τοῦ Κάουτσκι» δημοσιεύεται στήν «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 8.

Δεκέμβρης, 17 (30). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Καί πάλι γιά τό χωρισμό τῆς ἐκπαίδευσης κατά ἐθνότητες» καί «Ψήφισμα σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου» δημοσιεύονται στήν Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 9.

Δεκέμβρης, 18 (31). Τό σημείωμα τοῦ Λένιν «῾Ο κ. Γκόρσκι καί μιά λατινική παροιμία» καί τό ἄρθρο «Γιά τά σχολειά μας» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 10.

Δεκέμβρης, 19 (1 τοῦ Γενάρη 1914). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Καί πάλι γιά τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο καί τούς λικβινταριστές» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα» ἀρ. φύλ. 11.

Δεκέμβρης, 20 (2 τοῦ Γενάρη 1914). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «῾Ο ἐθνικο-φιλελευθερισμός καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», «῾Ο ναροντνικισμός καί ὁ λικβινταρισμός σάν στοιχεῖα ἀποσύνθεσης μέσα στό ἐργατικό κίνημα» καί «Γιά τό γράμμα τοῦ Κάουτσκι» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 12.

῾Ο Λένιν, ἀπαντώντας στήν πρόσκληση νά πάρει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV Συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας, ζητάει πληροφορίες ἀπό τούς Λεττονούς μπολσεβίκους γιά τή σύνθεση, τόν τόπο καί τό χρόνο σύγκλησης τοῦ Συνεδρίου.

Δεκέμβρης, 25 (7 τοῦ Γενάρη 1914). ῾Ο Λένιν σέ γράμμα πρός τούς λεττονούς μπολσεβίκους ὑπογραμμίζει τήν ἀνάγκη τῆς συσπείρωσής τους γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Λεττονίας καί συμφωνεῖ γιά τόν τόπο καί τό χρόνο συνάντησής του μ᾿ αὐτούς.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «῾Η «Νόβογε Βρέμια» καί ἡ «Ρέτς» γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 16.

Δεκέμβρης, 27-29 (9-11 τοῦ Γενάρη 1914). ῾Ο Λένιν ὀργανώνει σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν Κρακοβία γιά τά ζητήματα τῆς δουλιᾶς τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων.

Δεκέμβρης, 29 (11 τοῦ Γενάρη 1914). ῾Ο Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Ρούντις-Γκίπσλις ἤ Χέρμαν κάνει γνωστό ὅτι εἶναι ἀσταθής ὁ ἀντιπρόσωπος

πού ἐκλέχτηκε στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας καί ἡ πλειοψηφία ἔξω ἀπό τή Δούμα» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα» ἀρ. φύλ. 17.

Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρσκαγια Πράβντα» δίνει ἐξηγήσεις γιά τήν ὁμιλία του στήν ἐπιτροπή βοήθειας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς III Κρατικῆς δούμας (πού ὀργανώθηκε τό 1909 στό Παρίσι) κατά τή συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου γιά τίς ἀπεργίες.

Δεκέμβρης, 30 (12 τοῦ Γενάρη 1914). Ὁ Λένιν μέ γράμμα στόν Ντ. Βάινκοπ ὑποδείχνει τήν κακόβουλη θέση τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ τύπου, πού μποϋκοτάρει τούς μπολσεβίκους στήν πάλη τους ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί ἐκφράζει τήν ἀγανάκτησή του γιά τή λαθεμένη θέση τοῦ Κ. Κάουτσκι πάνω στό ζήτημα τῆς ἑνότητας τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Δεκέμβρης. Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις, ἀριθμητικούς ὑπολογισμούς, ὑπογραμμίσεις καί πλαισιώσεις στό βιβλίο «Ἀποτελέσματα τῆς ἐκτιμητικῆς-στατιστικῆς ἔρευνας τοῦ κυβερνείου Πένζας» (1913).

Τέλη τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ ὑποδείχνει τήν ἀνάγκη χρησιμοποίησης νέων μορφῶν κομματικῆς δουλιᾶς μέσα στίς μάζες, σημειώνει τό ρόλο καί τή σημασία «τῶν ἔμπιστων προσώπων» καί προτείνει νά καταπιαστεῖ ἐνεργητικότερα μέ τήν προετοιμασία τῆς ἔκδοσης τοῦ γυναικείου περιοδικοῦ «Ραμπότνιτσα».

Δεκέμβρης, 1913-1914. Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις, ἀριθμητικούς ὑπολογισμούς καί ὑπογραμμίσεις στόν κατάλογο τῶν συνδικάτων τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας, πού εἶχε καταρτιστεῖ ἀπό στοιχεῖα τοῦ ἡμερολογίου «Ὁδηγός τοῦ ἐργάτη γιά τό 1914», μέ τήν ὑπόδειξη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῶν συνδικάτων καί τό βαθμό ἐπιροῆς πού ἀσκοῦσαν σ' αὐτά οἱ μπολσεβίκοι, οἱ λικβινταριστές καί οἱ ἐσέροι.

Τέλη τοῦ χρόνου. Ὁ Λένιν μελετάει τήν τετράτομη ἔκδοση τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Μάρξ μέ τόν Ἔνγκελς στή γερμανική γλώσσα. Βγάζει περιλήψεις καί ἀντιγράφει ἀποσπάσματα ἀπό γράμματα.

Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μάρξ μέ τόν Ἔνγκελς».

1913 Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις, ἀριθμητικούς ὑπολογι-

σμούς καί ὑπογραμμίσεις στό βιβλίο «Statistical abstract of the United States» («Στατιστικός ὁδηγός τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν»).

Τέλη τοῦ 1913 ἀρχές τοῦ 1914. Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Σχετικά μέ τήν πολιτική τοῦ Ὑπουργείου Λαϊκῆς Παιδείας», κάνει συμπληρώσεις στό ἄρθρο καί τοῦ δίνει τόν τίτλο.

1914

Γενάρης, 1 (14). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «4 000 ρούβλια τό χρόνο καί 6ωρη ἐργάσιμη μέρα» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 19.

Γενάρης, 2 (15). Ὁ Λένιν πηγαίνει στό Βερολίνο γιά νά συναντήση τούς λεττονούς μπολσεβίκους μέ τήν εὐκαιρία τῆς σύγκλησης τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 5 (18) τοῦ Γενάρη. Ὁ Λένιν πηγαίνει στό Παρίσι.

Γενάρης, 5 (18). Ὁ Λένιν σέ συγκέντρωση τῶν μπολσεβίκων στό Παρίσι τούς πληροφορεῖ ὅτι τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο σχεδιάζει ν' ἀναμιχθεῖ στίς ὑποθέσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ σκοπό τήν ἀποκάλυψη τῶν «σημείων διαφωνίας» ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῆς ἑνότητας.

Νωρίτερα ἀπό τίς 9 (22) τοῦ Γενάρη. Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ δίνει τή συγκατάθεσή του νά μιλήσει σέ συγκέντρωση στό Παρίσι, ἀφιερωμένη στά γεγονότα τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1905.

Γενάρης, 9 (22). Ὁ Λένιν μιλάει στό Παρίσι σέ δυό συγκεντρώσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀφιερωμένες στήν ἐπέτειο τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1905.

Γενάρης, 10 (23). Ὁ Λένιν κάνει στή μεγάλη αἴθουσα τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρίας στό Παρίσι διάλεξη μέ θέμα «Τό ἐθνικό ζήτημα».

Ἀνάμεσα στίς 10 καί 20 τοῦ Γενάρη (23 τοῦ Γενάρη καί 2 τοῦ Φλεβάρη). Ὁ Λένιν γράφει τίς θέσεις «Τό ἐθνικό ζήτημα (Θέσεις ἀπό μνήμης)».

Ὄχι ἀργότερα ἀπό 12 (25) τοῦ Γενάρη. Ὁ Λένιν πηγαίνει στίς Βρυξέλλες.

Γενάρης, 12 (25). Ὁ Λένιν στίς Βρυξέλλες κάνει διάλεξη γιά τό ἐθνικό ζήτημα στούς ἀντιπροσώπους τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ τῆς ἀνακοινώνει τή νίκη πού κέρδισαν οἱ μπολσεβίκοι ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Γενάρης, 13 (26). Ὁ Λένιν στέλνει στό Παρίσι ὑλικά πού τά ἐπιμελήθηκε ὁ ἴδιος γιά τό 1ο τεῦχος τοῦ «Δελτίου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ». Τό δελτίο βγῆκε στό Παρίσι στίς 15 (28) τοῦ Γενάρη.

Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τόν Ν. Β. Κουζνετσόφ τόν πληροφορεῖ ὅτι ἔστειλε τά ὑλικά γιά τό «Δελτίο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ», ὑποδείχνει τό σχῆμα τοῦ δελτίου καί τή σειρά ἔκδοσής του.

Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ στό Παρίσι τήν πληροφορεῖ γιά τήν ἐπικράτηση τῶν συμφιλιωτιστῶν στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας καί γιά τήν ἐπικείμενη πάλη τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια σ' αὐτούς.

Γενάρης, 13-20 (Γενάρης, 26-Φλεβάρης 2). Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας, κάνει ἔκθεση ἐξονόματος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, στήν ὁποία ἐπικρίνει αὐστηρά τή δράση τῆς ΚΕ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Λεττονίας πού κρατοῦσε ὀπορτουνιστική στάση στά ζητήματα τῆς πάλης ἐνάντια στούς λικβινταριστές.

Ὁ Λένιν στή συνεδρίαση τοῦ IV συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας παίρνει μέρος στίς συζητήσεις τίς σχετικές μέ τήν εἰσήγηση τοῦ Γιανσόν-Μπράουν καί τοῦ κάνει δριμύτατη κριτική γιά τή συμφιλιωτιστική του στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές.

Ὁ Λένιν στόν τελικό λόγο του στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας διευκρινίζει ὅτι ἡ ἑνότητα τῆς σοσιαλδημοκρατίας μπορεῖ νά γίνει μόνο στή βάση ἀρχῶν, στή βάση τῆς ἐπαναστατικῆς τακτικῆς καί πάλης κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ τῶν λικβινταριστῶν.

Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τίς σχέσεις τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας μέ τό ΣΔΕΚΡ.

Γενάρης 14-15 (27-28). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ τῆς γράφει γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς ἐπιτροπῆς οργα-

νώσεων ἐξωτερικοῦ καί γιά τήν ἐπείγουσα ἔκδοση τοῦ «Δελτίου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ» στό Παρίσι.

Γενάρης, 18 (31). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Εἶναι ὑποχρεωτική μιά κρατική γλῶσσα;» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 14.

Γενάρης, 18-19 (Γενάρης, 31-Φλεβάρης, 1). Ὁ Λένιν γράφει στό γραμματέα τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου Χούισμανς μιά σύντομη ἔκθεση γιά τά βασικά σημεῖα τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τήν ΟΕ τῶν λικβινταριστῶν.

Γενάρης, 20 (Φλεβάρης, 2). Ὁ Λένιν κάνει διάλεξη στή Λιέγη μέ θέμα «Τό ἐθνικό ζήτημα».

Ἀνάμεσα στίς 21 καί 24 τοῦ Γενάρη (3 καί 6 τοῦ Φλεβάρη). Ὁ Λένιν κάνει διάλεξη στή Λειψία μέ θέμα «Τό ἐθνικό ζήτημα».

Γενάρης, 24 (Φλεβάρης, 6). Ὁ Λένιν ἐπιστρέφει στήν Κρακοβία.

Γενάρης, 25 (Φλεβάρης, 7). Βγαίνει τό 1ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» μέ τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Σχετικά μέ τά καθήκοντα τῆς στατιστικῆς τῶν ζέμστβο» καί μέ τό κριτικό σημείωμα γιά τό βιβλίο «Ἐκθέματα σχετικά μέ τήν προστασία τῆς ἐργασίας στήν Πανρωσική ἔκθεση ὑγιεινῆς τῆς Πετρούπολης τοῦ 1913».

Γενάρης, 27 (Φλεβάρης, 9). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πούτ Πράβντι» ἐκφράζει τή λύπη του γιά τήν ἀπρόσεκτη δημοσίευση ἄρθρου πού ὁδήγησε στό κλείσιμο τῆς ἐφημερίδας. Ζητᾶ νά μάθει γιατί καθυστέρησε ἡ δημοσίευση τῶν δυό του ἄρθρων πού ἀποτελοῦν ἀπάντηση στόν Φ. Ντάν σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἑνότητας καί ἐπιμένει στήν ἀνάγκη τῆς δημοσίευσης αὐτῶν τῶν ἄρθρων στήν ἐφημερίδα προτοῦ κυκλοφορήσει τό περιοδικό τοῦ Τρότσκι «Μπορμπά».

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 29 τοῦ Γενάρη (11 τοῦ Φλεβάρη). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τόν Α. Α. Τρογιανόβσκι τόν πληροφορεῖ γιά τήν ἔξοδο τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπό τή λικβινταριστική ΟΕ ὑπογραμμίζοντας, ὅτι αὐτό ἰσοδυναμεῖ μέ ὁλοκληρωτική κατάρευση τοῦ τροτσκιστικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου.

Γενάρης, 29 (Φλεβάρης, 11). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τήν ἀδελφή του Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα στήν Πετρούπολη τήν πληροφορεῖ γιά ἐπιστροφή του στήν Κρακοβία καί γιά τήν πρόθεσή του νά γράψει ἄρθρο γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης

τῶν ἐθνῶν. Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε», τεῦχ. 4.

᾿Αργότερα ἀπό τίς 29 τοῦ Γενάρη (11 τοῦ Φλεβάρη). ῾Ο Λένιν μέ γράμμα στόν Β. Μ. Κασπάροφ παρακαλεῖ νά τοῦ ἐξηγήσει γιατί σταμάτησε νά τοῦ στέλνει τήν ἐφημερίδα «Vorwärts».

Γενάρης, 31 (Φλεβάρης, 13). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Διαφθορά τῶν ἐργατῶν μέ πνεῦμα φιλελευθερισμοῦ» καί τό «Γράμμα στή σύνταξη» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 9.

Τέλη τοῦ Γενάρη-Φλεβάρης. ῾Ο Λένιν κάνει σημειώσεις καί ὑπογραμμίσεις στό ἐξώφυλλο τοῦ μπολσεβίκικου περιοδικοῦ «Μίσλ», τεῦχ. 2, Γενάρης 1911.

Φλεβάρης, 3 (16). ῾Ο Λένιν μέ γράμμα του στήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τήν πληροφορεῖ ὅτι ἔκανε διάλεξη γιά τό ἐθνικό ζήτημα στό Παρίσι στίς 10 (23) τοῦ Γενάρη.

῾Ο Λένιν σέ ὑστερόγραφο στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια πρός τήν Μ. Α. Οὐλιάνοβα κάνει γνωστό ὅτι πῆγε στήν οὐκρανική βραδιά, στήν Κρακοβία, τήν ἀφιερωμένη στά 100 χρόνια ἀπό τή γέννηση τοῦ Τ. Γκ. Σεφτσένκο, καί γράφει τίς ἐντυπώσεις του ἀπό τό κινηματογραφικό ἔργο «῾Υπόθεση Μπέιλις».

Φλεβάρης, 4 (17). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «῾Ο ἀρχηγός τῶν λικβινταριστῶν γιά τούς λικβινταριστικούς ὅρους «ἑνότητας»» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι» ἀρ. φύλ. 12.

Φλεβάρης, 5 (18). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Γύρω ἀπό τήν ἱστορία τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος τῆς Αὐστρίας καί τῆς Ρωσίας» καί «῞Ενας ἐκλαμπρότατος φιλελεύθερος τσιφλικάς γιά τή «νέα Ρωσία τῶν ζέμστβο»» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 13.

Φλεβάρης, 14 (27). ῾Ο Λένιν μέ γράμμα πρός τήν Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» κάνει γνωστή τή ρήξη ἀνάμεσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» καί στόν Α. Α. Μπογκντάνοφ καί ὑποδείχνει τήν ἀνάγκη νά συνεχιστεῖ τό ξεσκέπασμα ἀπό τό περιοδικό τοῦ τυχοδιωκτισμοῦ τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ».

῾Ο Λένιν γράφει στόν Ν. Α. Γκούρβιτς στήν Οὐάσιγκτων ὅτι ἔλαβε τό βιβλίο του «Immigration and Labor» («Μετανάστευση καί ἐργασία»). Τοῦ ἐκφράζει τήν εὐγνωμοσύνη του γιά τήν ἀποστολή τοῦ βιβλίου καί τόν παρακαλεῖ νά βοηθήσει γιά νά προμηθευτεῖ τά ὑλικά τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1900 καί 1910 τοῦ ᾿Αμερικάνικου στατιστικοῦ γραφείου.

	Ὁ Λένιν γράφει πρός τήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» γιά τήν ἀποχώρηση τοῦ Α. Α. Μπογκντάνοφ ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», καθώς καί γιά τήν ἀνάγκη τῆς πάλης κατά τῶν ψεύτικων διαδόσεων σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα.
Φλεβάρης, 17 (Μάρτης, 2)	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του κάνει γνωστό στήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ, ὅτι πῆρε πληροφορίες γιά τή δουλιά τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης, ἐκφράζει τήν ἀνησυχία γιά τή σιωπή τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ Ι. Φ. Ποπόφ σχετικά μέ τήν ἐκπλήρωση ἀπό μέρους του τῆς κομματικῆς ἐντολῆς.
Φλεβάρης, 18 (Μάρτης, 3).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ὁ ναροντνικισμός καί ἡ τάξη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 15.
Φλεβάρης, 19 (Μάρτης, 4).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τήν Ε. Φ. Ροζμίροβιτς τονίζει τήν ἀνάγκη πρόσληψης 3-4 ἐργατῶν ἀπό τήν Πετρούπολη στό Ρωσικό γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἐπιμένει νά περάσουν οἱ νεοπροσλαμβανόμενοι ἐργάτες στή παρανομία. Κάνει γνωστές τίς δυσκολίες τῆς ρύθμισης τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς λόγω τῆς ἔλλειψης χρημάτων.
Νωρίτερα ἀπό τίς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη)	Ὁ Λένιν μελετάει τά στατιστικά στοιχεῖα τῆς «Οἰκονομικῆς στατιστικῆς συλλογῆς», VII ἔκδοση (Μόσχα 1913), κρατάει σημειώσεις καί κάνει ὑπολογισμούς πού τούς χρησιμοποιεῖ στό ἄρθρο «Ἡ ἀγροτιά καί ἡ μισθωτή ἐργασία».
Φλεβάρης, 20 (Μάρτης, 5).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Καί πάλι γιά «τόν ἐθνικισμό»» καί «Ἡ ἀγροτιά καί ἡ μισθωτή ἐργασία», δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 17.
Φλεβάρης, 21 (Μάρτης, 6).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ὁ κ. Στροῦβε γιά τήν «ἐξυγίανση τῆς ἐξουσίας»» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 18.
Νωρίτερα ἀπό τίς 22 τοῦ Φλεβάρη (7 τοῦ Μάρτη).	Ὁ Λένιν ἀνακοινώνει μέ γράμμα του πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ στό Παρίσι, ὅτι ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ σχεδιάζει νέ ἐκδόσει τήν ἐφημερίδα «Γεντίνστβο» καί ὅτι ἐπίκειται ἡ ἔκδοση ἀπό τόν Λ. Τρότσκι τοῦ περιοδικοῦ «Μπορμπά».
Φλεβάρης, 22 (7 τοῦ Μάρτη)	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ναρόντνικοι γιά τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 19.

Φλεβάρης, 23 (Μάρτης, 8).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τήν Ἰνέσσα Ἀρμάντ ἐκφράζει τήν ἀγανάκτησή του γιά τό προσβλητικό ὕφος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Χούισμανς καί γιά τήν ἐνέργεια τοῦ Ι. Φ. Ποπόφ, πού δέν ἐκπλήρωσε κομματική ἐντολή (δέν ὑπόβαλε ἔγκαιρα μετάφραση τῆς ἔκθεσης τοῦ Β. Ι. Λένιν στό ΔΣΓ).
Φλεβάρης, 25 (Μάρτης, 10).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τόν Α. Μπογκντάνοφ» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 21.
Ἀργότερα ἀπό τίς 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη).	Ὁ Λένιν γράφει στό Βερολίνο στό Ρούντις-Γκίπσλις γιά τίς ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στό IV συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας, γιά τήν ἀνάγκη τῆς συνέχισης τῆς πάλης ἐνάντια στούς συμφιλιωτιστές καί προτείνει νά δημοσιευτοῦν οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου στήν ἐφημερίδα «Πράβντα».
Φλεβάρης, 28 (Μάρτης, 13).	Βγαίνει τό τεῦχος 2 τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» μέ τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Σημείωμα τῆς σύνταξης σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ Βετεράν: «Τό ἐθνικό ζήτημα καί τό προλεταριάτο τῆς Λεττονίας»».
Φλεβάρης.	Ὁ Λένιν καταρτίζει τό σχέδιο τῆς συλλογῆς «Ὁ μαρξισμός καί ὁ λικβινταρισμός» καί γράφει τόν πρόλογο.
	Ὁ Λένιν ἀρχίζει νά δουλεύει πάνω στό ἄρθρο «Γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν».
Φλεβάρης-Μάρτης.	Ὁ Λένιν κάνει ἀλλαγές στό κείμενο τοῦ ἄρθρου του «Ἐπίμαχα ζητήματα. Τό νόμιμο κόμμα καί οἱ μαρξιστές», πού δημοσιεύτηκε στή συλλογή «Ὁ μαρξισμός καί ὁ λικβινταρισμός». (Νωρίτερα αὐτό τό ἄρθρο εἶχε δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα «Πράβντα»).
Φλεβάρης-Μάης.	Ὁ Λένιν γράφει ἀποσπάσματα μέ παρατηρήσεις ἀπό τό βιβλίο Ludwig Bernhard. «Das Polnische Gemeinwesen im preussischen Staat. Die Polenfrage». Leipzig 1907. (Λούντβιχ Μπέρνχαρντ. «Οἱ πολωνοί στήν Πρωσία. Τό πολωνικό ζήτημα». Λειψία, 1907). Τό βιβλίο τό χρησιμοποίησε ὁ Λένιν γιά τό ἄρθρο «Τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν».
Μάρτης, 1 (14).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πολιτικές φιλονικίες ἀνάμεσα σέ φιλελεύθερους» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα. «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 25.
Μάρτης, 2 (15).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἐργαζόμενη ἀγροτιά καί τό ἐμπόριο τῆς γῆς» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 26.

'Ανάμεσα στίς 2 καί 6 (15 καί 19) τοῦ Μάρτη. 'Ο Λένιν κάνει συντακτικές διορθώσεις στό ἄρθρο τοῦ Ο. Ν. Λόλα (Β. Στεπανιούκ) «'Από τήν ἱστορία τοῦ Οὐκρανικοῦ μαρξισμοῦ» πού τό ἔστειλε στή σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ «Προσβεστσένιζε».

Μάρτης, 6 (19). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «'Η φροντίδα τῶν φιλελεύθερων» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 29.

Μάρτης, 7 (20). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ναρόντνικοι καί οἱ λικβινταριστές στό συνδικαλιστικό κίνημα (πολύτιμες ὁμολογίες)» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι» ἀρ. φύλ. 30.

Μάρτης, 8 (21). 'Ο Λένιν κάνει διάλεξη στήν Κρακοβία μέ θέμα «'Η σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας καί τό ἐθνικό ζήτημα» καί κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς συζητήσεις πάνω στή διάλεξη.

Μάρτης, 9 (22). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Εὐσεβεῖς πόθοι» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 32.

Μάρτης, 11 (24). 'Ο Λένιν δίνει ἀρνητική ἀπάντηση στήν πρόσκληση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Σοβρεμένικ» νά συνεργαστεῖ στό περιοδικό, αἰτιολογώντας τήν ἄρνησή του μέ τή δήλωση ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τήν κατεύθυνση καί τό πρόγραμμα τοῦ περιοδικοῦ.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ένας φιλελεύθερος καθηγητής γιά τήν ἰσότητα» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 33.

Μάρτης, 12 (25). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ἄγγλοι φιλελεύθεροι καί ἡ 'Ιρλανδία» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 34.

Μάρτης, 13 (26). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό σύστημα Ταίηλορ — ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου στή μηχανή» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 35.

Μάρτης, 14 (27). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν ««'Υπεύθυνη ἀντιπολίτευση» καί συμμετοχή τῶν καντέτων στή σύσκεψη τῆς πρώτης τοῦ Μάρτη» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πούτ Πράβντι», ἀρ. φύλ. 36.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται οἱ τίτλοι πού ἔβαλε τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Τυπώθηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1979
σέ 5.000 ἀντίτυπα
Τυπογραφικά φύλλα 37

Ζωοδόχου Πηγῆς 16. Ἀθήνα
Τηλ. 3623649, 3620835

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

24